

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК
КЊИГА LXVII

ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
et
INSTITUT DE LA LANGUE SERBE DE
L'ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

RECUEIL
DE DIALECTOLOGIE
SERBE
LXVII

TRAITÉS ET MATÉRIAUX

Approuvé à la VIIIème séance (à distance) de la Section de langue et de littérature du
25–28 décembre 2020, sur la base des rapports de Slobodan Remetić, membre de
l'Académie des sciences et des arts de la Republika Srpska, du Prof. Dr. Dragoljub
Petrović, du Prof. Dr. Nedeljko Bogdanović et du Prof. Dr. Radivoje Mladenović

Comité de rédaction

*Dr. Nedeljko Bogdanović, Dr. Miroslav Nikolić,
Dr. Dragoljub Petrović, Dr. Slobodan Remetić*

Rédacteur en chef
SLOBODAN REMETIĆ

BELGRADE
2020

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LXVII

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Примљено на VIII (електронском) скупу Одељења језика и књижевности САНУ,
од 25–28. децембра 2020. године, на основу реферата проф. др Слободана
Реметића, редовног члана АНУРС, проф. др Драгољуба Петровића,
проф. др Недељка Богдановића и проф. др Радивоја Младеновића

Уређивачки одбор

*Др Недељко Богдановић, др Мирослав Николић,
др Драгољуб Пејировић, др Слободан Реметић*

Главни уредник

СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2020

Секретар часописа
Др Марина Јуришић

У финансирању ове књиге учествовало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Издају
Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез Михаилова 35
и
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез Михаилова 36

Часопис излази годишње

Компјутерска припрема за штампу:
Давор Палчић
palcic@eunet.rs

Штампа:
ЈП Службени гласник
Београд, Јована Ристића бр.1

CIP – Каталогазација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

80'28

СРПСКИ дијалектолошки зборник = Recueil de Dialectologie Serbe / главни уредник Слободан Реметић. – 1905, књ. 1–. – Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1905– (Београд : Службени гласник). – 23 cm

Годишње.

ISSN 0353-8257 = Српски дијалектолошки зборник

COBISS.SR-ID 18167554

САДРЖАЈ

Стр.

Монографије, расправе и чланци

- Милош Бојиновић: *Други додаџак* Рјечнику гламочког говора . . . 1–122
- Драгољуб Златковић: *Друга доџуна* Речнику пиротског говора . 123–297
- Јакша Динић: *Речи и изрази њирадиционалне исхране сѣановнишѣва књажевачког краја* 299–412
- Бранкица Марковић: *Ка индексирању дијалекаѣских ѣтекѣова ѣубликованих у Реѣублици Србији* 413–528
- Слађана М. Цукут: *Расѣросѣрањеносѣ груѣа -јѣ- и -јд- у срѣским говорима околине Шѣѣова* 529–536

Прикази и критике

- Бојана М. Вељовић: Радивоје Младеновић, *Говор северношарѣланинске жуйе Сиринић* 539–555

УДК: 811.163.41'282.4
811.163.41'374

Милош Бојиновић
ДРУГИ ДОДАТАК РЈЕЧНИКУ
ГЛАМОЧКОГ ГОВОРА

*Посвећено
мојим драгим родитељима,
мајци Ани и оцу Јовану*

У Другом додајку Рјечника гламочког говора има преко 2.300 појединачних ријечи и посебних израза. Тако Рјечник гламочког говора има око десет хиљада језичких јединица. На Другом додатку сам радио око три године. Свима онима који су ми помагали у појединим етапама овога Додатка, а посебно бројним информаторима са Гламочке висоравни, од којих неки нису данас међу живима, овим путем изражавам искрену захвалност за несебичну помоћ коју су ми пружили. Да није било њих, овај би Рјечник био сиромашнији ријечима које су биле на путу да се изгубе.¹

Рјечник гламочког говора објављен је у LXII књизи Српског дијалектолошког зборника 2015, а први Додајак Рјечнику гламочког говора у LXV/1 књизи истог часописа 2018. године.

¹ У Рјечнику из 2015. године на стр. 205 налази се 28 ријечи које треба избрисати јер се налазе на стр. 206. То су ријечи: *ћуба, ћубан, Ћубић, ћув, ћудайи, ћуде, ћуза, ћукайи, ћукнуји, ћулаји, ћулији, ћудумак, Ћулум, Ћулеглава, ћумез, ћунуји, ћојайи, Ћојо, ћора, ћорайайи, ћорайи се, ћорда, ћорнуји, ћос, ћосо, ћоша, ћошак, ћошоња.*

А

â, узв. *шио*. – Што, Мијајло, данас тешеш шимлу? Знаш ли, бѣлан, да е свѣтац у црљеније слѣвије? „**Â**? Да Бѣк прѣсти и њѣгова милѣст.“

â-â, назално *a* у функцији негације, *нећу, не могу*. – **Ô**, Мијајло! Оћемо ли ујитро у-Мркоњић на дѣрнек пѣ-косе и брѣсове? „**Â-â**, не мѣгу, бѣли ме нѣга, угрдијѣ ме пѣврљ па шѣвѣм.“

â воч, узв. *дозивање говеда на воду*. – **Â**-воч на кѣрито, **â**-воч на кѣрито.

âј, *скраћеница од иди, ѿођи*. – **Û**зми тѣрбу, јѣње мѣе, па **âј** за ѣвца, ѣно-й замакошѣ прѣд-Цијѣпѣцѣ, упашћѣ и масѣле.

âјме, узв. *чуђење, жаљење, сѣрах*. – Јеш чѣла, бѣна **Â**ћуша, да е пѣ-гинѣ Кѣре нѣ-Рбини? „**Âјме** мѣни, не говѣри.“

âјмоте, имп. *ѿођимо, кренимо*. – **Âјмоте**, лѣуди, шта чѣкѣте, уватиће-нас нѣћ низ Рѣкин дѣ. Долѣко су Врѣбљѣни овдѣлѣн.

âјс, узв. *ѿодсѣицање оваца да крену*. – **Âјс**, бѣко, вѣци-те нѣ-ћели, што вѣзда ѣстаеш иза ѣвѣцѣ. Шта трѣжѣш сѣма по гредѣру?

âјт, имп. *иди, крени, губи се, бјежи*. – Штѣш-тѣи, Сѣво, тѣ мѣђу кѣсције? **Âјт**, **âјт** за свѣдије пѣслѣм, не завѣндиши вѣћекѣре, вѣдиш да лѣуди кѣсѣ. Није нѣма до твѣѣ брѣспѣлицѣ.

âла и врѣна, -ѣ, ж. *све и свашиѣа*. – Вѣћекѣре, на ѣвом прѣклѣтѣм вѣјѣгѣзу кад зѣсѣуши и уријѣди кѣша, на јѣднѣк тежѣка нѣвѣли и **âла** и врѣна. Цѣмѣтом бетѣришѣ ѣнѣ лѣтинѣ и рѣшта си ѣрѣ и крѣв свѣју пѣјѣ.

âлѣј, узв. *много, ѿуно*. – **Âлѣј**-ћу-се нѣјѣст кукурузѣ, дѣк-се мѣја зѣкуља помѣзе. н. п.

âњцѣк, ањцѣка, м. *квалиѣѣиѣно ново одијѣло за свѣчанѣсѣи*. – Нѣбавијѣ Тѣдѣрина нѣво одијѣло дѣље у Кѣурије, ањцѣк кѣ йсѣо чѣкића. Облѣчијѣ-га сѣмо на зѣбору у-Рѣрије и кѣд-би йшѣ нѣ-славу у кѣмство.

â-сец, узв. *ѿозивање говеда на со*. – **Â**-сец, **â**-сец, милѣ мѣе блѣго. **Âјте** нѣ-сѣ, ймѣ ѣвѣта нијѣсте лѣзали сѣли.

âскѣрћѣл, -а, м. *далѣки ѿрѣдак*. – **Ô**д-нашѣк **âскѣрћѣла** Бѣдина до дѣнашнѣк дѣна, ймѣ вѣшѣ од двѣнѣст кѣлѣнѣ. Нѣкѣ вѣлѣ й-вишѣ, **âли** мѣњѣ нѣмѣ.

âскѣрћѣлѣв, -лова, -лово. *ѿно шиѣ ѿриѣда аскѣрћѣлу*. – **Âскѣрћѣлова**-е жѣна бѣла нѣкѣ Мѣлица и сѣнови Мѣрко и Лѣзо. Тѣкѣ пѣшѣ на крѣсту у-нашѣм грѣбљу више сѣла. Нѣ-знѣ-се кѣ-су-му **â**ћа и мѣтѣр.

а̀сли је свр̀цијо, изр. *изгледа да је изгубио здрав разум*. – Велѐ да у̀ном Пајканову магра̀илу нѝје свѧ тра̀ва на-мјесту. А̀сли-је свр̀цијо, бѡже-ме прѡсти и не-буди прѡмијењено.

а̀ха, а̀ха, узв. *одобравање, неке, нека...* – Ка̀ко Павлѐзан зѧбрљѡуши Цѧгу Дрѐновића ѡтут и-отут, Га̀јан спи́ка пѡвѧка: „А̀ха, а̀ха, трѐбб-си-га и керачом претѐварити да у̀туви у чију лѡводу врндѧла̀ камѐње.“

ашиг̀цѝница, -ѐ, ж. *љубавница*. – Имѡ на̀ш лугѧр ѐдну ашиг̀цѝницу во̀ђе у сѐлу и зна̀ло-сѐ ко̀ја-е, а̀ли-га нѝкат нѝко не-вѝђе ш њѡм. Тѐ-се то крѝје, бѡга ти милѡстивѡк пѝтај.

ашиг̀цѝничѧн, -чина, -чино. *оно што прѝпада ашиг̀цѝници*. – Ё, бра̀ле мѡј слѧткѧ, ашиг̀цѝничине та̀јне нѝје мугѡ свѧко дѡзнати. У̀на-е-то крѝла ко змѝја нугѐ. Не-би-је у̀шпијѡ да-су-ти чѐтри ѡка у гла̀ви и ѐдно ѧза-врѧта.

Б

багр̀усило, -а, м. *надимак кру̀ином и а̀лкавом мушкарцу*. – Свѧко-е на̀шо сѐло ѧмало пѡнеко̀к багр̀усила. А̀ли, што-е бѝјѡ ѐдан багр̀усило у Ва̀гану, ви мѐни не-би вјѐровали ка̀т-би ја ва̀ми при́чо ѡ-њем. Са̀пет у све-чѐтри.

багр̀усилѡв, -лова, -лово. *оно што прѝпада багр̀усилу*. – Ја̀ђена-ти ѧ –жалосна ма̀јка, да ти вѝдиш ка̀кѧ-је багр̀усилѡв р̀уко̀рад, ти-би окренѡ ѡд-њек гла̀ву на̀-све чѐтри стра̀не свѝјета са̀мо да не-гледѧш руг̀ло.

ба̀ет, -а, м. *задебљање на мјесѧу ѡеко̀ишине или ѡосјеко̀ишине*. – Ѧпржиѡ се на̀ш Пелѧса па̀-му ѡстѡ у̀нај вѐлики ба̀ет на р̀уци. Нѝје у̀н то крѝјѡ, велѧ: „Нијесам ја ствѡријѡ ба̀ет, ѡвѡ-е мѐни бѡк да̀ѡ.“

ба̀ја, -ѐ, м. *надимак несѧашном мушкарцу у младосѧи*. – Ѧћемо-ли за̀пјевати, ба̀ја, ѐдну на̀шу из рѡднѡга кра̀ја. н. п.

ба̀кра̀р, -а, м. *онај који ѧрави бакре, земљане судове*. – Нѝје бѝло бѡљѡк ба̀кра̀ра от Ла̀зѧра Инѧћѧ из Кра̀сѧнца. Ко̀д-њек-су сви наручѝвали ба̀кре; Са̀мо-су у Кра̀сѧнцу бѝли ба̀кра̀ри. Ва̀лда ту ѧма̀ до̀брѐ земљѐ за земљанѐ судове.

ба̀креница, -ѐ, ж. *бакрена жица*. – |Ѧћемо-ли, ма̀ла мѡја, | У̀-шумицу пѡд-буквицу, | Плѐсти жѧцу ба̀креницу| н. п.

ба̀ктати се, -ѧм се, несв. *ѧешко живѧѧи, сасѧављаѧи крај са крајем*. – Па, ка̀ко-ми девѐра̀ш, мѡј Са̀вука, на ѡвѡј пу̀стѡј брѐзбрашници? „А, ба̀ктѧм-се нѐкако и ду̀рам да про̀ђѐ да̀н. Тѐшко сирѡма̀ку па̀-ет.“

ба̀нѧруша, -ѐ, ж. *жена која ба̀нѧира, хода у̀разно којекуда*. – Ва̀зда-е ко̀д-на̀с бѝла пѡко̀ја ба̀нѧруша у сѐлије. Нѧт-се у̀даѐ, нит у̀збѝја ка̀кѧ пѡсѡ.

ба̀рвечѐ, израз. *добро вече*. – Ба̀рвечѐ, л̀удино, јѐси ли ти ка̀ко су̀стѡ на ѡвом звѧзгану? Ба̀рвечѐ, бѡлан, што м̀учѧш. Цвију̀лда прѝђе да̀-га ма̀ло про̀мрда̀, ка̀д прѐт-кућѡм са̀ма̀р. Од у̀мора нѝје рѧзлоковѡ ко сјѐди прѐт-

кућом.

бардакача, -ē, ж. *дрвени суд за извлачење воде из бунара*. – Из бардакачē је вода нѣкако слађа нѣго из њнѣ гвѡзденѣ кѡбѣ. Ђј-тѣ тѡмѣ уђи у-вај ако-тѣ бѡк ствѡријѡ и мајка рѡдила.

баркати, -ām, несвр. *дираѣи, ѡвремено узнемираваѣи кога*. – Дѣдѣре, дјѣцо, нѣ-баркајте ствѡри по долѡпу, тѡмо-су-ми сврѡдови и шарѡмани.

батрѣган, -а, м. *луѣалица, онај који батрѣга без циља*. – Лако-ти-је пѡзнати батрѣгана. Нит зна ѡ-ће ни шта-ће. Вѡзда избеутијѡ кѡ да-га-е ѡшурило.

бацати кѡнац, изр. *ѡилаѣи ручном ѣесѣером на ѣерзијану дрвену да-ску*. – Каѡ-би-се баѣцило пѣт кѡнаѣа трѣниѣѣ пѣтиѣѣ на-дан на тѣрзијану, тѡ-ти-је бѡг бѡгѡва, али трѣбајѡ два ѡрна мѡмка.

баѣцити нѣз-воду, изр. *заборавиѣи неѣѣи ѣѣи је ѡроѣло и не може се враѣиѣи*. – Ђдан-нам-је плѡст сѣјена прѡгњѣијѡ и скрѡс прѡпѡ. Нѣма дрѡгѣ вѣно баѣцити нѣз-воду. Ђѡвѡ пѡнијѡ, ѡѡвѡ ѡднијѡ.

берѣкати, -ām, несвр. *ѡосѣейено ѡрикуѣѡѣи и гѡмилаѣи новаѣ*. – Бѡга-ми, ѡвѣ наѣи дрѡшкани пѡлијѣпо берѣкајѡ од државѣ; те плађа, те ѡдјеђа, те слѣдовање. Бѣло-е и за Крађа берѣкања, али ѡвѡ зѣмља нѣје шѣѣ-кала.

беус, парт. *изражавање негације и искључивања*. – Зна ли наѣ Лѡзата кѡјѡ проговѡрити у-шкѡли, шта тѣ вѣлиш, Ђѡрага? „Ма, какѣи, ни беус. Нѣје шкѡла за свѡкок, сѣпарѡтно за унѡ главу.“

бецѣлирати, бецѣлирѡм, несвр. *уѡорно ѡсмаѣраѣи неѣѣи*. – Унај Швабо Вѡкс повѡздѡн бецѣлирѡ ѡвѡ наѣу шѡму вѣше Дрѣновиђа дѡла. Ђсли-му-се спаѡајѡ унѣ мадре брѣз грана, шта-ли.

бѣвало-е лијѣпа вѡкта, изр. *некаѡа је било и мира и родних година*. – Нѣ-трѣба дѡше гѡбити. Бѣвало-е лијѣпа вѡкта за крађа Лесѡндрѣ. Рађала-се дјѣца, ѡвце-се близнили, пјѣсна-се пјѣвала, пѡсти мѣљак пѡ-ет.

бѣјаде рѣјек, изр. *било говора о неѣем*. – Јѣ-ли-нѡ јѡчѣ бѣјаде рѣјек о жѣниѡди наѣок Нѣнѣ? „Ма, бјѣжи бѡлан, кѡ-ће ѡдума ѡжѣнити. Ун бјѣжѣи од жѣнска ѣѣѡдѣта ко магла ѡд-брѡ.“

бѣјаде што бѣјаде, изр. *ѣѣи је било било је, ѡвраѣѣка му нема*. – Штѡ-тѣ, Лѡка, тѡлиѡ жѡлиш штѡ-е грѡм запаѣијѡ кѡшару? Мѡни-се жалѣ. Бѣјаде што бѣјаде. Нѣк-је ѡстало бѡго, а направиђе-се кѡшара, ѣма шѡмѣ.

бѣјаѡшѣ лѣдови, изр. *биле су ѣѣшке и хладне зиме*. – Пѣдѣсѣтѣ бѣјаѡшѣ лѣдови кѡ-ниѡат. Залѣдиле-се лѡкве наѡблаѣ и тѡкѡ ѡста све дѡ-Ђѡрђѣва.

бѣјѣла врѡна, -ѣ ж. *невиђена чудеса*. – Штѡ-си, Мѡте, убѣѣијѡ у магар-ѣа кѡ-ѡа-си углѣдѡ бѣјѣлу врѡну? Вѣли Мѡте: „Нѣје ѡнѡ врѡна неѡ гламѡчѣи зѣѣ.“

бијелй свйјет, изр. *бескрајни њпросїор, човјечансїиво*. – Нè-море-се од нèрада живити. Не губи, Ђоко, ўтаман дане, отисни се ў-бијелй свйјет. Имā крўва у бијелу свијету, нйје сав крўв воћекāре под Пандўрицѡм.

било битисало, изр. *не їреба жалїїи за оним шїїо је їроїало*. – Ї-јā-сам-ти, Їлија, нèкат бйјѡ млāt и лйјеп такѡ кѡ њ-тй. Їмѡ пāрā, њмѡ нўвије ѡпанāкā. Волијо и потрѡшити, āли тѡгā вйшè нèмā. Бйло битисало.

биљчина, -è, м. *аугм. од биљац*. – Кā-се ѡткā нā-тари ўнā вèликā биљчина, трѡе чèљāди-се мѡре пѡкрити ш њїм и нè-бѡј-се зїмè.

бйр вāкат, изр. *вријеме које је давно било*. – Е, мѡј брајко, за бйр вāкта, док је Бѡк заповијèдѡ, бйло свèгā и свāшта: кāвè, рāкијè, дувāна. Данаске-се све изврāтило па нйђе нйшта.

Бйрāћè кѡло, -ћèг, -а, с. друго *гламочко коло їоред чувеног глувог кола*. – Кā-се њгрā Бйрāћè кѡло, ѡндāк цўра ўћè ў-коло и бйрā с кїм-ћè њграти. Ђндāк се припјèвāвā: „Ђвѡ двѡе пѡвисоко, трèбā ћèбе пѡшироко.“

бирѡв, бирѡва, м. *биро за зайошљавање*. – |Блāго мèни и мѡме шарѡву, |Ђн на лāнцу, а јā на бирѡву| н.п.

бйти змйју по рèпу, изр. *радиїи узалудан їосао*. – Нèмѡј тй, Стèвиша, доводити Здравила пāмèти од глāвè вèћ ѡ-табāнā. Не вријèди змйју бйти по рèпу. Ђтече у шушањ и нйшта нијеси нāправијѡ.

бјèлица, -è, ж. *врсїа укусне јабукè*. – Нāша бјèлица првā процвјèтā и мй дјèца раскѡпāвāмо цвйјет да вйдїмо, штā-то тāмо њмā.

блèнтара, -è, ж. *їогрдан назив за главу*. – Штѡ-ћè тèби, глāвоња, тā тѡликā блèнтара кā-тй нè-знāш мйслити ш њѡм. О твѡè блèнтарè се мўгў скрѡити двйје ѡсреднè глāве, а тèби твѡја нйчем нè-слўжй.

блèнтѡв, блèнтѡва, м. *човјек умањених умних сїособносїи*. – Вйђе-лити, Јѡја, шта ўчинй ўнāј полярѡв блèнтѡв? Ђно-га превāлијѡ кѡла сйјена на-срет прѡгона па закрчйјѡ пўт, нè-море се прѡлазити. Дā-бѡк сачўвā и заклонй.

богарати, -āм, несвр. *честїо їсовайїи бога*. – Кўт-ме нўге пронèсошè и ѡчи проведѡшè, нè-чу глāва црњèк и вèћèк богарāња ко воћекāре кѡд-нāс. Тѡ-ти се богара повāздāн кѡ-да нèмā дрўгѡк пѡсла.

богарāш, богарāша, м. *онај који честїо їсује бога*. – Нйје бйло вèћèк богарāша от Дўцка ў-нашом крају ѡткā-е гāврāн поцрнйјѡ. Јā-млйм дā-е све бѡгове са небèсā скāнтарѡ и ѡсовѡ у èднѡм дāну.

богарāшѡв, -шова, -шово. *ѡно шїїо їриїада богарашу*. – Богарāшѡве бèсјèде не вријèдè пишљива бѡба и нèмāш шта слўшати ѡсим сѡвскè.

бѡг бѡгѡвā, изр. *їособна вријèдносїи, сјājно, ѡдлично*. – Цйјелў-е нўћ пāдала кйша и нāлйла лѡкве и бунāре. „È, бѡг бѡгѡвā“, вèлй Лāкета, „сāt-ћè нагрнути трāве ко из водè.“

бѡг знā, изр. *само Бог зна їајне које су човјеку несхваїљиве*. – Ђно ѡбрўча ѡко Мјèсèца, штā-ти, Мāркане, мйслйш, кāкво-ћè бйти вријèме? „È, мўј сйнко, Бѡг знā, нè-знāмо мй смртноци.“

бѡг милѡстивѡ, изр. *оно шѡо је највише ѡошѡовано код човјека*. – Мѡлте се бѡгу милѡствѡм зѡ-здравље, јѡдино ѡн мѡре помѡћи у ѡвѡј нѡсрећи. Бѡг милѡстивѡ-је ствѡријѡ чѡека и сѡмо-се њѡму мѡлте.

бѡг све вѡдѡ, изр. *нишѡа се не може сакриѡи од бѡжије моћи*. – Нѡ-треба ѡзимати тѡђѡ нѡ-по мѡраку нѡ-по дѡну. Бѡг све вѡдѡ и све знѡ и ѡд-њек-се нѡ-море нѡшта сѡкрити, тѡмѡн да кријѡеш ѡ-прлѡ јѡме.

бѡг ствѡријѡ, изр. *најљѡише и најбоље је оно шѡо је стѡворио бог*. – Оплѡла тѡтка Дѡрагиња бѡћу свѡме Милѡшу, бѡг ствѡријѡ, кѡ из кѡкѡ вѡврикѡ у граду.

бѡг ѡе плѡтити, изр. *ако нико не ѡлаѡи ѡруд и залагање, има ко ѡе*. – Пѡправља Вѡнко тѡсту ѡспот сѡла, а Тѡрага глѡдѡ па велѡ, тѡкѡ, тѡкѡ. Дѡдаде Вѡнко: „ѡвѡ нѡко нѡ-море плѡтити.“ „Бѡг-ѡе плѡтити“, велѡ Тѡрага па ѡде нѡс-поље.

бѡгу иза лѡђѡ, прил. *скривено, забачено, далеко, неѡрисѡѡично*. – ѡдѡла се Тѡрђија ѡ-Прибељу на-крај сѡла, скрѡс испод Вѡторогѡ, велѡ Вѡсѡта. „Бѡлѡ би бѡло дѡ-е улѡмила вѡт, ѡдѡла се бѡгу иза лѡђѡ“, кѡжѡ Цвѡјѡн.

бѡгу плѡкати, изр. *жалосно, сиромашно, биједно*. – Кѡд-је ѡмрѡ пѡкѡјнѡ Тѡурица, ѡста јѡднѡ Анђѡлија с трѡе гњѡчади. Велѡ Милѡкоња: „Бѡрѡно мѡја, ѡнѡ-е бѡгу плѡкати. Немѡ дѡругѡ вѡно помѡште кѡ кѡликѡ мѡре.“

бѡг ѡбијѡ кѡ-е изѡмијѡ, стих. *дио дисѡиха народне ѡјесме*. – |Бѡг ѡбијѡ кѡ-е изѡмијѡ, | На килѡкар стѡвљати пенцѡрак.

бѡжијѡ вѡља, изр. *бѡжијѡј вољи је човјек ѡдрѡђен*. – Снѡштријѡ-се Вѡд. Јучѡ-му крѡпала крѡва, а дѡнас грѡм запѡлијѡ плѡст сѡјѡна под Дебѡљаком. Тјѡши-га Танѡсија: „Нѡ-жали, Вѡде, бѡжијѡ вѡља. Глѡдѡј ѡнѡ дјѡцѡ.“

бѡжијѡ кѡпа, изр. *небо, васионски ѡросѡор*. – Бѡже мѡј, свѡшта-ли живѡ под бѡжијѡм кѡпѡм. Ёно Бѡјѡ, лѡжи цѡјѡлѡ дѡн пјѡн ѡспот клѡниѡа.

бѡк-ти нѡ-дѡ, изр. *клеѡва де не дао бог никакве среће*. – Не прѡпадѡј дјѡцѡ, магѡило ѡдан, бѡк-ти нѡ-дѡ, штѡ-си пограисѡ. Смѡш ли ѡшта памѡтнѡје?

бѡк-т ѡбиѡе, изр. *клеѡва, убио ѡе бог*. – Ё, нѡсретнѡ Сѡво, бѡк-т ѡбиѡе, што нѡ-идѡш ѡ-посѡду ко ѡ-другѡ клѡпци. Штѡ ѡтѡжѡш јѡие по сѡлу?

бѡла, -ѡ, ж. *болесѡ*. – Напала Клѡсару нѡкака бѡла па нѡѡе дѡ-га-се кѡнѡ. Наѡкѡ бѡлѡ јѡш нѡје бѡло вѡђекѡ. Напѡ-му-се, прѡшѡеш, нѡкакѡ погѡнац на трѡбуу па ѡз-дѡна ѡ-дѡн сѡмо кѡпнѡ и тѡпѡ-се.

бѡлѡ сѡво јѡсти, изр. *не ѡреба са свѡким ѡмѡи ѡсла*. – Ё, бѡрѡте-си-ме мѡј рѡђенѡ, бѡлѡ сѡво јѡсти нек ж ѡѡволом присмѡкати. Ёно Вѡина Нѡнковиѡа, ѡженѡ-се па пѡ-цијѡлѡ дѡн рѡт ѡ-кући. Штѡ нѡје прѡгледѡ ѡчије?

борѡвњѡк, боровњѡка, м. *жбун боровнице*. – Немѡ боровњѡкѡ кѡ у Дрѡновиѡа дѡлу нѡје на свијѡту. Тѡ-ти-је свѡ борѡвњѡк до боровњѡка.

бѡс пѡ-трѣу, изр. *шежак, ѿрновиѿ живоѿни ѿѿѿ*. – Пѣтали Цвијѹлда, како-му-е бѣло на Тирѡлу у Врѡњиније сѡлдѡтије. „Прѡвѡ-сам-ти-се кѡ бѡс пѡ-трѣу“, вѣлѣ Цвијѹлда. „Сѡмо штѡ-нас нијѣсу пѣкли нѡ-ватри. Вѣлѣ: – Вѣ-сте крѣви штѡ-е Гѡврило ѹпуцѡ Вердинѡта у Сѡрѡеву.“

бѡта, -ѣ, ж. *лоѿѿасѿа маса блаѿа или ѿѿјесѿа*. – Ўзѣ Кѡја бѡту вруѣѣ пѣрѣ и ѡде за гѡведије брѣз брѡмзања и галѡмѣ.

ботѣтина, -ѣ, ж. аугм. *од боѿа*. – Пѡкѡјнѣ Илијѣтина Ђѣрман је мѣгѡ пѡести по нѣколикѣ ботѣтине пѣрѣ пѡ-га звѡли пѣрѡр.

бѡтица, -ѣ, ж. дем. *од боѿа*. – Лујѡ-е шпѡтан и жгѡљѡв. Нѣму-е дѡста и ѣдна бѡтица пѣрѣ. Нѣ-дѡ-му-се кѣкѡвцу јѣсти.

брѡдва нѡ-лијевѣ, изр. *ријѣѿкосѿѿ у ѣудској ѿракси*. – Свѣ-су нѡши мушкиѿи рѡдили дѣснѡм рѣкѡм. Мѡло-е ко рѡдијѡ лијевѡм, мѣ-би рѣкли шѣ-вѡм. Тѡдѡр Кѡпања ѿмѡ брѡдву нѡ-лијевѣ рѣку и мѣ-се дјѣца зацѣнѣмо от смѣја.

брѡдвинчиѣ, -ѡ, дем. *од брѡдвин*. – пмѡ Тривѣцан нѣшто брѡдвинчиѡа и тѡ-му-е бѣјѡ сѡв ѡлѡт. Вѡлијѡ-се да ѿмѡ и шарамѡне изѡ-кацѣ.

брѡдвица, -ѣ, ж. дем. *од брѡдва*. – Нѣкат су бѣле брѡдвѣце од ѣднѡк врѡѡља, а кат вѡмо ѹ-некѡ дѡба пѡтче ѹнѡ мѡзија из Бѣча, пѡчѣшѣ ѹнѣ Шѣ-шуми у Прѣѡцу кѡвати брѡдвѣ ѡт-килѣ.

брѡздѡница, -ѣ, ж. *ѿрѡслава ѿрве брѡзде у гламѡчком крају*. – Јѣчѣ Иниѣѿи у Красѣнцу убрѡздили прѡвѣ у сѣлу пѡ-ѣѣ у сѣботу слѡвити брѡздѡ-ницу. Тѡ-е стѡрѣ ѡдет и пѣчѣ-се ѡван трѣѣак, то бѣвѡ, да бѣднѣ рѡдна гѡдина.

брѡјкан, -ѡ, м. аугм. и *ѿеј. од браѿѿ*. – Нѣје-ти-то пѡметно брѡјкане, што крадеш бѡгу дѡне. Мѣгла-би-те пѣтати стѡрѡст, ѣѣ-ти-је бѣла млѡдѡст.

брѡјканѡв, -нова, -ново. *ѡно шѿѿо ѿриѿѡда брајкану*. – Ѳбјесѣ-ти брѡјканѡв пѡсѡ мѡчку ѡ-рѣп. Тѡј-се нѣѣе вруѣѣ нѡпити лѣденѣ вѡдѣ.

брѡзѡкѡѣ, -ѡ, с. *неуѡѡѡѡѡѡѡ дрѡѡвних ѿрѡѿиса, закона*. – Врѡѡ-е бѣјѡ рѡснѡ цѡѣјеѣе, кѡкѡ-е бѣло брѡзѡкѡѣе за тѣрскѡга вѡкта. Кѡ-Турѡка-е бѣло, кѡдија-те тѣжѣ, кѡдија-ти сѣдѣ.

брѡзѡжнѣк, -ѡ, м. *ѡнај кѡји ниѿѿѿа не ѿѡѿѿѿѿѿе ѿѡ ни Бѡга, неѡѣрник*. – Вѣѣије брѡзѡжнѣкѡ нѣје бѣло кѡ ѹнѣ Тѣтини дрѣшкани. Ўни-су-се и ѣѣѣинѣ слѡвѣ одрѣкли. Ўни-су вјѣрѡвали сѡмо у свѡде пѡложѡје.

брѡзѡжнѣкѡв, -ковѡ, -ково. *ѡно шѿѿо је својѣѿѿѿѿо брѡзѡжнѣка*. – Све бѡркѡј, сѡмо нѣ-бѡркѡј у брѡзѡжнѣкову пѡртију и стѡлицу.

брѡзѡжнѣштѡ, -ѡ, с. *ѿѡѿѡлно неѿѡѿѿѡѡѡѡѡѡѡ бѡга и ѿрѣрѡдних за-кона*. – Вѣѣѣк брѡзѡжнѣштѡа глѡѡа нѣје шѣѣкала кѡ ѡѡѡк вѡкта. Нѣ-се ѿдѣ ѹ-цркви, нѣ-се мѡлѣ Бѡгу, нѣ-се пѡчитѣјѣ стѡрији. Дѡклѣн-ѣѣ ѡѡѡ ѡѡѡ, ѣѡѡ знѡ.

брѡзимѣна, брѡзимѣнѡ, с. *ѿрѡзимѣна ѣуди*. – Јѡ у ѡѡѡ свѡије гѡдѣнѡ нѣ-чу гѡднѣје бѡзимѣнѡ ко ѹ-Алѡпиѣу, те Кѣрѡбѡса, те Лѣкокѣр и јѡш штѡѡкѣје.

брѐз сòвѐ ў-млин, изр. *ићи на неки ѿсоа неїрїїремљен*. – Ама, ђѐш брѐз сòвѐ ў-млин, јађена-ти мајка кòја-тѐ рòдила? Шта-ш а̀ко-ти пàрипче превàлї сàмàр нà-Клачини, а нїђе нїкок близу. Понеси сòву, бѹдало.

брѐзув, -а, м. *онај који нема ува*. – Нàшом брѐзуву-е пàшче òдгризло ўво кàт-је бїјò мàлї. А̀ли, нїје-то нїшта, нѐму-е прàсица òдгризла п̀рст у рúкѐ.

брѐс-кесѐ ў-сватове, прил. *брукаїши се, срамоїшии се*. – Нè-идѐ-се брѐс-кесѐ ў-сватове, мѹдрове. А, тї-би, Пѐљука, јòш ишò у òпàнције.

брїтвалѐ, брїтвàлã, рl. tant. *багламе*. – Вàлїјò-се Стòен дòље ў-Врбљàније да знã скòвати брїтвалѐ. Òндãк-му Бãце донѐсошѐ нѐкакво гвòжђе и òн-ти, ўдри, ўдри чѐкићом пò-гвожђу и од брїтвàлã нїшта. Вѐлѐ-му Бãце: „Е, мòј Стòене, брїтвалѐ се прàвѐ гòре у цãрскòм граду у Àустрији.“

брљати, брљãм, несвр. *квариїши, їрљãиши, їравиїши наред*. – Одмãкни-се од бãнка, нè-брљãј-ми по алãту, скѹпо-е-то плаћено у Варцãру.

брњѐтина, -е, ж. *аугм. од брња*. – Пòгледãјдере ўнѐ Òћикинѐ, кòликã-јòј-је ўнã брњѐтина нà-губици. Ўна да прòдãе шїљѐш на пїјаци, дãј бòлан, прòђи се.

брњкаша, -ѐ, ж. *жена задебљаних усана или са неком флеком на усни*. – Свãкã-е брњкаша одбїјала мѹмке ò-себе збок ўнѐ прòклѐтѐ брњѐ, ђãво-е нѹси и кат прїрãсте нѹђе ђѐ-се вїдї.

брòдити звијѐзде, изр. *бавиїши се узалудним ѿслом*. – Сãмо-ти, ћућулајкане, брòди звијѐзде по ведрїни, а̀ли ò-тогã нѐмã вãјдѐ. Привати-се каква пòсла, јãднїче јãднї, їдѐ стãрòст и гурѐма.

брòдити зѹбе, изр. *у шучи некоме избијãиши зубе*. – Смири-се тãмо Трївѹ-не, да јã нѐкоме нè-би брòдиò зѹбе вођекã међу лѹдије, јѐш-чуò.

брòдити мѹве, изр. *доколичѐње, безвриједан ѿсоа*. – Нѐће Брãне да учї шкòлу. Ёно-га брòи мѹве и јãсã по сѐлу.

брòдити рѐбра, изр. *шїћи некога сурово*. – Миркан и Ђуро свãкѐ гòдинѐ на збòру ў-Рòрије, єдан дрѹгòм брòи рѐбра. Збòр нè-море прòћи брѐс-тогã.

брòитро, *ѿоздрав, добро јуїро*. – Брòитро, Милòшина, єси-ли тї кãко спãво нѹћас? Мѐне тргò нѐсретнї їшијãк посвѹнòћ, нијѐсам òка склòпијò.

брòмзара, -ѐ, ж. *крушка у облику звона, бромзе*. – Шпїрãнове крушке, ўнѐ прàвѐ брòмзаре, слãтке ко мѐт, али нè-смијѐш от ћулѹмскије пãсã прїћи.

бртебòгме, изр. *лагана шврдња, слободна їроцјена*. – Òвãј-ти-је првї брѹс Сїмица, пòдобар, а òвãј кãвò дрѹгї, бртебòгме, нè-вãлã. Прãвї цимѐн-тãш.

брѹдити, брѹдїм, несвр. *будиїши из сна*. – Нѐмòјдѐре брѹдити Лãзѐ, бòк-ти вѐликї дãò, ўмòран-је, бїјò ў-млину.

брчїк, брчїка, м. *країка и гусїна їланинска їрава шврдã за кошевину*. – Јã-млїм, отѐгнућѐ-се Вїци Стòенову јãја, прòшћѐш до кòљена, док пòкосї ўнãј брчїк гòре у Дòловије. Дã-му-е вãрцãрка ковãница пã-ет.

бугарке, -кѝ, ж. *вунене чараѝе ѝлеѝене на једну иглу. Коѝчале се са више кукица и сѝона од жице. Носиле их искључиво сѝарије жене.* – Кѝ-се сукненѝ бугарке скѝвчајѝ око нѝгѝе от кѝљена до пѝтѝе, нѝ-бѝј се зѝмѝе и цѝчѝе.

будѝли-је мѝре до кѝљена, послов. *малоумносѝ, глѝвосѝ.* – Вѝлѝе дѝ-ѝе Тришо ѝѝи пѝѝшкѝе ѝ-Бѝчкѝу у кѝрузе. ѐ, будѝли-је мѝре до кѝљена.

бѝднѝ-се мѝрѝтан, изр. *моментѝи нерасѝоложења.* – Ымѝ дѝнѝ пѝ-се бѝднѝ мѝрѝтан и тѝжак кѝ тѝч. ѐндѝк се исѝану нѝшта нѝ-милѝ рѝдѝти.

бѝковача, -ѝ, ж. *квалѝѝеѝина ѝечурка на буковом дрвѝѝу.* – Бѝковача се ни рѝдѝчѝе не стѝдѝ. Такѝ-ти-је-то пѝчѝурка, брѝле мѝј, да прѝсте ѝближѝш.

булѝтѝање, -а, с. *ѝбиѝежавање сѝабала у шуми за рушење шумарским чекиѝем.* – Кат дѝѝѝе прѝлеѝе и пѝчнѝ булѝтѝање шѝмѝе, мѝни дрѝго глѝти кѝко чѝкиѝ нѝшто ѝсликѝ нѝ-дрвѝету. Ы-другѝј дѝѝци дрѝго.

бунѝрина, -ѝ, ж. *аугм. од бунар.* – Ымѝ у Пѝлѝѝевѝј ѝниѝевки ѝдна бунѝрина, вѝзда пѝна вѝдѝе. Нѝко жѝв нѝ-тувѝ, кѝ-е-ту бунѝрѝну нѝправѝјѝ.

бѝнарѝови, -рѝвѝа, м. *множсина од бунар.* – Ымѝ рѝзније бѝнарѝвѝ ѝ-нашом крѝју, што калѝисѝније, што зѝдѝаније сѝвозѝдом. Нѝкѝ стѝрѝ нѝрот прѝвијѝ ѝвѝе са сѝвозѝдом и вѝзда ѝмајѝу вѝдѝе. Тѝу вѝда стѝлно пѝмало пѝшѝти.

бунѝсѝање, -а, с. *говор у сну ѝри сѝавању.* – Прѝлаѝена исѝана спѝпанѝ штѝкакѝ бунѝсѝање па по нѝѝи прѝчѝа кѝ-да с нѝкѝм глѝндишѝе.

бѝника, -ѝ, ж. *ѝѝровни корѝв.* – Свѝкѝ мѝрѝва знѝ кѝјѝ-е траѝа ѝтрѝвна. Нѝ-би-ти ѝвца дѝватила бѝникѝе да триднѝ нѝје нѝшта ѝкусила. Бѝника-ти рѝсте по буѝѝшѝтије ѝѝ-се бѝцѝ бѝѝѝште и штѝшта.

бѝрѝлаша, -ѝ, ж. *бурлаѝа жѝна дебѝлих ѝбѝра.* – ѝ-нашом сѝлу нѝје било ниѝднѝ бѝрѝлашѝе, али брѝте, ѝ-другѝје сѝлије, свѝкѝ дрѝгѝа.

бѝѝ, -буѝа, м. *бусен земље ѝбрасѝаѝ ѝравом.* – ѝко-се крѝтичѝѝк не рѝзгрнѝе по землѝи, ѝн-се стѝрѝднѝе и пѝстанѝе бѝѝ. Буѝѝови ѝсвоѝ лѝдину пѝ-се нѝ-дѝ кѝсити.

бѝѝа, -ѝ, ж. *мушки или жѝнски ѝемѝер од вуне.* – Изгѝѝбијѝ Пѝрица Ћѝлум нѝву бѝѝу от чѝстѝга влѝса. Бѝјѝ пѝѝан па изгѝѝбијѝ. Јѝдва-е нѝшѝ ѝ-Клѝѝу.

буѝѝтина, -ѝ, ж. *аугм. од буѝа.* – Бѝло-е ѝније буѝѝтѝнѝа нѝроду до кѝљена. Буѝѝтина-е спѝс за чѝбана, чѝѝа-га од лѝдѝвѝа.

бѝѝница, -ѝ, ж. *дем. од буѝа.* – Мѝтере-су дѝѝци плѝле ѝнѝ мѝѝѝе бѝѝнице, а ѝдрѝслѝј чѝлѝѝди ѝнѝ вѝликѝе бѝѝе. Свѝ-би-се вѝна потрѝшила нѝ-буѝе.

В

вѝдѝти мѝст, изр. *довѝдѝѝи немѝрнога у рѝд.* – Мѝле Вѝдѝѝ свѝкѝк свѝкѝтѝк дѝна Вѝци вѝдѝ мѝст и дѝвѝдѝ-га у сѝру, али не кѝрѝстѝ. Зѝварито нѝ-ѝјѝке Ћѝлуме па штѝш-му.

ваздуги, -ā, -ō. *сав, цио, цијели дуги (дан)*. – Ваздуги дан пãдã кйша и нẽ-дã ðка отвòрити. Вãкò-е и јучẽ бйло, ваздуги бðговетни дан пãдало у пýвали вјетрови, прãвã лãпавица.

вãкат ùмирати, изр. *живоїј је ири крају*. – Кòликò-ти-је гòднã, Æнка, пйтã Дãра на еднòј дãћи у Гламочу? „Бðга-ми шездесет, мòја Дãро.“ „О, вãкат ùмирати“, вель Дãра и дòдаде, „мèни-је седомдесет пèтã од Јòвања.“

валкùтèt, -éта, м. *факултeиш, висока школа*. – Причò Јòварега дã-би на валкùтèt, а имã четверо дјецè и педесет гòднã. „Зã-те-е валкùтèt кò и за кòзе сйјено“, ðдбрусй-му Тùрлик Тùлум.

валкутèтглија, -è, м. *онај који сйудира на факултeишу*. – Нйје кòд-нãс бйло млòго валкутèтглијã. Тèкè, вãмо ù-некй вãкат, кã-се отвòришè шкòле, нãгрнù млађãрија на валкутèте, те дòктури, те прãвнãци, те прòвесури.

вãльã дуката, изр. *нешйò од велике вриједносйи*. – Вòлијò-би, Нйкола, да имãм вãкй кòснй брус кò тй, нè-би жãлијò дãти óвна трефãка. Вãкй кòснй брус вãльã дуката й-вишè.

вãльã крãвè, изр. *нешйò шйò има вриједносйи краве, највећег добра сеоске йородице*. – Кã-се трèвй кòса вãрцãрка лyта на брусу, брка-ми и óбразã, вãльã крãвè. Нè-знãте-вй штã знãчй óштра кòса за тежãка.

вãмо кãшнè, прил. *вријеме изã неког догађãя*. – Бйјãде вèлика сyша педесетè. Од Йлиãа до Предбразења, свè-се скокорушйло од пyстè жèгè. Вãмо кãшнè, пòчешè пòмало мãждити кйше и лèдине-се зазеленишè.

вãмо пò-нечем, изр. *шйãни знаци које издвојени йојединци расйознају*. – Ймã-ли Стèвãне, мйшã ù-твòме купјèрйшту? „Ймã, имã пòлијèпо, знãм-јã вãмо пò-нечему.“

вãмо ù-некò дòба, прил. *накãдно вријеме изã неког догађãя*. – Кат Швãбо нãчинй штрèку нã-Млинйштије, вãмо ù-некò дòба, отвòришè и зèму, нòћекã ðè-е ùнã чèсма сã-трй лyле.

вãнђèлист, -а, м. *йисац Јевãнђèльã*. – Мyја-е крснã слãва вãнђèлиста Мãрко, мйлòст-га бйло. Тò-нам-је крснò йме ðткã-се знã зã-нãс.

Вãнђèльè, -а, с. *Јевãнђèльè, дио Библије*. – Вãнђèльã-ми и свèтитèльã Јòвана, вãкò-е кãко-вам гòворйм и нйшта нè-кријем. Вйдијò-сам јучè пèт мèђèдã ù-шуми у мèђèђãције.

варãкати се, -ãм се, несвр. *избјегавãйи замке и ойãносйи*. – Мй-ти-се цијèла свòга вйјекã варãкамо с лèдовије и сyшама на óвомè нãшом вйјогyзу.

варèн, варèна, варèно. *гойшòв, дошãо му крај*. – О Мйле, ðè-е ùнãј Рãде што ùкраде мyја клијèшта? „Вãрен-је. Ёно-га прèдае бðгу дyшу. Нèгову-е лопòвлуку мòрò дòћи крãј, кãт-тãт.“

вãрцãрскй шклòпац, -скòг -пца. м. *нож коричнãк из Мркоњићã Градã, бившег Варцãра*. – Ймã тèтак Нйкола едан вãрцãрскй шклòпац, ðштар кò брйтва. Кyпијò-га ù-Мркоњићу кãт-је йшò пò-косу и брусове.

васпòставити, -йм, свр. *успòстѡвѡиши, уѡтврдиши, завесиши ред*. – Нè-би Лòквѡрије васпòставијò рèд у сèлу нѡко жѡв. Вѡзда зѡ-вратове око мèђѡ и лòкѡвѡ, око прекѡшѡња у лѡводи и бòга-ти пѡтѡј штѡ јòш.

вѡтати кѡпницу, изр. *сводиши воду у суд ѡри ѡоѡљèњу снѡјега*. – Кò-е ѡмò ѡјѡт, донòсијò грòде снѡјега нѡ-лèђѡје и стѡвљò на ѡјѡт дѡ-се тòпѡ па вѡтò кѡпницу у кòрито. Тѡкò-смо-ти дèверѡли и мòку мòчили с вòдòм.

вèлè мòшко, изр. *радосна вијесѡ*. – Нѡје чòек ѡмò дјèцè, па пòшље нè-коликò гòдѡнѡ òста жèна кòљава. Кòсијò чòек у Цијèпцу, кат, èво-ти Тòпè. Приупѡтѡ чòек ѡмѡ ли што нòво, а Тòпо ко ис тòрбè: „Вèлè мòшко.“

вèличачкѡ, -ѡ, -ò. *ѡревелик, голем*. – Ђскопò Лазòрда èдан вèличачкѡ кòпијер дòље у дòлици вѡше Бѡришићѡ. Вèћòк купијèра, глѡва нè-виђе.

вèријѡ, -è, ж. *ђачки ѡèѡни одмор*. – Ка дòђè вèријѡ преò-љета, кòд-нѡс свè кљòчѡ òт-пјеснè. Дòђè млађѡријѡ кòћи па свè кљòчѡ и гѡгѡјѡ.

вèсијѡ, -è, ж. *власник, имѡлац*. – За тòрскòга вѡкта, нијèсу нѡши стѡрѡ бѡили вèсије свòè зèмљè вено нèсретнѡ Тòрци, трѡг-ѡм-се зѡмè.

вèсијѡ свòè глѡвè, изр. *власник свога живоѡѡ*. – È, нèш-ми вѡлѡ нѡ-тѡ, крѡвојѡ, одређѡвати, штѡ-ћу и кѡко-ћу. Јѡ-сам вèсијѡ свòè глѡвè, а не тѡ.

вѡдидèре, имп., *види*. – Вѡдидèре, мѡлѡ, ѡсли-се нèко мòтѡ окò-нашије купијèрѡ у-Ўзглѡвници? „Мѡ, нѡје, ћѡћѡ, тò-се тèби нèшто причѡнѡвѡ.“

вѡдѡм јѡ тèбе, тѡ вѡдѡш мèне, изр. *нѡѡбишина исѡина*. – Òвò штò-ти гòворѡм, чèлѡ-è ѡстина, свèдно, вѡдѡм јѡ тèбе, тѡ вѡдѡш мèне.

вѡдити змѡји нòге, изр. *òно шиò је немогуће*. – Лòпòв се крѡје од лòудѡ кò змѡјѡ нòге. Кò-ће вѡдити змѡји нòге и лòпова у лопòвлуку, мòј брѡте?

вѡдле нòге пòта, изр. *ходало се дуго и нѡјорно без ѡѡѡребе*. – Смѡ-зò Павлèзан ù-Рòре по јѡкòј мèђѡви на свèток Сѡву. Чòò дѡ-è Ђлијѡ Штрѡбац дòнијò пѡре за нèгову шòму. Òн дòље, кад ни Ђлијè ни пѡрѡ. Кѡ-сè врѡтијò и јèдва жѡву глѡву ѡзнијò, вèлѡ-му Гѡјѡн: „Вѡдле нòге пòта.“ Òндѡк дòдаде Мрђѡ: „Ко нèмѡ у глѡви, ѡмѡ у нòгама.“

вѡђу кòликò-е сѡтѡ, изр. *уочиши чињеницу и избјећи òѡасносѡ*. – Òт-ишла Стèвишòвка гòнати врèпце ис кòнопљѡшта. Нèко свèзò црљенò рòду зѡ-прошѡ и ùна-ти-се из ѡстије стòпѡ врѡтѡ нѡтрѡк. Говòрила Тòсѡћки, јѡ у дòлицу, кат црљèна рòда свèзѡна. Јѡ вѡђу кòликò-е сѡтѡ, и смјèста нѡтрѡк.

вѡжитѡрати, вѡжитѡрѡм, несвр. *ѡреглѡдаши*. – Пѡјѡн лòла, пѡјѡн па штòдѡрѡ, а Мѡлка-му шлѡјбѡк вѡжитѡрѡ. н. п.

вѡјек вјекòвѡ, изр. *ѡрајѡње за сва времена*. – Нѡправијò Тòда нòва кòла. Мòгò битѡ вѡјек вјекòвѡ. Трòпѡне бòковè, а пѡлци рѡстòвѡ.

вѡкѡти, вѡчèм, несвр. *сѡвјèшòвѡши некога, говорѡши ѡсебно*. – Вèлѡ Лѡкетòвка, вѡкала-јѡ дјèци да слòшѡјò, а ùни òкрећò глѡву òд-мене.

вѡрнути, -нèм, свр. *накраѡко ѡоглѡдаши кроз узак òѡвор*. – Вѡрнидèре, жèно, да нијèсу кòњи ùпали ù-котѡр, òбрндаћè зѡмскò плѡшѡ.

вѣтѣ јаблѣн, -тѣг, -а. м. *љейоѣа и младосѣ*. – Нѣше цѣре пјѣвајѣ на прѣлије и збѣровије: „Мѣј драгане, мѣј вѣтѣ јаблѣне.“

вѣткѣ, -ѣ, -ѣ. *ѣанак, млад, здрав, савѣѣљив*. – Смѣрдѣ-се мѣло, дѣране, дѣ-те нѣ-би пѣглѣ вѣткѣ прѣт ѣе нѣ-требѣ.

вѣцкаст, -а, -о. *смѣјешан, сличан вѣцу*. – Вѣлѣ Кавѣра Стѣви, тѣ-си мѣни мѣло вѣцкаст. Штѣ-се нѣ-дрѣжѣш ш ѣѣдије дѣ-се мѣло припитомѣш.

вѣтрѣнѣр, -ѣра, м. *вѣѣтеринар, марвени еѣим*. – Рѣнијѣ код-нѣс нѣје бѣло вѣтрѣнѣрѣ пѣ-нам стѣка липсѣвала лѣстом. Вѣмо кѣшнѣ, кѣ-се појѣвишѣ вѣтрѣнѣри, спѣс за тежѣка и нѣгову мѣрву.

вѣтрѣнѣрѣв, -рова, -рово. *оно шѣо ѣриѣада вѣѣтрѣнару*. – Вѣтрѣнѣрѣв пѣсо-е прѣвѣ пѣсѣ. Он ѣјечѣ мѣрву кодѣ нѣ-знѣ рѣши штѣ-е бѣлѣ. Знѣте-ли-ви штѣ-тѣ знѣчѣ кѣд вѣтрѣнѣр тежѣку спѣсѣ крѣву да не крѣпѣ. Тѣ-ми-је пѣсѣ.

вѣлѣшѣц, -шѣца, м. *младо жѣшѣо које ѣоникне на нѣви ѣослѣје врѣид-бе*. – Нѣ-смѣје-се пѣдметнѣк вѣдѣти ѣе ѣмѣ вѣлѣшѣца. Чѣм-би ѣкусијѣ зѣрицу вѣлѣшѣца, ѣдмѣ-би крѣпѣ, нѣко-га нѣ-би спѣсијѣ.

вѣд-вѣд, имп. *води, води*. – Пѣбили-се Мѣркан и Ђѣуро на збѣру. Ўгледајѣ двѣ пѣјкана па ѣватѣ обѣицу зѣ-уши, па вѣд-вѣд у прѣкѣну.

вѣдѣрити се, вѣдѣрѣм се, несвр. *снабдијѣвати се водѣм*. – Мѣ-смо-ти-се Лѣквѣри вѣдѣрили из бунѣрѣ. Пѣли кѣшницу јер нѣје бѣло жѣвије вѣдѣ.

вѣдѣти тѣђѣ брѣгу, изр. *зѣѣосѣавѣѣ себе, а брѣнуѣи о другом*. – Свѣј крѣв јѣсти и вѣдѣти тѣђѣ брѣгу, нѣмѣ нѣшта манѣтијѣ на бијѣлу свијѣту.

вѣзѣрити, вѣзѣрѣм, несвр. *ѣѣѣвати на ѣосѣо*. – Кѣко-ми, Мѣксо, вѣзѣрѣш на пѣсѣ, дѣ-ти нѣје долѣко? „Ўстанѣм рѣно па нѣге пѣдѣ-се и ѣдри пјѣвѣ.“

вѣзѣти се на тѣђѣје кѣлије, изр. *дѣѣи своју судбѣну другом у руке*. – Вѣвијек-је глѣва у тѣрби кѣ-се вѣзѣш на тѣђѣје кѣлије. Нѣмѣј тѣ сѣби до-звѣлити нѣ-по-којѣ цијѣну, јес чѣѣ. Вѣди ѣ-себи рѣчуна, рѣшта ѣмѣш глѣву.

вѣѣцѣтѣ, -ѣ, -ѣ. *ѣосве мален, сѣѣан*. – Јѣчѣ-сам вѣдијѣ што вѣдијѣ нијѣсам у ѣвѣ свѣга вѣјѣка. Нѣсѣ жѣна у нѣрѣмку ев, вѣѣцѣтѣ дијѣте кѣлик кѣрус.

вѣѣцнѣ, ѣ, -ѣ. *ѣосве мален, сѣѣан ѣреко мјѣре*. – Вѣѣцнѣ клѣпчиѣ ѣдѣв-но нѣје ѣзрѣстѣ код-нѣс кѣ ѣвѣј Рѣсѣн дѣран. На кодѣ-ли-е шпѣтан, ѣѣвѣ знѣ.

вѣѣшѣшнѣ, -ѣ, -ѣ. *ѣосве мален, убог*. – Од вѣѣшѣшнѣ дѣјѣцѣ ко ѣвѣ блѣз-нѣт, нѣкат нѣѣ пѣстати крѣпни ѣѣди. Тѣ-е тѣкѣ ѣткѣ-е свѣјѣта и вѣјѣка.

вѣѣшнѣ, -ѣ, -ѣ. *ѣвако сѣѣан као ѣвај*. – Кѣко-се сѣмо вѣѣшнѣ чѣек рѣдѣ кѣ ѣвѣј Кѣпѣц у Ђѣлумије? Ѧли, чвѣст ко зрѣно, бѣк ствѣријѣ, мѣѣна.

вѣѣле, -ѣ, м. 1. *чворуга на глѣви од ударѣа ѣѣврдѣм ѣрѣдмѣѣом*. – Ўдаријѣ нѣко Пѣљѣсу керѣчом по глѣви, ѣно-му на чѣлу вѣлѣ кѣлик нѣјѣвѣѣ ѣро. 2. *мушко ѣѣле ѣѣк ѣѣѣѣно*. – Јѣчѣ нѣша зѣкуѣа ѣтѣлила ѣднѣк вѣлу.

вѣѣли, вѣѣлѣвѣ. нар. *израз за волове*. – Вѣвијек-је бѣло ѣткѣ-е свѣјѣта и вѣјѣка да вѣли ѣрѣ, кѣѣи зѣблѣѣ.

вòлишнїй, -ā, -ō. *мален као овај*. – Вòлишнō-се дијете òдāвно нїје рòди-ло ў-нашом сèлу. Нèмā бòлан, кòлик врбљāнскї кўрушчїй.

волўсина, -ē, м. и ж. *аугм. од во*. – Јòј, кòличачкў-е волўсину їмō Мāк-сим Чèгār, јāђена-ти мāјка. Јèдва ўлазијō на врāта у кòшару. Ўзèшē-му-га дрўшкани.

вòль òвō, вòль òнō, изр. *широк избор їонуђене робе*. – Нā-Млинїштије у зèми, свāкē пїштē штō-ти срце їштē. Одабèри, вòль òвō, вòль òнō.

вòльтати, -ām, несвр. *слагати балване на лагер уз команду овољїе*. – Кад нāши сјекāчи стāнў вòльтати бāлване на лāгер гòре у Пāлежу, одјèкује крозā-шуму свè-до Глòгињē и Ревенїка.

вòчїй, -а, м. *дем. од во*. – Їмō Лўђа Шāвија двā вòчиђа па сўвозијō са Јòжōм Малèшевиђа. Òба пòтанки тежāци јèднòкрāвци, али у свāкòк пўна кўђа дјèцē кò шїпак.

врāгли, изр. *їреврїљив, вјешїй, весео*. – Тї-си, Стèво, и врāгли и пò-мало вїцкаст. Нè-мореш-се ўватити нї-за-уво, нї-за-рèп.

врāти кòко штō-си пòзобāла, изр. *дуг се врађа, кад їад*. – Пòбрāли Чèгāри Видèсилове јāбуке òвнòћ. Крле бїјō глāвнї. Видèсило тўжї и стїгнè Крли глòба. Видèсило од дрāгости вèлї, ā, врāти кòко штō-си пòзобāла.

врèбāње, -а, с. *чобанска игра вребе*. – Нāши чòбани-се повāздāн врèбāју и кèвајў код овацā. Врèбāње-им-је нèкāко нāјдражā їгра. Дугāчак-је дāн па їмајў врèмена гāни за їгру.

врèпчїй, -а, м. *дем. од вребац (врабац)*. – Јāднї врèпчїй повāздāн кљўцā нā-торинама по прāзнōј слāми. От чèгā жївї, бòга пїтāј.

врїјеме за бāцāње, изр. *сувишно врїјеме лијеног човјекa*. – Їмā нāш Сāво врèмена за бāцāње. Пò-цијелї дāн сјèдї пред Цїгинōм кавāнōм, цòндрā и, прòшћеш, òтèжē јāие.

врнтāв, -тава, -таво. *неразуман, малих резона, сулуд*. – Врнтава исāна ни гòведије нè-трèбā слāти, а кāмоли ў-цркву вòдити.

врнтаво шилèже, -а, -ета, с. *симбол изгубљеног разума*. – Òнāј-се мālї Мїјāјлòв стāлно òкрећè окò-себе ко врнтаво шилèже, бòже-ме прòсти.

врнтòви, врнтòвā, м. *наспїрани људи*. – Нè-би òвије нāшије врнтòвије сав Вāрцār нāковō кòсā кòликō ўни мўгў прèбити. Нè-знајў чўвати кòсу од кāмена старовнїка па нāвālē ко кākї срмоња.

вртўкати се, -ām се, несвр. *лагано радиїти неки їосоа*. – Кїшица лāгано мāждї, а мї-ти-се полāко вртўкāмо и кòсїмо òко сјèначїшта ў-Клизавицама.

врўна, -ē, ж. *земљана пèћ у сїтаријим куђама, симбол шїоїлоїе*. – Нèмā лèшвèга крўва ко из врўнè, слāђї нèго пòсачњāк. Кā-се врўна зāгрије па при-слонїш лèђа ўзā-њу, нè-море-ти мèђава нїшта.

врўњāк, -āка, м. *хљèб из вруне*. – Прїнијела мātèр Лāкети пòло врўњāка и èдну рāљичицу врўћè варèникè. Лāкета нāклапї јèсти и све спўцā дòк-си длāном ò-длан.

вруњаџић, -а, м. *дем. од вруњак*. – Чобану-е дџста ѓдан вруњаџић круџ-ва и ѓдна бџкарица кџсела млијѓка нџ-дџн.

вруђа глава, -ѓ, ж. *нагла реакџија без размишљања*. – Нѓ-идѓ-се вруђѓ главѓ ни у круѓвет, а кџмоли мѓђу-љѓде ћѓ-се ѓзбѓљно еглѓндишѓ.

вруђ лѓденѓ водѓ напѓти, изр. *мѓѓафора лијѓна човјѓка*. – Мудрѓвѓ-су лѓдени на рѓду, посебно Кавѓра. Тѓј-се нѓће вруђ напѓти лѓденѓ водѓ.

врѓнути се, -нѓм се, свр. *ѓврзнути се због изненадне ѓјаве*. – Кџко пѓс лѓнѓ, Мијѓ-се врѓнѓ и ѓкрѓнѓ, па кџд ѓглѓдѓ Сѓматинѓк бјѓловѓ, згрѓби ѓдан ѓсредњѓ кѓмѓн дѓ-га ѓдарѓ.

вѓјѓ, -ѓ, м. *хѓѓ. од вук*. – Не прѓмѓчи се, Млађѓ, шѓми, мѓгѓ-би вѓјѓ изненаѓдити па згрѓбити јѓње. Тако-е згрѓбијѓ јѓње Мѓрији и ѓтекѓ ѓ-шуму.

вукѓрлук, -а, м. *олош, лоше друшѓтво*. – ѓткѓ-е свјѓет пѓстѓ, вѓћѓк вукѓрлука нѓје бѓло вођѓкѓ код-нѓс кѓ ѓвогѓ вѓкта. Не пѓчитујѓ-се стѓрѓ, нѓшта-се нѓ-рѓдѓ, а свѓ-би ћѓли трѓшѓти, кѓ-да гѓтовѓна с нѓба пѓдѓ.

вѓљѓти се, вѓљѓм се, несвр. *лагано се ѓрикраѓѓи неком циљу вукуђи ѓо земљи*. – ѓ, Дмѓтре, бѓдни на опрѓзи, ѓно-се вѓк вѓљѓ круѓз-бујѓд, мѓгѓ-би напѓсти нѓ-ѓвце.

вѓрѓјт лѓнац, -а, -нца. м. *ланац ѓмоћу којѓга се извлѓчила шума на коњѓма*. – Нѓмѓ вѓћѓ гурѓме за штрапѓча кѓ кѓт-му-се прѓкинѓ вѓрѓјт лѓнац.

вѓђи мѓчка зѓ-рѓп, изр. *изазѓваѓи ѓѓасносѓ у неозбѓљној игри*. – ѓстави, мѓли, тѓ кѓсу пѓсјећѓш-се. Не вѓци мѓчка зѓ-рѓп и нѓ-играј се с кѓ-сѓм.

вѓђи рѓп зѓ-собѓм, изр. *букаѓи се, срамоѓѓѓи се*. – Пѓзи, ћѓри, шта рѓдѓш, нѓмѓј вѓђи рѓп зѓ-собѓм и да јѓ глѓдѓм нѓз-нѓс.

вѓчки, прил. – Кџд-би бирвѓктиле кѓтарскѓ ѓскоци слѓзили преѓ Стѓретѓнѓ у Глѓмѓчкѓ пѓље да бѓговѓма нѓзовѓ брѓитро, крѓчѓ вѓчки, глѓѓајѓ ѓјдѓчки.

Г

гѓлѓш, -а, м. *коњ изразиѓѓи црне длаке*. – Ѓмѓ пѓљѓр ѓ-Прибѓљи ѓднѓк гѓлѓша па нѓ-њѓм ѓблазијѓ пѓље и ѓсјѓве свѓкѓ дѓн пѓ-грѓ пѓта.

гѓлоња, -ѓ, м. *круѓан и миран во*. – Требѓш-ти бѓѓи дѓкѓн, мѓј Пѓјѓ, док се Грѓбѓн гѓлоња пѓмакне с мјѓста. Гѓвѓда ѓдошѓ, а ѓн јѓш лѓдује.

гѓњци нѓв, изр. *ѓдјѓвни ѓрѓдмѓѓ ѓѓек ѓроизвѓден*. – Кѓпијѓ Миђѓ ћѓђи гѓњци нѓв кѓпѓт гѓре на грѓду, чѓстѓ кѓнгрѓ.

гѓб, -а, м. *ѓрегѓб ноге у кољѓну*. – Кџд-би-се ѓгрѓло ѓнѓ Глѓмѓчкѓ кѓло па мѓмци стѓнѓ ѓпадѓти ѓ-коло, напѓравѓ вѓликѓ гѓб нѓгѓм ко вѓк гѓрскѓ.

глават, -а, -ѓ. *ѓнај који ѓма круѓѓу главу*. – Нѓје бѓло главатѓјѓк чѓѓка код-нѓс од Тѓолишѓна. Прѓшѓ-сам свѓјѓта скрѓс од Стѓкерѓвѓѓѓ до Прѓѓѓѓ,

али главатијѣк чѣека нѣ-виђо у ђвѡ гѡдѣнѡ, а свѡшта-е глава виѣдила и чѣла.

глава у тѡрби, изр. *сѣлална оѣасносѣ*. – Нѣће Бѡћа Шѡбатѡв долѣко стѣћи, сѡмо-ћете вићи. Нѣму-е вѡзда глава у тѡрби ѡткѡ-сѣ рѡдијѡ.

гласѡња, -ѣ, м. *чѡвјек који има добар глас и углед*. – Није бѣло вѣћѡк гласѡнѣ ѡд-нашого Чѡлѣ. Зѡ-њга-се знѡло и кот Крѡља и кот Тѣтѣ.

гласѡњин, -њина, -њино. *оно шѣло је својсѣиво гласѡњино*. – Гласѡњин-је тѣрлук бѣјѡ вѡрклѣ од гѡљинѣ тѡрбѣ. Кѡт-је гѡљѡ ѣмѡ рѣва и беслѣмѣ?

глѣнати, -ѡм, несвр. *говоришѣи, ѣричаши*. – Глѣнѡ-се по Прѣкраи и Пѡтоције на свѡ ѣста дѡ-би Гѣцо мѣгѡ налапушити Тѣрке ѣз-Боснѣ.

глѣти нѣз-нѡс, изр. *сѣидишѣи се, срамишѣи се*. – Пѡзи, ћѣри, шта рѡ-дѣш, нѣмѡј дѡ-ти мѡтѣр глѣдѡ нѣз-нѡс. Ни зѡк-мене нијѣсу глѣли нѣз-нѡс ѡт срамѡтѣ.

глѣти у плѣће, изр. *ѣумачишѣи знакове на бѡжићном ѣлећу*. – Донѣздѣ, жѣно, то бѡжићнѡ плѣће да кѣм Бѡжо пѡгледѡ. Нѣ-знѡ свѡко глѣти у плѣће.

глибо, -ѣ, м. *ѣрљав мушкарац*. – Кѡ-се глибо ѣглибѣ ѣ-блатѡ, нѣ-море-га ѡпрати сва Голѣбњача и ѣѣзина вѡда. Од глибѣ свак ѡкрећѣ главу.

глијѣто, -а, с. *дубач за дрво, дѣијѣто*. – Нѡш Пандѡкало није мѣгѡ зѡспа-ти цѣјелѣ бѡговѡтнѣ нѣћ. ѡднијѡ-му Крѣво глијѣто и сѣврије па није врѡтијѡ.

глоѡвац, глоѡвца, м. *колац или шѣпѡј од глогѡвог дрвѣта*. – Нѣ-баркѡј, мѡлѣ, ѣ-тѣ ствѡри, тѣ нѣ-знѡш шта тѣ ѣмѡ. Нѣмѡј дѡ-те прѣтѣварѣм ѡвије гло-гѡвцом по тѣру пѡш вићи кѡко пѣчѣ глоѡвац.

глѡт, -а, м. *црно ѣлашѣино за шѡрцеве*. – Дѣдѣре, ћѣсница, бѡк-ти вѣликѣ дѡѡ, кѣпи-ми двѡ-метра глѡта кат ѡдѣш ѣ-грѡт, сѡшила-би сѣби нѣшто.

глѡтара, -ѣ, ж. *њигава и неурѣдна жѣна*. – Пѡзи, Шпирѣнда, кѡ-се бѣднѣш жѣнијѡ, ѡтвѡри ѡчи. Не вѡди кѡкѣ глѡтарѣ ѣ-кући, вѡди вѡљату цѣру.

глоцѣкати, -ѡм, несвр. *јесѣи лагано и ѣомало*. – Пѣкѡ Тѡдѡрина јѣчѣ ѣднѡк шиљѣга па Жѣвко глоцѣкѡ ѣдно плѣћѣце. Умали блѡга па вѡзда пѣкли.

глоцѣкнути, глоцѣкнѣм, свр. *загрѣсѣи зѡлогѡј нечѣга*. – Нѡ-дѣ, Шпѣро, глоцѣкни ѡвѡј шпѣњѣтак, знѡм да вѡлѣш шпѣњѣтак.

глѣву шѡптати, изр. *радишѣи узѡлудан ѣѡсаѡ*. – Глѣву шѡптати и ћѡраву намигѣвати, ѣстѡ-е штѡ и кожѣном заѣстављати вѣјѣтар да нѣ-пѣшѣ.

глѣтѡшѣце, -ѣта, с. *малѣно дѣијѣто за ѣрѣцизан ѣѡсаѡ*. – Умѡ Кавѡра ѣдно ѡштро глѣтѡшѣце, мѣгѡ-сѣ ш ѣѣм угрѡћѣвати брѡице ѣ-прѣшлицу.

гмѣлити, -ѣм, несвр. *ѣћи лагано и сѣѡро уз брѡдо*. – Упѣкло изѡ Улѣна, сѡжеже и трѡвку и слѡмку. Гмѣлѣ зѣка ѣс-Клѡчину, а Дѣцко зѡ-њѡм гѣнѡ и рѣпѡ, свѣ-се врѣпци рѡзѡјежѡли са грѡнѡ.

гнѡѡчѡд, -и, ж. зб. *сѣшѣна, сѣромашна дѣѣца*. – Пѣчѣ Анђѣлија крѣв на ѡгњѣшту, а ѣнѡ трѣе гнѡѡчѡди чѣпрѡкѡј по лѣгу. Умрѡ-ѣм ћѡћа ѣмѡ пѡ-годинѣ.

говорѡнција, -ѣ, ж. *дуг и досадан говор*. – Јѡ-сам-се нѡслушѡ прѡзнѣ говорѡнцијѣ и ѡвѡгѡ главоњу нѣћу да слѣшѡм и ѣѣгову прѡзну мудрѡлију, јер мудрѡлија чѡрбѣ не зѡчѣнѡ.

говоријо не говоријо, изр. *узалудан савјетѝ ѿврдоглавом*. – Уномѝ Ђуђанову несрећаи, говоријо не говоријо, и нѝ-ушѝ. Свѝдно говоријо нѝму, а говоријо пању, ѝстѝ-ти-се пѝшѝ.

говѝрвати, -ѝм, несвр. *говориѝи у ѝишини неѝровјерену вијесѝи*. – Говѝркају по сѝлу дѝ-сѝ ожѝенијѝ Милош Пѝлића у Бијѝграду и дѝвѝ жѝну с трѝе дјѝцѝ. Лѝжѝ, вѝлѝ Шѝјко, жѝнили-су-га дѝсат пѝт пѝтѝ па нѝкат млѝдѝ.

гѝлѝ лѝдина, -ѝ, ж. *ливада без ѝраве*. – Бѝло прѝлѝеће лѝдено, све дѝ-Видова. Нѝје кѝлац ѝзбијѝ из зѝмљѝ дѝкасно, све гѝлѝ лѝдина.

голѝбити се, голѝбѝм се, несвр. *намицаѝи бјѝличастѝе облаке ѝо небу*. – Ёно-се голѝбѝ нѝбо иза Градѝшта, бѝће прѝмјена врѝмена. Приуѝнте, дјѝцо, и убѝците плѝву у плѝвару да не пѝкиснѝ, ѝндѝк нѝ-ваљѝ нѝшта. Припрѝмте машу и мѝшице па ѝзбѝцте прѝт-куђу ѝко-би грѝмло.

гѝльо, -ѝ, м. *сиромашан, убог чѝвјек*. – Онѝ-ми-је рѝћи лѝква више Дебѝљака штѝ-е Врѝњо нѝправијѝ. Тѝ-ће наш гѝльо нѝправити нѝкѝ лѝкву?

гѝнати мѝше пѝ-пољу, изр. *бесмислен ѝосаѝ*. – Знѝш штѝ-е, Мѝле? Вѝдијѝ-сам свѝшта и чѝѝ. Трпѝти мѝглу ѝ-врѝћу и гѝнати мѝше пѝ-пољу, мѝре сѝмо тѝкѝ будѝла ко тѝи. Кѝко-те бѝк нѝје окрѝнѝ кѝкву пѝметну пѝслу?

гѝрѝ под нѝгама, изр. *ѝримиче се ѝѝасносѝи*. – Нѝбо-се ѝблѝчи, спрѝмѝ-се кѝша. Растрѝложен врѝшѝј на ѝрману, мѝни гѝрѝ под нѝгама. Мѝј Лујѝ ѝти-шѝ код Цѝгѝ Дрѝновића у кѝвану дѝ-се кѝртѝ са ѝније дѝкѝњѝције из Рѝмѝћѝ.

горњѝпољскѝ, -ѝ, -ѝ. *нешѝѝо шѝѝо је из Горњѝг ѝѝѝа*. – У Гламочу ѝма Гѝрњѝ и Дѝњѝ пѝље. Горњѝпољскѝ је сѝр бѝлѝ нѝго у Дѝњѝчѝнѝ. Дѝњѝчѝни прѝвѝ дѝбар скѝрѝп јер нѝмѝ метѝла у трѝви, нѝје бѝрно ко у Горњѝпољѝцѝ.

горѝшица, -ѝ, ж. *коровска ѝрава жуѝѝѝѝѝ цѝвијѝѝа у усјѝвима, вѝома медѝносна*. – Пѝдѝј-је крѝгу. Горѝшица-е дѝбра за чѝле, али нѝје за купијѝре.

грѝ, грѝ, м. *грах, ѝасуљ*. – Кѝд-нѝс је знѝѝ рѝдити грѝ, вѝж-бјѝжи, а пѝчѝсто-би га знѝѝ и клѝј пѝбити па нѝмѝ ѝд-њѝк нѝшта.

грабѝжљив, -а, -ѝ. *ѝнај који је склон крађи*. – Мѝлѝ бѝго, штѝ-е кѝд-нѝс бѝло грабѝжљивије лѝдѝ па ни ѝбѝраза, ни чѝека, ет.

грабљив, -а, -ѝ. *ѝнај који ѝрѝсѝѝѝѝ ѝуђѝ*. – Грабљѝва ѝсѝна лѝко ѝватѝ на празну зѝбницу. Пѝдмакнѝ-му да ѝзмѝ тѝђѝ, пѝ-га сѝчекају и укѝбајѝ.

гракнѝти, гракнѝм, свр. *зѝѝочѝѝи нагло неки ѝосаѝ*. – Кат кѝд-нѝс зѝпочнѝ ѝрање, сѝв нѝрот ѝкнѝ и гракнѝ да што прѝје ѝзорѝ и пѝсије.

грашина, -ѝ, м. *аугм. од гра*. – Кѝт-се сѝљѝ накрѝкѝ грашинѝ, мѝре сѝр-бес кѝсити цѝјѝлѝ цѝјѝлѝцѝѝ дѝн дѝ-мрѝка.

грѝлѝити, -ѝм, несвр. *ѝѝѝи уз гласно клокоѝѝање*. – Кат Бѝжо Тѝрман пѝје рѝкију, грѝлѝј грѝло кѝ Ўнац низ Прѝѝодац. А, ѝ-јѝст-је пѝјѝ јѝнѝчки, свѝкѝ-му чѝст и пѝчитѝвање. Нѝ-море-му Брѝка Шѝјкѝн водѝ пѝлити нѝ-рѝке у пѝћу.

грѝдан, -дна, -дно. *круѝан, разѝвијѝн*. – Бѝвало-е грѝдније лѝдѝ, ѝли кѝ у Чѝгѝрије ѝспѝт Ўрљѝја, нѝти-је бѝло, нѝти-ће кѝдѝ бѝти. По мѝтар прѝѝ лѝђѝ.

грдило, -а, с. *велико ругло, накарада*. – Зачичаљи нѣсретнї Кóво и Лакета Мйлици пѣрчйн чичком од репува. Нѣмā друкѣ вѣно ошишати нā-нулу, а цѣри шѣснѣст гóдїнā. Кāt-је Видѣсило угледó ģѣлаво жѣнско чѣладе, сāмо велї: „О, какво-е онó грдило у сѣлу?“

грдити, грдїм, несвр. *галамиїи, ѿсоваїи*. – Ёно Блажѣ галāмї на Кајтезе и грдї, обāрā све свѣце са небесā. Асли-су-му пòтрали зòп дòље у Нїнòвцу.

грднѣ рāне, -није рāнā, ж. *дубоке и оїасне ране*. – Кāt-је Шāјко дòпò грдније рāнā гòре на Тирóлу, свї-су мїслили, нѣмā од-њек нїшта. Стāдошѣ-му нā-рану привїјати бòквицу и рāна зātка и зāвāрї.

грднò блāго, -нòг, -а, с. *силно, велико, бројно благо*. – Ёмò Рāде Тїца из Мāлїћā грднò блāго, прѣо ѡлāду óвцѣ и дѣвет црније алāшā ѱ-вршāју. Нāйģе нѣсретнї рāt и пòзобā свѣ.

грдòсија, -ѣ, м. *веома круїан и снажан човјек или нешїо друго*. – Вѣћек грдòсијѣ нѣ-бијāде кòд-нāс од Ђурѣ Чегāра ѡспот Ђрљāја. Мѣтар прѣо лѣģā.

грѣб, грѣба, м. *гроб, рака*. – Грѣб мòга дāлекòк прѣтка Бòина-е ѱ-грѣбљу вїше сѣла до Сїматинѣ дòлицѣ. Ёмā-му прѣо двā ѡ-пò вїјека. Тāкò пїшѣ на крсту и сāмо пòп знā прочїтати.

грѣбати, -ѣм, несвр. *сїругаїи ѡо каквој ѡовршини*. – Ёно Вїцо Бїбанòв грѣбѣ бāкрāч, пригòрила варѣника па грѣбѣ. Вòлї ѡнѣ грѣбу пòсве.

грїцнути, -нѣм, свр. *једном загрисїи јабуку, хљѣб и сл.* – Грїцнидѣ, Стòјо, мāлко óвѣ курузѣ пā-ми рѣци, јѣ-ли кāко слāна.

гркнути, -нѣм, свр. *осјѣїиїи се на благу горчину*. – Асли, Бòсїљка, óвāј твòј сїр мāлко гркнѣ. Дā-ти нїје прòкисла варѣника, штā-ли?

грлом ѱ-јагоде, прил. *биїи несїреман, неїриїремљен за неки ѡосао*. – Свї кòсци пòшли на лїводу с кòсòм нā-рамену, а Сāво Ђўģанòв с рѣка у цѣповије ко грлом ѱ-јагоде.

грмāљ, -а, м. *круїан мушкарац слабе елеганције*. – Бїло-е кòд-нāс грмāљā у свāкòм сѣлу, али грмāљā кò Чѣкѣ Ђўлума нїје бїло надалѣко.

грмāљина, -ѣ, ж. и м. *аугм. од грмāљ*. – Пòјāвї-се ѣдна грмāљина óздò óт-Црнòк Лўга на прѣлу ѱ-Алāпићу, и чїм ѡģе ѱ-собу ģѣ-су цѣре, óвї нāши мòмци ѡмукошѣ с пѣснòм.

грмāљòв, -љова, -љово, оно *шїо је својāївено грмāљу*. – Нѣ-дāј-ти мїли бòже дā-те ѡнā ѣдна грмāљова шāка дòватї пò-тијелу. Сāсò-би-ти свѣ кòсти у мјѣшину, вѣно-га-се мāни ģѣ-гоћ мòреш.

грòбїште, -а, с. *гробно мјестїо*. – Ё, јāди нāши, нāша-су грòбїшта пòсијāна по брдије и клāнције овдāлѣн па бòга-тї пїтāј дòклѣн. Гїнулò-сѣ и главе се гўбиле и óт-сабљѣ и лўта анцāра, и од мѣхавѣ и од-грома.

грòктāње, -а, с. *соло ѡјевање на коњу док їрчи*. – Нѣма-ти бòлан нїшта лѣшве од грòктāња ѱ-сватовије. Кад зāгроктї ѡјāк Мїћā, ѡнā њѣгова грòкта-лица нѣкāко жавòбитна, ѱ-срце дїрā.

грѠктити, -йм, несвр. *ијеваӣи ијесму грѠкѣалицу*. – Највишѣ-сѣ грѠк-тило у-сватовије на-куњије и на-слава. ЈѠј, кѠт-се сјѣтѣм дѣда Милѣ кад-би код-нас на-МѠрковдѠн загрѠктијѠ, ух.

грѠм бѣјѠ и млѣн млѣјѠ, изр. *још једино ӣо није било, све је друге муке чѠвјек издржао*. – Мѣне-је свѣ трѠло од Ѡрања и кѠпања до кѠшевинѣ и рѣшѣња бѣкава у-шуми. СѠмо-ме јѠш нѣје грѠм бѣјѠ и млѣн млѣјѠ.

грѠм из вѣдра нѣба, прил. *неочекивано изненађење*. – Ѡдјѣкнѣ глѠс ко из вѣдра нѣба дѠ-е пѠгинѠ РѠде КалѠбушић на-Цѣнцару. ѠндѠк настаде кѣкњава и жѠла, јѠђена-ти мѠјка, а какѣ дѣлија бѣјѠ.

грѠм небѣскѣ, грѠма -кѠг. м. изр. *велика снага и енергија*. – ИспекѠ РѠдолѣуб рѠкију пѠ-ће-ти упѣтати кѣма ЛѠкету каква-е. ЛѠкета йспѣ чѠшу, мѠлко-се стрѣсе па дѠдаде: „ЈѠка ко грѠм небѣскѣ.“

грѠтан, -а, м. *надимак убогом и сиромашном мушкарцу*. – ГрѠта-е грѠтану не удијѣлити, јер, нѣ-дѠј бѠже, свѠк мѠре дѠпасти сирѠтињѣ.

грѠтанѠв, -нова, -ново. *оно шѣио ириѣада гроиѠану*. – ГрѠтанѠв кѠнак-је Ѡко буњиштѠ хѣ-се калѠјције сакѣпљајѣ и лѠжѣ вѠтре. НѣмѠ ун свѠѣ кѣћѣ.

грѠцица, -ѣ, ж. *дивља ирѣиња горког укуса*. – У Шулѣндићије бѣле двѣје трѣшње слѠткице и ѣдна Нѣколичина грѠцица. Мѣ дјѣца слѠткице пѠберѣмо, а грѠцицу нѣће нѣко нѣ-да пѠгледа.

гѣбѣк, -ѣка, м. *кубик, кубни мѣшар*. – МѠја Мѣка вѠзѣ два гѣбѣка, Ѡбловинѣ сѠмѣ Ѡгузинѣ. н. п.

гѣдѣ грѠмови, изр. *непрѣстѣлна грмѠавина*. – Ѡко Пѣтрова кад-би-се наоблѠчило и стѠнѣ гѣдити грѠмови, Ѡстављај кѠсу и бјѣжи у дѠлину.

гѣзичѠр, -а, м. *чѠвјек великог аѣѣиѣиѠа који воли иѠиѠрошиѣи иуѣе*. – Друшкани-су бѣли гѣзичѠри какѣје зѣмља нѣје шѣѣкала, свѣ цаѠнѠ од државѣ.

гѣзичѠрка, -ѣ, ж. *жена која воли иѠиѠрошиѣи иуѣе*. – СвѠкѣ-ћеш гѣзичѠрку лѠко пѠзнати. Йдѣ јѣсти и хѣ-е нѣко не зѠвѣ. Свѣ-јѠј у Ѡбрас мѠре стѠти.

гѣзичѠрѠв, -рова, -рово. *оно шѣио ириѣада гѣзичѠру*. – И гѣзичѠрѠв-је Ѡбрас кѠ-и гѣзичѠркѣн. Ни Ѡбраса, ни чѠека.

гѣкни гѠлѣбе дѠ-ти чѣјем глѠс, изр. *иѠговори да знам ко си*. – Вѣлѣ учѣтељ ЛѠзати: „Гѣкни гѠлѣбе дѠ-ти чѣјем глѠс.“ ЛѠзата мѣчѣ, ни бѣус.

гѣњац, -њаца, м. *горњи дио мушке ношње од вањаног бијелог или црног сукна*. – Гѣњац ти је за мѣшко чѣљаде вѠрклѣ от кожѣна. Ун чѣва лѣђа и рѣбра Ѡд-леда, јер вѣна нѣ-дѠ на-се.

Д

да дјѣвѠјци пѠмѠжѣ пѠкајци, изр. *касно се кајаиѣи*. – Вѣлѣ наш нѠрот: „Да дјѣвѠјци пѠмѠжѣ пѠкајци, свѠкѠ-би-се поврѠтила мѠјци. А штѠ нѣје мѣ-слила глѠвѠм рѠнијѣ, кѣт-је срѣља лѣ-маглу.“

дà-е до кàдијē кò от кàдије, изр. *накнадна ѱамей̄ мало вриједи*. – Туџијò Трѝшо Мàксима збок мѣђē. Говòрили-му, нѣмòј, бòлан, скúпа-е тужба. Кàт сýд прѣсýдѝ, нѝје Трѝшо у праву и за глòбу дàде и црно ѱспод-нокта. Òндàк вѣлѝ, дà-е до кàдијē кòликò от кàдијē, свѝ-би бѝли пàметни.

дàль, -а, м. *дàљина, бескрај*. – Бѝбан-је ѱзатркē бàцò кàмѣн ù-дàль бòлѣ от свѝјý чòбàнà ù-нашом сѣлу. Нѣга нѝко нѝје мýгò пребàцити.

дàн дàнѝ, прил. *од давнина до данас*. – Ё-дàн дàни-се кòд-нàс причà кàко-е Рýјò насýкò Полијýна ù-блaто тàмо нѣје у Рýсији пà-га нàлàпушијò ко вòла ис кúпуса. А Полијýн, кàпу ù-шаке па бјѣжи пустòпашицē нàтрàк.

дà-е рàкија мѝрна, изр. *оѝрезносѝ*. – Дà-е рàкија мѝрна, нѣ-би нà-бурету бѝло гвòзденије ðбручòвà. Мàрко-се, јòш нàкѝ Мàрко, прàзнòј чýтури поклòнијò, кàмоли нѣје бýрету рàкијē.

дàн зà-дàн ѱ-смрт зà-врàт, изр. *све ѱо реду*. – Штò-се-ти, бòлан Си-мѣуне, сикѝрàш, штà-ће бѝти? Бѝће штò-ће бѝти, дàн зà-дàн ѱ-смрт зà-врàт.

дарѣжљив, -а, -о. *онај ко лако дарује, даје*. – Пòлѝћ-је бѝјò дарѣжљив кò нѝко у сѣлу. Нѣстанē тежàку сѝјена прѣò зѝмѣ, а ðн: „Дòђи и ùзми брѣз-враћàња.“ Дарѣжљив, вѝж-бјѣжи. И пòчитовали-га лýди.

двà прòшца, двàјý прòштàцà, изр. *ѝанке мришаве ноге*. – Насàдијò-се Крѝво на ùнà двà прòшца па зјàкà по сѣлу и брòј свѣтòвскò плàшће.

двѝца, -ѣ, ж. *даска дебљине два цм*. – Двѝцòм-су-се подашѝвали крòво-ви, а ð-трицѣ-се прàвили бардàци и вучије.

дѣбелò мòре, -г, -а, с. *еѝско море, симбол моћи*. – Рàшта бòк нѝје стýмбò ðвѣ нàше брдýснице дòље у дѣбелò мòре да ѱ-мѝ ѱмàмо рàвнѣ зѣмлѣ к-нàкò кò-и ùнѝ ù-Бàчкòј?

дѣрала, дѣрàлà, с. мн. *врлейна ѝочила и јаруге куда дувају јаки вјейрови*. – Ёмà кòд-нàс дѣрàлà кòлико ðђеш, али дѣрала ѱспод-Грàвà, тò-су-ми дѣрала.

дивѝзма, -ѣ, ж. *дивља ѝправа високог сѝабле жуѝих цвѣјѝова, лѣковѝѝа*. – Ёмà кòд-нàс дивѝзмѣ нà-свакòм корàку, сѣпарàтно ус пýтове.

дивлjàкиња, -ѣ, ж. *лýѝа дивља јабука за ѝурѝију*. – Кòд-нàс, што рòдило, што не рòдило, рòдѣ дивлjàкиње свàкē свàкàтѣ гòдинē. Додушѣ, окорòбатѣ-се шѝпци и трњинē, али, дивлjàкиња нѝкат нѣ-море ѱздати.

дѝзати ѝѝву, изр. *косѝѝи жиѝѝо на ѝиви*. – Òтишò ħàĥа дѝзати ѝѝву ù-Прѝжини. Прерòдила ùзглàвница, бòга-ми-ће-се нàпатити кòсѣћи сàм.

дјѣтешце, -ѣта, с. *ѝосве малено новорођече*. – Рòдила Лђубица Стòенова нѣшто дјѣтешцета, бòк ствòријò, нѣмà, кòлик клип кукурóзу.

длàка у јàету, изр. *шкрѝосѝѝ, ѝјескоба човјека*. – Прòћте-се лýдѝ кòѝ глѣдајý длàку у јàету. Тàкѝ нѝ-себи нѣ-мислѣ дòбро кàмо дрýгòм.

дòбар и будàла, двà брàга рòђенà, изр. *ѝреѝѝјерана добрòѝа шѝейна као лудосѝ*. – Штò-тѝ, Лàкета, чàшĥàвàш по бѝртија кòга знàш и кòга нѣ-

знаш? „Па, ја-сам дѡбар.“ „Е, мјј Лакета“, велї Ђурађ, „дѡбар и будала два браќа рођена.“

дѡбити дрвену кѡпу, изр. *добити байине ѿ глави*. – Дѡдѡ, нѡ-лармѡј тамо да нѡ-би нѡко дѡбијѡ дрвену кѡпу. Бѡим-се, бїћѡ-му тијѡсна, велї Миркан.

дѡбити по рѡпу, изр. *добити заслужене байине*. – Шапорї-се у Каурије дѡ-би Турци мјгли дѡбити по рѡпу. Ускоро дѡђе Аустрија и Турције подасу мува, прѡшћеш, и уни-ти нагаришѡ из-Боснѡ пустопашицѡ, не обѡздирући-се.

дѡбѡсти, дѡбодѡм свр. *ѡбиједиши у бодљавини волова*. – Кад мѡј шїбоња дѡбодѡ Стѡеновѡм драгоњи, сви мѡи другари подврїскују от-срѡћѡ.

дѡбрашин, -а, м. *чѡвјек добре нарави, добричина*. – У-Прибелї, маѡо кѡи чѡек нїје бїјѡ унај прѡвї старїнски добрашин, а у Вагану нїко.

дѡватити кѡлца, изр. *окусиши ѡрве ѡраве у ѡрољеће*. – Ајде Млађо, ишћѡрај јањѡце у окрѡјак да дѡватѡ кѡлца и маѡо прѡтѡгнѡ нѡге.

дѡвршѡница, -ѡ, ж. *ѡрѡслава завршеѡка вршидѡе жишиа*. – Мї-смо слѡвили дѡвршѡницу прѡвѡ субѡтѡ ѡза вршидѡѡ. За-двїје ѡвѡе ѡвршѡмо и ѡбѡ-цїмо слѡму у пѡѡту, и ѡндѡк, прѡст ѡ-уво и дирликај до зїмѡ.

дѡдати вѡтре, изр. *убрзати неки ѡсаѡ или нешиѡ*. – Клїсара турнѡу врѡћ кѡпијер зѡки пѡд-рѡп и дѡдаде-јѡј вѡтрѡ, а уна-се ѡзјуларї па стрѡгнѡу крос цијѡпѡце кѡ небѡскѡ врїјѡме, пушћѡјѡћи вјѡтровѡе, да прѡстї твој ѡбрас.

Дѡјчинове бѡле, -вије -ѡ, изр. *дѡго и шишко боловање*. – Нѡ-дѡ-ти бѡк дѡчекати Дѡчинове бѡле. Нѡму-су мимѡишлѡ кѡсти мїмо-кости од бѡлѡ.

док вѡку зарѡсте гѡзица, прил. израз *никад неће бити*. – Трївѡне, рѡдићѡ твоѡе ѡрвине кѡѡ нїкет нїјѡси потѡријѡ док вѡку зарѡсте гѡзица. Нѡма рѡда ѡе нѡ-станѡ ѡвчи папак, ѡтуви дѡбро.

док длѡн ѡ-длан, прил. *брзо, у моменѡу*. – Наклапишѡ ѡмѡрни кѡсци на врѡу јањѡтину, и док длѡн ѡ-длан, оглѡдашѡ све и кѡшцицу.

дѡк-је главѡе, бїћѡ кѡпа, прил. – *здрав и жив чѡвјек све ѡосїигне*. Нѡмѡј-се-тї Сїмица плѡшити глади. Дѡк-је главѡѡ, бїћѡ кѡпа, нѡк-си-тї жив и-здрав.

дѡк-је лѡћѡ, бїћѡ самѡра, прил. *свега ће бити док је живѡ глава*. – Уватијѡ ишијѡк Илију па јаѡчѡ. Велї-му сїн Мїјѡ: „Ајде, бѡлан ћѡћа, штѡ-си-се прѡпѡ, дѡк-је лѡћѡ, бїћѡ самѡра.“

док клїн, док маљ, прѡђе дѡн, прил. *врїјѡме ѡролази и не ѡишиа*. – Мѡи огрѡђивали кѡпуснѡу бѡшчу цијѡли дѡн и јѡпѡт нїјѡсу огрѡдили. Нѡ-мош стїћи, док клїн, док маљ, прѡђе дѡн.

дѡколица, -ѡ, ж. *бесѡслица, нерад*. – За тежѡка нѡма вѡћѡ шкѡдѡ од дѡколицѡ. Дѡколица пѡзѡба и ѡнѡ штѡ-ѡ чѡек с мѡкѡм снѡктијѡ.

дѡколичѡр, -а, м. *нерадник, ѡенчина*. – Свѡкѡк-ћеш дѡколичѡра пѡзна-ти по рѡбинама. Кѡ-да-су-га крѡве сажѡкалѡе.

дòколичāрка, -ē, ж. *лијена жена која очекује го̀товину*. – Нè-море б̀ити дòколичāркè ко Рòркушè на све чèтри стрāне свѝjeta й-да ймā пèтā стрāна.

дòколичарòв, -рова, -рово. *оно шѝо йриѝада доколичару*. – Дòколчарòв пòсò йстѝ кò-и дòколичаркѝн. Сјèди, лèзи, смр̀кни, свāни, нек прòлазè дāни.

дòколичити, -йм, несвр. *одмарайѝи, красѝи богу дане*. – Мòј Нѝкола, лāко-е дòколичити и мудрòвати. Åј нèшто ствòри и òстави дā-те л̀уди пāмтè.

до кòљена, изр. *мјера вриједносѝи*. – Вèлè да Вѝмија Тòдићова знā прāвити жèлдац кат йсāн йстр̀унѝ. Јà-млѝм да уна нѝје Р̀ужи Ђèрћеновића ни до кòљена. Мèни-е Р̀ужа нāправила жèлдац прѝје шездèсèт гòдѝнā.

дòконовати, -нуем, несвр. *бесѝосличѝи, губиѝи вријеме*. – Èно Л̀уè дòконуе у Цѝигинòј кавāни и òтèжè јāие, да прòстѝте.

док трāва нарāсте, прил. *издржавање глади*. – Д̀урāј, ма̀гāрче, док трāва нарāсте, ўндāк-ће б̀ити свèгā и тѝцама и звјèрāдима и мārви.

долијала лија, изр. *дошао крај недѝелима*. – Укèбало Крèзу у лопòвлу-ку. Ўкрò двā кòснā брусa у зèми на штрèки. Мѝслијò да нèће долијати, али долијала лија. Одвèли-га у пр̀ж̀ун да лèжѝ.

дòликовāње, -а, с. *оно шѝо йриѝада заслужнима*. – Трèбā дòликовāње зарāдити пā-да-те пòчитуј̀у. Ўно-ми-е дòликовāње ко у-нашòк сол̀унца Ђурè.

дологѝјāње, -а, с. *чобанска йјесма у йрироди*. – Кā-се сàстан̀у чòбани у ладòвини гòре йспот К̀ука, ч̀ује-се дологѝјāње скрòс до сèла.

дò-милè вòљè, прил. *свега у изобил̀у*. – П̀итали Слāvка, кāко-е Слāvко у вòјсци, ймā-ли йшта дòбро пòести? „Хм, јèсти п̀ити дò-милè вòљè.“

домунђавāње, -а, с. *улизивање, йодилажсèње, додворавāње*. – Јòј, п̀у-стòк домунђавāња код òвије нāшије др̀ушкāнā, мѝлā мāјко. Кāко нèће, све ца̀бнò.

дòнесе-га ѣ̀аво, изр. *изненадна йојава*. – Лèжѝ Бр̀ка крāј кòтла п̀јан. Ўп̀итā Бāја, п̀јдāш по рāкији: „Кад Бр̀ка дòђе?“ „Дòнесе-га ѣ̀авò òднèклен“, вèлѝ Ўрош.

дòпасти шāкā, изр. *доживјетѝи нейријайносѝи*. – Ц̀иго дòпò шāка Д̀уц-ку кò-шкòлè. Йздерò-га Д̀уцко штò-му-е д̀ирò д̀јèцу. Дòбро-га проп̀уштијò крò-шаке.

дòратова кārта, -è, ж. изр. *оѝѝусѝи из војске или некога йòсла*. – Штò-си-се врāтијò с пòсла, дā-те нѝје забòљело, п̀итā Јāња Óсту. „Дòбијò-сам дòратову кārту, дòбијò òткāз с пòсла.“ „Åјме мèни, ч̀име-ћемо пла̀хати пòрес.“

дòчекати, -āм, свр. **1.** *добро угосѝиѝи*. – Дòлазили-нам прѝјател̀и на пòвратак, а и дòчекали-смо-й поштèно. Испèкли òвна трећака. **2.** *с̀иријечѝи неку невољу*. – Вèлѝ Бѝбан, кāд-нас-је нāпò Швāбо код Вāљева, дòчекāмо-га м̀ушки. Углибѝшè-се Швāбе у ўн̀у смòницу, а мѝ ожèжи митрол̀езије пò-њем.

дòчйм, вез. *али*. – Кад бијáдошмо нà-Млинñштије, вèле-нам Бáце: „Ајте Горњаџи низ Рòкйн дò ù-Врбљàне, блйжè-вам-је.“ Дòчйм, мй òкрèнèмо прèо Барáћà, па калàузи нàоколо кòлè. Вйдле нўге пўта ùтамàн.

дòшла мáца на вратáнца, изр. *грешник мора йлаийийи казну*. – Дòшò наш Љвица мòлити ùпрáвнйкa дà-му òпростй и прйми-га пòново за сјекáча. Нèшто Љвица ршумијò пјàн и лáрмò. Ùпрáвнйк зáшкйльй на èдно òко пà-ће: „А, дòшò дò-памèти, дòшла мáца на вратáнца.“

дòшла цйца на кòлиця, изр. исто што и дошла маца на вратанца.

дòшљакати, -áм, свр. *дойуйоваийи уз велике йойешкоће*. – Кáт-је Сàрија дòшљакò са Солуна, ни òн, ни Лáле, ни Милèкоња не донèсошè рàнè нà-себи.

дòшò һàвò по свòе, изр. *зло је невидљиво и сйално йрисуийно*. – Бйјò èдан мўдрв кòд-нàс па һйјò премўдрити сав свйјет. Тйћйјò сйлнò блáго, йљаду òвцè. Йзненáда нàйће нèкакà бòла и све блáго бèтерисà. Говòријò нà-рот дà-се нè-чује долèко, ма, дòшò һàвò по свòе.

дрвèнй шпàрет, -нòг, -а, м. *бива, шйорей од дрвейта*. – Вáлијò-се наш Стòен дà-би нàправијò дрвèнй шпàрет. Òдбрўсй-му стрйц Шáјко: „Нè-море, мўдрове, бйти дрвèнй шпàрет и свйñац од мисйрáчà. Ђè-си тò чўò, дрвèнй шпàрет?“

држати змйју ù-њедрије, изр. *бийи у сйалној ойасносйи*. – Тй-се Жйвко дружйш с òније манитáјòм од Лијèвна, а нè-знàш дà-би-ти крв твòју пòпијò. Што држйш змйју ù-њедрије, кò-да нè-знàш штà-е змйја.

држати нà-оку, изр. *бийи ойрезан*. – Вèлй Мйлета Деспòтовић Бўри и Тркуљи: „Држите нà-оку Пандўрицу, јèр-би мòгли изненáдити Тўрци прèко Стàретинè од Лијèвна и Црнòг Лўга.“

дријèмовац, -мòвца, м. *рано йрољећно цвијеће бијеле боје*. – Навáлијò пўстй дријèмовац, бијèлй-се пòље òд-њек. Òпйјà и дўшу и òчи.

дрле, -è, м. *несйашан сиромашан дјечак*. – Èдан дрле бйјò ù-мòм сèлу, а èдан гòре ù-Алáпићу. Дрлўцали ù-дјецу, али тò-е дјèчијè.

дрлйн, -лина, -лино. *оно шйо йрийда дрли*. – Дрлине-су шáле бйле, вàкò рèхемо, за зáбаву òније што дйрйнчè и крэдў бòгу дàне.

друговàчнй, -нијà, -нијè. *друкчије, на други начин*. – Òвà Посврлина дўга друговàчнйà од Звйкановè. Звйканова-се изòперила нà-сўнцу, а Посврлйна прàвна ко пўшка. Звйкану не вријèдй свòју дўгу гўнити у Кáуре продáвати.

дружèван, -вна, -вно. *онај ко воли друшйво, весèљак*. – Нйје бйло чòека друштвèнијèк од Млáћè Пóльића и вèћèк шáлцијè. Òн зàсмйе исàна свòјòм шèгòм пà-се йсàн ùватй за трбу от пўстòга смйја.

дрчан, -чна, -чно. *груб, осорњив, нейријашан*. – Бйло-е брàте кòд-нàс дрчнйе лўдй, мèш чйнй вйшè од ùније пйтомије. Ђàвò знà рáшта-е тò тàкò.

дува̀киња, -ѐ, ж. *дивља јабука*. – Имали-смо дува̀киња̀ гани и прѠвили туршију. Питомѐ јабукѐ-смо сла̀бо имали. ПѠбије мрѠс цвијет с про̀љећа.

дур̄ашан, -шна, -шно. *издржљив, оиѠоран, чврсиѠ*. – На̀ши чо̀бани били дур̄ашни ко вѠци. Дур̄ајѠ цѠјели дѠн на лѠду ко̀д-блѠга.

дур̄-девер, изр. *живоѠарење, исѠирајавање, Ѡежсак живоѠ*. – Ка̀ко-ми-се вла̀дѠш, МијѠјло, на Ѡвој брѠзбрашници? „А, нѠка̀ко пѠтља̀м, дур̄-девер од да̀нас до у̀итро.“

Ђ

ђѠво-е џѠво, изр. *оѠасносѠ је свугде око нас*. – НѠмѠј-ти та̀ко, Неџо. НѠ-треба̀-ми ка̀па, нѠ-треба̀-ми ка̀пѠт. ПрѠла̀ди-се па̀-шташ ѠндѠк. ЂѠво-е џѠво, ниѠи Ѡре, ниѠи ко̀па, а вѠзда имѠ и до̀ђѠ по свеѠ.

ђѠ би би, прил. *на било коѠем мјесѠу*. – Ма̀, ја̀-ћу на̀ћи по̀сла џѠ би би. Нећу ићи у̀-шуму под јѠлику. ИмѠ кру̀ва у бијѠлу свијѠту, вѐли Давид.

ђѠљкати, -Ѡм, несвр. *лагано обраџиваѠи дрво ножем*. – Ко̀пањча̀ни вѠзда нѠшто џѠљајѠ но̀жом у ру̀ка. Свѝсу ма̀ири од дрвенѠрије лѝстом.

ђѠ играча, ту̀ и-плача, прил. *Ѡлач је сасѠавни дио дјечије игре*. – Ѡставте-ви дјѠцу нѠк-се иґрајѠ, нѠк пла̀чѠ. ЂѠ играча ту̀ и-плача. ДјѠца пла̀чѠ и ка̀т-су гла̀дна и ка̀т-Ѡм нѠшто ѠтмѠш.

ђѠ-е дѠма, имѠ и-ватрѠ, прил. *једно без другога не иде*. – Ду̀нијѠ Сла̀жо лѠпту и сѐла, вѐли, на̀шѠ. Не, нѠ, у̀крѠ, у̀крѠ, зна̀м-ја̀ нѠга, вѐли ТриѠвѠн. ЂѠ-е дѠма имѠ и-ватрѠ.

ђѠ-се по рѠду гѠворѠ, прил. *у суду гдје влада ред*. – НѠш-ти про̀водти своју сѝлу по сѐлу, ја̀-ти вѐло. До̀ћеш-ти та̀мо џѠ-се по рѠду гѠворѠ, гр̄ми ДѠцко.

ђѠ-си бијѠ, ниџе, штѠ-си ра̀дијѠ, ништа, изр. *узалуд ѠѠирошено вријеме*. – ЈучѠ му̀и цѠјели дѠн кѠпили сѠјено и на̀виљчили до̀ље у̀-Клизавица. Неџе иза̀-ужинѠ, пѠнѠ јѠговина од ГѠлијѠ и иґспрева̀љивѠ на̀виљке и ѠтпѠрѠ сѠјено с лѐдинѠ. И, џѠ-си бијѠ, ниџе, штѠ-си ра̀дијѠ, ништа.

ђѠбраш, -а, м. *човјек уѠрљан џубром*. – ЂѠбраш нѠ-Ѡјта̀ кат ра̀ди у ко̀шари око̀-гѠвѠда̀ па̀-се сав за̀каши, да̀-бѠк са̀чѠва̀ и за̀клонѠ.

ђѠбрѠшило, -а, м. *мушкарац иґрљан џубром*. – Ниџе ко̀д-на̀с бијѠ са̀мо Ѡдан џубрѠшило. Бѝло-Ѡ-је да нѠ-мугѠ ста̀ти иґспот-неба.

ђѠбрило, -а, м. *мушкарац слабе хигијене*. – Да на̀ш џѠбрило нѠма̀ шта Ѡбу̀ћи, па кра̀гу. ИмѠ, Ѡли нѠ-Ѡјта̀ за̀-тије и вѠзда ка̀ља̀в.

ђѠбрѠвниѠ, -а, м. *озидан базен Ѡоред шѠале за џубар*. – По̀којниѠ Ка̀ре имѠ џѠбрѠвниѠ прет ко̀шарѠм. Ёно-га иґ-сат, али нѠма̀ ни на̀рода ни гѠвѠда̀.

ђѠлаш, џулаша, м. *рубац украшен џуловима разних боја*. – У̀-нашом су кра̀ју ру̀пце џулаше на̀јвишѐ ну̀силе РѠркуше и ПриѠбѐлке. НѠ-зна̀ се штѠ-е лѠешѠе и румѠније, или џулаш или Ѡбраз.

Е

е, бѡг бѡгѡвѧ, изр. *добро, ѡвовольно, добишѧк*. – Оитрѡс пѧла дѡбра кѧша. Рѧсте-се дѡватѧ за брѧду па велѧ: „Е, бѡг бѡгѡвѧ, ѡра кѡсити лѧводу.“

ѣв, ѣв, узв. *ѡозив ѡсу на храну*. – Звѧждѧ Пѣричѧн Тѡуле код овѧцѧ и вѧчѣ, бѧелѡв, бѧелѡв, ѣв, ѣв.

ѣв, нѧ-вр јѣзика, изр. *заборављено за ѡренуѧк*. – Кѧко-нѡ ѧме твѡм ѡнуку, пѧтѧ Прѡле Пѣрицу. Пѣрица-се пѡчешѧ по глави: „ѣв, нѧ-вр јѣзика-ми стѧло. Ѡстарила нѣсретнѧ глава па зѧборѧвна, бѡк-ти-је ѡбиће.“

ѣднѡм, ѣднѡч, ѣднѡчке, прил. *једне ѡрилике*. – ѣднѡм, сѧѣли ѧѧѧа и јѧ ѡ-Анићѣвки ѧспот Трновѣ дѡлинѣ да ѡдѡшѧмо. Сѧдјели плѧст сѧјена па сѣи-рѧмо низ Рѣмѧће. Кат, шта ѧмѧш вѧћи, прѣвѧлѧ-се плѧст на ѡнѡ страну дѡ-сѡнца.

ѣјвалѧ, узв. *ѡохвала, чуђење*. – Чѡло-се дѧ-е Гѧвро укрѡ Вѣрдината. „ѣјвалѧ“, велѧ Симѡшило, „ѧ-некѧ-е“, па пѡврже лѡлу и дѡватѧ рѧкију лѡдије.

ѣмѧн гѡдѧнѧ, прил. *далека ѡрошлосѧ, еон*. – Тѡвѧ-ли ѧко, ѡткѧ-е ѡвѧј бѡнѧр вѡћекѧ у Пѡлѧћовѡј ѧнићѡвки, ѡпитѧ Бѡжица Сѧмељу? ѧмѧ-му ѣмѧн гѡдѧнѧ.

ѣн, ѣн, узв. *нешѧѡ ѧаде, сруши се, разби се*. – ѣн, ѣн, пѧде мѧлѧ Јѡја, пѡдигни-дѣ-га, Нѧћуша. Нѧје дијѣте јѡш чврѡсто стѧло нѧ-нуге.

ѣт, узв. *најава краја нечега*. – ѣт, пѡпишмо, пѡедошмо и сѧдѣ свѧк сѣби.

ѣто, нѧшта нѧкѡ, изр. *наговјешѧѧј краја нечему*. – Пѣчѣ Лѧкета рѧкију, кат, бѧнѡ Крѧча из Тѡлѧћѧ. Мѧлко сѧѣде крѧј кѡтла и Лѧкета-му ѡлѧ ѣдну чѧшу рѧкијѣ. Крѧча пѡпѧ двѧје чврѡсте па велѧ: „ѣто, нѧшта нѧкѡ, ѧшѡ-би кѡћи.“

ѣт, нѧшта тѧкѡ, изр. *ѡри ѡвратѧку из гѡстѧа*. – Слѧвили-мѧ Мѧрковдѧн трѧ-днѧ. Трѣћѧ дѧн ѡко пѡднѣ, ѡста тѣтка Стѡја па велѧ: „ѣто, нѧшта тѧкѡ, зѡѡгом-ми ѡстѧјте, ѧшла-би ѧ-јѧ свѡјѡј кѡћи, дѧвно-сам дѡшла.“

Ж

жѧла, -ѣ, ж. *жалосѧ, ѧуга, бол*. – Кѧд-је Пѣкезѡвка ѡглѣла свѡја трѧ сѧна брѣз главѧ, нѧста пѡстѧ жѧла и кѡкњѧва. Дѡ-бога-се чѡје. Нѣсретнѧ Тѡр-ци, траг-им-се зѧмѡб кѡ-што-ће-се и зѧместѧ.

жбѧцати, -ѧм, несвр. *дирѧшѧ, узнемираваѧшѧ*. – Нѣмѡјдѣ, Лѡка, жбѧцати дѧѣцѣ, пѡшти дѧѣцу нѣк-се ѧграјѡ. Нѧћѧ-тѧ свѡе парњѧке па жбѧцѧј.

жбѧцнути, -нѣм, свр. *једном некога дирнуѧшѧ изненада*. – Јѧшѣ Видѣсѧло свѡга пѡтѧља, а Млѧћѡ Пѡлѧћѧ врѧницу. ѧдѡ прѣдвече с лѧводѣ. Млѧћѡ-ће-ти ѣднѧм шѧљком убѡсти пѡтѧља, а ѡн-се рѧтнѡ. Видѣсѧло-се стрѣсе пѧ-ће: „ѧсли-тѧ нѣга пѧшко, нѣчѧм жбѧцнѡ?“

жвѡнце, -ета, с. *жуманце јајеѡа*. – Нашѡ Драго гнијѡздо и пѡлиће. Ўни-ѡм кљѡнчићи жути ко жвѡнце. Ишли-мѡ дјѡца глѡдати.

ждрѡбешце, -га, с. *сиѡно ждријебе*. – Ождријѡбила нѡша зѡка нѡшто ждрѡбешцѡта пѡ-се рѡзиграло на ѡрману пот пѡетѡм кѡ зврк.

ждрѡпчић, -а, м. *ѡосиѡан ждријебац*. – Питали Мѡјѡза у Книну, пѡшто ждрѡпчић, Гѡрњаче? Мѡјѡз-се дрнѡ: „Кѡкѡв ждрѡпчић, нѡкршћенѡ вјѡро, ѡвѡ-е парип трѡгодац, а није ждрѡпчић. Ђјт мѡмѡ-мѡ.“

жѡврѡити, -ѡм, несвр. *неѡресѡано говориѡи без смѡсла*. – Прѡстани, бѡлан Гѡѡзе, жѡврѡити, тѡкѡ-ти бѡга. Цѡјѡлѡ јѡтро жѡврѡиш и торѡкѡш кѡ врѡлама.

жѡжѡ жѡждѡитѡл, изр. *врућина ѡко Илинѡана*. – Жѡжѡ жѡждѡитѡл Ђлија јѡш нѡјмањѡ три ѡвѡте пѡшље збѡра ѡ-Рѡрије. Блѡга-се прѡмичу шѡми ѡ-лѡт.

жѡжен, -а, -ѡ. *чисѡно, сјајно, злѡино*. – Ђмѡ Рѡде Тѡца блѡга и жѡжен-на злѡта. Није-га мѡгло потрѡшити ни дѡвѡтѡ кѡљено. Нѡије нѡкѡ нѡсретнѡ бѡла и свѡ блѡго бѡтерѡса цѡмѡтом.

жѡв живцијѡн, изр. *жив и вѡма здрав*. – Јѡ-ли-ти жѡв дѡт Рѡде, пѡтѡ Обру Крѡача Тѡлић. „Кѡ, ѡно-га жѡв живцијѡн, цѡјѡпѡ дрѡа на куцѡници.“

жѡвѡ рѡна, -ѡ, ж. *ѡѡасна рак-рана*. – Кѡ-сѡ Клисѡра разбѡлијѡ, ѡтѡрила-се жѡва рѡна, тѡмо-њѡму, на трѡбуѡу па не зѡрѡстѡ ниѡкѡко.

жѡвѡ ко ѡдан по ѡдан, прил. *живи у ѡзѡбиљу*. – Кѡко-ми жѡвѡ Млѡђина? „Е, мѡј брѡте рѡђенѡ, жѡвѡ ко ѡдан по ѡдан. Ништа нѡгу прѡо нѡгѡ па дирлиѡкѡ.“

жѡвѡ блѡто, -га -ѡ, с. изр. *блѡно кроз које се ѡѡада у земљу дубоко, сигурна смрѡи*. – Ђмѡ жѡвѡ блѡто испѡ-Дубрѡвѡ. Причѡ-се дѡ-е нѡкѡ ѡдѡк бјѡжѡћи ѡ-Турѡкѡ на парипу, ѡпѡ ѡ-тѡ блѡто и потѡнѡ ѡ-ѡн и парип.

жѡлѡто, -ѡ, с. *жилѡи за бријање*. – Дѡшѡ стрѡц Шѡјѡко Лѡкѡти дѡ-га ѡбрије. У Шѡјѡкѡ тврѡа брѡда ко перѡица. Ђзѡ Лѡкѡта жилѡто и ѡбрија стрѡца, а ѡн пѡтѡ: „Штѡ нѡ-бријѡш?“ „ѡбријѡ-сам, гѡтово.“ „Ниѡко-ме лѡшњѡ нѡ-ѡбрија“, вѡлѡ стрѡц.

жѡцли, *љуѡи, искриѡав*. – Стѡво-е врѡгли, а Дуле Тѡлић жѡцли. ѡдмѡ цвркнѡ кѡ жмѡра на врѡлу сѡчу.

3

зѡѡрлати, -ѡм, свр. *загѡламитѡи гласно, сѡварѡјући гужѡу*. – Сјѡдѡ лѡди и лѡдиѡкајѡ, кад зѡѡрлѡшѡ Шѡбѡти нѡшто ѡзмеђѡ-се. Ђј знај рѡшта?

зѡбијѡлишѡ-се стрѡне, изр. *ѡрѡи снијѡг који рано дође*. – Пѡдѡсѡтѡ, ѡдмѡ ѡза Мѡјѡлѡ, зѡбијѡлишѡ-се стрѡне ѡд-Луњѡвачѡ дѡ-Вѡторѡгѡ и нѡстѡшѡ цѡичѡ и лѡдови па скрѡс вѡмо дѡ-Тѡрђѡва. Излѡжишѡ-се свѡ дрѡа из дрѡварѡ.

зѡбрањѡна лѡрман сѡвсѡка, изр. *ѡѡѡорѡње ѡ рѡду*. – ѡтѡријѡ Кѡвѡ-

па бйртију нăсрет Глăмоча. Вр̄гō слōва от крӯшкова др̄вета нă-зйд и пйш̄е: Зăбрăњена лăрма и сōвска и сјѣдити нйшта нăкō.

зă-бригу, изр. *велика брига*. – Велй Рăнко, òнăј-ми-е мōј млăђй зă-бригу у задњй вăкат. Нѣшто-ми-е ћутљив и мучăљив прѣсве.

зă-вакта, прил. *на врйеме, йрије мрака*. – Глѣдăј, кўћо мўја, да дōђеш зă-вакта кўћи, нѣмōј чѣкати мрăка. Нућ свједōка нѣмă, мўгў и звјѣрăт нăпасти.

зăваритă глава, -ѣ, ж. изр. *љуий човјек йријеке нарави*. – Нѣће-се вйшѣ нйкат рōдити зăваритă глава ў-нашом крају кō-су бйли Дўцко и Мйркан.

зăватити, -йм, свр. *захвайишии кашиком у једном йоийезу*. – Ўзмидѣре, кўћо мўја, тў жлийцу па зăвати òвѣ врућѣ чōрбѣ, òзѣбō-си данас код овăцă.

зăвѣзăна врѣћа, -ѣ, ж. изр. *йајно, нейознайо*. – Нăшō Дăвид нѣкакй пōвѣћй смōтак ў-Ивōвцу пă-га нйје смйјō дирати. Велй-му ћăћа Пѣрука: „Што нијеси дўнијō да вйдймо штă-е?“ „Штă-јă знăм штă-е у зăвѣзăнōј врѣћи.“

заврăтити òчије, изр. *ойворийии очи йреко мјере у љуийњи*. – Заврăтијō пăндўр Штрбац òчије па трже пѣндрек и стăде ўдарати Лăзату пō-лѣђије.

загўзатити, -йм, свр. *йовѣћайии зайремину сйаажњице, угојиши се*. – Ајōј, штō-е Милѣвара загўзатила, жăренō-ти сўнăшце. Кō-ће с ўније грдилом владати, мйлий мōј брăте, ајме.

зă-дăна, прил. *йрије мрака*. – Мй-смо зă-дăна искōсили Мўкиње па сйшли ў-Клизавице снōсити нăвйљке и дјѣти плăст.

зăдњица, -ѣ, ж. *сйражњица, гузица, ж*. – У Рăдмилѣ зăтѣгла зăдњица ко пōдгорскă мисйрача из Врбљăни.

зăдригнути, -нѣм, свр. *удебљайии врайи и йијело*. – Зăдригō пăјкан Пѣтар, заврăтијō òчије на збōру у Вăгану па стрйже по нăроду, кōга-би првōк претѣваријō пѣндреком. Пōпијō пред-мјерѣ цабăлука па зăдригō.

зăзймити, зăзймйм, свр. *рано оййочейи са снијегом*. – Рăно зăзймило, òдмă изă-Дмитрова. Залѣдиле лōкве наблац, цйча, срце пўцă òт-студени.

зăймăљка, -ѣ, ж. *жена која йомаже другоју у йредењу йредива*. – Сăстанў-се по трй-чѣтри зăймăљке кōд-матерѣ па прѣдў пртѣнину до пōнōћи.

зăјăзити, зăјăзйм, свр. *зайворийи, найуниши*. – Кō-ће нòликă глăдна ўста зăјăсти, мōј Илија. Нѣ-би ни църскă трăпеза, кăмоли тежăчкă тăњеж.

зăјăпўрити се, зăјăпўрйм се, свр. *зацрвениши се од умора*. – Зăјăпўриле-се Рăдине кўпилице на òвом пѣтровскōм звйзгану, јѣдва дйшў.

зă-јутра, прил. *рано, док је јуиро*. – Требă изјăвити òвце нă-пашу зă-јутра јер рăно прйгрије сўнце пă-се òвце пōзбоѣ.

зăкалѣдати, -дăм, свр. *зайочейи неозбиљну игру*. – Кō-е зăкалѣдō йгру на ливоди? Знăте-ли-вй дѣрани дă-су ливоде зăбрăњене изă-Ћўрђева?

зăкевелати, -лăм, свр. *засвирайи на òрвеном инсйруменйу*. – Ўзѣ Бōжица Шулѣндић свйрале па зăкевелă. Свйрă, ў-срце дйрă. Свйрка пирлийă крōс Шулѣндиће пă-се рăзлијѣжѣ прѣо Курјăкōвца.

закѣвтати, закевћем, свр. *залајати* (о њсу). – Прѣлетї зѣц њспо сѣла, а псї закѣвташѣ и наѣдадошѣ-се за-њим низ окрѣјке.

закѣпитити, -ѡм, свр. *зашїедиѡи*, *нагомилаѡи*. – Закѣпитили Вўштићи сїлно блага, ѡмајў прѣо ѡладу ѡвцѣ и кѡзѣ.

закѡпрцати се, -ѡм се, свр. *закѡпрцати се ѡ земљи*. – Зѣкопрца-се Зѡра пѡ-ледини на ѡрману па-се ўватї за трбу, ајѡј, забѡље-ме трбу.

залагўмати, -ѡм, свр. *зѡичеѡи са ексїлозијама*. – Кат-је Врѡња зѡлагумѡ на Србију, ѡје ни слўтијѡ да-ће дѡбити по рѣпу.

залѣћи, залѣжем свр. *ѡјавиѡи се из легла*. – Нѣмѡјте, дјѣцо, прїлазити папшчари, тамо-су-се залѣгле бўве, мѡрете-се забувати и ѡшугати.

зальѡлати се, зальѡлам се и **зальѡљкачити се**, зальѡљкачїм се, свр. *залазати се блаѡм*. – Ѧма, ѡѣ-си-се-то зальѡлѡ, кўкавче ѣдан? Ёто-си-се закашијѡ дѡ-врата, ѡчи-ти-се нѣ-видѣ ѡд-блата.

залакнати ў-године, изр. *ѡѡариѡи*, *зѡи у дубѡку сїаросї*. – Не шкѡпте ждријѣпце, јѡдна-вам ѡ-жалосна мајка. Ђѣ-ће-вам душа кад залакнѣте ў-године? Ѧндак-ћете вићи шта знѡчї бїти ўшкоплѣн.

заламити-се, заламїм се, свр. *ѡривидно уѡѡлиѡи глад*. – азми, Слојѡ, ѡвај ѣдан колѡчић и залами се док стїгнѣ рўчак.

залаћи, залакнѣм, свр. *ѡѡићи далеко, изгубиѡи се у даљини*. – Кўрузѡри јѡш нѣћѣ залаћи прѣо Прѡлина брѡда ў-шуму. Сма дѡ-Млинїштѡ пѡлијѣпо.

заламач, -а, м. *далеко, на хладном ѡерену*. – |Цј, Гламѡчу, ти-си у заламачу, | Ка-се кѡсї, рукавице нѡси, | Кўпилице двѡе рукавице...| н. п.

заламѣсти, заламѣтем, свр. *сїремїѡи храну свињама*. – Ајде жѣно, заламѣти прѡсције па ѡди ў-башчу плијѣвити лўк, ѡтравијѡ-сѣ.

зѡ нѣ-дѡј бѡже, изр. *ѡредѡсїрожносї*. – Спрѣма Тѣшо гѡвѡр за сјѣдницу па-му-се нѣ-дѡ. Нѣ-дѡ-се пѡнтити, сѡв-се презнѡјѡ. Прїнесе чѡшу вѡдѣ зашѣћеренѣ зѡ нѣ-дѡј бѡже јѣр-му-е слабо срце.

залаћкати-се, залаћкѡм-се, свр. *заузѣѡи сїѡв да нешїѡ нећу*. – Залаћкѡ-се Дмитѡр да неће јѣсти кўпуса. Вѣлї, бѡлї-ме трбу. Ёднѣ нўћи наклапијѡ на бѡкрач кўпуса кад-га ѡко нѣ-видї и надерѣ-се дѡ-милѣ вѡлѣ.

залакрѣнути, залакрѣнѣм, свр. *ѡкрѣнуѡи у суѡроѡну сїрану*. – Брали Млајѡ и Мїјѡ јѡгоде ѡспѡт-грѣбља па ўглѣли змију. Намѡ залакрѣнушѣ ѡза грѡмилѣ, па бѡјѣжи кўћи главѡм брѣз ѡбзїра. Прѡсўли и ѡнѡ штѡ-су ўбрали.

залакрўглити, залакрўглїм, свр. *ѡграничиѡи као своје*. – Наш-је Павлѣ-зан залакрўглијѡ пѡло Ђерманскије пѡљѡна гѡре испѡт-шумѣ и рѣкѡ, ѡвѡ-е мѡе.

залаперити, -ѡм, свр. *ѡгледаѡи у сїрану разроким ѡчима*. – Стѡни, ѡро, кў-си залаперїјѡ, стаде-ми на кўријѣ ѡко, ў-шта глѣдаш, ѡбе-ти ѡспале.

залаѡровити се, -ѡм се, свр. *залаѡдиѡи се, заламриѡи се*. – Ѧнѡ-се двѡе нашије нешто залаѡровило ѡзмећў-се, вићете, неће ѡзїћи на дѡбро.

запáлијѝ-се пѣрчѝн, изр. *ѝриѝекла врућина ѝоком рада*. – Ўжегѝ ѝлѝн-скѝ звѝзган са небѣсá, мѝвајѝ-се кѝњи ѝ-вршáју. Запáлијѝ-се пѣрчѝн исáну на глави, ѝћѝ ѝба ѝка да ѝскочѣ ѝд-мукѣ.

зàпарити, -ѝм, свр. *сáстáвиѝи расушене даске врућом ѝаром*. – Расушили-се Мѝлатине кáце, пá-ѝ јѝчѣ зàпарѝјѝ. Рѝдиле-му шлѝйве па спрѣ-мá кáце за кѝма.

запáрложити се, -ѝм се, свр. *зáѝусѝѝиѝи хигијену, мизерно изгледаѝи*. – Запáрложила-се Сѣма Мáѝкова, бѝк-ти-је прѝклѝ, прáви покáрет.

запѣрдати, -áм, свр. *зáѝворѝиѝи ѝердама*. – Зàпердѝ Сѝмо сѝбу за ѝндѝ двѝе млáдијѝѝá да мѝгѝ мѝрно спáвати.

зàпѣти за рѣбро, изр. *смѝѝња, ѝреѝрека, ѝроблем*. – Нѣсратнá-би глава свѣ нѣкáко раскрстила, áли-ми-је ѝнáј мáлѝ несрећáја зàпѝ за рѣбро. Нѝт-што слѝшá, нѝт-што прѝвѝѝá кѝћи. Жѝв нѣ-знáм штá-ћу ѝ-себе.

заповрзѝвати, заповрзѝјем, несвр. *зáѝочињáѝи неѝријáѝан ѝосоа*. – Не заповрзѝјѝ свáћу мѣћу дѝецѝм, áбезијѝ-се дáбѝгдá.

зàрано, прил. *на врујеме*. – Зàрано-смо сѝшли низ Рѝкѝн дѝ и стѝгли на кѝнак ѝ-Врблáне. Ўитро-ћемо ѝ-Клѝч на дѣрнек.

зарезѝвати, зарезѝјем, несвр. *уважáвáѝи (или не уважáвáѝи) неку вруједносѝ*. – Нѣмáш-ти, Тѝде, о Сáвуки шта говорити. Нѣга ни нѣгова жѣна не зарезѝје нѝ-за сѝву шлѝйву, кáмоли ко дрѝгѝ.

заризѝкати, -áм, свр. *одлучѝиѝи се*. – Свѣтује Прѝле Мѝмчила: „Áјде, бѝлан Мѝмо, заризѝкáј пá-се ожѣни, нијѣси-ти мáчѝ кáшáль.“

за рѝсѣ, прил. *(радиѝи) док има росе*. – Мѝј Лукѣнда, за рѝсѣ-се кѝсѝ ливода, á-не кат ѝпечѣ бѝжијá звѝјѣзда. Ўшта ѝстарѝ.

за рѝкѝм, прил. *усѝјешно, корисно*. – Ўнáј Јѝн Мѝлош, цáкман за свѣ. Свѣ-му ѝдѣ за рѝкѝм чѣга-се гѝћѝце прѝвати.

засвѝрати и зà-пáс зàдјети, изр. *знаѝи кад је чему крај*. – Стáни, Стѣ-вáне, кѝ-си нáврѝ ко прáсе ѝ-сурутку. Торѝкáш свѣ-јутро. Знá-се засвѝрати и зà-пáс зàдјети.

засјáјтити-се, зàсјáјтѝм-се, свр. *угријáѝи се до усѝјања*. – Увѣдрало, стѣгла зѝма. Бѝковина-се разбѝснила у шпáрету. Засјáјтила-се плѝча, нѣ-мош плѣти ѝ-њу. Дѣрѣ врућина ѝ-соби, а мѣháва бѝснѝ нáпољу.

зàсѣсти, -сѣдѣм, свр. *засјесѝи*. – Зàсѣли Лѝквáри па мѝдрујѝ, дће-ли ѝскоро бѝти кѝшѣ. Нѣкѝ вѣлѣ, дће, нѣкѝ, јѝпѣт, нѣће.

зàсѣћи, зàсѣчем, свр. *насјѣћи дрво са јѣдне сѝране*. – Трѣбало-би ѝвáј рѝжнѝк мáло зàсѣћи при врѝ, не нáлијежѝ жѝјáке дѝбро.

застрѝгати, застрѝжѝм, свр. *ѝириѝи, дуваѝи као јак вјѣшар*. – Кад зà-стрѝжѝ мѣháве низ јасѝке, чѝек ѝблáчѝ по двѝе брѣнѣвреке и јѝпѣт лѣдено.

зà-сѝнца, прил. *ѝрије заласка сунца*. – Глѣдáј, кѝћо мѝја, да зà-сѝнца стѝгнѣш ѝ-млин у Прѣодац. По мрáку-се нѣ-море преѝ-Клáчинѣ.

з брда, з дѡла, прил. *без реда, накарадно*. – Млађо, ти-си ђвај ђкљинчић покѡсијѡ з брда з дѡла, ко ни-себи ни-свѡм.

збрѡсати, -ам, свр. *ѡѡѡрошиѡи клеѡ косе ошиѡрим брусом*. – Купијѡ Чѡдо нѡву кѡсу у Варцару, изглѡдѡ мѡкана. Нагло-е збрѡса па мѡра клѡпати три-пѡт на-дан. Јѡш-му Зѡнић дѡѡ под гаранцију.

звѡти пиће, изр. *часѡиѡи друшѡво*. – Ајмо у биртију код Глишѡ, велѡ Рѡрчѡни, ѡто Ђурѡ Бѡквѡ, звѡће пиће. Ўн-је добричина, а има ѡ-пѡра.

звѡждило, -а, м. *онај који звижди док хода*. – Ђѡ-ти-је Јѡја, ѡнај звѡждило што повѡздѡн звѡждѡ код ѡваца дѡље ѡ-пољу?

звѡждилѡв, -лова, -лово. *оно шиѡ ѡриѡада звиждило*. – Звѡждилѡв-је пѡсѡ у звѡждѡњу и бацању камѡња на сѡскѡ псѡ. Нѡма пса дѡ-га није погѡдијѡ и прѡбијѡ-му бѡрем ѡдну нѡгу.

звѡждити ѡ-вјетар, изр. *радиѡи узалудан ѡсаѡ*. – Наш Звѡзго није ниѡат ништа пѡметно радијѡ под мѡлије ѡѡгом. Ўн-је сѡмо звѡждијѡ ѡ-вјетар и ѡно-га садѡ, није ништа, ни ѡ-лијевѡј, ни у дѡснѡј.

звѡзгѡн, -гина, -гино. *оно шиѡ ѡриѡада звизги*. – Сѡв-је звѡзгѡн пѡсѡ у брѡспослицѡ и нѡраду. Нијѡдан-се звѡзго није врѡћ напијѡ лѡденѡ водѡ.

звѡзго, -ѡ, м. *лакомисен чѡвјек*. – Дѡ-е код-нас сѡмо ѡан звѡзго, мѡ-би бѡили сѡрбес. Аѡли, има-ѡ ко злѡтицѡ на купијѡрије.

звѡјѡрац, -рца, м. *унезвијѡрен чѡвјек*. – Вѡћѡк звѡјѡрца нијѡсам вѡдијѡ од Мѡлана Анђѡлѡнѡк. Тај-сѡ плашијѡ и тицѡ у грму.

звѡјѡриње, -а, с. *звѡрад*. – Јѡ-мѡим да нѡма није звѡјѡриња ко код-нас. Кат ѡдѡш у Градинскѡ пѡље брѡти јѡгоде, пѡстѡ звѡјѡриње сѡмо ткѡ горѡдоље.

зврѡчити, -ѡм, несвр. *зврѡком сѡвараѡи ѡродѡран звук*. – Зврѡчи тѡбус испрѡ-стѡрѡга ѡтела и ѡтпрѡши, а Ниѡкоја ѡтамѡн гѡлѡми, ѡстави, ѡстави.

згвѡздити, -ѡм, свр. *ѡѡврднуѡи од мрѡза као гвѡзђе*. – Ўтѡгѡ-е мрѡз, свѡ-е згвѡздило. Бѡтѡрисаћѡ вѡћке, страѡаће цвѡјѡт.

зглаѡзати, -жѡм, свр. *скренуѡи са ѡравога ѡѡиѡа*. – Нѡмѡј-ти, Кѡјѡ, Кљѡцу ништа пѡтати. Ўн ништа нѡ-знѡ. ѡдавнѡ-е ѡн зглаѡзѡ и цабе-ти-је.

згѡдан, -дна, -дно. *богаѡи, наѡѡран, јак*. – Није бѡило згѡднијѡк тежѡка у сѡлу од Мѡксѡма Чѡгѡра. Имѡ пѡ-шѡст вѡлѡвѡ пѡсавѡца.

згодѡнција, -ѡ, ж. *згодна ѡриѡлика*. – Јѡј, јѡчѡ пѡстѡ згодѡнцијѡ на дѡрнеку, јѡђѡна ти мѡјка. Свѡкѡ пѡштѡ штѡ-ти дѡша ѡштѡ.

згрѡнути ѡ-мѡре, изр. *униѡиѡиѡи све шиѡ не ваља*. – Нарѡт-се поквѡријѡ. ѡвѡ нѡ-водѡ дѡбру. Да мѡне пѡтајѡ, јѡ-би свѡ ѡвѡ згрѡнѡ ѡ-мѡре да ваѡи покарѡти не ѡдајѡ пѡ-црнѡј зѡмљи.

згрѡмити, згрѡмѡм, свр. *униѡиѡиѡи ѡѡѡѡи грѡма*. – Вѡлѡ Пандѡкало дѡ-би згрѡмијѡ ѡнок кѡ-му-е ѡкрѡ клијѡшта и сѡврије. Сѡмо да знѡм кѡ-е.

згрѡвати, згрѡвѡм, свр. *сѡѡриѡи неку рѡбу без реда*. – Чањѡ згрѡвѡ ѡ-вреће и купијѡре, и рѡпу, и кѡпус па ѡћѡрѡ прѡдавѡти.

здрав ко дрењина, изр. *йоййуно здрав*. – Глѣдām Вицу Жйжића како кѡсй на арману. Одвāли ѡткос двāест мѣтārā. Здрав ко дрењина, зātō мѡре нāкѡ кѡсити. Нѣ-море-тѡ нѣкй предвѡструченй крйво.

здрав ко парип, изр. *има коњску снагу и здравље*. – Сачуvѡ-сѣ наш Пѣ-тар, ѣно-га здрав ко парип. Нйје бйјѡ пѡд-буквѡм ни пѡкисѡ кѡд-блāга.

здрав ко срча, изр. *као сйакло*. – Нйкола Пѣрукйн здрав ко срча. Дā-га по ѣднѡм ѡбразу ударйш, пўкѡ-би унāј дрўгй.

здравѡ свāнѡ, изр. *јуйтарњи йоздрав умјестйѡ добро јуйро*. – Здравѡ свāнѡ, Јѡване. Јѣси-ли-се како наспāвѡ?

зѣјо, -ѣ, м.хип. од зец. – Ај-тй знāј у кѡдем-је грму зѣјо, брāјкане мѡј.

зѣка, -ѣ, ж *сийна зелена йрава*. – Пѡдјесѣн нāvāлй ѡнā зѣка пѡ-пољу пā се ѡвце размйрују пāсўћи. Чѡбан сāмо пирлйјā нā-диплама и сѣирй пѡ-пољу.

зѣмља нйје шчѣкала, изр. *ријейка йѡјава, изузетйак*. – Окренуло-сѣ вријѣме скрѡс нāобрātно. ѐвѣ дāнaшњѣ презобрāштинѣ и невальѡштинѣ, јѡш зѣмља нйје шчѣкала. Нā-шта-ће ѡвѡ йзāћи, сāмй ѣвāвѡ знā кѡи-е ѡвѡ и запѡвр-зѡ.

зѣмљанā лўла, -ѣ, ж. *лула од йечене глине*. – Дўнијѡ дйт Мйле ѣдну зѣмљанў лўлу ис талијāнскѡк рѡпства, стāнѣ у-њу пѡкѣ дувāна.

зѣмљанѣ књйге, -није, -књйгā, ж. *кайасйар, йѡдаци о земљи*. – Док Врāњѡ нѣ-дѡђе у-Босну, зѣмља бйла тўрскā. Бѣгови дāvали како-су кѡме ћѣли. ѐндāк Врāњѡ ўведе зѣмљане књйге дā-се знā штā-е чйјѣ. – Й-он ўзѣ сѣби нāјвишѣ.

зѣмљанй шпāрет, -ѡг, -а, м. *шйорейѡ од глине, звани врўна*. – Кā-се ўгрије зѣмљанй шпāрет, до пѡнѡћи нѣ-море излāдити. Тѡ-е нāми глāву спā-сило.

земљанскā кўгла, -ѣ, ж. *йланейта Земља*. – Нѣмā лāшњѣк живѡта на земљанскѡј кўгли ко у пѡпа. ѐн ймā, пā-ко ймѡ, ко нѣмѡ.

зѣрка, -ѣ, ж. прил. *мало, мрву, зерцу*. – Дāјдѣ-ми, Мйга, зѣрку мāсти да пѡдмажѣм тѣвсију, нѣмāм ни шкрāмицѣ.

зѣц у грму, изр. *скривено мјестйѡ*. – Зѣца у грму нѣ-мореш вйдити дā-су-ти чѣтри ѡка у глāви и јѡш ѣдна тāкѡ тѡликā глāва. Крйје-се ко змйја нўге.

зијѣвају прѡлисине, изр. *окойњела мјестйа у раном йрољећу*. – Чйм прѡћѣ Вāскрс, зијѣвају прѡлисине од јўгѡвā и блāго мѡре у-брѣст и у-пашу.

зимѡвњāк, зимовњāка, м. *зимски йласй сйјена*. – Нāши сѣљāни дѣћу плāстове зимовњāке у-котāру. Нѣ-море-йм све сйјено стāти у пѡету па дѣћу.

злѡба, -ѣ, ж. *йакосй, мржња, нешйрйельвѡсй*. – Вѣћѣ злѡбѣ нйје бйло у нāроду ко ѡвогā вāкта ѡткакѡ-е гāvрāн поцрнйјѡ.

злѡбан, -бна, -бно, *йакосйан, злонамјеран*. – Нѣмѡј-се дрўжити са свā-кйм. Нѣ-знāш-тй кѡ-е какāв. Ймā злѡбнйје лўдй нā-свакѡм корāку.

злѡбнйци, -кā, м. *зли лўди са ѡйасним намјерама*. – Чўвāј-се, кўћѡ мўјā, злѡбнйци врѣбају пѡштен нāрот кāд-гоћ ймају прйлику.

змија ў-њедрије, изр. *оїасносїи у близини*. – Не дружи-се с лоповије, кўкѡвче сїњї, нє-држи змију ў-њедрије. На крају, пѡкрашћє њ-тебе.

змиче, -ета, с. *млада змија ѡек дошла на свијетї*. – Вїдијѡ-сам јучє єдно змиче у кѡнопљїшту. Ту їмѡ и змијѡ док їмѡ змичѡди.

знѡднути, -нєм, свр. *сазнаїи*. – Ај знѡдни штѡ-е у зѡвєзѡнѡј врєћи, єво-ти све на бијєлу свијету. Још ѡко-е чѡек мѡло пѡпијѡ.

зѡбови, -бѡвѡ, м. *разне врсиє зоби*. – Овє гѡдинє рѡдили зѡбови кѡ нї-кат, а рѡж їздѡла. Ај-тї тѡмє уђи ў-крај.

зѡвнути рѡкију, изр. *наручиїи ѡїше*. – Ајде, бѡлан Кўдре, њ-тї зѡвни рѡкију лўдије, штѡ-си-се стїскѡ ко кўга ў-кокоши. Зѡр дѡбити тѡликє пѡре па мўчати и глєти нїз-нѡс.

зѡра мєђѡ, тѡрба на лєђѡ, прил. *вријеме за ѡокреї*. – Кѡ-се нѡши стѡри спрємају ў-Бѡчкў у кўрузе, рєкли-би, зѡра мєђѡ, тѡрба на лєђѡ.

зрєкаша, є, ж. *круїна зрела ѡљска јѡгода*. – Ў-нашије Кљїзавица їмѡ јѡгѡдѡ гѡни. Свє-унє зрєкаше кѡ мєт.

зрна, -є, ж. *овца са шарама ѡо глави у облику зрна ѡасуља*. – Прѡдѡ ѡѡѡ єдну зрну јѡловицу. Мї-се прѡбуђи рѡсплакали дѡ-е врѡтї.

зрно жївѡ, -а, -га, с. изр. *чврсиѡ, здраво, разиграно*. – Галўшуља-е бїла зрно жївѡ у свѡкѡм пѡслу. Ваљѡтијѡ Рѡркуша нїје дѡшла ў-нашо сєло.

зўб кѡљац, -а, -љца, м. *зуб очњак у звијери и ѡаса*. – Ў-мѡме крају їмѡ ѡтрѡвније змијѡ, шѡркє и пѡскока. У пѡскока нѡ-вр глѡвє рѡг ко зўб кѡљац.

зубєни, -ѡ, -ѡ. *зубни*. – Нїје бїло зубєније дѡктўрѡ па нѡроду зўбе вѡдијѡ лўгѡр Тѡмѡш. Ымѡ нєкакѡ клијєшта па вѡдијѡ нѡроду кат зўп зѡболї.

зўбља, -є ж. *дрвце за ѡѡїїљивѡње ваїре*. – Дѡјдє-ми нєколикє зўбље да пѡдложїм вѡтру, вѡкат спрємати вєчеру тежѡције.

зўлумћѡр, -а м *насилник, ѡиранин, ѡријек чѡвјек*. – И пѡшље Тўрѡкѡ бївало-е ў-нашије крајѡвије зўлумћѡрѡ лўдї, пѡ-ї нијєси смїјѡ пѡглєти.

зўпа, є, ж. *суїѡ, вруђѡ чѡрба*. – Дўнијєла Бѡсїљка тежѡције врєлу зўпу нѡ-њиву. Орѡли пѡ-їм дўнијєла рўчак. Видєсило бїјѡ ѡблапѡран па сркнў из ўнє кўтлѡчє и смѡштрї свѡ ўста. Стѡде-се пјєтлати, ѡли-не пѡмѡжє.

И

ивєрѡње, -а, с. *врсиѡ ѡкађѡ на ѡари са изѡвєњем разних шѡра и фи-гура*. – Нїје свѡкѡ ткѡља знѡла ивєрати. Тѡ-ти-је Калѡбушама и Чегѡрушама їшло од рўкє. Ивєрѡње је дѡр ѡд-бога и мудрѡлијѡ кѡ и свѡкѡ лєпѡта.

їгла у плѡсту, изр. *сиїниѡца изѡ које се крије нешїѡ круїно*. – Јєси-тї вїдијѡ Прѡлє и нєговє мудрѡлијє? Вїдї їглу у плѡсту, а нє-вїдї ўнѡ штѡ-е ўкрѡ ў-шуми под Ревениѡком.

їглєнє ўши, -није ўшију, ж. *їјєснац, узак їрѡлаз*. – Ёно Лўкє, вїја-се

кò рàженā слáмка. Ута̀њијò-се, прòв̄үкò-би-га кроз иглèнè ўши.

иглèњача, -è, ж. *специјални дрвени судић за чување илејтећих игала*. – Да није било ўније иглèњачā, плèтећè би се йгле лāко погубиле штòкут.

й-дāн дāни, прил. *све до данас*. – Припòдвиједā-се й-дāн дāни ў-нашије крајòвије кàко-е стāрй Вујàдин поднòсијò мўке у прòклèтòм Лијèвну.

йжèгò, -гли, ж. *оичено мјесто на шијелу*. – Ништа гòрè не бòлй исāна кò йжèгò од врèлè варèникè. Òстанè ўнāј бāет цијèла живòта.

йжљўбити се, йжљўбим се, свр. *завршиши са љубљењем*. – Јучè дòђе тётка Анђèлија пā-се йжљўбй с мāтерòм кò-да-се нијèсу вйдиле стò гòдйнā.

изā-Дмитрова, прил. *вријеме йослије Дмиїровдана*. – Изā-Дмитрова сў-се ајдўци ў-нашије крајòвије склāњали кот својие јāтāкā да прèзймè. Тàкò и Јòван Калāба, стāрā ајдўчина ис Прèкрајè. Нијèсу-га мўгли ўватити ниkāко.

йза Дòвā, прил. *вријеме йослије Духова*. – Вòћекāре кòд-нāс Врòвāцā-се пòстило иза Дòвā пā-све вāмо до Пётрова.

изā-Ђурђева, прил. *вријеме иза Ђурђевдана*. – Окрāјци-се кòд-нāс забрāњујў изā-Ђурђева, а двйје èвте кāшнè и пòльскè лйводе.

йза Йлйна, прил. *вријеме иза Илиндана*. – Жйта-су-се дйзала кòд-нāс нāмā йза Йлйна. Оврше-се зā-двй èвте на арману и слāви-се довршāница.

йза Јòвања, прил. *вријеме йослије Јовањдана*. – Нāјжешћè-су мèђаве кòд-нāс йза Јòвања па вāмо дò-иза Трйвè. Бўднè нāмèтā прèо двā-метра.

изā-кацè, прил. *шajно и сигурно мјесто*. – Нè-баркāјте дйèцо тāмо изā-кацè. Тāмо-су-ми блāње и шарамāни. Скупò-е-тò плāђено.

изā-кишè, прил. *вријеме иза кише йогодно за земљорадњу*. – Нāјбòльè-е изā-кишè пресађивати кўпус. Òдмā-се прймй и нè-трèбā-га залијèвати.

йза Лўчина, прил. *вријеме иза Свейòга Луке*. – Нāмā йза Лўчина-су падавине и јèсèн-је ўвелико. Кò није спрèмијò мерèмāт, зā-бригу-му-е.

изā-Мāркова, прил. *вријеме йослије Марковдана*. – Чйм-се зèмља прйциједй и ўгрије изā-Мāркова, сйјў-се купијèри у дòлине и ўзглāвнице.

йза Мйјòља, прил. *вријеме иза Мијòлдана*. – Нèмā лèшвèк врèмена кòд-нāс ко йза Мйјòља. Сāзријў лèшнйци, ўжўтè дйвијè круўшке, òтèгнè-се прāвò Мйјòльскò лèто пòлијèпо. Нāнесў чèле мèда, мāјко бòжијā.

йза Нйкòља, прил. *вријеме йослије Нйкòлдана*. – Пòчињў мèђаве нāмā йза Нйкòља и мāлко ўблāжè нèђе пред Блāговијèсти. Млòго-е-тò зймè, āли штāш, тàкò-нāс зāпало на òвомè вйјòгўзу.

йза Пётрова, прил. *вријеме иза Пеїровдана*. – Тèкè, йза Пётрова, кòд-нāс пòчињў ўнè стāрйнскè петрòвскè врўйине. Лйптй знòј ш чèла од жèгè.

йза Трйвè, прил. *вријеме йослије Свейòга Триве*. – Йза Трйвè-се мāлко òсјећā дā-се нèшто збйвā нā-небу. Йдў Срèтеније кā-се зйма пòклањā прòљећу и прèдāе-му дўжност òд-бога.

йзашло нā-нòс, изр. *шешко йоднесен неки йперей*. – Шкòлò èдан пò-штāр ис-Прибèлè сйна дòље у Глāмочу. Нèће нèсрећā да ўчй дā-си бòк. Прò-

пани еднѡч, прѡпани јѡш еднѡч, а јаднї ħǎħa, пѡдмажи вође, пѡдмажи нѡђе. Зǎврши мǎлї за лїмǎра, а ħǎħa вѣлї: „Њѣгова-ми-е шкѡла изашла нǎ-нѡс. Нѣк-сам скїнѡ и-тǎј тѣрет с врǎта, нѣ-жалїм ўмријети.“

избити из мǎглѣ, изр. *їѡјавїи се изненада*. – Избишѣ из мǎглѣ Пѡдгѡрци вїше Пǎлежа нѣђе прѣдвечѣ. Бǎсали цїјелї дǎн пѡ-шуми.

избрѡсати, -ǎм, свр. *їѡїрошии косни брус*. – Ымѡ-сам дѡбар кѡснї брус из Ытǎлијѣ, вǎлѡ крǎвѣ. Бїјǎде жѣсток пǎ-се сав избрѡсѡ.

извала, -ѣ, ж. *извǎлено ддрво од вјеиѡра*. – С прѡљеђа пўнѣ јўговина од Гѡлијѣ, извǎлї вїсока стǎбла шўмѣ и пѡвǎлǎ. Ђндǎк сјѣкачи имајў пѡсла дѡмилѣ вѡљѣ и прѣлијѣпо зǎрǎдѣ.

извǎлити, извǎлїм, свр. **1.** *извалии дрво из земље*. – Извǎле вјѣтрови нǎшу шўму с прѡљеђа и повǎлајў ко мртǎце. Нǎстанў прѡлисине и гѡлијети па сǎдѣ сǎднице смрчѣ и јѣликѣ. Ђли, кǎ-ђе-то нǎрǎсти, бѡга-тї пїтǎј. **2.** *извалии глїѡсї, ређи нешиѡ шиѡ није логично*. – Вǎлї-се Вїнчило дǎ-е вїдијѡ аждǎју сǎ-трї глǎве дѡље у Дǎниђа дѡлу. Лўди-се смїјў, а ѡн-се ўдарǎ ў-глǎву шǎкѡм, јѣст ѡба-ми ѡка у глǎви. Лўди-се јѡш вїшѣ смїјў.

извǎлити се, извǎлїм се, свр. *леђи на леђа у хладовини*. – Извǎлијѡ се Ѓѣне у ладѡвини пот клѣниђом и рчѣ. Турпїјǎ-ли, турпїјǎ. Јаднї-се врѣпци пѡплашили па нијѣсу смјѣли ни пѡглѣти нǎ-тў стрǎну.

извїкати, извїкǎм /извїчѣм/, свр. *ѡїїѡжїи некога, слагѡи*. – Извїкало Ѓѡру дǎ-е ўкрѡ Пѣричина двǎ јǎворова тѣлига и бўђу од чїстѡга влǎса.

изврїђалиги-се, -їм се, свр. *фиг. ѡсїиши бригу на весѣље*. – Изврїђалијѡ-се Трїшо испѡт-крушкѣ па пјѣвǎ. Окѡ-њѣга мўве зучѣ, ѡн пјѣвǎ, не сикїрǎ-се.

изврїнут нǎрод, -а, изр. м. *необичан народ*. – Мѡј бѡго, ѡвок Швǎбѣ изврїнўта нǎрода. Дѡк ўн не-дѡђе ў-Босну, мї у лїсицу нијѣсмо бѣндǎли. Кат Швǎбо дѡђе, пѡчѣ купѡвати лїшчије кѡже и прǎвити гѡспојама нѣкакѣ кожў-не гѡре ў-цǎрскѡм граду, кǎко вѣлѣ.

изврїнути тǎбане, изр. *умријеиши*. – Вѣлѣ дǎ-е Шпїрǎн изврїнѡ тǎбане, вѣлї Бǎја. „Ђј, ħǎволе, не гѡвѡри, кǎдѣ? Јѣ-ли їмѡ прѣѡ девѣдесѣт?“

изврїнути чǎшу, изр. *їѡїиши ѡдушак*. – Трїнǎпї Брќа врўђ у бїртију ко Цїгѣ и нǎкѡ с нўгў изврїнў чǎшу рǎкије. Цврќнў ко жмǎра на врўђу сǎчу па вѣлї, ўлї-дѣ јѡш ѣдну кат вǎкѡ дѡбро сјѣдǎ.

издѡбрати, -ǎм, свр. *изађи на дѡбро, за руком*. – Заўело-се ўнѡ нǎшије двѣ измеђў-се, вїћете, нѣђе издѡбрати. Жǎ-ми-нѡ дјѣцѣ.

изїлазити, -їм, несвр. *излазии узасїѡино некуда*. – Јǎ ѡдо ў-бǎшчу дѡнијети лўка, вѣлї мǎтѣр. „Нѣмѡјте, дјѣцо, изїлазити їс-кућѣ, ѡднијеђѣ-вас Цїгани. Бўдните дѡбри свѡјѡј мǎтери.“

из їстије стѡпǎ, прил. *исїѡога моменїа*. – Кǎко Мѡмо рѣче дǎ-е Блǎже дѡбијѡ ѡбер да їдѣ ў-вѡјску, Ѓѡпо из їстије стѡпǎ скѡчї и ѡтклипǎ кўђи.

излепунути, излепунѐм, свр. *несїаїи, издуваїи, їроїасїи*. – Кѡсѣ кѡсци кѡд-Роћка под Челѡпеком и Вїд ш њїма. Вїда освѡдїјѡ кашаљ ўсретљета па излепунѡ до пѡднѣ. Вѣлї Рѡћко, ај-тї Вїде, одмѡри у ладу.

їзмеђусе, прил. *међу собом*. – Ђмразили-се нешто їзмеђусе Старосѣљани и Зајаружани па шкрипѣ зубије ѣдни нѡ-другѣ. Асли-је рїјек о међама.

їзмјерити прўтом, изр. *исїући їруїом*. – Нѣмѡјдѣре, Мїле, дѡ-те јѡ їзмјерїм прўтом, бѡїм-се дѡ-ти мјѣра неће бїти пѡ-вољи.

їзнабїјати, изнабїјѡм, свр. *довришиїи набијање коноїаља*. – Дѡшла сѣстра Вїнка па с маћерѡм изнабїјала свѣ кѡноплѣ нѡ-ступи за двѡ-днї.

їз-неба, из зѣмљѣ, прил. изр. *їада гусїа кїша*. – Очѣпила кїша їз-неба, из зѣмљѣ, не-вїдї-се прѣст прѣд-оком. Зачас-се прѣлишѣ жљѣбе па свѡ вода ѡтече ў-креч їспод ајата.

їкет, прил. *їкада*. – Јѣ-ли їкет їко ўтувїјѡ дѡ-е жѣна їздерѡла свѡга чѡека пред лўдије? Вѣлї Ыка јѣст, али јѡ нећу рѣћи кѡјѡ-е.

їљаду дўшѣ, прил. *хїљаду људи*. – Нѡ-нашије збѡровије знѡ бїти пѡ-їљаду дўшѣ, сѣпарѡтно на Врбї код нѡмастїра. Дѡћѣ владика, дѡћу пѡпови.

їљаду ѡвцѣ, изр. *хїљаду оваца*. – Раде Тїца їмѡ по їљаду ѡвцѣ и дѣвет прїније алашѡ ў-вршѡју. Ышѡ нѡрот глѣти на їбрет и чудѣса.

їмѡ пѡрѡ и пѡрѡ, изр. *богаїи, їмућан*. – Нѣ-требѡ дўшѣ гўбити, бївало-е кѡд-нѡс глѡсѡњѡ и кѡљеновїћѡ па їмали пѡрѡ и пѡрѡ.

їмати кўвета, изр. *сїособносїи, храбростїи, одлучносїи*. – Нїје свѡк їмѡ кўвета ўватити-се ў-кости јунѡчкѣ са ајдўком Јѡваном Калабѡм из ѡвије нѡшије крајѡвѡ. Да њѣга нїје бїло, ї-нѡс-би вође мањѣ бїло.

їмати пѣтљу, изр. *бїїи храбар и одлучан*. – Кѡ-е їмѡ пѣтљу сїїи нїз Рѡкїн дѡ, стїгѡ-е ў-Врбљѡне на кѡнак, ко нїје, калаузијѡ-е прѣѡ Бараћѡ пѡкат стїгнѣ. А, ўитро, нўге пѡдѡ-се па ў-Кљўч на дѣрнек.

їскѡљѡн, -а, -ѡ. *ўїрљан блаїиом*. – Јѡднї Мѣјмен свѡкї дѡн їскѡљѡн од главѣ до пѣтѣ. Жївї кўкавац од ѡнок штѡ-му дрўгї дѡ.

їскѡљати, їскѡљѡм, свр. *исїрљатиїи свим и свачим*. – Нѡјлашњѣ-сѣ їскѡљати ѡко-блѡга. Ако-е блѡго у кѡшари или тѡру, а пѡдѡ кїша, ѣто врѡга.

їскок, -а, м. *резервна руїа куда їскаче миш у ѡїасносїи*. – Свѡкѡ нѡдо їмѡ їскок. Кат чѡбан кѡпѡ нѡдо, мїши нѡсўчў на їскок у шушањ.

їскѡлијенчити, -їм, свр. *скинуїи коњу ѡкове са їредњих ногу*. – Ајде, Дўле, їскѡлијенчи кулаша пѡ-га доведи. Требѡ у Прѣѡдац ў-млин.

їспѡрцалити, -їм, свр. *їѡцијѣяїи, исїараїи*. – Ылица испѡрцалијѡ ўнѡ лѡчїцѡ кѡ вўк кѡжу. Јучѣ-му Мїлица ѡкрпила, и цѡбѣ, јѡпѣт испѡрцалијѡ.

їспѣрати смрѡд, изр. *їзазиваїи свађу*. – Кљѡко нїшта не-рѡдї вѣно лѡжѣ и испѣрѡ смрѡт по сѣлу. Нѡрот знѡ кѡ-е ўн пѡ-га нїко и не-слушѡ.

їсплета, -ѣ, ж. *украc на їредњѡј сїїрани кошуље од лана од црвеног, їлавог и бїјелог конца*. – Мўј бѡго, кѡд-би Прїбѣљке сїшле ѡзгѡ їс-Прїбѣљѣ

у Гламоч на-збор на-Малѹ Господину у уније кошуља са ѹнѹм йсплетѹм на прсије, нѹ-мош от пѹстѹ лѹпѹтѹ глѹти лијѹпије цѹрѹ.

йспот чѹкиѹа, изр. *ново, чистѹ, здраво*. – Набавијѹ Тривѹцан ѹ-Бѹчкѹј нѹкѹ капѹтину, кѹ-испот чѹкиѹа. Вѹлѹ штѹречѹш, дугѹчак до зѹмљѹ.

йспѹчитовати се, -ујем се, свр. *исѹошѹиовати се*. – Сјѹдѹ Бѹце у Барѹћије и пѹѹ шљѹivu рѹкију. Пѹтѹгли кѹјѹ вѹшѹ, пјѹвајѹ и ѹдарајѹ-се длѹновије пѹ-лѹђије: „Е, свѹкѹ-ти чѹст, прѹва-си ѹнѹ стѹрѹнскѹ добрѹчина.“ Кѹ-се тѹкѹ испѹчитовашѹ, окрѹнушѹ низ Барѹѹ кѹђи на кѹнак.

йспратити свѹтитѹља, изр. *йрославиѹи крѹну славу*. – Бѹјѹде лијѹпо вријѹме ѹд-бога. Прѹславили-смо поштѹно и йспратили свѹтитѹља Мѹрка, мѹлѹст-га бѹило. Вѹла вѹликѹм бѹгу.

йђи грлѹм ѹ-јагоде, прил. *несѹремѹн, слѹбѹдан*. – Пѹшли Лѹкетини кѹсци ѹ-Плѹндѹште кѹсити лѹводу и пѹнијѹли кѹсе и ѹлѹт. Пѹшѹ и Лѹјѹ брѹс кѹсѹ с рѹка у цѹповије. „Ѐсли-си-тѹи, Лѹјѹ, пѹшѹ грлѹм ѹ-јагоде“, вѹлѹ Лѹке-та, „Чѹм-ш кѹсити? Нѹ-трѹбѹ трѹви мудрѹлија вѹно кѹса.“

йђи ѹз-нѹс, изр. *йркѹсиѹи, изазивати, йровоцирати*. – Лѹјѹпо-тѹи мѹлѹи ш лѹдије, нѹмѹј йђи ѹз-нѹс нѹком. Бѹдни пѹметѹн и слѹшѹј.

йшакати, -ѹм, несвр. *тѹјѹрати кѹкоши узвикѹм „иш“*. – Сѹва повѹздѹн пѹ-бѹшчи йшакѹ кѹкоши и гѹна йз-лука: „Йш, лѹва-те ѹднијѹла, йш тѹђѹ.“ Нѹ-мош убрѹнити грѹдицѹ ѹд-нѹи дѹ-е трѹном ѹгрѹдѹш.

йшалѹкати се, -ѹм се, свр. *задовољѹи се шѹлом*. – Пѹшти дјѹцу мѹго, нѹка-се ишалѹкајѹ. Й-тѹи-си бѹјѹ дијѹте па забѹравијѹ.

йшапорити се, -йм се, свр. *нашѹишати се*. – Йшапоришѹ-се ѹнѹ двѹе на прѹлу гѹре у Илијѹтиновѹј кѹђи. ѹ-чем-ли-су глѹндисали, бѹга-тѹи пѹтѹј.

йшврлѹати, йшврлѹѹм, свр. *ишарати, нашкрабати, неурѹдно нашѹсати*. – Ишврлѹла мѹлѹ рна свѹјѹ тѹку, нѹко жѹв нѹ-би прѹчитѹ штѹ пѹшѹ.

йшкѹлати, йшкѹлѹм, свр. *заврѹишѹи са шѹоловањѹм*. – Ишкѹлѹ Ђѹјѹмо свѹ-трѹе дјѹцѹ. Заврѹшила дјѹца валкутѹте и запѹслила-се ко кѹкѹ госпѹда.

йшмѹњичавити се, -йм се, свр. *йоквариѹи се кѹо ѹешник*. – Бѹјѹде кѹшнѹ прѹлѹѹе пѹ-се свѹ ѹѹшнѹици йшмѹњичавишѹ. Нѹ-бијѹде ни ѹднѹк зѹ-лијѹка.

йшѹлѹгати, -ѹм, свр. *грубо исѹлесѹи*. – Ђѹрђѹја ишѹлѹгѹ по двѹе тѹрлу-ке нѹ-дѹн код ѹвѹцѹ. Вјѹшта бѹила у шѹлѹгѹњу, вѹж-бјѹѹжи.

йшудлити се, -йм се, свр. *наѹѹиовати се наѹразнѹ*. – Йшудлили-су-се дѹнас Ђѹрмѹни трѹжѹѹи Илијѹтинову кѹшту по мѹђѹђѹације. Нашли-јѹ тѹкѹ зѹ-двѹ дѹна, зѹкопѹ-е мѹђѹт у гранѹту.

йшурити, -йм, свр. *заврѹишѹи са шѹрењѹм свињѹ*. – Скѹпали-смо јѹчѹ дѹк-смо йшурили ѹсмерѹ прѹсѹди. Бѹило лѹдено пѹ-смо-се посмрзѹвали.

ишчупати кобили рѣп, изр. *биѣи здрав и јак*. – О, Здравкане, јѣ-ли-ти жив стрѣц? „Ў, ёно-га йшчупо-би кобили рѣп. Цѣјепѣ дрѣва на кѣцѣници.“

Ј

јѣ, јѣ, парт. *йоѣврѣдна рјечца за слагање и йоѣврђивање*. – Ваља-ли овѣ што јѣ радим, штѣ-тѣ мѣслиш Стѣле? „Јѣ, јѣ, ваља, ваља, сѣмо ради и сади шљиве. Вићеш кат пѣчнѣ рађати берѣћета и ракијѣ.“

јѣдно нѣупѣрно, изр. *неуѣћено, наивно*. – Пѣсјекѣ-се Брање по нѣги ѣ-шуми. Штѣ-ће јѣдно нѣупѣрно и сѣпѣто и ѣ-лијевѣ и у дѣснѣ.

јѣдови, јѣдѣва, м. *несреће које ѣраѣе живоѣи*. – Наѣћѣ глѣднѣ гѣдине и сѣше и лѣдови па чѣека склѣштајѣ јѣдови, ѣће сѣм сѣби да кѣндишѣ.

јѣћен, -а, -о. *ожалошћен, сиромашан*. – Ћѣни нѣма нѣкаква прѣмѣња. Ёно-га јѣћен, свѣки дѣн кот Шпѣцка глѣдѣ, кѣ-ће-му дѣти кѣјѣ парѣ дѣ-што пѣе.

јѣзо, -ѣ, м. *хиѣ. од јазавѣц*. – Нѣмѣ вишѣ Дѣвида да ѣватѣ **јѣзу**. Ёно јѣзѣ, шѣрѣвѣѣи пѣ-нашије ѣѣва и тѣви-се ко кѣки вѣлики гаспѣдин.

јѣзѣвије јѣме, -чи, јѣмѣ, ж, изр. *руѣе гѣје борѣве јазѣвѣци*. – У Брањѣшције ѣ-крај свјѣтовскије ѣѣвѣ, свѣ-су јѣзѣвијѣ јѣме ѣдна дѣ-другѣ. Јѣзѣвѣци прѣд-вечѣ сѣмо ткѣјѣ тѣм-ѣ-ѣмо, тѣра-мѣра, тѣра-мѣра.

јѣјакати, -ѣм, несвр. *говориѣи сѣално, јѣ, јѣ*. – Ўдѣ Рѣсте сѣм, кѣртѣ рѣка и гѣвори јѣ, јѣ. Ўпитѣ-га Мѣркица: „Штѣ-тѣ вѣлиш, Рѣсте“, а ѣн ѣде и сѣмо кѣртѣ рѣка и гѣвори јѣ, јѣ.

јѣкати се, -ѣм се, несвр. *носиѣи се са живоѣиним невољама*. – Јѣ-ти-се, мѣј Јѣја, цијѣла вијѣка јѣкѣм с ѣвѣм свѣјѣм бѣлеснѣм нѣгѣм. Рѣни-ме Врѣно на Тѣролу и ѣво, тѣ-ће-ме рѣна дѣћи глѣвѣ нѣсретнѣ.

јѣловѣј крѣви мѣзати сѣсе, изр. *радиѣи узалудан ѣосѣо*. – Ћѣле Чѣвић ѣрѣ ѣрѣвине ѣспот Чѣгарскије кѣшѣрѣ. „Кѣкѣ ѣрѣвине“, ѣпитѣ Пѣрука, „Јѣловѣј крѣви мѣзати сѣсе. Нѣћѣка нѣшта нѣ-рѣћѣ вѣно кѣкуријѣк и липица.“

јѣњѣшце, -та, с. *младо, сѣино јѣгње*. – Остала бѣка брѣз-јѣњѣта пѣ-јѣј Дмѣтар подбѣцијѣ нѣшто јѣњѣшцѣта блѣзнѣта да прѣљѣбѣи.

јѣњѣчић, -а, м. *осредње мушко јѣгње*. – Дѣбар ѣвѣј јѣњѣчић за рѣжња, штѣ тѣи вѣлиш Стѣвиша? „Па, нѣје лѣш, мѣгѣ-би-се окрѣнути“, вѣли Стѣвиша.

јѣчи кѣбачѣи, изр. *јѣчи брѣе ѣѣвѣ ѣослѣе*. – Шѣст Пѣљићѣвије сѣнѣвѣ и стѣри Пѣљић кѣсѣ лѣводу ѣ-Плѣндишту. Ўде лѣвода за дѣвѣ-днѣ. Вѣли Ћѣраћ: „Вѣзда-ѣ бѣло да јѣчи кѣбачѣи. Ўвѣ-би Шмѣјѣло покѣсијѣ за пѣтнѣст дѣнѣ.“

јѣзик зѣ-зѣбе, изр. *не говори свѣгѣје свѣиѣа*. – Јѣј, мѣли ћѣћа, прѣби-ме јѣчѣ пѣндѣр Штрѣбац на зѣбору ѣ-Рѣрије. „А, јѣсам-ли-ти, бѣно ѣдна, гѣвѣријѣ, јѣзик зѣ-зѣбе, ѣ-тѣи нѣш, вѣно вѣзда лапрѣдѣш штокојѣшта.“

јѣк, -а, м. *вријеме рада*. – Ў-нашом крају-е највећй јѣк рада бијѳ од-Видова до Йлйна. Свй-су глѣли да йскосѣ ливоде прйје Йлйна.

јѣ ли, парт. *уйййна йарйишула*. – Йдѣ Мърко у-Рѳре и водй натѳварена дѳрата. Ўпитѳ-га Глишо: „Јѣ ли-тѳ парип Душана Чегара?“ Мърко-се дрнѳ, што Глишо нѣ-питѳ чй-је ѳн.

јѣ ли, Але, јѣсте, кѳпетѳне, изр. *безусловна йокорносй*. – Тѣде капѣтан упитати Алу па йзѳсти: „Јѣ ли, Але“, а Але кѳ-ис тѳпа: „Јѣсте, кѳпетѳне.“

јермари, -ѳ, м. *људи који вуку јармове дрва*. – Договѳрили-се јермари да удѳвици Анђѣлији довуку мерѣмѳт й-шумѣ прѣт-кућу у првѳ сѳботу.

јѣст врѳга, изр. *лаж, није йако*. Прѳчуло-се дѳ-сѣ ожѣнијѳ Мйлош Пѳльйх у Бијѳграду и ўзѳ жѣну с трѳѣ дјѣцѣ. „Јѣст врѳга“, вѣлй Шѳјко. „Жѣнили-су-га дѳсат дѣвет пѳтѳ, па нйкат млѳдѣ. Лѳжѳ дѳкоњѳци, нѣмајѳ дрѳгѳк пѳсла.“

јѳпѣт, и **јѳпѣтке**, прил. *ойейй, йоново, још једном*. – Јѳ трѳбйм ўномѣ мѳм тутѳмраку, жѣни-се ко й-другй мѳмци. Ўн јѳпѣт нѣне нй-да чѳје, свѣдно, говѳријѳ нѣму, а говѳријѳ пѳњу.

јѳш-је бйло вукѳвѳ дугѳчкије репѳвѳ, изр. *било је и болйх од йебе*. – Вѳлијѳ-се Мѳзало да мѳре пѳпити лйтар рѳкијѣ удѳшак. Дѳдаде-му Кавѳра: „Јѳш-је бйло вукѳвѳ дугѳчкије репѳвѳ.“

К

каѳа брѣз рѳкијѣ удѳвица, изр. *не иде једно без другѳга*. – Ајмо, Йћа, на каѳу. „Мѳни-тй каѳу, каѳа брѣз рѳкијѣ удѳвица“, вѣлй Йћа.

кад бѳднѣ стѳни пѳни, изр. *йосљедња сиууѳција*. – Јѳ тѣби, сйнко, нѣћу дѳвати пѳрѳ садѣ кѳ-тй мѳреш зарѳдити. Але, кад бѳднѣ стѳни пѳни и сѳнѣ мѣѳава зѳ-врѳт, ѳндѳк-ћу-јѳ поглѣти нѳ-те, јѣш чѳѳ.

кад вѳку зарѳсте гѳзица, прил. изр. *никад*. – Ожѣниѣ-се Млѳјо кад вѳку зарѳсте гѳзица. Сѳде-му-е осамдѣсѣтѳ, а ѳн још мѳмкује, ѣт.

кадгоћ, прил. изр. *кад год хоћеш*. – Дѳђи, бѳлан Стѣвѳне, кадгоћ на рѳкију да мѳлко проеглѣндишѣмо. Штѳ-си тѳкѳ ѳтпрђен?

кад на врѳи рѳдй грѳжје, прил. *никад*. – Прѣстаѣ Вѣле пйти кад на врѳи рѳдй грѳжје. Говѳрили-му: „ѳстави-се, Вѣле, рѳкијѣ“, али, нѣ-ушѳ.

кадли, тѳдли, прил. изр. *нишйа не засйѳријева*. – Дѳће вријѣме, лѳ-пове ѣдан, укѣбаћѣ тѣбе дрѳшкани кадли, тѳдли. Мйслиш лагати и крѳсти држѳвнѳ.

кад-се кѳсй, нѣк-се мрѳсй, прил. изр. *кад нечему дѳђе вријѣме*. – ѳћемо-ли, Слѳјо, убити ѳба јѳја за рѳчак? „Дѳштаћеш, жѣно, кад-се кѳсй, нѣк-се мрѳсй.“

казмак, -а м *йрљав йтерен йун блайа*. – По ѳвомѣ пѳстѳм казмаку се чѳѣк мѳрѳ закѳзмачити тѳмѳн дѳ-му-е бѳк ћѳћа.

кайшити, -йм, несвр. *йѳрайи, рѳзайи*. – Слѳжијѳ стрйц Шѳјко нѳв плѳг, кѳйшй брѳзде ко тѣркије.

ка̀кав та̀кав, изр. *било какав*. – Овѣ гѡдинѣ нѣмѣм чѣме кѡсити. Потрѡдила-ми-се кѡса скрѡс дѡ-рѡба. Дѡ-ми-је ка̀кав та̀кав скѡсак, јѡпѣт-би нѣка̀ко.

ка̀квуш, изр. *какву ћеш, какву хоћеш*. – Ка̀квуш-ти цѡру, мѡј сине, кат нѣш на̀кѣ Копањушѣ? Јѣси-ли-ти при-себи. Пробѣрач, отѣрач.

ка̀кѣй, парт. *негација, игнорисање*. – Заврши-ли у̀нај Кѡвчинѡв штѡ шкѡлѣ, пита Симѣун учитељ. „Ма, ка̀кѣй, ѣѣ-ће у̀на гла̀ва завршити. Мѡре у зѡтвору завршити. Штѡ ма̀ца кѡти, мѣша лѡвѣ.“

ка̀когѡћѣце, прил. изр. *како год хоћеш*. – Штѡ-тѣ мѣслиш Чјѡја, ка̀ко-ћемо-мѣ ѡвѣ ѣзвале испререзѣвати? „Ка̀когѡћѣце дѣеш, Осте, сѡмо-ти рѣци.“

ка̀ла̀исати, -ишѣм, несвр. *ѡѡцинчаваѣи или малиѣерисаѣи*. – Нѣје свѡк знаѡ кал̀а̀исати бунѡр. Вѡмо у̀некѡ дѡба ка̀-се пѡјѡви цѣмѣнта, на̀грнѣ нарѡт кал̀а̀исати бунѡре. Сѡмо-е Звѣкан бѣјѡ кал̀а̀ј-маир.

ка̀ла̀сан, -а, м. *мушкарац обучен у сѣарѡ ѡѡѡијѣјано одијѣло*. – Кал̀асан нѣ-смје на̀-вјетар, ѡтргнуће-му бѡра рука̀ве.

ка̀ла̀сара, -ѣ, ж. *жѣна у сѣарѡј и ѡѡдераној одѣћѣ*. – Ма, дѡ-е кѡд-на̀с бѣла сѡмо ѣдна кал̀асара па ѣ-нека̀ко. Али брѡте, бѣло-ѣ-је чѡдо.

ка̀ла̀аш, кал̀аша, м. *онај који дуго и наѡрно ѡуѡује ѡо бесѡућу*. – Мѣ-смо-ти Пѡдгѡрце звѡли, те Ба̀це, те Кал̀а̀ши, све ка̀ко-ка̀дѣ, а на̀јвишѣ Ба̀це.

ка̀ла̀ашѡв, -шѡва, -шѡво. *ѡно шиѡ ѡриѡада калашу*. – Мѡј мѣлѣ брѡте, калашѡви-су ѡпѡнци вѡзда у̀-блату и глѣбу.

ка̀леж, -а м. *блаѣнѡв ѡѣрен*. – Чѣм пѡнѣ ма̀лко кѣшѣ, у̀-нашије сѣлије се ствѡрѣ сѣлнѣ кѡлеж. Бла̀то се лѣјѣпѣ за ѡбућу па се ѣсан сѡв закаши и у̀ка̀лѡ.

ка̀лија, -ѣ, ж. *мала лимена ѡсуда*. – Удѣ Лѡла кро сѣло па ћунѣ нугѡм ѣдну кѡлију, а у̀на-се ѡткѡтрѣлѡ звѣчѣѣи. Пѡплашишѣ-се пѣй па за̀лајашѣ.

ка̀мијѡн, -у̀на, м. *камион*. – Шпѣро-е Га̀ичића цијѣла живѡта вѡзѡ камијѡн штѣцѡр натѡварен бѡлваније у̀-нашѡј шѡми ѣзнат сѣла.

ка̀мсула, -ѣ, ж. *каѣисла*. – Трѣвѡн Ма̀тѣн зѣдѡ нѡвѡ кѡћу. У̀змѣ ѣдну ка̀мсулу и нѣшто чѡчкѡ окѡ-њѣ и у̀на-ти грѡнѣ ко грѡм и оп, ѡдби три пѣста дѣснѣ рѡкѣ.

ка̀нити се, кѡнѣм се, свр. *ѡроћи се, ѡсѡавѣиѣи, заборавѣиѣи*. – Кѡни-се-тѣ, бѡлан Мѣле, лутѡранѡ и полежа̀ка̀. Ра̀ди нѣшто кѡрисно, свѡк-ће-те вѡљѣти.

ка̀нта̀рало, -а, м. *чѡвјек који много ѣсује, канѣара*. – Штѡ-ѣ пѡкѡјнѣ Дѡцко бѣјѡ кан̀тарало, јамлѣм дѡ-се та̀кѣ вѣшѣ нѣкат нѣће рѡдити вѡјѣка̀.

ка̀нѣла̀ње, -а, с. *ѣрављење канѣѣла од неке ѣређе*. – Канѣла̀ње нѣје тѣжак пѡсѡ ко гребѣна̀ње. Канѣла̀ње-ѣ гѡспѡскѣ пѡсѡ за гребѣна̀ње.

ка̀пу дѡље, изр. *ѡѡздрав, ѡѡѡѡвање*. – Јѡ-се вѡлијѡ да дѡбро кѡсим. Ка̀-сам вѣдијѡ ка̀ко кѡсѣ кѡм Рѡѡѡљѡб, ѡндѡк брѡте, ка̀пу дѡље.

кâр, кáра, м. *оїров, горчина, їерейї, бол.* – Штã-е тѣби, Милица, пã-си-се такò сплãкала? „Нè-пїтãј-ме, мїлї Јòване, пўна-сам-ти кáра и бóла. Ёно твој Млãђо ўдаријò мòк Јóшу керáчом по глãви, надула-се глãва кò вўчија.“

карабóла, -ѣ, ж. *црна болесї.* – Нãпала Клисáру нѣкакã карабóла, кòп-нї йз-дãна ў-дãн и нѣстае-га. Йзглѣдã дã-ѣе-га карабóла сãтрати.

карцўкало, -а, м. *дјечија игра скривања.* – Ајмоте-се йграти карцўкала. Јã-ћу брòити до двãест, а ви-се сãкрївãјте.

кãсало, -а, м. *човјек чији је ход сличан коњском касању.* – Бїјò єдан кãсало у Дўбрава па нїје знãò óдати. Вãзда кãсò ко пãрипче, прòшћеш.

кãсалòв, -лова, -лово. *оно шїо їриїада касалу.* – Кãсалову óдãњу-сѣ свãк смїјò. И дјѣца-се смїјў пã-и ўна кãсајў зã-њїм.

кãткад, прил. *їонекад.* – Налѣти, бòлан Рãјкане, кãткад кòд-мене дã-се мãлко изеглѣндишѣмо и пòпијемо пò-којў, нѣмòј дã-се забòравїмо.

кãћу, изр. *када ћу.* – Јòј, кãћу јã нãрѣсти нòликї ко стрїц Рãнко?

кãш, изр. *када ћеш.* – Кãш тї, Јòја, дїзати жїто ў-Пржини? „За кòй дãн док ўзглãвницã сãзрије“, велї Јòја.

кврчити, -їм несвр. *говориїи сїално ван їеме.* – Нãша Јѣла повãздãн кврчї и нїко-е нѣ-слушã. Кãко-ли-јòј сãмо не дòсãдї стãлно кврчити?

кѣрãње, -а, с. *шуїирање, ћудање.* – Кѣрãње-е чòбанима бїла нãјдражã йгра код овãцã. Кѣвајў-се па кѣрајў крму кѣвама.

кѣрãчић, -а, м. *дем. од керач.* – Нãјлашњѣ-е кѣрãчићом изгўнити óвце йс-котãра. Кат крѣнѣ єдна, óдошѣ свѣ зã-њòм.

кѣсати се, -ãм се, несвр. *надмѣїаїи се у новцу.* – Не мўгу-се јã кѣсати с глãсоњама и кòљеновићїе. Јã-сам сирòма чòѣк једнòкравац.

кѣсоња, -ѣ, м. *онај који се кѣсї, смїје без разлога.* – Нїшта гãднїјѣ нѣмã ко кã-се кãкãв блѣнтави кѣсоња кѣсї на свѣ што вїдї.

кильѣрак, -рка, м. *хїй. од кильер.* – |Бòк ўбијò кò-е изўмијò | На кильѣрак стãвљати пенцѣрак. | н. п.

кїнути, кїнѣм, свр. *кїхнуїи, накашъаїи се.* – Кат Мїјо кїнѣ у лòву, нѣѣ лїсица нã-тў стрãну сїгўрно. И врѣпци-се пòплашѣ са грãнã.

кїнути, -нѣм, свр. *оїићи у моменїу, удаљїи се.* – Слўшãј-гї, дѣране, кїни-се отãлѣн да нѣ-би дòбијò дрвенў кãпу. Бòим-се бїѣе-ти тијѣсна.

кїтити тўђије пѣрјем, изр. *їриїисиваїи їуђе себи.* – Вãлѣ-се Вãгањãни дã-су нãправили лòкву вїше Пòповїћã. Лãжў, ўни-се вãзда кїтѣ тўђије пѣрјем.

кїшан, -шна, -шно. *кїшовїи, мокар.* – Јучѣ цѣбала кїша вãздãн. Бїјãде кїшан дãн па кòсац нїје мўгò ни мãнути кòсòм на лїводи.

кїшити, -їм, несвр. *учесїало їадаїи кїша.* – Кãт-је кòд-нãс сўша, свѣ-се скокòрўшї, и трãвка и слãмка. Кат пòд-јесѣн стãнѣ кїшити, óсвој мò-крãч на све стрãне па нѣ-мош óд-блата мãкнути.

кйшица, -ѿ, ж. дем. од киша. – С прѡљећа кйшица пѡмало рѡсй, а шврѡке-се рѡзлетѣ прѡвити гнијѣзда по клѣнићије и глѡгићије.

клѡпати, -ѡм, несвр. *йуиѡваиши дуго йѡ врлеиши*. – Нѡши мѡмци свѡкѡ вѣчѣ клѡпају на прѣло у Ћулуме и Срдиће, кѡ-да вођекарѣ немѡ цура.

клѡпнути, -нѣм, свр. **1.** *оишићи далеко узалуд*. – Тѣтак Нйкола свѡкѣ вѣчѣри клѡпнѣ у-поље тражѣћи пўтаља. Нѡвадијѡ-се па нѣће кўћи нйкѡко. **2.** *удариши некога йѡ глави*. – Посврлија клѡпнў Раина по глави й-свѣ снагѣ.

клѡба, -ѿ, ж. *сјечиво ножа коричњака*. – Дѡјдере-ми, Нйкола, унѡј твѡј брўс да нѡоштрйм клѡбу. Нѣђе-се истўпила, ѣѡвѡ-е нўси.

клебѣтина, -ѿ, ж. *аугм. од клеба*. – Нѡшѡ Кавѡра нѣкакў клѣбѣтину у пѡдруму, свѡ зѡрђѡла. Вѣлй дѡ-му-е-тѡ от Кўрельѡва кѡричњака.

клѣбѣца, -ѿ, ж. дем. од клеба. – Ймѡ Жѡре нѣшто клѣбѣцѣ, тўпа ко мў-тика. Ун-се квѡлй да бѡљѣ немѡ нйко.

клѣпѡч, -ѡча, м. *мајсйѡр који клеиће косу*. – Нйје бйло бѡљѡк клѣпѡча од Лѡкетѣ Пѡљића ѡткѡ-се кѡд-нѡс кѡсѣ лйводе. Клѣпѡч, сѡмо тѡкй.

клѣтй, -ѡ, -ѡ. *бивши, йрошли, йѡкојни*. – Клѣтй Врѡњѡ нѡправй лѡкву вйше Дебѣљака. Слўжила-би й-дѡн дѡнй дѡ-е не обѡтѡлишѣ нѣсретнй Шѡбѡ-ти.

клйкнути, -нѣм, свр. *зѡйјѡваиши гласно*. – Узмидѣ, Мйлошу, тѣ гўсле па клйкни унў ѡ Врѡњи и Гѡврилу, тѡко-ти вѣликѡга бѡга.

клйпица, -ѿ, ж. дем. од клийѡ. – Дѡвадѣ-ми, Брѡне, тў клйпицу да пѡд-бѡчйм кѡрлицу. Рѡзлила-би варѣнику дѡ-се вѡтѡ скѡрўп.

клйп-клѡп, узв. *брзина вршења радње*. – Нѡгну Бѡжѡ пѡлитрѣ рѡкијѣ, и док клйп-клѡп, йспй надўшак свѣ дѡ-дна. Сѡмо-се мѡлко стрѣсе, и нйшта вйшѣ.

клйчак, -чка, м. *краћи клин у малим ѡјѡма*. – Нѡправйѡ Шѡјко плўг и клйчке од рѡстовинѣ зѡ-мѡлѡ ѡја. Тѡ мѡре бйти ѣмйн гѡдйнѡ.

кмѣзѡв, -зѡва, -зѡво. *йлачљив*. – Мѡлй Брѡне пѡсве кмѣзѡв. Стѡлно кмѣ-зй и плѡчѣ, излўдишѣ нѡсѡјўћи га по нѡћи.

кѡ блѡта, изр. *много у изобильу*. – Прѡљеће дѡбро крѣнуло. Ймѡ сўнца и влагѣ баш кѡко вѡлѡ. Ѧко вѡкѡ ѡстанѣ, бйће трѡвѣ ко блѡта.

кѡ бѡр зѣленй, изр. *вишак, йѡнак, здрав, млад, лијей*. – Прѣдйн Јѡво ѡран кѡ бѡр зѣленй у гѡри зѣленѡј. Лйјеп ко упйсѡн.

кѡ бўбрѣк у лѡју, изр. *добро да не може боље*. – Кѡко-ти-је, бѡлан Свѣ-то, у Вѡјводини, кѡко жйвйш? „Кѡ бўбрѣк у лѡју, нѣ-море бѡљѣ, јѣсти, пйти.“

ковѡница, -ѿ, ж. *коса кована у Мркоњићу*. – Немѡ бѡљѣ кѡсѣ от ковѡницѣ йз-Мркоњића. Ѧнѡ-јѡј лѣпара нйје ни до кѡљѣна, вјѣрўј-ми.

ковѡчија, -ѿ, ж. *ковачница у йредуѣћу*. – У-нѡшѡј ковѡчији гѡре у Пѡле-жу, мўгѡ-си нарўчити свѡшта, сйкире, цапйне, кўке, лѡнце и јѡш штокојѣшта.

кѡ вѣчерѡ рѡкијѣ, дѡрѡчкује вѡдѣ, изр. *мора йѡко биши*. – Нѡпијѣм-ти-се-јѡ у Барѡњије уне нйјѡвѣ шйшѣ рѡкијѣ. Бйла зйма и јѡ нўћйѡ код Грѣбйћѡ.

Кад, уитро, дај водѣ, црче-се. Дадоше-ми и ја-ти едан пискар лѣденѣ водѣ смаштрѣм. Чѣм отворишѣ врата, из-мене блъѣнѣ свѣ. Ёдни-се смѣјѣ па велѣ, кѣ вечерѣ ракијѣ, доручкујѣ водѣ.

ковѣтлац, ковитлаца, м. *гламочки вјетар који ѣоком јула ѣреврѣ навѣлке сијѣна*. – Ми Горѣаѣи ѣмамо двѣнѣст вјетрѣвѣ ѣ-години. Аѣи, штѣ-е ковитлац вјетар, поганијѣк нѣма. Прѣврѣнѣ навѣлке и ѣпѣрѣ сијѣно с лѣводѣ.

кѣ вѣла у кѣпусу, прил. *сурово, жесѣоко*. – Ёватѣли Тѣлѣми Лѣлу у Мѣлатѣнијѣ шлѣва. Ёздерѣли-га кѣ вѣла у кѣпусу.

ковчѣница, -ѣ, ж. *шара на домаѣим умјѣѣнинама*. – Направијѣ Сѣмо Жѣжѣн прѣшлицу и на-нѣѣ ковчѣнице, сѣмо-се прѣсијѣвајѣ.

кѣгоћ и **кѣгоћѣце**, изр. *ко год бѣло*. – Кѣгоћ наѣћѣ ѣспрет Кавѣринѣ кавѣнѣ, сврѣтѣ да вѣдѣ аждајѣ ѣ-дрвѣта штѣ-е Кавѣра направијѣ. Ёбрѣт и чу-дѣса.

кѣ грѣм, изр. *јакѣ као гром*. – Ёспекѣ Мѣлош ракију од дѣвијѣ крѣшѣкѣ. Јѣ јѣчѣ и лѣшвѣ нијѣсам пѣјѣ у ѣвѣ свѣдијѣ гѣдѣнѣ. Ракија кѣ грѣм.

кѣ дрвѣнѣ чѣшалѣ, изр. *ѣревазиѣен, заѣсѣаѣ*. – Штѣ-тѣ радѣш, Лѣјкметѣ? „Ево зићѣм врѣну.“ „Штѣ-ѣ-ти врѣна, бѣк с тѣбѣм? Сѣт-се крѣв пѣчѣ на струју. Врѣна-ѣ заѣстала кѣ дрвѣнѣ чѣшалѣ.“

кѣ дрѣѣнина, изр. *ѣѣѣуно здрав*. – Сѣвку Ёрлѣјкину нѣје нѣкат нѣшта забѣлѣло. Ёна-ти-јѣ здравѣ кѣ дрѣѣнина.

кѣ ѣдна по ѣдна, прил. *ѣѣѣбно, бѣгаѣѣ, ѣдвојѣно*. – Дѣбра ѣнѣ Шѣјѣнѣвѣка за-Бѣјѣм, велѣ Вѣдоја. Мрѣѣа-се мѣсли па велѣ: „Дѣбра, а дѣбро-јѣ. Жѣвѣ кѣ ѣдна по ѣдна. Нѣшта нѣгу прѣѣ нѣгѣ па лѣли.“

кѣжнѣ брѣѣѣк, -нѣг, -а, м. *маѣа ѣѣѣѣ од коже*. – Кѣпијѣ Бѣбан ѣдан кѣжнѣ брѣѣѣк дѣлѣ у Кнѣну кѣт-јѣ продѣвѣ вѣлове. Ё-нѣм дрѣжѣ лѣлу.

кѣ зѣц, изр. *брз, ѣѣрезан, ѣажлѣв*. – Брѣжѣк мѣшкѣк тѣра нѣ-бијѣде ѣд-Мѣћѣ Шѣјѣновиѣа. Ён-ти-јѣ брз кѣ зѣц. Нѣко-га нѣје мѣгѣ ѣватѣти.

кѣ змѣја, изр. *ѣѣѣѣѣ, ѣѣѣѣѣ*. – Нѣ-пѣнтѣ-се ѣѣѣѣ чѣѣк ѣ-нашѣм сѣлу од Тѣдѣ Бѣјѣлѣкушина. Бѣјѣ ѣѣт кѣ змѣја, ѣнѣ шѣрка пѣт-каѣном.

кѣ змѣја нѣге, прил. *дѣбро сакрѣвѣно*. – Нѣ-би Дѣшко пѣшѣтѣјѣ свѣѣжѣ жѣну сѣму ѣ-грѣт нѣ-за жѣвѣ главу. Ён ѣѣ чѣвѣ и крѣје кѣ змѣја нѣге.

кѣ из вѣдѣ, прил. *нагло, брзо*. – Наѣши купијѣри замѣдриѣи, гѣлѣтајѣ кѣ из вѣдѣ. Дѣбро пѣгноѣни напорѣм.

кѣ из мѣчила, изр. *мокар*. – Пѣкѣсѣ Чѣдо код ѣвѣѣѣ, сѣв од главѣ до пѣтѣ. Кѣ из мѣчила дѣ-га-ѣ ѣзвѣдиѣло. Блѣѣчкѣ и пѣт-пазувѣм.

кѣ из рукавѣцѣ, прил. *сѣѣа гусѣѣѣ и брзо*. – Пѣдѣ снѣјѣк кѣ из рукавѣцѣ.

кѣ из тѣпа, прил. *брзо, гласно*. – Кѣт-јѣ Мѣјѣ полѣгѣ за лѣвѣѣ, дѣбѣјѣ дѣ приѣѣ ѣ лѣсици. Ён запѣчѣ кѣ из тѣпа, те лѣсица ѣвѣ, те лѣсица ѣнѣ.

кѣѣмш, изр. *којѣм ѣѣш*. – Кѣѣмш пѣтом, Дмѣтрѣ, у Кѣуре, прѣкѣ-Унѣштѣ-тѣ или нѣз Дѣрѣла? „Нѣѣу нѣз Дѣрѣла ѣмѣ ѣѣндѣрѣѣ, ѣдѣм прѣкѣ-Унѣштѣ.“

кò јáе јáету, изр. *сличо, налик, иденџично*. – Бòже мòј, штò-ти-је вáјта лúдй. Она двá Шòбáтова близáнца нáлик ёдан дрúгòм кò јáе јáету.

кòјýш, изр. *коју ћеш*. – Кòјýш тй нýву, Јòја, òставити òвè гòдинè да лèжй? „Јá нèшто мýслйм да òдморйм Áнићèвкy, штá тй мýслйш, Бòжица?“

кòкнути, -нèм, свр. *йогодиши, убиши*. – Кòкнуло ёднòк лугáра у-нашòј шýми гòре у Рòгульинòј дòлини за Áустријè и нýкат-се не дòзнаде кò-е.

кò кòноплá, прил. *йанка, висока*. – Она мáлá Јòванова висòка нá-матèр. Кат òдá, вйјá-се кò кòноплá. Òдáвнò нйје бйло лèшвè цýрè.

кòкòшијáк, -а, м. *кòкòшији измеи*. – Нй-за жйву глáву не бáцáјте кòкòшијáке пò-луку. Свè-ће изгòрати и осушити-се. Кòкòшијáк-је жèсток.

кòле, -è, м. *хий. од колач, хлеб*. – Бйће кòлè, бйће кòлè, зáдовòлно те-жáци трлýајý рýке. Кйшно прòлеће, нагрнула жйта кò из вòдè.

кòлибáша, -è, м. *йрви косац у косцима*. – Нйје свáк мýгò бйти кòлибáша прет кòсције. Трèбáло-е ймати кýвета и бйти мáир кòси.

кò-ли-је, òн-ли-је, изр. *самоисџицање*. – Йдè Пèтар, дйгò глáву кò нè-слáн òван. Кò-ли-је, òн-ли-је. Бй рèкò, пòкупијò свý пáмèт по грáду.

кòлико òко мòре прèглèти, прил. *бескрај*. – Стрáјо-е прòшò свйјета и свйјета кòликò òко мòре прèглèти, и нйкет дò-пáмèти дòћи.

кòликò тòликò, прил. *барем мало*. – Узми, Ђýко, грáбље па кýпи, нèмòј дá-те нáрот глèдá кáко лáдујеш. Кýпи кòликò тòликò, сáмо дá-не сјèдйш на лйводи.

кòликòш, изр. *колико ћеш*. – Кòликòш, Стрáјо, овáцá пуштити у-зйму òвè гòдинè? „Јá млйм, ёдно стò педèсèт, нйје мáло.“

кò лйсица, изр. *мудар, лукав, довийлив*. – Нйје Рáду лáко прèварити. Òн-ти-је мýдар кò лйсица. Јòш тòгá нйје нйко насúкò на тáнак лèд.

кòлицати се, -áм се, несвр. *играиши се колицем*. – Нáправијò Стòен Вйци и Цйги по ёдно кòлице пá-се повáздáн кòлицáјý у-Клèњу йспот пòетè.

кòлице, -а, с. *мало дрвено коло којим се играју дјецá*. – Мй-се тáкмичи-ли кá-смо бйли мáлй, чйјè-ће-се кòлице нáјдáлè откòлицати.

кòлоња, -è, м. *во са круговима йо йицјелу*. – Сймйн кòлоња нйје мýгò улазити на врáта кòшарè нáормáлно. Бйли-му дугáчки рòзи па нáкрйвй глáву кат улазй у кòшару.

кòлчèње, -а, с. *обилежсáвање йемеља краћим кољем*. – Првò-се òдрá-дй кòлчèње пá-се òндáк кòпа и йзлијевá тèмèл зá-зградè.

кò мèђет, изр. *снага, моћ*. – Кòво Áћушйн јáк кò мèђет. Уватй јýнца зá-роге, зáврнè-му врáт и òборй нá-земљу. Нè-море-тò свáк кò Кòво.

кòмеш, изр. *коме ћеш*. – Кòмеш, Сáво, тý бýћицу тáкò малèну? „Ё, ймáм кòме, вáла мйлòм бòгу, мòме Дрáгану, мòјòј срèћи.“

кòм-је бòк òтац, лáко-е бйти свèтац, изр. *јакá родбина, зашйишиа*. – Лáко-е упрáвнйкову сйну вòзати нýво бáцйкло. Кòм-је бòк òтац, лáко-е бйти свèтац.

кѡмѡтна нѹга, -ѣ, изр. *ѵпросѡ, слободно, коѵно*. – Лѧко-е Каурије. Кѡд-њѵ вѧзда кѡмѡтна нѹга и кѡпно брѣ-снијега. Кѡд-нѧс Горњѧкѧ пѡ-шѣст мјесѣцѵ мѣѧва, па ѹдри прѣти снѵјек и гѧзѧј тѡрине за мѣтала.

кѡ нѧ-ватру, прил. *брзо, зачас, у моменѵу*. – Дѡћерѡ Далматѵнац вѣли-кѡ бѹре рѧкијѣ у сѣло. Кѧт-је нѧрот сѧзнѡ, ѡде рѧкија кѡ нѧ-ватру.

кѡ нѧ-длану, прил. *јасно, видљиво, чистѡ*. – Бѹднѣ вѣдрије дѧнѧ па вѵ-дѵш свѣ нѧшо пѡље кѡ нѧ-длану. Бѹднѹ и мѧгле па нѣ-видѵш јѹне прѣт-собѡм.

кѡ нѵко, прил. *веома добро или веома лоше*. – Питѧ лѹгѧр Чѣдо, кѧко ѡвѧј мѡј дѣран слѹшѧ ѹ-шкѡли? „Кѡ нѵко“, ѡдговорѵ ѹчитель Јѣвто.

кѡ нѵ-себи нѵ-свѡм, прил. *лоше, неодговорно*. – Пѡчѡ-ми-е Сѧво рѧ-дѵти ѹ-шуми, вѣлѵ Гѹђѧн. „Бѡљѣ да нѵје“, кѧжѣ ѹпрѧвник, „рѧдѵ кѡ нѵ-себи нѵ-свѡм.“

кѡнчати, -ѧм, несвр. *обиљежавѧѵи ѵравац куда се реже даска*. – Ёно Шкрѡбиѵи кѡнчѧјѹ бѧлване пѧ-ћѣ рѣзати трѣницу па тѣрзијѧну.

коњѹждрина, -ѣ, м. *аугм. и ѵѣј. од коњ*. – Ымѡ Јѡван Пѡљѵић коњѹждрину кѡ брѡдо. Звѧли-га бѧнте. Лѧжно-е говѡрити, али кѡ двѧ ѡсреднѧ пѧрипа.

кѡ-ѡ чѣму, ѡнѡ нѣму, изр. *зле намјере се врађају*. – Пѧјкан-је бѡга мѡлијѡ да прѡпанѣ свѧк кѡ ѵмѧ. Вѣлѵ Књѧз: „Кѡ-ѡ чѣму, ѡнѡ нѣму.“

кѡпан, -пни, ж. *коѵно мјесѡ у ѵѡку зиме*. – Тѣкѣ, кат јѹгови пѡчнѹ пѹвати вѧмо прѣд Блѧговијести, кѡд-нѧс-се ѹкѧжѹ кѡпни и прѡшарице по брѡдије, па блѧго изѵлазѵ ѹ-пашу и ѹ-брѣст.

кѡ-по лѡју, изр. *лагано без сметѵње*. – Ѧ, Јѡја, кѧко ѵдѣ нѹвѵ плѹг? „Нѣ-питѧј, нѵкат бѡљѣ. Кѡ-по лѡју. Пѡдесијѡ Шѧјко плѹг кѡ сѧт.“

копрѡцати се, -ѧм се, несвр. *врѵиѵѵи се, оѵѵимѧѵи се*. – Нѣ-дѧ-се Дмѵ-трѡв грѵво ѹватити за копѹрицу, вѹци-га ѵзјели, стѧлно-се копрѡцѧ и ѡтимѧ.

кѡ рѧженѧ слѧмка, изр. *ѵѧнко, виѵико*. – Нѧрѧсла Мѵлка и утѧњѵла-се пѧ-се вѵјѧ кѡ рѧженѧ слѧмка нѧ-вјетру.

кѡрица крѹва, -ѣ, ж. *сирѡмѧѵѵо*. – Кѡ-би ѹном сирѡмѧку прѹжијѡ кѡрицу крѹва, осевѧпијѡ-би-се прѣд-богом. Нѣ-би трѣбѡ ѵѵи ѹ-црѡкву.

кѡ салѵвен, изр. *ѵѡ мјери*. – Скрѡиѡ Гѹѵрага нѹв кожѹн до зѣмљѣ, кѡ салѵвен. Нѣш-се ѹ-њем шѧлѣ прѣлѧдѵти.

кѡ срѧна, прил. *ѡѵрезан, будан*. – Пѡљѵиѧ нѵшта нѣ-море прѣварити и изнѣбушити. Тѧј-ти-је свѧкѵ дѧн кѡ срѧна.

кѡ срѡа, изр. *здрав, сѵособан*. – Глѣдѧм Млѧђу Јѡваѡвѡк кѧко кѡсѵ. ѧма, лѹди, здрав мѹмак кѡ срѡа. Грђѣ ѹнѣ ѡткосе кѡ бѹлдождѣр.

кѡ тѣле у шѧрена врѧта, прил. *глуѵ, незналицѧ*. – Дѡшѡ Вѵцука ѹ-грѧт па блѣнѡ у тѡбус кѡ тѣле у шѧрена врѧта. Вѣлѵ: „Јѡј камијѹна кѡличѧкѵ-е.“

котрѡбѧн, котрѡбѧна, м. *ѡѵѵѵѧ ѵрѡѵѧсѵ*. – Ѧсѹла крупа кѡлик јѧја, прѡшћеш. Ѧде свѧ лѣтина у котрѡбѧн.

кѡ тѹч, изр. *ѵѣжжак*. – ѹзѣ-јѧ мѧлѡг Фѵлипа па пѡдиго, кад дијѣте тѣшко кѡ тѹч. Бѧш-ми бѵјѧде прѣдрѧго, а тѣк-му чѣтри мјѣсѣца.

кò-ће-ти бѝти, изр. *изненађење*. – Сједѝм-ти-јā са Слађом Кѹкобāтом у бѝртији ѹ-Рòрије код Глишѝ и пѝјемо рāкију. Пòпишмо по єдну, кат нѝко рѹпѝ на врāта. Ко-ће-ти бѝти, Миркан сѝшò из Балаћа па сјѝде с нāми.

кò ѹ-мало глѝдā, мāло-му ѝ-требā, изр. *шкрѝом је увијек мало*. – Прò-дò Павлѝзан кòла сѝјена чòеку у Рѝмићије. Òстале двòе-трòе вѝле сѝјена. Чòек плāти кòла сѝјена, а Павлѝзан: „А ѹнѝ двòе вѝле?“ Дрнѹ-се чòек па вѝлѝ: „Кò ѹ-мало глѝдā, мāло-му ѝ-требā.“

кò ѹпѝсāн, изр. *изразишò лијей*. – Мѝлѝ бòго, крѝшан-ли-је Слāвко. Кò ѹпѝсāн, вѝнѝ ѹјāк Пѝпија.

кò цвāнцика, изр. *чврстѝо, здравò, једро*. – Глѝдāм Стоју Рāчукину јѹчѝ на збòру, ѝгрā ѹ-колу. Здрāва и чврста кò цвāнцика.

кò-чѝп, изр. *ѝосве мокар*. – Бѝјò Гāјāн ѹ-млину у Прѝоцу пā-га ѹватила кѝша ѹ-Рòрије. Изби кѹћи мòкар кò чѝп. Блѝчкā и пòт-пазувòм.

крāва, є, ж. *женско ѝеле*. – Отѝлила нāша зѝкуља крāву, а лāни вòлу.

крāварина, -ѝ ж. *надокнада за чување крāва*. – й-некије сѝлије кòд-нāс, дāвала се крāварина чòбаније. Бѝло чѹдо крāвā у тежāкā па ѝмали свòга крāвāра. Прѝстала-се држати гòведа па òстале сāмо крāве.

крāк, -а, м. *нога, уд*. – Нѝје бѝло крāкā кò-у Милѝкоњѝ Шулѝндића у цијѝлу нāшом крāју. Кат ѝдѝ пѝшѝ, нѝ-мош-га стѝћи нѝкāко.

крāкат, -а, -ò. *онај који има дуге ноге*. – Крāкатије лѹдѝ кò Чегāрā ѝс-пот йрлјаја, зѝмља нѝје шчѝкала. Упути-се ш-њѝма ѝћи, пāш вѝћи ѝѝ-си.

крāкати, крāкāм и крāчѝм. *ходашѝ круѝним корацима*. – Нѝје згòдно крāкати с Црновршчāније. Нѝјев єдан кòрāк, твòја двā.

крāна, -ѝ, ж. *храна*. – Нѝје, брāте, кòд-нāс мāњкало крāнѝ нѝкет, нѝ-кат-је нāјвѝхā сѹша. Бѝло мѝса и купијѝрā гāни, сāмо рāкијѝ мāњкало.

крѝс пā-ни вārницѝ, изр. *ѝромашај, ѝорак*. – йзѝ Бѝбан чāкмак и крѝмѝн да припāлѝ лѹлу. Крѝснѹ прòмашѝ. Òтѝ-му-се из ѹстā: „Крѝс пā-ни вārницѝ.“

крѝчити небѝса, изр. *лагашѝ, врашѝ*. – Ёно Ѓѹле крѝчѝ небѝса. Сѹчѝ кāко-е єдан прѝскòчијò дòлину кā-сѝ затркò ѝ-свѝ снāгѝ.

крѝчѝ-се шѹма, изр. *ѝада снѝјег*. – Сјѝдѝ лѹгār Чѝдо у бѝртији код Кавārѝ, кад трнāпѝ упрāвнѝк: „Штòш-тѝ, Чѝдо, у бѝртији, штò-тѝ нѝ-чѹвāш шѹму?“ Чѝдо мѝрно вѝлѝ: „Тлѹзе ѹплāвнѝце, пāдā снѝјек, клѝцѝ-се сѹма.“

крѝштāв, -тава, -таво. *глас који крѝшѝ*. – Сāмо-е Крѝчкуша бѝла крѝштава и Бјѝлкуша мāлко.

крѝвāљ, -а, м. *искривљѝн ѝредмѝ*. – Бѝјò крѝв јāвòр у Тетрѝекама пā-га чòбани крѝтили крѝвāљ. Испòт-кривāља-су плāндовале òвце.

крѝвица, -ѝ ж. *крива воћка*. – Бѝла трѝшња крѝвица у Шулѝндићије, слāтка ко шѝѝер. Кā-смо бѝли мāлѝ, ѝшли крāсти пā-се закāзмачѝмо по глā-ви.

кривуница, -ѐ ж. *вијугава шара на одјећи или резбареном дрвѣиу*. – Најљевшѐ-су кривунице извѣдили Кѡпањчани на-прешлицѣ. Њѣјева-е прѣшлица бѣла кѡ ис какѣ ваврикѣ.

крѣлава, -ѐ, ж. *име краве*. – Наѣша крѣлава ѣмѣ чѣтри гѡдине и ѡвѡ-јѡј-је дрѹгѡ тѣле. Нѣмѣ бѡљѣ крѣвѣ у сѣлу ѡд-њѣ.

крѣлоња, -ѐ, м. *име вола*. – Ымѡ Мѣксим крѣлоњу и зѣкоњу. Дѡђу дрѹшкани и вѣлѣ: „Дѡј крѣлоњу, нѣ-мореш бѣти кѹлак у сѣлу“, и мѡрѡ дѡти.

крѣснути, крѣснѣм, свр. *вриснути храйавим гласом*. – Кад Дѹцко крѣснѣ у-зѡдруги кот Пѡнѣ, свѣ-се прѣнѹ и у-кѡчѣ ѡ-стрѡ. Знају ѹни Дѹцка кѡ-е.

крѣштѣти, -ѣм, несвр. *говориши кришавим гласом*. – Кѡ-се Тѡде Бјѣљкушѣн наљутѣ и набрѹсѣ, ѹн сѡмо крѣштѣ на свѡкок.

крѣкнути, -нѣм, свр. *ѣасѣи изненада*. – Крѣкнѹ Ћѹђѣн Рѡдовѡн с Травѡрова ѡра на-ледину и на лицу мјѣста зѡмрије. Порѣни дѡктуру, ѹмрије чѡдек.

крѣља, -ѐ ж. *она која нема све зубе*. – Свѡкѡ-е дрѹгѡ жѣнско чѣљаде кѡд-наѣ бѣло ѹна прѡвѡ крѣља па нѣмѣ пѡ-поло зѹбѡ.

крѣљица, -ѐ ж. *дјевојчица којој су ѣочели ѣадаѣи ѣрви зуби*. – Кѡд-наѣ је свѡкѡ цѹрица ѡт-седам гѡдѣна бѣла крѣљица. Пѡчнѹ дјѣци пѡдати прѡви зѹбиѣи.

крѡзашта, прил. *због чега, ради чега*. – Нѣшто-су-се Ћѹжиѣи пѡперчи-наѣли дѡље код Тѡсѣѣна кѡшарѣ, а крѡзашта, сѡмѣ ѣѡвѡ зна.

крѡити кѡпу, изр. *доводиши у ред*. – Нѣмѡјдѣ мѡлѣ, дѡ-ти јѡ крѡѣм кѡпу. Бѡѣм-се дѡ-ти нѣ-буднѣ пѡтијесна, па штѡ-сам-се пѡштријѡ.

крѡпѣгѹз, -а, м. *сиромашна особа са одјећом од крѣи*. – Бѣло-е кѡд-наѣ крѡпѣгѹзѡ у свѡкѡм сѣлу. Пѡшље свѡкѡк рѡта ѡстанѣ пѹстѡ сирѡтиња.

крѡпоња, -ѐ, м. *сиромашан дјечак*. – ѐстави-се, крѡпоња, нѣ-баркѡј ѹ-дјѣцу.

крѡпоњѣн, -њина, -њино. *оно шѣи ѣриѣада крѡпоњи*. – Крѡпоњѣни ѡпан-ци шѹпљи, па чѣм пѡнѣ мѡлкѡ кѣшѣ, њѣму кѹкѡвцу мѡкре нѹге па рѣпа.

крѡснѡ ѣме, -нѡг, ѣмена, с. *крѡсна слава*. – Наѣше-е крѡснѡ ѣме Мѡрковдѡн, мѣлѡст-га бѣло. Ымѡмо и двѣје зѡвѣтнѣ слѡве, Ылѣндѡн, свѣтѹ Богѡродицу.

крѹвовѣ, крѹвѡвѡ, м. *разне врѣѣ хѣба*. – Ыјѡ-сам рѡзније крѹвѡвѡ ѡдајѹѣи по свијѣту. Лѣшвѣк крѹва нѣмѣ ѡд-нашѡк вруњака, пѡ-нек причѡ кѡ-шта ѡѣе.

крѹшац, -шца, м. *хѣи*. *од крув*. – Арлѡј, арлѡј магрѡло, ѡли-би-ти мѹгѡ присјѣсти крѹшац кѡѣ-си пѡѡ ѡко-те прѣтѣварѣм ѡвије штапѡрцом.

крѹшитѣ, -ѣм, несвр. *храниши се крувом*. – Дрѣжди-тѣ, Ћѡко, и ѡтѣжи јѡѣе, али нѣш кѡд-мене крѹшитѣ, јѡ-ти вѣљѡ. Мѣни нѣрѡдини нијѣсу дрѡги.

крѹшнѡ мрѡва, -ѐ, ж. *дјелиш хѣба*. – Тѣшко ѡном кѡ нѣмѣ свѡѣ крѹшнѣ мрѡвѣ. Такије дѡнас ѣмѣ напрѣтек, свѣ јѡд и голѡтиња.

кѹдгоћйце, прил. *куд год, куда било*. – Кѹдгоћйце бѹднѣш йшѹ, кѹћо мѹја, бѹдни паметан и не дрљѹцај ѹ-другѹга. Држи језик за зѹбије.

кѹдра, -ѣ, ж. *жена фрчкаве косе*. – Била ѣдна кѹдра у Тѹслија па нйје мѹгла чѣшљати перчйна чѣшљом. Ймала пѹсве кѹдрав перчйн.

кѹдре, -ѣ, м. *мушкарац фрчкаве косе*. – Ёдан кѹдре бйјѹ у Тѹслија, а ѣдан ѹ-Рудићие. Нијѣсу мѹгли перчйн чѣшљати чѣшљом, намā скршѣ чѣшал.

кѹдрйн, -рина, -рино. *оно ишйо ирииада кудри*. Кѹдрйн-се перчйн й-мугѹ поднѹсити јер мѹшку свѣ мѹре стати у ѹбрас, али жѣнску нѣ-море.

кѹдрѹв, кудрѹва, м. *кудрав йас*. – Свākа-е дрѹгā кѹћа код-нас ймала пѹ-некѹк кудрѹва. Нйје мѹгла кѹћа брѣс-пса нйкākо. Однесошѣ лйсице кѹкоши.

кѹкило, -а, м. *мушкарац кукастиог носа*. – Видијѹ-сам, лѹди, јѹчѣ на дернеку ѣднѹк кѹкила, завйлашијѹ-му-се нѹс кѹ рѹк ѹвна вилāша. Гāдно, брāте.

кѹкови и ѹрвине, -кѹвā, ѹрвйнā, изр. *врлейна земља лошег квалишйе-шя*. – Код-нас-је било кѹкѹвā и ѹрвйнā двапѹт вйшѣ нѣго равније лйвѹдā.

кѹкѹм по лѣду, изр. *није могуће*. – Договориоли-се Шѹбати и Кājтези йћи ѹ-Бāчкѹ у кѹрузе. Вѣлй Нѹрлйк: „Тѹ запиши кѹкѹм по лѣду. Ўни нѣ-мугѹ зāедно нй-до Прѹлина брѹда, кāмоли дѹ-Бāчкѣ.“

кѹлати, кѹлām, несвр. *зидати, низати*. – Пѹкѹјнй Гѹдāн цијѣла живѹта кѹлѹ зйд ѹко Дѹлицѣ вйше Баришйћā и нйкат-га нйје докѹлѹ.

кунāнција, -ѣ, м. *онај који је дошао на конак*. – Ймāмо кунāнцију вечѣ-рас ѹ-кући. Дѹшѹ тѣтак Дѣспо из Врбљāнй.

кѹнак, -а, м. *конак, ирENOћишйе*. – Кā-смо пѹшли прѣѹ Урāла нā-исток, йшли што пјѣвѣ, што вѹзовије. И, ѹдри скрѹс нā-исток Рѹсијѣ, Јапāну вйше главѣ. Има йћи стѹтине кѹнākā. Ўндāk на брѹдове па оплѣти йспот Кйнѣ и Индијѣ прѣма грчкије вѹда до Сѹлѹнскѹк врѹнта.

кѹњскā мѹва, ѣ, ж. *коњска мува, веома досадна*. – Кат навālѣ кѹњскѣ мѹве на кѹње ѹ-вршāју, мѹрајѹ-се кѹњи извѹдити ѹ-лāt. Нѣ-мош влāдати ш нйма.

кѹњче, -та, с. *йојединачни иримјерак коња*. – Кā-се кѹњче наврāнй ѹ-зѹп, тѣшко-га-е ѹдвйкнути. Нѣмā вѣно прйтварати у кѹшару.

купрѣшāk, купрѣшāка, м. *гламочки суви вјѣшар који йѹком јула дува од Куйреса*. – Ё, нѣ-дѹ-ти бѹк вјѣтра купрѣшāка и бѹрѣ з Дебелāка. Купрѣшāk за трй-днй йсѹшй влāгу и скокѹрѹшй и трāвку и слāmку.

кѹпус дијѣте, изр. *стилно, редовно, нейрекидно*. – Нāши-су стāрй ймали по девѣтеро-десѣтеро дјѣцѣ. Бйле жѣне здрāве и млāде, па свākѣ јѣсени, кѹпус дијѣте, кѹпус дијѣте. Свā дјѣца здрāва кѹ дрѣњине.

кѹпуси, кѹпѹсā, м. *разне вршйе куйуса*. – Што рѹдило, што не рѹдило, код-нас рѹдѣ кѹпуси свākѣ свākātѣ гѹдинѣ.

курлātати, -āм, несвр. *иреврйшйи у нерѣду*. – Нѣмѹјдѣ, бѹлан, тѣ кѹру-зе курлātати. Лйјѣпо слāжи у чѣрен дā-се сѹшѣ. Тѹ-е крāна, бѹжй чѣече.

кѹрушчић, -а, м. дем. од куруз. – Кадгѳице дѳлази тѳтка Стеванија из Врбљани, дѹнесѳ-нам ѹније врбљанскије кѹрушчића да пѳчѳмо.

кѹсица, -ѳ, ж. ниска и дебела жена, дем. од куса. – Окрѳтнија-е наша кѹсица от свѳкѳ младѳ која-е дѳшла у сѳло. Ўна-ти-е ко зрѳно на рѳду.

кѹсоња, -ѳ, м. онај који алаѳливо једе, куса храну. – Е, коликѳ-ми-е гѳдѳна бѳк-ѳ ѹбиће, али већѳк кѹсоњѳ и погѹзијѳ нѳ-виђе глава ѳд-нашѳ Видѳсила.

кѹсоња, -ѳ, м. во краѳикога реѳа. – Бијѳ ѳдан кѹсоња у Јована Пѳљића. Бијѳ најтежи вѳ у сѳлу и миран ко јање. Мѹгѳ пѳести зѳ-двоје гѳвѳдѳ.

кѹћаница, ѳ, ж. вриједна жена у кући. – Нѳ-бијѳде кѹћаницѳ ко Галѹшуљѳ овдѳлѳн до Лѳкѳ и Грбавѳ. Та ѳдѳ и плѳтѳ.

кѹћу, изр. куда ћу. – Превѳлила-се кѳла сѳјена нашоѳ Ѐлији настрет пѹта. Слѳмијѳ-се рукавац и ѳтпало кѳло. Ѐлија-се ѹвати зѳ-главу: „Кѹћу садѳ с ѳвије вѳликије трѳлогом, кѹкѳв-ти-сам.“

Л

лагѳшак и **лагѳшан**, -шка, -шко, -шна, -шно *лакши од обичног*. – Вѳ-лиш ѐсте, дѳ-е ѳвѳја јањчић лагашак. „Јѳс бѳга-ми. Тѳ-е ѹнѳ близне штѳ-сѳ ѳкопелѳло.“

лаја, -ѳ, ж. *лаж, неисѳина*. – Цѳелѹ-сам нѹћ саѳѳтала штѳшта и није-ми драго. „Ајде, бѳна, мѳли-се бѳгу, сѳн-је лаја, а бѳк-је ѳстина.“

лажно-е говѳрити, изр. *ѳѳиврда исѳине*. – Вѳдијѳ-сам нѳкидан Туру Чегѳра на збѳру ѹ-Рѳрије. Ама лѹди, лажно-е говѳрити, ѳмѳ метар прѳо лѳђѳ.

лајати на звијѳзде, изр. *ван ѳудског разума*. – Мѳмо свѳком сѳли пѳметѳ. Аѳли, тѳ није ништа. Тај ѳ-на звијѳзде лаѳ, коликѳ-е пѳметѳн.

лајѳ, -ѳ, м. онај који налагује, олајава, шири *лаж*. – Ѐздерѳло ѳднѳга лају у Бараћије на стѳчнѳј пијаци. Нѳт-се знѳ, кѳ-га ѳздерѳ, ни рѳшта.

ландѳрати, -ѳм, несвр. *ударѳи, завијаѳи, омоѳаваѳи*. – ѐбѹкла Сѳма нѳкакве рѳке на-се, сѳмо ландѳрајѹ окѳ-њѳ. Нѳмѳ сирѳтиња штѳ.

лапѳти, лапѳм, несвр. *ѳрисвајаѳи, красѳи обилно*. – Слобо рѳдѳи у ма-гаѳину и, лапѳ-ли, лапѳ. Нѳ-мугѹ-га нијѳко ѹватити у лапѳњу.

лапѳти, -пѳм, несвр. *обилно ѳадаѳи, гусѳ снијег*. – Лапѳ влажан снѳјѳк кѳ из рукавицѳ, ѳли-се нѳће дѹго задржати. Влажан, брзо-се ѳстѳпи.

ласно, прил. *лагано, безбрижно*. – |Лѳсно-ти-је Салапура Сѳмо | Пѳти рѹјнѳ на Краѳини вино | Дѳк-је мѳне Калабѳ Јована | У Прѳкраи пѳкрѳј вѳдѳ Ўнца| н. п.

л̀ати́ти се за шл̀ајба́к, изр. *л̀очаси́шии, л̀лаи́шии*. – Ђво-ти, Ма̀ркица, дошли унуци. Де́дере-се л̀ати за шл̀ајба́к па почасти дјѐцу. Та́кй-је адет ко́д-на́с.

ла́ћати се, ла́ћам се несвр. *хваи́аи́и се за новчаник и л̀лаћаи́и дуг*. – Не-сједај с Ро́рча́није у би́ртију. Сла́бо се ла́ћају за шл̀ајбо́к.

ла́шњѐ, прил. *лакше*. – Ла́шњѐ-е си́ћи ни́з У́рљај не́го-ни́з Ро́кйи́н до́.

ла́шчина, -ѐ, м. *велики лажов*. – Ни́је би́ло ве́ћѐ ла́шчинѐ од Ту́лѐ Ча́вића на че́три стра́не сви́јета. Не-зна́м на ко́га-е би́јо на́ка ла́шчина.

ле́гло не́бо на́-земљу, изр. *јака киша из мрка облака*. – Ју́чѐ оче́пила кй́ша й́з-неба из зе́мљѐ. Ле́гло не́бо на́-земљу, не-види́-се пр́ст прѐд-оком.

ле́да, -ѐ, ж. *ожалошћена жена*. – У́мрѐ Лу́јо, остала Да́ница са́ма самци́јата. Шта́-ће ле́да са́ма, ни́је й́мала ђ-срца по́рода. Та́ка-јѐј судба ђд-бога.

ле́даи́н зно́ј, -дана зно́ја, м. *зној од си́раха*. – Ка́-сам у́гледѐ ме́ђѐда на Скѐкови́је, одјѐднѐч-ме прѐби ле́даи́н зно́ј. Обледе́нијѐ-се и у́кѐчијѐ ко́ прут.

ле́даи́н на ра́ду, изр. *си́ор, не мари за рад*. – Прѐо-е ле́даи́н на ра́ду, го́рйи од Видѐсила. Отрѐбѐ ра́но на́ко ко́ и Видѐсило, а потрѐшити ко́ ме́хава.

ле́дара, -ѐ, ж. *хладна й́роси́орија; хладња́к, фрижидер*. – На́бавили Ми́ћини у́нѹ ле́дару што пе́чѐ ле́д усрѐт лѐта. Да́-ми-е ко́ при́чѐ да пе́ку ле́д, не-би вјѐровѐ, а́ли ви́дијѐ-сам сви́ије ђчи́је.

леде́ница, -ѐ, ж. *лед од кайнице с крова*. – Ко́д-на́с-су-се зна́ле у́ватити леде́нице й́спот-крова дуга́чке и по́-двѐ ме́тра.

ле́дика, -ѐ, ж. *ожалошћена жена*. – Остала Анђѐли́ја й́за-чо́ека, ле́ди-ка ле́дена са у́нѐ три́ гња́ке. Ска́пала-би ле́дика да ни́је се́ла.

ле́ћи на́-постељу, изр. *разбољейи се*. – Й́ма́ три́-године ка́ко-е Јѐла ле́-ла на́-постељу. Ни жи́вити, ни у́мријѐти. Не-до́ бѐк ни́ком.

ли́нути, ли́не́м, свр. *нагло й́ошећи (о води)*. – На́гло ли́ну кй́ша и по́-купй́ свѹ пи́лѐту ђко цѐко́ва и ку́ца́ницѐ.

ли́птити, -й́м, несвр. *й́адаи́и дуго у јаким млазевима*. – Три́-днй́ ли́птй́ кй́ша ко́-ис ка́бла. Не-мош ђд-мокра́чи ма́кнути й́с-ку́ћѐ.

ли́по, прил. *й́ачно, у й́о вријеме*. – До́ђошѐ Ба́це ли́по на Преѐбражѐње и одве́дошѐ на́шу Ма́рију за не́каква Тѐјдера до́ље у Бара́ћије.

ли́са, -ѐ, ж. *флека на лицу*. – У́-наше́ Де́вурѐ ли́са на ђбразу ко́лик под-ло́гач.

ли́сац, -сца, м. *лисасй́ коњ*. – Й́мо Па́ница ѐднѐк ли́сца, бр́з ко́ му́ња. Ни́је би́ло па́рипа ко́й-би-му у́текѐ у́-сватови́је.

ли́сича́рка, -ѐ ж. *врси́а укусне й́ечурке*. – У́-нашѐме кра́ју й́ма́ ра́зније пе́чурака́. А́ли, штѐ-су ли́сича́рке и ру́дња́че, та́кије не́ма́ надалѐко.

лиша́ив, -а, -о *онај који је оболио од лишаја*. – Не́кат је би́ло по́ло ли-ша́ивѐ дјѐцѐ ко́д-на́с. Ва́мо у́-неко́ до́ба, по́ја́више́ се до́ктору и донѐсоше́ не́какве ма́зе и не́стаде лишајѐва́. Спа́с па́-ет.

лйшче, -та, с. *млада лисица*. – Вйдијѳ-сам јучѳ ѳдно лйшче гѳре на Скѳковије, жуто ко Бјѳљкушине крушке. И не бјѳжй бѳк-ти-га убиѳе.

лѳжница, -ѳ, ж. *мјѳсто гдје се лежи*. – Ймѳ црнѳ бијѳдѳ па нѳмѳ ни кѳћѳ ни лѳжницѳ. Ђѳ-му глава, тѳ-му крана.

лѳкво, -ѳ, м. *хйй. од локвар*. – Лѳкве-су тѳмо йза Оѳака ѳе нѳмѳ жйвѳ водѳ. Уни ймају сѳмо лѳкве ѳѳ пѳѳ блѳго. Кѳд лѳквѳ нѳмѳ метйља, нѳмѳ бѳрѳ.

лѳквйн, -вина, -вино. *оно шйшо йриѳада локви*. – Лѳквино-е блѳго здрѳво. Кѳд зѳсѳшй, лѳквино блѳго йдѳ у Бјѳљавине и Пѳнѳрце ѳе ймѳ водѳ гѳни.

лѳмѳ-се лемѳши, изр. *врлѳйне ѳиве*. – Бйло-е скрпатѳкѳ врлѳтнйе, лѳмѳ-се лемѳши. А, бйло-е и лијѳпије рѳвнйе ѳйвѳ, брѳзда-се не прѳкйдѳ.

лопѳрак, -рка, м. *мањи лоѳар*. – Дѳвадѳ-ми Дѳле, лопѳрак йза кашѳна, вргла-би кѳй врѳњѳк у врѳну дѳ-се пѳчѳ.

лопѳрић, -а, м *дем. од лоѳар*. – Рѳспукѳ-нам лопѳрић, ѳјде замѳли Стѳена дѳ-нам нѳправй другй. Чуваѳемо-му кѳње кѳт-га дѳћѳ рѳд.

лѳда, -ѳ, ж. *млада, наивна женска особа*. – Не йди, лѳдо ѳдна, сѳма нѳзбор. Йди са свѳие другѳрица. Штѳ-тй знѳш нѳ-шташ нѳйћй на пѳту.

лѳдијѳк, -а, м. *наиван млад мушкарац*. – Па, кѳш низ Рѳкйндѳ, јѳднй лѳдијѳче, кѳрй Јѳња Осту. Знѳш-ли дѳ-се тѳдѳ брѳз-вѳликѳ пѳтребѳ нѳ-идѳ.

лудйѳати, -ѳм несвр. *йонашйи се неозбйлно*. – Кѳш, Сѳво, прѳстѳти лудйѳати? Тй си ѳдрѳстѳ клѳпац, пѳднѳшѳј се ѳзбйлно, глѳдѳ те нѳрот.

лѳжѳра, -ѳ ж. *мѳшална йосуда за луг исйѳд шйѳрѳйѳа*. – Штѳ-ѳемо, чѳљѳди, прогѳрѳла-нам лѳжѳра, йспадѳ лѳк на-све стрѳне. Нѳмѳ вѳно нѳсити Стѳену да ѳкрпй, ѳн-тѳ нѳјболѳ рѳдй.

лѳјѳка, -ѳ, ж. *луцкашѳа жена*. – гдна лѳјѳка чувала свјѳтѳвскѳ гѳведа и вѳзда-се смйјѳла. Жѳне бѳгарѳ нѳ-грѳбљу, ѳна-се смйје. Штѳш, лѳдо пѳ-ѳт.

Љ

љѳскѳвѳк, -ѳка, м. *шйшѳй од ѳѳсковог дрвѳйѳа*. – Свѳкй чѳбан кѳд-нѳс нѳсй ѳѳскѳвѳк ѳзѳ-се. Мѳло-се пѳдбѳчй ш ѳйм, мѳло гѳнй ѳвце.

љѳшвѳ нек с цѳрѳм, изр. *йрѳлѳйѳшѳла се йослйје удаје*. – Удѳла-се нѳша Симѳуна дѳље у Пѳдгѳрију испѳд-Млинйштѳ. Рѳдила трѳѳ дјѳцѳ и ѳно-е лѳшвѳ нек с цѳрѳм.

љѳѳѳѳѳ, -ѳ, ж. *крава са бијѳлим флѳкама на глави*. – Ймѳ Лѳкета ѳдну лѳѳѳѳѳ, мѳгло-сѳ ш ѳѳм глѳндисѳти. Бйла рѳзѳмна ко йсѳн.

љѳѳснѳти, -нѳм, свр. *нагло йѳсшй са неке висине*. – Љѳснѳ Бѳѳа с крушкѳ Видѳсйловѳ и скршй ѳбе рѳке. И ѳдѳ-ѳ на глави свѳ доѳднѳч.

љѳтнѳти, -нѳм, свр. *ѳсјѳшйшй се на ѳушйну*. – ѳсли-ти, Мѳро, ѳвѳј сйр мѳлко ѳѳтнѳ. Дѳ-ти нйје варѳнка прѳкисла?

М

ма̀га̀ш, -а, м. *малоуман мушарац*. – Прóђи-се ма̀га̀ша а̀ко й̀ка̀ко м̀реш. Ка̀т-је ка̀кй ма̀га̀ш на ѐднóј стра̀ни, тй прéђи на-другý.

ма̀га̀шòв, -шова, -шово. *оно шй̀то й̀риџада магашу*. – Ма̀га̀шове мудрòлије нè-би ни па̀с с ма̀слом полѝзò. Нè-зна-се ђè дрй̀јешй ђè вèжè.

ма̀згòв, мазгòва, м. *грубијан, сличан мазги, глујан*. – Мй̀ли бòже, да-е òвè пýстè мазгòве стрпати у ка̀кй кòтáр да не изй̀лазè мèђу поштèне лýде.

ма̀ја, -è, ж. *главна домаћица у кући*. – Нй̀је свàкà жèна у-кући мýгла бй̀ти ма̀ја. Ма̀ја-е др̀жала пот кљýчом и мљèчáр, и кашýн и дòлап и свè, свè.

ма̀ја̀ње, -а, с. *уй̀рављање храном у кући*. – Ма̀ја̀ње-е òдговòран пòсò. Нè- смије-се рàсипати и трòшити прèд-мјерè.

ма̀јати, ма̀јáм, несвр. *уй̀рављаиши храном у й̀ородици*. – Пòкòјна-е Нèва, мй̀-је звàли Иниђуша, зна̀ла ма̀јати кò-ни ѐдна жèна у сèлу. Сàмо-е чòбан мýгò рúчати ван сòпрè, òстáлй-су мóрали бй̀ти за-сопрòм.

ма̀јевица, -è, ж. *лош косни брус од камена са Мајевце*. – Ма̀јевица-ти-је спрàм бру̀са талијáнца òбична̀ белèгија. Тò й̀-није прàвй бру̀с.

ма̀јй, -à, -ò. *мали, шй̀еџање малом дјеиџиу*. – Чй̀-је у̀нај ма̀јй што стáлно плàчè? У̀нò-е Ђу̀ле на̀шок Пýздрè Бàришића.

ма̀ла̀ пèча, -è, ж. изр. *омалено, чврсио, нейокорно*. – Кр̀пија-е ма̀ла̀ пèча, а̀ли чвр̀ст кò крèмèн. Ђй̀валà-му кò-ће-га с нýгý òбрити.

малèшак, -шка, -шко. *низак, сийан човјек*. – Нèмòј, Стòјо, за у̀нок Тòтановòк, малèшак прèсве. Мáни-се чòека кòй нй̀је прèò мèтар й̀-пò.

малй̀шан, -а, м. *дјечак*. – У̀нај Јòванòв малй̀шан рáсте кò из-вòдè. Прèмашијò свòе парни́ке за чй̀таву рогýшицу.

мáлкицè, прил. *й̀осве мало*. – Дáјдèре-ми мáлкицè тòгà млáдòк сй̀ра. Нијèсам òвок прòљећа òкусијò ни шкрàмицè, вèли Кавàра.

мáло је рèћи, изр. *й̀осебна й̀охвала*. – Пй̀јý лýди Пòльй̀ову рáкију и квáле-је. Вèли Тòпо: „Дòбра.“ Вèли Видèсило: „Мáло-е рèћи дòбра. Вàља дýката.“

мáл пò-мал, прил. *лагано, разложно, без журбе*. – Мàрија Дèвина кý-пила сй̀јено у Јòвановòм Плáндй̀шту. Нй̀је й̀тила и мáл пò-мал, пòкупй̀ свý лй̀воду.

мáлоприје, прил. *недавно, й̀рије овога моменй̀а*. – Кýд Мй̀ју ђáвò òд-несе, у̀питà Крй̀во. „Штà-јà знам“, вèли Блáже, „мáлоприје бй̀јаде вòђекáре“.

малòчас, прил. *й̀рије овога моменй̀а*. – Малòчас прелèтишè глòгоњаче прèо-на̀шок грèбља, на̀вила-е јèсèн. Чй̀м-се глòгоњаче пòјáвè, èто-ти јèсени и сýшè кòд-на̀с вòђекá.

мандýра, -è, ж. *сй̀ар одјевни й̀редмèй, кайуи, кабаница*. – Нòсà Тй̀ни нèкакву мандýру до пèтà, свà й̀скрплèна. Бòга-тй̀, пй̀тáј òклèн-му òнò.

манитòвштина, -è, ж. *лудосй̀, будалашиштина*. – Јà у òвò свòга вй̀јека вèћè манитòвштинè нè-виђу кò-у у̀није Й̀вићà. Натòварили кòла сй̀јена па

поћерали нїз-брдо, а прѣмзѣ нѣмајѹ. Ај, бѹдни пѣметѣн.

мањит, -а, -о. *луд, сулуд, без резона*. – Ўн-је мањит на-ујѣке, бјѣжи од-њек штѡ-далѣ. Дружи-се с пѣметније лѹдије.

Мѣра и свѣтови, -ѣ, -тѡвѣ, изр. *їроблем који слиједи*. – Гѹнї Тѣшо кѡла сїјена низ Јунчикраве. Кѡла се превѣлишѣ, а Тѣшо кѡ-ис тѡпа: „Сѣт-је Мѣра и свѣтови.“

марвѣнї дѣрнек, -нѡг, -а, изр. *сїочна їијаца у Гламочу*. – Нѣвѣнї-е марвѣнї дѣрнек кѡд-нѣс на-Дмитровдѣн. Ымѣ кѹпити штѣ-ѡѣш: дѣбелије прѣсѣцѣ, јѣловїцѣ ко клѣде, ѡвнѡвѣ петѣкѣ, ждрїјѣбацѣ и алашѣ и дрѹгѣ рѣзнѣ пїштѣ штѡ-ти срѣце їштѣ, сѣмо пѣрѣ.

марвѣнї ѣним, -нѡг, -а, м. *вѣїеринар*. – Свѣ дѡскоро, кѡд-нѣс нїје бїло марвѣнѡк ѣнима пѣ-нам прѣсат шкѡпїјѡ Ўрош Симїција, а ѡвнове тѹкѡ Нїцѣла їз-Рѡрѣ. Ўни-су бїли мѣири тѡгѣ пѡсла.

мѣрисѣње, -а, с. *ѡїшїѣ їуча шакама*. – Нѣмѣ мѣрисѣња дѡк-се не по-мѣришѹ Рѡрчѣни на збѡру ў-Рѡрије. Тѡ трѣбѣ стѣти па глѣдати.

мѣрѡтан, -тна, -тно. *нерасїоложен, невесео, їмуран*. – Нѣшто-сам ѡи-трѡс мѣрѡтан, нѣ-знѣм кѡї-ми-е ѣѣвѡ ѣко нїје од рѣкијѣ јѹчѣ кот Глїшѣ.

мѣчак у цѣку, изр. *їѣјна, нѣїознаница*. – Дѣјдѣ, лѹдино, да прѡубѣм тѹ твоју рѣкију, кѹпїјѡ-би ѣко вѣлѣ. „Штѣш-је прѡубати, дѡбра-е кѡ свѣкѣ рѣкија.“ „О, нѣћу-јѣ ўзимати мѣчка у цѣку.“

мѣчї кѣшалѣ, -чијѣг кѣшлѣ, изр. *слабосї, нѣмоћ*. – Вїдѣре, Тѹћо, кѣко мѡј Тришо дѡбро кѡсї. „Тѡ нїје нї-видило кѡшевинѣ. Тѡ-е мѣчї кѣшалѣ.“

мѣчијѣк, -а, м. *мѣчї измеї*. – Од мѣчијѣка-се їсѣн мѡре ѡврѣнцати.

мѣчка зѣ-рѣп вѹћи, изр. *їзѣивѣїшї ѡїасносї*. – Нѣ-баркѣј, Здрѣвко, псѣ на кѡриту, не вѹци мѣчка зѣ-рѣп. Ўјешѣ-те пѣс, пѣ-шташ ѡндѣк.

мѣшинѣус, -а, м. *рад їѡмоћу мѣшине*. – Штѣ-тї Лѣкета, мїслиш дѣ-мї вѡћекѣ ѡтворїмо ѣдан мѣшинѣус пѣ-да нѣроду рѣжѣмо граћу?

мѣнћуле, -ћѹлѣ, pl. tant. *менгеле, сїїеге*. – Нѣправїјѡ Клїсара нѣкакѣ мѣнћуле. Ысправлѣ ўпаренї рѡг да прѣвї кѡрице за шклѡпац.

мѣрати, мѣрѣм, несвр. *їчући некога, мѣкшѣїшї му ребра*. – Вїцо свѣкѡга дѣна мѣрѣ Јѡшу пѡ-ребрије и нѣ-море-га довѣсти у сѹру.

мѣсен, -а, -о. *ѡно шїѡ је од мѣса*. – Мѣни-тї Дѡсто, ѡвѹ чѡрбу, їмѣ-ли што мѣсено пѡести. Чѡрба нѣ-косї лїводу и не ѡбѣрѣ ѡткосе.

мѣтѣнисѣње, -а, с. *клањање на кољенима уз молићѹ*. – Ў-нашѡј-је кѹћи бїло рѣдѡвно мѣтѣнисѣње и нїје се смїѣло нїкѣко прѣскѣкати.

мѣтеније, -нїјѣ, ж. *клањање їри мѣїанисѣњу*. – Нѣш би Ылїја свѣкѡ јѹтро мѣтнѡ пѡ-девет мѣтенијѣ и помѡлїјѡ се бѡгу.

мѣтїлѣв, -лѣва, -лѣво. *слаб, болешлїв, нѣјачак*. – Ўнѣј мѣлї Пѣро Дѡ-стїн, нѣкѣко мрлѣв и мѣтїлѣв и на рѣду и на крѣни.

мѣѣва звїждї, изр. *їуше, замѡїѣва, рушї сїѣбла*. – Знѣ кѡд-нѣс мѣѣва звїждити и прѣд-Ўрѣвѣдѣн. Кѣд зѣзвїждї низ Дѡлове, бјѣж ў-кућу.

мијјеви, -јѣвā, м. *мијехови у ковачници*. – Ў-Пријāније бiло мијјѣвā и ко-вāчā. Нѣ-знā-се кōй-е Пријāнчанин имō бōљѣ мијјеве. Јōпѣт Гōлићи прѣтѣгли.

мијјур, -а, м. *свињски мјехур који је дјеци служио мјесiо лoйшe*. – Кāд зāколѹ рāњскōк прāсца у сѣлу, ѓндāк дāднѹ дјѣци мијјур дā-се йграјѹ.

милā мāјка, -ѣ, ж. изр. *доброшa, срећa, љубав*. – Пōкōјнй Рўле бйјō у рāкији милā мāјка, кākй-му-е бйјō сйн Рāтко. Пōпити сичана, пā-ет.

млāдијāк, -а, м. *млад мјесец*. – По млāдијāку-су љўди тōлковали кākво-ће бйти врйјеме. Кāт-је млāдијāк ѓкрѣнѹт ѹ-мōре, бйће прѓмјена врѣмена.

млāтити прāзну слāму, изр. *радишй узалудан йсоао*. – Забадијāва-е млāтити прāзну слāму. Нѣће зрño йспасти да млāтйш трй-днй.

млāчити, млāчйм, несвр. *лагано гријāшй воду*. – Ўбацидѣ кōјѹ цјѣпану у шпāрет да крѣнѣ вāтра, спōро се млāчй ѓвā вōда. Йтйм нā-збор, ѓпрō би ѓвō перчйна, не мўгу вākй у нāрот.

млāчкаст, -а, -о *слабо угријан*. – ѓвāј ти крўв млāчкаст, нијѣси-га трѣ-бала јѓш нāчимати, поврāтиће се.

млйн млйјō, изр. *јoш само йо није било*. – Нāдурō-сам-се лѣдōвā и нā-главōвō глāди, нāратовō-се и нāробйјō. Јѓш-ме сāмо нйје млйн млйјō и грѓм бйјō, а свѣ-сам прѣо глāвѣ пребāцијō.

млѣти, мѣљѣм, несвр. *фиг. дуго йричāшй нāйразно*. – Прѣстани, Стѣвā-не, вйшѣ млѣти. Цйјелō јўтро сāмо мѣљѣш и тандрљāш јѣзичинѓм кō-да нйко дрўгй нѣмā штā рѣћи. Тй свѹ пāmѣт пōкупијō по свијѣту и свѣ знāш.

мōдра, -ѣ, ж. *врсйшa йрве женске сукње од вуне*. – Нйје се мōдра нўсила свāкōк дāна, јѣдйно чѓбаница кāд-би бiло прѣсве лѣдено.

мōкрāч, -и, ж. *кишовийшo врйјеме, блāшњав йшерен*. – ѓткā учѣсташѣ кйше, ѓсвој пўстā мōкрāч пā-се ѓд-блата нѣ-море йс-кућѣ изйлазити.

мōкрѓм крпѓм по глāви, изр. *насйран, луд, будала*. – Штā-е дāнас, Вйцуки? Штō ѓдјѣднѓч пѓбјеснй кō-да-га-е ўдарило мōкрѓм крпѓм по глāви?

мѓмковāње, -а, с. *йровоћѣње момачког живошa*. – Брāте Мѓмо, и твѓе-се мѓмковāње ѓдўљй мймо свāкѹ мјѣру. Заризйкāј јѣднѓчке и ожѣни-се.

мѓмковати, -ујем, несвр. *живѣйшй момачким живошoм*. – Јā вākѓ нѣ-што рāчāм дā-се нйће на свијѣту нѣ-момкује дўљѣ нѣго вѓћекāре кѓд нāс. Ймā мўмāкā и прѣо шездѣсѣт гѓдйнā и нѣ-мислѣ-се жѣнити.

мѓрем, през. *могу*. – Јѓшо ѓвā дрва мѓрем исцијѣпати зā-сāt, а Ђўша нѣ-море ни зā-дāн. Ёт, снāгѣ и рāзликѣ.

мѓријa, -ѣ ж. *ноћна мора у сну*. – Нѣ-знāм, јўнāци, штā-ћу ѓ-себе. Сāтра ме нѣкākā мѓријa по нући па ўстанѣм кō-да-мѣ сāmљело.

мѓтати пйту, изр. *јесйшй йшйшу халайљиво*. – Дѓшла ўжина. Дѓнијела Бѓсйљка пйту кѓсције на лйводу. Ўгријāни кѓсци мѓтāјѹ пйту кѓ крāва ѓтову, и нѣ-мрдāјѹ ўшије.

мрāчајa, -ѣ, ж. *дубодолина са мало сунца*. – Јā у живѓту нѣ-вићу вѣћѣ мрāчāјѣ од Рѓкина дѓла испѓд-Млинйштā. Тў рйјѣтко слāзй сўнце.

мр̀ачило, -а, с. *мрак, ѿама, невидљивосѿи*. – Отп̀оче кѿша на̀гло и сп̀уштѿи-се мр̀ачило на̀-земљу. Нѣ-видѿи-се пр̀ст прѣд-оком от п̀уст̀ок мр̀ачила.

мр̀ђелашница, -ѣ, ж. *ѿканица са ѿодлогом од црног ваљаног сукна и мр̀ђелама разних боја*. – Ка̀-се Мр̀ђѣнуше ѿс-Пријан̀а спрѣмѣ на̀-збор у Ва̀ган на Пѣтровд̀ан па̀-се ѿпаш̀у и утѣгну̀ у̀није тк̀аница мр̀ђелашница, на̀-њима звѣкећ̀у цванцике ко тетрѣике.

мр̀к ка̀урин, мр̀ка -а, м. *љуѿи ха̀јдук ѿријека ѿогледа, брз на оружѿу*. – Му̀алими-се стр̀ашѣ мр̀ка ка̀урина к̀д прѿсѿјкињѣ г̀ујѣ. У̀ни-се нѣ-смиј̀у прѿи-мицати ш̀уми. Мѿслѣ д̀а-ѿ врѣба̀ ѿко мр̀ка ка̀урина.

мр̀кобл̀ак, -а, м. *градоносни мр̀ки облак*. – Ка̀т пр̀олиј̀у мр̀кобл̀аци и на̀валѣ ма̀гле, нѣ-дећ̀у-се зѿмск̀а сијѣна. Т̀о трѣба̀ ура̀дити ѿко Госп̀оинѣ.

мр̀кѿчела, -ѣ, ж- *дјевојка мр̀кога чела и ѿогледа*. – Сјѣтићеш се, мр̀кѿ-чела, с кѿм си љ̀убав за̀почѣла. н. п.

мр̀меу̀кати, мр̀меу̀чѣм несвр. *ѿихо ѿлакаѿи у великој жалосѿи*. – Ђ̀но ј̀аднѣ Ст̀анѣ пов̀азд̀ан мр̀меу̀чѣ за п̀окѿјн̀ом Б̀орк̀ом.

мр̀мљ̀ање, -а, с. *му̀шан, неразуман говор*. – Чѿм-се дјѣца п̀уштѣ на лѿ-воду, с̀амо ч̀ујеш гра̀ју и мр̀мљ̀ање. Жгѣврѣ к̀д па̀шч̀ат.

мр̀тац, мр̀ца, м. *људски леш, умрли човјек*. – Да̀јте љ̀уди, спрѣм̀ајте сан-дук, вѿдѿите-ли д̀а-е у̀-кући мр̀тац. Нѣм̀а садѣ ѿѣзања ја̀ја, вѣно ра̀те к̀ако б̀ок за̀повијѣд̀а. Нѣ-море мр̀тац чѣкати у̀-кући.

мр̀твати, -ам, несвр. *ѿавориѿи са лошим здрављем*. – Ј̀аднѿ Мѿлан цијѣла жив̀ота мр̀тв̀а и прѣвиј̀а-се. Ва̀зда-га б̀оли тр̀бу. Нѣ-море сланинѣ.

мр̀твица, -ѣ, ж. *длака која се најѣжи на хладнѿи*. – Ђ̀зѣб̀о Мл̀ађо к̀од ова̀ца, смр̀з̀о-се. Најѣжила-му-се у̀на мр̀твица по ѿбразије, с̀амо цв̀окоћѣ.

мр̀ша̀ван, -вна, -вно. *неухрањен, ѿосве мр̀шав*. – Мр̀ша̀вно ѿв̀о шилѣжешцета, нѣм̀а-се шт̀а нат̀акнути на ра̀жањ.

м̀ув̀атор, -а, м. *лажов, варалица, дволичњак*. – Нѣ-море бѿти м̀ув̀атор к̀д Т̀урчин д̀а-га чѣтри б̀ога ств̀арај̀у и пѣти на̀дглѣд̀а п̀сѿѿ.

м̀ув̀ерина, -ѣ, ж. *аугм. од мува*. – Нѣм̀а к̀од-на̀с г̀аднијѣ м̀ув̀еринѣ од ѿба̀да, б̀ок-ти-га у̀биће. Ка̀-се на̀врањѿ на ку̀ње и говеда, нѣ-мош вла̀дати ш ѿѿма.

м̀угу, 1. л. *ѿрез. од моћи*. – Ј̀а-ти, бр̀але, м̀угу св̀ашта ра̀дити с̀амо не м̀угу кра̀сти и петљ̀аисати штокојѣшта. Не п̀односѿ-ми ѿбрас.

мудр̀олија, -ѣ, ж. *лаж, ѿразна ѿрича*. – Ђ̀мамо мудр̀ова̀, м̀дремо-ѿ про-давати да ѿѣ к̀д да к̀упѿи. Њѿјева мудр̀олија ч̀орбу не за̀чињ̀а.

муз̀гали, прид. *ѿамешан, бисѿар*. – У̀нај ма̀ли П̀ољѿић̀ов муз̀гали мѿмо св̀у дјѣцу у сѣлу. Ва̀зда-му књѿг̀а у р̀уци кудгоћ п̀ѿђѣ.

м̀узгати, -ам, несвр. *мислиѿи, резоновати*. – Нѣ-море св̀ак м̀узгати. Њѿје б̀ок св̀аком дијѣлијо ѿст̀ом м̀јѣр̀ом, нѣком вишѣ, нѣком ма̀њѣ.

м̀узи́ке, м̀узи́ка, ж. pl. tant. *усна хармоника*. – Ђ̀мѿ Мл̀ађо П̀ољѿић̀ музи́ке, д̀унијо-ѿ из в̀ојскѣ па ст̀ално м̀узи́кѿ на прѣлије и зб̀оровије.

мӯи, мӯије, *замј. моји*. – Мӯи свѣкѣ јѣсени одилазѣ ў-Бачкӯ у кӯрузе.

мӯкар, мӯкра, мӯкро. *мокар*. – Дòшò Млађò од оваца, сѣв мӯкар кò-да-га-е из мӯчила извадило. Вѣлѣм јѣ: „Бјѣжи, јѣднѣче, сӯши-се крај-ватрѣ.“

мӯкљив, -а, -о. *ѣљесњив, гљивичав*. – Асли-ти-е, Ћуко, òвѣј скòрӯп мӯкљив. Òсјећѣ-се мѣло на лутѣну, а єво-е и мѣлко полисијò.

мӯкрѣч, -и, ж. *мокрач, влажан ѣерен од кише*. – Цѣбала кѣша євту данѣ. Нѣ-море-се от пӯстѣ мӯкрѣчи и блѣта òдати по сѣлу.

мӯмак, -мка, м. *момак*. – Кѣ-сам јѣ бѣјò мӯмак бирвѣктила, млађарија-е пòчитовала свòе стѣријѣ. Нѣје бѣло ко данаске.

мӯмчић, -а, м. *дем. од мумак*. – Ымѣ Пѣро двѣ мӯмчића ко двѣје сљѣке.

мӯња пѣ-ет, изр. *муњевѣић, резак, искричав*. – Радòслав-је Ћòрић у пò-слу мӯња пѣ-ет. Нѣкѣ вѣлѣ спòр, нѣкѣ вѣкѣ, нѣкѣ нѣкѣ, ѣли, мӯња пѣ-ет.

мӯтѣн, -а, м. *чòвјек који има неразговѣјѣан говор*. – Сѣмо-е бѣјò єдан мӯтѣн ў-нашом сѣлу и њѣгòв гòвòр су знѣли рѣјеткѣ лӯди. Ни ўкућѣни-га нијѣсу дòбро разумѣвали.

мӯтати, -ѣм, несвр. *моћѣић, савѣјѣић*. – Купијò Блаже нӯву вѣрцѣрку и дòбро плѣтијò, ѣли-се мӯтѣ ко тѣркија. Асли-е пòсве мѣкана.

мӯтивода, -ѣ, м. *лажòв, ѣревранѣ, инѣриганѣ*. – Нѣмѣ вѣђѣје мӯти-вòдѣ од препродѣвѣцѣ рѣкијѣ нѣ зѣмљѣнскòј кӯгли ѣ-далѣѣ. Прòдѣе-ти рѣкију дрѣњу, а нѣмѣ ни вртѣљ дрѣнова кòма.

мӯтити, мӯтѣм, несвр. *лагаѣић, вараѣић, ѣрикривѣић исѣићу*. – Нѣ-знѣ нѣко мӯтити и заводити ўстрѣну ко òвѣ нѣши муѣлими. Ўни-ћѣ-те навѣсти на тѣнак лѣд, тѣмѣн да ѣздрѣљѣп чѣтри òка у глѣви.

мӯтка, -ѣ, ж. *моѣка*. – Свѣкѣ чòбан мӯрѣ ѣмати ўзѣ-се мӯтку кад гӯнѣ òвце нѣ-пашу. Брѣз-муткѣ-се нѣ-идѣ зѣ-блѣгом.

мӯтљавина, -ѣ ж. *лагање, варање, ѣòѣкрадање*. – Нѣмѣ вѣћѣ мӯтљавинѣ ко на марвѣније дѣрнеције. Да òтворѣш чѣтри òка, прѣварићѣ те.

мӯтљѣг, -ѣга, м. *лажно ѣриказивање исѣићне*. – Дòк су бѣли нѣкадашњѣ друшкѣни, бѣло мутљѣга прѣò глѣвѣ. Пòло-ѣ ѣмали ћѣгѣта да су, бѣвѣ, пѣсме-ни, а пòло-ѣ нѣје знѣло свѣ слòва.

мутљѣжа, -ѣ, ж. *лагање, варање, завођење*. – Нѣ-би бѣло вòликѣ мутљѣжѣ да ўнѣ гòре нијѣсу мӯтни. Њѣма мутљѣжа нѣјвишѣ пунѣрѣ.

мӯћнути, -нѣм, свр. *размислићѣ, ѣромислићѣ*. – Штѣ-си, Мѣле, убѣљијò ў-тѣ слòва? Мӯћни мѣло глѣвòм па прочѣтѣј штѣ пѣшѣ.

мӯч, имп. *гл. од мӯчићѣ, ћуѣићѣ*. – Мӯч, јѣзик зѣ-зӯбе. Штò-си вѣдијò, нијѣси вѣдијò, штò-си чӯò, нијѣси чӯò. Не бијѣли зӯба нѣје ò-том.

мучѣљив, -а, -о. *ћуѣљив*. – Нѣмòјте Брѣну нѣшта пѣтати. Ўн-је мучѣљив.

мучѣљивòст, -вòсти, ж. *склоносѣ ћуѣѣању*. – Нѣмѣ нѣшта гѣднијѣ од мучѣљивòсти. Нѣје лѣјѣпо мӯчати мѣђу лӯдије.

мўчица, -ē, ж. дем. од муџика. – Ўзē пòльār Илија єдну мўчицу па п̀р̀п̀ријет̀и чòб̀анч̀ади да не п̀у̀ш̀ћ̀ај̀у̀ ј̀а̀њ̀це у масўле.

мўшкї тўр, -òга, -а. изр. с̀ѝособан мушкарац. – Нè-биј̀аде мўшкòга тўра да н̀адв̀л̀ад̀а Јòвана Кал̀абу у к̀акв̀òм н̀адмет̀ању.

Н

наб̀а̀ц̀ити гòтовè, изр. *навал̀ива̀и на косца ис̀п̀ред себе*. – Нèмòј, Мл̀а̀ћò, наб̀а̀ц̀ивати т̀раву чòдуку н̀а-косу, н̀а̀п̀р̀авићеш бèл̀ај. Ђко м̀ис̀лиш да мòреш бòл̀è, п̀ријèћи исп̀ред-њèга п̀а̀-нек тèби наб̀а̀цуј̀у̀ гòтовè.

набиј̀ати òг̀њ̀ишта, изр. *п̀р̀авѝи о̀г̀њ̀иш̀иа од с̀ѝецијалне г̀њ̀иле*. – Пòкòјнї Зв̀икан-је свòга цијèла в̀иј̀ека наб̀иј̀ò н̀ароду òг̀њ̀ишта у сèлу. Тò-е мајстòрлук.

наби́р̀икати, -ам. свр. *умнож̀ѝи, нагомил̀а̀и*. – Н̀аш пòшт̀ар Тўру сèби набир̀ик̀а днèвнїц̀а в̀ишè нèго им̀а д̀ан̀а ў-мјесèцу. Ај, рèци к̀а̀ко?

набр̀зити, наб̀р̀зїм, свр. *п̀ожурѝи, убрза̀и, нап̀ијера̀и*. – Јучè Јòво нав̀алијò на кòсце у Челòпеку п̀а̀-п̀ наб̀р̀зијò п̀рèко ўнè л̀азинè же им̀а пèчура̀-к̀а. В̀иду Сп̀асанову ст̀ала дўша ў-грлу.

нав̀алила пòт̀реба, изр. *неимаш̀ѝна и сирòиш̀а*. – Б̀иј̀аде сўшна гò-дина па нав̀алила пòт̀реба н̀а-јаднòк теж̀ака. Вèлик̀а-е гурèма же-су-се п̀рò-сўла сїтна д̀јèца, а ни ў-лијевòј, н̀й-у дèснòј.

на̀вика зл̀а-мука, изр. *зло је има̀и лошу нав̀ику*. – Пўшијò-сам дў-в̀ан педèсèт гòдїн̀а и тò-е бїла н̀ав̀ика зл̀а-мука. Ђли, а̀јдè-се òдвикни а̀ко-тè м̀ајка рòдила. Òдвика злò п̀-мука.

на̀вирати, -èм, несвр. *навал̀ива̀и, убрзава̀и*. – К̀а-су р̀аднїци пом̀ак-ли єдну плòчèтину на Рòрскòм врèлу, ст̀аде вòда н̀авирати кò из б̀адња.

н̀а-вр̀ат, н̀а-нòс, изр. *убрза̀и рад у нèреду*. – Ј̀а нè-зн̀ам жїв куд̀а ўд̀а-рам от пўстòк пòсла. Полèти в̀азда, н̀а-вр̀ат, н̀а-нòс, полèти òвò, полèти òнò.

нагазити, -п̀м, свр. *зараз̀ѝи се, о̀п̀рова̀и се*. – Крèзо нагазїјò на п̀ас̀и п̀игер п̀а-се с̀ав излш̀авијò. Н̀апали-га л̀ишајови свèг̀а од гл̀авè до пèтè.

на̀гнўт̀а дèлија, -è, м. и ж. *п̀ијан човјек п̀оп̀у̀и Краљевїћа Марка*. – Ђво Рїстè, н̀а̀гнўтè дèлијè, н̀алијò-се кòд Кав̀арè. С̀амо штò-му р̀акија нè-идè н̀а-уши.

нагр̀ижен, -а, -ò. *ош̀ићен нагр̀изањем*. – Нагр̀иженї к̀упијер у купјèрїшту е сл̀адак и нè-треб̀а-се шèшити штò-га-е м̀иш н̀агр̀изò. Ўн зн̀а шта в̀аль̀а.

на̀гр̀исти, нагр̀изем, свр. *загр̀ис̀и зубима п̀врду храну*. – Нèмòјте, д̀јèцо, нагр̀изати крўва вèно одлòмте кòм̀ад па п̀јете. Нè-вал̀а се н̀агр̀исти крўв па òставити, тò дòбро ўтувте.

на̀гр̀нò вл̀ашац, изр. *п̀оникло ж̀ишò на арману п̀ослије вр̀ишдбе*. –

Била довршаница код Симатѐ, имā ѐдна ѐвта данā. Ёно, нагрнō влāшац на арману кō-из водѐ, сāv-се арман зелени кō йјет.

нā-дāн, прил. *за један дан*. – Кāt-се нā-дāн бāцй шѐст кōнāцā на тѐрзијāну, тō-ти-је шѐст дасāкā трѐнициѐ пѐтицѐ. Ако-би кōй кōнац вишѐ, тō-би било бōг бōгвā.

нāдми, нāдми, изр. *лажи, лажи, измишљај*. – Вālй-се Нйкица: „Имали-смо нāјбољу зѐмљу у Тōслија, бōљу од Алāпићāнā.“ Глѐда Слобо па пōдбодѐ: „Нāдми, нāдми.“

нāдо, -а, с. *зимска храна за миша у зѐмљи*. – Нāшō Мијо нāдо у Пѐрукину Йвōвцу и йскопō пūну тōрбу лѐшникā. Одāвно нйѐ трѐвијō бōлѐ нāдо.

нāђикати, -āм, свр. *израсйи нагло*. – Нāђикали нāши купијѐри кō-из-водѐ. Ако вāкō нāставѐ, бйћѐ цйма за мѐтар.

назāбāдати се, назāбāдāм се, свр. *закачийи се убадањем*. – Лѐснō Вйцука сā-шљивѐ у шипићāк. Назāбāдало-му-се трѐње пō-стражњици, прōшћеш, јѐдва стрāжњицу куртāлисō.

нāзвати самāру бāрвечѐ, изр. *уморийи се йрѐйјерано радећи*. – Навāлијō Вйцо на кōсце и гālāмй, йл-се склōни, йли-се поклōни. „Лāшњѐ, Вйцо“, кōрй-га Тōрић. „Мўгō-би нāзвати самāру бāрвечѐ. Јѐдан мйслијо од самāра дā-е чѐк“.

нāзѐпсти, назѐбем, свр. *йрехладийи се, йовући влаге*. – Нāзѐбō Чāњго кōд овāцā, рйпā, не ўвлāчй јѐзика у ўста.

нāзōбати се лѐда, изр. *озейсйи йрѐко мјѐре*. – Бйјō Сйматйн Обре код овāцā цйјѐли дāн. Пувала лѐдена бўра и Обре-се нāзобō лѐда кō нйкат.

нāзōбати се стрāвѐ, изр. *исйрѐйадайи се, бийи изложѐн сйраха*. – Бйјо-јā у лōву и ўвати-ме мрāк ў-шуми. Нйје-ми дрāго и ѓ-стрā пōчнѐм пјѐвати. Ўвати-ме стрā јѓж-горѐ. Дѓк-сам изишō й-шумѐ, нāзобō-се стрāвѐ дѓ-грла.

накалāузити се, -йм се, свр. *найуйовайи се йо врлѐйном йтерену*. – Зāбасō тѐтак Дѐспо ў-шуми. Била мāгла па зāбасō кōд Бјѐлавйнā. Накалāузијō се дѓк-јѐ стйгō у Пāлѐж. Сўстō кō-да-е тѓваријō мѐтарице.

накалѐдати се, -āм се, свр. *навадийи се на нешио*. – Нāкалѐдāли-се Главичāни па свāкō вѐчѐ у Брāњѐшце на прѐло.

накостријѐшити се, накѓстријѐшйм се, свр. *узнемирийи се од сйраха*. – Лўјо-се сāv накостријѐшијō кѓ јѐж. Прѐпо-се у Тўлићйѐ, нāпали-га псй. Дйгō-му-се пѐрчйн ўвйс кѓ бѓдљѐ ў-јѐжа.

накрйвити кāпу, изр. *йосйићи добар усйјѐх, бийи задовољан*. – Прѓдō Кāпоња купијѐре и нāсō-се пāрā. Ёно-га накрйвијō кāпу па гйгйјā.

нāкрйво нāсāђѐн, изр. *сйално нерасйоложѐн, нервозан, недрушйвен*. – Нѐ-мош-тй с Мирканом нйкāко ўлијѐпо. Ўн је нāкрйво нāсāђѐн ѓткā се рѓдијō. Нāјбѓлѐ-ти-је мймō-њгā āко йкāко мѓреш.

накркати, накркām, свр. *наїовариїи, наїрїаїи много*. – Накркали Прибѣлци кѡла сїјена, тѣглѣ чѣтри вола. Рѣкѡ-би гмїлї брѡд прѣо-поља.

налетан народ, изр. *необичан, чудан*. – Бїли кѡд-нас и Тўрци и Швāбе. Нѣ-знā-се кѡй-су бїли гѡрї. Налетан нāрот и ѣдни љ-другї.

налет га бїло, изр. *срам га било*. – Рѣци-му дā-се склѡнї из нāрода, налет-га бїло. Штѡ-ће пјāн мѣђу љўдије налет налетнї.

налијевати, налијевām, несвр. *једриїи, љоїуњаваїи*. – Пāла-е дѡбра кїша и жїта су пѡчѣла налијевати. Да нѣ-бијāде кїшѣ, сўша-би оштўрила зр̀но.

налик, изр. *сличан*. – Вїдијѡ-сам јўчѣ чѡека у Барāније, налик нāшом Трїши. Слїчни ѣдан дрўгѡм, кѡ-да-им-је ѣдан хāћа.

наликовати, -ујем, несвр. *сличиїи, биїи сличан*. – Ўнāј мāлї Тўлїн наликује нā-ујāке. Мўшкā-се дјѣца бāцајў нā-ујāке, а жѣнскā нā-матѣр.

налити, нāлијем, свр. *љоїуниїи, наједраїи*. – Шѣница је дѡбро нāлї-ла, а зā-зѡп љмā јѡш врѣмена. Ўна кāшњѣ дѡзријевā.

намакнути, намакнѣм, свр. *олакшаїи, даїи љрилику*. – Кѡ дће да рāдї, нѣму-ћѣ љўди намакнути пѡсла. Вāљату исāну-ћѣ вāзда намакнути.

намѣчити се, намѣчїм се, свр. *навадиїи се, уобичаїиїи*. – Ѐспекѡ Шпїро Дрѣновић рāкију од дївије крўшāкā. Намѣчијѡ-се Мāрко, ѣто-ти-га свāкѡ јўтро код Шпїрѣ на рāкију.

нāмјешћāј, -а, м. *намјешїај, кућне сївари*. – Кāt-је Пѣљўш нāправијѡ нўвў кућу, нāмјешћāј грāдијѡ код Нїколѣ Пāриповића, Тежāка.

нāмћор, -а, м. *чѡвјек љуї, љријеке нарави*. – Нѣће се рѡдити нāмћор чѡек ко ўнāј цāјош ис Прѣоца за ѣмїн гѡдїнā. Ўн иш-чїста мїра претѣварї чѡека пѣндреком прѣо лѣђā и нїком нїшта.

нā-надницу, прил. *зарада за један дан*. – Нѣће Кїкāш да рāдї ў-вїрми. Ўн зārāдї нā-надницу кўпѣћи купијѣре и дѡста-му за трї-днї.

нāнијела срѣћа, изр. *изненађење*. – Пѣчѣ Мāркан рāкију, кад ѡднеклѣн бāнў Гāре па вѣлї: „Вїћў-ја дā-е-мене нāнијела срѣћа код дѡбра чѡека.“

нāнијеле вїле, изр. *изненадна љојава*. – ѐткут Мїркан рāнијѣ у бїртији, љўди мўи, ѡклѣн-су-га нāнијеле вїле?

нāнијѡ ме пўт, изр. *љријāїан догађај у љуїїовању*. – Ўпаде Рāјко Рāдоја у Кавāрину бїртију кѡ-ис тѡрбѣ. Лѡвијѡ рїбу, сāв мѡкар. Пїтали-га: „ѐклѣн тї, Рāле, у ѡвѡ дѡба?“ „Нāнијѡ-ме пўт,“ крѣснў Рāле.

нāнијѡ прѣо-поља, изр. *крѣнуїи љреко љоља*. – Пѡшѡ ѣдан Кўрелѡв из Рудїћā у Брāњѣшце нā-славу. Нѣће брїјегѡм кўт-је сўво, нāнијѡ прѣо-поља кўт-је мѡкрāч и сāв-се сквāсијѡ.

нāњувати, -āм, свр. *љронаћи случајно*. – Наш Брāнко вāзда нāњувā ўнѡ што не вāљā. Кāко нѣће кāt-је вāзда мїмо-љўде.

нāоколо кѡлѣ, прил. (*ићи*) *лошијим љуїїем*. – Нѣће Стѣвило прāво свѡјѡј кўћи из бїртијѣ вѣћ-све нāоколо кѡлѣ пѡ-блату и келѣкешу.

на̀о̀коло ко̀лѣ па на̀-ма̀ла̀ в̀ра̀та, изр. *и́речим и́уи́ем*. – Неће Миле до-
ктуру да-му извади паврљ ис пѣтѣ. Ка-сѣ пѣта за́тровала, љн код Ружѣ да-му
направл мѣлем. Причали у сѣлу, му́дрѡв, на̀о̀коло ко̀лѣ па на̀-ма̀ла̀ в̀ра̀та.

на̀-постѐљи, изр. *болесник*. – По̀ко̀јна̀ Ђуја била на̀-постѐљи пу̀није де-
вет го̀ди́на. Јѣдва ја́да испу̀шила ду̀шу.

на̀по̀чек, прил. *одо̀ђено и́ла̀ћање*. – До̀бијѡ Ми́јајло ца̀чић бра̀шна на-
по̀чек кот Па́нѣ. Ве́лї Па́не: „Ну̀си па̀-кат пла̀тиш.“

на̀-пра̀вди бо̀га, изр. *невин, недужан*. – На̀ш Пе́рица настра́до на̀-
пра̀вди бо̀га, са̀мо што̀-е ре́ко да не́ма пса̀. Одве́дошѣ-га дру̀шкани трѝ-дни
у за́твор.

на пра̀зну зо̀бницу, прил. *на и́ревару*. – Уватило Три́вѡна на пра̀з-
ну зо̀бницу и одве́ло у кавану. Наручили свѣма̀ пи́ће. На̀пијѡ-се Три́вѡн и
пла̀тијѡ свѣ.

на̀према̀се, прил. *исѣред себе*. – И́дѡ Ђѡка и Ло̀ша на̀према̀се, ка̀-се
за́чу ке́каква ла́рма. Шта̀-ће-ти би́ти, по̀матера̀ли-се ѡко не́чега.

на̀прѣчац, прил. *на брзину, уи́ријеко*. – Мо́ј Или́ја, ѡ-шко̀лу-се и́дѣ рѐ-
до̀вно а̀кош нѐшто на̀учити. Ти́-би на̀прѣчац да до̀ђѣш до̀-памѣти. То̀ не-идѣ.

на̀при́лику, парт. *изгледа, вјероватино*. – По̀шла Не́ва на̀при́лику у
Ту́лиће ко̀д Ви́мијѣ То̀дићѡвѣ, па ѡзгрѣд свра́тила у ко̀нопљиште.

на̀пу̀тити, на̀пу̀ти́м, свр. *наи́рави́тии сјекиром и́равац како ће се
ци́јејатии дрво*. – У́зѣ Ша́јко си́киру и два̀ бѡкова̀ кли́на па на̀пу̀ти на е́дној
че́врти ка̀ко-ће ци́јѣпати ду̀гу.

на̀пуца̀ти се, -ца́м се, свр. – На̀пуца̀-се Ци́го жма́ра па̀-се ѡде и́грати с
Ми́ћатѡм и Ла́зо́м ѡ-Ђѣрмане.

на̀рнѡ ко̀ пра̀се ѡ-сурутку, изр. *навали́тии свом силом*. – Одма̀кни-се
Ба́ја от ко̀тла. Шта̀-си на̀рнѡ ко̀ пра̀се ѡ-сурутку.

на̀ро̀д-је ја́ка ко̀била, изр. *ишѡ уради маса не може један*. – Ве́лї
То̀по: „Не-да̀ на̀ро̀д да Анђѣли́на дјѣца гла̀дујѡ. На̀ро̀д-је ја́ка ко̀била.“

на свѡ́ уста, прил. израз. *огласи́тии јавно да свако зна*. – Го̀вори на̀ро̀д
на свѡ́ уста да̀-е одве́ло Ла́јкмета у прде́кану. Ва́льда нѐшто ѡкрѡ, шта̀-ли.

на̀сести, -де́м, свр. *насјеси́и, лећи, и́риљуби́тии се*. – О̀ве-су лѣтве ли́јепо
на̀селе на рожни́ке. Ви́ћете да̀-ће-се шѣмла ли́јепо сла́гати кат бу́днѣмо по-
крѣвати по̀ету.

на̀сећи, на̀се́чем, свр. *насјећи у довољној мјери*. – На̀секо̀ Сто́ен прѡ́ћа у
По́љићѡву Пла́ндишту, мо̀ре заплѣсти свѡ́ ба́шчу по Дебе́љаком.

на̀спрам, прил. *насу́рои́и, један исѣред другога*. – Ва́со и Ма́ркан ни́кад
у живѡту ни́јесу сјѣли е́дан на̀спрам дру́гок. Ва́со-се дрнѡ на Ма́ркана.

на̀су̀лити се, на̀су̀ли́м се, свр. *договори́тии се*. – Ку́повѡ Жи́вко вѡну од
Ко̀вчина па̀-се ни́јесу му́гли на̀су̀лити ѡко ци́јѣнѐ.

на̀су̀ти-се па̀ра̀, изр. *доћи до великог новца*. – Прѡ́до Ми́ркан Кала́ба
гра́ђу и на̀со̀-се па̀ра̀ и па̀ра̀. Ча̀стијѡ свѡ́ би́ртију у Прѣкраи.

на̀сүчѐ-се бӯра, изр. *учесїа јака бура која омеїа рад*. – Кã-се на̀сүчѐ бӯра нїз Вјетрени дõ, нѐ-мош нүсити на̀виљãкã кãмоли дјѐти плãшће.

на̀трајбати се, -ãм се, свр. *нарадиїи се шешка ѿосла*. – Е, Блãже-сѐ на̀трајбõ у õнõ свõга вијека кõсѐћи сãм дõље у Нинõвцу. Нїје-му һãћа имõ ёднѐ нүгѐ пã-му нїје мүгõ нїшта помõћи.

на̀трүнити, на̀трүнїм, свр. *ѿосуїи ѿруњем*. – Кõй-е һãвõ вãкõ на̀трүни-јõ õвү варенику пã-е вãкõ трүњава?

на̀трүсити, на̀трүсїм, свр. *засуїи овлаш снијегом или нечим другим*. – На̀трүсило-е мãло снијешка на̀-подину, мõрãмо скїнути нѐколике ви́ле сїјена па үндãк дјѐти плãст.

на̀туљити, на̀туљїм, свр. *наїрїаїи до врха*. – На̀туљили Вүнићи пүну пõету сїјена кõ шїпак. Родиле тра́ве па на̀кõсили кõ нїкат.

на̀ћи се, на̀ћѐм се, свр. **1.** *родиїи се*. – У-нашок-се Лукендѐ нашло и дѐвѐтõ жѐнско дијѐте. Нѐ-идү сиромãку мүшкã дјѐца нїкãко. **2.** *спресїи се ѿ договору*. – Пѐцкã, Мѐднã и сѐло Бараћи, мãлã мõја, тү-ћемо се на̀ћи. н. п.

на̀у, изр. *на ум, на ѿамей*. – Нѐ-паде-ми јүчѐ на̀у да күпїм ёдан кїл брõкãвã гõра на граду. Дã-не имãдо врѐмена, нѐ-би жãлијõ.

на̀узнãк, прил. (*лећи*) *на леђа*. – Имã лүдї кãд лѐгнү на̀узнãк, рчү кõ-да трлицãш тестѐрõм по бӯковије сврãза.

на̀цијепити, на̀цијепїм, свр. *наїравиїи ѿкоїшину у дрвейу*. – Прво-се клãда на̀цијепї пã-се õндãк õдбїјã дүга. Брѐс-тогã нѐ-море.

на̀чинити, на̀чинїм, свр. *наїравиїи*. – Күм Сїмо-ће õ-дрвета скãква һãвла на̀чинити: плõску, дїпле, гүсле, бãрдãк и јõш штокоѐшта.

на̀ши күкãвци, -шије, -вãцã. м. *наша сирõиња*. – Кã-смо бїли у Грацу, стрпашѐ-нас у ёдан камїјун һѐ бїјãде јõш нѐкакије лүдї. Чїм проговõришѐ, ви́ђешмо дã-су-тõ на̀ши күкãвци Личãни.

на̀шки, прил. *на наш начин, ѿо нашем обичају*. – Уватишѐ-се ү-Бãчкõј на̀ш Кõво и ёдан Мацãр ү-кости, вãљда збõк нѐкѐ Мацãрицѐ, пã-се понѐсошѐ. Мї на Кõву: „Притѐгни-га на̀шки, штã-га жãлиш.“

на̀шла крпа зãкрупу, изр. *сличносї ѿ свему*. – Нѐће Ђõсо на лїводу. Такã-му-е и жѐна. Штãш, на̀шла крпа зãкрупу.

на̀шла слїка прилику, изр. *сличносї ѿ изгледу*. – Їка һõрãв ү-лијевõ, а жѐна-му у дѐснõ. На̀шла слїка прилику.

не бѐри брїгѐ, изр. *буди сигуран, не скирај се*. – Отишõ Нїне ү-вõјску, а Нѐћко-се зãбринõ. Вѐлї-му Ђүсница: „Не бѐри брїгѐ, Нїне-се чүвã кõ вүк.“

небѐскã звїјѐзда, -ѐ, ж. *енергија сунца*. – Упѐкла небѐскã звїјѐзда, запãлијõ-се пѐрчїн на глави. Липтї знõј ш чѐла, ѿпадошѐ дчи.

нѐ-бијãде нїкок, изр. *никога није било у ѿмоћи*. – Чүвала Јѐлица Нѐ-вина õвце под Окрѐтãвцом. Бїла бõса и цõпї-је змија. Нѐ-бијãде нїко ш њõм и црче цүра дõк-би длãном õ-длан.

не бијелї зѹба, изр. *не оївара усїа, не говори*. – Мара не-бијелї зѹба дѹк-је штѹ не ўпїташ. Нѣкако брѣскарна прѣковишѣ.

нѣ-буди прїмијењено, изр. *да се їеби не деси*. – Нѣпѹ-се нѣкакѡв по-ганац Ђули на трбуву, нѣ-буди прїмијењено, и гѹре дѹље, ўмрије млѣт чѹек.

нѣ-буди-ти запѹвиђено, изр. *зайѹвијестї са негацијом*. – Нѣ-буди-ти запѹвиђено, притвѹрдѣ-тѣ врата, нѣшто-ми лѣдено.

невалѹштина, -ѣ, ж. *изоїаченостї, їоквареностї*. – Нїје кѹд-нас сѣмо нѣрѣд и презобразлук вѣно и прѣголемѣ невалѹштина. Нїко нїкок нѣ-видї.

нѣ-вјерѹј псѹ и Турчуну, изр. *доказано невјерсїиво*. – Тї-си, Мїле, будѣла над будѣлама. Свѣком вјѣруеш кѹк прѣвї пѹт у живѹту вїдїш. Нѣ-вјерѹј псѹ и Турчуну. Пѣс-ће-те ўести кѣт-се нѣ-нѣдѣш, а Турчин-ће-ти глаѹу ѹт-кинути.

нѣгдашњї, -ѣ, -ѣ. *онај који је био*. – Мѹј бѹго, нѣгдашњѣк мїљка и лѣпѹтѣ дѹк-сѣ бїло млѣдо. дстарї-се, стѣгошѣ нѣсретнѣ гѹдине.

нѣго, парт. *їоїврдна їарїикула*. – дћеш-ли тї, Бѹгдѣне, ўитро с нѣми на дѣрнек у Кауре? „Нѣго. Јѣсам-ли-ти јѹчѣ рѣкѹ да ѹћу.“

нѣ-дѣ бѹковина нѣ-се, изр. *ваїри зима не смеїа*. – Сјѣдї Бїбан крѣј шпѣрета и пѹшї лѹлу, мѣћава завїјавѣ окѹ-кућѣ. Разбјѣснила-се вѣтра у шпѣрету од сѹвѣ бѹковинѣ. „Нѣ-дѣ бѹковина нѣ-се,“ вѣлї Бїбан.

нѣ-дѣ ѣѡвѹ свѹе, изр. *чѹвјек је увијек на искушењу*. – Прѹпаде-ми пѹ-стѹ сїјено у пѹдети, вѣлї Ђѹрага. дбѣчено сирѹво. Кѣжѣ-му Сїмѣн: „д, мѹј Ђѹрага, нѣ-дѣ ѣѡвѹ свѹе.“

нѣком рѣт, нѣком брѣт, изр. *у раїу су људске судбине различїе*. – Дѹћѣ нѣсретнї рѣт. Пѣметнї ўћѹтѣ, будѣле прогѹворѣ, а вукѣра-се обѹгатї. Тако-е нѣком рѣт, нѣком брѣт.

некршћѣнїк, -їка, м. *онај који није кршћен*. – Јѣ не мѹгу бїти пѣметѣн ѹткѹт вѹликѹ некршћѣнїкѣ ў-нашом нѣроду.

некршћѣница, -ѣ, ж. *жена која није кршћена*. – Данас-је ў-нашом нѣроду некршћѣнїцѣ кѹ на гѹри лїста. Утрѹкуј-се дѣ-се не крѣстѣ. Дѣ-бѹк сѣчѹ-вѣ.

нѣ-лези врѣже, изр. *оїасностї је кад се не надаш*. – Накѹсили мѹи сїјена дѹље ў-Плѣндїшту, свѣ нѣвїљак до нѣвїљка. Нѣ-лези врѣже, пѹнѹ вјѣтар с јѹга и їспревалївѣ свѣ нѣвїљке и ѹтпїрї пѹло сїјена по грѹмовїе.

не лїпши мѣгѣрче, изр. *сачекај, издурај*. – Вѣлї Рѹдолѹб: „Љѹди, нѣ-стало зѹбї кѹњије, стрпите-се мѣло.“ Загрѣјашѣ Пѹдгѹрци: „д, не лїпши мѣ-гѣрче дѹк траѹа нарѣсте. Кѣко-ћѣ кѹњи рѣдїти глѣдни?“

нѣљѹди, нѣљѹдї, м. *їојединци лошег каракїтера*. – Вїдїјѹ-сам у Врѣњинѹј вѹјски кѣко изглѣдајѹ нѣљѹди. Сјѣдѣ Шѹѡбе и пѹшѣ, а нѣ-нас ѹбичнѣ сѹлдѣте и нѣ-гледајѹ, нїти-нас нѹдѣ дѹѡаном.

нѣмѣ гѹвѹра, изр. *негаїа свега*. – дћемо-ли ѹвѣ гѹдинѣ зѣдно ў-Бѣчкѹ у кѹрузе, пїтѣ Павлѣзан Гѣјѣна. „Нѣмѣ гѹвѹра, нїкет вїшѣ“, вѣлї Гѣјѣн.

нѐмā па нѐмā, изр. *изгубљено*. – Ћѐ-ти-е, чѓече, лўла, ўпїтā Дрāгиња Нїколу? „Нѐстала нѐђе. Сврѓѓ-сам-се трајѐћи, āли нѐмā па нѐмā.“

не мāнишѐ пїће, изр. *велики алкохоличар*. – Нāвијѓ Рāјко бѓцу па пїје. „Остави, тѓ-е петрѐуље“, зāгалāмї жѐна. Вѐлї Чѐдо: „Рāјко не мāнишѐ пїће.“

нѐмā тїцѐ брѐз прāсицѐ, изр. *свињско месо је обилаћѓ*. – Ў-зїму-се нѐ-идѐ брѐз дебѐла прāсца. Дўга-е зїма. Нѐмā тїцѐ брѐз прāсицѐ.

нѐмā штā нѐмā, изр. *има свега и свачега*. – У Гѓлїћā ис-Пријāнā, нѐмā штā нѐмā. Ўни-су вāзда їмали и бїли гāзде.

не мѓгошѐ-се утўкати, изр. *велика разлика*. – Прибѐлѓци-се цијелї дāн цѐргали ѓко цијѐнѐ вўнѐ и не мѓгошѐ-се утўкати нїкāко.

нѐ-мѓрāш ў-цркву, изр. *урадићѓ добро дјело*. – Нїје Лāља запāлијѓ їмā ѐвта дāнā. Прўжї-му Шарпѐлāш ѐдну лўлу дувāна и Лāља-се рāзбркнў. „Ѓ, вāла-ти кѓ прāвѓм чѓеку. Нѐ-мѓрāш ў-цркву їћѓ мѓлити-се Бѓгу.“

нѐ-мош прѐглѐти, изр. *бескрајна ширина*. – Прекрїлиле ѓвце пѓље кѓ ѓблāци нѐбо. Нѐ-мош прѐглѐти пўстѓга блāга.

нѐ-нāђе-се јāчї, изр. *најбољи*. – Пѓстрой Швāбо нāс и Лїчāне на ѐдну лѐдину гѓре кѓд Грāца. Бїрā нāјбољѓк. Нѐ-нāђе-се јāчї ѓд-нашок Сāријѐ у тѓликѓ мўмāкā, свї кѓ аждāје.

нѐ-пїје вѓдѐ, изр. *не може, нема вриједносћѓ*. – Дѓћерѓ Нїкола про-дāвати шїпе. Вѐлї Лѓврица: „Тѓ нѐ-пїје вѓдѐ. Дāнас-се трајѐ купијѐри.“

непрѐстāнцѐ, прил. *сћално, неїрекидно*. – Мāждї кїша непрѐстāнцѐ па кѓсац нѐ-море ўзѐти кѓсу ў-рўке и кѓсити.

нѐродица, -ѐ, ж. *неродна година*. – Ѓво, нѐколикѐ гѓдине, ўдарила пўстā нѐродица. Сўша дāде крагу трāве и ўсјеве. Нāрот реполѓвијѓ блāго.

нѐслāн, -а, -о. фиг. *недозван, ћуї, груб, некулћуран*. – Нѐмā нїшта стражњѐ од нѐслāна исāна. Ш-њїм нїшта нѐ-мош пѓстићѓ под мїлїм бѓгом.

нѐтијāк, -а, м. *нећак, сесїрин син*. – Сāстали-се кѓ-црквѐ на Врби на збѓру трї ўјāка и трї нѐтијāка. Пїјў, пјѐвајў и лїјепо-ї вїћѓ.

нѐтијāкѓв, -кова, -ково. *оно шїћѓ їријāда неїчијаку*. – Нѐтијāкова пјѐсна ўјāку нāјбољѐ пўнїрā. Нѐтијāк зāпјевā: „Ѓ, кāт ўјāку нѐћу, да кѓме-ћу.“

не трѐпѐћѐ, изр. *уїорно гледа*. – Зāпјевā Мїлош Пѓлїћ ўз-гусле ўнў пјѐсну о Гāврилѓ и Вердинāту. Солўнац Милѐкоња слўшā и не трѐпѐћѐ ѓчије.

нѐће грѓм у кѓприве, изр. *сигурно мјестѓ*. – Ѓшѓ-би у Тўлиће, а нѐ-смијем от пāсā. „Ѓ-тї, бѓлан“, вѐлї Блāже, „Нѐће грѓм у кѓприве.“

нѐће кārта поштѐна чѓека, изр. *крађа, лоїовлук, їревара*. – Ѓграјў двā лѓпова кārтā. Ѓдан гўбї, лўтї-се па вѐли: „Нѐће кārта поштѐна чѓека.“

нѐће нї-да чўје, изр. *ѓбїја све, не їрихвāћѓ нишћѓ*. – Прѓдѓ-би Стѓен свѓју грађу ўном Швāби Вўксу, āли ўн нѐће нї-да чўје.

нѐ-ћешѐ, изр. *не ћїјѓдѓше*. – Нāћѓшѐ ѐднѓк сирѓтāна ў-зāдруги краѓе штѓшта и нѐ-ћешѐ-му нїшта. Бїјѓ мāло нāстрāн.

нећкати се, -ам се, несвр. *суздржаваџи се, одбијаџи ѿонуђено*. – Е, мѳј Дуле, од нећкања нѳма нѳкакѳ вајдѳ. Мѳл-мѳл па нѳш јѳсти ш-љуђије. Мѳни се нећкања, бѳће-ти бѳљѳ, ја-ти кажѳм. Кѳ-се нећкѳ, прѳпѳ-е.

не увлѳчи јѳзик, изр. *говори сѳјално*. – Ўна Пѳуљкина намѳгуша пѳцијѳли дѳн не увлѳчи јѳзик у уста. Како-јѳј сѳмо не дѳјѳди стѳлно торѳкати.

не удѳе-се свѳка ѳшчешљѳна, изр. *изглед вара*. – Обѳкла Цвѳјка нѳву цѳрзу па ѳтишла нѳ-збор. Вѳли Клѳсара, не удѳе-се свѳка ѳшчешљѳна.

неуљудан, -дна, -дно. *слаба каракѳтера*. – Чинѳ-ми-се да данаске ѳмѳ вѳшѳ неуљудније ѳуђи нѳго рѳнијѳ. У мѳе-е дѳба ријѳдак-је бѳјѳ неуљудан чѳек.

неупѳран, -рна, -рно. *неуѳуђен, незналица*. – Клѳпо-е неупѳран пред-мјерѳ. Ўн јѳдник нѳ-знѳ сѳм сѳ-собѳм упѳрати.

не-ушѳ, изр. *не уважѳва нишѳѳа*. – Бѳри говѳријѳ, не говѳријѳ, нѳ-ушѳ. Свѳдно, говѳријѳ нѳму, а говѳријѳ пању.

не-чешѳ-се по гѳзици, изр. *не занима га нишѳѳа*. – Кѳша пѳдѳ, пѳкиснѳ вѳшѳј, а Тришо-се нѳ-чешѳ по гѳзици. Тѳп, дѳби-дѳс.

нечѳек, -а, м. *ѳѳјединац слаба каракѳтера*. – Нѳјлашнѳ-е бити нечѳек; крађи, пѳтљѳј, лѳжи. Такије-е данас нѳ-свакѳм корѳку.

не шљѳвѳ-га, изр. *не цијѳни га*. – Нѳша Бацуља не шљѳвѳ свѳк чѳека нѳ-за сѳву шљѳву. Ўна прѳводѳ свѳе, па кѳм-се свѳдило, кѳм нѳ-свидило.

ни вѳтрѳ, ни вѳтришѳа, изр. *бескуђник, самац*. – Ёно јѳднѳк Мѳцѳ, ни вѳтрѳ ни вѳтришѳа, ни жѳнѳ, ни дјѳцѳ, нѳђе нѳшѳа.

ни грѳм бѳјѳ, ни мљѳн мљѳјѳ, изр. *све осим грома и млина*. – Јѳс-ли-се тѳ, Јѳја, како истѳретѳвѳ са нѳликѳ дјѳцѳ? „Јѳш сѳмо ни грѳм бѳјѳ, ни мљѳн мљѳјѳ.“

нѳ-до кѳљѳна, изр. *није му равѳн*. – Тѳ вѳлѳш да Штѳјѳ бѳљѳ прѳвѳ самѳре о-Тривѳцана. Нѳје ѳн Тривѳцану у самѳрије нѳ-до кѳљѳна.

нѳ-за жѳву глѳву, изр. *ни ѳо коју цијѳну*. – Бѳ-ли-тѳ, Мѳјѳ, ѳвѳ гѳдинѳ у кѳрузе са Шѳбѳтије? „Нѳ, нѳ, нѳ-за жѳву глѳву. Дѳста-ми-е Шѳбѳтѳ.“

нѳ-за сѳву шљѳву, изр. *мизѳрна вријѳдносѳѳ*. – Јѳкара Цвѳју не зарѳзује нѳ-за сѳву шљѳву. Ўн-се ѳптрѳзѳ окѳ-нѳ, а ѳна ѳкрећѳ глѳву ѳд-нѳк.

нѳје зѳ-прѳчу, изр. *лош ѳримјер*. – ѳма, прѳчѳ-би-ти, Сѳмо, нѳшѳо, ѳли нѳје зѳ-прѳчу. Утѳкла ѳнѳ Сѳђѳѳанѳва снаја ѳт-чѳека.

нѳје зѳмљѳ шчѳкала, изр. *није било досѳд*. – гвѳк јѳда и нѳрѳда нѳје зѳмљѳ шчѳкала. Дѳклѳн-ћѳ ѳвѳ вѳкѳ, ћѳвѳ црнѳ знѳ.

нѳје свѳком пјѳвати ѳспѳт сѳла, изр. *ѳѳѳребѳн је углед*. – гће и Клѳсара да прѳвѳ тѳру кѳ и Рѳде Пѳндѳкало. „Нѳје свѳком пјѳвати ѳспѳт сѳла,“ вѳлѳ Шѳјѳко.

нијѳсам-се ја јѳчѳ рѳдијѳ, изр. *велико живоѳно искусѳиво*. – Нѳмѳј-тѳ мѳни, мѳдрѳве, ѳвѳ бѳло, ѳнѳ сѳвѳло. Нијѳсам-се ја јѳчѳ рѳдијѳ.

никат чӯб, изр. *не знам*. – Знаш-ли-тй, Лӯка, да-сє Рйља трипӯт жєнијō?
„Ај, ђаволе, нйкат чӯб. Ђє-ћу знати?“

ни кәмо ђє-си, изр. *ни налик*. – Ўнәј Трйвӯнōв винй ўјәк. „Мә, кәкй, ни кәмо ђє-си. Йстй һәһа кō да-си-му главу скино.“

никōговић, -а, м. *човјек без угледа*. – Глєдәј, ћєри, да нәћєш прәвōк мӯмка, нємōј кәква никōговића јєднōкрәвца.

ни кōца зашиљити, изр. *несйрейшан, незналица*. – Дәјдє Ѓӯтәну да про-
читә овӯ депєшу. „О, дō-чек-јє тєби, Јōја, ўн нє-знә ни кōца зашиљити кәмо
читати.“

нйкрозашта, изр. *без разлога*. – Заўјєла-сє ўнә двә Павлєзанова, а крō-
зашта, нйкрозашта. Оба цвркљива и зәварита на Павлєзана.

ни лӯк йјō, ни њйм мйрисō, изр. *лажна оййујсба*. – Ђдна главєшина
нарнула на Вōина да сўјє државу. Устаде Чєлоња па вєлй да-е тō ләж. Он ни
лӯк йјō ни њйм мйрисō.

ни мәкац, изр. *укочен, нейокрейшан, лијєн*. – Стәō Тōричйн мәгарац на
Башића мōсту и ни мәкац. Дєрәли-га прутом, әма јōк, ни мәкац с мјєста.

ни нанєси, изр. *никаквє сличносйи*. – Дәвид винй дйт Лӯжија. „Мә,
кәкй, ни нанєси, вєлй Јōрган. Йстй һәһа Лӯципер.“

нйкошта, изр. *безвријєдан разлог*. – Јучє-сє Шōбати поперчйнашє нй-
окошта дōљє испōд-Грудйнә. Вәлда око мєћє, штә-ли.

нйоткуд, прил. *ни са којє сйранє*. – Нєстало тежәцијє сōли зә-бләга.
Нйјєси єдно вријєме мӯго нйоткуд нәбавити сōли, да дукат дәеш.

ни пєра одбити, изр. *нејач, мала снага*. – Вәлијō-сє Чӯпо да бōљє кōсй
од Рōћка, Ләкетина кӯма. Вєлй Ләкета: „Нє-мош-тй њєму ни пєра одбити.“

нй-пєт, нй-шєст, прил. *брзо, у моменйу*. – Сләгō Дрәган да-є искōсијō
Провәлију. Мйјо, нй-пєт, нй-шєст, па двйјє ўз-уши, пләс: „Штō ләжєш,
нијєси ни ўшō у ливоду.“

нй-прстом мәкнути, изр. *миран без снагє*. – Сустō Ләзәр йдӯћи из Пō-
норәцә. Лєгō и нє-дйшє, нй-прстом мәкнути.

нйске грәнє, -кијє, грәнә, ж. *мизеран йолжасј*. – Ўзє бєговијє мјєру
нєкй Микаило штō-сє потӯрчијō и ўни пәдошє на нйске грәнє.

нит стәро кәшљє, нит нејәчко пләчє, изр. *слободан без ичєга*. – Ләко-є
Пєри. Мōрє кō єдан по єдан. Кōт-кућє, нит стәро кәшљє, нит нејәчко пләчє.

ни трєнути, изр. *без сна, не да сє засйаиши*. – Пәлє крсти нәшом Илийи,
а и нєсретнй йшијәк притєгō. Цйјєлӯ бōговєтнӯ нӯћ, ни трєнути.

нйћи, нйкнєм, свр. *избийши из земљє, йојавийши сє клица*. – Дōк-јє гōћ
пōдланица снйјєга на Шатōру, не убацўј нйшта ў-земљу. Зємљә лєдена, нєћє
нйшта нйћи. Әко нйкнє, пōбићє свє мрәз.

нй-у рōду рōд, ни помōзи бōг, изр. *нису у сродсйву*. – Бōжо, јє ли ўнō
Шпйрән, твōј ўјәк? „Мә, кәкй, ни у рōду рōд, ни помōзи бōг.“

нѡв новцијѧн, изр. *нѡвцијѧно нов*. – Купијѡ Мијѡ нѡв новцијѧн капут пѧ-га нѡсијѡ сѧмо на прѧло да цуре видѧ.

новакѧли тежѧк, изр. *богѧтѧ, има увијек хране колико ѡреба*. – Било-е код-нѧс новакѧли тежѧкѧ па помѧгали ѡнѧ тѧњѧ једнокравце са чѡдо дјецѧ. И тѡ-е вѧљало цијѧлу сѧлу штѧречѧш.

нѡгара, -ѧ, ж. *жена дебелих ногу*. – Била ѧдна нѡгара ѡ-Пријѧније па ѧмала нѡге дебеле ко двије нѧјдебљѧ сврѧзе. Мурало-е мѡшко чѧљаде поглѧти зѧ-нѡм, ѧт кѧкѧ-е била.

нѡгу за нѡгѡм, прил. *лагано, без журбе*. – Пѡшѡ Мијѧца Мѧтић ѡ-грѧд на нѧкаву сјѧдницу. Од Врбѧ до Глѧмоча, нѡгу за нѡгѡм и стѧгнѧ на вријѧме.

нѡктити, -ѧм, несвр. *сѧварѧти уз ѡѡиешкоѧе*. – Блаже нѡктѧ ѡд-јутра дѡ-мрѧка дѡље у Нинѡвцу. Кѡси јѧдник сѧм. Тѧѧа-му није ѧмѡ ѧдне нѡгѧ па није мѡгѡ кѡсити. Одрезали-му нѡгу, ѡјѧла-га змијѧ кѧт-је бѧјѡ мѧли.

нѡкци, нѡкѧтѧ, м. *нокѧти*. – У Звѧкана нарѧстѡ нѡкци кѡ кѧнце. Зѧћѧ врѡне и нѧбијѧ ѡгњѧшта нѧроду пѧ-ѧ нѧ-режѧ пѡ-пѡ гѡдинѧ.

нѡс-нѡс, имп. *носи, носи*. – Лѧжѧ Гѡдѧн пѧн ѧспод Гѧјановѧ кѡћѧ. ѡзѧ-га Гѧјѧн па нѡс-нѡс под Видѧсилову крушку.

нѡћ свјѧдѡка нѧмѧ, изр. *ѡѡасносѧ, ѡѧјансѧвеносѧ*. – Не ѧди ѡ-нѡћ нијѧд. Нѡћ свјѧдѡка нѧмѧ, свјѧтује Стѡен Вицу.

нѡв, -ѧ, -ѡ. *нов*. – ѡбѡ наш Мијѡ нѡве цѧпале па ѡтишѡ нѧ-збор ѡ-Рѡре на Ылѧндѧн. Цѧпале тѧјѧсне па нажуљале ѡбе нѡге на ѡном ѧлѧнскѡм звѧзгану. Сѡвѡ Мијѡ и нѡве цѧпале, и зѡѡр и свѧтитељѧ Ылију.

нѡгостѡп, ѧ, м. *ногостѡпѧ, уска ѧлѧнинска сѧѧа*. – Низ-Врлѡ стрѧну се у Прѧодац мѡре сѧћи сѧмо нѡгостѡпом, нијѧко другѡвѧчнијѧ.

нѡђе, прил. *ондѧе*. – Нѧ-Млиништије ѧмѧ стѧрѧ лѡгѧрница у лѧдѡвини. Нуђе ѧмѧ цѧијѧмушѧ брѧти на тѡваре. Нуђе ѧмѧ и живѧ водѧ.

нѡћекѧ, нѡћекѧре и нѡћекѧрце, прил. *ондѧе, на ѡном мјѧстѡу*. – Нућекѧ вишѧ-нашѧ тѧстѧ, ѡдмѧ до Мѧлићѧ, ѧмѧ јѧма тѡбѧлка. Причѧли стѧрѧ лѡди да нѧмѧ днѧ нијѧко и да ѡ-нѡј живѧ нѧкакви трѡглави змѧјѡви.

нѡкат, -кѧ, м. *нокѧти*. – Нѧ-знѧте ви кѧкѧ мѡке спѡпанѡ чѡѧка кѧ-се чѧкићѡм дѧрнѧ ѡ-нукат. Ни ѧжѧгѡ не бѡли жѧшћѧ.

нѡктити, -тѧм, несвр. *нокѧтиши, ѡиешко сѧварѧти имовину, ѡреживљѧвѧти*. – Тришѡ-ѧ цијѧла вијѧка нѡктијѡ и тѧкѡ и нијѧт није ѧмѡ вишѧ од ѧдне крѧвѧ. Звѧли-га једнокрѧвац.

нѡкци, нѡкѧтѧ, м. *нокѧти*. – У Звѧкана били нѡкци тврѧди пѧ-ѧ није мѡгѡ рѧзати нијѧм ѡсим кѡњскије клијѧштије. ѡн-би-тѡ чѧнијѡ ѡ-три мјѧсѧца.

нѡћ, нѡћи, ж. *ноћ*. – По нѡћи-ѧ тѧшко ѡдати брез лѡча. Смрћнѧ-се ко у рѡгу па ѧсѧн батрѧ пѡ-кући кѡ-брез ѡчијѡ.

нѡћивѧње, -ѧ, с. *ноћивѧње, кѡначѧње*. – Пѡтѧшко-ѧ бѧло нућивѧње ѡ-Бѧчкѡј на курузѡвини. Знѧли-су-се курузѡ брѧти и по нѡћи кѧт-је мјѧсѧчина.

нућивати, нућивам, несвр. *ноћивати, коначиши*. – Ми-смо знали нућивати и на ливоди кад-би остали дѡ-касно кѡсѣћи. Лѣжимо у навильције сѣјена и нѣје лѣдено.

нућити, -им, свр. *ноћити, иреконачиши*. – Знали-смо нућити и под гѡ-лѡм јѣликѡм кад-би забасали у-шуми прео Бјѣлавинѡ.

нућиште, -а, с. *ноћишије, коначишије*. – Кад-би ишли на дѣрнек у-Кључ, најчешћѣ нам-је нућиште било у-Врбљаније код Дѣспѣ Јѡкића и браћа-му Ђућѣ.

нућник, -ика, м. *ноћник, лагани вјетар у шоку љеица*. – От свију вјетрѡвѡ што кѡд-нас пушу преѡ-љета, најљешви-е нућник. Ун нѣкаѡ ѡдморѣ чѡека па бѡднѣ ѡдморан ко срндаћ и нѣ-море-му дѡдијати кѡшевина.

нушња, -ѣ, ж. *ношња, гардероба*. – Кут-ме нуѣе пронѣсѡшѣ и ѡчи провѣдѡшѣ, нѣ-виђу љѣшвѣ нушњѣ ко дѡље у Каурије. Пѡ-им-то лијѣпо пѡшѣ, мѡј прѣмили бѡго.

Њ

њѣјев, -а, -ѡ. *њѣхов*. – Нијѣсу њѣјевѣ бѣседе за бацање. Свѣ-е њѣјево бѡљѡ ѡд-нашѡк, вјѣрѡј-ми брку и ѡбразу. Бѡљѣ њѣве, бѡљѡ бѡлаѣо, ѣт.

О

ѡ, узв. – **ѡ**, зѡр-ти нијѣси ѡтишѡ на тѡбус, рѣче Драгиња кад угледа Ни-колу.

ѡбаѣт, -а, м. *дебљи ѡжиљак на мјесѡу гдје је била рана*. – Пѡсјѣкѡ-се Рѡнко кѡсѡм по рѡци пѡ-му ѡстѡ ѡбаѣт црљен кѡ гујана.

ѡбѡлити, ѡбѡлим, свр. *срушиши, ѡбориши*. – Кад у-нашѡј шѡми сјѣкач ѡбѡли три мадре нѡ-дѡн, ништан прѣст у-уво и пјѣвѡј.

ѡбѡљен, -а, -ѡ. *ѡборен, срушен, иѡсјечен*. – ѡбѡљене мадре гњѣју пѡред пуѡа. Друшкани нѣ-дајѡ дѡ-и гѡљѡ гѡни кѡћи за дрѡвѡ.

ѡбаћи, -ћѣм, свр. *ѡбаћи, иѡсјѣиши*. – Цвијѡлда свѡкѣ субѡтѣ ѡбаћѣ свѡѣ стрѣчевићѣ, Бѣбана у-Њѣрманије и Јѡвана Пѡљића у Пѡнићије.

ѡбаћи се, -ћѣм се, свр. *ѡбаћи себи, ѡсвијѣстиши се, схѡиши*. – Асли-сѣ унај пољѡрѡв маѡ ѡбашѡ. Вѣдѣм-га, ѡдлази свѡкѡ јѡтро за гѡведије, нѣ-зјакѡ вишѣ по сѣлу ко дѡсат.

ѡбашка, прил. *ѡсебно, ѡдѡјѣно*. – ѡвѡ-ми рѡкију ѡвѡи ѡбашка за кѡма Бѡжу, вѣли Пѡљић кад-је ипѣкѡ прѡви кѡтѡ. Та-е најбѡљѡ, вѣли Пѡљић.

ѡбе лијевѣ, изр. *несѣреѣносѣи, сѣиљѡносѣи*. – Нѣ-дѡј Мѡми кѡсу у-рѡке, јѡдна-те рѡдила, пѡсјѣћѣ-се. У-њѣк-су ѡбе лијевѣ.

обѣхати кўле и градове, изр. *ѵружати лажну наду*. – Ови-ће-ти обѣхати кўле и градове да гласаш за-њи. Ондаш вићи штѣ-си направијо.

објесити мачку ђ-рѣп, изр. *одбациѣи као неважно*. – Пѣро, тў мудрѣлију објеси мачку ђ-рѣп. Тѡ-е крѣчење небеса.

објесити нѡс, изр. *сѣидиѣи се*. – Рѡдила Шаинѡвкина цўра кѡпиле. Ёно Шаинѡвкѣ, објесила нѡс до трбува од пўстѣ срамѡтѣ. Не излази ѡс-кућѣ.

обљўштрити, обљўштрѣм, свр. *огладниѣи*. – Дајдѣ-ми, Дѣсо, тај колачић, нѣшто-сам обљўштријо. Пѡпѣ ѡитрѡс ракију, а трѣбѡ-сам штѡ у ўста.

оборити пјѣсну, изр. *заѣјевати завичајну ѵјесму*. – Дѣдѣре, мѡмци, обѡрте пјѣсну нашу: „Ој, Краино, нѣ-би-те волијѡ, да-се нѣсам ѵ-теби рѡдијѡ.“

обранити се, -ѣм се, свр. *раниѣи се*. – Обранијѡ-се Вѣле тестѣрѡм по нўги. Паѡ на тестѣру и дѡбро прокрвѣријѡ па мѡрѡ дѡктуру.

обрати бѡстан, изр. *наспѣрадаѣи*. – Бѡга-ми-ћеш, Крле, обрати бѡстан ка-дѡћѣш ћѣ-се по рѣду гѡворѣ. Вићеш пѡшто-су тўћѣ јабуке.

објукати, -ѣм, свр. *обићи, облеѣјеѣи, обигрѣи*. – Нѣкола-е објукѡ све пѡље и нѣје нѣје нашо пўтаља. Ёмѡ нѣкѡ дѡба навадијѡ-се, не дѡлази кўћи.

ѡвдашњи, -ѣ, -ѣ. *оно шѣо је из овога времена*. – Крви мѡја, ѡвдашња млађѣрија нѣје кѡ ка-смо мѣ бѣли млади. Нѣмѡ пѡчитѡвања старѣјѣк.

ѡвнић, -а, м. *дем. од ован*. – Ёмѡм ѣднѡк ѡвнића, мѣслијѡ-сам-га ѡставити за напредка. Од дѡбрѣ-е вајтѣ оваца па такѡ мѣслим учинити.

ѡвнѡћке, прил. *ѣо ноћи, у ѣоку ноћи*. – Да-ли-се тѣби, Јѡја, ѡвнѡћке спѣвати? Јѡ не мўгу издўрати от пўстије ѣшијѡка и грчѡва у нўга.

овнўсина, -ѣ, м. и ж. *аугм. од ован*. – Прѡдѡ Танѣсија онў своју овнўсину. Штѡ-ће, сѣдмѡ-му гѡдина, а ѣмѡ-ѣ јѡш ѡт-пѣт, ѡ-шѣст гѡдѣна.

ѡвѡ-е твѡе мѡсло, изр. *ѡѣѣужба другога*. – Нѡвѡ Стѣвѡн Кавѣру нѡосове у лѡву. Кад-су Кавѣру напали ѡсови, вѣлѣ Стѣвѡну: „ѡвѡ-е твѡе мѡсло.“

ѡ-глѡву, изр. *није ѣако важно као глава, живоѣи*. – Смѣрте се, мѡмци, ѵ-кўћи, не ѣдите на прѣло, виђите ли да-е мѣшава и да-се гѣнѣ. Нѣје ѡ-глѡву, бѣће јѡш прѣла ѡко-сте-ви прѣви мѡмци. Такѡ вѣлѣ Бѣбан мѡмције и бѡга-ми, пѡслушашѣ.

оглѣдати се, оглѣдѣм се, несвр. *гледаѣи се у огледалу*. – Нѡша Стѡица нѣшта нѣ-рѣдѣ пѡ-цијѣли дан. Сѡмо се оглѣдѣ у огледалу.

ѡглѣти се, оглѣдѣм се, свр. *видјеѣи се у цицвари или води*. – Свѣ-смо-се ѡглѣли ѵ-цицвари и виђили се ко на-длану.

оглѡцати, оглѡцам, свр. *оглодаѣи све до косѣи*. – Лѡкета оглѡцѡ бѡжићнѡ плѣће, нѣје ѡстало ни трўнкѣ мѣса. Виђѣ-се у плѣћу свѣ-што ѣмѡ.

ѡглунути, -нѣм, свр. *накраѣко оглувиѣи*. – Мѡло-сам-се наладијѡ па ѡглуно. Слабо чўем на-лијевѡ ўво и тўтњи ѵ-њем.

оглүшити се, оглүшїм се, свр. *їогријешиїи їрема неком, заборавиїи на обавезу*. – Ја-сам-ти-се оглүшијо о покoјнoк Бaју, не донeсо-му дувaнa кaт-мe замoлијo. А вoлијo запaлити, мїлї мўј бoгo.

огүглати, -aм, свр. *їoстїaїи неoсјeїљив на све, oїуїиїи*. – Гвeрїн oгуглo и oглүвијo, нe-мoш-му нїкaкo aлaисати штa дїe. Сaмo млaтї глaвoм.

oдaдїмaјү лaгүми, изр. *їрoбијa се їуїи, корисїи се динамиїи*. – Кaт-је Врaњo прaвијo штрeкy прeд-Млинїштa, повaздaн oдaдїмaјү лaгүми.

oдaти на глaви, изр. *излaгaїи се oїaснoсїи*. – Мoрo-е Мїлe нaгрaисати. Oдaвнo oн oдa на глaви. Свјeтовали-су-гa лүди, aли не вријeдї, мaнитo.

oдaти по врү, прил. *хoдaїи їo снїјeгy кoји се не їрoвaљүје*. – Стeгo снїјeк и зaмрзo. Мoрe-се oдaти по врү, не прoвaљүје-се.

oдбїјaти дүгy, изр. *цїјeїaїи дугy*. – Шaјкo и Сaријa свaкe сүбoтe oдбїјaјү дүгy у Рoгуљинoј дoлини. Прoдaјү у Кнїну зa дoбрe пaрe Далмaтїнцијe.

oд бирвaктa, прил. *oд сїaрїх вpeмeнa*. – Вoђeкa нїје бїјo вaкo їзврaћeн нaрoт јoш oд бирвaктa и зeмaнa. Нe-мoш aбaтити на дoбрa чoкeкa.

oдвaлaшити, oдвaлaшїм, свр. *oдсјeћи, oдрезaїи*. – Спрeмa мaтeр кү-пyс зa вeчeрy. Прeпїрa-гa ў-двїје вoдe. Oндaк-сe ћaћa пoпe на тaвaн и oдвaлaшї клип слaнїнe дa мaтeр мeтнe пoт күпyс.

oдгрљaти, -aм, свр. *oїићи їo лoшeм їуїу*. – Oдгрљaшe нaши күрyзaри прeд Прoлинa брдa. Oдoшe ў-Бaчкү у бeрбy күрyзa.

oдгрмити, oдгрмїм, свр. *oїићи уз великy бyкy*. – Кaт-је Лaзaр oдгрмијo нa-Кoсoвo рaвнo, нїје знaо штa Вүк смјeрa у глaви и дa-ћe-гa їздaти.

oдe кo нa-вaтрy, изр. *oїићи брзo, муњeвиїo*. – Чїм шљeгoшe ў-Кнїн, рaстoвaришe дүгy. Дoк длaнoм o-длaн, oдe дүгa кo нa-вaтрy.

oдe мaст ў-прoпaст, изр. *їрoїaдe, великa шїшeїa*. – Нe-дaј, нe-дaј, прe-вaлї зeкa сaмaр. Oп-oп-oп, прeвaлї, прoсү-сe жїтo. Oдe мaст ў-прoпaст.

oдe-тї долeкo, изр. *їрeїјeрaїи, їрeнaглїи*. – Aјдe Сaвyкa, дa-сe нa-сүлїмo. Тї мeни дүгyeш јoш пaрa. „O, oдe-тї долeкo“, дрнү сe Пpїбeљaц.

oди-ми, дoђи-ми, изр. *кaкo кaдa, и oвaкo и oнaкo*. – Штo-ми, Мaркaнe, нe-врaтїш пaрe oдјeднoч? Тї-тo, oди-ми, дoђи-ми, кaкo кaдe.

oдимити, -їм, свр. *їзлoжїи се дyгo димy*. – Пeкли-мї брaвe зa Бoжїћ у Шaјкїнoј брвнaрици. Пyвaлa јүгoвїнa пa сврaћaлa дїм. Ѐлe oдимїјo пo-свe.

oдјeздити, oдјeздїм, свр. *oїићи на коњy на далeк їуїи*. – Oдјeздїшe Дрaгїни свaтoви у Прeoдaц пo-млaдy на двaeст сeдлaнїкa.

oд-јyтрa дo-мрaкa, изр. *цїјeлї дaн*. – Трeбa кoсити oд-јyтрa дo-мрaкa свaкї дaн пpїјe вјeтрoвa пaлцa и кyпрeшaкa. Уни-ћe пoкoсити брeс кoсe.

oдлeжaти, oдлeжeм, свр. **1.** *їрoвeсїи нeкo вријeмe у зaївoрy*. – Пoбили-сe Прeкрaјци їзмeђү-сe нa збoрy пa oдлeжaли у прeдeкaни пo eвтy дaнa у Дрвaрy. **2.** *сaзрeїи кoм зa рaкїјy*. – Oдлeжo-e кoм дoбрo, прeврнo-сe кoлaч ў-кaци, вaкaт-је пeћи рaкїјy дoк-је лијeпo вријeмe.

одлијевати пиће, изр. *набављаиши ракију за славу*. – Чим-се примакнѣ Јовањдан, спартѣјајѹ-се Чегари ићи одлијевати пиће за-славу ѹ-Книн.

одличник, -а, м. *онај који је најбољи*. – Ка-се одборник Тешо обуће и ѹтегнѣ и још свежѣ црљенѹ широкѹ машњу, вини ѹнај ѡпштински одличник.

одложити, одложим, свр. **1.** *наложити ваиру*. – Одлождѣ Ћика ваѣру па-ћемо пећи купијере. Вакат-је јѣсти. **2.** *ошавити оружје*. – Одложѣ лугар пѹшку па сјѣде јѣсти с кѡсције врућу јањетину. Такѣ-су лугари.

одљаушити, -им свр. *ударити некога дланом ѿо образу*. – Одљауши Вицо Здравилу ѣдну уз ѡбраз, ништан тандркну глава.

одмак, прил. *одма, истиог моменѣа*. – Чим Дмитар дође прозѣбѡ од оваца, одмак сјѣде крај врѹнѣ да-се ѡгрије.

одмјер пѡље, -а, с. *рука од шаке до лакѣа*. – Нѣмѡ врлѣтнийѣк пѡља од одмјер пѡља. Тѹ-се одмијера ѡт-шакѣ до-лакѣа јѡш ѡдавнѡ.

однеклѣн, прил. *од неког мјѣста*. – Нѡнесе ѣвѡ однеклѣн Кѡвчалију ѹ-Рѡре на-збор, пјан кѡ чтѹра. Свѣза зѣкицу за ѣлумака па ѣзвѡди лѣтар ракијѣ.

ѡд нѣмила до нѣрдага, изр. *на разне начине*. – Шѣѣ-ће јадни самац лѣдичњак? Прѣбѣја-се ѡд нѣмила до нѣдрага. Сѡм-је сѣби крѣв.

ѡднијѣла вода, изр. *ѣројало, изгубљено*. – Ћѣ-су-ти, Слѡвко, нѹви ѡпанци? „Нѣмѡ-ѣ, ѹкрѡ нѣко. ѡднијѣла вода.“

ѡднијѣти гаће на штапу, изр. *наспирадаиши, ѣобјећи*. – Нарнѡ Швѡбо на Гѣцу четрнѣстѣ. Гѣцо-га дѡчекѡ и налапуши прѣо Дринѣ, а Швѡбо-ће-ти главѡм брѣз ѡбзира ѡднијѣти гаће на штапу. Бјѣжи дѡк-је жѣва глава.

ѡднијѡ ѣвѡ шѡлу, изр. *ѡјасна ситуација*. – Прѡријѣчишѣ-се манитѡви у бѣртији па полѣтишѣ бѡце. ѡднијѡ ѣвѡ шѡлу, глѣдѡј глави мјѣста.

ѡдовѹда, прил. *од ове сѣране*. – Нѡвѡли кѣша ѡдовѹда, пѡчѣ пуцѡнија, мѣ-ти ѡдбѡцѣмо кѡсе па бјѣж ѹ-драгу пѡд грѡмове.

ѡдо-јѡ долѣко, изр. *удаљити се од теме, засѣраниши*. – Причам-јѡ Прѡли о лѡву па-се нѣшто забенѣтѡ и рѣко, ѡ, ѡдо-јѡ долѣко ѡнѡ бѣјѡде рѣјек о лѡву.

ѡдријѣшијѡ-се јѣзик, изр. *неконѣролисан говор*. – Нѡпијѡ-се Рајко кѡд Бубулѣјѣ па-му-се ѡдријѣшијѡ јѣзик. Питѡ дјѣцу: „Знаѣ-ли-ви ѣѣ-е мѡја кѹѣа?“ Вѣлѣ дјѣца: „Ѣто-е тѹ, виѡиш-ли?“

ѡдријѣшити кѣсу, изр. *дариваиши, часѣиши*. – Дѣдѣ, Жѡле, ѡдријѣши кѣсу па почѡсти ѡвѣ мѡмке. Шѣѡ-си-се стѣскѡ кѡ кѹга ѹ-кокоши?

ѡд рѹкѣ, прил. *лако усѣјешно*. – Лѡко-е Милѡшу. Свѣ-му ѣдѣ од рѹкѣ, а јѡ штѡ гѡђѣце ѹзмѣм ѹ-рѹке, свѣ ѡднесе ѣвѡ.

ѡд-Ўнца до Дѡца, прил. израз. *ѹјѣлом ѡужином Гламѡчког ѣѡља*. – Мѹгѡ-е маѣак пријѣћи с крѡва на-крѡв ѡд-Ўнца до Дѡца. Тѡликѡ-е бѣло млѡ-го нѡрода. Дѡђѡшѣ нѣсретни Тѹрци и кѹга пѡзѡбѡ сѡв нѡрот.

òд-шакѣ дò-лăкта, изр. *игнорисаѿи, одбиѿи*. – Òдмјерї Нăцестър Чáли òд-шакѣ дò-лăкта. „Èво-ти нă, нѣће вишѣ бїти кăко тї кăжѣш.“

òитрòс, прил. *јуѿрос*. – Òитрòс бїјăде мрăза кò-да-си прòсò сò пò-ледици.

окалăисати, -шѣм, свр. *завршиѿи са калаисањем суда*. – Јуче-нам Цїгани окалăисали све кòтлове ў-кући. Бїли-се испрошупљївали.

окаљати, òкаљам, свр. *морално ѿосруѿи, уїрљаѿи образ*. – Кă-се òб-раз òкаљă, ни дѣвѣтò кòљено-га нѣ-море òпрати.

òклен, прил. *одакле, од којега мјестѿа*. – Òклен Кèзало їзби вăкò рăно?

òклїнчић, -а, м. дем. од *оклинак*. – Имò Пòльїћ єдан òклїнчић їспот Пăкларїцă, їзмеђу убавскије њївă. Тò-е ўн заднѣ искашò.

òкò-Дмитрова, прил. *вријеме око Дмїѿровдна*. – Òкò-Дмитрова знă кòд-нăс бїти дòбрòк снїјега. Мѣђава звїждї низ Вјѣтрени дò, црче-се ò-студени.

òко Дòвă, прил. *вријеме око Духова*. – Чѣсто-се кòд-нăс ўгăлї вријеме òко Дòвă пă-ти-се свăкă длăка на глăви смїје.

òкò-Ђурђева, прил. *вријеме око Ђурђевана*. – Òкò-Ђурђева знă пò-некат бїти лѣдено па застанў и жїта и трăве.

òко Їлїна, прил. *вријеме око Илїндана*. – Ò, јăђена-ти мăјка, кăкѣ врућине знăјў бїти òко Їлїна. Ўпечѣ звїзган, а кòсац на лїводи брѣз грма и лăда.

òко Јòвања, прил. *вријеме око Јовањдана*. – Òко Јòвања знă бїти жѣшћă мѣђава нѣго òко Тривѣ. Бўра са Ўрљаја знă крòвове развалївати.

òколо кòлѣ, прил. *наоколо, обилазећи главно*. – Òтишò Сăво їспот јеликѣ, бївă, ўчити шкòлу. Нїшта нѣ-заврши пă-се вратї кући јòпѣт пòд јелику. Вѣлї Вăралица: „Òколо кòлѣ па нă-мăлă врата.“

òко Лúчина, прил. *вријеме око Свеїѿог Луке*. – Òко Лúчина-се лúчѣ прăзови од овацă. Гòворї-се: „Свѣтї Лúка у каблове лúпă.“

òкò-Мăркова, прил. *вријеме око Марковдана*. – Кăко-е òкò-Ђурђева, тăкò-е и òкò-Мăркова. Свѣци єдан дò-другòк кò рòђенă брăђа.

òко Мїјòља, прил. *вријеме око Мїјòљдана*. – Òко Мїјòља ўжутѣ дївијѣ крушке пă-ти-се тòпѣ у ўстије са гранă. Ўндăк нăстўпї Мїјòљскò лѣто.

òко Нїкоља, прил. *вријеме око Никòљдана*. – Òко Нїкоља-е мѣсо пò-доро сўво. Бўднѣ ї-снијега, ѡли пòријетко.

òкопѣљати се, -ам се, свр. *оїоравиѿи се, оздравиѿи*. – Јòжини бїли пòтанки једнокрăвци. Кăд одрăстошѣ, стăдошѣ зїдати пòдруме нăроду и дòбро-се окопѣљашѣ и стăдошѣ на свòе нўге.

òкопина, -ѣ, ж. мањи дио земље на *їрисојима без снїјега*. – Чїм-се пòјăвѣ òкопине и прòшарице на прїсоима, знăј дă-е зїма òтпїјевала свòе.

òко Преòбражѣња, рил. *вријеме око Преòбражѣња*. – Òко Преòбражѣња прѣстăе мрѣзга нă-дрвету. Не ўлази ў-воду кòјă тѣчѣ, нѣ-валă-се.

ѡко Тривѣ, прил. *вријеме око Свѣтог Триве*. – Вѣлй-се код-на̄с, ўсред зѣмѣ ѡко Свѣтог Тривѣ. Чѣм прѡђѣ Триво, зѣма сплѣснѣ.

окрѣзубити, -ѣм, свр. *изгубиѣши више зуба*. – Окрѣзубила на̄ша Слава па са̄мо шушлијећѣ кад гѡворѣ.

округла̄ш, -ѣша, м. *квалиѣиѣиан округао кромйир*. – Код-на̄с ѣмѣ рѣзније купијѣра: црљеније, бйјелије, ѡлѣндијѣ, дугула̄стије. Мѣни-су на̄љѣшви ѣнѣ округла̄ши од ѣдно по-килѣ.

ѡмалити, -ѣм, свр. *даѣи мало*. – Вѣлй Видѣсило: „Кад-ми бѣднѣш до-носити вйша̄нѣ, нѣмѡј ѡмалити. Донѣси ѣдно трѣ-кила.“

ѡмраза, -ѣ, ж. *мржња, ѣрезир, нѣодношење*. – Вѣликѣ-е ѡмраза мѣђу на̄шије кѡмшија, а рѣшта, бѡга-тѣ вѣликѡк пѣтѣј.

ѡндашњѣ, -ѣ, -ѣ. *из онога времена*. – Мѣлй бѡго, ѡндашњѡк врѣмена кѣт-је ѣсан бйјѡ млѣт пѣ-ти и вода слѣтка. А, са̄дѣ, ѣвѣкла-се стѣрѡст ѣ-кости.

ѡнѡ срамѡтѣ, изр. *мушки ѣолни уд*. – Умѣ код-на̄с брѣдо кѣрозѣб. Нѣкѣ пѣтали штѣ-е-тѡ. Вѣлй Дѣцко: „Мѡра дѣ-е тѣмо нѣкѡм кѣкѣвцу ѡзѣбло ѡнѡ срамѡтѣ код ѡва̄цѣ, нѣмѣ штѣ дрѣгѡ бѣти.“

ѡпањкати, -ѣм, свр. *налагаѣи, оклеветѣиѣи*. – Ѡпањкало на̄шок Стрѣју дѣ-е ѣкрѡ држѣвнѣ бѣлване, а ѣн ни лѣк ѣјѡ ни ѣѣм мйрисѡ.

ѡперица, -ѣ, ж. *изоѣерена даска*. – Нйје Прњѡ знаѡ сѣшити сирѡву дѣ-ску пѣ-му-се свѣ изѡперла. Ѡперицу нѣће нйко дѣ-му-е цѣбѣ дѣеш.

ѡпкѡсити, ѡпкѡсѣм, свр. *ѣокосиѣи ѣраву око нечега*. – Кѡ нѣ-зна ѡп-кѡсити крѣтину у кѡсције, тѣј-ће набелѣѣсати. Крѣтина ѣстѣпѣ гѡрѣ ѡт-камена.

ѡпрѣмити зѣму, изр. *набавиѣи арѣишкле за ѣродавницу*. – Кад Врѣно направи штрѣку, ѡтвѡришѣ зѣму на-Млиништије. Опрѣмишѣ зѣму свѣм и свѣчѣм. Бѣло сѡли, ѡпанѣкѣ, брѡкѣвѣ, петрѣуља и јѡш штѡшта.

ѡп, ѡп, тѡликѡ ѡкѣ, изр. *мјерење на канѣару*. – Ужињѣли Тѣрци кан-тѣр. Унѡ гвѡзденѡ пѣце клѣзнѣ по ѣном керѣчу и стѣнѣ. Вѣлй Тѡде: „Ѡп, ѡп, тѡликѡ ѡкѣ.“

ѡрало гѡрало, изр. *равнодиносѣи*. – Свѣдно-е Прњѣ, гѡвѡријѡ, не гѡвѡријѡ. Тѡ-е ѣѣму, пѣкни прѣстом за Мијѣтом, ѡрало гѡрало. Не зѣнѣмѣ-га.

ѡрина, -ѣ, ж. *узѡрана земља ѣодјесен да измрзне*. – Вѣркѣлѣ-е зѣмљу узѡрати пѡдјесѣн нѣго погнѡдити у прѡљеће. Бѡљѣ ѡрина нѣго тѡрина.

ѡрлова вйјека, изр. *дуг живоѣи око сѣо година*. – Јѣ-млѣм дѣ-ће Мѣр-кан жѣвити ѡрлова вйјека. Нй-се насикѣрати ни врѣћ лѣденѣ водѣ напѣти.

ѡрце, ѡрцѣта, с. *хѣи. од орах*. – Пѡникло ѣдно ѡрце ѣ-нашѡј бѣшчи иза чѣлињѣка. Трѣбало-би-га ѡгрѣдити дѣ-га што не сѣтарѣ.

ѡс вѡс, изр. *радиѣи лагано, разлѡжно*. – Натѡваријѡ Сѣмата пѣна кѡла сйјѣна дѡље у Нинѡвцу па ѡс вѡс кодшари на сйјѣначйште.

ѡсѣпљивити, -ѣм, свр. *ѡбољѣи од асѣме*. – Осѣпљивѣјѡ наш Лѣужија па повѣздѣн рѣпѣ и пѣшѣ ко гѣсак. Не ѡстављѣ дѣвѣн нйкѣко.

òсеменити, -йм, свр. *осјемениџи, оїлодиџи*. – Òсеменијò Лўжија свè òвце мèрїнке, јòш òстале нèколикè прамèнке.

осòлити чòрбу, изр. *наїлаїиїи скуїо, казниїи, оглобиїи*. – Тўжијò Видèсило Крлу и нèгове пајдаше штò-су-му пòкрали јàбуке. Вèли Трївўн: „Бòга-ми-ће-вам Видèсило осòлити чòрбу.“

òставити кòсти, изр. *їогинуїи, изгубиїи живої*. – Мòј-је стрїц Тòде òставијò кòсти нèђе вїше Солуна, а брàт-му Ђуро їзгрлò нèкако кўћи.

òстати брèз-гàђà, изр. *насиїрадаїи у бјежању*. – Кà-су Гèце налапушиле Швàбе на Цèру, пòло-ї-је òстало брèз-гàђà бјèжèћи прèò Дрїнè.

отàњиити, òтàњиим, свр. *ослабиїи, осиромашиїи, оїасиїи*. – Ўљезовићи-су бїли јàки у сèлу. Ѐмали блàго гòлемò и нїве пòдвòрнице. У задњи вàкат, отàњишè и смàњишè-се брòјом и рàднòм снагòм.

отвòрило-се нèбо, изр. *навалила обилна киша*. – Липтї кїша кò-ис кàбла. Отвòрило-се нèбо, нè-море-се ис-кућè їзàћи. Прелијевàју-се жљèбе.

òтèгла-се зїма, изр. *дуга зима*. – Òтèгла-се зїма свè-до Блàговијестї. Потрòшила-се пїђа за сїтнò блàго, а мї ў-шуму по чèтину јàњицие.

òтèгле-се гòдине, изр. *одужила се сїаросї*. – Ђво, кўћò мўја, мèни-е деведесèт пèтà. Òтèгле-се гòдине, изнемòгло-се, àли јòпèт дрàго жївити.

òтèгли свїмà, изр. *надмашили све*. – Вўштићи-су òтèгли свїмà у сèлу у блàгу и свèму. Прèò пèстò òвцè и пàрà вàвијек прї-себи.

отèгнути јàја, изр. *умориїи се радећи їо врућини*. – Петрòвљàни-ћè дàнас отèгнути јàја кòсèћи на òвом звїзгану гòре у Мàтрацие.

отèгнути пàпке, изр. *умријейи*. – Вèлè дà-е Божўрда òтèгò пàпке. Нèкї гòворè дà-е прèшò прèò-стотинè.

отимàрити, отимàрїм, свр. *нахраниїи, углањцаїи коња*. – Отимàријò Шїроња àлата, кò гòрска вїла. Нàкòк пàрипа нèмà надалèко.

отискївати блàго, изр. *изгонїи ове и говеда из шїшала у їòле*. – Чїм свàнè, Шулèндићи отїскујў блàго нїс прòгон дòље у Àшчїнице. Звèкећу клèпке и циљїчў брòмзе, рàзлијèжè-се їспот сèла.

отїскујў-се òблàци, изр. *сїушиїају се облаци ниско изнад земље*. – Кàд ојесенї и òкишà-се, отїскујў-се òблàци с Вїторогè прèò-Прибелè и Р̀бинè.

òткà, прил. *оїкада, од којег времена*. – Òткà-се òтвори зèма у сèлу, нàбавишè прàвè кàвè и дўвана и бèза. Прèсташè-се сїјати кўнопље.

отпèрати, òтпèрàm, несвр. *одгађаїи, остављаїи за сјуїра*. – Не òтпèрàјте вршидбу дòк-је лијèпо врїјеме. Бїће прòмјена врèмена и òкишаће-се.

òтпїевати свòе, изр. *скончаїи, їроїасїи*. – Òве-е гòдинè грà òтпїевò свòе. Ўбијò-га мрàз чїм-је пòникò. Нèмà вїшè грàшовè чòрбè.

отпозàди, прил. *иза леђа*. – Пòкрї-де-ме, жèно, нèчїм отпозàди, нèшто-ми лèд зàлијевà лèђа. Прокàшљаћу па штà-ћу.

òтпушћен, -а, -о. *удаљен с посла*. – Отпúштило Јòвицу с посла, а какй пúстй посьò имò. Бйјò тèкничар у-шуми. Нèшто згријèшијò и сàдè òтпушћен.

отрãвити се, отрãвйм се, свр. *зарастйи у шраву*. – Отрãвили-се купијèри, мòрãмо-й плийèвити па окупãвати. Òнò нè-море нàкò дãлè.

отрãга, прил. *са задње стйране, иза леђа*. – Приђè Стãна Жèљуку отрãга пã-му приузè упрте на тòрби. Бйле-се отпúштиле.

отријèбити, òтријèбйм, свр. *очистйиши, шробрайи, одстйраниши сувишно*. – Трèбало би жйто отријèбити от кúкоља и припрèмити зã-млина.

отупити, òтупйм, свр. *фиг. шосйаши неосјèйљив за све*. – Отупијò Кркача ò-старости па нит гòворй, нит рòморй.

òтўћи, отўчем, свр. *одвојиши сјеме коноўље или зрно ражи и шасуља*. – Трèбало-би òтўћи унò рãжи па òднијети слãму Тивуцану да прãвй сãмãр.

òћ, -и, ж. *воља, жеља, шрохйјев*. – Дã-е мòћ кòликã-е òћ, бòгатй-би прò-пали, сирòмашнй-се обòгãтили, а удòвице-се пòудãле.

òће-му-се, мòре-му-се, изр. *сила, мòћ, велики шрохйјев*. – Йдè Трунте, дйгò главу, кò-ли-е, òн-ли-е. На држãвније јãсла, òће-му-се, мòре-му-се.

òћерã-й снйјек, изр. *нейòдношљиве јакè зиме*. – Бйли Чегãри йзнад Ўрљãја, ймали кўће, кòшаре и лйводе. Искрчили пòлијèпо зèмљè, ãли не мўгошè òстати од мèћãвè. Òћерã-й снйјек дòље йспод Ўрљãја у унè кљèштине.

òћерати, -ãм, свр. *ошйјерати, удаљиши*. – Лãко-ти-је пјãну зãпјевати и будãли жèну òћерати, млãду зèту у тãзбину пòћи.

òчепй гòвòрити, изр. *нагло шоче гòвориши*. – Укèбало Шòцу у-крађи. „Јèси-ли укрò?“ „Нијèсам“, вèлй Шòца. Одвèдошè-га у ћузу па прислòнишè нèколикè ўз-уши. Шòца òчепй гòвòрити: „Јèсам, јèсам, не ударãй вйшè.“

òчèпишè кйше, изр. *ошйочешè шãдавине*. – Искòсили Пòльйћи Плãн-дйште и ћèли кўпити сйјено, кãт очèпишè кйше. Цèбале èвту дãнã кò ис кã-бле и свè сйјено òднесе ћãвò. Ўтамãн кòсили и мўчили-се.

òчи нãвр глãвè, изр. *немиран, врйљив*. – Сãмош вйћи штã-ће бйти од унè Цвãјкинè. Ў-нè-су òчи нãвр глãвè, сãмо сйјевã ш нйма. Нèће издòбрати.

òш, изр. *хоћеш ли*. – Òш-ли с нãми на прèло у Ћулуме? Вèлй Пèро: „Не-мўгу, нèшто-ме бòлй нўга ймã èвта дãнã.“

ошãлè, прил. *лако, без шешкоће*. – Дуцан-се сãтра тèглèћи, а Рãнко Пòльйн свè рãдй ошãлè. Јòш пòмало пјевушй.

òшкопрц, -а, м. *укољйца, нейòкоран, окрèшан мушкарац*. – Æма, јèси-ли-ти вйдијò, Пãне, унок Шòдинòк òшкопрца штò-се-ўн нè-дã. Вртљив кò зрно.

ошнèжйти, òшнèжйм, свр. *засуши шрвим снйјегом*. – Рãно-е ошнèжило. Ёно-се забијèлила брда йзнад Окрèтãвца до Ревеника.

òштã-е, изр. *од чега је*. – Мйлй бòго, òштã-е Кòвчãлија па цијèла живò-та жйвй брès-кућè. Нућйвã ћè стйгнè и жйвй од рãкијè.

оштрѹль, -уља, м. *нервозан човјек њријеке нарави*. – Знате-ли-ви какѡ-е оштрѹль бѡјѡ Јѡван Нѡколѡн? Ви-би бјѣжали кѹда-кѡй, ка-се ѹн спѡмѣнѣ.

П

павѹнѡв, -нова, -ново. *оно шиѡ ѡриѡда ѡавуну*. – Павѹнѡв-је рѣп љѣшви ѡт рѣпѡвѡ свију тиѡа на свијѣту. Какѡв ѡтплић, какѡв пијѣтѡ, ни-нанѣси.

паѡајѹ дѡмѡѡци, изр. *јаки вјѣѡрови који руше димѡаке*. – Кад запѹшѣ јѹговина са Шатѡра, лѡмѣ-се јѣлике и паѡајѹ дѡмѡѡци са-кѹѡѡ.

паѡајѹ лемѣши, изр. *круѡан ѡрољѣѡни град*. – Кад ѡкрѣнѣ граѡ преѡ-љета, кѡ-да паѡајѹ лемѣши са небѣса. Пѡби свѣ и ѹ-земљу заби.

паѡѹцкати, -ѡм, несвр. *лагано и ѡвременно ѡаѡаѡи*. – Чѡм-се пѡврѡшѡ зѡмскѡ плѡшѣ, заѡтовѣ-се лѡводе и паѡшѡѡци. Паѡѹцка лагана кѡшиѡа, а јѣсѣнѣ пѣчѹрке нагрѡнѹ кѡ из вѡдѣ.

паѡковати-се, -ѹјем се, несвр. *сѡремѡѡи се на ѡѹѡи*. – Паѡкѹ-се, мѡмче, вѡкат путѡвати на-вѡз на-Млиѡшѡта. Долѣко-е дѡ-Млиѡшѡтѡ.

паѡлац, паѡца, м. *дрвени диѡ сеѡских кола између гѡбѣље и ѡруѡи-не*. – Пѡкѡјѡнѡ Тѡда праѡијѡ гѡбѣље ѡт крѡвѣ кврѡгавѣ бѹковинѣ, а паѡце ѡд раѡовинѣ. Тѡ-е мѹгло издѹрати ѡрлова вѡјека.

паѡлитика, -ѣ, ж. *ѡѡлиѡика, мудролија*. – Маѡни-се Лѡкварѡ и ѡвѣвѣ паѡлитикѣ. Сви ѡѹди пѡстаѡшѣ ѡд мајмуна, а Лѡкварѡи ѡд лѡсиѡѣ, велѡ Лѹка Раѡѡја.

паѡ мрѡз по глаѡи, изр. *ѡѡсијѣдиѡ рано*. – У Милѡша Пѡљиѡа раѡо паѡ мрѡз по глаѡи. Каѡо нѣѣе кат с кѡѡгѡм и лѡјежѣ и ѹстаѣ.

паѡприѡити, -ѡм, несвр. *ѡроѡиѡи ѡѡѡрику*. – Мѣне праја на паѡприѡе звѡла, вѡла, прајѡ, ја-сам паѡприѡијѡ. н. п.

паѡра на паѡру, изр. *ко има, среѡа му доноси*. – Вѡвијек-је бѡло ѡткѡ-е свијѣта да ѡдѣ паѡра на паѡру, гѡѡда на вѹкару.

паѡре на-сријѣду, изр. *изриѡиѡ захѡѡјев*. – Дѣдѣре, Саѡва, паѡре на-сријѣду ѡли ѡде глаѡа. Шѡѡ-тѡ мѡслиш, ѹзѣти вѡла чѡѣку, а не плѡтити.

паѡсијѡк, -ѡа, м. *измеѡи ѡса*. – Не праѡмичи-се паѡсијѡку, мѡреш-се ѡврѡн-цати.

паѡ на бѹѡѡшѡту, изр. прил. *лоше да не-мѡже гѡре*. – Лѣжѡли наѡши на курузѡвини ѹ-Баѡкѡј. Питѡ Баја Дрѣновѡѡа: „Каѡо-си спѡво нѹѡас?“ „Кѡ паѡ на бѹѡѡшѡту“, крѣснѹ Дрѣновѡѡѡ.

паѡсти на-пѡстељу, изр. *разбѡљѣѡи-се ѡѣшко*. – Слобо паѡ на-пѡстељу ѡма ѡва-мјесѣца. Бѡга-ми, нѣма ѡѡшѡта ѡд-ѡѡк. Осуѡијѡ-се кѡ граѡа.

патѣка, -ѣ, ж. *ѡѡѡѣка*. – Није бѡло патѣкѣ у дѡба наѡшије стѡрије. Праѡ-вили мѣлеме наѡрдѡнѡ ѡѡкари. Дѡнас кѹпиш лѡјек у патѣки.

пà-тї вèдри, изр. *гледај како ћеш*. – Ђднијели-су Цїгани ђпàнке, пà-тї вèдри, мўдрове. Ў-шта-си глèдђ, штђ нијеси ајтђ?

пàш, изр. *їа ћеш*. – Кат бўднèш прèо Скђкђвã, скрèни дèсно пàш їзби-ти нà-Лалинац. Тў-е нàјбољã вђда ў-нашом крају. Тў-сè нèкат мљèло.

пàшчãд, -и, с. *млади їси*. – Нèмђј ни за жїву глãву крђз Рèмїћè. Нàпашїћè-те Кàјтезова пàшчãд пàш набелãисати.

пèглати глãву, изр. *їравїїи ране на глави*. – Кђ-ти-је-то Ђуро, пèгло глãву? Ђто-ти пàрнїцã на глãви кђ у вђла бђдãча.

пенцèрак, -рка, м. *хїи. од їенцèр*. – Бђк ўбијђ кђ-е їзўмијђ, на кильèрак стãвљати пенцèрак. н. п.

пенцèрчић, -а, м. *дем. од їенцèр*. – Нàправїјђ Танãсија на кильèру пенцèрчић, нè-би-се мãчка мўгла прђвўћи.

пèњè-се пўт, изр. *нàйредује їзградња їуїа*. – Кã-су Швãбе прãвїле пўт, зãстaдoшè їзнад плèвскè дђлинè èдан мјèсèц дãnã. Ђндãк-се вїће кãко-се пèњè пўт прèо Плèвскије пђдђвã. Вèлè, тудã-ћè їћи штрèка.

пèрјãње, -а, с. *обрачун, їуча, свађа*. Ѐспот Голубњачè-се свãкї дãn чўје галãма и жгèвра. Пђчнè пèрјãње и матèрãње мèђу Кàјтезије ђко мèђã.

пèтица, -è, ж. *даска дебљине їèи ценїиметїара*. – Àђушїн Кђво и Пђљића Лãкета нà-дãn ђдрèжў пђ-десет комãдã трèницè пèтицè на тèрзијãну.

петљãисати, -шèм, несвр. *лагãїи, вараїи, криїи*. – Нїје нїко вјèштијè петљãисђ од Ђулè Чãвїнђк ђткã-е Стèкерђвãцã и Бãришїћã вђћекãре.

пèченї лèд, -нђг лèда, м. *лед из фрижидера*. – Врше-се жїто у Чегãрије под Ўрљãјем. Дђнесе Мђмо пїскер лèденè вђдè па дãде Савèтини дã-се нãпије. Савèтина ўгледã у вђди лèд, їзненãдї-се пã-ћè: „Вткут лèд ђко Ѐлїна?“ Вèлї Мђмо: „Тђ-е, дїде, пèченї лèд. Ѐмã шпãрет штђ пèчè лèд.“

печèтлија, -è, ж. *зãйечаћена ракија из фабрике*. – Ўлї-дè-ми Пãне, тў èдну печèтлију. Нèмђј-ми-тè прãшкуљè, кђљè-ме зã-грло.

пївкан, -а, м. *їеј. од їиво*. – Ѐмã-ли, Пãне, пївкана, пїтã Лãла. Понèси трї бђце ђдјèднђч, ђжèднијђ-сам їдўћи їс-пољã по ђвђј врућїни.

пїјўцкати, -ãм, несвр. *їиїи лагãно и їомало*. – Упèкло ђко пђднè. Сјèдè у ладђвини Ѐле и Пђљић, пўшè шкију и пђмало пїјўцкајў рãкију.

пилãдија, -è, ж. зб. *сиїна, нејачка дјеца*. – Прђсўла-се пўстã пилãдија ў-нашђ Ѐлїјè ђ-трї жèне. Њї сèдмеро, èдно дрўгђм дђ-увета.

пирлїјãње и пирлїтãње, -а, с. *свирање на фрули, дїлãма или свира-лама*. – От пирлїјãња дїпãлã нèмã лèшвè давђријè. Кат Лўћа Шãвија запир-лїтã нà-дипла, мїљак-ти-се рãзлијевã у трбуву.

пїрлїт, -а, м. *звук дрвеног инсїрументїа*. – Ђè-се-но чўје пїрлїт свї-рãлã? Àсли Бђжица Шулèндић пирлїтã пот Курјãкђвђцом код ђвãцã.

пирлїтãнка, -è, ж. *мелодија дрвеног инсїрументїа*. – Чўје-се мїлоз-вўчнã пирлїтãнка їспђд Окрèтãвца. Ђнђ Млãђђ Пђљића пирлїтã нà-дипла.

пишати ўз-вјетар, прил. изр. *радиџи на своју шиџеџу*. – Тџ, Сџво, цијела живџта пишџш ўз-вјетар. Зџр нџ-видџш дџ-тџ нџ-валџа? Рџди нџшто кџрисно.

пишта, -џ, м. *разна рџба, храна и осџало*. – Мџлџ бџго, у Глџмџчу на дџрнеку свџгџ и свџшта, пџести, пџпити. Свџкџ пиштџ штџ-ти сџрце џштџ.

пјџвачица, -џ, ж. *збирка еџских џјесама*. – Кўпијџ дџт Мџле у Кнџну гўсле и џдну пјџвачицу. Бџло рџзније пјџсџнџ. Нџучџм-ти-јџ џнў о стџрџм Вујџдину.

пјџвнути, -нџм, свр. *зџјџеваџи на слави*. – На Свџтџк Стџвџна, кџ-теткџ Стџјџ бўднў свџ џџзине гџсти. Сџн Рџнко зџпочнџ: „Пјџвни, пјџвни мџј пџбриша, нџје кўџи џџи приџша.“

пјџсна, -џ, ж. *џјесма*. – Нџљџшџвџ-џ пјџсне спјџвџвџ Ђугум Аџиџ из Ўбовиџа Дџлинџ. За џџгове-сџ пјџсне чўло надалџко у Пџдгџрију и Шџпово.

плџмџвача, -џ, ж. *зљива кџја нџџада усјџве*. – Кџд-је кџшно прџљџџе, нџвалџи плџмџвача на купијџре и сџжежџ сџв лџст. Купијџри дџљџ не рџстў.

плџтити глџвџм, изр. *наџрадаџи, џогинуџи*. – Не џди у мџџаву сџм, јџдна-те рџдила, мўгџ-би плџтити глџвџм. Ёди на прџло кџ-се прџљџшџвџ.

плџшити вўка џвчијџм мјџшинџм, изр. *џријеџиџи јџчем од себе*. – Нџмџ-тџ, Сџмица, гџвџрити мџни кџко-џеш џзбити Чўсту. Рџци-ти-то џџму. Тџбе Чўсте мџре у зўбије нўсти. Тџ плџшити вўка џвчијџм мјџшинџм.

плџџан, -а, м. *чџвјек шиџоких леђа*. – Арнијџк плџџана нџје бџло нџти-џе бџти од Јџвана Шџроџиџа из Мџлџџџа. Тџ-џ бџла аждџја џт-чџека.

плџнути, плџнџм, свр. *нагло џџџеџи и разлџџи се као вода*. – Прџлџ кџша, прџвџ прџлом џблџка. Плџнў вџда испрџт-куџџ и сџпра трџске и пџлџту.

плџјџџџе, -а, с. *џгра џлојама*. – Од плџјџџџа чџбаније нџје бџло дрџжџ џгрџ.

плџшка, -џ, ж. *џџџи џлосни одрџзак кромџира*. – Кџ-се от плџшџкџ нџправџ пџкрижа и џспџчџ на мџсти, пџсте пџести пџ-џт.

плџџва мрџв, -џ, -а. изр. *многџ, брџјно*. – Рџдили лџшнџци, плџџва мрџв. Ёгубале-се грџне кџ Бјџљкушине крўшке, сџмо дџ-се не помџџичџвџ.

плџџнат, -а, -џ. *џно шиџџе сџљџџиџено*. – Ў-нашџк Плџџкана сплџџштена глџва кџ-да-му-џ нџџкло плџџску нџ-врџт.

пџ-бџгу брџџе, изр. *џриџадник исџџе вјџре*. – Ама, Нџне, пџ-бџгу брџџе, џџ си-ти мџни дџсџт? Нџјџсмо-се вџдили џмџ трџ-мјџсџца. Ајмо на рџкију.

по Бџжиџу, прил. *џослџје Бџжиџа*. – Кџд-нџс-ти-је нџџвџџи јџк прџла по Бџжиџу. Дџлазџ мџмци са стрџнџ пџ-се цўре пџсебно напџрајў.

пџбрџшин, -а, м. *хџџ. од џобраџим*. – Ё Јџване, пџбрџшине дрџгџ, џџ-си дџсџд кўда-ли-се скџтџш, јџ-ли мџрна Краџна и Лџка?

поваракати се, -ам се, свр. *йочейти се надмудривайи, йаакмичийи*. – Бѡга-ми-ћемо-се данаске поваракати ѡко цијенѣ купијерѡ. Нѣће више бѣти ко дѡсадѡ па нѣштан отарамѣнта.

пѡвелик, -а, -о. *уочливо велик*. – Пѡвелик унѡј Тѡдѣн унук. Ймѡ и на кога бѣти. Й-ћаћа-му-е нѡко ѡран кѡ ѡн.

повилѣнити, -йм, свр. *добийи велику снагу и вољу*. – Повилѣнили Лѡк-вѡри, дѡбѣли струју. Нѣће више мѣсо у бунѡре, ймају лѣдаре.

пѡвѣћи дѣбљѣ крај, изр. *йроћи лоше*. – Нѣмѡј-се-тѣ, Вѣцо, јѡрачити с Рѡрчѡније. Мѣгѡ-би пѡвѣћи дѣбљѣ крај пѡ-ш вѣћи кѡ-су Рѡрчѡни.

пѡвѣћи пјѣсму, изр. *зайјевайи завичајну йјесму*. – Ђде, Мѣлоше, по-вѣци пјѣсму из рѡднога краја дѡ-те чѣју земљѡци. Тѣ ймѡш лијѣпо грѡло.

пѡганѡ звјѣрѡд, -ѣ, -и, ж. зб. *дивље животиње које се не једу*. – Чѣм Швѡбо дѡђе у-Босну, пѡчѣ узимати кѡже од пѡганѣ звјѣрѡди. Прѡвѣ гѡспојама кожуње од лѣсичијѣ кѡжѣ, а куну дукатом плаћају. Кѡ йзврнѣт нѡрот.

пѡглѡдан, -дна, -дно. *йросјечно гладан*. – Дѡјдѣ-ми, Дрѡгиња, ѣдан колѡчић дѡ-се зѡмѡмѣм до рѣчка, нѣшто-сам пѡглѡдан.

пѡглѣти, пѡглѣдѡм, свр. *йогледайти у моменѣу*. – Йшѡ-би пѡглѣти чѣлу кѡко рѡдѣ. Нијѣсам ѡдлазијѡ чѣлињѡку ймѡ ѣвта дѡнѡ.

пѡглѣти у лѣђѡ, изр. *исйрайиיתי йогледом нежељеног гѡсѣи*. – Мѣслијѡ-е Врѡњѡ провѡдити своју сѣлу вођекѡ код-нѡс, ѡли-смо-му пѡглѣли у лѣђѡ.

пѡдѡдути, пѡдадмѣм, свр. *надуйти се од болестѣи*. – Ђш, шѡрове, дѡбѡгдѡ-те погѡнац пѡдѡдѡ, штѡ нѣ-идѣш за ѡвца?

пѡдѡј крагу, изр. *йроћи, се, занемари, забораѡи*. – Нѣмѡј, Лѡзо, кѡсити Пуздринае урвине. Пѡдѡј крагу ѡнѡ. Ђнѡ-е свѣ дѣѡијѡчно.

пѡдѡпѣти, пѡдапнѣм, свр. *зайтегнуйти*. – Кѡжѣ Јѣла нѣ-ѡѡлѡ-јѡј прѣло, пѡ-јѡј пѣло трбу пѡдапѣло. н. п.

пѡдѡсипати, -ѡм, несвр. *йосийайи йѡ моқром да се йрисуши*. – Кѡ-се ѡкишѡ, ундѡк ѡвце улазѣ мѡкре нѡ-награду. Узмѣ-се прѡшинѣ пѡ-се пѡдѡсипѡ дѡ-се ѡвце не кѡлѡју.

пѡдѡсѣти мѣѡѡ, изр. *найјерайти некога на журбу, убрзайи*. – Ђсли-е Пѡји пѡдѡсѣло мѣѡѡ дѡк нѡкѡ крѣшѣ прѣѡ-поља. Йти збѡг-нечѣга.

пѡдѡтан, -тна, -тно. *ѡнај који даје, йѡмаже другога*. – Мѣкѡило-е пѡ-дѡтан чѡек. Дѡће-ти крѡѡи ѡко зѡтребѡ, кѡмоли нѣће дѡти пѡрѡ.

пѡдѡбијѣлити, пѡдѡбијѣлѣм, свр. *скинуйти кору са дрѡѡи у йрољеће да се дрѡѡ осуши*. – Кѡ-се и нѡјдѣбљѣ дрѡѡ пѡдѡбијѣли, уно се ѡсѣши и врѣменѡм се сѡмо срѣши.

пѡдѡбѣљѡвати, пѡдѡбѣљѡѡем, несвр. *скидайти кору са дрѡѡи у йрољеће да се дрѡѡ осуши ради искрчивѡња земљишиѡ*. – Чѣгарѡ-би нѣкадѡ пѡдѡбѣљѡѡѡали шѣму и прѡѡили вѣликѣ пѡвршине лѣѡѡдѡ и нѣѡѡ.

пòдбури́ти, -й̄м, свр. *окренуѝи дуваѝи с југа на сјевер*. – Ништа гòрè нèмā кò-кад пòдбурӣ. На̀дāј-се мèђави и цѝчи, примāкни др̀ва вр̀уни.

пòдвāри́ти, пòдвāр̄й̄м, свр. *йодгријаѝи хладно јело*. – Подвāрдè, жèно, тај к̀упус, бāш-сам оглāднѝјò й̀дў̀ћи й̀з-млѝна.

пòдвèзати, пòдвèжèм, свр. *одлучиѝи се на нешѝо изазовно*. – Дèдèре, Дм̄й̀тре, с̄ат пòдвèжи пā-се ў̀вати са Здрāвилом ў̀кости āко-си ј̀унāк.

пòдврискѝвати, пòдвр̄иску̀јем, несвр. *вришиѝаѝи од задовољсѝива*. – Гòведāри пòдвр̄иску̀ју̀ кад н̄й̄јев бòдāч дòбодè пā-се све пòље рāзлижежè од п̀ўстòга пòдврискѝвāња.

пòдвр̄иснути, пòдвр̄иснèм, свр. *јèдном се огласиѝи вриском*. – Кад Јòван òдбāцѝ кāмена с рāмена на збòру, Пèрука пòдвр̄иснў̀ й̀-свè снāгè. Òдјèкнў̀ све дò-Ушѝна дрāгè и Мòмчиловè к̀улè.

пòдг̀узāч, -āча, м. *оно шѝо се сѝавља на сѝолицу гд̀је се сједи*. – Нāше-би жèне прèо з̀имè ткāле в̀уненè пòдгузāче рāзније бóјā.

пòдигнути рèп, изр. *йрòхѝијèѝи се, й̀ожелèѝи*. – Пòдигò-се А̀устрији рèп да нарèђује и распорèђује вòђекā кòд-нāс, кāвò дā-м̄и не ў̀мијемо. Кā-се Гèцо рāшчарап̄и испрèд-нè, А̀устрија дòб̄и по рèпу и ў̀тече нāтрāк.

пòдй̀ћи, -ђèм, свр. **1.** *додвориѝи се, исѝољѝи лажну љубав*. – Нӣко нè-знā вјèштијè пòдй̀ћи влāсти кò òв̄и нāши муāлими. Ў̀ни вāзда свòј тòвар нāбāцè дрў̀гòм на лèђа. **2.** *надуѝи се од болесѝи*. – Дā-те, Слāине, н̄й̄је пòдишò кākāв пòгāнац? Штò-си пòгрāисò цѝјелò ј̀ўтро?

пòдјāрити, пòдјāр̄й̄м, свр. **1.** *йобуниѝи, заѝаласаѝи народ*. – Дòђе нè-какѝ Пòдгòрац Пèро од Варцāра кòд-нāс па пòдјāр̄и нāрот дā-се дй̀жè нā-Турке. **2.** *расѝламсаѝи ваѝру*. – Подјāрдè, Òсте, тў̀ вāтру, нèшто-сè здй̀мила, āсли-су др̀ва пòтèгла влāгè па слāбо гòрè.

пòдмазати, -жèм, свр. *фиг. й̀ошй̀лаѝиѝи*. – Åко нèш пòдмазати лугāру, нè-нāдāј-се дòбру меремāту. Такѝ-е и лугāр, и пòштāр, и рў̀бач, и св̄и, св̄и.

пòдмāкнути, пòдмāкнèм, свр. *сѝавиѝи нешѝо исѝод нечега*. – Дò-нèздè тај һ̀утак пā-га пòдмāкни й̀спод òвога рукāвца дòк-јā пòправ̄им тў̀лију на трў̀пини.

пòдметнути, -нèм, свр. *й̀одвалиѝи, й̀ревариѝи*. – Пòдметнуло Савèтини смй̀цалицу пā-се насў̀кò и ў̀крò брў̀сове ў̀-Мркоњићу. Нӣје знāò дā-га һ̀ендāри прāтè, а ў̀ни-ти Савèтину вòд-вòд па у прекāну.

пòдмиј̀урити, пòдмиј̀ур̄й̄м, свр. *й̀одигнуѝи се й̀од неким й̀риѝиском*. – Кā-сè стр̄иц Шāјко вратѝјò са Тирòла рāњен, пòдмиј̀урила-му-се рāна пā-се провāлила. Й̀зађе гнòј и òтòк сплāснў̀.

пòдм̄итити, пòдм̄ит̄й̄м, свр. *й̀ошй̀лаѝиѝи, даѝи дар*. – Åко не пòдм̄и-тѝш, не й̀ди на пāрницу. Сиромāка нӣко нè-гледā.

пò-Дмитрову, прил. *вријеме й̀ослије Дм̄иѝровдана*. – Дò-Дмитрова й̀-некāко. Пò-Дмитрову, нāдāј-се сн̄ијèгу дò-врāта. Ај̀дў̀ци òдлазè ј̀āгāције, и мèђет-је нāправијò сèби лòгу.

подмићивати, подмићивам и подмићујем, несвр. *илаћати са намјером иридобивања наклоности*. – Лако-е било подмићивати наше друшкане. Ако имаш парā, пружи-му кòју банку и придобив-си га.

поднашати се, поднашам се, несвр. *ионашати се, држаати се*. – Немој-се-ти, Јòја, сикирати за Нину. Он-се зна добро поднашати у свакòм селу.

подновити се, подновим се, свр. *набавити нову гардеробу и сл.* – Бòга-ми-сè наш Тривун подновиò. Скрòиò нув кòжун и набавиò бренивреке у Кињу.

пòдобар, -бра, -бро. *добар више од обичног*. – Мугу-ти рећи, Пèрāне, пòдобар òвāј клāпац Òбрадòв. Пòслушан и ваљаница.

подрепāшица, -è, ж. *жена улизица која иодилази власити*. – Нè-знā-се штā-е већā нāкарада, жèна подрепāшица или жèна лутòрāн.

подригивати, подригујем, несвр. *испушити ваздух из желуца на усити*. – Кā-се Лазурда напије лèденè вареникè, да прòстиш, подригује пò-цијели дāн.

подругивати се, подругујем се, несвр. *ругати се некоме, исмијавати*. – У Тòслија-се свакòм подругују и уноме кòга знају и кòга нè-знају. Вālè се да имају најбољу зèмљу пā-се подругују Прибèљцие.

пòдугачак, -чка, -чко. *иравише дугачак*. – Пòдугачке-ми, жèно, òвè нувè гāће. Бй-ли-и мугла нèкāко поткрātити?

поћèкй, -ā, -ò. *риједак, ионеки*. – Кāt ојесени и òкишā-се, òпанè и лишфе и кāснè вòћке. Сāмо-се трèви поћèкй лèшник и мўкиња на грāна.

пò-Ђурђеву, прил. *вријеме иослије Ђурђевдана*. – Пò-Ђурђеву пòчнè пригријавати па бўкве пролистају првè. Ајдўци-се вāтају шўмè.

пођутурумити се, -им се, свр. *осијарити, онемоћати*. – Сāво се пођутурумиò кò-да-му-е стòтину гòдйнā. Осўшиò-се ко сўва грāна на пўту.

пòела пртòкулу, изр. *зайруднила*. – Нāша-се Сòвија злèбала кò буре. Асли-е пòела пртòкулу нèђе на прèлу пā-е побòлијевā трбу.

позабòрављати, -ām, свр. *заборавити све ио реду*. – Мòј Тāне, òвè нāше жèне позабòрављале дā-су биле младе. Чим угледају кўљаво жèнско чельаде, òдмā: „Видèре рòспијè, пèте-јòј-се нāтрак òкретале.“

позадијевати, позадијевам, свр. *завршити задивевање*. – Јèси-ли, Нèђо, позадијевò тркље зā-гра? Нèмòј да грā плази по зèмљи.

пòзājмица, -è, ж. *оно што је узетò у зајам*. – Пòзājмица-е рђāv дрўг. Не зāимāј брèз вèликè пòтребè јер пòзājмица бāци исāна у-бриге.

пòзамāшан, -шна, -шно. *обилан, кабаси, силан*. – Пòзамāшан унāј зим-скй Симатйн плāст прет пòетòм. Мòре му дотèћи сйјена до прòљећа.

позātварати, -ām, свр. *зайворити све редом*. – Свè нèрāдникè што дрèждè по биртија трèбā позātварати у прекāну и дòбро излйштерити.

пѡзобѡ мрѡк, изр. *несѡло у ноѡи*. – Нѡстало-е нѡшок пѡтѡља. Не дѡлази кѡѡи има три-днѡи, ѡсли-га-е нѡѡе пѡзобѡ мрѡк.

пѡѡи, пѡпѡи, имп. *ѡѡеди, ѡѡи(j)*. – Ђ, мѡј Кѡле, кѡт-чоек зѡѡе ѡ-године вѡкѡ кѡ јѡ, ѡндак-ти-је ѡстало сѡмо пѡѡи, пѡпѡи и тѡ-е свѡ.

поизбаѡивати, поизбаѡивѡм, свр. *избаѡиѡи све ѡо реду*. – Поизбаѡивали Дѡлачѡни купијере ѡс-подрѡма прѡт-куѡу. Бѡјѡде јѡка смрзѡ пѡ-ѡм свѡи купијери смрзли и не вриједѡе нѡчем.

поизбѡјати, поизбѡјѡм, свр. *избѡиѡи све ѡо реду из нечега*. – Нѡшом Миркану поизбѡјало пѡло зубѡ у нѡкаквѡј варатѡтми у Прѡкраи.

поизваљѡвати, поизваљѡјем, свр. *изваљѡиѡи све ѡиѡ је ѡрибѡјено или у земљи*. – Удавала-се Мѡрија Тѡдина па нѡко поизваљѡвѡ Кљисарину и Гѡјѡнову ѡграду. Тѡ-е стѡри ѡбичѡј дѡ-се рѡшѡ ѡграде кѡ-се цѡре ѡдѡјѡ.

поизвраћати, -ѡм, свр. *извраћѡиѡи наобратиѡо све ѡо реду*. – Вратилице нѡши мѡмци из вѡјскѡ. Тѡ-е поизвраћало јѡзик дѡ-те бѡк сѡчѡвѡ. Вѡѡе-сѡ нѡормѡлно говорѡило, а ѡѡ нѡко не алаѡшѡ.

поизвртати, -ћѡм, свр. *изврнуѡиѡи наѡѡако све*. – Нѡишле нѡкакѡ несрећѡе нѡѡас кро сѡло па поизвртѡли свѡ кѡрита ѡко бунарѡвѡ.

поизмицати се, -чѡм се, свр. *измакнуѡиѡи се усѡрану сви редом*. – Пѡстрой-нас Швѡбо гѡре код Граѡа, Лѡчѡне, Далматѡнце и нѡс Врѡвце. Вѡлѡ ѡдан, кѡ знѡ писати нек ѡстанѡ у стрѡју. Мѡ-се Врѡвци поизмицашмо ѡстраѡну, мѡслимо дѡ-е-тѡ нѡкѡ Швѡбина прѡвара.

поизѡвати се, поизѡвѡм се, свр. *изѡиѡи се сви редом*. – Кѡ-смо бѡли у вѡјски, поизѡвашѡ-нас па-вѡлѡ, дѡдѡ, нѡге на прѡглет. Мѡ нијѡсмо рѡзали нѡкте ѡдавѡо, а ѡдан ѡзѡ керѡч пѡ-по нѡга оплѡти: „Дѡдѡере, рѡжи нѡкте.“

по Илѡну, прил. *вријеме ѡслије Илндана*. – Нѡјвећѡ-су врућѡне кѡд-нѡс Врѡвѡѡа по Илѡну. Нѡ-панѡ кѡшѡ ни капѡља па нѡрот ишѡ з блѡгом ѡ-шуму.

поискакати, поискѡчѡм, свр. *искочѡиѡи редом из нечега*. – Кѡко Мѡјѡ бѡрнѡ мѡткѡм у гнијѡздо, гѡлубѡви поискакѡшѡ и утѡкошѡ нѡ-грѡне.

поиспѡјати, поиспѡјѡмо, свр. *ѡѡиѡиѡи све у суду*. – Кѡ-сѡ жѡнијѡ Мѡрко Сребро, бѡло иѡа, бѡло пиѡа, свѡ зѡѡабѡ. Поиспѡјало свѡ ѡз-бѡѡѡа, не ѡста ништа.

поисправљати, -ѡм, свр. *исѡравиѡиѡи све ѡиѡ је срушено*. – Пѡрушијѡ вјѡтар ѡграде ѡко-плашѡа. Ѣндак-је Бѡгдѡн поисправљѡ свѡ ѡграде вѡше пѡетѡ, а дѡље у ѡрману сѡмо по ѡѡкѡ.

пѡистѡја, прил. *лагѡно, ѡѡлако*. – Печѡница-е при крају. Ѣкрећте рѡжаѡ пѡистѡја и не примѡчте пѡсве вѡтри.

пѡјѡсан, -сна, -сно. *сладокусѡн, воли добро ѡѡесѡи*. – Кѡвѡра-е бѡјѡ пѡјѡсан, ѡли-е Видѡсило бѡјѡ јѡш жѡшћѡи. Пѡести бѡкову кѡру.

по-Јѡваѡу, прил. *вријеме ѡслије Јѡваѡдана*. – По Јѡваѡу знѡ зѡма ѡшѡлити, ѡли док нѡ-прѡѡѡе Триво, зѡма-се не прѡдѡе лѡко.

пò-Јуреу, прил. *вријеме њослије Турђевдана*. – Турци-би рекли пò-Јуреу, а ми Србови пò-Ђурђеу. Тò-ти-је бòлан њстї свèтитель, сàмо Турци закèрају.

пòкајац, -кājца, м. *дан кајања*. – Чувāj-се нòжа пòтājца и дàна пòкājца и бїће дòбро, гòворили-би нàши стàрї.

покалajсати, -шèм, свр. *завршиши са калаисањем*. – Налèтишè калaj-ције кро сèло и покалajсашè нàроду љнò шупљије судà. И дòбро зарàдишè.

пòкасно, прил. *їрилично касно*. – Дўцко-сè пòкасно ожèнијò, вàмо љза чèтерестè и јòпèт стèкò сèдмерò дјèцè.

пòкè рàкијè, изр. *їола лиїра, їолувока ракије*. – Ымàш-ли-ми, Сїмо, позajмити пòкè рàкијè, дòће-ми дàнас кўме Мїјajло.

пòкесати се, -ам се, свр. *зajочеши їакмичење у новцу*. – Пòкесашè-се јучè кòљеновићи на дèрнеку òко èднòк ждријèпца, кò вїла. Бòга-ми, претèгошè Турци. Ўни вòлè дòбре кўње.

пòколикò, изр. *їиїпање у игри коликања у значењу, їар или неїар*. – Пòколикò, Стòјо? „Пòлијево“, òдговорї Мїлица. „È, нїје вèно пòтàко.“

пòкòрити се, пòкорїм се, свр. *їризнаши нечију суїериорносї*. – Вїцило-се нїје пòкòријò жїву рòбу у кòшевини. Вјèшт бїјò штàречèш.

пòкòс, -а, -о, *искошен*. – Пòправдè, Стèво, òвaj рòжнїк, мàло-е пòкòс. Нèћè мући жїјакè дòбро нàлећи па нèће вàљати крòв.

пòкратак, -тка, -тко. *уочљиво країак*. – Пòкратко-ми, Стòдèне, òвò кò-сїште. Бї-ли-ми нàправијò мàло дўжè, jà, брàте, нèћу цабè?

пòкрижа, -è, ж. *укусно јело од їањих їлошки кромїра и риже*. – Кò нїје љјò гламòчкè пòкрижè, тaj нè-знà штà-е дòбро јèло.

пòкупити се, -їм се, свр. *сїремїши се и оїићи*. – Дòшла-е сўбота. Пòкупишè-се рàднїци, љзèшè свде ствàри и òдошè кўћама.

полà-пола, прил. *їоловину овога, їоловину онога*. – Помїјешала жèна полà-пола јèчменòк и шèничнòк брàшна па испèкла крўв, дїшè кò дўша.

полàгати блàгу, изр. *даваши овцама сїјено на лèдини или їорини*. – Ћàћа свàкò јўтро полàжè блàгу сїјено љспот пòетè.

пòлашњè, прил. *још лакше*. – Нèмòј мàлї брзати у кòсције. Дòк-се љнaj испрè-тебе не òдмакнè, тї замàј пòлашњè.

полèжак, -àка, м. *лијен човјек који нишиа не ради*. – Пўн-је нàш крај полèжакà и луторàнà. Мїслè надмудрити свїјет и жївити од тўћèк рàда.

пòлијево, изр. *израз у игри коликања*. – Ўзè Мàра шàку лèшнїкà па љпитà Стòју: „Пòколикò, Стòјо?“ Стòја вèлї: „Пòтàко.“ „Нїје вèно пòлијево.“

полијèгати, пòлијèжем, свр. *фиг. їоумираши редом*. – Èно нàшок грèбља вїше сèла ћè-су-нам полијèгали нàши стàрї. Ы-мї-ћемо тàмо кàт дòћè вријеме.

пђлијен, -а, -о. пр. *уочљиво лијен, нерадник, сѡр*. – Брѡнко-е пђлијен и лѡдѡн на рѡду. Нѡће-се врѡћ нѡпити лѡденѡ вѡдѡ.

полијѡтале главе, изр. *гинуло се и губиле се главе*. – Збѡк Пѡтрова Врѡла су полијѡтале главе док старѡ Пѡтар нѡје налапушијѡ Тѡрке и села.

пђлити вѡдѡ нѡ-рѡке, изр. *неуѡредиве разлике*. – Рѡјко Рѡдоја свѡрѡ румѡнику прѡвект, ѡли нѡје мѡгѡ сѡну Мѡлорѡду пђлити вѡдѡ нѡ-рѡке у свѡрѡњу румѡникѡ.

пђлити пѡзѡр, изр. *ѡчасѡиѡи за усѡјешну ѡрговину*. – Прѡдѡли нѡши вѡлове у Кнѡну. Кѡ-су-се врѡћали прѡ-Грѡва, велѡ Рѡде Ђѡлум: „Ѐјмоте, лѡди, пђлити пѡзѡр, ѡмѡмо пѡрѡ за рѡкију.“

политрѡњѡк, -ѡка, м. *флаша од ѡловине лиѡира*. – Ѐзѡ Рѡсте ѡдан политрѡњѡк кѡњѡка и пђпѡ свѡ удѡшак и нѡ-трепнѡ ѡчије.

по-Лѡчину, прил. *вријеме ѡслије Свеѡога Луке*. – Кѡд-нѡс-би-се по Лѡчину говѡрило, Свѡтѡ Лѡка у каблове лѡпѡ. Тѡ, бѡвѡ, засѡшили ѡвце.

пђмален, -а, -о. *уочљиво мален*. – Кавѡра Кѡрѡљѡв бѡјѡ пђмален, ѡли чврѡст кѡ крѡмѡн. Нѡје-га мѡгло шѡлѡ ѡбѡрити с нѡгѡ.

пђмѡман, -мна, -мно. *вилован, чио, расѡоложен*. – Јѡшѡ Стѡен пђмѡман на кулѡша, пѡ-се спѡштѡ у Гламѡчкѡ пѡље, трајѡи бѡга и ѡѡгове Тѡрке. н. п.

помѡнитати, помѡнитѡм, свр. *изгубиѡи здрав разум*. – Ѐсли-су Ђѡлуми помѡнитали па прѡвѡ лѡкву у гредѡру ѡѡ ѡмѡ прѡжинѡ.

по-Мѡјѡљу, прил. *вријеме ѡслије Мијѡлдана*. – По Мѡјѡљу знѡ бѡити лијѡпо вријеме, прѡвѡ Мијѡљскѡ лѡто. Свѡ-се жѡтѡ от пѡста рѡда, крѡшке, мѡд.

понадѡмати се, понѡдѡмѡм се, свр. *надуѡи се, набрѡчѡи све редѡм*. – Чѡм ѡгрије изѡ-Ђѡрѡјева, понѡдѡмајѡ-се репѡви ѡкѡ-кѡћѡ и гѡлѡтајѡ кѡ из вѡдѡ.

по-Нѡкољу, прил. *вријеме ѡслије Никѡлдана*. – По Нѡкољу стѡгнѡ зѡма и тѡкѡ гѡрѡ свѡ до Срѡтенѡјѡ. Знѡјѡ лѡкве зѡмрзнути наѡблац.

пђниѡи, -кнѡм, свр. *избиѡи клица усјева из земље*. – Нѡ-сѡ купијѡре дѡклѡн-гоћ ѡмѡ пѡдланица снѡјега на Шѡтѡру. Лѡдено, нѡћѡ пђниѡи.

понѡсати се, пђнѡсѡм се, свр. *ухвѡиѡи се у косѡи јуначке*. – Кѡ-се Мѡркан и Ђѡро ѡватишѡ ѡ-кости на збѡру ѡ-Рѡрије, понѡсашѡ-се кѡ Мѡса и Мѡрко нѡ-Косову рѡвнѡм.

попѡрѡјати се, -ѡм се, свр. *ѡосваћѡи се и ѡѡиѡи*. – Попѡрѡјашѡ-се Ѐлија и Мѡле на ѡрману, и бѡга-ми, Ѐлија пѡтѡгнѡ дѡбљѡ крај.

по-Пѡтрову, прил. *вријеме ѡслије Пеѡровдана*. – Кѡд-нѡс-је јѡк прѡвѡ кѡшевѡнѡ по Пѡтрову. Вѡлѡ, ѡсрет лѡта ѡко свѡтѡк Пѡтра.

попијѡвати, пђпијѡвѡм, несвр. *ѡјеваѡи на ѡсебан начин*. – Чѡм прѡврѡјѡ кѡтлови и пѡтечѡ прѡвѡ рѡкија, кѡд Пѡдгорѡѡ-се сѡмо пѡјѡвѡ и пѡпијѡвѡ.

пòпити удúшак, изр. *пòпѣти без ѣредаха*. – Ўзѣ Бóжо лѣтар кòнѣака и пòпѣ удúшак пò-литрѣ. Мåло-се стрѣсе па јòпѣт нагну лѣтар.

попрдљив, -а, -о. *склон исѣушишању гасова*. – Нѣ-бијåде попрдљивѣјѣк исåна от Кавårѣ Кúрельовòк òд-Ўнца до Дòца.

попрѣкушицѣ, прил. *пòпѣријекò*. – Нåјлашнѣ-е до Прѣоца попрѣкушицѣ прѣд-Клачинѣ. Чѣм прѣвåлиш Клåчину, ѣво-те у Прѣодац у-млин.

попрѣлично, прил. *у дòброј мјери*. – Ўмå òд-Млинѣштå до Барåнå по-прѣлично ѣнѣ пјѣвѣ. Док прѣвåлиш Пòдгорију, па Пòтоке, òхо, ѣмå.

попрѣпазити, -ѣм, свр. *ѣзѣиши мало боље*. – Дѣдѣ, Јòја, бòк-ти дåò, по-прѣпази мåло òвок мòк дѣрана дå-се нѣ-би изгúбијò нѣнѣ у-гúжви.

попрѣтѣгнути, попрѣтѣгнѣм, свр. *ѣоошиѣриши мјере*. – Јåсåј-ти, јåсåј, Лúка. Дòнѣш-ти тåмо нѣ-се дѣјѣли пåмѣт ò-табånå. Попрѣтѣгнунѣ лúди ѣ-тебе.

пòрано, прил. *раније него обично*. – Пòшò Нѣнѣ Мåтѣн на тòбус пòрано, кå-тамò, нѣмå тòбуса. Òтишò тòбус р�нијѣ и ун-ти-се врåти кúнѣ.

по рѣду гòвòрити, изр. *суд гдје се добија ријеч*. – Лåко-е вòнѣ ршумити, мòј Сåване. Дòнѣш-тѣ нѣ-се по рѣду гòвòрѣ. Вѣнѣш тåмо кå-се јѣзик убрúсѣ.

пòрúжан, -жна, -жно. *уочљиво ружан*. – Бòга-ми, òвåј Мårѣн нѣвѣгија пòрúжан. Јå-сам мѣслијò дå-сѣ уна бòлѣ удåла.

посавѣјати се, посåвѣјåм се, свр. *савѣиши све гране до земље од рода*. – Òнѣ гòдинѣ кå-нѣ-се нåш Милош оженити, рòдиле шљѣве, посавѣјåле-се гånѣ дò-црнѣ зѣмљѣ. Напѣкло-се р�кијѣ кò нѣкат.

посамåрити, посåм�рѣм, свр. *заврѣиши са самарѣнем коња*. – Поса-м�рили Тúлуми кúнѣ па òдошѣ у Кåуре одлијѣвати пѣнѣ зå-славу.

посвѣтиò се, пòсвѣтѣм се, свр. изр. *умро ѣа изгледа као свѣтѣац*. – Ўмрò Млåнѣ, жѣне плåчу и пòнѣкѣ мúшкѣнѣ. Нѣко рѣче, штå цмòлѣте, мòра-се умирати. Вѣдѣте-ли дå-сѣ посвѣтиò.

пòстåрѣнски, прил. *на сѣтари начин*. – Повúцдѣ, Млåнѣ, унú ѣдну пјѣсну пòстåрѣнски кåко-су-нам ѣ-наши стåрѣ пјѣвали.

пòтаица, -ѣ, ж. *шåјно, скривено мјестѣо*. – Пòрошкали-се Милош и Трѣво на прѣлу. Милош пòтѣже шклòпац из пòтаицѣ па пòрезå Трѣви òбраз.

пòтѣгнути, пòтѣгнѣм, свр. *наслијѣдиши гене сродника*. – Нåс трѣ брåта лѣком пòтѣгли нå-нåнѣ Јòвана, а трѣ стåријå брåта пòтѣгли нå-ујåке.

пòтѣгнути влåгѣ, изр. *ѣокиснуши, овлажѣиши*. – Спòпала Крлу нѣкаквå кѣјавица пå-нѣ-ти: „åма пòтѣгò-сам мåло влåгѣ на гòлòј лѣдини.“

пòтѣгнути за јѣзик, изр. *изазвåиши, исѣровоцираиши*. – Нѣ-мòре чòк шúтити кåд-га нѣшто пòтѣгнѣ за јѣзик. Нѣ-валå у лúтнѣ гòвòрити, åли, штåш.

пòтѣгнути ѣс-плòскѣ, изр. *пòпѣиши ракију из свåѣовске ѣлòске*. – Нå-дѣ Ўлија, пòтѣгни ѣс-плòскѣ ѣдан гúтљåј òвѣ свåтовскѣ р�кијѣ.

пòткитица, -ē, ж. *украс на мушким гаћама на дну ноговица*. – Кòй мўшкйй нйје ймò пòткитице нà-гаћа, смáтрало-сē дà-му нешто вãлй. Тàкй нйје йшò нà-збор вєно гòведије.

пòткрєсати брке, изр. *скраййшйи, шйцуовайи бркове*. – Дàјдє-ми Мòмо, унє твòе нўжице, пòткрєсò-би брке, йзрãсли-ми прєсве.

пòтпала, -ē, ж *дрвад за йодлагање вайре*. – Дунєздє-ми мàло пòтпалē, тàкò-ти бòдга, да ймàм ш чйм подлòжити вãтру.

пòтпрáшити, пòтпрáшйм, свр. *наййјерайи некога на журбу*. – Јучє Ўрош и Дрєновић потпрашишє Цйгане кò-зãдругē, а Цйгани, нўге пòдã-се па бјєжи.

пòтрага, -ē, ж. *йоййјера за неким, исйрага, йражење*. – Гòлемã-е пòтрага за лóповије, нє-мугў се сàкрити ни у мйшијòј рўпи.

пòтрати, пòтарєм, свр. *йоваљайи, йоразийи, избарайи*. – Пòтрò-е вјєтар жита и повãлò, бйће штєта прєголємã; Пòтрò-е Гєцо Швãбе на Цєру, јєдва жйве глãве йзнијели.

пòтрєпштина, -ē, ж. *велика йойреба*. – Навãлила потрєпштина на сиромãка, па нй-гãћã ни òпанãкã. Ни ў-лијевòј, ни у дєснòј.

пòтријєбити, пòтријєбйм, свр. *унишйшйи, искоријенишйи*. – Потријєбили-смо злãтицу цємãтом, а бйла навãлила на купијере ко нйкат.

пòтурити, -йм, свр. *йодвалишйи, йрєваришйи*. – Бйјò Пєрица Гãлешйй пјãн па кўповò òт-Кайтєзã мўшко штєне. Ўни-му пòтурє кўицу дã-се мàло нãшалē.

пòтушити, пòтўшйм, свр. *йогушишйи, унишйшйи све до краја*. – Навãлила кйша и цєбала цйјелў євту дãнã. Нãлйле-се дòлине и вòда потўшила све мйше по купјєрйштије.

пòћера, -ē, ж. *йоййјера, исйрага*. – Кòд-нãс је свãкє јєсени вєликã пòћера зã-вўком, али, кò-ћє вўка стйћи, мòј мйлй брãте? Вўка сãмо мòрєш чєкати и тàкò прєварити, ãли-јє й-тò пòсве тєшко.

пòћерати, -ãм, свр. *йоййјерайи, најуришйи*. – Кãт је нãс пòћерало гòре на Тирòлу да бãцãмо бумбе на Талијãне, пòчєшмо пãдати прєò уније ўрвйнã, а Талијãн стãде пò-нами лўжити йс-пушãкã.

пòћерати се по судòвије, изр. *йражйшйи йравду на суду*. – Пòћерали се по судòвије нãши тежãци да, бйвã, йшћерајў прãвду па дãдошє све и црно испòд-нокãтã и не нãћошє прãвдє.

пòћòрати се, пòћòрãм се, свр. *зайочєйи некакав сукоб*. – Поћòрала се двã брãта окò-ћãћинє кўћє. Ёдан вєлй мєни припадã вйшє, дрўгй не-дã. И, гўни, гўни, нємã вєно нã-суд.

пòћукати, -ãм, свр. *йојєстйи све халайљиво*. – Дòк-си длãном ò-длан, пòћукашє кòсци ўнў Бòсйљкину пйту и облизашє прєсте.

пòчитовãње, -а, с. *йошйовање, уважавãње*. – Нємã вйшє стãрòк пòчитовãња. Свє-се изгòјãтило, нйко нйкòк нє-гледã. Рєжй єдно нã-другò.

празна зобница, -ē, ж. *ѿревара, обмана*. – Јаднѡк тежака вѡзда уватѣ на празну зобницу кѡ парипче на ливоди. Їљада-сам пѹта сѣби рѣкѡ, ѡма, чуваћу-се, ѡли не вриједѣ. Прѣварѣ, пѡдвѡлѣ.

празна слѡма, -ē, ж. *узалудан ѿсоа*. – Не-вриједѣ млѡтити празну слѡму, нѣмѡ зрѣна жѣта. Ни врѣбац нѣ-море нѣшта кљѹцнути.

празнати, -ѡм, несвр. *радиѡи узалудан ѿсоа*. – Стѣвѡн-је цијѣла вијѣка прѡзнѡ и свјѣтовѡ дрѹгѡк па ѡстѡ нѣсвјетовѡн. Причѡ празне прѣче.

празна тѡрба, -ē, ж. *огољелосѡи, сиромашѡиво*. – Прѣвати-се, Јѡшо, каква пѡсла. Нѣмѡ рѹчка ис празнѣ тѡрбѣ. Празна тѡрба нѣкок нѣ-нарѡнѣ.

празни бѣсази, -није бѣсѡга, pl. tant. изр. *љуѡиња не води ничем*. – Лѹти-се-ти, Дѹле, и ѡкрећѣ главу од лѹдѣ. У пѡпа срѡдѣ, празни бѣсази прѡдѣ.

праица, -ē, ж. *хиѡ. од ѿрасица*. – Ѧ, Стѣвѡне, јѣси-ли-тѡ кѹпијѡ праицу за Бѡжић? „Јѣсам дѡље у Барѡије на пијаци, ѡмѡ ѣвта данѡ.“

прајац, -јца, м. *хиѡ. од ѿрасац*. – Ѧшеш-ли, Здравко, ѡвок прѡјца за у-годину ѡли за Бѡжић? Пѡвелик-је мѹго-би за Бѡжић.

прасѣнце и прѡсешце, -ѣта. дем. од *ѿрасе*. – Кѹпијѡ Блѡже ѣдно прасѣнце дѡ-га мѡло прѣрѡнѣ за-Мѡрковдѡн. Тѡ-му-е слѡва.

прашкуља, -ē, ж. *вјешѡачка ракија од ѿрашка*. – Улѣдѣ-ми, Лѡзо, тѹ ѣдну печѣтлѣју. Нѣмѡј-ми тѣ прѡшкуљѣ, кѡљѣ-ме за-грло.

прашчина, -е, м. и ж. *аугм. од ѿрасац*. – Да виѡдиш кѡличачкѹ-е прѡшчину кѹпијѡ Цвијѡн на пијаци. Їмѡ прѣѡ двѡ-метра у-њем.

прашчић, -а, м. дем. од *ѿрасац*. – Узѡ Нѣне двѡ прѡшчића на пијаци.

пребѡцити прѣѡ главѣ, изр. *доживјѣѡи сваѡиѡа у живоѡиѹ*. – Јѡ-сам-ти, Рѣсте, свѡшта пребѡцијѡ прѣѡ главѣ: и глади, и жѣђѣ, и рѡтѡвѡ и тѣрета.

пребѡцити сѡн, изр. *накраѡико засѡаѡи*. – Ѧјте-се-ви, дѣрани, мѡлко прошѡликајте дѡк-јѡ пребѡцим ѣдан сѡн. Нѣшто-ме спѡпѡ дрѣјем.

превѡлити Прѣѡдац, изр. *ѿријѣћи ријѣку Унац Преѡцу*. – Кѡт превѡлиш Прѣѡдац, ѡндѡк-ти-е лѡшњѣ за-Грѡво. Унац запнѣ за рѣбро кѡт надѡђѣ.

превѡлити прѣѡ јѣзика, изр. *рѣћи неѡиѡо иѡиѡо не би ѿребало*. – Тѣшко-ми-е, Мѣлица, превѡлити прѣѡ јѣзика, ѡли мѡрѡм. Укрѡ твѡј Јѡшо мѹе бѣсаге.

преврнѹти јѣзик, изр. *изоѡачиѡи говор*. – Кѡ-се нѡши клѡпци ѡтиснѹ ѹ-свијет, брзо преврнѹ јѣзик пѡ-ѣ нѣ-мош нѣкако алаисати штѡ глѣндишѹ.

прегрѣшѣније, а, с. *велики гријѣх*. – Чѣнѣ-се вѣликѡ прегрѣшѣније кѡд-нѡс свѡкѡк данѡ. И стѡро и млѡдо сѹје Бѡга, дѡ-бѡк сѡчѹвѡ.

прегријѣшити, прѣгријѣшѣм, свр. *наѿравиѡи велику грѣшку*. – Мѣ-смо прѣгријѣшили прѣма нѡшије стѡрије. Слѡли-ѣ пѡ-старѡст да чувајѹ ѡвце.

прѣгршт мѹвѡ, изр. *рој ѡчѣла*. – Ишла-би пѡглѣти ѹнѹ прѣгршт мѹвѡ у чѣлињаку. Нѣшто-су-ми замртвѡле.

прѣд-зѡру мрѣзнѣ, изр. прил. *најхладније је ѿред зѡру*. – Ѧко-ш нѹћити на ливоди, ѡбѹци-се дѡбро јер прѣд-зѡру мрѣзнѣ, тѡ знѡш.

предушити, предушїм, свр. *накраїко одморїти*. – Вођекаре-ћемо малко сјести да предушїм. Нешто-сам сусто уз ову плешину.

прѣжалостан, -сна, -сно. *їревише ожалошћен*. – Ё, прѣжалостан-самти ја с тоббм, муј несретни сїне. Свї-се мумци поженишѣ, а ти оста сам.

прѣзбожнїштво, а, с. *нейошїтовање Бога*. – Наоста гולםо прѣзбожнїштво, мој Раде. Нѣ-радѣ младї, не почитују старѣ, дјѣца сјују Бдга, жѣне пушѣ дуван.

прѣкјучѣ, прил. *їрије два дана*. – Прѣкјучѣ бїјадѣ лијѣпо вријѣме, мугоси у кошули. Данас дкрѣнѣ лѣдена бѣра, трѣба кожун на-се.

прѣкјучошњї, -а, -ѣ. *онај од їрије два дана*. – Јѣс вїдијо прѣкјучошњѣк дана и лѣпотѣ? А, вїди овѣ салауковинѣ и јада од врѣмена.

прѣклѣпати, -ам, свр. *їревише оїтањїти ошїрицу косе клеїањем*. – Асли-си, мали, прѣклѣпо овѣ косу па-јој-се клѣп мута ко тѣркија.

прѣковишѣ, прил. *више од обичног*. – Ддбар-ти рѣчак, Мїјолька. Ово-е прѣковишѣ, таман да-е ца̄р на рѣчку.

прѣкрїлїти, прѣкрїлїм, свр. *рашириїти се цијелом їовршином*. – Цијѣло пѣље прѣкрїлиле овце. Бијѣлѣ-се ко пѣчѣрке до сјѣначїшта.

прѣксиноћ, прил. *їрије двије вечери*. – Прѣксиноћ дођошѣ некакви Подгорци и одведошѣ нашу Марију за некаквок Ћодѣра у Бараћїје.

прѣксиноћнї, -а, -о. *оно од їрије двије ноћи*. – Прѣксиноћно прѣло-ће утувити добро Каменеани. Ѐграло-се каиша па-ї добро їздерало.

прѣмаљеће, -а, с. *їрољеће*. – Ка-дѣоћѣ прѣмаљеће, разлетѣ-се швраке правити гнијѣзда по глогїћїје и клѣнићїје. Понадїмајѣ-се репуви и прѣрадѣ мравињаѣци, свѣ цврчї и зуї.

прѣмјешћаж, -а, м. *їремјешћаж, їромјена радног мјѣста*. – Кат-је лугар Рајо дѣбїјо прѣмјешћаж из Шкадима на-Млинїшта, копунијо-се па-га оставили.

прѣнути се, -нѣм се, свр. *їрзнуїти се, їробудиїти се нагло*. – Заспо Вїд ко клада вїше Тулїћа. Узѣ Мїјо некакву старѣ канту па-е врндальї по камѣњу. Вїд-се прѣнѣ иза-сна па јопѣт лѣже спавати.

прѣоблачило, -а, с. *чїстї веш*. Дајдѣ, жѣно, то прѣоблачило да обѣчем, їшѣ-би на-сједницу. Не мугу мѣђу-љѣде ваки.

прѣпасан, -сна, -сно. *їлашљив, сїрашљив*. – Нѣ-бѣ-се-ти, Сїмо, за Слаина. Ун нїје прѣпасан ко пѣјѣдїни. Ун-ће брѣс штапа прѣћи крѣ-село ћѣ-су пѣ.

прѣпланути, прѣпланѣм, свр. *їреїїжерано се осунчаїти*. – Лѣго Гајан на лїводи го на трбу. Упѣкло сунце и то-му пунїрало. Кад-је прѣдвѣчѣ ѣсвѣжило, ѣсјѣтїјо да-е прѣплано. Трљали-га по-лѣћїје кїселије млијѣком да-га вагра прѣћѣ. Пѣшлѣ-се сав огулїјо ко варен купїјер.

прѣпрати, -перѣм, свр. *оїраїти у двије воде*. – Кїселї купус-се мѣра прѣпрати ѣ-двїје воде да нѣ-буднѣ лѣт.

препу̀рити, прѣпӯрѣм, свр. *изравна̀ти й̀рѣшину снијегом*. – Јучѣ-смо ўгазили пртину дјѣци до-школѣ, кад ѓитрѓс, препу̀рила мѣшава и нѣ-знā-се зā-њу.

прѣсука, -ѣ, ж. *врнчанице оѣанка оѣуѣињааша ѣовезане ѣоѣречном оѣуѣиѣом*. – Нѣшта лѣшвѣ нѣмā кѓ-кат Бѓжица Шулендић скрѓѣ опутњаше пā-ѣм врнчанице ѣспријечā ѣније ѣсӯкāније прѣсука. Нѣ-мош од лѣпотѣ глѣти.

прѣсу̀кати се, прѣсӯчѣм се, свр. *омршавиѣи, искривиѣи се*. – Нāш-се Крѣво прѣсӯкѓ кѓ јулар. Кѓ дā-га-е крѓз кāмиш прѓвӯкло.

прѣтил, -а, -о. *хиѣар, брз, сѣреловиѣи*. – Ўзјѓ ѣјак Душан прѣтила āлата па ѓде нѣтијаку Милошу ѣ-сватове. Бāрјак-му-се вијā нѣс-Кућѣшта.

прѣтрѣсати, прѣтрѣсāм, несвр. *анализираѣи, бираѣи*. – Мудрѓви вāзда прѣтрѣсајӯ, ѓѣе-ли Мѣрика зāратити с Рӯсијѓм. Ёдни велѣ – сāмо штѓ нѣје, дрӯги велѣ – нѣ-смије Мѣрика на Рӯсију да нѣ-би прѓшла кѓ Ытлер.

прѣтрѣсти сāmāр, изр. *замѣјениѣи сѣшѣљу самару*. – Нѣје знā свāк прѣтрѣсти сāmāр. Сāмо-е Тривӯцан бијѓ мāир самāру.

прѣтрѣжен, -а, -о. *развучен, ѣрегуљен*. – Лӯкица цијѣла вијѣка думагијā лӯлу и пӯшѣ кѓ дā-е прѣтрѣжен. Бѓже-ме прѓсти, ѣāвѓ знā кāко-се-ѣн ожѣнијѓ.

прѣтумбāвати, прѣтумбāвāм, несвр. *ѣреврѣаѣи у нереду*. – Не прѣтумбāвāј сѣјено. Бāцāј лѣѣљком, виѓиш да ѣѣдѣм плāст.

прѣжӯн, -ўна, м. *аѣсана, заѣвор, ѣрдекана*. – Оѣерало Вицуку у прѣжӯн дā-му ѣгонѣ пāmѣт ѣ-глāву ѓ-табāнā. Нѣ-море друговāчнијѣ.

прѣбрāјати, прѣбрāјāм, несвр. *додаваѣи себи мимо реда*. – Кад Мијо и Млāђо брѓѣ Бјѣљкушине крӯшке, Мијо крѣјӯћи прѣбрāјā сѣби вишѣ.

прѣбрѓити, прѣброѣм, свр. – *додаѣи више мимо реда*. – Нѣш шāлѣ с трѓговције подијѣлити пāре. Прибрѓиѣ сѣби вишѣ, тāmāн дā-су-ти чѣтри ѓка у глāви и јѓш ѣдно иза глāвѣ.

прѣватити се шӯмѣ, изр. *склониѣи се у шуму ради сигурносѣи*. – Штѓ-ш у сѣлу, јāђена-ти мāјка? Прѣвати-се шӯмѣ, знāш дā-те трāжѣ ѣѣндāри.

прѣвести пāmѣти, изр. *научиѣи, оѣамѣиѣи*. – Тѣшко-е будāлу прѣвести пāmѣти. Прѓубали су Керѣува прѣвести пāmѣти па нѣ-идѣ нијкāко.

прѣгати се на звѣзгану, изр. *радиѣи ѣо јакѓм сунцу*. – Милош и Миђа Ђѓјмиѣн цијѣли дāн кѓсѣ у Шāјкиној Цѣгāнки и прѣгајӯ-се на ѣлѣнскѓм звѣзгану. Нѣѣе грма, нѣѣе лāда.

приклијѣштити, приклијѣштѣм, свр. *сѣиснуѣи, углавиѣи, ѣримакнуѣи ѣри нечем*. – Приклијѣштѣ влака Остоји нӯгу ѣс-пāњ, ѣмало чѓек нѣ-страдā.

прикрѣчити, прикрѣчѣм, свр. *реѣи добар савѣјѣи, ѣѣѣиѣи*. – Вѣлѣ Јѓван, ѓтишѓ мѓј Дуле ѣ-вѓјску пā-му-јā мāло прикрѣчијѓ дā-се чӯвā.

прикӯчити, прикӯчѣм, свр. *ѣримакнуѣи себи неѣиѣо*. – Кад Мāрку намāкошѣ мѣса дѣбелѓга и прикӯчишѣ виѣна рӯменѓга, пѓврāтѣ-се Мāрку снага зā-мјесѣц дāнā. „Ё, сād-је Мāрко за мегдāнā“, рѣкошѣ цāру.

приља́дити, приља́дїм, свр. *ошамариїи оївореним дланом іо образу*. – Приља́дї Савка һєри двїје ўз-уши па велї, долази кўћи на вријеме. Нијеси тї рѡдила мєне, вєно ја тєбе, јєш-чула.

приљѡ́лати, приљѡ́лїм, свр. *їриїисаїи, їрилијейїиїи, їрикачїиїи*. – Ђко-ти злѡбници нє-мугў наћи нїкакў мїну, приљѡлаћє-ти нєкакў лїж.

приљў́бити, приљў́бїм, свр. *завољєїи друго јагње кад овца изгуби своје*. – Јучє-мї подбїацїли под лїсу ўнѡ близне и єно-га дїнас приљўбила.

примї́гољити се, -їм се, свр. *їримакнуїи се лагано, неїримїеїїно*. – Примїгољишє-се двї лѡпова кѡтлу и нїко-ї нє-виђа ѡдїклєн дођошє.

прї́мити се бр́ду, изр. *крєнуїи уз брдо*. – Ѡдошє кўрузїри ў-Бїчкў и єно-ї прїмишє-се брду више Рємїћї. Јѡш-се чўје пїєсна кїко пїєвајў.

примутї́вати, примутї́вїм, несвр. *омоїаваїи ланац око сїуба у вршају да се коњи могу окренуїи у суйроїном ходу*. – Примутївї, Лїзо, чєшћє, вршїј се прїмичє крїју. Још мїло пї-ћємо извѡдити кўње їз-вршїја.

прї́никнути, -нєм, свр. *їиїи воду са лєдинє їослїе кише*. – Пїла кїша пї-се ўватилє лѡквице пѡ-лєдини. Дмїтар прїникнў пїти и дѡбро-се напї вѡдє.

прїѡ́нити, прїѡ́нїм, свр. *їѡжуриїи, убрзайїи рад*. – Приѡнте, чєљїди, кўпити сїјєно, ѡтєћє-нам кїша. Сїмо-што нїје прѡлила.

прїѡ́рати, -прїѡрєм, свр. *їриїѡјиїи бразду од їућє земљє*. – Лўка свїкє гѡдинє прїѡрє по єдну брїзду од мєћє. Мєћї-се гѡтово изгўбила.

прї́ памєти, изр. *имїи здрав разум*. – Припаздє, жєно, ўнў нїшу шїшкавицу. Придѡћє-јѡј пѡнекат нєкї ћївѡ, па кѡ-да нїје прї памєти.

прї́ пїрама, изр. *имїи новаца уза се*. – Вєлї Рїсте: „Крвї мѡја, кїки-си прї пїрама?“ Јї, нї-пєт нї-шєст за црвєндїћа па ў-рўку. Знїм да нємї.

прїпасати, -шєм свр. *їривезайїи уз їас оружїє и сл*. – Припасашє Сїнобїди крївє коврдїне па ѡдошє на Гламѡчкѡ пѡљє дї-се крвє с Тўрције.

приплї́нути, приплїнєм, свр. *їѡжуїиїи од јакѡг сунца (ѡ усјєву)*. – Ёво трї-днї ўгријї и жїта ѡдмї приплїнушє ћє-є тїћї земљїа.

припѡ́видити, -їм, свр. *исїричайїи нешїѡ из їрошлѡсїи*. – Дєдє-нам, Сїмо, припѡвиди нєшто ї-свѡга врємена, тї-си стїрї чѡек.

прїпови́јєст-и, ж. *їриїѡвијєїїка, їрича*. – Ѡдидєре, Јѡле, дї-ти стїрї Сїмо припѡвиди єдну прїповијєст кїко-су нїши стїрї їзбјєгли у Дїлмїнцију.

прї-себи, изр. *миран, сїїалѡжен, здрава разума*. – Ђј-тї, мѡј Мїјїанє, ѡстани прї-себи кат вїдїш кїко-сє нїрот заїїјѡ и заѡтровијѡ.

прислѡ́нити ўз-уши, изр. *ѡїалиїи јак шамар їо лицу*. – Кат Вїцо Јѡши прїслѡнї ўз-уши нєколикє, Јѡшо смїјєста зївєзї и ни єднє вишє.

присў́кати, присўчєм, свр. *заћи у дубѡку сїшарѡсїи*. – Рїдє-є Тўлум присўкѡ близу стѡтїну гѡдїнї, їко нїје и кѡјў вишє.

присушити, присушїм, свр. *изгубиши влагу*. – Присушило-е поспе. Бѡга-ми-ћѣ бетѣрисати жїта и траве. Нѣ-панѣ-ли кїша за кѡй дан, цаба-смо сїјали.

притакнути, притакнѣм, свр. *сїавиши уз ваїру да се ѡече*. – Притакѡ Тодѡрина брава па пѣчѣ. Ај, Стѣво, ѡје мѣса.

притѣгнути ѡко, изр. *їривући ѡажњу, заїазиши*. – Наша шума притѣгну ѡко Шваби и ѡн-ти стаде свѣ цѣмѡтом рушити и гунити гѡре Бѣчу и Грацу.

притѣгнути ѡзду, изр. *умириши, їривеси ѡамейши*. – Дѡђе Швабо и притѣгну Турције ѡзду па-ї налапуши из ѡвије крајѡва. Уни-ти нуге пѡда-се па бјѣж у Турскѡ.

притѣзати мљїнове, изр. *їѡїрављаши кавене мљїнове да сїїно мељу*. – Нїко кѡд-нас нїје ѡмијѡ притѣзати мљїнове вѣно Стѡен Звїкановић.

приупитати, приупитѡм, свр. *уїиши ради сигурности*. – Кат ѡдѣш у Варцѡр, приупитѡј ћѣ ѡма купити брѡкава па ѡзми два-кила шїпкарѣ.

приушити, -їм, свр. *замолиши, заїражши, рећи*. – Приуждѣ, Јѡја, Млађи бѡк-ти дѡ да-ми пришпїја ѡвѡ оваца данас.

прицврљити, прицврљїм, свр. *угријаши їреко мјере*. – Упѣкло ѡлїн-скѡ сунце и прицврљило, нѣ-дѡ-се дїјати. Запѡлијѡ-се пѣрчїн на глави исѡну.

пркосити бѡри, изр. *храбриши се, изигравиши јунака*. – Нѣмѡј-тї, Нѣђѡ, пркосити бѡри, јака-е бѡра. Обѡци-се дѡбро, бѡри нїје нїко дѡакѡ.

прлѣ жѡме, прлїје жѡма. *їајно мјестїо у шуми*. – Сакријѡ Дрѣновић лї-тар ракије у Марканову дѡлу кѡ у-прлѣ жѡме дѡ-му-се разлѡди прѣ-ноћи.

прлѡтати, прлѡћѣм, несвр. *леїїеши на крилима у сну*. – Вѣлї Мїле: „Кѡ-сам-се вратијѡ ис талијѡнскѡк рѡпства и дѡшѡ на-Клѡчину и ѡгледѡ Ђрљѡј и Чегѡре и Срдиће, ја-ти кѡ-да прлѡћѣм по небѣсије од драгости.“

прѡблијѣдити, прѡблијѣдїм, свр. *їосїаши блијед у лицу због сїраха или малокрвности*. – Прѣпѡ се Бране па прѡблијѣдијѡ и вѡзда дрћћѣ.

прѡбркљачити, -їм, свр. *їроговориши као дијеїе*. – Чїм-је Милош накѡ рѡно прѡбркљачијѡ, вїдило-сѣ намѡ дѡ-ће нѣшто бїти ѡд-њѣга.

прѡбрѡдити, прѡбрѡдїм, свр. *їробудиши*. – Не гѡлами, прѡбрѡдићѣш дијѣте. Штѡ-ти-е ѡитрѡс, штѡ-си пограисѡ?

прѡбурѡзити, прѡбурѡзїм, свр. *їробиши уїробу*. – Причајѡ, кѡт-је Милош прѡбурѡзијѡ Мѡрата на рѡвнѡме Кѡсову дѡ-су Мѡрату свѡ цријѣва излѣ-тила на гѡлѡ лѣдину и дѡ-му нїје бїло спѡса.

прѡвати, прѡвам, свр. *їробаши, їровјериши*. – Ајдѣ, Алека, прѡвај ѡвѡ мѡју ракију да вїдиш јѣ-ли чѣму.

прѡвријѡ мѡзак, изр. *нейѡдношљива лїїна врућина*. – Упѣкло ѡлїн-скѡ сунце, прѡвријѡ мѡзак у глави, нѣ-дѡ-се исѡну дїјати.

прѡвѡљати се, прѡвѡљѡм се, свр. *їроћи крадом, нейримијеїно*, – Прѡвѡљашѣ се лѡпуже кроз нѡрот и примѡкошѣ ћѣ-се дїјѣлї цабнѡ беслѣма.

прòвӯћи крòз-уши. изр. *рећи неком тишим гласом.* – Прову́дцѣ, Ђрљајка, Видоји крòз-уши да пришпнѣја данас òвѣ мује нѣколикѣ òвчице.

прогàмизати, -жѣм, свр. *ѣроходаѣи, сѣаѣи на ноге.* – Прогàмизò Ђнин Павле, нѣ-мош-га стѣи, а јòш-му нѣмà нѣ-година.

прогрѣзити, прогрѣзѣм, свр. *ѣросјећи цријева ѣри вађењу изнуѣрице.* – Лашнѣ, Сѣмата, прогрѣзѣиеш цријева прасцу пà-ш укаљати мѣсо.

продувàнити, продувàнѣм, свр. *ѣроѣушиѣи се.* – Нàш Мијо кàшлѣ и рѣпà кò парип од дувàна. Продувàнијò давно, àли нѣће дà-га-се кàнѣ нѣкàко.

прòђа, -ѣ, ж. *добра ѣрилика, ѣродаја и сл.* – Òвок-ће лѣта блага ѣмати дòбру прòђу у Дàлмàнцији. Навàлили стрàнци нà-мòре, трѣбà крàнѣ.

прожѣжати, прожѣжàм, несвр. *бушиѣи дрво ужареним жигом.* – Цѣјелѣ-е дàн Јòво Бòжичѣн прожѣжò єдну клѣнову цѣпану да нàправѣ дѣ-пле.

прòклѣт, -а, -ò. *несрѣћа, без каракѣера.* – Брàнковић-сѣ прòклѣт и рòдијò. Прòклѣто-му сѣме и кòлено, ѣздаде Лàзàра нà-Косову Ту̀рције.

прòклѣти, проклѣтем, свр. *òредѣиѣи неком лошу судбину клѣѣвом.* – Цѣгане-е нѣкà бòжијà сѣла кàзнила и прòклѣла да лутају по свијету.

проклѣтиња, -ѣ, ж. *људи на лошем гласу.* – Òвà глàдеж и проклѣтиња нијесу дòбре зà-нашо сѣло. Нѣш òд-нѣй òстати кат одрàсту.

прòкопина, -ѣ, ж. *ѣрошарица, мањи дио земље без снијега.* – Тѣкѣ вàмо ѣза Ђскрса, кòд-нàс Врòвàцà се указују прòкопине по прѣсоима.

прокрàдати се, прокрàдàм се, несвр. *ѣролазиѣи крадом, кријући се.* – Јàзàвци се прѣдвечѣ прокрàдају нѣза-стрàне дòк је сумрàк и тражѣ крàну.

прокòлање, -а, с. *ѣјейàње круѣних дрва.* – Мàни, Млàђò, тò прокòлање. Нѣ-море-тò ући у шпòрет. Цѣјепàј дрва сѣтнѣјѣ кàко бòк запòвиједà.

прòлајати, -јем, свр. *ѣроговориѣи као дијѣѣе.* – Ђнàј мàлѣ Дѣвѣн, сàмо што нѣје прòлајò. Нѣма-му јòш нѣ-година пўна, а већ бр̀кљàчѣ пòмало.

пролуптѣрати се, пролуптѣрàм се, свр. *ѣровјеѣриѣи се, ѣрозрачѣи се.* – Òвòри, Мѣле, врàта дà-се сòба мàло пролуптѣрà, загушљиво-е.

пролутòрàнити се, пролутòрàнѣм се, свр. *разлѣјениѣи се.* – Нàша-се снàја нѣшто пролутòрàнила òскоро. Бѣла вàљата кàт-је дòшла.

промàкнути, промàкнѣм, свр. *ѣроћи у моменѣу неѣримѣјѣино.* – Бўдните, чòбани, на опрѣзи, промàкошѣ вўци ѣспот Окрѣтàвца, мўгли би изне-нàдити.

промѣрати, промѣрàм, свр. *ѣроѣусѣиѣи кроз шаке.* – Àсли-е Пàју нѣко промѣрò пà-не ѣзлази ѣс-кућѣ ѣмà євта дàнà.

промр̀мљати, -àм, свр. *ѣроговориѣи као дијѣѣе.* – Ђно-е ѣ-мàлѣ Јòцо промр̀мљò. Чўје-му-се пòкòјà рѣјеч, тѣкѣ-се разàзнае.

прòмувати се, -àм се, свр. *ѣрошеѣаѣи се неѣримѣјѣино.* – Вàгањàни-се промувашѣ по зòбору и òдошѣ нѣкут. Нѣко нѣ-виђе кудà.

пропа̀дљив, -а, -о. *оно шїо нема чврстїу ѿвршину*. – Увальо-е сїтан пропа̀дљив снїјек, про̀пада̀ нуга до зємљє. Тешко-га гѣзити.

про̀пити-се, про̀пијем се, свр. *їосїаїи алкохоличар*. – Про̀пијо-се Веле їмā єдна гѣдина данā. Не заобилазї бїртију на пу̀ту нїкāко па нїкāко.

про̀пува, -є, ж. *їроїух*. – Не-творїзāј, мālї, тїје вратије, ўби-ме про̀пува.

про̀пува у гла̀ви, изр. *малоумносї, слабо резонованье*. – Кѣ-ће Тóлу привести пāмєти кāt-ўн їмā про̀пуву у гла̀ви ѡткā-сє рѡдијѡ.

про̀пуштити крѡ-шаке, изр. *добро исїући шакама*. – Про̀пуштити пāјкани Лāјкмета крѡ-шаке, єно-га јєчї кѡ бѡланї Дѡјчин. Сѡвѡ државу и вла̀ст.

про̀решєтати, -āм, свр. *їроїшїаїи од ѿочєїка до краја*. – Полагѡ Мїјо за лѡвца пā-га про̀решєтāло свє од лїсицє и зєца до вўка и мєђєда.

просвїрати крѡз-гла̀ву, изр. *їроћи кроз главу, ѿгинуши*. – Бїјѡ Рāде Калāбушић у рату нā-Цїнцару. Тїјѡ-се прємјєстити изā-буквє пā-му просвїрѡ крѡз-гла̀ву мєтак и ѡстѡ мрѡтав на лїцу мјєста.

просијєрити, про̀сијєрїм, свр. *указїи се мало сунца кроз облаке*. – Данас мāло просијєрило сўнце, и ѡдмā про̀капале стрєве.

прослѡвити, про̀словїм, свр. *їроговориши, рећи*. – Ѡзєбѡ Ђуле код овацā па нє-море прослѡвити ни єднє. Ўкѡчиле-му-се вїлице ѡд-леда.

прострўгати, про̀стрўжєм, свр. *їродуваїи, їровући се*. – Прострўгала бўра Лазўрду код-говєдā. Ёно-га јєде кѡ мєђава. Свє ѡпїрї испрє-себе.

протўтњити, про̀тутњїм, свр. *їроћи уз велику буку*. – Протўтњишє свāтови їспот сєла и ѡдошє пѡ-младу у Прєкрају. Ѡрї пјєсна, свє гѡрї.

про̀ћєрати, -āм, свр. *їроїјєраїи исїод нечега или кроз нешїо*. – |Про-лєтила тїца кѡс, мālā мѡја дїгла нѡс, | Про̀ћєрѡ-би кѡла сјєна їспод нѡса нєна| н. п.

про̀ћи сїто и решєто, изр. *доживјєїи у живоїу најїєжа искушєња*. – Мѡј-е стрїц Ђуро про̀шѡ сїто и решєто од Бєча прєѡ Карпātā и Русијє па їспот Кїнє и Индијє до грчкїе водā и Сѡлўнскѡк врўнта.

про̀шкrapати, -āм, свр. *їасїи (ријєїке кaїи кишє)*. – Про̀шкrapā кїша од Градїшта, свє ўнє крўпнє кāпи кѡлик лєшнїци. Бїће крўпє.

про̀шћāвати, про̀шћāвāм, несвр. *їрашїаїи*. – Пошѡ нāш Слāвко ў-вѡјску па велї свїмā: „Про̀шћāвāјте, мїлā брāћѡ, нємѡјте-се штѡ дрнути нā-ме.“

прсан, -а, м. *човјек развијєних груди, їрса*. – Нїје бїло вєћѡк прсана ў-нашѡм крају од Николє Пєрукинѡк. Нїје-му свāк смїјѡ ў-кости.

прєскуља, -є, ж. *сїїна округла шљива, ринглов, ѡанарика*. – Кѡд-нāс прєскуље рѡдє свāкє свāкātє гѡдинє. Њїма мрāз нє-море нїшта.

прўжити пàре, изр. *даџи њаре, исїлаџиџи дугове*. – Бијџ Пóлић дўжан Аћуши нєкакве пàре. Кад-је прџдџ тєле на пијаци у Оцаку, смјєста оде и прўжи пàре, свє њ-динàр и џднесе вртãл кãвє Аћуши.

пўздрџв, пуздрџва, м. *слободан неџжењен мушкарац веселе џприроде*. – Їмајџ џ-Алãпићу нєколикã пуздрџва, нє-мош жївити џд-њџ. Ниџдан-се нїје џжєнијџ нїти-се мїсли жєнити.

пўкã њстина, -є, ж. *џџиџуна исїина*. – Вєлє дã-сє џжєнијџ Бãћа. „Јєсте, брãте, пўкã њстина“, вєлї Гãре, „дџвџ млãду са странє, млãда кџ вїла.“

пўкло пџд-рєпом, изр. *гџџова сївар, учињено дјело*. – Їзглєдã дã-є и Тóли пўкло пџд-рєпом. Отпўштило-га с пџсла. Крãџ дрва па препрџдãвџ.

пўкни прџстом за Мїјатом, изр. *учињено дјело које се не може враџиџи*. – „Бє-є мўја брãдва?“ пїтã Тєжãк. „Ўкрџ нєкџ, нємã-є“, вєлї Млãћџ. „Пўкни прџстом за Мїјатом. Штџ нє-чўвãш свџе ствãри?“

пўна ўста, -није, -ã, ж. *многџ, обилнџ, богãџџџ*. – Голєма-є рїјеч Вãскрсија. Нїје-тџ прџцмџлак од њмена. Тў-су пўна ўста слџвã, мџј Јовãнда.

пўна шãка брãдє, изр. *усїјешнџ, богãџџџ, добрџ*. – Пãла кїша, нãква-сила зємљџ и нãлїла лџкве и бунãре. Вєлї Прибєлãц: „Ѓв вãкџ, пўна шãка брãдє.“

пўн пунцијãт, -а, -џ. изр. *наџуњен до краја*. – Свє-су нãше лџкве пўне пунцијãте вџдє, нїшта-се прелијєвãјџ. Вãкã кїша нїје џдãвно пãла.

пўнџ бãбã, изр. *у сїручнє џсџлџве се не мијєша свãкџ*. – Нємџј-ти, Јџја, дã-ти свãк Милџшу прãвї жєлдац, стрãдãће дијєте. Бє-є пўнџ бãбã, кїлава дјєца.

пўргãра и пўргãша, -є, ж. *халаџљивã жєна којã многџ јєде*. – Нємã вєћє пўргãрє џд џнє нãше Прєчџкє. Кркã и пўргã кџ мєћãва. Свє џпїрї ис-прє-себã.

пўргãш, пургãша, м. *мушкарац којџ халаџљивџ јєде*. – Од Видєсила и Кавãрє нїје бїло вєћије пургãшã џткã-є гãврãн поцрнїјџ. Нєћє-џ нї-бити.

пургãшица, -є, ж. *млãћã жєна којã халаџљивџ јєде*. – Пургãшица-сє мãлкџ суздржãвã прєд лўдије, ãли мџре пџлијєпо пџести.

пургãшџв, -шџва, -шџвџ. *џнџ шїџџ џриџдã џургãшу*. – Пургãшџвџ јєло трєбã спрємити. ãкџ рачўнãш єднџк чџека, џндãк пургãшу спрєми трї јєла.

пўрљãвина, -є, ж. *дубџкџ дисãње од џеретїã*. – Изїћџшмџ нãвр Чєлџ-пекã у лџву, Кавãру спџпаде нєкã пўрљãвина па вєлї: „Стãнте мãло да прєд-ўшїм, стãла дўша џ-грлу, нє-мџре-сє дãљє.“

пўсула, -є, ж. *џџџврда, доказ, увјерєње*. – Кџ њмã пўсулу, нєк џлази на врãта, кџ нємã, нєк-сє врãти нãтрãг.

пўт сє пџмичє, изр. *видљивџ наџредџвãње радовã на џуџџџ*. – Мџ мїс-лили да од Врãњина пўта нємã нїшта. Одјєднџч џглєшмџ, пўт сє пџмичє прємã Чãрдãку. Вєлє, тўдã-ћє њїши штрєка од Дрвãра до Јãјца.

пўцалиште, -а, с. *мјестѿо гдје се йуца и изводе вјежбе*. – Ймā ёдно пўцалиште испот-Прибелѣ ђѣ повāздāн одадимају нѣкакви лāгўми и пўца-се.

пўцати йс-пунѣ, изр. *имайи свега и свашийа*. – Вѣлй Йле: „Лāко-е пўцати йс-пунѣ. Тй ймāш пāрā и нијеси бйјѿ глāдан. Вићеш кад изгладниш.“

пўцњава, -ѣ, ж. *учестйано йуцање*. – Кāква-е-нѿ пўцњава гѿре испот-Прибелѣ? Йл-су лѿвци, йл-је нѣкй дрўгй ђāвѿ?

пўче глāс, изр. *йрочу се нека вијестй*. – Пўче глāс дā-е Нйкола пѿгинѿ на Бијāћу. У првў рўку нāрот нѣ-вјерује, āли стйже āбер, йстина.

Р

рāдијѿ не рāдијѿ, изр. *све је истйо, нишия се не мијења*. – Рāдијѿ не рāдијѿ, бйће по бѿжијѿ вѿљи, нāкѿ кāко-е ѿдрѣћено пā-тй вѣдри.

ражћѣлдумити, -йм, свр. *развући радиийи или одмарайи*. – Кйша-се спрѣмā, слāма нйје убачена у пѿету, а Сāво ражћѣлдумијѿ прйчу кāко-е Јѣла утѣкла ѿт-чоєка. Кāкй утѣкла, ѿћерѿ-е чѿек.

ражљѣшвати се, -āм се, свр. *йрољейшайи се*. – Рāжљѣшвāла се нāша Јѿкица кѿ-да-е јучѣ доведена, а ймā двāест гѿдйнā кāко-е дѿшла.

ражњѣжити се, ражњѣжйм се, свр. *омекшайи, емѿйивно се узбудийи*. – Довѣла āна мālѿга Пāвла бāби, а бāба-се ражњѣжила ѿко ўнучета па плāчѣ о-дрāгости.

разāбрати се, -берѣм се, свр. *разбисйриийи се, ойријезниийи се*. – Ќставте Жйвка дā-се мāло разāберѣ и дѿћѣ сѣби. Помйјѣшѿ-е вйно и рāкију.

разазнāвати, разазнāвāм, несвр. *расйознавайи, разликовайи*. – Блāже-се првй врāтијѿ у сѣло са Микāилом пѿслијѣ рāта. Нйје-се мўгло разазнāвати ђѣ-су бйли темѣљи згрāдā. Свѣ попāлиле ўсташе и порушили.

разбркнути се, разбркнѣм се, свр. *разведрийи се, ойријезниийи се*. – Јучѣ-сам-ти пѿтѣгѿ прѣд-мјерѣ у биртији, јѣдва-се ѿитрѿс мāло разбркнѿ.

разбрўдити се, разбрўдйм се, свр. *расанийи се йослије сйавања*. – Вйдѣре јѣ-ли-се Дуле разбрўдијѿ пā-му рѣци дā-га чѣкā Мйјѿ да йдў у пѣчўрке.

разбўбати, разбўбāм, свр. *разгласийи лажне вијестй*. – Разбўбало по сѣлу дā-сѣ ожѣнијѿ Вāсо. Тѿ-му-е пѣтй пўт кāко га сѣло жѣнй.

разбўгарити се, -йм се, свр. *ойегнуйи се бугарењем*. – Разбўгаришѣ се жѣне кā-се прѿчу дā-е пѿгинѿ Николѣтина нā-Рбини.

разглāвити се, разглāвйм се, свр. *разгаламийи се, истйицайи се*. – Ќтр-ни, Стѣвāне, штā-си-се разглāвијѿ, кѿ-да нйко дрўгй нѣмā шта рѣћи.

рāздати, -āм, свр. *йодијелийи, дайи све другом*. – Йспекѿ Јѿван рāкију па ѿставијѿ ёдно бурѣнце зā-Марковдāн. Пѿло-се пѿпйло, пѿло рāздāли лўдије.

размрсити, размрсйм, свр. *расйлесийи, раздвоийи*. – Зāчичāли Лāкета и Кѿво Мйлици пѣрчйн ўније чйчције од репўва. Нѣ-би свй бѿгови размрсили.

разузбити, разузбијем, свр. *зауставиџи овце да мирују*. – Разузбиде, Јово, овце да мирују, одоше у туђе жито. Ако-се наваде, имаћеш мукѣ ш њима.

разумитити се, разумитџм се, свр. *мимоџи се*. – Наши-су прџгони у сѣлије џски, нѣ-мугџ-се нѣкако разумитити два мљнџра на-њима.

ра̀но обџсијџ, изр. *рано изгубио косу, ођејавио*. – Наш-је Лука ра̀но обџсијџ по глави. Згра̀бџш-ли-му капу са главѣ, дџбијџ си брљѣушку џз-уши.

раскевѣлати, -џм, свр. *џојачано заџјеваџи или засвираџи*. – Ёзџ Столе дџпле па раскевелџ испџт-крушкѣ. Пирлијајџ дџпле, Столе развџкџ да-се бџље чџје.

раскрџлити, раскрџлџм, свр. *рашириџи се џо широком џрџстџору*. – Раскрџлиле-се џвце пџ-пољу кџ џблаци пџ-небу. Глѣда Дмџтар, свџка-му-се дџака смџје на глави. Вѣлџ, џвџ-е свѣ мџе бџџго.

расџоња, -ѣ, м. *чџвјек коџи воли куџусни расџ*. – Кџ-е џмџ расџла, тџј-сѣ и беслѣисџ. Нџје бџло вѣџк расџњѣ џд-нашџ Тџсијѣ.

распџлити, распџлџм, свр. *осуџи ваџџру џо неџријаџѣљу*. – Наџџе-нам Шва̀бо на мџшицу на Бија̀џу, а мџ-ти распџлџмо џс-пуша̀ка пџ-њем. ѐнџ што џстаде жџво, џтече главџм брѣз џбзџра, вѣлџ Савѣтина.

распџлити се, распџлџм се, свр. *разљуџиџи се, разгаламиџи се*. – Јџј, распџлијџ-се Дџцко, нѣко-му џкрџ џпанке, џџе свѣ да са̀тарѣ пџд-нуге.

распџлити, распџлџм, свр. *расџавиџи на двије џоловине*. – Распџлила Лакетџвка тѣвсију купијѣра па вџгла у пѣкару да-се пѣчѣ.

расу̀ло, -а, с. *неред, џразнина, џроџасџ*. – Чџм до̀ђе џна пустџија за̀брата, џ-нашџј ку̀џи на̀ста расу̀ло кџ-кад мѣџет разбџца мравџнак. ѐсташѣ џџџа и ма̀тѣр са̀ми ко грана џкресџна.

ра̀те, имп. *радиџе*. – Ра̀те, чѣљади, штџ чѣка̀те? Пријџнте, кџша-џе.

ра̀узовџње, -а, с. *команда џри лагерова̀њу балвана у шуми*. – Кад до̀ђѣш у ра̀дилџште Пџлеж џ-нашџј шџми џѣ-се ла̀герујџ балвани, чџџеш ра̀узовџње: овџлтѣ, ца̀пџн, ца̀пџн, подба̀ци лѣгу, овџлтѣ, овџлтѣ.

ра̀узовати, -ујем, несвр. *командоваџи џри лагерова̀њу балвана*. – Тџ-џеш, Рџсте, да̀нас ра̀узовати, вѣлџ џправџник Дра̀го, Мѝјо брзџ, бџџм-се зџџ.

ра̀шталовати, -ујем, свр. *развалиџи, разбуцаџи, џоремеџиџи*. – На-штџмџ Ра̀де та̀ру, са̀мо сѣ̀сти и тка̀ти. До̀ђе несретџи Посвџрлија и пџчѣ нѣ-што ча̀ккати окџ-тарѣ и свџ-е ра̀шталовџ.

ра̀шчевџлџти се, ра̀шчевџлџм се, свр. *расџавиџи, размакнуџи*. – Не гџнте гџведа на̀-локву Перчџнушу, залѣдила-е наџблац, ра̀шчевџлџџѣ-се кра̀ве.

ра̀шчџпати, -џм, свр. *разриједиџи гусџџ џосијано џоврџе*. – Прѣгџсто-е пџникла мџква, трѣба̀-е ма̀ло ра̀шчџпати, јер бџднѣ сџтна.

режѣство, -а, с. *рођендан Исуса Христїа*. – Режѣство-се код-на̄с нїѣ смјѣло совати нї-за живу главу. Бѣлѣ-ти-е у-јаму скѣчїти нѣго осѣвати ре-жѣство.

рѣћемо, парт. *да кажемо*. – Кад-би-се штѣ, рѣћемо, радїло свѣцом, ѡндѣк-би-се тѣжѣк прекрстїјѣ и рѣкѣ, прѣсти Бѣже, пѣтребѣ гўнї сїромѣка.

рїбати, рїбѣм, несвр. *доводїи уред, ирїводїи закону*. – Пѣјкани свѣ-кѣ гѣдинѣ доводѣ бѣјциѣ пѣанѣ са збѣра у прѣкѣану пѣ-и рїбѣју пѣндрѣциѣ.

рїћило, -а, м. *мушѣарац рїћѣ косѣ*. – Бїјѣ ѣдан рїћило гѣре у-Рбинѣ па чўвѣ ѡвцѣ. Пѣрчїн-му ѡштар кѣ у брїца пѣѣ и повѣздѣн пѣјѣвѣ.

рїћїлѣв, -а, -ѣ. *ѣно шїиѣ ирїиѣда рїћїлу*. – Нѣ-би-тї мўгѣ прїћї рїћїловиѣ ѡвца ѡд нѣговиѣ пѣсѣ да имѣш крїла вїлѣ са небѣсѣ.

рїкало, -а, м. *чѣвјѣк коїи ѡиѣнаша рїкаћѣ говѣда*. – Бїјѣ ѣдан рїкало у Прѣѣѣ пѣ-кат рїкнѣ, рѣкѣ-би иѣсѣн дѣ-ѣ нѣћѣ гѣвѣчѣ.

рїкнѣ маѣарац, изр. *ирѣѣѣдрѣћѣна ирѣѣѣсї, лоша судбина*. – Кад Пѣлїса пѣлѣтї штѣ-ѣ пѣѣїјѣ и пѣѣпїјѣ, зѣвїрї у-шлѣјбѣк па вѣлї: „Иzglѣдѣ дѣ-ѣ рїкнѣ маѣарац нѣ-мѣј шлѣјбѣк дѣнас.“

рїкнути, -рїкнѣм, свр. *фиг. скѣнчѣи живѣѣ, умрїѣїи*. – Иzglѣдѣ дѣ-ѣ и Пѣтрўсїло рїкнѣ, прѣносї-се по сѣлу. Нѣкї вѣлѣ дѣ-ѣ прѣвѣлїјѣ стѣтї.

рїктѣти, -ѣм, несвр. *ѣѣирѣвѣѣи, доводїи уред*. – Јѣсѣј-тї, звїзѣго, ѣлї имѣ кўћа хѣ-се рїктају лѣжѣви и доводѣ пѣмѣтї. И-тї-ћѣш доћї нѣ-рѣд.

рїмїти се, рїмїм се, несвр. *ирїмаїи кѣѣѣѣѣчѣку вїѣру*. – Прїчѣ мўј дїт Мїлѣ: „Кѣ-сам бїјѣ у тѣлїјѣнскѣм рѣпстѣву, ћѣлї-мѣ порїмїтї. Вѣлїм јѣ нїма: – Јѣ имѣм свѣју вїѣру и нѣћу-се рїмїтї, пѣ-нѣк илѣ глаѣа сѣ-рамена.“

рїтљїв, -а, -ѣ. *ѣнај коїи је скѣлѣн рїиѣѣњу*. – Имѣ Пѣѣлїћ ѣднѣк кулѣша кѣ гѣрскѣ вїла, ѣлї рїтљїв и ўсѣван дѣ-тѣ бѣк сѣчўвѣ. Мѣрѣ-га прѣдѣтї.

рогўшїтї се, рогўшїм се, несвр. *љуїиїи се, свѣћѣи се*. – Мѣни-се чѣѣка кѣи-се рогўшї и свѣћѣ ш лўдїѣ. Тѣј нїѣ прїстѣ нїћѣ и бїѣжї ѡд-нѣга.

рѣдїјѣк, -а, м. *роћѣк*. – Ѧма, хѣ-сї-тї мѣнї, дрѣгї рѣдїјѣчѣ, пѣ-тѣ нѣмѣ за вѣлїкѣ врѣмена. Ѧјмо пѣпїтї кѣ-сѣмо-се нашлї.

рѣѣѣѣѣ, -ѣ, ж. *рѣѣѣѣѣ, рѣѣ*. – Имѣм-тї-јѣ, бѣлан Слѣвѣко, рѣѣѣѣѣ кѣлїкѣ ѣћѣш. Нѣс шѣст брѣћѣ, па јѣш тѣлїкѣ ѣ-тѣтѣкѣ и ўјѣкѣ.

рѣѣѣѣѣ, -а, м. *чѣвјѣк рѣѣѣѣѣ ѣчију*. – Нїѣ бїло сѣла да у-нѣм нїѣ бїјѣ пѣнѣкї рѣѣѣѣѣ. Илї-му-ѣ зѣѣпѣрїло дѣснѣ илї лїѣѣвѣ илї ѣѣѣ ѣѣѣ.

рѣѣѣѣѣ, -нѣва, -нѣво. *ѣно шїиѣ ирїиѣда рѣѣѣѣѣ*. – Рѣѣѣѣѣ пѣслѣ нїѣсї мўгѣ ўћї ў-вѣј. Дѣј-му да зѣдѣрѣ брѣѣкѣвѣ, вѣзда смїѣрї чѣѣѣѣѣм ў-нѣкат.

рѣѣѣѣѣ се, -ѣм се, несвр. *свѣћѣи се, сѣѣѣѣѣѣѣ се*. – Ѧвї-сѣ Прѣѣѣѣѣ вѣзда нѣшѣ рѣѣѣѣѣ с Рѣѣѣѣѣѣ ѣѣѣ мѣћѣ и јѣш штѣѣшѣ.

рѣѣѣѣѣ, -тѣ, с. *ѣѣѣѣѣѣѣ ѣѣ ѣѣѣѣѣ*. – Рїѣѣѣѣѣѣ мўгѣ кѣѣ рѣѣѣѣѣѣѣ кўпїтї у зѣмї јѣр-су зѣмѣ бїлѣ долѣѣко. Ўнѣ-сѣ чѣѣѣѣѣѣѣ крѣило ѣѣ кѣѣѣѣѣѣѣ кўнѣѣѣѣѣѣѣѣ.

рѹдаст, -а, -о. *онај који је црвенкастије боје*. – На кога-е Јокара на̀кѹ рѹ-даста, ђавѹ зна́. *Й-ћаћа й-матѣр-јѹј црни, а ѹна рѹдаста*.

рѹдица, -ѣ, ж. *дем. од рѹда, обојена ѵређа за ѵосебне намјене*. – *Ймаш-ли-ми, Јѣло, да́ти ма́ло рѹдице́*. *Пра́вѵм е́дан ђѹл на тка́ници па́-ми ма́ло за-валило. Ја́-ћу те́би вра́тити*.

ру́ка рѹци, изр. *ѵошврда договора, сѵоразума*. – *Ё, ка́-смо-се ва̀кѹ ли́јепо договѹрили, ѹнда́ ру́ка рѹци, ни́јесмо Тѹрци. А́јмо по̀квасити до́говѹр*.

рѹку по̀д-рѹку, прил. *лагано, разложено*. – *Онѹ двѣ мла́дијѹца́ ѹдоше́ рѹку по̀д-рѹку до́ље ѹ-Плѹнди́ште за́гртати купи́јере*.

рѹпчага, -ѣ, ж. *ѵеј. од ру́а*. – *Тѵ ни́јеси мѹгѹ на́ормѹлно про̀лазити кро̀з-наша се́ла от пу́стије рѹпча́га*. *Ни́комѣ не́-пада́ наѹ да́-то порѹвна́*.

рѹпчагѣтина, -ѣ, ж. *аугм. и ѵеј. од ру́а*. – *Низ Ро́кѵн до́ не́-мош ни на па́рипу про́ћи от пу́стије рѹпчагѣ́ти́на*. *То́-е да́-бо́к са́чѹва́ и за́клонѵ*.

ру́ра, -ѣ, ж. *хѵѵ. од рука*. – *Прѹ́жи ру́ру сво́јѹ ма́ми, ми́лѹ ди́јете*. *Јѹш са́мо ма́лко па́-ћеш-ти́ ме́ни про̀дати*.

ру́ска́ сѵла, -ѣ, ж. *војна и економска мо́ћ Русије*. – *Тѵ́јѹ Шва́бо осво́ити са́в свѵјет се́би. Не́-би ру́ска́ сѵла, ка́моли Шва́бине ба́ле*.

ру́скѵ до́м, -ко́г, до́ма, м. *ве́ћа грађевина у руском сѵѵилу ѵрављена ѵослије II свѵјетског раѵа*. – *По́-наши́је се́лије би́ло ру́скије до́мова́ све́ до за́дњѹк ра́та. По́рушиле-ѵ ѵ́сташе*. *Обно́вили-смо е́дан у О́цаку испѹт-Прија́на*.

ручѣрина, -ѣ, ж. *аугм. од рука*. – *Јѹј, ко́личачкѣ-е ручѣ́рине ѵмо́ Че́ко Тѹ́лум, жа́ренѹ-ти сѹна́шце. Ни́ко-му жи́в ни́је смѵ́јѹ ѵ́-ру́ке*.

ру́чѹрда, -ѣ, ж. *аугм. и ѵеј. од рука*. – *Ни́јесу у Че́кѣ Тѹ́лума би́ле ру́ке ве́но ру́чѹрде*. *Кѹ двѵ́је свра́зе, а ша́ке кѹ два́ ма́ља*.

С

са́дак, -а, м. *горњи дио женске ношње од ваљаног црног или шегеѵ сукна*. – *Рађѣ су Кѹпрешке и При́бѣље́ке ну́силе са́дак не́го је́лек, та́ман да́-е кѹпљен у гра́ду. Још ка́-се ѹте́гнѹ, ја́ђена-ти ма́јка, ни́шта пр́си би́јѹ*.

са́д је гѹр гѹзици, изр. *шкриѵац, ѵежак ѵроблем*. – *Пе́ња́ли-се-ми́ уз Ша́тор ѵзнад је́зера. Ка́-смо би́ли при́ врѹ, до́чекашѣ стѵ́јене, не́-би ди́вија́ ко́за ѵзашла. Ве́ли Тѹре́нда: „Са́д-је гѹр гѹзици.“*

са́жећи, са́жеже́м, свр. *сѵалиѵи ваѵѵром*. – *Са́мо-што три́-дни́ при́грија́ ѵза Пе́трова, пу́нѹ вјѣтар па́лац и са́жеже тра́ву кѹ жи́вѹм ва́трѹм*.

са́жѵжати, са́жѵжа́м, несвр. *ѵржѵѵи, сушиѵѵи, исушиваѵѵи*. – *Ни́шта го́ре не са́жѵжа́ тра́ву кѹ вјѣтар купре́шѵк и вјѣтар па́лац. То́-су два на́јгора́*.

самѹрика, -ѣ, ж. *цвијѣѵ боквице сличан класу*. – *Ка́т изра́стѹ самѹ́рике, дјѣца-се ѵ́грајѹ и пра́ве самѹ́ре ѹд-њѵ*.

сѧм самцијѧн, изр. *усамљен без игдје икога*. – Оде Пѧро на прѧло у Срдиће сѧм самцијѧн. Кѧко смѧје ѧспот Ўрљаја, вѧчѧрно-е?

самѧру бѧрвечѧ, изр. *од великог умора назваѧи самару добарвече*. – Гунало Цвијѧлду у кѧсције цијели-дан. Ўн-се крабријѧ дѧ-е дѧбар кѧсац. Прѧдвечѧ вѧдѧ нѧко сјѧдѧ прѧт-кућѧм, а ѧн-ће: „Бѧльвечѧ, дѧбљѧ дљѧже.“ Овај ћути. Цвијѧлда приће бљѧжѧ, кад самѧр прѧт-кућѧм.

сѧмо по кѧјѧ, изр. *ријѧдак разговор*. – Ышли ѧ-млин Дрѧновић и Три-вѧцан пѧ-се ѧспѧт нѧшто пѧрошкали. До Прѧоца сѧмо по кѧјѧ, од Прѧоца ни ѧднѧ.

сѧпѧт, -а, -о. *сѧор, несналажљив*. – Кѧко-е ѧнѧј лугѧрѧв нѧкѧ сѧпѧт, бѧже мѧј? Ни кѧца нѧ-знѧ зашиљити, кѧмоли штѧ друћѧ.

сарѧдити, сѧрѧдѧм, свр. *урадиѧи ѧслове на вријеме*. – Мѧи сарѧдили лѧтину приће Ылина па сѧрбес ѧтишли нѧ-збор ѧ-Рѧре.

сѧстави грѧм, изр. *ѧуче грѧм*. – Узјѧрцашѧ-се ѧблѧци ѧзнад Рѧмићѧ. Сѧстави грѧм у Рѧмића склѧп и зѧпѧли Мѧксимову кѧћу.

сѧсѧти се, сѧспѧм се, свр. *оронуѧи од сѧаросѧи*. – Чно Рѧдѧ, гѧзи стѧ-тѧ. Сѧсѧ-се кѧ стѧра згрѧда, а жив-му чѧек нѧје смѧјѧ ѧ-шаке.

свѧдљив, -а, -о. *склон свађи и сукобу*. – Прѧђи-се свѧдљива исѧна и бѧјѧи ѧд-њѧк штѧ-далѧѧ. Свѧдљив чѧек дѧведѧ до гѧдније ствѧри и тѧчѧ.

свѧкѧ ѧшчешљѧна, -ѧ, ж. изр. *није изглед главна сѧвар*. – ѧбѧкла Јѧка нѧву цѧрзу па ѧтишла нѧ-збор. Вѧли Сѧмица: „Не ѧдѧе-се свѧкѧ ѧшчешљѧна.“

свѧкѧ му злѧтна, изр. *ѧмѧѧан говор*. – Ч, мѧј Глишо, мѧко мѧја, нѧје свѧк Јѧван Златѧуст. Тѧ брглѧш кѧ пѧквѧрен мљн. Вѧди Тѧдѧ, свѧкѧ-му злѧтна.

свѧкѧм лѧнцу пѧклопац, изр. *завршина ријеч свѧму*. – Вѧли Чѧле: „Дѧбро-е.“ Вѧли Милѧкоња: „Јѧж-болѧѧ.“ ѧндѧк вѧли Шѧвија: „Нѧшта-тѧ нѧ-валѧ.“ Зѧгрмѧ Дѧцко: „Завѧжи, тѧ-си свѧкѧм лѧнцу пѧклопац.“

свѧштѧрити, свѧштѧрѧм, несвр. *радиѧи сваке ѧслове*. – Ымѧ чѧдо лѧдѧи кѧи свѧштѧрѧ дѧ-се прѧкрѧнѧ. Нѧ-рѧђѧ свѧчијѧ нѧва пѧдјѧднѧко.

свѧдно, вѧдѧш тѧ мѧне, **јѧ вѧдѧм тѧбе**, изр. *ѧрава исѧина*. – Вѧли Трѧша: „Нѧправијѧ Врѧњѧ гвѧзденѧ пѧт прѧд-Млиништѧ.“ Зѧбезѧкнѧ-се Сѧмѧла, а Трѧша дѧдаде: „Истина-е свѧдно, вѧдѧш тѧ мѧне, јѧ вѧдѧм тѧбе.“

свѧ ѧдну по ѧдну, прил. *ред мимо којѧ се не може*. – Чво, Лѧле, кѧликѧ-ми-е гѧдѧнѧ, вѧда-ѧ лѧднѧ ѧднијѧла свѧ ѧдну по ѧдну, ѧли јѧднѧ Сѧмо нѧшта лијѧпо нѧ-дочекѧ у ѧвѧ вѧјѧка. Зѧѧровијѧ-се нѧрот, ѧде свѧ у прѧпѧнтију.

свѧјутро, прил. *цијѧло јушро*. – Свѧјутро пѧдѧ кѧша, нѧ-дѧ ѧка ѧтвѧ-рити.

свѧ кѧко кѧ, прил. изр. *свак на свој начин*. – Дѧлачѧни ѧрѧ зѧмљу трѧкторије, а Прибѧльци нѧ-куњије, свѧ кѧко кѧ. Ў-Прибѧльѧцѧ ѧмѧ зѧпѧна па нѧ-море трѧктор, а ко Дѧлачѧнѧ-се пѧрѧ брѧзда брѧс прѧкида.

свѣљето, прил. *ѿоком цијелог љѣѿа*. – Цабѣ штѵ ѵсвој пўстї рад и ѿсѿан пѿнѣ кѵ убијѣница, ѿли млађѿрија пѵ свѣљето гигїјѿ и шаликѿ-се.

свѣ под мїлїм бѵгом, изр. *све исїод неба*. – Милоша за свѿшта ствѵријѵ бѵк. Ўмије радити свѣ под мїлїм бѵгом, кѵсити, кўпити, пјѣвати, свїрати.

свїјетлѿ круѿна, -ѣ, ж. *владар ѿошїѿован у народу*. – Краљѣ Пѣтре, нѿша свїјетлѿ круѿно, ѿмѿм-ти-се жѿловати пўно. н. п.

свїјѣгла ѵбрана, прил. изр. *ѿошїѿено са великим угледом*. – Поштѣни љѵди ѵмирѵ свїјѣгла ѵбрана, а нѣ-тї, вртоглаја ѣдан. Тїш у пакѵ, а нѣ-у рѿј.

свїјетлї цѿр, -лѵг, -а, м. *владар који се ѿамїѿи ѿо добру*. – О, Лѿзѿ-ре, нѿш свїјетлї цѿре, Бранковић-те ѿзда нѿ-Косову, прѵклѣто-му плѣме и кѵљено.

свїјет ѵзѣ нѿ-се, изр. *разгласи се брзо и далеко*. – Чўло-се дѿ-се Вѿсо жѣнї. Свїјет ѵзѣ нѿ-се и цўра ѵлѿдї и ѵде мѿст ѵ-пропѿст.

свїрац, -рца, м. *свирач на неком инсїруменїу*. – Нѣѣ-се рѵдити свї-рац кѵ Милош Пѵлїѿа дѵк-је нѿшого краја. Дѿј-му лїст репўва, свїрѿ.

свїрити, -рїм, несвр. *свираїѿи на неком инсїруменїу*. – Нїко нїје љѣшвѣ свїријѵ нѿ-дипла от Стѵена Бошњѿка. Кѿд засвїрї, ѵ-срце дїрѿ.

свїјетљаја, -ѣ, ж. *мјесїѵо у кући гдје се сїављѿ неколико зубаљѿ луча да освијѣїли ѿпросїѿије јуїѿром рано и навече касно док домаћница сїрема храну за косце, куїшлице и чобане*. – Кѵд-нѿс Горњѿка нїје бїло дрўгѵк свїјетла по мрѿку ѵсим лўча. Бїле свїјетљаје па свїјѣтлило док домаћница спрѣмѿ жѣло. Кѿшњѣ пѵтече стијѣње и велѿрић.

свїјетовати будѿлу, изр. *радиїѿи узалудан ѿосѿо*. – Цїјелѵ-е сѣло свїјетовало ѵнок мѿгу ѿш-Ћулўмѿ, ѿли ѵзалўд-је свїјетовати будѿлу. Свїјетовати будѿлу и ѵстављѿти капўтом вїјетар, ѿстї-е пѵсѵ.

свѵјбина и свѵјта, -ѣ, ж. *родбина*. – Знѿш-ли-тї Ѐка дѿ-смо-мї свѵјбина от старїнѿ? Тѵ-сѣ рѿнијѣ пѵчитовало, сѿт млађї забѵравили и нѣ-ѿјтајѵ зѿ-тѵ.

сврѵдлати, -ѿм, несвр. *ѿроизводиїѿи неїријѿѿан звук*. – Нѿбавијѵ Мїћѵ свѵме сїну нѣкаку мѵтѵрину па сїн пѵ-цијели дѿн гўнѿ окѵ-кўћѿ. Тѵ сврѵдлѿ у мѵзгу, нѣ-море јѿднї ѿсѿан ѵстати на мїру.

сврѵчити, -їм, свр. *схваїїиїѿи, разумјѣиїи*. – Бїјѵ ѣдан бїстрѵв ѵ-мѵм сѣлу па нѣкѿко сврѵчијѵ двѿ рѿзреда шкѵлѣ. Нїје бїло дрўгѣ вѣно гѵведије.

свў-вечѣ, прил. *цијелу вече*. – Чїм кѵд-нѿс зѿзїмї, по свў-вечѣ-се прѣлї и ѿгрѿ пѵткапицѣ. Ѐгрѿ-се и кѿиша, а пѵнекї-се и кѵзѿјѵ.

свў-зїму, прил. *ѿоком цијеле зиме*. – По свў-зїму-се ѵ-Прибѣљи гѿзѿјѵ тѵрине и пѵлѿжѵ блѿгу мѣтала. Тѵ-се ѵтѣгнѣ до прѵљѣћа.

свў-јесѣн, прил. *ѿоком цијеле јесени*. – Чѣсто кѵд-нѿс зѿсўшї ѿзѿ-Мѿлѣ Гѵспѣ пѿ-по свў-јесѣн нѣ-панѣ ни капѣљѿ кїшѣ. рндѿк з блѿгом у Пѵнѵрце.

сѣби кїндисати, изр. *одузѣиїи себи живоїѿ*. – Бїло-ми-е дојѿдило у кўрузије, ѿїјѵ-сам сѣби кїндисати. Срѣћѵм, свїјетвѿ-ме Павлѣзан.

сѣвкоња, -ѣ, м. *круїан и шежак во.* – Їмѣ наш Ўлез єднѣк сѣвкоњу, јѣдва ўлазијѣ у кѣшару. Ја-млїм дѣ-е чмѣ ѣко дѣсет метѣрї.

сѣљаст, -а, -о. *човјек љревазиђених љогледа на свијейї.* – Наш-је Лѣка сѣљаст да сѣљастијѣк нѣмѣ на бијѣлу свијету. Ўн јѣш пѣчѣ крув у врўни.

сїктити, -їм, несвр. *галамиїи на некога ошїпро.* – Кѣ-се Їлица наљўтї и пѣдоштрї, сїктї нѣ-чоека кѣ шѣрка гўја пѣт-каменом.

сїћи с ўма, изр. *изгубиїи здрав разум, љолудјейїи.* – Штѣ, Дѣвиде, бѣ-цѣш камѣње у лїводу? Да нијѣси сїшѣ с ўма? Јучѣ-си бїјѣ здрав.

сјѣши с врѣта, изр. *окани се, љрођи се, не досађуј.* – Свѣкѣ јўтро Мїле ћѣћи: „Дѣј пѣрѣ, дѣј пѣрѣ.“ Тѣћа крѣснў: „Ѓма сјѣши с врѣта, дѣста-ми-е ч-мене.“

скѣкати ў-маглу, изр. *радиїи узалудан љосао.* – Тї, Рїсте, свѣкї дѣн дрѣждїш у кѣвани и чспїјѣш чѣше. Тѣ-ти-е чстѣ штѣ и скѣкати ў-маглу.

скѣнчѣлати, -ѣм, свр. *наїравиїи канчела од љређе.* – Тѣтка Стѣја скѣнчелѣла с мѣтерѣм прѣђу пѣ-ћѣ ў-ните увѣдити.

скѣпати, -ѣм, свр. *љреїјерано се умориїи радећи.* – Дѣнас-сам-ти скѣпѣ кѣсѣћи дѣље у Мўкиња. Ўпекѣ звїзган, нѣ-дѣ-се дїјати од врўнїнѣ.

скѣнађавати се, скѣнађавѣм се, несвр. *снабдијевѣїи се намирницѣма.* – Ѓдно врїјеме-смо-се тѣшко скѣнађавѣли петрѣљѣм и сѣли. Кѣ-се ѣтворї зѣма нѣ-Млинїштије, нѣбавишѣ свѣгѣ и свѣшта, сѣмо пѣрѣ.

скѣлїти, скѣлїм, свр. *наїасїи, освојїи, оїколиїи.* – Ѓма, кѣкав-тѣ бїјѣс скѣлијѣ манитѣја єдан? Штѣ-ти-е, штѣ гўнѣш пѣ по сѣлу свѣ-јутро?

скѣмсати, -ѣм, свр. *љојесїи, смрвиїи, сѣїраїи, усїїниїи.* – Док длѣном ѣ-длан, чѣбани скѣмсашѣ кукурузу и ѣдошѣ крѣтати ѣвце чз-лѣда нѣ-пашу.

с кѣња на мѣгѣрца, изр. *оїала моћ и углед.* – Спѣдоше бѣгови Вилїповићи с кѣња на мѣгѣрца. Ўзѣ-їм нѣкакї Микѣило мјѣру штѣ-сѣ пѣтурчијѣ.

скѣчити на пѣлицу, изр. *доћи на ред.* – Нѣ-мош-се-тї, Стѣно, ўдати прїје Стѣјѣ, ўна-е стѣријѣ. Кѣ-се ўна ўдѣ, ўндѣк-ћеш тї скѣчити на пѣлицу.

скрѣити, -їм, свр. *завршиїи, љривесїи крају, скончѣїи.* – Бѣга-ми-е и Стѣвило скрѣїѣ. Осушијѣ-се кѣ грѣна ѣкресана. Гѣзї дѣведѣсѣтї.

скрѣити тијѣсно, изр. *казниїи, узейїи мјеру.* – Нѣмѣјдѣ, дѣране, дѣ-ти јѣ крѣим кѣпу. Мўго-би-ти скрѣити тијѣсно. Дѣста-е вїшѣ тѣвѣ врлѣтѣња.

скрѣпити ўцерицу, изр. *наїравиїи малу сирѣмашну кућу.* – Бїла бўна у Крѣїни па нѣши избјѣгли у Кѣуре. Кѣ-се поврѣтишѣ у сѣло, пѣново скрѣпишѣ ўцерице да нѣкако прѣзїмѣ и докѣпајў-се прѣљећа.

скрѣшїти, -їм, свр. *ојачѣїи и имѣїи свој хљѣб.* – Кѣ-се нѣши поврѣтишѣ чс-Кѣурѣ, пѣново скрѣшишѣ и отпѣчѣ нўв жївот у сѣлу.

слабѣшан, -шна, -шно *љосве слаб, мршав, малокрван.* – Јѣ у ѣвѣ свѣга вїјѣка нѣ-вїђѣ слабѣшнијѣ чѣљѣде ѣд-нашѣк Пѣрѣ. Вїја се тамїѣмо ко рѣже-нѣ слѣмка, да бѣк прѣстї.

сла̀днути, -нѣм свр. *осјеїиши се на слаїко*. – Асли овѣ врблѣнскї кѹрушчиѣ малко сла̀днѹ, шта-тї велїш, Стѣне?

сла̀зити, -їм, несвр. *силазиши са вишег на нижи ѿерен*. – Сла̀зи с тѣ трѣшњѣ, Раїне, јѣдѣн-ли-си. Па̀шћеш па̀-ш улѣмити врѣт.

сла̀ткица, -ѣ, ж. *слаїка и укусна ѿрешиња*. – Бїле у Шулѣндићїе трѣшњѣ, сла̀ткице и грчице. Нїнину грчицу нїје ћїјѣ нїко поглѣти, а Дмї-трову сла̀ткицу дїѣца ѡберѹ свѣ до ѣднѣ.

слѐдити се, слѐдїм се, свр. *озеїсти ѿосве*. – Нѣ-пїтѣј-ме, Стѣле, јѹчѣ-сам-се слѐдијо код ова̀ца гѣре у Градинскѣм по̀љу. Пу̀вала бѹра, срѣце пу̀ца.

слѐћи се, слѐгнѣм се, свр. *смањїши се, сїусїиши се ниже*. – Слѐгѣ-нам-се ѹнѣј зїмскї пла̀ст прет по̀етѣм, мѣра дѣ-е бїло вла̀жно сїјено. Нѣ-море другѣвачїѣ вѣно све претрѣсати да сїјено малко про̀зукнѣ.

слѝмити, слѝмїм, свр. *скинуши, снимиши са вишег на нижи ѿерен*. – Мїјо слѝмијѣ шврѣчијѣ гнијѣздо с клѣнића и ѹ-њем трѣе јѣјѣ.

смї̀рїти, -їм, свр. *ударїши некога јакѣ*. – Кѣд Ра̀де смї̀рї Рѣгѹша ша̀кѣм у чѣло, па̀де Рѣгѹш кѣ свијѣћа на-ледину.

смла̀вити, -їм, свр. *саїраїши, измлаїиши, добро исїући*. – Јучѣ Вїцо смла̀вї Здравїла и їспребїјѣ кѣ во̀ла у кѹпусу. Сѣвѣ Вїци ма̀тер.

смла̀цати, -ѣм свр. *їомлаїиши, исїући моїком*. – Смла̀цашѣ Рѣрчѣни Ба̀ришића чѣбане кѣд-локвѣ Перјѣнушѣ ко кѣкву вука̀ру.

смр̀дљика, -ѣ ж *врсиа лисїѣѣдног дрвїа у шуми*. – Смр̀дљика нї-чем нѣ-слѹжї вѣно на̀правити дѣбру мѣтку за ова̀ца.

смр̀дљиковина, -ѣ ж *смр̀дљиковѣ дрво*. – Смр̀дљиковина нѣ-мере бїти дѣблѣ од та̀њѣк ко̀ца. йна нїчем нѣ-слѹжї вѣно за-мотѣка.

смр̀ека, -ѣ, ж. *ниско зимзелено расїиње са бѣбичавим їлодом*. – Нѣмѣ бѣлѣ смр̀екѣ на свијѣту кѣ са-Омѣра више Пѣтрова Врѣла.

смр̀ековача, -ѣ, ж. *веома квалиїеїна ракија у којѣ има бѣбїца смр̀еке*. – Пїјѣ-сам рѣзније рѣкїјѣ, ѣли бѣлѣ рѣкїјѣ нѣмѣ од гла̀мѣкѣ смр̀ековачѣ.

смр̀зѣ, смр̀зли, ж. *велика хладноћа кад све смр̀зне*. – Кѣд-на̀с Лѣквѣра̀су на̀јвећѣ смр̀зли ѣко Свѣтѣк Трївѣ. За̀мрзнѹ лѣквѣ наѣблац.

смр̀зѣтина, -ѣ, ж. *їремр̀зли диѣ ѿијѣла на чѣвјекѹ*. – Бївало-е и умр̀ла ѣт смр̀зѣтїна. Та̀ко-е ѣдан млїнѣр прѣмр̀зѣ у Грлїје и ѹмр̀ѣ.

смр̀скати, смр̀скѣм, свр. *сасуши, разбиши у сїише комаде*. – Стѣтурѣ се Бѣжо пїѣн прѣт-кућѣм и смр̀скѣ све ца̀кло на-врѣтије.

смр̀снути ѣко-врѣта, изр. *сїегнуши ѣко врѣта, ѣбјесїиши*. – йватили нѣсретнї Турци Мїјѣта и смр̀сли ѣко-врѣта. Мїјѣт їспуштї дѹшу чїм-га ѣбјесїшѣ. Свѣ на̀рот глѣдѣ, ѣли нїко ни прѣпѣлити ѣ-стрѣ.

смѹнѣгати, -ѣм, свр. *слагїши, їревариши*. – йкрѣ Ла̀ут јѣње. Смѹнѣгѣ нѣ-што ћѣндѣрије и ѣде кѣ-да нїје нїшта ни бїло.

сѣ̀рїти, сѣ̀рїм, свр. *заїјеваши гласно завичаїну їјесму*. – Дѣдѣ, кѣ-смо-се ва̀кѣ са̀стали да сѣ̀рїмо ѣдну пїѣсну їз-нашѣк кра̀ја.

спартџјати се, -ам се, свр. *груџисаџи се, удружџи се*. – Спартџјаше се кѳрузари па одоше ѱ-Бачкѳ у бѳрбу кѳрѳзѳ.

спашити, -џм, несвр. *сѳаваџи*. – Оћеш-ли тѳ жѳно џћи спашити џлћеш још цѳндрати на скѳмлији?

спѳрати, спѳрѳм, несвр. *измишљѳџи лѳжи о неком*. – Лѳторѳни и нѳрѳдини нџшта нѳ-рѳдѳ вѳно спѳрајѳ лѳжи о поштѳну нѳроду. Тѳ-џм је крѳна.

сплѳкати се, -чѳм се, свр. *гоџово заѳлакаџи*. – Сплѳкаше-се жѳне кат чѳшѳ дѳ-е пѳгинѳ Мѳлош Дрѳновић на Мѳњачи.

сплѳтвина, -ѳ, ж. *џлиѳика долина гдје се слијева вода*. – Ёмѳ ѳдна сплѳтвина кѳд Вагана ћѳ-е пѳгинѳ Јѳван Сѳнобѳд са сѳновије у бѳрби с Тѳрције.

спѳпасти, -нѳм, свр. *зграбиџи, узѳџи набрзину*. – Јучѳ лѳпови спѳпадоше Лѳзукине ѳпѳнке и ѳпѳрѳашѳ нѳкут, нѳко нѳ-виће кѳдѳ одоше.

спрѳњгати, -ѳм, свр. *халаѳљиво џѳјесџи*. – Дѳниела Бѳсѳљка кѳсције пѳту и ѳни-ти-е спрѳњгашѳ дѳк-би длѳном ѳ-длан.

спрѳшити, спрѳшѳм, свр. *рећи ѳшѳро у лице*. – Прићѳ Нѳцѳстѳр Чѳли и спрѳшѳ-му у ѳбрас: „Ё, нѳће бѳти кѳко тѳ кѳжѳш.“ ѳдмѳрѳ и вѳли: „Ёвѳти нѳ.“

спрѳћушан, -шна, -шно. *џѳгодан, сѳреѳѳан, вјеџѳ*. – Ёнѳј мѳли Тѳрѳн спрѳћушан у кѳшевини. Дѳбро клѳпћѳ кѳсу и чѳвѳ од зѳпона.

срамѳжљив, -а, -ѳ. *сѳидљив*. – Нѳша Стѳја пѳсве срамѳжљива. ѳстаѳ глѳдна, нѳће заѳкати јѳсти. Ё-матѳр-јѳј-је такѳ бѳла.

срчѳник, -ѳка, м. *риједак алѳски цвијеѳ дубоког коријена*. – Ёмѳ срчѳника на Шатѳру ѳко-језера кѳлико дћеш. Мѳћѳ-се у рѳкију и лѳкѳвит-је.

стаѳ слѳн нѳ-уво, изр. *недѳсѳѳѳак слуха*. – Нѳмѳјте-вѳ трајити дѳвам Цѳго пѳвѳ. Њѳму-е стаѳ слѳн нѳ-уво. Ён нѳкат нѳје пѳвѳ.

стаѳти нѳ-жѳљ, изр. *наѳравиѳѳи неком ѳроблем*. – Припаздѳ мѳло штѳ гѳворѳш, мѳдрове, ѳдѳвно-си-тѳ мѳни стаѳ нѳ-жѳљ.

стражњѳ, -ѳ, -ѳ. *задњѳ, џѳсљедњѳ, на лошем гласу*. – Од лѳжѳвѳ и лѳпѳвѳ нѳмѳ стражњѳје лѳдѳ мѳћу лѳдије. Нѳ-буди стражњѳ, бѳљѳ-ти-е ѳ-јаму.

стрампутѳца, -ѳ, ж. *сѳѳаза ван главног ѳѳѳѳа, џѳгрѳшна сѳрана*. – Клѳут нѳкат нѳ-идѳ ш лѳдије пѳтом кѳко бѳк запѳвиједѳ вѳно вѳзда стрампутѳцѳм.

стрѳвити, -џм, свр. *задѳсѳѳѳи, догодиѳѳи се, сѳѳѳѳи*. – Чѳѳка у живѳту вѳзда стрѳвѳ ѳнѳ штѳ-е зарѳдијѳ, па бѳло вакѳ, бѳло нѳкѳ. Тѳ-ти-е сѳдба.

стрикан, -а, м. *хѳѳ. од сѳриц*. – Жѳљкан свѳк стрѳца Мѳлоша рѳдѳвно пѳздрављѳ: „Ѓѳ-си, стрѳкане, штѳ џмѳ нѳво?“

стрићѳ, стрѳжем, несвр. *шиѳѳѳи ѳвце, скидаѳѳи вуну са ѳваца*. – Кѳдѳћѳ нѳ-рѳт стрѳжа ѳвацѳ, Вѳнићѳ стрѳгѳ пѳ-трѳ дѳна. Ёмајѳ чѳдо ѳвацѳ.

стрѳмац, -мѳа, м. *велики нагиб, косина, врлѳѳна сѳрана*. – Нѳмѳ црњѳк стрѳмац кѳ ѳ-Слѳније дѳловије ѳспѳт Кѳјачѳ на земљѳнскѳј кѳгли.

стѳрати, -ѳм, свр. *свѳзѳѳѳи, склѳѳѳѳѳѳи, ѳрикуѳѳѳѳѳи, смѳѳѳѳѳѳи*. – Ђјде, Лѳзо, стѳрѳј кѳнопѳе пѳ-ћѳмо џћи ѳ-Врѳњѳк пѳ-сѳјѳно, вѳли Јѳван.

стуршијати, -ам, свр. *скалабураџи*, *измијешаџи*. – Кад Маркан пече ракију, љн стуршија свашта љ-ком, крџшке, шљиве, јабуке, дрџине и јџш.

стџћи, стџчем, свр. *усиџниџи добро*. – Ўзо Миле мац па стџко љно камџење дџље у Мукињама код бунара. Саџ је лашње прилазити бунару.

сџваљ, -аља, м. *бунар који чесџо џресуџи*. – Нџма већек сџваља џд-нашџк Смрдџља. Чџм малко присџшџ, љ-њем нџма водџ. Ё, штџ-ш-тџ тџмџ?

сџкати, сџчџм, несвр. *фиг. уочљиво лагаџи, вараџи*. – Ё, брале, нџје знаџ нџко сџкати кџ наш Јџжа, штџ-е лџдџ под небџскџм звијџдџм.

сџнашце, -ца и -цета. *дем. од сунце*. – Штџ дџраш љ-дџцу вртоглаја? Нџмој да-ти пришијем нџколике љз-уџи, сџнашце-ти жаџенџ.

сџшити, сџшџм, несвр. *џџели дан ниџџа ни јесџи ни џџџи*. – Аџде, Ђџко, да пџпијемо по кџџу код Нџђџ. „Нџмџдџ-ме, кџви мџја, ја данас сџшџм.“

Т

тајо, -џ, м. *хиџ. од џаџа*. – Мџне мџј тајо наџвише вџлџ.

таџко таџко, прил. *џџврда нечијег рада*. – Крџчи Ёле сџбу, а Аџа глџда заџдовџлно па велџ: „Таџко, таџко, кџћо мџја, помџгни маџтери.“

талијанац, -нца, м. *косни брус из Иџалије*. – Дџнијџ Шарпџљаш два бруса талијанца ка-сџ вратијџ ис талијанскџк рџпства. Дџнијџ и зџмљанџ лулу.

таџм џ-аџо, прил. *на разне сџџране*. – Ка-смо-се враћали џз-Врбљана прџо Бџџлавџна, забасџо љ-шуми, па љдри басџ таџм џ-аџо док не џзбишмо нџкако на Пеџалиште. Пџзнаде Пџљџћ Сџрџн пањ па велџ: „Ево-нас.“

таџмошњџ, -а, -џ. *онај који је неџдје џаџо*. – Бијџ ја у Ёталији у рџпству и раџијџ кџвџ башчџван. Таџмошњџ лџди нијџсу кџ ми воћекџ. Ўни пушџ и не-нудџ мџне кџвџ да-сам дџви чџек. Тџга кџд-нас нџма.

таџнак лџд, таџнка лџда, м. изр. *несигурно џло џод ногама*. – Бџрџ Мџјо маљине љ-шуми вџше Пџлежа па нагазџ на-осове. Вџдџм ја, џн се приџџа и брџни рџка па велџ мџни: „Ај ваџо џма маљина гџни.“ Е, нџш-ме на таџнак лџд.

таџнка беслџма, -џ, ж. изр. *слаба храна*. – Пџтанко-ти-се Ђџџџџи беслџишу. Кџд-њџ је таџнка беслџма, пџбро мџј. Нијџсу џни ко Вџштиџи из Дџлинџ.

таџнгел, -а, м. *џанка челична нерђајућа жиџа*. – Срџшијџ се џглџски вијџн на-Врањџку чџтерест чџвртџ и сџв-се распџ. Наџлазили ми таџнгела па свирили на Видџсиловије таџмбура.

таџњџ џџп, таџњџга џџпа, м. изр. *сиромашџиво, џџ без новџа*. – Биџо-е лџдџ кољеновићџ, али бџга-ми вџше џније таџњџга џџпа.

теглџћџ, -а, -џ. *онај који вуче џџерџи*. – Ёмџ Милџнција Травџр два теглџћа пџрипа. Јџ-мљџм да нџје биџо теџџје надалџко.

тѣжѧк једнѡкравац, тежѧка једнѡкрѧвца, м. *сиромашан човјек који има много дјеце и једну краву*. – Било-е код-нас вишѣ тежѧкѧ једнѡкравацацѧ са деветеро дјецѣ и једнѡм крѧвѡм. Штѧ-ћу-ти вишѣ говѡрити, све знѧш.

тѣжѧк купиклѧсовић, м. изр. *сељак који кући клас са ѿокошене њиве*. – Ми-смо Рудићани за-вѧс Лѡквѧре купиклѧсовиће правѣ гѧзде. Нѧша-е ѣдна њивѧ вѧрклијѧ од свију вѧшије скрпатѧкѧ и прдалѣжнѧцѧ.

тѣкно, -а, с. *мање кориѡо за малићер*. – Ајде, Лѧзо, донѣси тѣкно от Стѡдена да мијѣшѧмо малтер. Трѣбало-би забѧцити гѧњак.

тѣлешце, -ета, с. *младо, малено ѿеле*. – Отѣлила Бибанова мѧлава нѣшто тѣлешцѣта. Шпатнијѣк тѣлета још нијѣсам видијѡ у ѡвѡ свѡга вијѣка.

тѣс, -а, м. *зѧиѣсано мјѣстѡ на дрвѣиу*. – Вѣли лугѧр Шѡлак: „Ајмо у-приму биљѣжити стѧбла за рушѣње. Тѧ, Дѧвиде, сѧкирѡм правѧ тѣс, а тѧ, Миљорѧде, ударѧј чѣкићом по тѣсу.“

тѣсѧни кѧмѣн, -нѡг кѧмена, м. *сѧѣцијално обраћен камен за зидање*. – Бијѡ гѡлем нѧмастѧр у Радѧслијама код Глѧмоча од тѣсѧнѡк кѧмена. Срушили-га Турци па озѧдали цѧмију на тѧбији. Ёно ѧ-саг тѡгѧ кѧмена тѧмо.

тѣснути, -нѣм, свр. *овлаш ѡѧѣсѧти дрво*. – Тѣснидѣ, Јѡја, мѧло ѡвѡ дугу пѧ-ћемо гунити у Кауре продавати. Тѡ Каури дѡбро плаћају.

тѧ виђиш мѣне, јѧ виђим тѣбе, изр. *ѧрава исѧина*. – Ѧвѡ штѡ-ти при-чѧм правѧ-е ѧстина, свѣдно, тѧ виђиш мѣне, јѧ виђим тѣбе.

тѧкнѣ исѧну пѡпити, изр. *ѧрохѧије се ѡѡишѧи*. – Нѣ-мош тѧ, мѡј Рѧсте, проћи биртију кад тѧкнѣ исѧну пѡпити, тѧмѧн да чѣкѧ стѡ пѡслѡвѧ,

тѧтићѧ, тѧтићѧ, м. мн. *Тѧићѧни сљѣдбеници*. – Од тѧтићѧ није бѧло вѣћије подрѣпѧшѧ ѡткѧ-е гѧврѧн поцрнѧјѡ. Ѧднесе-ѧ вѧкат ко вѡда трѣске.

тјѣскѡба, -ѣ, ж. *узак ѣживѡици ѧросѧор*. – Причали нѧши стѧрѧ дѧ-е дѡље у Каурије око Кнѧна бѧла вѣликѧ тјѣскѡба, а млѡго нѧрода. Ѧндѧк се ми пѡкупѧмо па ѡс вѡс за Глѧмоч на ѡвѣ лѣдине. Није ни-тѡ свѧкок запало.

ткѧло, -а, с. *ѡно шѧо се ѧка на ѧари*. – Бѧло ткѧла по свѡ-зѧму. Кат чѣлѧд ѡдѡ спѧвати, ткѧља ткѧ до прѣд-зору. Штѧ-ш, унѡ-се цѧветѧнѧ крѡило од прѣнѡк бѣза от кунѡпѧлѧ и кѣтана.

тљѡзгѧча, -ѣ, ж. *неуредна жѣна*. – Бѡлѣ-ти-сѣ, Вѣле, ѡбјесити нѣго до-вѣсти кѧкву тљѡзгѧчу дѧ-ти цијѣла живѡта тѧврѧ за-врѧтом.

тѡближѣ, прил. *све ближе*. – Сјѣдѧм-ти јѧ пѡд-Ивѡвцом Пѣрукиније код ѡвѧцѧ, кад ѣво-ти Мѧрѣ. Уна-ти се мѣни све тѡближѣ примичѣ, а јѧ вѣлѧм: „Ај крагу до чѣгѧ-ти је. Одмѧкни се, виђиће кѡ.“

тѡбољѣ, прил. *све боље и боље*. – Виђу јѧ да Лујо све тѡбољѣ кѡсѧ. Лијѣпо узимлѣ ис трѧвѣ и дѡбро пѡткѧшѧ.

тѡвѣћѧ, -ѧ, -ѣ. *све вѣћи*. – Ѧвѧј тѡвј дѣран ѧз-годинѣ у-годину све тѡвѣћѧ. Ако нѧставѧ вѧкѡ, прѣмашиће стрѧца.

тѡвѣћмѧ, прил. *све више, јѧче*. – Стѣвиша, ѡвѧј тѡвј Здрѧвило све тѡвѣћмѧ навѧљује на кѡсѣ. Рѣци-му да тѡ не чѧни, нѧправиће бѣлѧј, пѡсјеће кѡга.

тѡвише, прил. *све више, јаче*. – Вѣлї ѣаѣа: „Малї, кїша све тѡвише пѡдѡ, нѣмѡ от кѡшевинѣ нїшта. Ајмо-мї кѡсе нѡ-раме па кўѣи, ѡвѡ нѣѣе стѡти.“

тѡгорѣ, прил. *све горе и горе*. – Забадијѡва-е тѣбе, Тѡдоре, сѣтоват. Тї чїнїш све тѡгорѣ. Штѡ-ти чѡек вїшѣ трўбї, тї рѡдїш све тѡгорѣ.

тѡдалѣ, прил. *све даље*. – Ёно кўрузѡрѡ ѡдмичў све тѡдалѣ уз Прѡлино брѡдо и вѡзда пјѣвајў.

тѡдебљї, -ѡ, -ѣ. *све дебљї*. – Ўнѡ Бѡбиѣка, бѡже ме прѡсти, из-годинѣ ў-годину све тѡдебљѡ. Чїме се крѡнї, бѡга тї пїтѡј.

тѡдубљї, -ѡ, -ѣ. *све дубљї*. – Ѐле Пѡљїѣ свѡкѡк свѡкѡтѡк дѡна кѡпѡ бўнѡр у Мўкиѡмама. Бўнѡр їз-дѡна ў-дѡн све тѡдубљї.

тѡдужѣ, прил. *све дуже*. – Нѡша Стѡица све тѡдужѣ ѡстѡе на прѣлу. Прїпази тї, жѣно, рѡшта ўна тѡлико ѡстѡе тѡмо да нѣ-би глѣла нїз-нўс.

тѡјачї, -ѡ, -ѣ. *све јачи*. – Малї Гѡјко-е из-годинѣ ў-годину све тѡјачї. Вїѣеш тї Ћўрђу вѡјекѡре мѡмка кад порѡсте.

тѡкраћї, -ѡ, -ѣ. *све краћї*. – Вїдїш-ли-тї, Мѡрко, да су Аци лѡче све тѡкраћѣ. „Ма, нијесу, бѡлан, ўне су вѡзда їстѣ, сѡмо Ацо рѡсте їз-дѡна ў-дѡн.“

тѡлашњї, -ѡ, -ѣ. *све лашњї, лакши*. – Мѣни је мўј пѡсѡ све тѡлашњї. Вѡвијек-ме зѡпанѣ да дежўрѡм на Пилѡни прѣѡ-дѡна.

тѡљешвї, -ѡ, -ѣ. *све љешви, љѣїши*. – Мїкица-е све тѡљешвѡ. Вїѣете кѡ-се мўмци шчорѡкајў ѡкѡ-њѣ. Бїѣ љепѡтица нѡ-тетку Стѡју.

тѡљўћї, -ѡ, -ѣ. *све љўћї*. – Кѡква-ти-је ѡвѡ сѡрта кўпуса, Јѡване? Свѡкѣ гѡдинѣ, све тѡљўћї. Прѡмијѣни сјѣме, ѡвѡ-е љўто пѡсве.

тѡмањї, -ѡ, -ѣ. *све мањї*. – Бѡже, мѡј штѡ-ти-је стѡрѡст. Нѡша Мѡрица, како кѡјѡ гѡдина, ўна све тѡмањѡ. Сѡвїла се до зѣмљѣ.

тѡнижї, -ѡ, -ѣ. *све нижи*. – втка-е нѡш Сїмица пѣрисѡн, нѣкѡко-ми све тѡнижи, бѡже-ме прѡсти.

тѡплићї, -ѡ, -ѣ. *све ѣлићї*. – Асли је нѡша лѡква Перчїнуша све тѡплићѡ. Зѡплила-сѣ пѡсве, мѡраѣемо-е чїстити.

торѡкало, -а, м. *ѡнај кѡји їѡрока, сїѡлно говори*. – Нїје бїло вѣѣга торѡкала ѡд-нашого Стѣвѡна. Тѡј нїје увлѡчијѡ јѣзика у ўста.

торѡкалѡв, -лова, -ѡ. *ѡно шїѡ їрїїѡда їѡрокалу*. – Торѡкалѡв је пѡсѡ у гўбљѣњу врѣмена и прїчѡњу прїчѡ за мудрѡве и нѣрѡднїке.

торѡкан, -а, м. *ѡнај кѡји сїѡлно говори изван їѣме*. – Кад торѡкан стѡнѣ торѡдати, рѣко-би чѡек, тѡј знѡ на чѣму Зѣмљѡ стѡї.

торѡканѡв, -нова, -ѡ. *ѡно шїѡ їрїїѡда їѡрокѡну*. – Сѡв торѡканѡв пѡсо-е смўћѡј па прѡлї. Сѡмо, жѡли бѡже, изгубљѣнѡк врѣмена.

торѡкѡње, -а, с. гл. им. *бескорисно їрїчѡње*. – Нѣмѡ нїшта стрѡжнѣ ѡд торѡкѡња. Торѡкѡње нїје нїкат нїком спрѣмило рўчак.

торѡкуљѡ, -ѣ, ж. *ѡсѡна дугѡ јѣзика кѡја шири лѡже ѡ другѡм*. – внѡ Мѡїина торѡкуљѡ сѡмо лѡрмѡ и їспѣрѡ смрѡд ѡ поштѣну нѡроду.

тѡтањѝ, -ā, -ē. *све тѡтањи*. – Сѹша-е па оштуријѡ клас. Глѣдām у-Пржини, зр̄но све тѡтањѣ, ко тѣчѝ јѣзик, бѡже-ме прѡсти.

тѡтежѝ, -ā, -ē. *све тѡтежи*. – Јā нѣ-знām чѝме се Здрāvко Бāбић крāни. Свāкѝ дāн све тѡтежѝ. Ёно-му трбува до зѹбā ко у кѹљавѣ жѣнѣ.

тѡтупљѝ, -ā, -ē. *све тѡтупљи*. – Нѣ-знām штā-е ѡвѡј мѡјѡј кѡси, све тѡтупљā. Или нѝје дѡбро пѡклепāна или не вāљајѹ брѹсови.

трāва нā-мјесту, изр. *биѡиш нормалан*. – Јā рāчām да Јѡши нѝје сва трāва нā-мјесту док нāкѡ мāнѣтā свāкѝ дāн по сѣлу.

трāжиће зѣц мātѣр, изр. *ведра и хладна зимска ноћ*. – Извѣдрало-е и ујāило кѡ цакѡ. Смр̄знуће све на ѡблац. Трāжиће зѣц мātѣр, кѡликѡ јā виђу.

трāзи, трāгѡвā, м. мн. *оѡишци звѣрињих сѡѡиа*. – Ўстѡ ја ѡитрѡс рāно да ѡбāђѣм сијѣна у-котāру, кат пѹстѝ трāзи, што зѣца, што ср̄нѣ. Јā-се чѝсто забезѣкнѡ од вѣликѡк чѹда. Трāжѝ звѣрāt крāнѣ.

трбу до зѹбā, изр. *тѡрудна жѣна ѡред ѡорођајем*. – Бѡже мѡј, дāнашњѡк свѝјѣта и чудѣсā. Цāјка-се нѝје нѝ-удāла, а трбу до зѹбā. Дā-бѡк сачѹвā.

тр̄гнути, -нѣм, свр. *нагло ѡѡећѣи (сузе, крв, вода)*. – Кāко-се чѹ дā-е пѡгинѡ Стѡле Пѣрāнѡв, Пѣрāну тр̄гошѣ сѹзе и сāv-се ѝзнесвијѣстѝ.

трѣба, -ѣ, ж. *вулагарни назив за жѣну сумњѡвог морала*. – Кāжѣ нāш Лѹка дā-е нāшѡ нѣкакѹ трѣбу дѡље у Барāније па зѡвѣ и Сāву да ѝдѣ ш нѝм на прѣло.

трѣвити, -ѝм, свр. *наћи изненада*. – Дā-тѝ, Дмѝтре, нијѣси нѣђе трѣвијѡ мѹју лѹлу? Мāлоприје бијāде вођекā и ко да у-јаму прѡпаде.

трѣвити се, -ѝм се, свр. **1.** *догодиѡи се случајно*. – Јѹчѣ сѣ трѣвијѡ гāдан слѹчāј кѡд-нāс. Пāде Ђѹка с крѡва и скр̄шѝ унѹ нѹгу штѡ-е ѣднѡч кр̄шијѡ. **2.** *наћи се случајно*. – Клѣпћѣмо кѡсе Лāкета, Млāђо и јā ѝпот клѣнића дѡље у Цијѣпцу. Трѣвијѡ се тѹ и Милѣкоња па вѣлѝ, дѡбре-вам кѡсе вāрцāрке.

трѣпѣтати, трѣпѣћѣм, несвр. *ѡдрхѡаваѡиш грлом*. – Пјѣвā Ђсте код Нѣђѣ у биртији нā-Млинѝштије. Трѣпѣћѣ-му гр̄ло кѡ тетрѣика. Вѣлѝ лѹгār Ђѡко: „Ўлѣдѣ-му, Нѣђо, ѣдну рāкију ѡд-мене кад тākѡ лијѣпо пјѣвā.“

трѣптати, трѣпћѣм, несвр. *ѡкрећѡаѡиш очне кайке*. – Пјѣвā Милош у-гусле, а Милѣкоња слѹшā и нѣ-трѣпћѣ ѡчије. Клизѣ-му двѝје сѹзе ѝз-двā ѡка.

трѣсти шљѝве, трѣсем, несвр. *сѡремѡиш шљѝве за ком*. – Нāѝђѣмоти мѝ Горњāци крѡз-Врбљāне пā-ћемо у-Кљѹч на дѣрнек. Ёдан Бāцо трѣсе шљѝве па вѣлѝ: „Ѐте, Горњāци, на рāкију.“

трѣднѝ, прил. *ѡри дана*. – Кѡд-нāс је Бѡрка Ђѹрагина трѣднѝ кѹпила сѝјѣно у-Плāндѝшту и пѡкупила штѡ-е покѡсило сѣдам кѡсāцā.

тркāћѝ, -ā, -ѣ. *који је за тѡрку (ѡ коњу)*. – Нѝко нѝје ѝмѡ бѡљѣк тркāћѣк коња од стрѝца Шāјкѣ. Ымѡ дѡрата ко гѡрскā вѝла. Бијѡ нāјбржѝ у сѣлу.

тр̄н у-оку, изр. *смейња, ѡреѡрека*. – Вāла мѝлѡм бѡгу, свѣ-ми-је у-кући здрāво и упѣрно, сāмо-ми-је Нāда тр̄н у-оку.

тромбасати, -ам, несвр. *свираїи на їруби од коре дрвєїа*. – Чїм код-нас проліста љєсковина, прāvē-се трубе ђт-пѳ метра ї-вишє. Кад трубе ста-нї тромбасати, гудї ў-пољу са свїјїу странā. Тѳ сāмо тромбасā кѳ-да грмї. Ст.

трѳтавāр, -а, м. *їроїїоар*. – Бїла пѳледица пā-се Видєсило изврнѳ нā-сред трѳтавāра. Загледѳ-се ў-нешто и нїје āјтѳ пā-се изврнѳ.

трѳшарина, -є, ж. *їрошкови око нечега*. – Нємѳј-тї, Їле, цїјелѳј бїртији звāти пїће. Бїће вєлика трѳшарина, кѳ-ће тѳ све цєвапити?

трєсла, -є, ж. *жєна која има говорну ману*. – Дā-е ў-нашом крају сāмо єдна трєсла, нї-пѳ мўкє. Бїло-ї-је вїшє, у свāкѳм сєлу по єдна.

трєслāње, -а, с. *гл. им. од їрєслāїи, неразумно говорєње*. – Рєкѳ-сам-ти, дѳста-ми-је твѳга трєслāња. Прєкини вїшє, ако бѳга знāш.

трєслати, -ам, несвр. *неразумно говориїи*. – Ако не ўмијєш гѳвѳрити нāормāлно, нємѳј брāте, ни трєслати. Бѳљє-ти-је ћути.

трѳт Милѳјка, изр. *нема нишїїа, їроїїало*. – Заказала Јѳкара сāстанак с мѳмком пред отєлом да се вїдї да и ѳна їмā мѳмка. Мѳмак прєварїјѳ, а Гāра сва заѳдовѳљна одāпє: „Аха, трѳт, Милѳјка.“

трўтāн, -а, м *онај који је їежсак и сїорих їокрєїа*. – Їмали мї єднѳк вѳла трўтāна, јєдва-се крєтѳ по зємљи од тежїнє. Прѳѳѳ га ћāња Кāурије.

тўба, -є, ж. *равни дио љєшника који је био у комуши*. – Не тākѳ, Лўјѳ, нє-море-се љєшнїк расцијєпити ѳ-тубє вєно ѳд-вртє. Ћє-си тѳ вїдијѳ?

тўмбасови, -сѳвā, м. мн. *гомиле облака или магле*. – Кад зајєсенї вāмо нїе иза Мїјѳла, свāљујї-се тўмбасови маглє ў-драге и дѳлине. Тāда-е за-вўка прїлика, а за чѳбана вєликā мўка. Вўк вāзда ўграбї свѳе и цабє-ти-је.

туркалук, -а, м. *їогрдан назив за Муслимане у Гламочу*. – ѳвāј сāдашнї туркалук нїје ко ўнї рāнијї што су бїли. Сāдє-ї нє-мош рāзликовати ѳд-нāс. Не нѳсајї нā-себи ўнє прње ко рāнијє.

тўркāње, -а, с. *гл. им. од їуркаїи, гурање*. – Ў-нашије тѳбусије за-Рѳре и Прїбєљу, вāзда-е нєкā гўжва и тўркāње. Ёдни нā-другє срњкајї и галāмє.

тўркати, -ам, несвр. *гуркаїи*. – Нємѳјдєре-ме, Пєљука, тўркати, пāшћу у ѳвѳ блāто па кў-сам ѳндāк прїстѳ.

туркєсāње, -а, с. *говор са їримјєсом їурских израза*. – Срєпиле се двїје туркєснице око нєкаква дувāна па стаѳошє туркєсати да свāк чўје. Јѳј, да чўєш тѳга туркєсāња, јāћєна-ти мајка. Ўмало-се не изгрдишє.

турпїјати, -ам, несвр. *дисаїи уз хркање*. – Кад Дўцко заспє нāузнāк испѳ-шљивє па стāнє турпїјати, кррр, кррр, прєпанї се и врєпци на грāна.

турћїјāt, турћїјāта, м. *їогрдан назив за Муслимане*. – ѳвāј наш турћїјāt сāмо сєирї у ладѳвини, чїбучї дувāн и срчє каве. Пѳсрчї по їбрїк кавє.

тўте и **тўде**, прил. *їу, на їѳом мјєсїу*. – Не ѳстављāј андрмѳљу тўте нā-пўт. Вїдїш да се ѳвудā прѳлазї, їмāш-ли ѳчи.

тутекаре и **тутекарце**, прил. *иу*, на *ио*ме мјесѣу. – Што завѣруеш љ-трап? Тутекаре нѣма нѣшта, ѣсам-ли-ти ѣднѣч рѣкѣ.

тѣрѣ, узв. *скреѣање ѣажње глувом човјеку*. – Приђе Рѣдолѣуб Жѣжѣн иза лѣђа Гѣдѣну па ѣ-свѣ снагѣ пѣдвѣкнѣ: „Тѣрѣ!“ Гѣдѣн ѣсјети пѣ-се ѣкрѣнѣ и вѣлѣ нѣ-свѣм јѣзику: „Пѣршт пѣду мѣтарѣ.“

Ћ

ћѣраву намигѣвати, изр. *узалудан ѣосао*. – Ћѣраву намигѣвати и глѣву шѣптати, ѣстѣ-е што и ѣставлѣати вѣѣтар капѣтом.

У

ѣбет, -а, м. *сиромашѣиво, живоѣине невоље*. – Јѣднѣк Клѣпу ѣбијѣ ѣбет. Ёно-га осуѣијѣ-се кѣ грана ѣкресѣна, нѣма штѣ-е жѣв. Ал.

ѣбијѣ-га мрѣз, изр. *рано ѣосѣједио*. – Милѣша рѣно ѣбијѣ мрѣз по гла-ви. Кад зѣђѣ ѣ-године, посѣјѣдиѣ ко ѣ-ђађа-му Јѣван Пѣлѣић.

ѣбрѣјати, ѣбрѣјѣм, несвр. *урачунаваѣи у неку зајѣдницу или ѣјелину*. – Нѣмѣј, Сѣмо, јѣлскѣ купијѣре ѣбрѣјати у сјѣменскѣ. Тѣ нѣ-идѣ.

ѣбрѣндити се, -ѣм се, свр. *умириѣи се, укочиѣи се*. – Тѣмо-се помѣкни овдѣлѣн, штѣ-си-се ѣбрѣндијѣ кѣ стѣуна крѣва.

ѣбрѣтити, ѣброѣм, свр. *ѣридодаѣи, урачунаѣи*. – Ђсли-си-тѣ, Бѣжо, и ѣвѣ ѣперѣ дѣгу ѣбрѣиѣ у првѣ клѣсу? ѣвѣ-ти Далмѣтинци нѣђѣ прѣмити.

ѣватити нѣ-лијѣвѣј, изр. *нађи слабу ѣѣачку*. – Јѣчѣ-ме Рѣрчѣни ѣватѣшѣ нѣ-лијѣвѣј нѣги. Вѣлѣ ѣдан: „Дѣјдѣ, Мѣјѣ, да за пѣлѣм.“ Дѣдо-му-јѣ ѣдну ци-гару, кад, ѣто-ти ѣђ јѣш пѣт.

ѣватити на прѣзну зѣбницу, прил. *ѣревариѣи, слагаѣи*. – Прѣварило Пѣрицу дѣ-му-е стѣвило ѣкрѣ јѣворове тѣлѣге. Вѣлѣ Пѣрица: „Лѣко-е стѣра ѣватити на прѣзну зѣбницу.“

ѣвијѣти у кѣчине, изр. *вјѣиѣо криѣи, ѣѣјѣиѣи*. – Дѣдѣре, говѣри ѣс-тину, кѣ-е ѣкрѣ мѣе сѣвријѣ, нѣмѣј-ми ѣвијѣти у кѣчине.

ѣврѣт, -и, ж. *уски ѣродужѣѣѣк ѣѣиве*. – Дѣге брѣзде, ширѣке ѣплазе, а ѣврѣти, нѣ-мош дѣгледати. н. п.

ѣгазити тѣрину, изр. *смађѣиѣи висину снијѣга гажењем*. – Ђјде, Млѣђѣ, ѣгази тѣрину пѣ-ђемо полѣгати ѣвцама сѣјѣно, вѣкат-јѣ.

ѣгрѣсти, угрѣзем, свр. *сѣииснуѣи зубима, ѣјѣсти*. – Смѣлијѣ-ме јѣтрѣс нѣ-угрѣзе Сѣмѣтин бѣјѣлѣв на кѣцѣници.

ѣгрѣвати се, ѣгрѣвѣм се, свр. *ѣасѣи на ѣврд ѣѣерен и ѣовријѣдиѣи се*. – Јѣчѣ-сам-ти-се ѣгрѣвѣ кѣ нѣкат у живѣту. Мѣло-е рѣђи, сѣсѣ кѣсти у мѣјѣшину.

Нанесе-ме ђав̄о на-шљиву п̄а-се ск̄ондрља̄ на он̄е ш̄йшове исп̄о-шљив̄е.

ударити на образ, изр. *насрнуџи на женску часџи*. – Ђдн̄ој код-на̄с ударило на образ и н̄икат-се не с̄азнаде к̄о-е. И она-е-то кр̄ила.

ударити на твр̄до, изр. *наићи на јак оџиор*. – П̄ош̄о Шва̄бо на Ге̄цу па удариј̄о на твр̄до. Нал̄апушиј̄о-га Ге̄цо пр̄е̄о Др̄ин̄е, а Шва̄бо, к̄апу у-шаке па б̄јѣжи д̄ок-је жив̄е глав̄е на-рамену.

ударити у-гла̄ву, изр. *наџиши се ракије*. – П̄о̄пиј̄о Осте н̄еколик̄е п̄од-горск̄е шљив̄е у Бара̄није, а б̄иј̄о п̄огладан. К̄ад̄ она̄ ш̄иша ударӣ у-гла̄ву, т̄утњ̄и гла̄ва к̄о пр̄азан б̄ард̄ак.

ударити р̄ук̄ом по к̄ољену, изр. *изразиши џријем неке вијесџи*. – Удари-се р̄ук̄ом по к̄ољену, н̄два ч̄оја на к̄ољену п̄уче. н. п.

удобр̄ичас, прил. у *џраво вријеме*. – К̄о̄с̄ймо-ти м̄и г̄оре у Д̄оловије, кад̄, ѣво-ти ӯјака Дӯшана с̄ к̄ос̄ом на-рамену. В̄ел̄и Ла̄кета, та̄ман удобр̄ичас.

удӯшак, прил. *наускаџи (џоџиши без џрекидања дисања)*. – Ӯз̄е Б̄ожо Т̄убӣи л̄итар к̄оњака код П̄ан̄е у-з̄адрузи и џсп̄и удӯшак п̄оло л̄итра.

уђубрити се, -џм се, свр. *уџрљаџи се џубром*. – Одма̄кни-се овд̄ал̄ен, шт̄а-си-се т̄у уђубриј̄о. Ај̄ та̄мо па с̄ѣди џспот кл̄енића, шт̄а-ш вођек̄аре.

уж̄ећи, ужеж̄ем, свр. *уџалиши (ламџу, свијеђу и сл.)*. – Ужеж̄д̄е, ж̄ѣно, лампу, н̄е-вид̄и-се о̄дати по м̄раку.

ужӯтити, ужӯтџм, свр. *добџи жуџу боју*. – Ужӯтиле Б̄ј̄ел̄кушине кр̄ушке п̄а-се гра̄не посавијале до з̄емљ̄е. Ра̄ј̄ за-ме и м̄оде пајдаше.

уз̄аврети, ӯзавр̄ем, свр. *узбудџи се, узнемириџи се*. – Н̄екак̄ав П̄е̄ција п̄одиже Кра̄ину на-нуге пр̄от̄ив Т̄ура̄ка. Уз̄авре Кра̄ина све д̄о-Цр̄није П̄о-т̄ока̄.

у за̄пади, прил. у *хладовини на осојној сџирани*. – У за̄пади је тра̄ва по-ла̄душа. Њ̄у м̄ореш к̄осити л̄епар̄ом. У Д̄оловије ра̄сте бр̄чџик и т̄у-се брез в̄арца̄рк̄е не улази у л̄иводу.

узвиј̄ерити се, узвиј̄ер̄им се, свр. *узнемириџи се као звијер*. – Овце су се н̄ѣшто узвиј̄ериле, а̄сли-су о̄пазиле в̄ука.

уз̄ѣти м̄ј̄еру, изр. *казниџи џрема џежсини џрекшија*. – Ла̄ко-ти-је гра̄јати у с̄елу. Уз̄ѣћ̄е т̄ѣби м̄ј̄еру у војсци, али се б̄о̄џм, н̄ѣће-ти б̄џти п̄о-м̄јери.

уз̄ѣти на-з̄уб, изр. *разгласиџи вијесџи*. – Ск̄ӯдило Ј̄елку и т̄о на̄рот ӯз̄е на-з̄уб. О̄ста ц̄ура н̄еуд̄ата, а ка̄ка̄ п̄уста̄ ц̄ура б̄ила.

уз̄ѣти на-потп̄рт, изр. *изругиваџи се с неким*. – Ђдан се на̄ш п̄ајкан б̄џј̄о поа̄сиј̄о па ма̄ло и будал̄ес̄о. Т̄о на̄рот ӯз̄е на-потп̄рт, и св̄едно, он̄ гов̄ориј̄о, а п̄ас̄ ла̄ј̄о.

уз̄ѣти на-се, изр. *џорасџи, оснажиџи*. – Ла̄зу П̄ес̄ин̄ок б̄аркали док је б̄џј̄о ма̄л̄и. Али, кат одра̄сте и ӯз̄е на-се, св̄џ ма̄ло ӯстукнуш̄ѣ.

уз̄ја̄рцати се, -а̄м се, свр. *узнемириџи се*. – Ёспаде однекл̄ен ј̄ѣж и о̄вце се уз̄ја̄рцаше у-Дмитрову т̄ору, ко да̄-џ на̄падош̄е в̄уци.

ўзмак, -а, м. *мјесѝо на Скоковима код Гламоча гдје је засѝао Мали Радојица бјезећи од Турака*. – Ыма ѝ-сат камѝн љѝ-е ўзмакѝ Радоица бјезећи ѝ-Турака. Ту долазе жѝне кѝима-е ўзмакло млијѝко и тражѝ лијѝека с тѝк ка-мена.

ўзмакнути, ўзмакнѝм, свр. *сѝаѝи, ѝресѝаѝи*. – Кат ўзмакнѝ жѝни млијѝко и нѝ-море доити дијѝте, ѝдѝ на ўзмак и стружѝ камена па пѝје да по-врѝти млијѝко дјѝтету.

ўказмачити се, -ѝм се, свр. *исѝрљаѝи се ѝосве*. – Ђѝ-си-се такѝ указмачијѝ, нѝсрећѝ ѝдна нѝсретнѝ? Јѝсам-ли-ти јутрѝс дала чѝсте рѝбине?

ўкипити, ўкипѝм, свр. *заѝјениѝи на ваѝри*. – Не ѝдмичи се, жѝно, од шпарета, укипиће варѝника па кѝ-си прѝстала?

ўкипити се, ўкипѝм се, свр. *сѝајаѝи дуго, укочиѝи се*. – Одмакни се, Лазета, от кѝтла, штѝ-си-се укипијѝ ко прѝштац? Нѝће ракија јѝш протѝћи.

ўклет, -а, -о. *изложѝн клеѝви, несреѝан*. – ѐвај-је крај скрѝс ўклѝт ѝтка-су нѝсретнѝ Тѝрци дошли вођѝкаре. Нѝма нѝкаква напретка.

ўклѝти, уклѝтем, свр. *ѝроклеѝи, ѝсѝавиѝи клеѝву на некоме*. – Слушѝј родитеље и пѝчитѝј ко свеце. Нѝмѝј дѝ-те маѝерина сѝза уклѝте јер нѝш ѝмати нѝкада срѝћѝ. Нѝма тѝжѝ клѝтвѝ ѝд-материнѝ.

ўкѝкати, ўкѝкам, свр. *убиѝи, лишиѝи живоѝа*. – Наврањила-се ли-сца у Мијѝине кѝкоши. Нѝје-јѝј мѝгѝ нѝшта. ѐндак разапнѝ гвѝжђа и ўкѝка-е.

ўкѝмити, ўкомѝм, свр. *сѝавиѝи зрело воће у кацу за ракију*. – Подгѝрци пѝчѝсто ўкомѝ по нѝколико каца шљѝва кад рѝдѝ, а бѝднѝ гѝдѝна па не ўкомѝ ни ѝднѝ шљѝвѝ. Пѝбије мрѝз цвѝјет и ни ѝднѝ да дѝкат даѝш.

у крајѝвије, прил. изр. *у крајѝвима*. – Ў-нашије крајѝвије најбоље успијѝвајѝ купијѝри. Вођка слабо рађа, пѝбијѝ мрѝзови цвѝјет у прѝљеће.

ўкрѝсати, ўкрѝшѝм, свр. *заѝалиѝи ваѝру шибицом*. – Ама, Нѝне, нѝ-да-ми-се ўкрѝсати ваѝра нѝкако. Дѝбри шеверѝни, али изглѝда влажне трѝске.

ўлити ракију, изр. *ѝочасѝиѝи ѝићѝм*. – Јучѝ-ми Савѝтина ѝли ракију гѝре у Кавѝринѝј кавѝни, а Таѝне јѝш ѝдну. Свака-ѝм чѝст.

ўљѝтити се, -ѝм се, свр. *ѝбући лагану ѝдјећу ѝо хладном времену*. – Уваљѝ снѝјег око Јѝвања, цѝча, срѝце пѝца. Наѝ-се Мијѝо ўцибријѝ ко ѝко Пѝтрова и ўљѝтијѝ, мѝсли прѝкосити мѝћави. Нѝ-да мѝћава на-се.

ўмаћи, ўмакнѝм, свр. *ѝѝбјећи, сакриѝи се*. – Тѝшко чѝек мѝре ўмаћи влаѝтије кѝт направи нѝкѝ држѝавнѝ пачѝрист. Пѝрица-е одрапијѝ триднѝ у зѝтвору штѝ нѝје пѝлцово пѝа на вријѝме. Нѝма тѝ трѝта мрѝта.

ўмацкати се, ўмацкам се, свр. *умазаѝи се, исѝрљаѝи се*. – Чѝм-си-се-то ўмацкѝ, јѝдна-те рѝдила, кѝ дѝ-си спѝвѝ у кокошѝнѝцу.

ўмрѝло, -а, с. *смрѝни случај*. – Нѝје рѝнијѝ бѝло умрѝла ко ѝвок ваѝта. Бѝже ме прѝсти, ўмирѝ млѝт нарот.

ўмрѝ лѣд, прил. изр. – Нѣмѝј пїти лѣденѣ вѝдѣ нї-за жїву главу док нѣ-умрѣ лѣд ў-њѝј, прелáдићеш жѣлдац. Ќ-ток-је ўмрѝ пѝкѝјнї Муцо.

унакарáдити се, унакарáдїм се, свр. *обући се неуобичајено*. – Штѝ-си-се тї, Слáвкане, тáкѝ унакарáдијѝ? Ѐмáш-ли йшта ѝбући ѝсим тїје ркá?

ўндáк, прил. *онда*. – Кад бијáдошмо пред-Трлицѣ, ўндáк пѝчѣ пѝмáло мáждити кїша. Док сáђошмо дѝље нà-Млинїшта, свї мѝкри кѝ чѣп.

ўневријеме, прил. *їшоком лошег времена*. – Нѣсретнѝк чѝдека вáвијек зà-панѣ нѣкї пѝсѝ ўневријеме. Пѝчни кѝсити, ѝчепї кїша, пѝчни кўпити сїјено, пѝкисошѣ ѝткоси. Кад трѣбá кѝсити, ўндáк зàсўшї. Áј бўдни пáметáн.

ўњкати, -áм, несвр. *загледаїти у све и свашїа луїајући*. – Тáђини сї-нови ўњкајў и трѝшѣ ћáћевину. Пїтаће-й стáрѝст ћѣ-йм је бїла млáдѝст.

ўпасти сїкира ў-мѣт, изр. *имаїти среће и добар добиїтак*. – Јѝвуки-е ўпала сїкира ў-мѣт. Ожѣнијѝ-се из бѝгатѣ вáмїлијѣ, а бїјѝ гѝло.

упѣћи, ўпечѣм, свр. *узријáти у їоку љѣшá*. – Упѣкла бѝжїјá звијѣзда са небѣсá, нѣ-дá дијати. Липтї знѝј ш чѣла, свѣ гѝрї, мѝрá-се у лáдѝвину.

ўпитан, -тна, -тно. *радознаѝ*. – Ѐпитан Мѝмо вїж-бїјѣжи. Нѣће проћи дá-се не ўпитá ш чѝеком. Ќдмá: „Кáко-е ўјáк, кáко-е ўјна?“ Прáвá добрїчина.

ўплѣћ, прил. *йри брду, у їлећини*. – Сјѣдїмо-мї ў-Плáндїшту и пўшї-мо. Пѝклепáли кѝсе па ѝдмáрáмо. „Видїш-ли тї, ћáћа, йшта ўплѣћ Окрѣтáв-ца“, ўпитá Лáкета. „Вїђу, ѣно кўњá и гѝвѣдá.“

ўправо тáкѝ, изр. *исїина е, їако је*. – Рѣци Лўка, тї-си стáрїнскї чѝек, јѣ-ли вáкѝ кáко јá кáжѣм? „Ѐправо тáкѝ“, вѣлї Лўка.

у првў рўку, прил. изр. *у йочейку, за йочейак*. – У првў рўку бїјáде-ми прѣдрáго кад вїђу дá-су купијѣри дѝбро пѝнијели. Мáло се окрѣну окѝ-себе, кад нáпала злáтица са свїјў стрáнá.

ўпрекодáн, прил. *сваки други дан*. – Мїлош би са брáтом Ѐлѝм ѝбишѝ ћáћу Јѝвана ўпрекодáн. Јѝван зáшѝ ў-године пá-га ѝблазили. Нѣће Лáкетѝвка.

ў-прлѣ јáме, изр. *добро сакривен*. – Нѝктáш-сѣ кријѝ ў-прлѣ јáме дѝк-га не ѝткришѣ кѝд Пѝнорáцá. Ѐмѝ бўњкер и бїло њї јѝш нѣколикѝ.

ўпртити тѝрбу, изр. *сїремїти се за їуїа*. – Слўшáј, Стáнкѣла, ўитро ўпрти тѝрбу и прáвац ў-Мркоњїћ. Кўпи двá клѣпца и бáбицу.

ўпсинити се, -йм се, свр. *улијениїти се*. – Ѐно Кавáрѣ, ўпсинијѝ-се па повáздáн цѝндрá испѝт-крушкѣ. Пѝнекат зїјевнѣ да рáшћерá мўве окѝ-себе.

урѣдити, урѣдїм, свр. *наїравїти редѝве кромїшá*. – Ќвѣ-смо-ти гѝ-динѣ урѣдили пўну дѝлину купијѣрá дѝље ў-Плáндїшту и ѣдну у Мўкиња.

ўредѝвати, -ујем свр. *завесїти ред у неком їѝслу*. – Ѐредѝвали Чегáри рѣд гѝведије па ўни йдў ѣдну ѣвту, а Шѝбати дрўгў. И пáметно.

урїктати, -áм, свр. *урѣдиїти добро, йривесїти некога їамейи*. – Зјáкáј-тї, несрећáја, по сѣлу и дáнгуби, áли, урїктаћѣ тѣбѣ друшкани кат ѝдѣш ў-вѝјску.

урод, -а, м. *ѵринос, леѵина*. – Дѳбар урод житā ѳвѳ годинѳ, а и трāве пѳнијеле ко нѳкат. Бѳло, брāте, кѳшно прѳљеће, а рāно-се узорāло.

урѳдити, урѳдѳм, свр. *добро рѳдиѵи*. – Урѳдиле жѵтѳ лѳље, ѳј, дјѳвѳјко, нѳмā лѳље кѳ-да берѳ, ѳј, дјѳвѳјко, сāмо мѳмче и ѳѳвѳјче, ѳј, дјѳвѳјко. н. п.

усјѳсти, -дѳм, свр. *ѵсѳавиѵи, заузѳи неко мјѳсѳо*. – Усјѳело ѳднѳк Мāслāровића за полāра па ѳблазијѳ усѳеве на ѳднѳм пāрипчету.

ускопѵнити се, ускопѵнѳм се, свр. *узнемириѵи се*. – Штѳ-сѳ нāш Скāле нāкѳ ускопѵнијѳ на вāкѳ лијѳпу дāну? Асли-му нѳје свā трāва нā-мјѳсту?

ускорѵпити се, ускорѵпѳм се, свр. *ѵреѵвориѵи се скоруѵ*. – Ускорѵпила се варѳника у ајātu у ѵније кārлица, дѳбѳ скѳрѵп пѳло цѳнта.

ускувати, -āм, свр. *ѵрокувати ѵрокључаѵи на ваѵири*. – Јѳси-ли, жѳно, ускувала варѳнику да дѳручкујемо пā-да ѳдѳмо плијѳвити купијѳре.

успаљѳник, -ѳка, м. *млад ѵомаман удовац*. – Ѵнāј Влāдѳн успаљѳник дѳгѳ главу ко нѳслāн ѳван. Вѳлѳ дā-би-се жѳнијѳ, а прѳшѳ пѳдѳсѳтѵ ѳдāвно. Кѳ да нѳкā глѳдā ѵ-њга.

успаљѳница, -ѳ, ж. *млада расѵѵиѳеница*. – Распушћѳница-е, мѳј Слѳбо, нāјврлѳтнѳјѳ жѳнско. Јѳш āко се трѳвѳ кākā успаљѳница, бјѳжи ѳд-њѳ.

успанцати се, -āм се, свр. *ѵѳѳѳи се уз дрво ѵѳѳѳу канѳи*. – Кад пāс налāпушѳ мāчку, ѵна-се успанца ѵз-дрво и ѳзгѳ-се ѳскѳзѳ нā-њга и прѳкосѳ-му.

усрѳнути, усрѳнѳм, свр. *ѵѳѳѳи, ѵѳѳѳи*. – Нѳка кѳша цѳбā пѳ-мјѳсѳц дāнā, чѳм прѳстанѳ, нāша зѳмљā усрѳнѳ свѵ вѳду дѳк-би длāном ѳ-длан.

ѵстављати вјѳтар, изр. *радиѵи узалудан ѵѳѳѳо*. – Стѳво, штā рāдѳ нāш Сāво ѳвије дāнā? „Ѵно-га ѵстављā вјѳтар капѵтом, штā-би дрѳгѳ.“

устѳтѳнати, -āм, свр. *намножиѵи у сѳѳѳинама*. – Устѳтѳнāшѳ Гāлѳшиѳи ѳвце и прѳстигошѳ Вѵштиѳе и Мāксима Чѳгāра.

устријѳлити се, устријѳлѳм се, свр. *усмјѳриѵи се*. – Устријѳлишѳ се пѳѳ зā-вѳком ѵ-Врањāку и дā-ѳ чѳбан нѳ-вāбнѵ, гѵнили-би-га до Пѳповѳћā.

усукаја, -ѳ, м. *ѳнāк мршав мушкарац*. – Нѳ-би вālā ни за ѵнок усукајѵ Пātuшићā, па тāmāн ѳстала кѳд-матерѳ.

ѵсѳкāнā вѳла, -ѳ, ж. *ѵријѳк имѵѳлсиван мушкарац*. – Кѳд-ме нѳге прѳнѳсѳшѳ и ѳчи прѳвѳдѳшѳ, нѳ-вићѳ ѵсѳкāнѳ вѳлѳ лѳдѳ ко у Балāћу.

усѳкати се, усѳчѳм се, свр. *ѵѳāњѳи се, ѳмршавиѵи, искрѳвиѵи се*. – Нāш-се Крѳиво усѳкѳ ко тѳвārнѳ кѳнопац. Нѳмā ѵ-њѳм трѳѳѳ кѳлā.

ѵтамāн вјѳровати, изр. *узалудно се надаѵи*. – Нѳмѳј-тѳ, Сāво бѳна, ѵтамāн вјѳровати Рѳсти и гѳбити дāне. Ѵставиѳе-те кѳ крпѵ на пѳту. Ѵн је нā-ујāке, а ѳѳма нāрот нѳје вјѳровѳ нѳкат.

утāњити, утāњѳм, свр. *смршāѳи видљиво*. – Сѳмо-ѳ утāњѳјѳ кѳ тѳчѳј јѳзик. Прѳвѳкѳ-би-га крѳз кāмиш. Кākѳ нѳѳе, сām-се беслѳишѳ.

утѳмѳлити, -ѳм, свр. *нāѳравиѵи кућу, населѳи се*. – Ѵдāвно-су нāши стārѳ утѳмѳлили вѳћѳкā ѳпот Окрѳтāвца и нѳкākā-ѳ сѳла нѳје мѳгла ѳћѳрати ѳвдālѳн. Пāлило, глѳбило, гѳнило на Тѳрѳл, али цāбѳ.

ўтрнути, -нѣм, свр. *ўтрєсїаїи говорїи*. – Дѣдѣре, ўтрни тѣмо и јѣзик зѣ-зўбе да ја нѣ-би нѣком крѣиѣ дрвенў кѣпу, прїпријетї Мїркан у биртији.

ўтрнати, ўтрнѣм, свр. *укочїи се*. – Овѣ-ми лїјевѣ нўга нѣшто ўтрнула, нѣ-знѣм кѣи-јѣ-је ѣвѣ. Пребїјѣ-сам-је трїпўт, мѣжда с тѣгѣ.

ўтўкати се, -ѣм се, свр. *сїоразумјетї се*. – Јѣсте-ли-се ўтўкѣли око цијѣнѣ купијѣрѣ? Мѣнте рўка, штѣ-се цѣргѣте вїшѣ, не кўпуете вѣлове.

ўтўпити ў-глѣву, изр. *научїи некога*. – Лѣшнѣ-је мѣгѣрца научити да нѣ-рїчѣ нѣго нѣшом Крѣтелў утўпити ѣдну ў-глѣву.

ўцѣварити се, -їм се, свр. *разголишии се*. – Помѣкни-се овдѣлѣн, штѣ-си-се уцѣварїѣ вѣћекѣре цїјѣлѣ јўтро. Нѣ-море-се ѣ-тебе прѣлазити.

ўшѣтати, ўшѣтѣм, свр. *ући у коло играїи, једна команда у Гламочком колу*. – Ўшѣтѣј, и јѣпѣт, и јѣпѣт, окрѣни, свѣк сѣби. Гл.

ўшкопрїц, прил. *из каїрица, у каїриц*. – Прекѣсијѣ-ми Милѣнција мѣђу, тўжијѣ-би-га. Бї-ли-ми, Мїјѣјло, бїјѣ сѣдок? „Нѣћу тѣби ушкопрїц.“

ўшўтити, ўшўтїм, свр. *ўтрєсїаїи говорїи*. – Ѧма, ушўти ѣднѣч, пѣте-ти-се нѣтрѣк ѣкретале. Нїко нѣ-море дѣћи дѣ-рїјечи ѣ-тебе.

ўсѣјгити се, ўсѣјтїм се, свр. *усјѣїи се од їоїлоїе*. – Извѣдрило пѣ-се шпѣрет усѣјтїјѣ од сўвѣ бўковинѣ. Сїгўрно-ћѣ пѣдбурити.

ўсѣви, -сѣвѣ, м. *усјѣви, љетїшина*. – Ўсѣви-су дѣбро пѣнијѣли. Пѣла дѣбра ѣђрѣвскѣ кїша, нѣтопї зѣмљу и нѣлї лѣкве и бунѣре. Ѧко ѣстанѣ вакѣ, бїћѣ жїта и трѣвѣ, а и купијѣрѣ бѣгме; Чїнї-ми-се да-су ўсѣви дѣбро пѣнијѣли, шта тї вѣлїш Лўжија, тї-си стѣрї чѣек?

ўсѣћи, усѣчем, свр. *усјѣћи*. – Ўсѣкѣ Шѣјко грѣдѣл у Шѣнтинїје кѣса пѣ-ћѣ слѣгати плўг. Нїко не ўмијѣ слѣжити плўг кѣ Шѣјко.

Ўсѣчѣње, -ѣ, с. *Усјечѣње, їразник у црвеним словима, дан усјѣковања главе Јована Крстїиїѣља*. – На Ўсѣчѣње-се нїшта нѣ-рѣдї ни за жїву глѣ-ву. Тѣ-ѣ дѣн вѣликѣ жалѣ кѣд-је усјечѣна глѣва Јѣвана Крстїтелѣ, Крїстовѣк кўма.

Ц

цѣкум-пѣкум, прил. *све зајѣдно, комїлетї*. – Јѣси-ли, жѣно, спрѣмила брѣшненицу, їшѣ-би ў-Мркоњић пѣ-косу? „Јѣсам свѣ, цѣкум-пѣкум.“

цѣрскї град, м. *Беч*. – Вѣћекѣ-се насўлте їзмеђў-се, не трѣште прѣвдѣ на сўду. Нїје ни Дѣвїд нѣшѣ прѣвдѣ у цѣрскѣм граду, кўкѣвци ѣдни.

цїмѣнта, -ѣ, ж. *цѣментї*. – Мї-ти вѣћекѣ нїјѣсмо їмали бунѣрѣвѣ док вѣмо ў-некѣ дѣба нѣ-потече цїмѣнта. Цндѣк, кѣпѣј бўнарѣве и кѣлѣиши цї-мѣнтѣм.

цїмѣнтѣш, -ѣша, м. *лош косни брус од цїментїе*. – Нѣмѣ кѣснѣк брусѣ брѣс тѣлїјѣнца. Цвї цїментѣши нїјѣсу ни нѣлїк брусѣ.

цѝпел-цѝг, прил. *около, заобилазно*. – Нè-би Лукèнда ишò попрèку-шице с ливодè кѝт-је блйжè за мйла бòга. Он ошипучй цѝпел-цѝг кòловозом òколо.

цјèпало, -а, с. *мјесто гдје се цијејају дрва*. – Òко Сйматинòк цјèпала прèt-кућòм, растрòжене цјèпане и сврàзе, нèмà шта нèмà. Нè-мош проћи.

цòњати, цòњам, несвр. *лешкариши у ладовини*. – Дòђè исàну пођèкат пà-би сàм сèбе крàгу дàò. Улијенй-се и ўпсинй па цòњà ко пашче у лáду.

цòпити, -йм, свр. *ујести муњевийò (о змији)*. – Нàшок Ђòпу-е у Бачу-шама цòпила змија зà-нугу кàт-је имò сèдам гòдйнà. Òдрезало кѝкàвцу дèснѝ нѝгу до кѝка у Лијèвну и тàкò бйјò брèз нѝгè цијèла живòта.

црљенй кàмèн, -нòг кàмена, м. *убојни камен црвене боје*. – Ударило нèшто èдну нàшу òвцу па јàдна бòртàла èдну èвту дàнà. Дàвали-јòј водè от црљенòк кàмена и нèкàко се òкопелàла и òстала жйва.

црно йспод-нокта, изр. *йослèдње, крајње*. – Прèбијò Лàкета Чтèвилò-вòм јунцу нѝгу нèотè. Тривѝцан сèтовò Чтèвила: „Гуни-га до сѝда и тражи-му и црно йспод-нокта. Нàграбијò-сè и нàкрò ко нйко жйв.“

црнò трње вријèћи, изр. *радиши шèжак йосао као ходати йò ирњу*. – Бòлè-ти-је црнò трње вријèћи нег слàзити пјèшкè низ Рòкин дò.

цурàдија, -è, ж. зб. *од цура, младе дјевојке, цуре*. – Нйшта мèни нè-додијà, кò прибèлскà цурàдија, крòс-Прибèљу прòлазèћи, кѝковима зàносèћи. н. п.

цѝровàње, -а, с. *йрòвођење дјевојачког живоийа*. – È, јàђена-сам-ти й-жалосна. Кà-се сјèтим свòга цѝровàња и млàдости и пѝстè лèпòтè, нйштан-ми дòђè да киндишèм сàма сèби.

цѝровати, -ујем, несвр. *йрòводиши дјевојачки живоий*. – Цѝрѝј, цѝро, дòк-си код-матерè, јер код-мене нè-цурујѝ жèне. н. п.

Ч

чàкара, -è, ж. *жена круйних очију*. – Вèђà-се чàкара ў-нашом крàју нйје рòдила од Мйјинè Јàгодè. Двà òка кò двà вилцàна.

чàкарйн, -рина, -рино. *оно шийò ирйиада чакари*. – Чàкарине òчи знàјѝ прèпасти исàна, сèпарàтно òнок кò-е првй пѝт вйдй.

чàснй òци, -ије òтàцà, м. *свешийена лица високог ранга*. – Нàш-је Сймо бйјò, вàкò рèмемо, мозгàли чòек. Знàò-е еглèндисати са чàснйе òцима кò-црквè.

чекйћак, -ћка, м. дем. *од чекић*. – Òднијò Крйво Пандàкалу нèшто чекйћка па нйје врàтијò. Пандàкало-се нàскирò, нйје мѝгò зàспати свунòћ.

чòко, -è, м. хий. и дем. *од човјек*. – Нйје бйло бòлòк чòека од ўнок Цвйјàна Сѝбашића йс-Прибèлè. Òнò-ми-је бйјò прàвй чòко старйњскй, пò-

штенї.

чувавати се, чувавам се, несвр. *чуши се често*. – И докат-сѣ чувавало гадније бѣсѣдѣ, али вакїје кѣ садѣ нїје ђтако-е гавран поцрнијѣ.

чудо наџа чудо, изр. *чудеса, изненађење*. – Глѣдѣ Стѣн Милоша Пољића кѣкѣ свїри румунику. Погађѣ Милош унѣ пулије прѣстије и уна свїри. Вѣлї Стѣн: „Ама људи, ђвѣ-е чудо наџа чудо.“

чупати зуп, изр. *вадиши зуб*. – Нїје бїло кѣд-нас зубѣније доктѣра па народу чупѣ зубѣ нѣкакї Тѣмѣш. Бїјѣ вјѣшт шта-речѣш.

Ц

цѣвѣр, цѣвера, м. *гуси акустичан јавор*. – Нїје добар свѣкї цѣвѣр јѣвѣр. Најбољї-је цѣвѣр са камењара на ђсунченѣј страни брѣда. ђд-њега-се правѣ јѣсне гѣсле јѣворѣвѣ.

цѣвераст, -а, -ѣ. *дрво кѣје има гусишину цѣвера*. – Мѣло-е цѣвераста јѣвѣра у-нашѣм крају. Дѣдушѣ, їмѣ-га на јѣжнѣј страни Стѣретинѣ плѣнинѣ.

цѣвѣрли, изр. *дрво са особинама цѣвера, усукано и гусио*. – Ымѣ ї-другѣк цѣвѣрли дрѣвета, али рјѣђе. Мѣре и клѣн бїти цѣвѣрли и бѣљї ђд јѣвѣра.

цѣњало, -а, м. *ѣнај кѣји чекајући дрїјѣма*. – Свѣкї цѣњало нїшта нѣ-рѣдї вѣно цѣњѣ и прѣсї милѣстињу. Нѣђе-се цѣњало врѣћ напїти лѣденѣ вѣдѣ.

цѣњалѣв, -лѣва, -лѣво. *ѣно шїо їријаѣда цѣњалу*. – Цѣњалѣву сирѣтињу нїко жїв нѣ-море пѣправїти. Свѣ-му дѣј, јѣпѣт сирѣтиња.

цѣњати, цѣњѣм, несвр. *дѣго чекаши дрїјѣмајући*. – Тѣшко ѣном кѣ спѣ-нѣ на нїске грѣне да мѣрѣ цѣњати и тражити милѣстињу.

цѣлѣв, цѣлѣва, м. *сїар їас кѣји лежи ѣко зграѣда*. – Ымѣ Лѣжија ѣднѣк цѣлѣва, јѣдѣва-се вѣкѣ по зѣмљи. Нїје-му бїло ни дѣ-њега кѣмоли до ѣвацѣ.

Ш

шалабајзер, -а, м. *неѣѣговоран мушкарац кѣји све ѣлако схваїѣ*. – Штѣ-тї, Слѣвко, слѣшѣш тѣга шалабајзера Рѣду? Ај вѣмо љѣдије па сѣди.

шѣвѣпскї, -ѣ, -ѣ. *ѣно шїо је шѣвѣпско, ѣѣмачко*. – Врлѣтан-је шѣвѣпскї јѣзк. И ѣ-Цїгнѣ-се мѣре пѣкојѣ алѣисати, али шѣвѣпскѣ рїјѣч тѣшка ко тѣч.

шећѣрлук, -а, м. *сласї, їријаїносї, уживање*. – Дѣбїјѣ наш пѣштѣр Ђѣро ѣпштинскї стѣн. Распјѣвѣ-се Ђѣро ѣд пѣстѣг шећѣрлука: „Ѓѣво стѣна, зѣмањскѣга рѣја, сѣмо лѣзи и ўжївѣј бѣја.“

шигција, -ѣ, м. *љѣбавник*. – Кѣд-нас Горњѣкѣ-е и пѣкојѣ ўдѣта дрѣга

имала свѡк шигцију. Ај штѡ-е распушћеница, али кѹт-ће удѡтѡ?

шигциѣн, -а, -о. *оно шѣо ѣриѡада шигцију*. – Тѣшко-е ушпијати шигциѣне трагове. Ун-је-тѡ крѣјѡ кѡ змија нѹге.

шигциѣница, -ѣ, ж. *жена која има шигцију*. – Тѣжѣ-е бѣло ушпијати шигциѣницу нѣго шигцију. Шигциѣница нѣје изилазила на јѡву.

шиљити зѡп, изр. *радиѣи узалудан ѣосао*. – Љѹди, јѣ-ли Сѡво Ђѹђанѡв ѡтишѡ на пѡсѡ? „Нѣје, ѣно-га у Циѣинѡј кавѡни дрѣждѣ и шиљѣ зѡп.“

шишати псѣ, изр. *радиѣи бескорисѣан ѣосао*. – Ѧ, Ылија, радѣ-ли-ти Јѡја ѣшта? „Радѣ, ѣно шишѡ псѣ по сѣлу, ѣмѡш-ли ѣ-тѣ кѡек?“

шјѡјтити се, -тѣм се несвр. *сјѡјѣи се, бљешѣиѣи од сјѡја*. – Бѣјѡ Нѣђѹш ис-Пријѡнѡ ѹ-Мркоѣићу па кѹпијѡ нѹву вѡрцѡрку од Зѡнѣѣ. Шјѡјтѣ-се ко глѣдало, нѣ-дѡ глѣти ѹ-се.

шкљѡца, -ѣ, ж. *краѣики нож са дрвеним корицама*. – Кѡ-е ѣмѡ шкљѡцу, тѡј је мѹгѡ сврѣтати трѹбу и пишталѣику од љѣсковинѣ пред-љета.

шкѡлница, -ѣ, ж. *женска особа која се школује*. – Кѡд-нѡс нѣје бѣло шкѡлнѣѣѡ док не пѡчешѣ радити вѣрме. Жѣнскѣ свѣјет чѹвѡ ѡве, а ѹндѡк листом нѡгрнѹ ѹ-шкѡле, бѣвѡ, шкѡлати се.

шкрѣгѹт, -а, м. *звук који се чује од шкриѣе зуба*. – Испревалѣвало нѡвѣлке у Павлѣзановѣје Пѡљана. Сјѣдѣ Павлѣзан, чѹјеш сѡмо шкрѣгѹт зѹбѡ. Мѣлѣ бѡже, дѡ-му-е знѡти кѡ-е, згрѡмијѡ-би свѣ окѡ-себе.

шкрѣгѹтати, шкрѣгѹћѣм, несвр. *ѣрењем зуба изазивѡи неѣријѡѣан звук* – Тѣо Ѧсте кѹпити ѣдно шиљѣже, дѡлазѣ-му зѣт. Ѧдѡ по пијѡци у Барѡѣије и шкрѣгѹћѣ зѹбије. Зѡцијѣнила Брѣѡ двѣје ѣљаде, а ѹн ѣмѡ сѡмо ѣљаду ѣ-пѡ.

шкрѣпити зѹбије, изр. *изазивѡи шкриѣу зубима*. – Цно Миркана и Ђѹрѣ ѹ-Рѡрије кѡд Глѣшѣ у кавѡни, зѡракијѡли-се па шкрѣпѣ зѹбије ѣдан нѡ-другѡк и пѡпријеко-се глѣдајѹ. Мѹгло-би бѣти свѡшта.

шкрѡпац, -пѡца, м. **1.** *дебље ѣеро лука са циѡјѣѡм*. – Посѡдила мѡтѣр црљѣнѣ лѹк у дѡлини и лѹк пѡдобро пѡнијѡ. Кѡд лѹк мѡло нѡрѡсте, а ѡнѡ, све шкрѡпац до шкрѡпѡца. **2.** *јѡк ѣљусак љѣѣѣе кише без вјѣѣра*. – Кѡсѣмо ѣѡѣа, Лѡкета и јѡ у Мѹкиѣама нѣје ѡко Пѣтрова. Ыза пѡднѣ ѡчепѣ кѣша, сѡмо ѹнѣ шкрѡпѡци мѹзѹ кѡ из кѡбла.

шкрѣрѡрити, шкрѣрѡрѣм, несвр. *усѣезѡи се од ѣрошеѣа*. – Ајде, Бѡжо, прѡдѡ-си јѡѣце и нѡсѡ-се пѡрѡ, зѡвни љѹдије рѡкију, шѡта шкрѣрѡрѣш?

шљѣвак, -вѡка м. *ѣѹѣ куда се слијѡва вода*. – Ымѡ ѹнѡј шљѣвак нѣз-нѡш прѡгон, чѣм мѡлко кѣшѣ пѡнѣ, дѣрѣ вѡда нѣзѡ-њга ко Ынац крос-Прѣѡдац.

шмѡкљѡ, -ѣ, м. *зимомѡран мушкарац неѡѣѣѡран на хладнѡћу*. – Ы-нѡшом крѡју-е бѣла ријѣткѡст да се рѡдѣ кѡкѣ шмѡкљѡ. Ако-сѣ кѡѣ и рѡдијѡ, ѹн-је повѡздѡн кѡшљѡ и рѣпѡ ко стѡра кљѹсина.

шмѡкљѣн, -љѣина, -љѣино. *оно шѣо ѣриѡада шмѡкљѣ*. – Ысрет љѣта кѡт липтѣ знѡј ш чѣла, шмѡкљѣине сѹкнѣнѣ чѡрапе-су на нѹга, кѡпа на глѡви и дѣбелѡ сѹкнѣнѡ бѹѣа нѡ-лѣђѣје. Јѹнѡку-е лѣдено.

шмрљав, -љава, -љаво. *слабашан, неошћоран*. – Ћуле Стѡенѡв шмрљав, нѣмā шāка јāдā. Превāлијѡ-би-га мāло јāчй вјѣтар.

шмрљин, -љина, -љино. *оно шћо шћијада шмрљи*. – Шмрљин-ти-је жћвот нћкакй жћвот. Вāзда шмрћā, кйшѣ, бѡли-га глāва, прѣлāђен, й, й, й, мāни-га.

шмрљо, -ѣ, м. *болешљив неошћоран мушкарац*. – Бйјѡ кѡд-нāс ѣдан шмрљо, Ћуле-му йме. Вāвијек кўкавац шмрћѡ и бāлијѡ.

шмрћин, -цина, -цино. *оно шћо шћијада шмрци*. – Шмрцино здрāвље-је пртѣно кѡ и шмрљино. ѐба-се смрзнў ѡко Йлћна.

шмрцо, -ѣ, м. *мушкарац који је стћално шћрехлāђен*. – У шмрцѣ нѡс повāздāн квāсй кѡ шўпаль водйјер. Пѡједйнй-се рўгајў: „Шмрцо пѣчѣ рāкију.“

шњѣгови, -ѡвā, м. *сњегови*. – Кāт увāљајў глāмочкй шњѣгови йзмеђу Нйкоља и Трйвѣ, мйрује се ў-кући. Лѡже-се дрва и пѡлāжѣ блāгу сйјено.

шѡлгāње, -а, с. *једностћавно шћешћење вунених чарайа*. – Шѡлгāње-је нāјпрѡстијѣ плѣтйво. И мўшкй су знāли кѡд овāцā шѡлгати тѣрлуке.

шѡлгати, -āм, несвр. *шћестй на нāјшросћији начин одјевне шћредмѣйе*. – Сāв жѣнскй свйјет је ўмијѡ шѡлгати. Сāмо-су пѡједйнѣ знāле плѣсти ўнў лѣшвў ѡдјѣђу.

шпрдāње, -а, с. *исмијавāње, извргавање руглу*. – От пўстѡга шпрдāња ѡвије нāшије луторāнā, вāљат йсāн нйје мўгѡ ѡстати на мйру.

шпрдати се, шпрдāм се, несвр. *ругајши се, збйјајши шалу*. – Нāш-се Стѡен шпрдā са свāчије рāдом, а свѡјие-се вāли до небѣсā.

шпрдāчина, -ѣ, ж. *изигравање ругла*. – Јѡј Милѣва, мйлā сѣстрѡ, јес вйдла нāшѣ Гѡспѡвѣ и шпрдāчинѣ? Врђла шѣшйр нā-глāву ко кākй кйцош.

шпрдња, -ѣ, ж. *збйјање шале у доколици*. – Кѡд-нāс-ти-је вāзда шпрдња ѡко купијѣрā и кāт рѡдѣ и кāт не рѡдѣ. Тѡ-су ўнѣ забāдалице сāмо дā-се дѡ-кѡнйци нāсмијў и пѡтрошѣ вријѣме.

штѡвишѣ, прил. *све више и више*. – Кā-се бўднѣш врāћѡ йз-млина, ду-нѣси штѡвишѣ мѣтлавинѣ да нāправймо нѣколико метāлā зā-кућѣ.

штѡгорѣ, прил. *све горе и горе*. – Штѡ-га гѡћницѣ вйшѣ сјѣтујеш, ўн све штѡгорѣ рāдй и нѣће у пѡкор нй-за жћвў глāву.

штѡгрђѣ, прил. *грдније од обичног*. – Тўжи га сўду и оцрни штѡгрђѣ мѡреш кāт-је нākй катил и брезāконйк. Сāтрати чѡеку нѡликў зѡб, хм.

штѡгушћѣ, прил. *гушће него обично*. – Пѡсй рāсод штѡгушћѣ, јер мѡре йздати ко й-лāни. Лāни ўмало не ѡсташмо брес кўпуса.

штѡдāлѣ, прил. *све дāље и дāље*. – ѐћерāј гѡведа штѡдāлѣ ў-поље да не ўпадајў нāроду у масўле. Åко пѡлāр ўшпрѣгā, тўжиће и ѣто глѡбѣ.

штѡдебљй, -ā, -ѣ *дебљи и дебљи, дебљи од уобичāјеног*. – Кāд ѡдѣш на дѣрнек, кўпи нам штѡдебљѣ прāсе да ймāмо истѡпити чўдо мāсти. Нѣмѡј кākво мрщаво.

штѡдубљѣ, прил. *ѡосве дубоко*. – Кад је еднѡм пјандури ѡмрла жѣна, ѡн вѣлѡ, зѡкопѡјте штѡдубљѣ, дѡ-се нѣ-би повампѡрила и ѡзашла.

штѡжешћѣ, прил. *још жешиће*. – Ђватили Прѣкрѡјци лѡпове ѡ-крађи сѡјѣна пѡ-ѡ дѡбро ѡздерѡли. Вѣлѡ Кѡвчѡлија: „Кѡт-ѡ дрѡги пѡт ѡватѡте, ѡдрите штѡжешћѣ.“

штѡјачѣ, прил. *још јаче*. – Крѡли лѡпови лѡдије блѡго по нѡћи и прѡшли без бѡбанѡцѡ. Вѣлѡ Дѡцко: „Кад-ѡ јѡпет ѡватѡте ѡ-крађи, ѡдрите-ѡ штѡјачѣ дѡ-се дѡзовѡ памѣти.“

штѡкудѡ, прил. *на разне сѡране*. – У ѡвѡ свѡга вѡјека, бѡк-ти-га прѡклѡ, ѡдалѡ-сѣ штѡкудѡ по свѡјѣту пѡ-сѣ свѡшта вѡдило, и дѡбра и злѡ.

штѡљешви, -ѡ, -ѣ *све ѡейши*. – Ѣткѡ Ђле дѡђе из вѡјскѣ, све штѡљешви мѡмак. Цѡре-се повѡздѡн врѡмајѡ окѡ-његѡ, а ѡн и нѣ-гледѡ.

штѡмањѣ, прил. *још мањѣ*. – Штѡмањѣ прѡчѡј и бѡћеш памѣтнѡ. Вѡкѡ сѡмо ѡтамѡн тандрљѡш и нѡко-те нѣ-слушѡ.

штѡсувљѡ, -ѡ, -ѣ. *још сувљѡ*. – Штѡсувљѡ дрѡва, тѡбољѡ вѡтра. Ђко-су дрѡва сирѡва, вѡтра-се спѡшѡ и зѡчадѡ кѡћа.

штѡтањѡ, -ѡ, -ѣ. *још ѡањѡ*. – Кѡт је прѡће штѡтањѣ, лѡшњѣ-га-е упарѡвати и сѡкати. Лѡшњѣ-е крѡшњу плѣсти от штѡтањѡк прѡћа.

штѡтежѣ, прил. *све ѡеже и ѡеже*. – Кѡко-се нѣсретнѡ стѡрѡст ѡтѣжѣ, мѣни-е све штѡтежѣ нѡсити гѡдине нѡ-лѣђије. Јѣст ѡчињѡк-ми вѡда.

штѡш, *шѡо хоћеш*. – Кѡква-ти-је-тѡ, Мѡлане, кврѡга на глави? „Ђдаријѡ-ме Рѡде Кѡкобѡт керѡчѡм пред Глишинѡм кавѡнѡм.“ „Ђ-нека-е, штѡш ш ѡѡм.“

штрѡитељ, -ѡ, м. *ѡнај кѡји шѡроји, касѡрира*. – Бѡљѡк и сигѡрнијѡк штрѡитељѡ нѡје бѡло од Урѡша Симѡцијѣ из Вѡгана. Ђмѡ сигѡрну рѡку.

штрѡитељѡв, -љѡва, -љѡво. *ѡно шѡо ѡриѡда шѡрошѡељу*. – Штрѡитељѡв шклѡпац мѡрѡ бѡти ѡштар кѡ брѡтва. Нѣ-море-се тѡпије шклѡпѡцѡм штрѡити.

шћѣмерити, -ѡм, свр. *сѡѡшѡи вѡћу гѡмилу камена на јѣдно мјесѡо*. – Нѡко жѡв нѣ-знѡ кѡ-е нѡликѣ грѡмиле кѡмена шћѣмеријѡ пѡ-нашѡм пѡљу.

шѡгѡв, шѡгѡва, м. *сирѡмашѡн и духѡм и ѡмањѣм*. – Вѡзда-е бѡло шу-гѡвѡ и бѡће-ѡ. Нѡјвишѣ-ѡ-је бѡло у еднѡм нѡшѡм сѣлу. Нѣћу-ти рѣћи у кѡѡм, бѡѡм-се дрнућѣ-се, а ѡни-су-ти ѡторљиви нѡ-тѡ.

шѡмѣ-се лѡти, изр. *склѡни се у шуму*. – Пѡтѡ ѡнук дѡда: „Штѡ-би јѡ, дѡде, или Дрѡжиније или нѡ-другѡ стрѡну?“ „Е, ѡчи мѡе, шѡмѣ-се лѡти, шѡма-ти мѡти.“

шѡт, -ѡ, -ѡ. *брав без рѡгова*. – Нѣ-море шѡт с рѡгатије нѡт-је ѡкат мѡгѡ.

шѡтити, -ѡм, несвр. *ћѡѡѡшѡи, не гѡворѡшѡи*. – Бѡљѣ-ти-је памѣтно шѡтити нѣго мѡнѡто гѡвѡрити. Кѡт шѡтѡш, нѡко нѣ-знѡ штѡ мѡслѡш.

шѡћмурѡст, -ѡ, -ѡ. *сумњив, нејѡсан*. – Пѡсјекѡ-се Рѡнко Видѣсилѡв кѡ-сѡм пѡ-му-се рѡна нѡдула и пѡцрљѣнила. Вѡдѡм дѡ-е-тѡ шѡћмурѡсто и да трѣбѡ ѡћи дѡктуру у Лијѣвно.

шчѣкати, -ам, свр. *доживјейѿи нейрѣјайѿносѿи*. – Мѿлѿ бѣже, штѧ-е глава шчѣкала. Вѧкѣ лопѣвлука нѿје бѿло от пѣстѧнка свѿјета ко данаске.

Ѓ

ѣавльѿвѧње, -а, с. *ѣавльѿвање оваца у шѿталу*. – Нѧјтежѣ-е бѿло ѣавльѿвѧње јѧњѧцѧ нѧ-награду. Нѣћѣ ѿс-кочѧка ѱ-мѣст дѧ-си мѧјка бѣжијѧ.

ѣавльѿвати, ѣављујем, несвр. *угониѿи благо, овце, јѧњце, козе, говеда и коње у шѿталу*. – Ѡвце-смо ѣавльѿвали нѧ-награду, а јѧњце ѱ-кочѧк. ѱ-кочѧку-сѣ задијѣвала чѣтина јѧњције с прѣљеѧа.

ѣѧј, -а, м. *ѣѧј*. – Єѣдѿмо-ти мѿ ѿпот Ђѧушина клѣниѧа, кѧ-се ѱкѧзѧ нѣкакѧв ѣѧј кѣд Видѣсиловѣ пѣтетѣ. Мишљѧдошмо, бѣг-знѧ штѧ-е, кѧд ѱнѣ, цѧкло.

ѣѧјан, -јна, -јно. *ѣѧјан*. – пмѣ дѿт Мѿле ѣдну брѿтву из птѧлијѣ, ѣѧјна кѣ цѧкло и не рѧјѧ нѿкѧко. Дѿнијѣ-е из талијѧнскѣ рѣпства.

ѣѧркѧње, -а, с. *ѣѧркање, ѿдсѿиѿцање вѧѿре да бѣље горе дрва*. – Єѧркѧње-ти-е гурѣма кѧ-су дрва сирѣва. Спѿшѣ-се ѱгѧрци па нѣмѧ плѧмена.

ѣѧркати, -кѧм, несвр. *расѿламсавѧѿи вѧѿру*. – Ђѣно Пѣльѿћкѣ, ѣѧркѧ вѧ-тру, спрѣмѧ кѣсције рѿчак. Кѣсѣ дѣље ѱ-Плѧндишту, нѿ шѣст и ѧѧѧ-ѿм.

ѣѧрнути, -нѣм, свр. *размакнуѿи дрва да се ѿѣјавѿ ѿламен*. – Єѧрнидѣ, Бѣрка, вѧтру, велѿ Ђукица. Нѣћѣ дрва да гѣрѣ, бѣк-ѿ убиѧе, ѧсли-су потѣгла влѧгѣ.

ѣѧтити, -ѿм, свр. *ѣѧѿиѿѿи, ѿѣмијѣшѧѿи овце*. – Єѧтили Сѿмата и Вѿне ѣвце па ѣѧерашѣ у Пѣнѣрце. Дѣље ѿмѧ водѣ нѧ-свакѣм корѧку.

ѣѣвѧње, -а, с. *ѣѣјевање ѿред грмљавину*. – Ајѣј, јѿчѣ у Грлије пѿстѣк ѣѣвѧња и грмљавинѣ, јѧђѣна-ти мѧјка. Смѧлијѣ не ѿзгинушмо.

ѣѣвати, ѣѣвѧм, несвр. *ѣѣјеваѿи*. – Кѧт стѧнѣ ѣѣвати од Дрвѧра прѣѣ ѱрљѧја и Градѿшта, ѣто и кѿшѣ и крупѣ дѣ-врѧта. Ѡдмѧ ѿзѣѧцѿј мѧшу испрѣт-куѧѣ.

ѣѣверњача, -ѣ, ж. *ѣѣверњача звијѣзда*. – Чѿм-се мѧло смрѣкнѣ и бѿднѣ вѣдро, кѣд-нѧс-се ѱкѧжѣ ѣѣверњача ѿзнад Челѣпека и Јѧворѣвѣ кѣсѣ.

ѣѣдѣње, -а, с. *ѣѣдѣње*. – Нѧшѣј-се Стѧни од пѿстѣк ѣѣдѣња и излежѧвѧња пѣ-цијѣлѿ дѧн дрѿјѣмѧ. Нѣ-би-се прѿватила кѧква пѣсла ни за мѿла бѣга.

ѣѣдѣчѣње, -чѣња, с. *ѣѣдѣчѣње*. – Кѣд-нѧс-је ѣѣдѣчѣње бѿло кѧко трѣбѧ. Нѿштан, дѣђѣш ѱ-сѿт, ѣднѣш прѣт сѿдију и по рѣду гѣворѿш. Нѿко нѣ-смѣтѧ.

ѣѣменѿк, -а, м. *ѣѣменски кромѿир*. – Кѿпијѣр ѣѣменѿк-се мѿјењѧ свѧкѣ трѣћѣ гѣдинѣ, ѧко-ш дѧ-ти рѣдѣ купијѣри. Нѧјбѣљѣ рѣдѣ кѧ-се пѣшкајѿ.

ѣѣра, -ѣ, ж. *ѣѣра, ѿрљѧва вуна*. – Бѿднѣ вѿна пѿна ѣѣрѣ пѣслије шѿшѧѧѧ ѡвѧцѧ. Вѿна се пѣрѣ у вѿшѣ водѧ да ѿзѧђѣ ѣѣра.

сѣрāv, -рава, -раво. *онај који је ѿун сјере*. – Сѣрава-се вўна нўси на пѣра-ло пā-се ўдарā дрвенѡм прāкљачѡм пѡ-њѡј дā-се вўна бѡлѣ ѡперѣ.

сѣрѡмāк, -āка, м. *сиромак, сиромашан човјек*. – Вѣлїм јā Сїмāну: „Кāко-е гāзда?“ Ѧн спїка ѡдговорї: „Дѡбро, кāко тї, сѣромāче?“

сѣт, -а, м. *савјейї, уїуїсїво*. – Ў-нашом сѣлу нїје бїло бѡлѡк сѣта кѡ у Сїмѣ Бошњāка. Имѡ нѣкакї стѡгодњāк па ѿж-њѣк тѡлковѡ нāроду штā-ће бїти.

УДК: 811.163.41'282.4
811.163.41'374

Драгољуб Златковић
ДРУГА ДОПУНА РЕЧНИКУ ПИРОТСКОГ ГОВОРА

Речник пиротског говора, Том I (А – Њ) и Том II (О – Ш), изашао је децембра 2014. године у издању ЈП Службени гласник Београд. Прву Допуну Речнику пиротског говора објавили су Српска академија наука и Институт за српски језик САНУ у Српском дијалектолошком зборнику LXIV 2017. године. У другу Допуну Речнику пиротског говора унео сам *лексику народних њесама* и *лексику на њему човек и смрт*, највише са простора Пиротског округа. Осталу лексику бележио сам на допунским истраживањима у мом Горњем понишављу, у коме сам провео детињство и младост. Осим речи и израза којих нема ни у Речнику ни у Првој допуни, унео сам и хомониме који у њима имају сасвим различито значење. Све хомониме сам означио курзивом. У малом броју случајева наводим хомоним који се налази у Речнику или Допуни, али поред унетих значења има још неко или неколико ненаведених значења. Унео сам и мали број хомонима који боље прецизирају већ унета значења, а у неколико случајева уносим хомоним да бих га јасније протумачио.

Упутство за коришћење речника

У речник сам унео само оне речи које нису у стандардној употреби у књижевном језику. Да бих избегао превелик обим, нисам уносио познате речи и њихова стандардна значења, имена, надимке, патрониме, зоониме, топониме, микротопониме и хидрониме, етнике и ктетике, као ни ретке речи за које нисам добио потврду у реченици или нико није знао да ми поуздано објасни њихово значење. Изоставио сам и већину имена верских празника и већи део дечјег говора. Глаголске именице, трпне придеве и радне придеве, вулгарне речи и савремени градски жаргон уносио сам само када их нисам могао избећи.

У азбучном поретку полугласник *ь* долази после *ш*, а сугласник *с* после *ж*. Акцент је експираторан и означено је само његово место.

Именице дајем у номинативу а глаголе у трећем лицу презента. Ако се именица или заменица јавља у једном једином примеру, и то у падежу који није номинатив, дајем је у том падежу. Неке ретке глаголе дајем само у времену у којем се појављују у датом примеру. Ако се нека ретка реч налази само у једној забележеној реченици или изразу, а њено значење не могу да

одгонетнем, пишем је тако што стављам тачку иза ње, а затим наводим и тумачим реченицу у којој се налази и чији је смисао јасан. Различита значења исте речи означавам редним бројем, затим дајем тумачење иза кога следи један или више примера који илуструју то значење. Уз ретке речи дајем више примера него уз оне које су у честој и широкој употреби. Иза сваког примера дајем ознаку за село из кога је казивач.

Ознаке и имена насеља из којих су казивачи, по општинама

Б – Бабушница

Б-Ал	Александровац	Б-Ки	Кијевац
Б-Бг	Богдановац	Б-Км	Камбелевац
Б-Бд	Брестов Дол	Б-Лн	Линово
Б-Бш	Братишевац	Б-Лс	Лесковица
Б-ВБњ	Велико Боњинце	Б-Љу	Љуберађа
Б-Вв	Вава	Б-МБњ	Мало Боњинце
Б-Вј	Војници	Б-МС	Модра Стена
Б-Вш	Валниш	Б-Ос	Остатовица
Б-ГК	Горње Крњино	Б-Па	Пресека (српска)
Б-Го	Горчинце	Б-Рљ	Раљин
Б-ГС	Горњи Стрижевац	Б-Рце	Радињинце
Б-ДК	Доње Крњино	Б-Рш	Радошевац
Б-Дл	Дол	Б-Са	Студена
Б-Др	Драгинац	Б-Сл	Стол
Б-Дч	Дучевац	Б-Су	Сурачево
Б-Зав	Завидинце	Б-Сц	Стрелац
Б-Из	Извор	Б-Цј	Црвена Јабука
Б-Кђ	Калуђерево	Б-Ш	Штрбовац

Д – Димитровград и делови општина Бабушница и Пирот

Д-Бб	Бребевница	Д-ГК	Горњи Криводол
Д-Бд	Бански Дол	Д-Гу	Гуленовци
Д-Бо	Бољевдол	Д-Др	Драговита
Д-Бр	Борово	Д-Зв	Звонце
Д-Бћ	Браћевци	Д-Из	Изатовци
Д-Вз	Верзар	Д-Ис	Искровци
Д-Ви	Власи	Д-ЈД	Јасеновдел
Д-ВО	Височки Одоровци	Д-КВ	Куса Врана
Д-Ву	Вучидел	Д-Км	Каменица
Д-Вч	Врапча	Д-Лу	Лукавица

Д-Па	Пресека (бугарска)	Д-Рк	Ракита
Д-Пг	Поганово	Д-Ск	Скрвеница
Д-Пп	Пртопопинци	Д-Сл	Славиња
Д-Пра	Прача	д-См	Смиловци
Д-Пц	Петачинци	Д-Сн	Сенокос
Д-Пш	Петрлаш	Д-ТО	Трнски Одоровци
Д-Рд	Радеина		

К – Књажевац

К-Бб	Балтабериловац	К-Јњ	Јања
К-Вр	Вртовци	К-Кл	Кална
К-Гб	Габровница	К-Ст	Стањанци
К-Гк	Горња Каменица	К-Ћу	Ћуштица
К-Ји	Јаловик Извор	К-Цв	Црни Врх

П – Бела Паланка

П-Бж	Бежиште	П-Ор	Ореовац
П-Гк	Горња Коритница	П-Пж	Пајеж
П-Кз	Козја	П-Сц	Сињац
П-Кл	Клисура	П-Те	Теловац
П-Кре	Кременица	П-Цч	Црнче
П-Лш	Ланиште	П-Шљ	Шљивовик
П-Љу	Љубатовица	П-Шп	Шпај
П-Мкл	Моклиште		

Пирот

Бе	Бела	Всв	Велики Суводол
Бер	Беровица	Гњ	Гњилан
Бз	Базовик	Гос	Гостуша
Бла	Благо	Гра	Градашница
Брл	Брлог	Грш	Градиште
Брц	Бериловац	Дд	Добри До
Бс	Басара	Дој	Дојкинци
Бч	Барје Чифлик	Држ	Држина
Вј	Велики Јовановац	Зс	Засковци
Влк	Велика Лукања	Изв	Извор
Вој	Војнеговац	Јал	Јалботина
Вр	Враниште	Јел	Јеловица
ВРж	Височка Ржана	Км	Камик
Вс	Велико Село	Кп	Копривштица

Кр	Крупач	При	Присјан
Кс	Костур	Пс	Пасјач
Ку	Кумановац	Рас	Расница
МЈ	Мали Јовановац	Рг	Рагодеш
Мл	Милојковац	Рос	Росомач
МЛк	Мала Лукања	Рс	Рсовци
Мр	Мирковци	Ру	Рудиње
МСв	Мали Суводол	СГл	Сиња Глава
НМл	Нова Мала (данас део Пирота).	Соп	Сопот
Нш	Нишор	Сре	Срећковац
Об	Обреновац	Ста	Станичење
Ор	Ореовица	Сук	Суково
Орљ	Орља	ТД	Топли До
Ос	Осмакова	Тм	Темска
Пет	Петровац	Трњ	Трњана
Пк	Паклештица	ЦД	Церевдел
Пир	Пирот	Цер	Церова
Пл	Планиница	Цр	Црноклиште
Пн	Понор	Црв	Црвенчево
Пок	Покровеник	Чин	Чиниглавци
ПРж	Пољска Ржана	Ш	Шугрин

Село Велика Лукања (на ушћу Гостушке реке у Височицу), Мала Лукања (око 2 km низводно) и Завој (око 5 km низводно) потопљена су у природној катастрофи, када се велика количина земљишта сурвала у кањон Височице. Само у Великој Лукањи било је остало неколико кућа, које су иселене, када је на Завојском језеру завршена брана, која је септембра 1989. године затворена, када је почело потапање долине Височице све до Паклештице.

Техничке скраћенице

агр.	аграрни термин	благ.	благослов
акуз.	акузатив	бот.	ботанички
анат.	анатомски	бр.	број
аор.	аорист	брз.	брзалица
арх.	архаично, застарело	буг.	бугарски
астр.	астрономски	в.	види
аугм.	аугментатив	везн.	везник
бас.	басма	вер. праз.	верски празник
безл.	безлични глагол	вет.	ветеринарски
биол.	биолошки	вок.	вокатив

вулг.	вулгарно	обич.	обичајно
ген.	генитив	оном.	ономатопеја
геогр.	географски	пеј.	пејоративно
геол.	геолошки	перс.	персонификација
гл. им.	глаголска именица	перф.	перфекат
грађ.	грађевински	песн.	у песми
дат.	датив	подр.	подругљиво
дем.	деминутив	поим. прид.	поименичени придев
деч.	дечји говор	пом. гл.	помоћни глагол
енкл.	енклитички	посл.	у пословици
ж.	женски род	предл.	предлог
жарг.	жаргон	прид. индекл.	непроменљиви придев
заг.	загонетка	прил.	прилог
зам.	заменица	прил. сад.	прилог времена садашњег
зан.	занатски	прип.	у приповеци
зб.	збирна именица	пс.	псовка
зоол.	зоолошки	р. пр.	радни глаголски придев
изр.	израз	рет.	ретка реч
имп.	императив	реч.	речца
импф.	имперфекат	ром.	ромски
ирон.	иронично	с.	средњи род
јд.	једнина	свр.	свршени глагол
кл.	клетва	слов.	словеначки
комп.	компаратив	сточ.	сточарски
л.	лице	суп.	суперлатив
м.	мушки род	трп. пр.	трпни придев
мед.	медицински	турц.	турцизам
мет.	метеоролошки	узв.	узвик
мит.	митолошки	узр.	узречица
мн.	множина	уп.	упореди
мтз.	метатеза	уч.	учестали глагол
нар. вет.	народна ветерина	фиг.	фигуративно, у преносном смислу
нар. мед.	народна медицина	хип.	хипокористично, одмила
нег.	увек негативно значење	цркв.	црквена реч
непозн.	непознатог порекла	шаљ.	шаљиво
несвр.	несвршени глагол	шатр.	шатровачки
нов.	реч која се користи у новијем говору		

А

а везн. *за; шїио се шиче*. – Свакому по парчѣ, а Тоши што се отроши (Вој).

а везн. упитно. – Че идемо ли, а? (Вој).

а-моме изр. при обраћању женској особи: *јели*. – А-моме, доде-Сѣво, кудѣ се дѣну бата-Срѣтко, не вицѣвам га (Вој).

а онó реч. упитно *него*. – Нѣче да мóж текá! А онó (какó)?! (ДД. Сук).

а сѣга де изр. *и шїиа сада; хајде, ѿкажи се сада*. – А сѣга де, да вїдимó дали си ти пóјак или јá? (ВРж).

абакалам де изр. арх. *хајде*. – Абакалам де, покáжи се (Об. Пир).

абре-ѣбре, абре-убре изр. *хајде*. Абре-ѣбре, абре-убре, убрáше га и оже-нїше га зачáс (Вој).

абѣр м *добра весї*. – Пратїла сам му абѣр да дóјде на честїто (Сре).

ае узв. при одазивању женске особе: *шїу сам, ево ме*. – Јовáнће! – Ае, Бóшко! (Вој).

ај...вај узв. у додочичким песмама. – Ај дóдо, вај дóдо /Дај, бóже, рóсну ћишу (Бз, Цер).

ајде де изр. *иїак некакó*. – Да је сáм, ајде де, ама он повѣл и жену́ту и децáта (Вој). Да је само тóва, ајде де, али он ми штѣту прáви сваћи дѣн (Км).

ајдучћи прил. *лоїовски*. – Ајдучћи глѣда и ајдучћи óди, óдма га познá да је голѣм лопóв (Јал).

ајковина ж *део аїшара у коме борави*. – Мрсни вѣр, тáмо је негóва ајковина, цѣло лѣто борáви на тўја страну (Чин).

ајнацїсује несвр. *ленчарїшї*. – Олењи се, почѣ да ајнацїсује (Вој).

ака (се) несвр. *неїрекидно се креїшїи ѿо иланинским врлїшїма*. – Цѣл живóт сам акáл са-стóку по нáшу плáнину (Пк).

алá стáврла изр. *сачувај, боже*. – Алá стáврла, сачувај бóже! У Присјáн сам чул од мојѣга дѣду, турска рѣч остáла (При).

алáл вѣра благослов и охрабрење *браво*. – Алáл ти вѣра, сїне, донѣсе прву плáту у кућу (Вој).

алалїсује несвр. **1.** *благосїлїшї куїца; ѿоклањашї са благословом*. – Алалїсујем ти свѣ што си купи́л од мѣне, платїл си ко домаћїн (Чин). **2.** ирон. *їреїушїшїшї са благословом (оїшїшї, украдено, неїлаћено)*. – Алалїсујем му га: штó је укрáл нѣка му је алáл (Пет).

алачуђе ж мн. (од алачу́га ж алатка; прибор) *нео̀йходна о̀йрема (овчара, дунђера); њ̀риџаг*. – Збѣри си алачуђе́те и си њ̀ди (Сук).

а̀љав, -а, -о *неодговоран; нева̀сџиџан*. – А̀љаво, не зна́је кво при́ча (Пир).

а̀љџнџи ко̀вчег изр. *ковчег за чува̀ње (женске) оде́ђе*. – Башта́ ми бе́ше купџл а̀љџнџи ко̀вчег да си у њѣга чу́вам да́р, и а̀љџнуту (ЦД).

а̀меџом прил. у њ̀равом смислу, *баш, сасвим*. – Оно́ и сџг не разбѣра, ама тџг а̀метом не́је разбирало́ (Вр).

амџнту́је свр. *џо̀џврдиџи, аминова̀џи*. – Док га̀здата не амџнту́је не мо́гу да ти даде́м, не́је мо́је (Држ).

а̀мча ж *омча*. – Врџи га на а̀мчу, да се не мо́ж одврџе (Рс).

а̀мчи несвр. *џреџлиџиџа̀џи, омчама завезива̀џи (џри џлеџењу, везивању)*. – Еве́ како́ плетѣм, а̀мчим га с иглу́ (Пир).

амџнте узв. *аман, досџа са џџим*. – Амџнте, мо́лим ви, досадџсте ми сас ва̀ше ре́чи безобра̀зне (Зав).

анџери́ја ж врста дуге мушке горње ха̀љине од сукна (за свечани́је прилике). – Носџла се антери́ја, му̀шка дре́ја до̀земи (Зс).

антопо́т м *замла̀џа*. – Ёсто је антопо́т, замлачу́је се (Гос).

а̀џе несвр. фиг. *хала̀џиво јѐџи*. – А̀пе ли, а̀пе, загладнѣл у планину́ту (Брц).

арџзу́је несвр. *џоклања̀џи*. – Че́рко, ја́ ти арџзу́јем ло̀зје у Ри́д и њџву у Кру́шће (Вој).

а̀рначће прил. *џодосџа; џрилично јако*. – Арна́чће ми наплџни торбу́ту, че ми тре́бе једе́ње за це́лу неде́љу (Сре, Чин). А̀рначће га у́дари сас ко̀билкуту (Вој).

аршља́к м рет. *мангу̀џ, скиџниџа; особа без морала*. – Ка́д је жена́ аршља́к, или му́ж, ку́ћа се не ку́џи (Кр).

аха́о узв. при одазивању жене *ево ме, џџу сам*. – Јевро̀симо! – Аха́о! (Тм).

аџаџџка ж *млада и неискусна женска особа*. – Ја́на ми је мло́го аџаџџка (Гос).

а̀џик м (н.п.). *вољени*. – Окре́ни се Пе́ри а̀џик, ој ру́дино (Гос).

а̀џко сам изр. *добро ми је, добро сам*. – Како́ си? – А̀џко сам. Не́к потрајџ тека́! (Сре. Вој).

Б

ба́ узв. при меџусобном плашењу разигране деце. – Ку́тамо се, џграмо жму́рку, о́кнем ба́ и упла̀шим га (НМл).

баба́нса м/ж *йлећаџа* особа високог расџа. – Ђн бёше баба́нса, крупан човек (ТД).

баба́чко прил. *јакó добро*. – Какó си? – Баба́чко! (Кр).

ба́бинсџи прил. *на сџарински начин*. – Бранка из Јеловицу ме лечи ба́бинсџи и о́лечи ме (ВРж).

ба́бинсџи лёк изр. *лек који дају видарица или врачара*. – Женá ми до-не́се ба́бинсџи лёк и, бо́г да помо́же, олечи́ се (ВЛк).

бабу́рёс, -та, -то *који има надувено лице*. – До́де бабу́рёста у лице́, како наду́јена (Држ).

ба́грён м бот. *багрём Robinia pseudoacacia L.* изр. шаљ. **Ба́грём ба́ња гробље**. – Че се одмо́римо када́ оти́демо у ба́грём ба́њу, та́м има ладови́на (Цр).

ба́д м. *део игле йлеџиље*. – Сви́ се де́вет ба́да испреби́ше (Д-Пг, Пир).

бадавџија ж *лениџина*. – Бадавџија бадавџисује, и тн си има не́какву ра́боту (Кс).

ба́је си на лу́дуду гла́ву изр. *кука без разлога*. – Свако́ј вој крив за по-не́шта па само ку́ка, ба́је си на лу́дуду гла́ву (Сук, Вој).

бака́лам узв. *хајде, дођи*. – Е ви́ озго́ре, бака́лам (Пок). – А-бака́лам, а́јде дојде́те на по ређи́ју (Вој).

бакли́на ж *бокал*. – Домаћине, гле́де по бакли́не (При).

баљди́ше свр. *йремориџи се; йосусџаџи*. – Јá баљдисá овде́ва, ова́ј ра́бота те́шка (СГл).

ба́нтало с *брбљива и вулгарна особа, оговарача*. – Она́ је ба́нтало голе-мо́, не тре́бе ми у ку́ћу (Вој).

бану́је несвр. (н.п.) *обављаџи дужносџи бана*. – Бану́ј, ба́не, или да бану́јем (Км, Бер).

ба́нчица ж хип. од ба́нка *меџална новчаница од десетџи динара*. – Да си ми о́дма врне́ш ба́нчицу́ту (Пк).

бањича́р м мет. *веџар који дува кроз долину из џравца Бањице*. – Бањича́р је о́стар и ја́к ве́тар, ду́ва од Ба́њицу (Гра).

ба́йка ж, дем. *баба (која зна да врача)*. – Ба́пка ти ба́је / Ру́па ти зја́је (Гос).

бараба́нче с *мали бубањ*. – Купи́мо му бараба́нче па це́л дџн уда́ра у њёга и поје́ (Бер, Пир).

барагџија ж *мушкарац која живи у бараџи*. – Ђн је барагџија, жи́ви у бара́ку под Са́рлак (ПРж).

барагџи́ка ж *женска особа која живи у бараџи*. – Барагџи́дете се сва́ћи дџн ка́рају (Пир).

барје́тина ж (н.п.) *барла, каџа од овчије коже са нейосџириженом ву-ном, шубара неодређеног облика*. – Бе́ли ти се белá барје́тина барје́тина (Гос).

башту́ да си утѣпаш изр. *јакo добра храна на шриџези*. – Једење убаво, башту́ да си утѣпаш (Вој).

башчаванџи́ница ж *башџа*. – Имамо башчаванџи́ницу, па рано почнемо да износимо на пијац зеленџуг и убаве паре узимамо (НМл).

беглеџи́ја м (н.п.). *џасџир који има много оваца; шрговац који шродаје овце* (Б-ДС, Бла).

бѣгови́ца ж арх. *бегова жена*. – Сѣн сѣнила бѣла бѣгови́ца (Км, При).

бѣгодвори м мн. (н.п.). *дворови богаџаша, бега*. – Отворете бѣгодвори / Ладó, ладó (Пс).

бѣгом прил. (н.п.) *бежеши*. – Па си бѣгом побеже (Пс). Бѣгом, бѣгом на своји дворóви (При, Пн).

бѣда победѣла изр. (н.п.) *шриџиснуџи дуг; шриџиснуџи сиромашџиво*. – Маноџла бѣда победѣла (При, Пн).

бедеви́ја ж *кобила (за жахање)*. – Да појаши џуту бедеви́ју (ЦД).

безгáчко м шаљ. (*врло мало*) *мушко деџе без гаџа*. – Че ти отџинем шишáркуту, безгáчко, дојди да те облечем (Вој, Држ).

бѣл ка́мик изр. *кречњак (сџананц)*. – Жлт равнџ расте куде џма бѣл ка́мик (Дој).

бѣл-пчени́ца ж (н.п.) *шшеница белог и круџног зрна*. – Да се рóди бѣл-пчени́ца (Нш).

бѣла бѣца (н.п.). (*бела*) *овца*. – Јѣла-м, јѣлам, бѣла бѣцо (Км).

белѣжи несвр. *обележавати; шешовираџи уво шриџлодног грла*. – На тија дѣн белѣжимо óвце, турамо џим белѣг (Кр).

белѣју му се зџби изр. *биџи насмејана особа*. – Њему се џвек белѣју зџби, џвек је вѣсел према човѣка (Трџ).

бѣли несвр. *избѣљивати лице (брашном, белим шудером)*. – Ја сам си белѣла лице сас брашно: удáрим с длáнове у врѣчуту, па се удáрим по образи (Чин, Вој).

белѣлка ж *месџо уз шѣкуџу воду где жене беле шлаџно*. – Евѣ, сáд смо на белѣлку пошлѣ (Км, Бер).

бѣлка се несвр. *одавати белину, белиџи се*. – Што се бѣлка тáмо (Гос).

белó видело изр. *дан; свануџе; дневна свеџлосџи*. – Ја сам за белó видело дóма кадá се вртам од појáту (Зс).

белó лалѣ изр. фиг. *невесџа*. – Белó лалѣ по трпѣзу шѣта (При, Пн).

белоли́к, -а, -о *који има бело лице*. – У џу појѣ мóма белолика (Гос).

бѣлџи је видѣл изр. *живоџи му је шрошао узалуд*. – Бѣлџи је видѣл: сáмо смрџтове, патџа и оскудáџија цѣл живóт (Сук).

бѣлџим реч. *умесџо да*. – Бѣлџим да згóдим, а ја погрѣши (При).

белучаник (камик) м *белуџак*. – У Посериград белучаник камик, не задржава воду, нече ни капку да задржи (Зс).

бѐна ж обич. *ћредсвадебени обичај*. – Тија обичај кажемо лада или бѐна. Тџ само девојће йду на-воду преко недељуту пред самуту свадбу (Дој).

бенџин м *бензин*. – Бенџинат је опасан, не приноси се при огањ (Сре. Гра).

берач м *особа која бере (воће, йоврће)*. – Ти си ми бил берач, ајде на ручџк дојди (Кс).

бѐре, пребира изр. *одабираџи и издвајаџи (дарове)*. – Мајхата бѐре, пребира (Км, Бер).

берџа ж *галама; свађа*. **1.** изр. **надџгне берџу** *йочейџи галамиџи*. – Надџгне берџу, надџгне окање без потребу, тека свако јутро (Вој). **2.** изр. **(на) дџса берџу** *галамиџи; свађаџи се*. – Зашто надџсаш берџу када знајеш да си ти крив а не она (Сук).

бѐсна воља изр. (н.п.) *велика љубав, луда воља*. – Бѐсна воља, Јово ле (ДД).

бџва реч. *џако је, може џако*. – Добро ли сам поставил плотат? – Бџва, нема грѐшка! (Соп).

бије. бијејечи прил. сад. (од бије несвр. *удараџи*) *ударајући*. – Дрва бра, без руће остадо бијејечи (Соп).

бимбона ж рет. *бомбона*. – Донѐла му баба бимбоне (Б-БД, Пир).

бџстри политџку изр. *(неуко) расџрављаџи о државним и свейским йроблемима*. – Уз реџију и мезе, по цел дџн бџстре политџку (Кр).

биџкла ж *биџкл*. – Нај си ми згодно да се возим на биџклу, и најјевтино дојде (ПРж).

бичлѐ с дем. и хип. од бџк *млади бџк*. – Продај ми бичлѐто, допаде ми се (ТД).

благоси га (њѐму) изр. *имаџи среће; уживаџи*. – Благо си га тебе: дошџл си зѐт, наследџл си осѐдланого коња (Сре).

благословџа ж *богословија*. – Учџл благословџу и заврџил за попа (Кп).

благосов м *благослов*. – Родџтели ми дадоше благосов и одобрише ми да узнѐм Бору (Пк).

блѐнаво и мѐко прџча изр. *йричаџи сџоро, разговейно и доброћудно*. – Тека га блѐнаво и мѐко прџча, маже га дорима када га каже (П-Сц, Вр).

бланџика ж *нейредузимљива; ййусџљива и доброћудна женска особа*. – Она је бланџика: оче да помогне, оче да даде и избегџва да се кара. (ВРж).

блесавѐје несвр. *галамиџи и неразумно се йонашаџи*. – Немој да блесавѐјеш, деца да си бџјеш без потребу (ВСв. Гра).

блѣсавштине извѳди изр. *чиниши нешто глупо и недолично*. – Блѣсавштине извѳди, а за рабѳту се не ваѳа (Пет).

блесоча ж *уврнушоси; неурачунљивоси*. – Блесоча је голема при њу (Вој).

бљуткав, -а, -о *бљушав*. – Чорбата бљуткава, неси ђу застројила (Држ).

близница ж *вар (на металном предмету)*. – Шината неје нова, има близницу на две мѣста (Вој).

бобѳвиње с *сасушене сѳабљике и ѳразне махуне боба*. – Кѳлко да су гладна, говѣдата нече бобѳвињето ни да поглѣдају (Вој).

бобѳк м хип. од бѳб бот. *bob Vicia faba L.* – Увек си саднем бобѳк, он рано стѳса, а најде се и за задушницу (Чин).

бѳг да помѳже изр. *богу хвала, кренуло је на добро*. – Бѳг да помѳже од ѳвче кѳже (Вој. Пок).

божичѣв, -а, -о *божишни*. – Обично се преко Божичѣв пос свадбе не прaje (Пет).

бојађи прил. *шобож, бајаги да*. – Бојађи че дѳјде да ми помѳгне да докѳсим, па га још нема (Гос).

бѳјже узв. чуђења *како шѳо, зар је могуће*. – Бѳјже, каквѳ чуѳдо напраји таја жена (Рс).

бѳк-ши-душа изр. *преклињања душе ши, ѳмогни*. – Бѳк-ти-душа, ти башта, ти мајћа, у голему сам невољу, помѳгни (Вој).

бѳкче с хип. *божја мајка*. – Бѳжју мајку зовѣмо и бѳкче (Пн).

болужњаѳв, -а, -о *болешљив*. – Болужњаѳв си, немој без дрѣју да излазиш (Вој).

бомбонѳија м *занашлија који ѳрави и ѳродаје бомбоне и друге ѳослашице у сувом облику*. – Башта вој је бил бомбонѳија и призетил се овам (Пет).

борави несвр. (н.п.). *нашавиши ѳрајаши (уѳркос нейовољним околностима)*. – Ћитка му је врло боравила (Км, При).

боранића ж хип. од боранија *боранија*. – За ручѳк че гѳтвим боранићу, ти тѳва највише волиш (ВЈ).

бразди несвр. *ѳовлачиши (ѳрву) бразду (о орачу)*. – Ја браздим, а жената по мене че сади кѳмпире у сваку трећу бразду. (Вој).

брала м хип. *браш*. – Да сашијеш брали кошуљницу (Гос).

брана ж *даска ѳрилагођена ѳоравнавању орања и ѳокривању семена (на коју се ѳричврши ѳрње које се и ѳишереши)*, *брана*. изр. **на брану свлечѣ свуши низбрдо на великој грани као на брани**. – Свѳти плаѳтове на брану свлечѣмо до колата (Дој).

братко с хип. *браш; драги друг*. – Не мѳже тека, братко мѳј, че га пражмо другако (Држ).

бра́тће м вок. *браїї; драг и близак друг*. – Че те мо́лим, бра́тће, ко бо́га че те мо́лим, да ми са́ помоб́неш (Вој).

брѐ узв. за њојачавање њри обраћању мушкарцу. – Ти си, брѐ, по́добар коса́ч од ме́не (Рс. ВРж).

бременѐк м рет. /**бременѐци** м мн. *уске сукнене чакшире њособног кроја (без шлица и џейова, а са левим и десним оџвором на њредњем делу)*. изр. **не́је ми испа́дал из бременѐк** *није моје деџе; није ми близак*. – Кво́ да га бра́ним ка ми не́је испа́дал из бременѐк (Вој).

бременечети́ја с мн. дем. *дечије беневреци, чакшире од абе из народне ношње*:уп. бременѐчџи. – Не́када су ма́лко поголема́ мушка деца́ носи́ла бременечети́ја (Чин). – А момчети́ја у бременечети́ја (Кп).

бременѐчџи м хип. мн. в. бременечети́ја. – Че му пра́мо бременѐчџи, стању́је веч момчѐ (Сре).

брега́р м геогр. *брежуља́к; коса*. – Стану́ла на брега́рат и појѐ (Пс, При).

бренга́л м *врсиа миџраље́за*. – Ча́ла Чорка бренга́л но́си (ПРж).

брже-бо́ље изр. *одмах, шџо њре*. – И ја́ брже-бо́ље, рџпну на коња́ и за́теко га с о́вце у мо́јуту лива́ду (ВЛк).

брзгайв, -а, -о *џргав, жусџар*. – Он је брзгайв ма́лко, пла́не зача́с (ТД).

брзго́ше свр. *џжуриџи*. – Ми́ја брзгоса да се де́ли (Вој).

брзе́јечи прил. сад. од брзи, (н.п.) *гонџи*. – Су́ри влци брзе́јечи (При).

брзи несвр. *ужурбано радиџи*. – Брзимо да сабе́remo сеното́, да прете́-чемо о́блакат (Бе).

брижљџв, -а, -о *који (џревише) брине*. – Ста́нина ма́јка брижљџва (ВРж).

бри́стар, -стра, -стро рет. *бисџар*. – Бри́стра води́ца, ми́рна главџца (Пок).

бри́ч м *бочна ивица на (исџегланџм) џаниџалонама изна́д колена*. – Оспре́д бри́ч /Оса́д не́ма џч (Д-КВ/ЦД).

бри́чат ути́ча изр. фиг. *сџариџи, губиџи џолну мођ*. – Старѐјемо, бри́чат веч ути́ча (Пир).

бри́чи несвр. *бријаџи*. – Бри́чеју га де́вет бербе́рина (ВРж).

бри́чи ли се влади́ка изр. *џи и џвоје мишљење никоме нисџе важни*. – Ко́ј па те́бе пита бри́чи ли се влади́ка, работџи и ћу́ти (Вој).

бро́д бро́ди изр. **1.** *газиџи џреко џекуће воде (џоџока, реке)*. – Преко ре́ку бро́д бро́ди (Пк). **2.** *џуџоваџи бродом*. – Сас два́ бро́да бро́деше (Соп).

брода́р м (н.п.). *луџалица*. – Ој овча́ре, бре, брода́ре (Бз).

бро́ји несвр. *смаџраџи, убрајаџи*. – Ова́м те сви бро́јимо у буда́ле, па какв́ год шаши́р да ту́раш на́-главу (Вој).

брси́џна ж *брси*. изр. **би́је му о́ко на брсти́ну козар је, има козарско иску́ство**. – Пра́виш се ова́м голѐм господџн, а још ти би́је о́ко на брсти́ну (Пир).

брстѝнка ж хип. и дем. *брстѝ*. – Насечѝм на козѝте брстѝнку и туѝрим њим у јасле (Јал).

буа /буѝва несвр. пеј. *ићи наслејо*. – Кудѝ буаш натам, отвори ѝчи (Кп).

буаљћа ж рет. *маљ за набијање земље*. – С буаљћуту набивај, да се убаво набије и да буѝде равно (ВЈ).

буба несвр. *говориѝи неразумљиво; говориѝи ѝпросѝачки*. – Најѝдомо се у Београд у трамвај и ѝн ѝдма почѝ да буба пиротсѝи, а мѝне срамота (Бла. Зав).

бубаљка ж зоол. *бубица, буба уѝишѝе; врсѝа инсекѝа који гмиже*. – Нападаѝе бубаљке у млекѝ (Ос).

бубњѝ несвр. *бубњаѝи (јака ваѝира у ѝећи)*. – Куѝбето ваѝну да бубњѝ, млоѝо си га наклаѝл (Пет).

бубреје несвр. *бубриѝи*. – Зрѝно бубреје у влаѝгу, отвори се уземи и кљѝи (Вој).

буди везн. (н.п.). *ако*. – Буѝди беѝжи, зашт ми коња воѝди (Пс). Буѝди ѝдеш, што овчаѝра воѝдиш (Држ, При).

будѝн, -дна, -дно *будан*. – Беѝо будѝн ка почѝше да ѝкају (ДД).

буђавац м руг. *мушкарац који има свеѝлу и сиѝино-ѝпаласасѝу косу*. – Њѝга смо окаѝли буђавац, косата му ковѝцава ко длака на буђавете свиње што смо чувала (Тм).

бује ж мн. од бѝла/бала: *бува*. – Лѝмнуше ме бује (Црв).

булан м шаљ. (н.п.). *који је лей и бео као цвеѝ булке*. – Бѝл булане, тѝ ѝуране / (Боѝце) ле (ТД, Пок).

буљује несвр. рет. *уѝознаваѝи се, сѝицаѝи искусѝиво*. – Ја несѝм по тоѝа буљувала, не знам (Пир).

бумбав, -а, -о *дебѝлушкасѝи*. – Жената му убава у лицѝе, али бумбава и лењава (Соп).

бунса несвр. *луѝаѝи; лудоваѝи*. – Сѝин само бунса, само луѝта и прѝд-јутро си доѝди (Зав).

буѝталија ж (н.п.). нонсенс, по броју слогова и рими, парњаѝ речи ѝлалија. – ѝлалија, буѝнталија/ Па се сваља ѝлалија (Орљ, Ку).

бурегѝија м *ѝекар који ѝрави бурек*: уп. буругѝија. – Ја сам бурегѝија, раѝно почињаѝ раѝботу (Пир).

бурманлија м (н.п.). *венчани ѝрсѝен, бурма*. – ѝво је ѝегоѝв прѝстен бурманлија (ЦД).

буругѝија м арх, в. бурегѝија. – Неѝкој мој деѝа правѝл бурѝк у Пироѝт, па су наѝшу фамиѝију по ѝѝга назѝали Буругѝије (ПРж).

буѝча ж *име које се даје овци са расѝиресиѝим вуном (какѝу има и на глаѝи)*. – Буѝча је крѝтаѝка овца и све ѝде уз мѝне (Кр).

бучља м руг. *мушарац са великом и неуредном косом.* – Леле, тија бучља пошъл у нашто лозје (Пет).

бучна ж руг. *женска особа са великом и неуредном косом.* – Окале смо љу бучна, имаше голему косу (Пир).

В

вадица ж дем. од вада: *узак канал за доводење воде до њовршине која се наводњава.* – Ископам вадицу с матику низа-срѣд градину и водуту од њу развѣдим по рѣдове (Вој).

важнос м *значај.* – Прави се важан кѣлко ѡчеш, ја од твоју важнос немам ништа (Кр).

вазна ж *ваза.* – Донесе ми и поклони ми вазну сас цвеће (ВЈ).

вај додо узв. при певању додоличких песама. – Вај додо, вај додо (Бз). Вај додо, додоле (Брл, Дој).

вај дуга пепѣруга узв. при певању додоличких песама. – Вај дуга пепѣруга / Дај, бѣже, дај (Нш).

вај дуда узв. при певању додоличких песама. – Вај дуда, вај дуда / Дај, бѣже, дај (К-Ст, Бз). Вај дудо, пепѣруго (Зав).

ваклушан м *бео ован са црним колушовима око очију.* – Ваклушана си нечу продавам за никаве пारे, њега повише волим од светѣ ѡвце заједно (Држ).

ваклушана ж *бела овца са црним колушовима око очију.* – Овца ваклушана је бела овца која има црно окол ѡчи или под ѡчи (Ор).

вакъл, -кла, -кло *који има црне колушове око очију (овца).* – Гледам да ми овѣн бѣде вакъл, да су ми овцѣте повише ваклѣ (Бе).

валеју га изр. (н.п.). *хвале га.* – Млѣго га људи валеју (Јел).

ваља реч. *ваљда; веровајно.* – Ваља да бѣше и ѡн сас њи (Грш). Че га чѣкамо, ваља че стигне (Сук). Ваља да је тека како ти рѣче (Вој).

ваљаје несвр. рет. *одговарати, биѣти добро;* уп. *вѣла, вѣљаје.* – Тека че ваљаје да га напрѣте, а ви како си ѡчете (Чин).

ване свр. *ѡчѣѣти чиниѣти неѣѣти.* **1.** изр. **ване (за) крај сазнаѣти** (*све ѡјѣдиносѣти*). – Штом чује да се нешто десѣло, ѡдма трѣи там да вανε крај како је бѣш билѣ (Сре). **2.** изр. **ване кѣсур** (*хронично*) *оболеѣти.* – Правиѣ се јунѣк, работѣл без мѣру и са ванул кѣсур (Вој). **3.** изр. **ване светѣ** *ѡѣѣти далеко и не јављаѣти се.* – іче да вανε светѣ, да ѡстаѣи мѣне саму с чѣтри малѣчка дѣчица (Вој).

ва̀не сирење изр. *йодсириџи млеко*. – Ванем сирење сас мају, мајата ми посигурна од сирештето (Сук).

вању̀је (се) несвр. **1.** *хваиџи се*. – Она се за кудељу не вањује, ама знаје дрва да бере (Пет). **2.** изр. **вању̀ј света́** *склањај ми се с очију*. – Вању̀ј света́, моје очи да те не гледају (Сук).

ва̀р м *негашени креч*. – Товар ва̀р /На пазар /Торба брашно /Под самар (Сгл).

ва̀рба ж *фарба*. – Да ми купиш зелену ва̀рбу, капијуту очу да ва̀рбам (НМл).

ва̀рба несвр. *бојиџи, фарбаџи*. – Ја ва̀рбам пераше само у луковиње, немам паре за купену ва̀рбу (Јал).

ва̀рди му стра́ изр. *шџиџиџи некога од ојасносџи*. – Баба оче да спим при њу да вој ва̀рдим стра́ (МСв).

Васуље́вдџн м вер. праз. *дан Светог Василија*. – Пред Васуље́вдџн пуцамо овџс, кој кога воли (Пир).

ва̀та сирење /ва̀ча сирење изр. *йодсиреваџи*. – Ја само у тија суд ва̀чам сирење и држим га чисто (БЧ).

ва̀ти се свр. *ухваиџи се; одговориџи џо мери; ујасоваџи се*. – Убаво си га одмери и отсекал, ва̀ти се, леже куде му је место (Пир).

ва̀ћица ж (*омања*) *бела овца са црним колуџовима око очију*. – Ва̀ћица крвљосала, пушта вој крв на-уши (Држ).

ва̀чај си рѐће, по̀тоће изр. (н.п.) *иди где џе ноге носе, одлази одавде*. – Ва̀чај си, сине, рѐће, по̀тоће (ВСв, Рас, При).

вѐбрувар м *февруар*. – У вѐбрувар падају најголеми снегове (Сук).

вѐдри (се) несвр. мет. *разведроваџи се*. – Поче се вѐдри, че буде голем студ начџс; че спу куче и мачка заједно (Држ).

везе́ несвр. *украшаваџи везом*. – Везе́јечи ру̀ће ознојила (Км, При).

вѐје несвр. *лејршаџи*. – Вѐје ли му барјак (Пс).

вѐк м *џок живоџа*. – Лош му је бил вѐкат, мучил се, патил се (Сре).

вѐла несвр. в. ваљаје. – Не вѐла ти тај ра̀бота (Влк. Гос. Бе).

вѐљаје несвр. в. ваљаје. – Не вѐљаје, немој га купу̀јеш (Цер).

Вѐљи четвџтак м вер. праз. *Велики четвџтак*. – Јајца чинимо пред слнце на Вѐљи четвџтак (Вој. Км).

вепрџна ж аугм. *нерасџи, вејар уоџиџе*. – Излете голема вепрџна из кочинуту и уплаши ме; оно асли коњ (Сук).

вѐса ж арх. *џурска каџа, фес*. – На главу му златна вѐса (При). На венџат златна вѐса (Км, При).

вѐтар вѐје изр. (н.п.) *дуваџи вејар*. – Вѐтар вѐје, град лелеје (Пс).

вечерањ, -ња, -њо *вечерњи*. – Он је вечерањ гос; сѣдне па си не умјеје отиде, не мѳж си спимо од њѳга (Јал).

вечерѳшањ, -ња, -њо *од ове вечери, вечерашњи*. – Вечерѳшњото млекѳ закачим пред врата на кѳку, да се лади (БЧ).

вѳшалник м шаљ. *онај који беси*. – Једѳн мѳј син ѳчи за судију, једѳн за вѳшалника, да вѳшамо Драгу Бузакѳ, текѳ је рекѳл Нѳвча Тѳмин (Пок).

Вида вер. праз. (н. п.). Видовдан. *Видовдан ѳроцењује (изнеѳшо ново рубље које виси на коноѳцу)*. – Вида види, Лиѳа лиѳи (Сук).

видалце с мала *свѳишљка, жижак*. – Ыди, бабо, упѳли видалцето (Гос).

видено и невидено изр. *и јавно и кришом*. – Давѳла сам ѳим и видено и невидено, мѳж нѳје знал кѳлко сам ѳи све помагѳла (Држ).

видѳње/видѳније с *виѳење, сусреѳи*. – Идѳо на видѳније сас мојѳга брата Милу (Чин, Вој). Идѳомо на видѳње сас свѳата и свѳау (Вој).

виделко с **1.** *свѳиљосѳи, свѳиљосѳи дана*. – Излѳезо надвѳр, на виделко да трѳбим васѳљат (Вој). **2.** *мала свѳишљка*. – Дај, чѳре, виделкото пѳнавам, да мѳгу да удѳнем конѳцат (Трѳ).

вије му се душѳа изр. **1.** *ѳиу му је душа; воли свој крај*. – Овѳм му се вије душѳата, воли да сврча у свој крај (Кр). **2.** *још је жив, још није издахнуо*. – Једѳва му се вије душѳата, самѳ што си је жив (Грш). **3.** изр. **вије се, превѳје довијаѳи се, усѳеваѳи се извљачиѳи из невоље. – Човѳк се вије, превѳје и најде пѳт како да се спѳси (ВЛк).**

вијѳга несвр. *кривудаѳи*. – Млѳго је ѳзбрдо до село: пѳтат нагоре вијѳга како змија (Бс).

викот м *вика, галама, цика*. – Свѳдба, весѳље, свѳрѳе, игра, иде викот, земљѳ се тресѳ (Бер). – Снаје су ме с викот испратѳле (Км, Бер).

вилдѳн м фиг. (н. п.). *виѳика и леѳа невестѳа*. – Преклѳни се, вилдѳн Бѳне, свѳкар ти се мѳли (При. Сук).

вилчи несвр. *сакуѳљѳи у мале ѳласѳове (сено, сламу, ѳасуљевину)*. – Сенѳто прѳво вилчимо на плѳсје, па ка се просѳуши дѳнемо га на навѳљѳаци (Пок).

виѳни несвр. *киѳиѳи, мучиѳи*. – Она ме виѳни, виѳни, па ми душѳу вади (Чин, Вој).

вирѳта кѳла изр. мит. (н. п) *кола брза као вихор, вирѳан*. – И ѳмам кѳла вирѳта /Че стѳгнем виѳри вѳтрове (Рас, ВСв, При).

виѳри вѳтрови изр. мит. (н. п.). *вихор*. – Дѳнуше виѳри вѳтрови (Гос). Дѳнули виѳри вѳтрови (Рас, ВСв, При).

вѳрнез м *фирнајз*. – Дрѳвено премѳзујем сас вѳрнез, текѳ га штѳтим (Пир).

вѝсне свр. рет. *викнуѝи; вриснуѝи*. – Вѝсну не́кој до́ле у њѝвете, не зна́м кво се десѝло (Нш).

вѝсом надвѝси изр. (н.п.). *биѝи виши од*. – Свѝ су го́ру вѝсом надвисѝле (НМл).

висо́чко врнда́ло фиг. шаљ. *хиѝра особа са Сѝаре ѝланине*. – Ко́ла је висо́чко врнда́ло, на́ш чо́век, не мо́ж га стѝгнеш у пу́т (Рс, Пир).

вису́ља (ле́д) ж *леденица*. – Па́де ми вису́ља ле́д на́-главу, те заштѝко (Рас).

виѝѝ, -а, -о трп. пр. **1.** *несавиѝљив; ѝврдоглав*. – Вито́, непреви́јено, тврдо-главо испа́де това́ детиште (Вој). **2.** *савиѝљив*. – Виту́ гла́ву са́бља не сече́ (Об. ВС). **3.** изр. **вѝта вѝла троро́га дрвена вила са ѝри савијена рога**. – Пра́вим вѝте вѝле троро́ђе, че тре́бу ле́тос (Гос). **4.** изр. **вѝте грѝвне око руке савијене гривне**. – На́-руће ми вѝте грѝвне (Гос).

вѝтлушка (ча́ша) ж (н.п.). *леѝа украсна чаша*. – Како ча́ша вѝтлушка (Км).

влакѝнце́ с дем. од влакно́. – У ба́ницуту најдо́ не́колко влакѝцети́ја (Сук).

влас м рет. *жабокречина на мирним водама, алге*. – На Власа́ћи ви́р, го́ре код водени́цете, увати се влас, зато́в ти́ја ви́р тека́ и зову́ (ВЛк).

владѝг м *ѝгодна рачвасѝа грана за сѝуѝтање ѝласѝова сена низ ѝадину*. – Ту́рим сеното́ на владѝг и одвлечѝм га надо́ле до кола́та (Бе).

влади́чи несвр. *ѝева други глас ѝри ѝевању удвоје, не изговара речи*. – Једна́ владичи́ а дру́га прерѝча, тека́ поју́ њи две́ (Гос).

водени́чни, -а, -о *који ѝриѝада воденици; који ѝоѝиче из воденице*. – Водени́цата пропа́де, само оста́доше водени́чни ка́мење и водени́чни канта́р (Вој).

води́р м *ѝосуда у којој се држи брус косача*. – Врже́м водир под колѝно, а у њѝга вода́ и остри́ло (Кс).

возведе́ свр. подражава́ње црквенословенског језика у божићној басми: *уздиѝи; извесѝи*. – Ој, Со́те, да́ј ми оре́си /Да нас о́сми возведе́ (Пир).

возѝка се несвр. *губиѝи време возеѝи се и забављајуѝи се*. – Му́ж се возѝка ната́м-навта́м, чино́вничка му ра́бота, а ја́ отѝсам сама́ по њѝвете (ПРж).

во́зне се свр. *клизнуѝи се*. – Во́знуше ми се но́ђе на ле́дат и ја́ па́до (Вој).

во́јно с (н.п.). (*млад*) *муж*. – Во́јно га же́ло и врло́ (Рг. Км, При).

војску́је несвр. фиг. **1.** *неѝрекидно завршаваѝи ѝослове који ѝраже мно-го креѝања и найора*. – Се́лска жена́ војску́је по њѝве, по сто́ку, по све́ (Ор). **2.** *биѝи сѝѝално другима на услузи; двориѝи*. – Дѝн-но́ч, војску́јем на сви у ку́ћу (Тм).

воловару́је несвр. *чуваѝи говеда на ѝаши*. – Воловарат воловару́је, по-расал веч (Вој).

восковарџита трава́ изр. (н.п.) *ѿрава која мирише на восак*. – Ту́ва има трава́ восковарџита (При).

вочка́на (крúша) ж *крушка чији се ѿлодови беру, суше и користи́е као ѿосласџи́ца или за кување*. – На́ша је меца́: црвени броби́нци, крúша вочка́на, крúша пепеља́на, крúша приса́дена (Рос).

вошчек/вошчак м дем. и хип. од во́сак: *восак*. – Да́ј ми ма́лко вошчек, че ми трéбе за ле́к (Вој).

вражу́ка несвр. *свираџи*. – Вражу́ка на ли́с арти́ју (и че́шаљ), сви́ри (Пк).

вра́нга ж *злаџи́ник од шесџи́ грама*. – Та́чно се зна́је какво́ је вра́нга: зла́тник од шес́ грама (Гос).

вра́с-вра́с узв. којим се подражава звук кантара при мерењу. – Вра́с-вра́с, ши́бне канта́рат го́ре-до́ле, зача́с га изме́ри (ДД).

враџи́њичка ж дем. од врата: *мала кайи́ја*. – Уле́зни на вратџи́чкуту од ону́ј стра́ну (Км).

врво́ри несвр. фиг. *ѿролазиџи*, *ићи у низу свим ѿравцима*. – Врво́ри на́род на све стра́не (Вој).

вречле́ с дем од вреча́ *мала врећа, врећица*. – Наплни ми вречле́то сас три́це (Кп).

вржу́ го́дине изр. *сиуџаваџи си́аросџи*. – Че трчи́ш, че одла́тиш док си мла́д, а ка́ те вржу́ го́дине че се́диш, то́ва тека́ ѿде (Гра).

врзлó с *оно са чим се везу́је, веза (конац, канай, коноѿац)*. – Да́ј ми не́какво врзлó да вр́жем чара́пцита (ВЛк).

врзува́чка ж *веза (конац, канай, коноѿац)*. – Мо́ра да има не́каква врзува́чка да се вѣнчамо с њу у цр́кву (Гњ).

врли пра́зник изр. бас. *ѿосебно ѿошџован ѿразник*. – Цѣ́рмане, врли пра́зниче (Пк).

врнду́й м. шаљ. *несџашан дечак; размеџљивко*. – Врнду́пе ти, врнду́пе / Триста ти кр́пће на ду́пе (ДД).

врп узв. који подражава звук брзог пресецања. – Она́ узé мака́зи и врп, пресе́че ми коланче́то (Држ, Трњ).

врти́ му се свѣс изр. *имаџи ври́оглавицу*. – Почé че́сто да ми се врти́ свѣс, глава́та ми почé отка́зује (Пет).

вртогла́вка ж *ћакнуџа женска особа*. – Какво́ мо́ж да прика́жеш ти́, вртогла́вће, какво́ си постџгла (Јал).

врџу́на ж мет. *јак вѣџар који чу́ѿа дрвеће*. – На́иде врту́на, ди́же пешчи́це, ра́сврља сно́пове, на́прави ло́м (ДД).

врчи́ несвр. *јуриџи (ѿун снаге) у свим ѿравцима*. – Мла́до, сна́гу има, па са́мо трчи́, са́мо врчи́ (Рос).

врчка несвр. *уѿредаџи*. – Не́чу још да врчка́м косу́ту (Пир).

вусбал м *фудбал*. – По цел дѣн играје вусбал, а за једење се и не сѣча (Сре).

вукне свр. фиг. *жесѣоко ударити* (као врелим предметом). – Он му вукну две-три песнице и одма си отиде (Рос). Кад ме вукне кожа ми се пукне (ЦД).

вуновлачара ж *радионица у којој се вуна машински гребена и чешља*. – Имало је на Врелó вуновлачара, там смо влачили влну (Дој).

вуњари несвр. фиг. *лагати, обмањивати; њодваљивати*. – Тија вуњари, оче да те насанка да се при њега задужиш до гушу (Сук).

вурте прил. *без реда и мере, неорганизовано, хаотично*. – Укара ночу овцете у некосене ливаде и оне пасу вурте, и све погазе травуту (Влк).

вшавѣје несвр. *њостјајати вашљив*. – Чистете жене не вшавѣју, само си ти изузетак (Пир).

Г

гадно-негадно изр. *било њријатино или одвратино*. – Гадно-негадно, че переш, и ја сам тека прала твоји постилци (Сук).

газди се несвр. *брзо ситицати*. – Млого работи, а умѣје, и почѣ да се газди (Грш).

гајтаново поље изр. (н.п.). *њоље њод сѣрницама уз које много расѣ лењоцевина коровска биљка гајтананика*. – Огрејала поље гајтаново (Држ, При).

гаравуша ж **1.** *млада женска особа са њамним њеном*. – Бабина гаравуша, она че ми воду донеси од кладенац (ЦД). **2.** *омиљена овца са њамним лицем*. – Једна ми је гаравуша (ЦД).

гараљив, -а, -о (н.п.). *који је њамне боје длаке*. – Ти си мачѣ гараљиво (К-ЈИ, Цер).

гласовита пѣсма изр. *њесма која је њогодна за њевање у њољу, њесма која се њева снажним гласом*. – У поље појѣмо гласовите пѣсме (Зав, Пок).

глѣдана девојћа изр. (н.п.) *изабрана и исѣрошена девојка*. – Дѣка му је глѣдана Јелѣна? (Км, При). Првата је глѣдана девојћа (Км).

глетави се несвр. *њостјајати гњецав (хлеб, земља)*. – Жѣжак лѣб се глетави ако га само малко притиснеш (НМл).

глува вера изр. *ѡвртоглава и глува особа*. – Сѣва бѣше глува вера, чѣка пет-пѣти да вој кажеш, и па се прави да те неје разбрала (Вој).

глува вера изр. (н.п.). **1.** *није у сѣању да чује, да схвати и да изврши*. – Глува вера трепетлика неје чула (Дој, Пир). **2.** (н.п.). *глува биљка*. – Глува вера трепетлика неје чула (Д- Др, Пир).

гљне свр. *њрогѡити*; уп. гљтне. – Она га гљну одједнуш (Пн. СГл).

- гль́тне** свр. в. гль́не. – Ја́ гль́тнем цре́шњу сасве́ кочичку (Б-Км, Кс).
- гма́чка** несвр. рет. *гњечиии*. – Сту́ри опь́нци и гма́чкај с но́ђе (ВЈ).
- годи́ се** несвр. *волеи́ се и договараи́ се о заснивању брачне заједнице*.
– Која́ се с којэ́га годэ́ла /Годэ́ла, а не узэ́ла (Зс).
- големаш** м *богаи́аш; моћник; важан предсйавник у власи́и или ири-вреди*. – Ви́ заврши́сте големэ́ шко́ле, стану́сте големаша́и, пла́тације (ВЈ).
- гологу́з трава́** ж бот. *водои́ја Cichorium intybus*. – Гологу́з трава́, она́ је лекови́та, бра́ла сам у (Јел).
- гологу́зини** м мн. пеј. (од гологуза́н м *иуки сиромаш*). *сиромашна и лоше одевена иородица*: уп. гољинци. – Немо́ј да идеш у гологу́зини само по убави́ло (Држ).
- голопрљес**, -та, -то *који има необраслу њушку (ован, овца)*. – Продај ми голопрљестотога, најголемотога, у њэ́га ми остадоше очити (ВС).
- гољиждарче́** ж *младунче ийице које још није добило иерје, голуждравац*. – Дечи́ца ко гољиждарче́та у гњэ́здало (Гос).
- гољинци** м мн. пеј. в. гологу́зини. – И́мате добру́ зэмљу, али сте млого лењави, зато́ва сте гољинци (Пет).
- гордељив**, -а, -о *горд; ионоси́и*. – Та́ја фами́лија, сви́ти су гордељиви (ПРж).
- горе-до́ле** с шаљ. *дрвена иаиуча на икачком разбоју која омогућава оиварање зева*. – Ово́ ли је горе-до́ле (Км, Бер).
- горијан (ветар)** м мет. (н.п.). *иланински ветар*. – Ја́ поду́ни ветре́ горијане (Зав, Пок).
- горуи́ца** ж бот. *коровска биљка са жути́м цвеи́ом Sinapsis alba*. – Горуи́ца жлтó цвэ́ти и надја́ши сла́бо жито́, па и мору́зу у копа́ње (НМл).
- горчи́ви дни́** изр. *си́ароси́; дани муке, беде и невоље*. – Стигоше горчи́вити дни́, не́ма од њи́ бега́ње, че трпимо́ сас ба́буту (Км).
- госпо́чка вече́ра** изр. *обилна вечера (као код госи́оде)*. – Вечера́л сам госпо́чку вече́ру (Км, Бер).
- госи́оче девој́че** изр. *девојка из града*. – Говори́л сам с госпóче девој́че (Км, Бер).
- госи́оца** ж *домаћица која доноси ручак иољским радницима*. – Го́споцо, вода́ те одне́ла (Сук, Чин).
- госи́и се** несвр. **1.** *уживаи́и у обиљу јела и ии́ћа на ирпези*. – Сабра́мо се на вече́ру па се добре́ гости́мо с то́ва ме́со што оста́де оди срну́ту (ТД). **2.** *фиг. уживаи́и у иолном чину*. – Када́ му́жат до́јде од ра́боту, пр́во се гости́мо па после вече́рујемо (Соп).
- готови́на** ж *резерва (хране, новца)*; уп. готови́нка. – И́мамо готови́ну од све́, и и́мамо пару́ту (Изв).

готовинка ж дем. и хип. в. готовина. – Дóбар домаћин глѣда да си йма гото-
винку, да не узйма ништа на зајем (Пир).

грабљишта ж *гробље*. – Нáшата црква је поди грабљиштата (Орљ).

град гради над њѣга изр. *уздизаиши некога и сирейиши над њим*. – Воја
па Воја, град гради над јединцатога (Пет).

градина стрáторова изр. (н.п.). *башиа йод цвећем сирайшором*. – А там
градина све стрáторова (Рс).

грапужник м *грабова шoљага*. – Па отиди у лужник /Па отсечи гра-
пужник (Цер).

грбáвчи се несвр. *йогрбљаваиши се*. – Почѣ се грбáвчим, годинѣте ме
налѣгају (Ор, Кп).

грбóль м пеј. *грба*. – Йма си грбóль оди детѣ, текá се родило (Вој).

грвáљчек м дем. од грвáља *лойишастии комад снега, соли, сира, меса или
хлеба*. – Дáде ми тетка грвáљчек оди маслóто да си мажем на кришку (Рс).

грѓурав, -а, -о *йресавијен; йогрбљен*. – Што-чѣ ти грѓурави старци, само
да ти смитају (ДД).

гребенчáр м *занайлија који израђује гребенце*. – Имáло је мајсторе који
праје само гребенци, гребенчаре (Брл, Јел).

грѣован, -вна, -вно (н.п.). *грешан*. – Дрўга је дўша грѣовна (Кс, Бла).

грешљава несвр. *грешииши; йогрешино радиииши*. – Ни бáбичћете
грешљавамо и у орату, и у свѣ (Вој).

гривница ж дем. од гривна *гривна*. – Мáма че ми кўпи гривницу (БЧ).

грижа ж *брига о дому и укућанима*. – При њу је грижа големá за тија
дóм и за таја децá (Дој). Дóјче йжа, дóјче грижа (Дој).

грине срце изр. кл. *йрейући срце од великих емоција*. – Нá ти гривну, срце
ти гринуло (Км).

грипчйна ж *грип*. – Грипчйна ни пóвата, свй смо сá бóлни (Кс, Пир).

грличка ж (п.н.). *йишица грлица; фиг. беба*. – Гркај ми, гркај грличће (Рас,
При).

грм м *огњишиће усева (грашка, йасуља, йарадајза)*. – Ймам здвáјесе
грма грашак (Тм).

грмања ж. **1.** *огњишиће усева*. – Ймам там окол тријес грмање грашак,
појдó да и обѣрем (Соп). **2.** *мравињак*. – Типи бања у грмања (Соп).

грозјáрсчи, -ка, -ко *који је у вези са грозђем*. – Кáжемо грозјáрска кáца,
грозјáрска крóшња, грозјáрсчи кóш, грозјáрсчи ручк у лóзје, у бѣрбу (Вој).

грозница, изр. **нѣче си ни грозницуту дадѣ велика је шкршица**. – Сѣ-
бично, циција, тија си нѣче ни грозницуту дадѣ (Пет, Вој).

грóнћа десетóрка изр. *гранчица (лешника) са десетáк йлодова*. – Бѣре-
те друшће грóнће десетóрће (Д-Сл, Рс).

грњња се несвр. **1.** *киишии се ѿлодовима (воћка, ѿпарадајз, ѿасуљ ѿри-
ѿкаш).* – Јабалката се текá грњња сваку гѡдину, на ѹбаво мѣсто сам у насадѿл
(ДД). **2.** *згушњаваиши се (лисињањем, гранањем).* – Лѿстај гѡро, грњњај се (Зав).

грњње (лѣдно) с фиг. *клеветѣе, лажѣ; велика брига.* – На срѣце ми лѣдно
грњње (Гос).

грѡшчѣнце с хип. од грѡш *ковани новац од двадесетѿ ѿара (ѿеѿшина ди-
нара у Србији до 1918).* – Дѣда ми даваше по грѡшчѣнце од пѣнзијуту, да се
радујем (Сук).

грѣс м *руковѣѿ (влаиши); свежањ (цвећа, лековѿишх ѿрава, расада).* –
Набрала ми једњн грѣс равњѣц, тија жѿтијат, а ѡн растѣ кудѣ ѿма бѣл кáмик, у
Ковачѣво (Дој).

грѣкаве пѡле изр. *наборане ивице хаљине или сукње.* – Бѣле пѡле, грѣка-
ве (Зс).

губи сѣвес изр. *губиши свестѿ; губиши вољу.* – Ништа ми се не једѣ, почѣ
да губим сѣвес (ПРж).

гѣска ж зоол. (н.п.). *гуска.* – Од гѣска шија пѣна с ређија (Рас, При).

Д

дáва. изр. **дáва ѡтѡди** *збуњиваиши ѿрошивуречним наредбама, мошѿиши,
ѿогрешно усмераваиши.* – Дáвају му ѡтѡди и само ѡкају по њѣга (Црв).

давѿна. изр. (н.п.). **мѣсечино, давѿно леѿа** и *јасна месечино.* – Мѣсечи-
но, давѿно /Грѣјеш ли свѣде по свѣту (П-Љу, Вр).

далáмче с дем. *огрѿач.* – Бѡг убѿјо скѡпче од далáмче (Пс).

дангубав, -а, -о *који изѿскује много времена.* – Правѣње дудуци, дангу-
бава је тај рабѡта (ЦД).

дандогрѡдав, -а, -о *који је широких, раздрљених и маљавих ѿрсију.* –
Пѿтај тáм кудѣ че да бѡде: теквѿ се дандогрѡдави (текá) жѣне (Дој).

дáр. м мн. (н.п.). **дáри дарови (девојачки).** – Млѡго дáри да гѡтвиш. (Км,
При). Она че се с дáри подголѣми (Рас, НМл).

дáскалче с арх. хип. *млад учѿиѣљ.* – йчи, сѿне, шкѡлу, па да бѡдеш дá-
скалче (Пир). И свáта козарчѣта постáдоше дáскалчета (Д-Птч, Брл).

двадина́рка ж *мѣтáлни новчић од два динара.* – Врѿни си ми двадина́р-
куту, јá нѣмам пáре за врљање (Сук).

двајестѿца ж *мѣтáлни новчић од двадесетѿ динара.* – Сá излѣзоше
двајестѿце метáлне, јá ѿи не разликавам од десѣтицете (Пир).

двѣћи бр. *други ѿо реду.* – Кáжемо и дрући и двѣћи, ѿсто је (Брл).

двѝца/двојѝца бр. рет. *двојица; двоје*. – Двѝцата су одредѝни да ѝду да помогну (Зс). Дојдоше двѝца човѝка и једна жена с њи (ДД).

двојѝ се несвр. *одвајаѝи се од родиѝељског дома, иѝи на сѝрану (ѝечалба, школа, војска)*. – Детѝто се нејѝ двојѝло одома па га стра што че ѝде да бѝде слѝга (Пет).

двокаѝт м *адвокаѝ*. – Дадомо грдне паре по сѝдове и двокаѝти и не напраѝмо ништа (Јал).

двотѝнка ж *музика, једно народно коло*. – Научѝл сам да свѝрим двотѝнку и жѝкино кѝло (Цр).

дебелинтаѝ ж (*онај*) *дебљи део сѝабла*. – Дебелинтаѝта нек остаѝе, јѝтре че ѝу искарамо (Вој).

дебелѝак м *дебела баѝина*. – Па отсѝко дебелѝак, дебелѝак (Кр). Ка ѝзнем једѝн дебелѝак зачас че те научим како да слѝшаш (Кр).

дебелѝуска ж подр. *дебела женска особа*. – Баѝина дебелѝуска, она си на бабу лѝчи (ЦД).

деверѝ свр. (н.п.). *одредиѝи за девера*. – Мѝн кумѝше, браѝта деверѝше (Гос).

деверѝство с *обављаѝе улоге девера*. – За деверѝство трѝбе маљко постаро момчѝ, а ти си јѝш детѝ (ВЛк).

девојѝа ж рет. *девојка*. – Она порасла, девојѝа станѝла (Ру).

девојче. девојчетѝјица с зб. од девојченце дем. рет. *девојчица; млада девојка*. – Видѝ ли кѝлко су ѝбава девојчетѝјицата што пројдоше (Бла).

девојчетѝште с пеј. од девојче (*одраслија*) *девојчица*. – Девојчетѝштата ми главу размирише: траже да ѝим купѝјем премѝну, а не питуѝу ме ѝмам ли паре (Држ).

девојчетѝр ж зб. *девојке*. – Збраљо се којѝ момчетѝр, којѝ девојчетѝр, којѝ дечѝр, плѝно у двѝрат (Вој).

дека бѝло изр. *било где*. – Остаѝи га дека бѝло, нема да смѝта (Вој).

деѝа ж обич. *девојка која игра лажну невесѝу у иѝиоименом обичају који се изводи на неколико дана уочи свадбе*. – Тија обичај зовѝмо бѝна, деѝа или лада и извѝдимо га на неѝколко дѝна пред свадбу, обично у четвѝтак или пѝтак (Дој).

десетѝрѝе (грѝнѝе) ж мн. *ѝлодови леске у виду киѝа, свака са ѝо десетѝак лешника*. – У Габар у лешѝакат све десетѝрѝе (Рос). Друшѝе (Дѝнѝе), грѝнѝе десетѝрѝе (Рос, Д-Сл).

детѝѝо мѝсто изр. анат. *маѝерица*. – Помѝкнуло вој се детѝѝо мѝсто од тѝрет и не мѝж да рѝди (Б-Са, Пир).

детѝѝосује се несвр. рет. *детѝѝариѝи, ѝонашаѝи се као деѝе*. – Немѝј се детѝѝосујеш, стар човѝк (си) (Брл).

дефѐк м нов. *квар*. – Че си кѹпим нѹво, нѣчу да вѹзим мотѹр који је имал дефѐк (Дој).

дѐ-ч /кудѐ чѐш /дѐка че идеш изр. *куда ћеш*. – Дѐ-ч, брѐ, у чѹждо лѹзје (Нш).

дешавља се несвр. рет. *дешавати се*. – Ништа се не дешавља там (Држ).

дѹвја ж *дивља живоѹиња*. – Окамо на БѢдњу вѣчер дѹвје да дѹјду на вѣчѐру (Д-Бу, Сук, Чин).

дѹгни-слѐгни изр. шаљ. *разбој*. – Това ли је дѹгни-слѐгни (Рас, При).

дѹлив гажде изр. шаљ. *јакѹ добро гажде; лудо гажде (које не ѹрестѹаје да свира)*. – Дѹлив гажде, тека на шалу кажемо по цѹганщи када нѐкој свири и не умѐје да стане (НМл).

дѹлчица ж *неѹиѹ врло ѹанко (влас, конац, сѹабљика сѹирнине)*. – Вану се три дѹлчице оди житѹто и отсечѹ се са-срп (Јел).

динарће ж мн. *ѹклон за (ѹрви) роћендан дешѹѹу који доносе деда и баба ѹо мајци*. – Однесѐмо динарће на детѐ кад се родило: бабата кудѐлђу вљну, а дѐдата дрвѹну ложѹцу (Босиљка Алексић, 1940, ВЛк).

дирѐчек м дем. *ѹѹиѹорни дрвени сѹуб на граћевини*. – Закачи торбѹту на дирѐчекат, там ѹма јексѐр (ВС).

дѹрка несвр. *ѹдсѹиѹаѹи*. – Онѹ ме нѐшта изнѹтра дѹрка да се карам (Брл, Пир).

длакавѐје несвр. *обрасѹаѹи длаком*. – Почѐ да ми длакавѐје онаја рабѹта, вѹдим да стањѹјем женѹ (Изв).

длбѹ несвр. *дѹсѹи*. – Длбѹим трѹп, ѹчу да направѹм корѹто за кѹче (Км).

длгата бѹлес изр. мед. *рак*. – Ванѹла ѹу длгата бѹлес, болѹје а не здравѐје (Пир).

длгна ж подр. *висока (и мршава) женска особа*. – Бѐше млѹго висока па смо ѹу окали Длгна, длга Мѹља (Јал).

длжи несвр. *исѹезаѹи (ѹ ѹласѹиѹи од ѹесѹа); ѹродѹжаваѹи*. – Немѹј га тѹлко длжиш, да је тамн за на погачѹту (Пир).

доарчи свр. *сасвим ѹѹироѹиѹи*. – Доарчиѹмо брашнѹто, а нѐмамо паре да кѹпѹмо (Брл).

доарчује (се) несвр. *(ѹбрзано) несѹајаѹи залиха*. – Доарчујѐмо мастѹ, нѐје лѹше да прикѹпѹмо макар ћѹло-двѐ (НМл).

добрѹјтро с *јѹѹарњи ѹоздрав, добро јѹѹро*. – Добрѹјтро, гѹдина се вѹали с млѹдога бѹга и божѹча (Вој).

довлѐче. изр. фиг. *довлѐчѐ нѐкојѹ ожениѹи се (особом која не одговара ѹородѹѹи и родбини)*. – Ако довлѐчѐ нѐкојѹ ѹлу нѐма да бѹде добрѹ ни за нѐга ни за нас (Пет).

довржди свр. *сѣићи на моѣоциклу*. – Довржда с моторат и доведе девојћу, насмејал се до-уши (Кр).

догара несвр. в. догорује. – Жарта веч догара, нема зашто да гасиш (Км).

догледа се свр. *ѣроћи време обраћања ѣажње на свој изглед*. – Ја сам се догледала, бабино, за мѣн више неје огледало (Кр).

догорује несвр. *догоревати*: уп. догара. – Огњат догорује, тури му још једно дрвце (Сук).

дода ж об. **1.** *додолски обред, додоле*. – Дода је када молимо за ћишу и прскамо се с воду, а кажемо га и додола, додолица, а у Висок га кажу росман (ДД). **2.** *учесница у додолама, додолица*. – Наша дода бога моли (Цер).

додеси се свр. (н.п.). *десити се, догодиши се*. – Док је мајка из уста испустила /То се Марку додесило (Км, При).

додржи. изр. (н.п.) **додржу руће** не *ѣушити руке једно другом*. – Беле руће додржаше. (Дој).

додума ж *договор*. – Идомо на додуму, уговоримо свадбу (Км).

доживује несвр. *живети ѣоследње дане живоѣа*. – Доживујем веч, још малко ми остало (ВСв).

дозагрта свр. *завршити друго ѣрашење кукуруза*. – Дњњс дозагртамо, а јутре че прскамо лозје (Држ).

дозревује несвр. *сазревати*. – При нас у Беровицу јесење калемене круше и јаболће не дозревују (Бер).

доигра и **допоје** изр. *ѣроћи време младости и весеља*. – Ја сам одавна доиграла и допојала, са друђи играју и поју (Држ).

доѣује несвр. *наједати се довољно на обеду*. – Невѣста не доѣује: последња седне, прва се дѣса од трпѣзу (Чин, Об).

дојде (си) до густо изр. *доћи до ошѣрог (вербалног) сукоба*. – Дојде си до густо, када не можемо да се разберемо кој какво оче (Пет).

дојде си лебацати изр. *сѣићи до самог краја живоѣа*. – Старцат си веч дојел лебацат (Сук).

докопа свр. *довршити ѣрашење (кукуруза, ѣоврѣарских кулѣура, винограда)*. – Јучѣра са-злвуту докопамо лозјето (Сук).

докрајсује несвр. *ѣрошити остѣѣак (новца, намирница, здравља)*. – Минуше године, мину здравје, докрајсујем, нестањујем (Јал). Брашното докраисамо, а паре немамо да си купимо (Држ).

долина ж геогр. *уска долина (са ѣовременим ѣоѣоком)*. – Низ долину течѣ вода, там појимо стоку (Мр).

домаћинска работа изр. *ѣосао који се ѣиче домаћинсѣа*. – Ја си глѣдам домаћинсѣе работе, а кој кво си рабѣти не ентерѣсује ме (Сре).

домашарка ж *домаћица, редуша*. – Домашарке, сива голубице (Гос). Преко лето је домашарка постара жена која не може да иде у поље (ВЛк).

домѝља воденицата изр. *ѝриближавати се крај живоѝа*. – Пројде наше, сестро, домѝља воденицата (ВС).

домѝшља се несвр. *досећати се*. – Домѝшља се како да ме превари, па ми донел поклон за дете (Бла).

домладѝје свр. ирон. *ѝосѝати млад*. – Још си млада! – Домладѝла сам у шејесе и чѝтри године (Рас).

домучи се свр. *мучиѝи се до самог краја живоѝа*. – Још малко да поживим, да се домучим; малко ли сам се мучила у мој живот (Кп).

донѝкуде прил. **1.** *донекле*. – Донѝкуде иду па се пак врчају (Вој). **2.** изр. **донѝкуде си је (па) и тека** *донекле је ѝачно*. – Да ме је помагал, помагал ме је, донѝкуде си је и тека, ама ја му не могу будем слуга цел век (Држ).

доорује несвр. *завршаваѝи орање*. – Ни веч доорујемо жито, претѝкомо снѝгат (Сре).

допѝпује несвр. *(једва) доѝицаѝи*. – Једва си допѝпујем грбинуту, не могу да се почѝшам (Пир).

допрачује несвр. *ѝраѝиѝи некога све до ѝеговог одредиѝиѝа (куће, школе, ѝосла)*. – Снѝг-неснѝг, баба ме је допрачувала све до школу (Држ).

допрѝчује (се) несвр. *“киѝиѝи” иѝѝину, сѝварни догађај, ѝричу*. – Тека је било ко што ти исприча, а оно се после допрѝчује, наставља, измишља (Соп).

доручѝк м *рани (и краѝки) јуѝарњи оброк*. – Када да излазим из кућу, колко да је рано, узнем какво најдем и не излазим без доручѝк (Изв).

досаља несвр. в. *досолује*. – Она га досаља, воли слано (Држ). Ти све не досаљаш чорбуту (Пет).

доседи свр. (н.п.). *сачекаѝи ѝраво време за удају*. – Ајд у здравје ћѝри доседела. (Изв). Ти си ћѝри доседела. (Изв).

дослуша срце изр. *оѝказаѝи срце*. – Срцѝто га дослушало, само стануло, и готово (Пок).

досолује несвр. *додаваѝи со до жељеног укуса*: уп. досаља. – Не турам много сол, не обичам слано, а после си сваћи досолује по укусу (НМл).

досѝѝеује несвр. **1.** *сазреваѝи; сѝизаѝи*. – Старѝјем, доспѝвујем, гнилѝјем, сам си видим да је тека (Јал). **2.** *сѝасаваѝи ѝри врењу*. – Ја подмѝсим одвечер и оно доспѝвује до ујутро (ВСв).

достѝска свр. рет. *не моћи више ѝѝедеѝи*. – Стѝскамо, ама смо га достѝскали, нема од какво више да се шпара (Пир).

достуди свр. *одједном осеѝиѝи хладноћу*. – Ако ми достуди че облечѝм и капутат (Бс).

дотопи свр. *завршишӣӣ ӣрисмакање (о јелу)*. – Дете, дотопи си мѣдат; на ти још леѣац (ВСв).

дотопује несвр. *завршавашӣӣ ӣрисмакање*. – Што онӣ не дотопе ја̄ дотопујем, очѣстим тигањат до крај̄ (ПРж, Трњ).

дотурује несвр. *додавашӣӣ, доиуњавашӣӣ*. – Немој ми још дотурујеш у торбӯту, че ми је доста̄ једење за дњнс̄ (БЧ).

дотвнин прил. *до мрака*. – Играмо се дотвнин, па после̄ идемо на вечерӯ (Брц). Она̄ се неје̄ могла̄ извлече̄ дотвнин (ВЛк).

дотѣиња несвр. *доишицашӣӣ, додиривашӣӣ*. – Таја̄ мотка не дотѣиња до горе, донесӣ по̀длгу (Вој).

доубавје свр. *ӣресӣашӣӣ бӣшӣ лей̄*; уп: доубави. – Још сӣ убава, ба̀бо Рајно? – Мо̀ре, доубавѣла сам ода̀вно, ме́чка че се упла̀ши од мене! (Јал).

доубави свр. в. доубавје. – Била̄ сам на̀јубава у цел̄ крај̄, свӣ су гледалӣ у мене, ама сам са̄ доубавѣла (При).

доцеѣи свр. *довршишӣӣ цеѣӣање дрва; докидашӣӣ (веш, ӣосӣељину)*. – Доцеѣише се веч и постѣлѣе и завѣвѣ; трѐбе но̀во, а нѐма (Сук).

доцепује (се) несвр. *корисшӣӣӣ до год̄ ӣраје (обу̀ћу, веш, ӣосӣељину)*. – Тѐбе че купим̄ оп̀нци од желѐзо, да тра̀ју, да се не доцепују (Бер).

доцуца се свр. пеј. *навратишӣӣ неѣозван (и неѣожељан)*. – Доцуца се комши́ка па си не умеја̄ оти́де и ја̄ се забавӣ за на њѣву (Пет).

доцуцује се несвр. пеј. *честӣо навраћашӣӣ неѣозван и неѣожељан*. – Откако̄ оста̀до удовица̄, јед̄н удовѣц̄ поче̄ чѐсто да се доцуцује у нас̄ (Сре).

доцѣвти свр. *ӣриближишӣӣ се крајӯ цеѣӣања, доцѣвташӣӣ*. – Не чѐкај, коса̀чко, трава̀та че доцѣвтӣ (Пл).

доцѣвтује несвр. *ӣрецеѣивашӣӣ*. – Ка̀јсијата веч доцѣвтује, ама ме стра̀ да у не уватӣ мра̀зат (Нш, Гра).

дочу̀вује несвр. нег. *(не) имашӣӣ слаб̄ слух*. – Ста̀рцат не дочѐвује, па му с ру̀ће казу̀јем (Сук).

дочу̀је свр. **1.** *усӣешӣӣ чу̀шӣӣ (уѝркос расӣојању или галами)*. – Дочу̀је га ма̀јка, па рече̄ (Пк). **2.** обично уз негацију *чу̀шӣӣ*. – Ја̄ понека̀д не дочѐјем, замислим се (Држ).

дошатри свр. *дошеӣашӣӣ (уз великӣ на̀јор)*. – Ба̀бичката једва̄ дошатри да откљу̀чи капѝјуту (Кр).

дра̀ђи́чка ж реч. којом се наговештава пријатна вест. – Речӣ дра̀ђи́чка па че ти ка̀жем кој те по̀здрави (Сук, Вој).

дрвеница ж *дрвенӣ део самара*. – Дрвеница на самар̄ је све̄ што је дрвено (Пк).

др̀давка ж (н.п.). *сӣаринска народна игра у колу*. – А̀јте, љу̀ди, на̀-оро / Да ѝграмо др̀давку (Ста).

дрѐнка риба ж зоол. *врста рибе*. – Дрѐнће рибе су свáтове (Зс).

дренóвинка ж *шћай од дрена; дренова байшина*. – Ўзнем си дренóвинку па излѐзем у нáрод, да ви́де да сам јóш жív (Држ).

држй несвр. (н.п.). *сйречавайи*. – Женѐте ме, не дрште ме (Пок).

дрикер м *дводелна койча која се закойчава уйискивањем једног дела у други*. – Дрикери су скопчетија за убаву жѐнску дрѐју; притисне се мýшкото да улѐзне у жѐнското (Држ).

дрипýлак м мн. дрипýлци подр. *изношени комади одеће*. – Чýла сам у Базóвик и Рагодеш да свѐ што је нóсено, што је оветѐло, óкају дрипýлак (Бз).

дришља м подр. *неуредна (и дроњава) мушка особа*. – Врѐве жѐне да га жѐне, чйча дришља не помйшља (Км. Вој).

дрљава ала изр. подр. *зайушиена (и бескаракйтерна) особа*. – Оди тýја дрљава áлу нѐчу ни орѐј да ўзнем (Вој).

дрмáтор м подр. *особа на високом йоложају*. – Тáја женá станýла дрмáтор и сá она́ управља с нáшу држáву (МСв).

дрндóљ м подр. *брбљива особа*. – Тйја дрндóљ ме опáда при свй, а доóди да вој дáвам каквó си нѐма (Вој).

дрóбне сýзе рóни изр. (н.п.). *нейрекидно йлакайи*. – А мајћа вој дрóбне сýзе рóни (Кс, ВСв).

дрóнци м мн. *одевни йредмети; йосйѐљина*. – Понѐсо дронци́ти да опѐрем на реку́ту (Об).

дрплýсан, -а, -о трп. пр. подр. *дроњав (и йрљав)*. – Йде дрплýсан по селó, тражи пáре за цигáре (Пет).

дрта дртогија изр. подр. *сасвим сйара, немоћна и неугледна особа*. – Áјд одáтле дрта дртоги́о (Км, При).

дрýги брајћа/дрýђи брајћа изр. *браћа или сесйре од сйричева или йѐшáка*. – Ми смо сас нѐга дрýги брајћа, баштá ми и мајћа му су брат и сестрá (Гос). Нáши дедѐве су дрýђи брајћа, па смо на по тóва рóднине (Зав).

друмýје несвр. (н.п.). *(дуго) йушйовайи друмом; нейрекидно и дуго йешачийи*. – Друмом нек друмýје (ЦД).

друсýн-друсýн узв. при цупкању детета којим се подражава коњски кас. – Друсýн-друсýн, текá удáра сáгњица кадá јáшиш коњá (Јел). Друсýн, друсýн, јáране (Јел).

дрцне се свр. **1.** *брецнуйи се, одбрусийи некоме*. – Штó се дрцну текá, нйшта ти лóше несѐм реклá (НМл). **2.** *фиг. ойкинуйи, йрисвојийи*. – Од стáрца што се дрцне, а нйшта му се не прýжа (БЧ).

дршчица ж дем. од дршкa: *йѐшѐљка (на лисйу, йлоду, грозду)*. – Увáни грóзат с лѐвуту рýку за дршчицуту, па зóбај (Кр).

дубáљка ж *(велики) дрвени маљ*. – Кóлци се не побивáју сас чýк, него сас дубáљу (Пет).

дува̀ни несвр. **1.** *снабдева̀ӣи дуваном, цигарѐӣама.* – Ја га дуваним, стално ми тра̀жи цигаре (Пет).

дува̀чка ж *дувачки инс̀трумен̀ӣ; фрула.* – Оче да свѝри а нѐма дувачку (П, Пир).

ду̀вка ж *(мала) ру̀ӣа; ру̀ӣа уо̀ӣӣӣе.* – Зе̄ц ко̀па ру̀пу, а лисѝца ду̀вку (Пн).

ду̀да ж, в. дудулѐја. – Ва̀ј, ду̀до ле (Пн).

дудулѐја м *учесник обрѐда до̀долице;* уп. ду̀да. – Једно̀ напра̀јмо на дудулѐју, голо̀главо, па му сѝпемо во̀ду (преко гла̀ву) (Пн). Ишлѐ смо дудулѐје, пр̀скамо се с во̀ду (Кс).

ду̀је се несвр. *о̀ӣӣца̀ӣӣ.* – Ступа̀лфете ми се почѐше ду̀ју, срцѐто ми ло̀ше (Пир).

ду̀ма ова̀ка изр. *чинѝӣӣ ова̀ко (срце, болесно мес̀ӣо на ѝтелу).* – А срцѐто ми ду̀ма ова̀ка, са̀мо што не искоч̀и (Држ, При).

ду̀мба-лу̀мба узв. којим се подражава бучна музика на свадби. – Ду̀мба-лу̀мба шѝкака /Нѐма сва̀дба нѝкаква, никаква (НМл).

ду̀нђерс̀е трес̀е изр. *ивер̀је нас̀тало од ѝтеса̀ња грѐда ѝри гра̀дњи.* – Поболѐ се на дунђерс̀е трес̀е (Пс).

ду̀нђа ж *ду̀ња.* – Врза̀ла љу̀љућу на ду̀нђу (Км, При). Да до̀носим ду̀нђе и ја̀балђе (Држ, Трњ).

ду̀рлав, -а, -о подр. *срдљив.* – Ти си мло̀го ду̀рлава, за нѝшта се раср̀диш зача̀с (Сре).

ду̀йка ж *дужи, шу̀љи и дебљи део с̀табљике ко̀ноиље, који се користѝ као свеѝшљка.* – Невестата свѐти сас ду̀тку, а ми вечеру̀јемо (Пс).

ду̀шманче с дем. од ду̀шманин *зао човек.* – Ако је још ма̀лечко, али је ста̀нуло ду̀шманче големо̀ (Сре).

ду̀шуту зорле пу̀шта изр. *једва диса̀ӣӣ.* – Дѐда Мѝла почѐ душуту зорле да пу̀шта и у кра̀тко врѐме умрѐ (Пн).

дњњ̀сче-начњ̀сче изр. *дано̀ноћно.* – Дњњ̀сче-начњ̀сче, стално му стојим на̀-нође, не мо̀гу си до̀спим, не мо̀гу се одм̀орим (Км).

дњњ̀ам-ночња̀м изр. *дано̀ноћно.* – Дњњ̀ам-ночња̀м, све сам на̀-нође, детѐ ма̀лечко чу̀вам (Сук).

Ђ

ђаволес̀то прил. *лу̀каво; заводнички.* – Ђаволес̀то га казу̀је, и пра̀ви смѐј, и на кра̀ј не мо̀ж да разбѐреш дали је приста̀л или нѐје (МЈ). У̀баво дево̀јчето, и ђаволес̀то ме глѐда (Чин).

ђерман м *миѠолошко биће које наводи градоносне облаке на леѠину*. – Пренеси га, **ђермане**, у Стáру плáнину (Ос).

ђиздáви несвр. *украшаваѠи (особу, хаљину, венац)*. – Док га ви́ла, све га **ђиздави́ла** (Гос).

ђувегли́ја м *момак изабраник*. – Ђувеглије, гдé смо да смо (При). Он је мој **ђувеглија**, мо́ж да га глédате само óтстрану (При).

ђул-бостáн м (н.п.). *најлеѠиши босѠан*. – Не донесе **ђул-бостáн** /Нел до-не́се јабуку (Д-КВ, ЦД).

ђумле прил. *заједно, скуѠа*. – Улэ́зимо **ђумле** и затéкомо **ђи** на вечéру (Рас).

ђурђил-већил ж (н.п.). *Ѡрво и најбоље мушко јагње са рошчићима, намењено клању за Ђурђевдан*. – Она тра́жи **ђурђила-већила** (Пк).

Е

é реч. *ено*. – **É** у брэгат, гóре нади ба́грнечето (Вој).

еее, ѝ узв. при певању, обично на крају веселих песама (свадба, прело, уранак). – Кудé појдé брале за девојћу, **еее, ѝ** (При).

ееј узв. обично на почетку песме. – **Ееј**, ја подúни вéтре гóрјанине (НМл).

éле везн. *али*. – **Éле** да си му дáла бар бомбóнку, детé је, нáда се (СГл).

ém...ém везн. *уѠкос забрани, и Ѡоред Ѡога шѠо*. – Орач óре у свéту нéдељу /**Ем** нéдеља, **ем** Преобра́жење (Кр).

ергэн м шаљ. *момак*. – Дóбро вéче, **ергэн** дéдо (Цр).

Ж

жа́жми свр. *зажмуриѠи; не видеѠи код очију*. – Немóј си жа́жмáл, глédе си прéd-ноће (Вој). Од ба́бу сам си чу́ла да ка́же: – Ка́ко да је жа́жмáла та́ја ала́, не ви́ди кудé ѝде! а ма́јћа ми ка́же жа́жмáл, жа́жми (Вој).

жа́лети несвр. *жалиѠи*. (Гос). – Јá ћу те́бе жа́лети, жа́лети (Км).

жа́лно прил. **1.** *Ѡужно*. – Летéло, жа́лно појáло (Пк). **2.** *жељно*. – Другá-та деца́ једú, а оно́ жа́лно глédа, нéму не дáвају (Трњ).

жа́ло с фиг. *јабучица; неѠце*. – Жа́лото чу ти извáдим, да не дрнкаш више за мéне (Зав).

же́га-неже́га изр. *било жега или не*. – Же́га-неже́га, на њíву се мóра ѝде (ВЈ).

жѣнска чишаљћа извр. подр. **1.** *мушка особа која има слична интѣресовања као жена, која се радије дружи са женама и која се у ѣонечему ѣонаша као жена.* – Научил да прѣде и да плетѣ, асли жѣнска чишаљћа (Вој). **2.** *ѣедер.* – Он је жѣнска пѣтка, жѣнска чишаљћа ко Зѣрија из Кѣмје (Сук, Вој).

жѣиља несвр. (н.п.). *жѣѣи.* – Кудѣ мѣме жињаље (Км, Бер).

жлт м *жсуило, самриичка боја.* – Жлт врљи, гѣтѣв је, нѣма му се више наѣамо (Сре).

жлтѣрѣц брдѣк извр. *врѣи ране шљиве крушкастѣог облика ѣогѣдне за сушење и ѣѣкмез.* – Дѣда ти је у Ливѣду и Под лѣзје насаѣил тија брдѣци жлтѣрѣци, онѣ рѣно стѣсају (Вој).

жужуличе несвр. *шѣѣуѣѣи удѣѣје у већѣј груѣи особа, ѣућѣриѣи.* – Лѣпа и Вѣрка, одѣѣиле се у ћѣше, па жужулу-жужулу, сѣмо шѣпчу, сѣмо жу-жиличу нѣшта (Вој).

жўли (се) несвр. *жўљѣи.* – Када троним мѣрузу оно ми се жуље дланѣве (Вој). Жўли ме матѣката, измѣзни ѣѣ држѣљѣто (Сук).

S

санћѣја ж *узенѣја (дѣве узенѣје уз седло: лева и десна).* – Да му скинеш нѣће од санћѣје (Гѣс).

себљѣше свр. *ѣрезѣѣи.* – Себљѣсѣла сам, тресѣм се, дѣјте ми нѣшто да се згрѣјем (Држ, Трњ).

З

за никуде нѣје извр. *није више низѣиѣ.* – Остарѣло, ослабѣло, веч за никуде нѣје (Об, Пир).

зѣване се свр. рѣт. *зѣлѣѣи се.* – Уловачуту тўрам преко пѣсак или преко пѣпел, да се не зѣване за зѣмљу (Бе).

зѣвѣра свр. (н.п.). *намѣѣи девојку да се зѣљуби.* – Шѣнко си Бѣнку зѣљга, зѣвѣра (ВЛк).

зѣвати бѣлку извр. *ѣѣлѣи.* – Зѣвати бѣлку у рѣтѣт и ѣди товѣ умрѣ (Вој).

зѣвѣ кѣло извр. *ѣѣѣѣи кѣло;* уп. зѣѣѣди кѣло. – Дѣвам пѣре на свѣрѣчи, ѣчу онѣ да зѣвѣ кѣло (ДД).

зѣвѣ свр. фиг. *ѣѣѣѣи мѣсли, ѣѣѣѣи (зѣѣѣ ѣѣѣѣ, сѣѣѣѣѣѣѣѣѣ).* – Несў пијѣни, али добрѣ зѣвѣзли (ГД).

зави́ва се несвр. (н.п.). *йос̄т̄яјай̄т̄и све нейодношльивији (бол, брига, мука).*
– Му́ка се зави́ва /Шу́ма се разв́ива (Држ).

зави́ја несвр. *йокривай̄т̄и.* – Ба́ба ме зави́ја преко но́ч, а́ко се откри́јем (Бз).

зави́је се о́ро изр. *разиграй̄т̄и се велико коло.* – Ко́лко се ко́ло зави́ло. (Соп). На сабо́р се зави́ју по не́колко ко́ла у селó (Соп).

заво́ди ко́ло изр. в. заведе́ ко́ло. – Обричи́ше, ко́ло заводи́ше (Гос).

заво́јчесте ру́ће изр. *лейо обликоване руке (деи́шета, леје жене).* – Бе́ше мло́го у́бава, т́нка, заво́јчесте ру́ће и но́ђе (Ру, Тм).

завр́џа несвр. *задржавай̄т̄и (у йролазу).* – Немо́ј ме завр́таш, не́мам вре́ме за орату́ и коби́лка с котло́ве ми на́-рамо (Соп).

завуто́тина ж *замла́џа; мушка особа која йос̄тавља глу́џа (и бес̄т̄идна) йи́џања (чест̄ио намерно) како би скренула йажњу са главне йеме.* – Не са́кам ту́ја завуто́тину ни да чу́јем ни да ви́дим у моју́ ку́ћу (Држ).

загла́вен, -а, -о трп. пр. од загла́ви *заглавџен.* – Вратáта загла́вена, не мо́гу ђи отво́рим (Пир).

загла́вља ру́пу изр. *умрей̄т̄и и йојуни́џи свој гроб.* – Сва́к си загла́вља своју́ ру́пу, не мо́гу да у́мрем за те́бе (Зав).

загла́вља у груди изр. *омай̄т̄и дисање, има́џи ас̄т̄му.* – Почé ме загла́вља у́-груди када́ је маглови́то (Дој, Пир).

загни́лџе свр. *йочей̄т̄и гњили́џи.* – Ско́рушете веч загни́лџе, добре́ су за једење (Јал).

задр́жа (на) конáк изр. (н.п.). *мамит̄и (ојасне йролазнике) да свра́џу на сјавање.* – Дава́јте у, не др́ште у /Да ви конáк не задр́жа (Км, Бер).

заживе́је несвр. *доживей̄т̄и дубоку с̄џарос̄џи.* – Мо́ј де́да је у́баво заживе́л, још ма́лко па че удáри у сто́ту (Км, При).

зас̄дан у с̄ндáне изр.(н.п.). *у́џамничен.* – Зас̄дан је Ра́де у с̄ндáне (Км).

завр́та несвр. *заузвр̄џай̄т̄и.* – Завр́та рукавэ и бр́ка у вр́чвуту, ва́ди с̄ирење (Пет).

заво́ри свр. (н.п.). *йочей̄т̄и свий̄т̄ай̄т̄и (зора).* – Бе́ле зóре зазор̄иле, о́че да свáну (Пс).

зай́ска несвр. (н.п.). *зай̄раж̄иџи.* – Па зай́ска што га ни́где не́ма (Рас, При).

зајáзује несвр. *браном зай̄варай̄т̄и йроџок воде.* – Зајáзујемо водúту да си мо́ж од јáзат нава́цујемо гради́не (Вој).

за́јде мо́зак изр. *излай̄иџи.* – До́јде си вре́ме, човéку за́јде мо́зак у те́ја на́ше го́дине (Држ).

заклапáчка ж *йоклоџац (мањег) суда (грне́џа, лонца, коџла).* – Не оста́вљај млекóто без заклапáчку, мо́ж да при́де ма́чка (Вој).

закла́чује несвр. *љуља̀ӣӣ (їовремено)*. – Не закла́чуј ла́мбу́ту, неје́ ти то́ва за игру́ (Вој).

закло́мче свр. *заљу̀ља̀ӣӣ їечносї̄ у їолуї̀разном суду, їрому̀ћкаї̄ӣ*. – Закло́мчи га да се изме́ша па га после пи́ (Вој).

закло́й изр. (н.п.). **по́рте под закло́па** *закључане кайи́је*. – Вїздан су њим по́рте под закло́па (При, Пн).

закло́пује несвр. **1.** *закључава̀ӣӣ*. – У на́шу малу́ ни́кој не закло́пује вра́та, не́ма лопови́ (Јал). **2.** *їоклаї̀аї̄ӣ*. – Закло́пуј ка́цуту да се не ву́кне погана́ц (Вој).

закља́ка свр. *заї̀рља̀ӣӣ жиї̀ком масом*. – На́мерно ми за́кљака а́љинуту сас пе́кмез да не́мам у квó да ї́дем на́-оро (ПРж).

закорéни се свр. **1.** *уко́рениї̄ӣ се*. – Кудé се пи́рат закорéни не мо́ж га после очї́стимо (Пет). **2.** **закорéни се бо́лка** изр. *усї̀алиї̄ӣ се и їо́јачаї̄ӣ бо-лесї̄*. – За́корени се бо́лка при не́га и не попу́шта, пропа́да мла́д чо́век (НМл).

закрї́ли свр. (н.п.). *крилима засениї̄ӣ*. – Сво́ му не́бо че́ле закрї́лиле (Пс).

залежї́ свр. *їочей̀ӣӣ болова̀ӣӣ*. – Залежа́ла кў́чка Па́вловица (Рас, При).

залелéје се свр. *заљу̀ља̀ӣӣ се; залеї̀ршаї̄ӣ*. – На́иде ви́рушка, за́лелеја у се а́љината, ди́же се ўвис и сви жетварé видóше каквó ї́ма испод њу́ (Пк).

залéпен, -а, -о трп. пр. од залéпи: *залеї̀ӣӣ*. – Ўмрлицата му залéпена гóре на бандéруту (Км).

зали́сен, -а, -о трп. пр. од зали́си *наї̀равий̀ӣӣ некоме белегу на лицу (каме-ном, ударцем)*. – Ако те ја уда́рам, ти́ че óдиш зали́сен це́л живóт (Сук, Вој).

залога́ји несвр. *јесї̄ӣ мало; јесї̄ӣ с ногу*. – Помáлко залага́јим, не́мам више во́љу ни за једе́ње (Тм).

залóжи опња́к изр. *сї̀авий̀ӣӣ кожњи їодмеї̀ач да шї̀иї̄ӣ од воде и хладно́ће*. – Залóжи ми, ба́бо, опња́цити, веч прогледа́ли одоздо́ле (Вој).

залу́та с мо́зак изр. *изгубиї̀ӣӣ разум*. – Залута́л с мо́зак од мло́го бри́ђе (Чин).

замáн изр. **на јед́н замáн** *исї̀овремено*. – Она́ на јед́н замáн рабóти по две-три́ рабóте (ВЛк).

зема́ује несвр. *(їреї̀ећи) замахи́ваї̄ӣ (и їовремено удараї̄ӣ)*. – Немóј да зама́ујеш на ме́не да те не избї́јем ко вола́ у зе́ље (Пет).

замешу́је несвр. (н.п.). *мешаї̄ӣ сї̀ада*. – Овце ме́ша, ту́ђе замешу́је (Км).

замї́не се свр. *їро́ћи све; забора́вий̀ӣӣ се све*. – Тека́ је билó, тека́ је и са́: про́јде вре́ме, замї́не се све́ (Гра).

замої̀рре́је свр. *уї́амї̀ӣӣӣ; заї̀азиї̀ӣӣ*. – Детéто замóтрéло, онó ми рече́ (Бз).

замрѣжи свр. (н.п.). *ѿокриѣи као мрежом, замрачиѣи*. – А слнце му пчѣле замрѣжиле (Бер, Км).

занајачек ж хип. од занајат *занајѣ*. – Момчѣто ѣма убав занајачек, убаво че поминеш с њѣга (Сре).

занишава несвр. (н.п.). *њихаѣи шуму (вѣтар)*. – Ђма пѣсма: вѣтар гору занишава, чула сам у од свекрву (Бз).

заѡцује се несвр. рет. *зацењиваѣи се (од смеха)*. – Он њим прѣча, а онѣ се заѡцују (од смѣј) (Вој).

заѣчаѣи свр. фиг. *угушиѣи (болесѣи)*. – Запечати га бѡлка, сѡмо се ѡћута одједнуш (Рас).

запѣца несвр. *седеѣи уз ваѣру; грејаѣи се на сунцу*. – Запѣцамо старе кости зѣми уз огњѣште, лѣти на слнце (Бз).

зѡлийѡѣине ж мн. *замршени рачуни; замршени односи*. – С Јордѡна ѣмам големѣ заплитѡтине: узѣма, а ни врча ни плѡча (Вој).

заповѣдано прил. само у наведеном изразу: *наређено, намеѣнуѣо*. – Чѣре, не билѡ ти заповѣдано, ја ми придрж цеѡило то да се убаво увржем (Вој).

запролѣтује се несвр. *ѡѣѡљаваѣи ѣосле дуге зиме*. – Миѣне ли Зарезѡја онѡ се пѡчне запролѣтује, орѣмо овѣс (ДД).

зарѡвња свр. *ѣоравнаѣи*. – Узни гребуљчѣто и убаво зарѡвњај граѡнуну (ДД).

зарѡвњује несвр. *равнаѣи, заравнаваѣи*. – Мѡкра земљага, немѡј ѣу сѡ зарѡвњујеш (БЧ).

зарастѣура (се) несвр. *ѣочѣи (се) рушиѣи (зграда); ѣочѣи расклаѣаѣи (аѣараѣи)*. – Голѣм па мајстор: зарастура машинуну, па убрка којѣ кудѣ оставља, па се уплаши се како че ѣу на крај склѡпи (Изв).

зарѣзује несвр. нег. *(не) ѣошиѡваѣи, не ѣридаваѣи важносѣи*. – Дѣгал нѡс, господѣин: прѡви се паметан, ама га нѣкој не зарѣзује (Кр).

Заризѡја/Зарезѡја м *Трифунѡв дан, 14. фебруар*. – На Заризѡју зарѣжамо лѡзје (Пир).

зарѡбује се несвр. *зубиѣи слободу због неѣромишљеносѣи*. – Нѣчу да се задужујем и да се зарѡбујем (Сре).

зарѡди (слнце) свр. *свиѣаѣи*. – Штѡм зарѡди слнце, тој пѣле дозѣва ја то чекрк, чекрк (Цр).

засѡља несвр. *сѣављаѣи ѣѡѣребну количину соли у јело*. – Пазѣ ка засѡљаш, све нѣкако испѡдне млѡго слѡно када ти сѡлиш (ВС).

зѡсебан, -бна, -бно *ѣосебан*. – Таја ѣѣва је зѡсебна, остањује за родѣтељи (МСв).

зѡсебно прил. *одвојено, ѣосебно*. – Ви двѣ че појѣте зѡсебно, нек прѡво онѣ да отпоју (При).

засѣвница ж *захваїи њиве ѿри сејању замахом руке; уска ѿарцела*. – Ма¹лечко њивчѣ, колко једна засѣвница (БЧ).

засѣљује се несвр. рет. *досѣлавати се*. – Засѣљујемо се у град, дождо¹мо на ледину и почемо да прајмо кућу (Бе).

засѣни у очи изр. *ѿомуѿиши се вид*. – Засѣни ми у очити одједну¹ш и са¹мо падо (Пс).

засечѣ рамена изр. шаљ. *сѿвориши човека (бог; родиѿељи)*. – Он си је будала откако се роди¹л, откако му је бог засекал рамена (Бе).

заскучи свр. *ѿочѿиши цвилиши (ѿас)*. – Заскуча Шарко, некоје га дете потревѿло с ка¹мик (Пет).

засмрцује несвр. *одаватиши неѿријаѿиан мирис*. – Засмрцује, у собуту има нешто уплесња¹вело (МЈ).

засоли свр. **1.** *сѿавиши ѿѿребну количину соли, ѿосолиши*. – Засоли га с ме¹ру, отварај очи (Чин). **2.** *заѿрашиши нечисѿоћом, наѿруниши (очи, воду, јело)*. – Диже сеното нади водуту и засоли ѿу сас трину (Км).

застално прил. *сѿално, заувек*. – Нек остане тија чу¹к застално при тебе: ја си имам једн за мене (Трњ).

застилка ж *комад ѿканине којом се засѿи¹ре ѿуна врећа*. – Направила сам си три нове пртене застилѿе и закрпила сам свѣте врече (Јал).

застоји се свр. (н.п.). *засѿаиши*. – Застоја се слнце насред не¹бо (Држ).

засушује се несвр. **1.** *сушиши се (земља, ѿремаз на зидовима, ѿод)*. – Че га чекамо да се засушује недељу-две па тѿг че крѣчимо (Ор). **2.** *ѿочѿиши се зацељивати рана*. – Почѣ ми се засушује раната, бог да помогне од тија мелѣм (Рас).

зайоѿује несвр. *ѿрисмакаиши*. – Он почѣ да затопује с големи залци, све че обѣре, нема да остане за нас (Пир).

затридом м *особа која у својој кући ради на шиѿиѿу*. – Газда ловѿија – затридом (Брл).

зайрѿса ѿѣсму изр. *зайрѿсаиши глас*. – Она ка¹да поје затрѿса пѣсмуту, а у¹баво поје (Зав. Км).

зацељѿак м *замлаѿа која жесѿоко намеѿе свој сѿав, особа која намерно ѿосѿавља глуѿа и скаредна ѿиѿања*. – Не почињај орату с тога зацељѿака да те не обрука и да те не изѣзве да се караш (Пир).

зачушка свр. рет. изр. **зачушка у гроб** *ѿокриши мрѿвачки сандук земљом, сахраниши*. – Зачушкамо зѣмљу, покрѿмо дѣду Ча¹лу, нема више да га има (ВЛк).

заш прил. *зашѿо, због чега*. – Могу, могу, заш не могу (Пн). Заш ми не врѿташ лопату¹ту (Бла).

заштѣди свр. *ушїѣдеѣи*. – Теј паре несѹ доста, трѣбе још малко да заштѣдимо да си мѹж кѹпимо шпѹрет (Кп).

заштѣдује несвр. *шїѣдеѣи*. – Малечка ми пѣнзијата, ама ја заштѣдујем, па ѿмам (Гос, Пир).

заштѹпује (се) несвр. *уїѣабаванѣм зашїїїїног слоја (їеїела, земље) обавља се изолација од ваздуха*. – Заштѹпује се када се прѣви ѣумѹр, ѿсто и када се печѣ крѣч (Рас).

збѣре грбїну изр. *їогрбїи се од сїѣаросїи*. – Оборїмо главе, збрамо грбїне, штапове ѹ-руѣе, готѹве смо (Сре).

збїра несвр. фиг. *сїициѣи*. – Збирал сам цѣл живѹт, деца ми да ѿмају, да се не мѹче (ВСв).

збїра душицу изр. *јѣдва дисѣи*. – Збїрам душицу, јѣдва се сплїтам, това нејѣ живѹт (Сук).

згази свр. фиг. *їогодиїи несреѣа*. – Згазише ме бѹлѣе, несреѣе, смртове, више несѣм чѹвѣк како трѣбе (Трњ).

зглѣцују се и почѹшкују изр. *размењивѣи мисли очима, мимиком и гесїовима*. – Почѣше се момчѣто и девојчѣто зглѣцују и почѹшкују, пак че засвѣдбе Станїмир и Мїлка (Вој).

зглобан, -бна, -бно *злобан*. – пма зглобан на̀род, не воли да си вѣсел и да ѿдеш напред (ВСв).

згѹѿви свр. (н.п.). *їриїремиїи*. – Несѣм си дѣри згѹтвїла (Пс).

згрѣје јѣјца изр. вулг. *загрејѣи се (мушкарац)*. – Осѣбо, па сѣдо уз огњїштето да згрѣјем јѣјца (Бе).

згугуљи се свр. *увуѣи враїи (због хладноѣе, глади, болесїи, бриге, сїида, сїѣаросїи)*. – Кокѹшѣте се згугуљиле, зима ѿим (Пет).

згѹжва се несвр. *савиїи се у клуїко*. – Згѹжвам се текѣ на крѣветат и трпїм, нема кој ни воѹду да ми принесѣ (ДД).

здава се несвр. рет. *сїварѣи се; раѣѣи се*. – Текѣв дѹбар чѹвѣк се здава јѣдампѹт у стѹ гѹдине (Сре).

здватрїјес/здвајес-трїјес бр. *їридесѣїак*. – У Бѣлу ѿма здвајес-трїјес куѣе (МЛк). Чѹвамо по здватрїјес ѹвце нас нѐколко у сѣло, и това је (Јал).

здравко м перс. *здравац*. – Поручїл је здравко по овчѣре (Гос, Пк, ВЛк).

здѹва свр. *учиниїи да исїрули*. – Здувала је до дѣвет прѣстїрѣе (ЦД).

здѹван у грудїти изр. мед. *болесїан од ѿлуѣне болесїи*. – Из рѣтат до-нѐсе бѹлку, здѹван у грудїти; лѣк не најдо̀мо за мојѣга Тїку (Вој).

зевња́ ж (чиїав) свѣї. – За ѹѹ се је зевња́ размирила (Пс).

зевња́н, -а, -о *који је (израѣен) од земље; који је од ѿечене земље (їосуда, цигла, цреї)*. – Јѣли смо из зевња́не панице и ѣувечѣрѣе (Вој).

зевња́но с поим. прид. *йосуда од йечене земље*. – Гр̀нци, вр̀чве, пани́це, јели смо из зевња́но (Пет).

зелѐн, -а, -о фиг. *који је незрео, недорасѝао; невешѝи*. – Још си ти зелѐн за ту́ја ра́боту, трѐбе при мајсторатога још да учиш (Км).

зелени́ка изр. (н.п.). **го́ра зелени́ка зелена йланина**. – За́лади се го́ра зелени́ка (Гос).

зѐма несвр. (н.п.). *узетѝи (за мужа; за жену)*. – Ја не йдем да те глѐдам / Већ ја йдем да те зѐмам (Км, При).

зја́је/зја́ји несвр. *зјаѝѝи*. – Ба́ба ти ба́је, дупка ти зја́је (Км, При).

зја́јчичи глѐда/у зја́јчичи глѐда изр. *йродаваѝи зјала*. – Отишла́ на чешму́ да глѐда у зја́јчичи (ВЛк).

зла́ на́рана изр. *лоша храна; лош живои́*. – Ста́ра плáнино, зла́ на́рано (Бе).

злѝвица ж, дем. од злѝва *заова*. – Бе́ле гу́је су јој злѝвице (Зс).

змија́ осб́јница зоол. *врѝа оѝровне змије*. – Змија́ осб́јница је млого ђпасна змија́, а йма у коди на́с (Пк).

змија́к м (н.п.) *врло брз коњ*. – Коња́к ли је, змија́к ли је? (При).

зђба зђб изр. *јесѝи овас, јарму (коњ, магарац)*. – Није јѐло /Није зђб зђбáло (Брц, ВЈ).

зђра-ма́ра изр. *рана зора*. – Зђра-ма́ра, ми појдо́мо (Зав, Гра).

зулѝм/зулѝм м. *неред; брука*. – Да не пра́ви зулѝм по девој́ђе (Зс). Ја што́ ти је зулѝм напра́вено (Рас, При).

зупче срмали́ја изр. (н.п.) *леј зуб*. – Зу́б га бо́ле, зупче срмали́ја (ВЛк).

И

игли́ја м бот. *сорѝа йасуља*. – Моја́ ба́ба јегли́јуту ђкаше игли́ја, по старинсѝи (Сук). Млого ми се ублáжи ма́нца од васу́љ игли́ју (Чин).

играђрка ж *добра играчица у колу*. – Добра́ играђрка по́брже на́јде добро́ момчѐ, и ја најдо́ Бошка (Зав, ДД).

йде по ло́ши пу́тове изр. *лоше се йонашаѝи; йрокурваѝи се*. – Му́ку голему́ му́че, чѐрката њим почѐла да йде по ло́ши пу́тове (Држ).

йдемо у зѝму изр. мет. *йриближава се зима, долазе хладни дани*. – У зѝму йдемо, не́ма више то́пло врѐме (Зав).

йжица ж дем од йжа *кућа; дом*. – Збо́гом ђстај мајчина йжице (Км, При). Направи́ли му ўбаву йжицу (ЦД).

йжцигљавѐје свр. *израсѝи, ижцигљаѝи*. – Муш́ћити порáсте, ижцигљавѐ, скђро че га жѐнимо (МСв, Пир).

изазива несвр. *п̄ринуђива̄ӣи околнос̄ӣи*. – Какò ме изазива текà че ра-
бòтим (Вој).

изанца свр. **1.** *ис̄п̄рошӣӣи се од дуге ӯио̄п̄ребе (п̄редме̄ӣ)*. – Кòвата
изанца̀ла, не држи вòду какò трèбе (Вој). **2.** *физички се ис̄п̄рошӣӣи на п̄ши-
ким п̄ословима (човек)*. – Изанца̀мо од големè ра̀боте; са̀ се само спл̀итамо,
ништа не мòж да помòгнемо. (Вој, Држ).

изба̀ња се свр. *окӯйа̄ӣи се*. – Че њдемо у реку̀ту да се изба̀њамо (Вс.
ВЛк).

избèгне свр. *п̄обеђи*. – Избèгал у шу̀му, да га не убѝју (Зав).

изблесавèје свр. *п̄облесавӣӣи; изгубӣӣи разум*. – Човèк кад остарèје, он
изблесавèје, изгуби се (Гос).

избл̀уди се свр. *п̄рейус̄ӣӣи се блуду и безакоњу*. – Лòше врèме дојдè,
изблуди се на̀род (Кс).

изб̀унса се свр. *изигра̄ӣи се, изгаламӣӣи се*. – Билò је: изб̀унсамо се
преко нòч, а у̀јутро ра̀но на њ̀иву или са-сто̀ку (Кп).

извèри свр. (н.п.). *изабра̄ӣи; верӣӣи (брачног друга)*. – Коју̀ мла̀ду да
извèри (Кр).

извѝја несвр. (н.п.). *јаука̄ӣи*. – Да-л је п̀сан ил је извѝјање (Бз).

извѝка се свр. *ис̄лака̄ӣи се*. – До̀јде сестра̀ ми понèкад у на̀с да се из-
вѝка, закас̀ала сас му̀жа пѝјаницу (НМл).

извѝкса свр. *п̄ремаза̄ӣи п̄ас̄иом п̄а изгланца̄ӣи да се п̄ресијава*. –
Извѝксај си ка̀пугат, момчè си, дево̀јће да те глèдају (Пир).

извѝче свр. *узвикнӯӣи; викнӯӣи из свег гласа*. – Па извѝче тѝја стар̀и
дèда (Пс).

извòди несвр. *домишља̄ӣи се; шалӣӣи се; изражава̄ӣи се у с̄ишховима*.
– Пèра Ћѝрков и Го̀ца Попòв извòдејоше (Дој).

изв̀ртка свр. *ӯпресӣӣи конац̄ врей̀еном; п̄ремо̄п̄а̄ӣи конац̄*. – Јà изв̀ртка̀
св̀уту прѐцу (Вој).

изгла̀ви свр. *избӣӣи клин̄ који за̄п̄еже*. – Изгла̀ви мал̀уту загла̀вкату па
загла̀ви пòголему̀ту, пòубаво да затèгне. (Сук).

изгледно прил. *п̄природно; учӣиво*. – Тека̀ је изгледно, тека̀ че га дотèра-
мо (Пир).

изглетòше свр. грађ. *изглад̄а̄ӣи зидове*. – Ма̀јсторат че изглетòше зидо-
вете (НМл).

изгло̀цка свр. обич. *добро оглода̄ӣи (кос̄ӣ)*. – Дèца, на дрв̀ник да изгло̀ц-
кاته кошч̀ине од пит̀ијете (Вој).

изглувèје свр. *оглувеш̄ӣи*. – Изглувèмо, изгр̀бимо се, не врèдимо ни две
п̀аре (НМл).

изгмáчка свр. в. изгмéчка. – Изгмачка́ли се петлицањето, тури́ла си зе́љху врз њи (Вој). **Ўбаво** да изгмáчкаш грóзјето у ка́цуту (Вој).

изгмéчка свр. *изгњечиии*. – Ўбаво изгмéчкамо грóзјето да пу́шти бла́го вино́ (Пет).

изгрбáвчи се свр. *йогрбийи се*. – Изгрбавчи́ла сам се, па са́мо што не о́дим сас ру́ћете (Гос).

изгрéвује несвр. *изгреваии (о сунцу)*. – Слнцето веч изгрéвује, забави́мо се (Јал).

изгрознéје свр. *йоружнейи*. – Изгрознéмо ба́бо, ка́мо љу моја Љу́ба уба́ва (Чин).

изгру́ли свр. *окруниии зреле йлодове (ораха, лешника)*. – Ја́ изгрули́ плíну кро́шњу оре́си, ама ми ру́ћете поцрне́ше (Трњ).

изгубен, -а, -о трп. пр. **1. обезвређен**. – Те́ја моје па́ре су изгубене: пропа́д-ле су кад и државата пропа́де (Сук). **2. глуи; расширојен**. – Немо́ј ми казу́јеш Или́ју изгубенога (Држ).

изгуби зна́ње изр. *излаиии*. – Ја́ сам изгуби́ла зна́ње, за све питу́јем ста́рца́тога и по два́јес пу́ти (Гра).

изгуби му се ка́па фиг. *несиаии; умреии*. – И Ле́нку се изгуби ка́па, а све бе́ше насме́јан чо́век (ВРж).

изгужви (се) свр. *изгужваии се*. – Се́дла ми на блу́зуту и изгужви́ла љу (Км). У кола́та се наби́мо шестíна сасвé деца́, па смо се изгужви́ли (Рас).

изди́ја свр. *издахнуии*. – Како́ изди́ја оно́ ми не́шта рíче у грудíти (Пет).

издлбу́је несвр. *издубљиваии*. – Сас узима́лото издлбу́јем клнóвинкуту и тека́ пра́јм кусáло на дрвeну ложи́цу (Сре).

издо́јде свр. *доћи у великом броју йосиешено и са свих сирана; враииии се један за другим*. – Сви ора́чи издојдо́ше (Кс, Бла). Издојдо́ше мо́мци из ра́т, из во́јску, и почéше сва́дбе по селó (Кс).

изедé свр. фиг. *уйроиасиии*. – Та́ја ме р́ђа изéде, затрé ме у ко́рен (Држ).

изјаду́је свр. *насекираии се*. – Мло́го изјадува́мо, кра́ва ни цр́че (МСв).

изја́ри се свр. *окозиии јариће*. – Три́ ко́зе ми се изја́рише (Соп).

изла́зи-ула́зи изр. *честио улазиии и изилазиии*. – Са́мо тр́чка, са́мо из-ла́зи-ула́зи, слу́жи госја́ње (Сук).

излэ́зне свр. *кренуии вегеиација*. – Пу́кне про́лет, па излэ́зне трава́, из-лэ́зне шу́ма, цве́ће на све стра́не (ДД).

излэ́пује несвр. *леиии (на више месиа)*. – Излэ́пују плака́те по та́рабе (Држ).

излэ́чује се несвр. *лечиии се (усиешно)*. – Излэ́чује ли се вéч, здравéјеш ли (Ш).

изло́ка свр. (*халайљиво*) *йойи́и си́лачине* (*свиња, ѓас*). – Свиње́те о́дма излока́ше поми́јуту (Вој).

излуде́је свр. *фиг. јако нара́си; обилно роди́и* (*усев*). – Пада́ у́баво ћи́ша пре́ди жéтву, па мору́зете излуде́ше (ВС).

излѣ́же га од гла́ву или но́ге изр. *оѣ́казати́ глава или ноге*. – Кога́ излѣ́же од гла́ву, кога́ од но́ге и са́мо па́дне насре́д пу́т (Ста).

излѣ́же о́ко изр. *йриву́ћи лейо́ша*. – Излѣ́же те о́ко, зацо́паш се, а после види́ш да не́је он бил за те́бе (Јал).

изља́је се свр. *разли́и се* (*вода*). – Пази́ да се не изља́је вода́ из кори́тото (ВЛк).

изљу́сне се свр. *изљуи́и се*. – Че се изљу́сне, ако га тека́ уда́риш (Рас).

изма́зни се свр. *доѣ́рати се*. – Уме́је она́ да се изма́зни, да се доте́ра, са́мо да гле́даш (Кр).

изма́кља свр. *жарг. исти́ући*. – Ођу́ти се, де́те, да те по́ново не изма́кљам (Пир).

изме́три свр. *сложии́ у кубни мей́ар*. – Насе́комо, изме́тримо и пре́везо́мо свата́ дрва́ (Мр).

изми́је се свр. *окуйа́и се; умии́ лице, руке*. – Идо́мо у реку́ту да се изми́јемо, да ни лѣ́кне од же́гуту (Кр).

измр́ка свр. *заскочи́и овицу; оѣ́лоди́и овицу* (*о овну*). – Једѣ́н овѣ́н је до́ста да измр́ка три́јес о́вце (Бс).

измѣ́гли свр. *исти́ући*. – Башта́ си га измѣ́гли с ли́сковницу (Пет).

изнаб́ива свр. *йобоси́и*. – Ја́ че изнаб́ивам колци́ти та́чно до мецу́, па че исплетéм плóт (Сук).

изна́јде свр. *йрона́ћи* (*узрок, разлог*). – Свекр́вата мо́ра да изна́јде не́што да ме при му́жа ми наклевети (Пир).

изна́јде кра́јишта изр. **1.** *наћи изговор*. – Изна́јде кра́јишта и опра́вда се за све́ (Сре). **2.** *йриговори́и, оѣ́иужии́и*. – За све́ изна́јде кра́јишта да ме опа́да (Вој).

изнакалéми свр. *искалемеи́и много во́хака*. – Мо́ј Си́ниша је изнакале́мил мло́го дрвја́ у на́ше село́ (Гра).

изнака́ра свр. *навеси́и много* (*материјала*). – Изнакара́мо пéсак, ка́мик, цимéнт, све што трéбе да по́чнемо ку́ћу (Гњ).

изнаку́пи свр. *накуйоваи́и*. – Изнакупува́мо све што ни трéбе за сла́ву (НМл).

изнаре́ди свр. *наредии́и мнош́иво* (*исти́х*) *йредме́та у низу*. – Гле́де, тéтко, како́ сам си у́баво ду́ње изнаредила́ по ра́вовете (Сре).

изно́си свр. *ѿохабаѿи* (о одећи и обући). – Дрејете су ми старе, изно́се-не, немам какво да облечем за у народ (Држ).

изно́си гадочé изр. *уклањаѿи измеѿи и њим заѿрљану одећу*. – Сваћи дѣн изно́сим гадочé и пéрем свéкратога на реку́ту (Сук).

изну́трица га једе́ изр. *јесѿи се од бриге*. – Све пропа́да што смо ствара́-ли, па ме изну́трица једе́ што више не мо́гу до́м да одржа́вам (ВРж).

изо́ка се свр. *изгаламиѿи се, извикаѿи се*. – Ћути си, ка се изо́ка о́н че се уми́ри (Јал).

изоста́вује несвр. *изосѿављаѿи, исѿушиѿаѿи*. – Изоста́вује понéшта, неје́ све тека́ било́ (Вој).

изоста́њује несвр. *заосѿајаѿи*. – Немо́ј да изоста́њујеш од дру́ство: учи шко́лу или заная́т (Грш).

изо́стри свр. *изошиѿриѿи*. – Донéсо ноже́ве да ми изо́стриш; ја́ че врти́м точи́лото (Сук).

изра́вни свр. *ѿоравнаѿи*. – О́чу да изра́вним двóрат и да га калдарми́-шем (Гра).

изра́вња се свр. *изједначиѿи се*. – Ја́ и ти́ че се веч изра́вњамо сас богáт-ство: ти́ пи́јеш и прода́ваш, ја́ рабóтим и купу́јем зе́мљу (Ш. Кр).

изре́ва несвр. *избаѿиваѿи лоѿаѿиом или ашовом*. – Ко́пам за базéн, па изре́вам зе́мљу́ту (Пир).

изрече́ свр. *изрећи*. – Изре́кал се, па га са́ срамота́ (Гра).

изри́ца несвр. *изговараѿи*. – Судѿјата на кра́ј изри́ца прéсуду (Пир).

изро́ви свр. *извадиѿи из земље*. – Изрови́ли голéм ка́мик, али не нашли́ па́ре поди њéга (Сук).

ѿзруку-ѿруку (па́ре) изр. *ѿлаћање на крају сваког радног дана*. – Најбоље је када се па́ре ѿзруку-ѿруку, чим се зара́де (Пир).

изугáри свр. *ѿоугариѿи*. – Па́де ѿбава ћи́ша, са́ је добро́ да изугáримо стрни́штата (ВЈ).

изумéје свр. *досеѿиѿи се; измислиѿи (ново, корисно)*. – Ја́ че изумéјем нéшта како́ да не вла́чимо то́лћи те́рет сва́ћи дѣн (Чин).

изу́ми свр. *ѿревидеѿи; не сеѿиѿи се у ѿравом ѿренуѿику; излаѿиѿи*. – Ја́ сам изуми́ла да тре́бе да свр́нем и при те́тку, па се сети́ када́ се врну́ до́ма (Рас). Свекр́ва ми изуми́ла све, пита́ју ме чија́ сам, не позна́ва си снау́ (ВС).

изуми́ра несвр. *умираѿи, несѿајаѿи*. – Изуми́рају Брло́жање, остáло још ма́лко наро́д у село́ (Брл).

изу́мре свр. *ѿомреѿи*. – Мло́го ста́рци изумре́ше ову́ја јéсен (Пир).

изу́сти се свр. *изрећи се*. – Подвану́ше ме с пита́вање и ја́ се изусти́, и оне́ о́дма прене́ле на свекр́вугу (Пет).

и-и́и узв. који најчешће иде уз припеве. – Ра́до ле, Ра́до ѿбава, и-и́и (Гос).

и́ју-ју́ весео узвик у колу. – И́ју-ју́ /А́јд нава́ли /Оп-оп, оп-оп (Сук).

иља́ди свр. *досџићи број од хиљаду ногу четивороножних домаћих животиња*. – Деда ми је иљадил неколко пути; броје се нође на овце, козе, говеда, коњи и магарци (Гос).

и́ме с *имењак*. – Поздрави моје име: башта ти Благоја, ја Благоја, убаво име имамо (Ру).

и́мне се свр. *и́ргнуџи се; изненада се заљуљаџи*. – Тргоше се колата, крошњата се имну, паде наземи и петлицањето се разваљаше у прашистето (Вој).

инајџтин м *онај који се инаџи, инаџија*. – Голем је инајџтин, тера инат, сас брата се тужи (При).

и́њћа несвр. *уњкаво говориџи*. – Она ињћа, на нос малко удара када орати (Сук).

исџа свр. *извуџи*. – Исецамо дрвото, тројица млади мужа (Јал). Исецамо казанат нагоре (ДД).

иска́би свр. (н.п.). нејасно значење. – Личне су ти очи, које искабити (Гос).

иска́лакаши се свр. *избезобразџи се; изојачџи се*. – Искалакашило се дете, па не знаје никакав ред и не знаје какво је за у народ а какво неје (Чин).

иска́лемује свр. *иокалемеџи много вођака*. – Санда Даројин беше све искалемувал по село (ВС).

иска́рује несвр. *иоказује иежину (на ваги, каниџару)*. – На вагугу млого искарује, више него што смо мислили да је (ВЛк).

иско́ље свр. *иоклаџи*. – Искољемо балканђете, правимо кобасице од њи (ВРж).

иско́мса свр. *рукама искидаџи кувано месо на врло сиџине делове у шоку ириџреме одговарајућег јела*. – Убаво га искомсај, това се јело текá готви (Пир).

ископџа се свр. рет. *са муком се извуџи, искобељаџи се*. – Не могу се ископџам из туја работу (Пир).

иско́пче свр. *искључџи*. – Ископче телефонат да му не звони док спи (Пир).

иско́пчује несвр. *искључиваџи*. – Немој га ископчујете док работимо с њега (ТД).

искрџене свр. *скренуџи, иромениџи иравац*. – Када стигнеш до стубат ти искрџене малко удесно, там че џи најдеш (Сре).

искркџи свр. в. искрчка. – Искркџи земљата, пропадне водата у крклџичинугу (Вој).

искрџка свр. *одаџи каракџерисџичан звук џри џродирању у расџире-
сиџу земљу (вода)*; уп. искрџчџи. – Суџа земљага, па искрџка каџа посипујем
цвећето (ВСв, Гњ).

искрџши свр. *изломџиџи*. – Искрџши суваракат и наклаџи огањ (Јал).

искурџиџа ж *екскурџиџа*. – Ћакат траџи па̀ре за искурџиџу (Сук).

искуџка свр. *закеџџаџи (џас коџи одусџаје од наџада)*. – Како па̀до,
пцетата искуџкаше, мануше ме и врнуше се (ВЛк).

искџли свр. *исклиџаџи*. – Каџа зрна жџито искџле, она су лековџта (ВЈ).

искџљује несвр. *исклиџаџи*. – Морузата веч искџљује, ниџа, направџ-
ла рѐдове у џџивуту (Сук, Јал).

ислуџша свр. *одслуџаџи (џесму) до краџа*. – Пуштим ра̀дијото и ислуџ-
шам сваку пџесму до кра̀ј, немам дру̀гу ра̀боту (Чин).

џспи се свр. нов. *насиџаџи се*. – Несџм се испал како̀ трѐбе, будџше ме
надџапути (Вој).

џспизџара свр. *наџсоваџи*. – Ёспизџара га и рѐче му да више не са̀ка да
га вѝди у двџр (Пет).

исџџује несвр. *оџџаџи*. – Немџј ми испџпујеш цџпове, још несџм
пропуџил (Пир).

испџца несвр. *џеџи*. – Испџцам ко̀ре за нала̀гану ба̀ницу (Црв).

испџштџи свр. *крикнуџи, јакнуџи, вриснуџи*. – Испџштџаше деџџата,
уплаџило џи неџшта (Сук). Срѐд но̀ч, и тиџе џспџшта нѐкаква жена̀ (НМл).

исџџи се свр. *изобличџи се (угнуџи се; исџџичџи се)*. – Лѐсата се
исплџџила (ДД).

испџбџни свр. *џоравнаџи (меџџални џрѐдмеџи)*; *учинџи џлиџим џри из-
раџи (глиненџ суд)*. – Испџбџни га џбаво, да бу̀де ско̀ро ра̀вно (Вој).

испџџује несвр. *исџџуџаџи*. – Ја̀ га заџсујем, а оно̀ га испџџује
(Изв).

испоџборџвља се свр. *џоџборавџи много џиџо*. – Врѐме мину̀ло,
испоџборџвља̀ло се (ВСв).

испоџџари свр. *џокварџи (много џрѐдмеџа)*. – Испокварџше ко̀ла на
на̀род с ло̀ш бенџин (Пир).

испоџпче свр. *џоџџаџи*. – Кокџшџете уватџла бо̀лка, свѐте испоџп-
џа̀ше (МСв).

испоџџера свр. *исџремеџџаџи*. – Свѐ си испоџџџала, не мо̀гу си на̀јдем
ала̀тат (Гњ).

испоџџа (на̀род) свр. пеј. *џомреџи*. – Сви да испоџџџате, сѐмка да ви
се за̀тре (Трњ).

испоџџетак прил. у *џочеџку*; уп. испоџџџџа. – Он се испоџџџџа по̀каза врѐ-
дан и до̀бар ма̀јстор, па га одма примџше (Ос).

испочѣтка прил. (н.п.). в. испочѣтак. – На клупу ту чѣтка /Опет испочѣтка (Вој).

испра́зни бревене́цити изр. фиг. *умреѣи (о мушкарицу)*. – И де́да Стойлко испразни́л бревене́цити, а голема́ човечи́на бе́ше (Јал).

испрев́рзује свр. *добро ѡревезати на више месѣа*. – Испрев́рзујемо се-но́то сас по не́колко коно́пца (Јал).

испрегра́цује свр. *ѡреградити на више месѣа (ѡролаз, ограђену ѡвршину, ѡпросѣорију)*. – Уну́тра испрегра́цувел по́себно за сѣтна ја́гништа, по́себно за голема́ ја́гништа, по́себно за ја́ришта (ВС).

испре́сује несвр. *исѡрезаѣи*. – Не испре́суј говѣдата, че ка́рам брашно́то до́ма (Вој).

испрека́же свр. *исѡричаѣи (редом)*. – Ја́ о́чу све́ да ти испрека́жем (Соп).

испрекра́чује свр. *скраѣиѣи (ѡруѣце, моѣке, канаѣе, жиѣе)*. – Дрва́та че пр́во испрекра́чујем на ме́тар, па после че и това́римо (Пн).

испре́ма свр. рет. *ѡриѡремѣиѣи*. – Све́ сам ти испреми́ла и тури́ла сам ти у торбе́те (Бс).

испрепре́чка (се) свр. *ѡѡреко ѡсѣавѣиѣи (даске, леѣве, моѣке)*. – Једне́ басѣѣје се ту́ре на́длно, а дру́ђе се после испрепре́чкају и коли́ба се напра́ј зача́с (ДД).

испре́ча свр. *исѡреѣаѣиѣи*. – Испре́чај крава́јчето из огњѣште, да́ј му га, и това́ че му је за дњѣс до́ста (Пл).

исприли́чи се свр. *ѡромениѣи лик; ѡоружнеѣиѣи*. – Исприли́чила сам се, не сме́јем се погле́дам у огледа́ло (Пир).

исѡ́рне свр. *исѡрхнуѣиѣи (од муке, бриге, велике радосѣиѣи)*. – Притѣсла ме му́ка па че испр́нем (Пир).

испр́њује несвр. *суѣиѣи се (на сунцу, веѣру)*. – Испр́њује веч земља́, че ѡдемо одју́тре на копа́ње (Вој).

испродаде́ свр. *расѡродаѣиѣи*. – Уну́кат пија́ница, све че испродаде́ што сам стварал́ цел́ живѡ́т (Пир).

исѡро́ди свр. *ѡроѣи (време, људи)*; фиг. *ѡмреѣиѣи*. – Мло́го је наро́д испрооди́ло откако́ памтим (Гра).

испрска́ свр. *ѡѡрскаѣиѣи (водом, расѣвором)*. – Испрска́ ло́зје дњѣс (МСв).

испршавѣ́је свр. *огрубѣиѣи влажна кожа на веѣру*. – Не мокри́ си лице́то, че испршавѣ́јеш на ветѣрат (Држ).

испу́ни свр. (н.п.). *намириѣиѣи*. – Па́ре бро́јим, зѣту да испу́ним (Км, При).

истала́шка свр. *исѡреврѣаѣиѣи све и одабраѣиѣи (за крађу)*. – Он је све́ исталашка́л да га на́јде (Пк).

истѣгли смолниџаџа изр. *уџиџи (земља) у џоку расџадања (о џокојнику)*. – Човѣка истѣгли смолниџата, на крај ништа не остање од њѣга (Вој).

истѣгне се свр. *џасџи, оџружџи се и умреџи*. – Паде човѣк, џстегну се и умре (Држ).

истинсџи, -ка, -ко *џрави*. – Он је истинсџи домаџин и човѣк, и штџо ти каже – тека је (Трњ).

истоваџра несвр. *скидаџи џереџ (са џревозног средсџива или џоварног грла)*. – Немџј да истоваџрате коњџти, него с њи праџво на појџту (ВЛк).

истоваџри се свр. вулг. шаљ. *обавџџи велику нужду*. – Ёдем да се истоваџрим, а ви ме сачѣкајте (Гос).

истџпи свр. *џџесџи џрисмачуџи*. – Јџ че истџпим џџтеницуту, тека ми најблага када једѣм (Јел).

истџсне се свр. фиг. *џзаџи исџред џругих и реџи или учинџџи, исџрсџџи се; исџџаџи се*. – Саџа се џстрснџу и поџстави питање зашто се тека раџџти с наџрод (Вој). Истрснџе се неџоје и напраџви лоше (Брл).

истружѣ свр. фиг. *џзавџџи глад џреџходна храна*. – Најѣдо се јџболџе, па ме иструџоше, огладнѣ (Вој).

истрџка се свр. деч. *џзиграџи се џрџкарајуџи (деџе, јаре, џеле)*. – Истрџкало се, па огладнѣло (Пет).

истьнеџе свр. **1.** *џосџџи врло џанак*. – Како се сџџи траџката истьнеџе (Рс). **2.** *омршавџџи, уџџаџџи*. – Голема раџџа цѣло лѣто, па истьнеџмо (ВЈ).

истьњује се несвр. *џџаџџи*. – Како трљам воџсакат свџчата се истьњује (Рас).

исџџпује несвр. *смаџиваџџи се количина џечносџџи џри куџаџу*. – Досџпуј још, како се вџри јѣлото водџта исџџпује (МСв).

исцвџрка свр. фиг. *весело цџкнуџи уз игру и весѣље*. – Да га зажѣнимо, да се провесѣлимо, да му исцвџркамо (Кр).

исцџври свр. рет. *ослабиџџи, омршавџџи*. – Исцџврела неџѣстата, голема је раџџа у туџа куџу (НМл).

исцџпа свр. *исцџсџџи*. – Држџва ни исцџпа до крај, за нас ништа не остаџује (Пет).

Итар Пѣтар личност у божиџном обичају цареџи. – Јџ сам Итар Пѣтар /Лѣтим као вѣтар (Пир).

иџџџија ж (н.п.). *каснџ џџџдне, џредвџечерје*. – Дал је плаџдне ил је иџџџија (Км, Бер).

џч ништа изр. *нимало; ама баи ниџџа*. – Он џч ништа не разџџра (Вој).

ишџран, -а, -о трп. пр. од ишџра: *који је исџресеџан линијама; ишвџџан*. – Вратџта ишџрана сас џглење, игрџла се дечџштата (Сук).

ишашави свр. *залудити ударицама у главу*. – Били га, па га ишашавили; више неје човек како трѣбе (Пет).

ишегачи се свр. *наругати се*. – Оче да се ишегачи, да ме исмеје пред народ (Бер).

ишѣта свр. (н.п.). *йолако изаћи исѣред*. – Па ишѣта млада удовица (Км).

йшу-йшу узв. за терање живине и птица, (н.п.). – Йшу-йшу, голубенце, не мутѣ ми бистру воду (ЦД, Км).

ишужби се свр. *изаћи из махуне (зрно)*. – Ишужбило се зрно (Вој).

ишужбује се несвр. *исѣадаити из махуне (зрно)*. – Када презреје васуљ, или грашак, он се лѣко ишужбује и стрѣви се (Сук, Вој).

ишчајѣ свр. *исхлаети*. – Дојде си време, човек ишчајѣ и мане да разбѣра (ЦД, Бер).

ишчѣка свр. *лукаво йодсити некога да исѣрича своје ѣтајне*. – Оче да ме ишчѣка, да ме подване, да му све испричам (Пир).

ишчѣкава несвр. *лукаво изазивати некога да йоказује своје мане ѣред другима*. – Она ме ишчѣкава пред моју роду, оче да се брукам, а ја све прећутујем (МЈ).

ишчѣбри (уши) свр. *наћулиити уши*. – Коњат одједнуш стану и ишчѣбри уши (Км).

ишчѣпи рог изр. *йоломити рог из корена*. – Крѣвата ишчѣпила дѣснити рог (Јал).

ишчѣшкује несвр. *исѣтеривати гурањем*. – Што ме ишчѣшкујеш из моју кућу, ја сам ѣу, сѣне прајѣл (Сук).

Ј

ја ми бѣше ѣв изр. *желео сам*. – Ја ми бѣше ѣв лозје да си насадим (Вој).

ја не изр. обич. *немој; немојте*. – Ја не врѣлај жѣто, невесто (Нш).

ја узв. изр. **ја тија мѣж види ти ѣга, браво**. – Ја тија мѣж, ѣкачи се дори у вѣр (Вој).

јаѣр м рет. *шѣала за коње; шѣала за круйну сѣоку*. – У јаѣр ѣмам само још коња и једну крѣву (МСв). Не видѣла воли у јаѣри (ЦД).

јабукѣрник м *јабукѣр*. – Умамо јабукѣрник на добро мѣсто и ѣбаво раѣа (Бла).

јаглѣ брѣ изр. **1.** *за не веровати је; браво*. – Јаглѣ брѣ, па ти испѣде најјак од свитѣ нас (Вој). **2.** *не може ти ѣако; немој да ме обманѣујеш*. – Јаглѣ брѣ, пак да ти даѣм пѣре на зајем, па че ми светѣ врнеш заједно, а када?! (Вој).

јагма ж навала; *гужсва* (*ѝри куйовини робе које нема довољно*). – Чумо да рат почиња и са је јагма за брашно (Пир).

јаја несвр. рет. *јахаѝи*: уп. јаши. – Јајамо коњаџога, играмо се (ЦД).

јалав/јалов/јелов, -а, -о (н.п.) *јелов*, од *јеловог дрвѝа*. – На њу врата јалава (При).

јанувар м *јануар*. – Преко јанувар су најголеми студове, па га народ ока и сечко, сечџ како сас сеђиру (Сук).

јанци м мн. грађ. *делови кровне консирукције*. – Таја две че оставим да се најду за јанци (Пк). Једно се у кроват зове јанци, али не знам бѝш које (Пк).

јаран м (н.п.) *друг*; *драган*. – Еј јаране, јаране (Јел).

јаребица камењарка ж зоол. *врѝа јаребице која живи ѝо камењарима*. – Јаребице камењарке у зору излазе (ДД).

јарица м *јара сиѝрнина*. – Јарица је које сејеш рано упролет, било овѝс, било јечѝм (СГл, НМл).

јасан, -сна, -сно (н.п.) *свеѝао*; *блешѝав*. – Огрејала јасна месечинка, и (ВЛк). Она има јасно огледало (Гос). Месече јасан, појасан (Зав).

јасна крв изр. (н.п.) *свеѝлоцрвена крв*. – Јасне крви неће да се пѝру (При, Пн).

јаћи беређет изр. *висок ѝринос*. – Таја ми њѝва дава јаћи беређет (ДД).

јаше године изр. *свака година је све ѝежа* (*о сиѝарим особама*). – Јаше ме године па грбавѝјем, онака сам још здрав (Рас).

јаши белѝ коњи изр. *живеѝи богаѝо и сређно*. – Не јашимо више белѝ коњи, наше је време минуло (Рас).

јѝдва кваца изр. *душа му у носу*. – Мајђа ми јѝдва кваца, повише седи (Цр).

једне године изр. **1.** *неке године, одавно*. – Ја се једне године отру (Пк). **2.** *исѝих година*. – Ви сте једне године сас брата ми, врсници сте (Пет).

једно прил. *око*, *оѝѝриликѝ*. – Имаше там једно-два човѝка (Вој). Има једно-две године откако смо се видѝли (Сре, Чин).

једно га неје стѝгло изр. *имаѝи Chesѝе и велике невоље*. – Он је мучена и патена душа, једно га неје стѝгло (Пет, Држ).

једно с једно неје изр. *не биѝи у складу*; *не ѝодударѝи се*. – Не мѝж ѝи спарљѝваш, једно с једно неје (Сук).

једнога мене изр. *за једнога мене за мене јединог*. – За једнога мене че има за једење, ама нема за двојѝа (Соп).

једнѝг-једнѝг изр. *одмах, врло брзо, у исѝо време*. – Они једнѝг-једнѝг дојдоше с ауто да спасѝ човѝкатаго (Сре).

јѝдѝн-другога изр. *јѝдан другог*. – Прашчината: бију се, клоцају се јѝдѝн другога (Бла).

једџн за друђи извр. *један за другим, у колону*. – Ајде овчице, ајде, ајде, ајде једџн за друђи у реку на купање (Пок).

јелџена ж *врста игре у колу*. – Он отсвири једну јелџену (Соп).

јелиђа ж, (н.п.). *чистина њред кућом*. – Ти искочи одма на јелиђу (ВСв, Рас, При).

јџло, а не срџло извр. *шаљ. које има велика исцуйчења и велике чворове у сџаблу (дрво)*. – Башта ми за теквџ дрво, с млого голема испупчења и чворови, велџше: јџло, а не срџло! (Цр).

јенђџ м *мала џурџија за мџал*. – Ви га џкате јеђџе, а ми у Церџвдел га џкамо јенђџ (ЦД).

јерђен м, (н.п.). *момак*. – На сваку мому је јерђен (Соп).

јџтка несвр. деч. *јџти*. – Унџчето џбаво јџтка, да му несџ урџци (Пет).

јџцка несвр. **1.** (*џригушено*) *џлакаџи*. – Када џу набрџка, она отиде у џоше и тамо јџцка, да џу бајађи он не чџје (Држ).

ју-лџ узв. *радости, одушевљџња*, (н.п.): *види*. – Ју-лџ, мајко, каки је /Јаши коња враџнога (Гос).

јџговина ж **1.** мет. (*џоџао*) *јџжни веџар који оџаџа снег*. – Јџговината неје добра за џвце, гџбе апетџт (Нш). **2.** *фиг. ленсџвовање, избегавање џбавеза*. – Које је размазано онџ чека јџговину (МЈ).

К

кавенџсује несвр. *џриџремаџи кафу; џиџи кафу*. – Свако јџтро џдем при комџику и с џу пијемо кавџ, кавенџсујемо (Кр).

кавтарџнка ж (н.п.). *џокров од круџе влаџасџе џраве или ражџене сламе џреко коџнице врџкарџе*. – На грџнку кавтарџнку (Пн. Бла).

каџуш м *мемљива и усџајала џрџџорија*. – Иди у тија каџуш и изнеџи леџат да се не умерџше (Пир).

каџан ж (н.п.). *госџођа*; уп. *каденка*. – Прошетала каџан Мџлка (Пс).

каџаран, -рна, -рно, нег. (*не*)*сџџосџан*: *џџ: некаџран*. – Дџма остџли само старџци и они несџ каџарни (При).

каденка ж (н.п.), в. *кадан*. – Узни ме, Пџнђе, белџ каденђе (Цер).

кадивџн, -а, -о *који је од кадифџе*. – Купџше ми кадивџн забџн у џџга да бџдем неџста (Кр).

каџилница с *кадиџница*. – Кудџ си денџла каџилницуту (ВЈ).

каџе свр. *ређи, каџаџи*. – Она каџе да неје там сврџала (Зав).

каџује и раскаџује извр. *џричаџи и расџричаваџи (о џриџовџаџу)*. – Дрџна каџује и раскаџује, и раџџи док каџује; не стаџује ни с руђе ни с језџк (Нш).

кайл изр. **кайл је** *желеџи да; ѿрисијајџи; ѿрихваџџи*. – Кайл сам да мрём, да ме нёма, ама ме бóg не прибѣра (При, Пет). Оче ли она кайл да стáne (ВЛк). Нејё кайл моја дружина (Пир).

каишари/кајишари несвр. *ѿодваљиваџи; изврдаваџи; лукаво се ѿонашаџи*. – Пази се скупо да те не кошта тија човёк, он је навикал да каишари (Пет).

кајла ж *умеџак којим се ѿодешава и учвршћује ѿоложај (великог). ѿредмеџа*. – Турџ му кајлу да не мрда (Сре).

кајмак м фиг. **1.** *скрама на млеку, ѿавлака*. – Ни кажемо сметана, а они га окају кајмак (Грш). **2.** фиг. *ѿена ѿреко ѿића (вина, ѿива)*. – На вино пије кајмака, а на реџију првака (Зав). Има вино које пёни прави кајмак одозгоре (ВС).

кал м/ж *глина за израду грнчарије*. – Учи кал да мёсиш, да неси овчар (Дој).

калакаши се несвр. *учиџи се безобразлуцима (човек, живоџиња)*. – Укалакаши се таја овца: све по мёне ѿде, блаји и тражи лёб да у давам (ДД).

калёмен, -а, -о *калемён*. – Окол нашу појату су билё све калёмене круше (Сре)

калена чаша изр. (н.п.). *скуѿоцена чаша*. – Војновога поји сас калену чашу (Гос). Калена чаша је убава чаша (Гос).

калном каљај, сўвом праши изр. (н.п.). *обрађиваџи земљу и када је блаџињава, и када је ѿврда и сува*. – Калном каљај, сўвом праши /Да не ѿдеш у Дупницу за пукницу (Вој).

калуша ж *бела овца црнога лица*. – Калуша је бела овца с црно лице или која ѿма црно окол очи (Бер).

калчина ж рет. *кучина*. – Наткајемо платно од калчина и шијемо од њёга кошуље (Пн).

камењарке сане ж мн. *заѿрежне саонице за ѿревоз камења*. – Сане за сёно несу патосане, а камењарке сане су патосане (К-Ћу, Ру).

капутлё с дем. од капут *дечији каѿуџи*; уп. капутчё. – Сашџше ми капутлё за у школу (Брц).

капутчё с дем. од капут, в. капутлё. – Направи му малко подлго капутчё, он растё (Вој).

карабаш м *лош човек*. – Нашу фамилију крстили Карабашёви, а по турсџи карабаш је лош човёк (Гњ).

каракаша ж (н.п.). *окрејина и лукава девојчица, враголанка*. – Ој девојче каракашо (Д-КВ, ЦД).

карес м (н.п.). *милоџија, љубав*. – Ја те не водим по карес (Км).

каџо прил. *као*. – Било је, кáто што рёче, голема слога у народе (ВЛк). Кáто бёјо помлад све сам стварал за моја деца да уживају (Дој).

катраник м *йосуда за чување каирана*. – У катраник смо држали катран за подмазување дрвена кола (ВСв).

качори се несвр. *йейи се*. – Детето се суде качори (ВЛк).

кашквалциница ж *млекара у којој се израђује качкаваљ*. – Били су трговци и држали су кашквалциницу (Пет).

кашљочи несвр. рет. *кашљаи*. – Доста кашљочи овам при нас, мрдни настрану (Кр, Гра).

кви, квѐ, квá /какви, -ѐ, -á зам. (мн. од кѐв, квá, квò) *какав*. – Кви су това дошли у село (Пет).

квитар м *особа која најлађује йијачну йаксу*. – Квитарат ме познава, чини ми кољко може (Пир).

кѐсичка ж дем. и хип. од кеса: *кеса*. – Ти, дѐдо, отвòр кѐсичку (Рс). Јá парѐте држим у туја кѐсичку и носим љу све сас мѐне (Рс).

кецѐља ж дем. (н.п.). *кецеља*. – Па га мѐтну под кецѐљу (Рас, При).

кига како изр. *како кад*. – Кига како: нѐкад ймамо, нѐкад оскудимо (Об).

кикво прил. **1.** *какво*. – Кикво је млекòто, òвчо ли је (Кр). **2.** *иша*. – По кикво йдете (Об).

кико прил. *као; како*. – И ни смо се мучили кико ви са (Рс).

кикѐв, киквá, киквò зам. *какав*. – А кикѐв је òн човѐк (Об, Чин).

кине несвр. рет. *кидаи*. – Она кине цвѐтове полѐка, ружуту да не оштѐти (Гос).

клапушѐс, -та, -то *који има дуге и оборене уши*. – Курјак ми украде клапушѐстуту овцу (ДД).

класт м (н.п.). *клиј; клас*. – Од два класта шиник жито (К-Ст, Бз).

клѐвка несвр. рет. *храмаи*. – Почѐ да клѐвкам с лѐвуту нòгу (Вој).

клѐпа с нòгу изр. рет. *храмаи*. – Једна ми овца клѐпа с нòгу, че видим какво њу је (Кп).

клепачина ж *ковачко изоширавање реза мѐталних йредемѐта (секире, раоника, мошике, йијука)*. – Тија ковач знаје само клепачину, а не умѐје кола да оковѐ (Чин, Вој).

клецкòш м *дечја игра школице, небо*. – Клецкòш йграју повише девојчетија, а мушћи лòпту (Тм).

клима се несвр. *ландарайи; љулайи се*. – Крошњата се клима, че се отћине и че падне (ВС).

клипа несвр. *луикаи (широка обућа) йри ходу, клоарайи*. – Клипу ми твојити опѐнци, ймаш поширокá ступала (Пир).

клипча м пеј. *мушкарац коме клоара широка обућа*. – Клипча, обуљ дѐдине ципѐле, па му клипчу (ПРж).

клокне свр. *повремено се чује један клокоџи*. – Клокне вода кло̀к и пак се после све утѝши (Вој).

клокот м *жубор воде, клокоџање; карактеристичан звук клокоџања њри њијењу воде из џесџије*. – Клокотат разбуди газду̀ту и уване лоповато̀га (Ос).

клокоче извр. *џиџи (воду из џесџије) уз карактеристичан звук клокџања*. – Довати стовнату, клокоче, клокоче и до пола џу испиџе, не мѝсли и на на̀с (ВЈ).

клокче несвр. *исџицаџи (вода) уз клокоџи, клокџаџи*. – Клокче вода, истича из врелото̀ (Јал).

кло̀мбав, -а, -о *који је грубе џелесне граџе; нескладан*. – То̀ва ја̀гне кло̀мбаво, не мо̀же за домазлџк (Кр). Што̀ си купѝл кло̀мбаве о̀вце, свѝ че ти се смеју̀ (ВС).

кло̀мбџина ж рет *велика, (сџара) и неугледна овца*. – Ёмам трѝ кло̀мбџине за да̀вање (Кр).

кло̀мпавци м мн. *кло̀мџе*. – Немо̀ј кло̀мпавцити да ми у̀знеш (Рос).

кло̀ска (са зу̀би) несвр. рет. *цвокоџаџи*. – Осџбо, почџше да ми кло̀скају зу̀би (Пир).

кло̀ца се свр. *уџедаџи, размењиваџи уџеде*. – Прашчѝната: бѝју се, кло̀цају се једн дру̀гога (Бла).

кло̀чник м анат. рет. *гркџан*. – У бо̀лницу му зашџли кло̀чникат (Гос).

кло̀ца несвр. *риџмички удараџи; џулсираџи*. – Срцџто ми бѝје, кло̀ца, само што не иско̀чи из грудџти (Пет).

кло̀н м бот. *клен*. – Ложѝце сам правѝл од кло̀н; пасџм о̀вце и по цел дн̀ рџцак (СГл).

кло̀ап узв. којим се подражава звук тестасте масе која падне на чврсту подлогу. – Детѐ за̀качи ванглату и тестото̀ кло̀ап, па̀де на̀-земи (Трњ).

кло̀екав, -а, -о *болешљив, немо̀жан*. – Стану̀мо кло̀екави старци, са̀мо саплџтамо младџти да се не мо̀ж слџшају (Гра).

кло̀уна ж. (н.п.). *кло̀унови*. – Кр̀ваве им кло̀уне до ра̀мена (Рас, При).

кло̀унка ж зоол. рет. *деџлиџ; жуна*. – Кло̀унка или кло̀увџдрво по̀је сип-сип-сип (Ста).

кло̀учи се несвр. *савиџаџи се од болова (у сџомаку)*. – Јџдне ли ма̀лко, о̀дма се кло̀учи, савџва и по̀чне да извџва (СГл).

књижу̀рља̀к м пеј. *(сџара и џохабана) књи́га*. – Књижу̀рља̀ци у сва̀ко џошѐ; не вѝди да чѝта а не да̀ва да џи на̀урам у ку̀тије и изнесџм (Пир).

ко̀ван крива̀к извр. (н.п.). *окована џасџирска џољага са благо џовџеним дебљим кра̀јем*. – Под мѝшку му ко̀ван крива̀к (Б-Ки, При).

кóвана грíвница изр. (*леја*) *метална наруквица*. – С кóванете грíвнице (Зав, Пок).

ковешњак/кóван опњак м *ојанак од грубе гуме окован ексерима*. – ОDMA по ратат нeмаше опњци, па смо носили ковешњаци, нође ни огулише (НМл. Рас).

ковешњак м пеј. (*услед дуге ујошребе*) *ујрошаићена кофа*. – Врљи тјаја ковешњак, неје више за ништа (Сре).

кóвиле с бот. *ковилъ*; уп. кóвиле, кóвиње. – Туј траву зовемо кóвиле или кóвиле, кој како, бeремо ју за у вазну (ЦД).

кóвиње с бот. (н.п.). в. кóвиле. – Дал је иње ил бeло кóвиње (Брл. Гос. При).

кóжичка ж дем. од кóжа: *кожа*. – Мaлко си огулило кóжичкуту; са че љу баба натопи с реију и оно че прóјде (Кс).

кóзји вeк изр. фиг. *краишак живои*. – Некад се живило по млого, а са се живи крaтко, кóзји вeк (Бс).

кóјто/кóјито зам. *онај који*. – Тјај, кóјто трeбе да држи дoмат, нeма га, јадан, умрeл (Рос).

кóкац, кóкац колeдо изр. почетак коледарске басме. – Кóкац, кóкац колeдо/Посрало се говeдо (СГл).

кoкó прил. *како*. – Пaмтиш ли кoкó бeше на свaдбуту (Дој).

кoкóјла м/ж (н.п.). *уображена особа*. – Манóјла, млади кoкóјла (Зс).

кoкoњeш м врста игре у колу. – Кoкoњeш или пиперана је висóчћи чaчак у мeсто (Кп).

кoкoшињи, -а, о *кoкoшији*. – Сабира кoкoшиња пeрја за у јастьк (ВЛк).

кoкрдав, -а,- о изр. *коврцав и краишак (о коси)*. – Имаше Пaнта кoкрдаву и крaтку белу кóсу, исто ко на буђавше свиње, па смо га окали Пaнта Прасeто (Чин).

кoлaчинка ж рет. *палачинка*. – Бaбичката ни је правила палачинхе, и свeђи oкаше кoлaчинхе (Пир).

кoлaчa ж. у басми при одбијању облака *обредни колач*. – Тeрмане, љeрмане, немoј у наше пoље, остaј ни за кoлaчу (Ор. Пр).

кóлмована косa изр. (н.п.). *шаласасио ураћена фризура*. – Она нoси кóсе кóлмоване (ВЛк).

кóлкo прил. *колико, око*. – Дaдо му кóлко јeдно љило, ако нeма и пoвише (Вој).

кóлoмаз м *маси* за мазање осовина заиpежних кола, *кашран*. – С кóломаз се подмазује осовина на кóла (Пл).

кoмeндије прaј изр. *шалиши се; ругаши се*. – Дoјде деда-Мaна, прaј кoмeндије, смејeмо се (Чин). – Прaјмо кoмeндије сас глyпавoга или сакaтога; нaм до смeј а њим нeје (Пк).

комѝње с бот. (н.п.). в. кóвиле. – Дал је ѝње ил бéло комѝње (Гос. Бер).

комѝта м *скиѝница*. – Еј Мѝто, Мѝто, комѝто (Кр).

конопља́нка ж подр. *она која ѝоѝиче из краја у коме се гаји коноѝља*: уп. копиља́нке. – Лескóвчанке конопља́нке (Пир).

коња́к/коња́к м хип. (н.п.). **1.** (*млад*) коњ. – Коња́к ли је, змија́к ли је (Рас, При). **2.** (*млад*) коњаник. – И на ко́њи све коња́ци (Км).

коѝа несвр. *ѝрашиѝи*. – Копамо мору́зу веч тре́ћи дѝн (Држ).

копа́ње с гл. им. *ѝрашење (кукуруза, ѝасуља, кромѝра)*. – Копа́мо мору́зу, има́ла сам копа́чће (Вој).

копиља́нка ж подр. игром речи, в. конопља́нка. – Лескóвчанке, ми́ла на́нке, све́ су копиља́нке (Пир).

копи́ње с **1.** *куѝња́к*. – Налетé бóс у копи́ње и све си но́ђе згрéбо (ВЛк).

2. изр. (н.п.). **бéло копи́ње куѝња́к у цвеѝу**. – Дал је ѝње ил бéло копи́ње (Гос).

копне́је несвр. **1.** *коѝниѝи, ѝоѝиѝи се (снег, лед); ѝосѝајаѝи ѝоѝлије време*. – До́јде ли Зарезóја, по́чне да копне́је, по́чнемо да иска́рујемо óвце да пасу́ (Брц). **2.** *фиг. губиѝи здравље (због бриге, бола, ѝреѝераног рада)*. – Да ми ср́це не копне́је (Пок). Бри́ђе су њóње големé, ср́це вој копне́је, стра́да, стану́ла мршава ко ши́ло (Пет).

ко́рација м *занаѝлија који израђује коре за ѝиѝу*. – Башта́ ми је бил ко́рација, имáл је ра́дњу до сéмафорат према Калé (Пир).

корде́љ м *фиг. безвредна и немоћна особа*. – Оста́ли смо са́ми, два́ ста́рца у ку́ћу, два́ корде́ља (Гра).

корка́р му изр. *осећаѝи одбојносѝи и гађење*. – Корка́р му ка са́мо по-ми́сли на њéга, то́лко се га́ди (Пир).

косѝна ж геогр. *ошѝар нагиб; коса*. – Та́мо је под косѝну и лице́ је, снé-гат се зачáс ото́пи (Брл).

кóстен чéшаљ изр. *чешаљ од косѝи*. – Кóстен чéшаљ до́носе (Тм).

кострéши се несвр. *држаѝи се љуѝиѝио, неѝри́ељиво се ѝонашаѝи*. – Зашто́ се само кострéшиш на једно́га-дру́гога (Вој).

кóта-кóта узв. детету при обувању (и облачењу). – Кóта-кóта, а́јде ба́бино, ба́ба да ти обу́је ча́пке (Држ. Вој).

коѝé с рет. *мачка, маче*. изр. **ни дéте ни котé нема ѝорода; саму́је**. – Нéма ни дeтe ни котé, а ја́гми се, све́ да је у њóње ру́ће (Вој).

котéл м *хоѝел*. – У којѝ котéл че ѝдемо (Зав, Пир).

котéља се несвр. *једва се креѝаѝи*. – Но́ђе ме издадоше, нéкако се котéљам, јéдва ѝде (Соп).

коша́р м, мн. кошари *куѝасѝа ѝримиѝивна кошница од ѝрућа, ѝремазана говеђом балегом, са ѝчелама или без њих, вршкарa*. – Отиде да ро́ји кошари (Рс).

кошаринће ж мн. бот. ниска хајдучка *тправа Achilea millefolium*. – Ни у Присјан нискуту ајдучку траву окамо кошаринће (При).

коштељив, -а, -о *кошиуњав*; *тврд (орак, кошиица)*. – Нашјат орџ је коштељив, али млого убаво раца (Гра).

краљ м/ж обич. *девојка, која у обичају лада или бена игра улогу младожење*. – Ђграј краље, барјактаре /Краљица те надиграља /Надиграља, натпојала (Кс, Рас).

краљица ж (н.п.). *девојка, која у обичају лада или бена игра улогу невестице*. – Ђграј краље (2) /Краљица те (2) /Краљица те надиграља (Јал).

крѣша несвр. (н.п.). *кресати*. – Ту мој драги крѣша лис (Рас).

криви ме грбина изр. *искривљаваи се (тѣло, леђа)*. – Поче ме криви грбината, па одим како пијана (Држ).

криводѣлка 1 ж. *она која носи криви раздѣлак*. – Јѣлка си правеше дѣлку на-страну па смо љу окале Јѣлка Криводѣлка, шалиле смо се (Изв). **криводѣлка 2**. ж *она која не говори право*. – Ти си криводѣлка, понѣшта поизљжеш и свѣ је правда на твоју страну (Сук).

криводѣла м. *онај који не брани право*. – И бѣг је криводѣла, криво дѣли (Вој).

крилато с поим. прид. *све оно шито има крила и може да леи*. – Нѣчу да чувам ништа крилато (Бе).

кркне свр. *закрекеиати (жаба)*: *уи. крне*. – Кркну нешто зѣлником (Брл). Кад кркну жабете, че пада ћиша (Брл).

кркче несвр. *крклати*. – Почѣ да кркче и умири се, умрѣ (МСв).

крн, -а, -о *коме је ошићен део који ширчи*. – Детѣто окрнѣло стѣвнута, крн вој дуличат (Вој).

крне свр.в. кркне. – Крну нешто зѣлником (Брл).

крндакѣља ж подр. *баба изобличеног тѣла*. – Наљути се баба крндакѣља (Рас, При).

крѣшница ж дем. од крѣшња *мала корѣа, корѣица*. – На-руку нѣси шаре-ну крѣшницу (Пс).

крѣачина ж *омања облица огревног дрвѣта*. – Домаћине, глѣдај по кондѣре /Да не лету по теб крѣачине (СГл, Рас).

крѣж м *крѣење (одеће, обуће)*. – Нѣма нѣво за нас старци, че нѣсимо крѣж (Јал).

крѣри несвр. *живоиариати, с муком преживљаваи*. – Крѣримо: ка ѣма, ка нѣма, па додѣка ѣче (ВРж).

крчка несвр. *тѣшко дисати, гуши се*. – Он почѣ да крчка, да се гуши, и ја се уплаши (ВЛк). Крчкал, крчкал и умрѣл (Пир).

кр̄шен, -а, -о трп. пр. **1.** *кидан; ломљен*. – У кр̄ошњуту сам донела црешње, кр̄шена вислетџа (Пет). **2.** *раскомадан; рашчеречен*. – Печено јагне, па кр̄шено, па насред астал ни чека (ДД). **3.** **кр̄шен зајек** изр. *искривљена сѣара особа*. – Станумо кр̄шени зајеци, навѣдомо се дѣзема (Брл).

кукљѣѣц узв. којим се подражава звук при гутању доброг залогая. – Зи́нем и гл̄тнем бакла́вуту и онѣ само речѣ кукљѣѣц (Гњ).

кукуњѣш м *врсиа народног кола*. – Играло се кукуњѣш, са се више не играје (Пет).

кулаш м *коњ ѿамније боје длаке*. – Да је жив Влајков кулаш (Пс).

купинка ж хип. *куѿина*. – Једу ми се купинѣ, че свр̄нем да си набѣрем (ЦД).

кѣрка ж (н.п.). *ѿреслица*. – Па ти носи кѣрку и вретѣнце (ВЛк).

курталисује се несвр. *сиасаваѿи се невоље (невоље, болесѿи, нежељене особе)*. – Дѣјде на реѿију, па тражи још једну, па тражи мезѣ, а ми ѿмамо рабѣту, и не мѣж се курталишемо од њѣга, пѣзнат чѣвѣк (Пир).

кѣтла ж *ѿолог*. – Кѣтла је пѣлог, тека га кажемо у Лужницу (Б-Км, Пир).

кѣто-мѣто узв. којим се вабе пчеле да уђу у припремљену кошницу: *дођи-дођи*. – Кѣто-мѣто (2) /Мѣт-мѣт-мѣт (2) (Км. Вој).

кѣтришка с мн. од кутрѣ, хип. *младунаѣ ѿса, шѿене*. – пмамо си кѣтришка, дѣјди да ѣи виђиш (Вој).

кѣту-кѣту узв. при вабљењу пилића, бас. *дођи, дођи*. – Кѣту-кѣту, бабина пи́лишка (Вој).

кѣчка ж име рогате овце (према пружању рогова). – Која овца ѿма текви рѣгове зѣвѣмо ѣу кѣчка (При).

кѣ-кѣ-кѣ, сѣ-сѣ-сѣ узв. при певању у колу без музике. (Гос).

кѣли свр. *клијаѿи*. – Ако се зр̄но намѣкри онѣ кѣли (Вој).

Л

лабаво прил. *није много добро, ѿрилично је лоше*. – Здрављето ми је лабаво, пѣвише си лежим (Всв. ВЈ).

лабѣда ж (н.п.). нејасно значење. – Ти-ту, ти-ту, лабѣдо (Д-Кв, ЦД).

лад м *хладовина*. – Муж у лад сѣди и чита, а ја сама жњѣм на жѣгуту (Кс, Бла).

ладијан (вѣтар) м мет. *ѿрохладан вѣтар*. – Ја подѣни вѣтре ладијане (Држ, При. Гос).

ладни несвр. *дуваѿи хладан вѣтар*. – Почѣ да ладни, дај дрѣјуту да облчѣм (ВЛк).

ладовиње с подр. *предио са високим дрвећем погодан за одмор у време леиње врућине*. – Мојѣ Гарѣње, мојѣ ладовиње (СГл).

ладује несвр. *уживаѣи у хладовини*. – Кој ладује, он гладује (При).

лаје (ластавица) несвр. рет. (н.п.). *оглашаваѣи се цвркуѣом (ласѣа)*. – Ластавица лаје, лењава жена ткаје (Д-КВ, ЦД).

лаје си опњцити изр. *предиѣи немоћан; говориѣи бесмислице*. – Ништа ми не мојеш, само си мој лајеш опњцити (Пет. Вој).

лакуван, -а, -о *лакован*. – Има лакуване ципѣле, купиѣ вој брат из Београд (Држ).

лармица ж хип. од ларма ж *зачешљан прамен косе над челом; ковриа, увојак; раздељак*. – Чешљају му лармицу /Ладо, ладо лармицу (Ор).

ласти (ластавица) несвр. *гнездиѣи се ласѣа*. – Ластавица ластѣ /Моја мајка пласти (Дој). Ластавица ластѣ кадѣ пластѣмо, и по косѣдбу (Дој).

лашко м *име за ѣса чија длака ѣодсећа на боју ласѣиног ѣерја*. – Тоѣа кучѣ окамо Лашко, а не знам зашто, мој да је по длаку (Сук. Вој).

лѣвен м (н.п.). *леј и млад момак*. – Не смешѣ ми дѣвет сѣна, дѣвет лѣвена (Км, При). У врбуѣу лѣвење (При).

лѣдно грѣње изр. фиг. (н.п.). *осећај велике мучнине, исѣод ребара као да је грудѣа леда*. – Нек опрѣсти, не мој да се клањам /На-срце ми лѣдно грѣње (Гос).

лѣђен м *ѣосуда за умивање; лавор*. – Једна нѣси воѣу у лѣђена (Км, При).

лека. изр. **за лека** *за лечење; за ѣомоћ у невољи*. – Старци су за лека, пазѣте ѣи (Вој).

лелѣје (се) несвр. *лебдеѣи, ѣоигриваѣи на ветѣру (зрно града, ѣахуља, лисѣи)*. – Вѣтар вѣје, град лелѣје (Пс. Км, При).

лѣлће бѣжице узв. у невољи, радости, чуђењу. – Лѣлће бѣжице, сѣн ми ѣде! (Чин).

лѣњос м *лењосѣи*. – Лѣњос, голѣма бѣлес (Чин).

лѣпѣнац м (п.н.). в. лѣвен. – Мама чуѣа дѣвет сѣна, дѣвет лѣпѣнца (ВЛк).

лѣпи се крпка за врѣчу изр. *сѣуѣаѣи у брак ѣод ѣриѣиском околносѣи; нашла врећа закрѣу*. – Он сиромѣ, ја по-сиромѣ, најдомо се: лѣпи се крпка за врѣчу (Пир).

лепотѣнце с хип. (н.п.) *млада и леѣа особа, леѣојко*. Ој детѣнце, лепотѣнце (Км).

лѣрија ж *врѣѣа народног кола*. – Игрѣло се и појѣло: – Ој лѣријо, ој лѣријо! (Вој).

лѣска сплѣтена изр. *коса уѣлеѣена*. – Злѣви лѣска сплѣтена (НМл).

лесковина ж *лесково дрво; лесков ѣруѣи*. – Од лесковѣину плѣтемо кошѣви и кѣрпе за парѣње кашкаѣѣљ (Брл).

лѣсно прил. рет. *лако, без много муке*. – Ја че ти покажем и ти че га лѣсно направиш (Ру).

лѣт-лѣт-лѣт узв. бубамари да полети са длана: *лѣици, лѣици*. – Калино-малино, лѣт-лѣт-лѣт (Вој).

лѣтѣвина изр. *иде на летѣвину облачици се сувшише ѿанко*. – Немѣј те превари: облѣкал си се на летѣвину а дѣва те ладан ветар (Сук, Вој).

лѣтра ж нонсенс који по броју слогова и рими одговара речи *вѣтре*. – Дѣни ветре с њне стране лѣтре (Пс).

лѣчица ж (н.п.) нејасно значење. – Лѣчица је лѣчица /Рѣд роди́ла (Зс).

либе с (н.п.). *сујружник*. – Мојѣ либе дру́гу ли́би (Дој).

ливађе с (н.п.). *велика ѿвришина ѿод ливадама*: уп. ливадје. – А ја ѿдем коња у ливађе да вежем (При. Вој).

ливацћи мѣд изр. *мед са ливадске ѿаше*. – Ја сам купува́л сва́ку го́дину планински ливацћи мѣд од Здравкови из Пѣклешицу (Пир).

ли́ка-при́лика ж (н.п.). *особа која ѿо лейѿици, расциу и другим особинама одговара особи сујројиног ѿола*. – Нејѣ вој ли́ка-при́лика (Држ).

ли́йав, -а, -о (н.п.). *лиѿов*. – Кућата ѿим ли́пава /Пред ѿу ку́чка дри́пава (При).

лис м *брсѿи*. – Ту мој драги кре́ша лис (Рас).

Лиса лисѿи изр. мит. *Алисеј кажњава онога који ради на ѿегов дан 27. јуна и ошѿећује му лице*. – Лиса лисѿи, Ви́да ви́ди (ЦД).

лиѿѿка несвр. фиг. *ѿрчкараѿици од радосѿици, снаге*. – Младѣо, па ли́тка окол нас, пома́га, доно́си води́цу да пи́немо (Сре).

лиѿѿне свр. *скочиѿици (искра)*. – Ли́тну ѿскра, ѿзгори га (Кс, Бла).

ли́чне ѿчи изр. *леје очи*. – Она́ ѿма ли́чне ѿчи, да ѿим се не нагледаш (Гос).

лѣви ѿчи изр. *ѿриѿѿици чини од злих очију*. – Малечко детѣ лѣви ѿчи, не носѿ га на собѣр (Пок).

ловѿѿба́ша м шаљ. *главни ловац*. – Дѣнѿс сам само ја утепа́л за́јека, ја сам са ловѿѿба́ша (Зав).

ложѿѿчка ж дем. од ложѿѿца: *кафена кашѿка*. – Дај ми ложѿѿчку да ку́снем медѿк (Рас).

лозјарска го́дина изр. *година која ѿогодује виногради́ма*. – Ова́ја го́дина испа́де лозјарска го́дина, грѣзје се рѣди, не мо́ж га пребе́ремо (Кр).

ло́мот м (*весела*) *галама*. – При ѿи је ло́мот сва́ѿи дѣн: мло́го деца́ па се час ѿграју, час карају, час би́ју (Сук). Иде ло́мот: напи́ли се па се весѣле (Вој).

лопо́вштина ж **1.** (*велики*) *лоѿов (са дугѣм ѿраксом)*. – Ча́ла из Лукању бе́ше лопѣвштина голема́, би́ли смо га ко говѣдо (ТД). **2.** *лоѿовлук*. – Које се навѿкне на лопѣвштину не оду́чује се, Са́ша по за́твори остаре́ (Пир).

лопужѣс, -та, -то *који је склон крађи*. – Лопужѣста таја бабичка: штом сврне нешта ми нестане, било вѣлица, било ложѣца, било соларче (Сук).

лужник м (н.п.) *шума (са њројланцима); шума њоред њошока*. – Па отиди у лужник /Па отсѣчи грапужник (Цер).

лѹли несвр. *ѹишиѹи (на лулу)*. – Старчината лѹли, па се окол њѣга и унѹкат научил да лѹли (При, Пн).

лѹкачко прил. *ѹрилично лако, без њаѹора*. – Лѹкачко ѹди ко детѣ малечко (ВСв, Рас).

лѹкоѹрац м *онај који радо и лако игра у колу*. – Бил је лѹкоѹрац, и ѹбав, и њапѣт, свѣ сам у њѣг гледала (Пс).

лѹкоѹрка ж (н.п.) *она која радо и лако игра у колу*. – Свѣ девојѣ лѹкоѹрѣ (При).

Љ

љиљаков, -а, -о *који ѹриѹада јорговану; који ѹоѹииче од јоргована*. – Дѣда ми њаправи љиљаков дудѹк (Јал).

љѹндри се несвр. рет. *сиаваѹи у љѹѹашки (беба)*. – Оно се там љѹндри на њѹву у љѹѹѹу (Д-ВО, Кр).

М

магле самосталне изр. (н.п.) *чесѹе магле, сиѹалне магле*. – Те одѹвај магле самосталне (Рас, При).

мадешче с дем. *мали младеж*. – Дѹгло ми се мадешче, поглѣдај дали је ѹпасно (Трѹ).

мајден м **1.** *каменолом; рудник*. – Нади црѹвту ѹмамо мајден, вади-мо камик (Гра). **2.** изр. **нашѹл мајден** *искоршиѹаваѹи некога*. – Там нашѹл мајден: од њи узѹма и дадено и недадено, и мѣрено и немѣрено (Чин).

мајмѹнсѹи живѹт изр. прип. *ѹоследњи део живоѹа*. – Стигомо, бабо, до мајмѹнсѹити живѹт (Кр).

мајсторче с шаљ. *шегрѹи; калфа; млад мајсиѹор*. – Знајѣш ли, мајсторче, да ми исклѣпаш ралник (Рас).

мајѹи-башти у постѣљу изр. (н.п.) *са родѹиѹѣљима у исѹиѹ ѹосѹѣљи*. – Гргѹрица гркаше /Мајѹи-башти у постѣљу (Км, При).

мајѹини чѹдове изр. *мајѹине невоље; мајѹина брука*. – Да не глѣда мајѹини чѹдове (При).

- ма́кица** ж у тужбалици *мајка*. – Куде́ ма́ки идеш? О-о, ма́кице (Бер. Пн).
- ма́кља** несвр. жарг. *йући*. – Ја́ че те ма́кљам насаме́, да не́ма кој да те бра́ни (Пир).
- ма́л** м *домаћа живоишња*. – Мали́ну ма́л да уби́је (Јел).
- ма́ли бо́г у трње** изр. вулг. ирон. *измеи́*. – Жи́ви ко ма́ли бо́г у трње (Чин. Пир).
- мали́ца** ж дем. *махала, засеок*. – У на́шту мали́цу има само не́колко ку́ће, али смо били́ плно деца́ и ра́но по́чнемо игру́ (Јал).
- ма́лкацко** прил. *врло мало*. – Дај ми ма́лкацко зајт́н да си за́пржим чорбу́ (Вој).
- малка́ш** м *онај који у заједничком сти́аду има најмање музних грла*. – Малка́ш је који на преме́лаз најма́лко смлзе́ (Зс).
- маме́јечи** прил. сад. од ма́ми несвр: *ваби́ши*. – Ме́дне пчеле́ маме́јечи (Пн).
- ма́мчица** ж хип. (н.п.). *мајка*. – Ма́мо ле, ста́ра, ма́мчице (ВЛк).
- мане́вра** ж *вежба војних јединица, маневар*. – Била́ је мане́вра на Кру́шку, према Лужни́цу (Бла).
- маносу́је** несвр. *ошпећива́ши йламењача (воћке, йоврће)*. – Не́шта маносу́је сли́вете, а зака́чује и пипе́рат (Вој).
- манћа́је** несвр. **1.** *смањује се ниво шечности́ у суду*. – Ако стоји́ у отво́рен суд рећи́јата манћа́је, исто и вино́то (Сре, Чин). **2.** *фиг. мршави́ши; йойуш-шашши*. – Не ва́ча ми га о́ко, манћа́је, мо́ра да има не́какву бо́лку (Сук).
- мању́је** несвр. *йрестйајашши чини́ши*. – Че мању́јем цигаре́, и рећи́ју, и ка́рте, о́чу да поста́нем чове́к, домаћи́н (Пир).
- мариве́й** м рет. *судбина*. – Текъ́в му мариве́т: да у́мре са́м у пра́зну ку́ћу (Чин).
- масьлце́** с хип. од ма́сло *маслац*. – И бело́ масьлце́ (Пок).
- ма́т-ма́т** узв. при вабљењу пчела да уђу у припремљену кошницу: *дођи, дођи*. – Ма́т-ма́т, је́ла ова́м, је́ла ба́бу, је́ла, је́ла (Пн).
- матка́ње** с гл. им. од ма́тка *вабљење йчела*. – По́лкъ, по́лкъ, с матка́ње и сас припре́мену ко́шницу нама́миш ро́јат да улэ́зне у њу́ (Вој).
- ма́ћи го́стом** изр. (н.п.). *код мајке у гости́ма*. – А́јде, Ду́нће, д-ймо ма́ћи го́стом (Бз).
- мачкари́ца** ж *женска особа која се бави мачкама*. – Она́ деца́ не́ма, му́ж пија́ница, па зби́ра ма́чће, стану́ла мачкари́ца (Пир).
- ме́зим** м (н.п). *мезимац*: уп. мези́ма. – Си́меон је ма́ћи ме́зим би́о (ВЛк).
- мези́ма** м (н.п). в. ме́зим. – Си́ма ми је ма́терин мези́ма (Км, Бер).
- ме́ја** ж хип. обич. *мечка*. – Зове́мо ме́јо, ву́јо, до́јди на вече́ру (Б-Бг, Пир).
- меља́ва** ж *рад воденице, млина*. – Преко ле́то не́ма вода́, не́ма меља́ва, па ка́рамо на Ђорго́ву водени́цу, она́ је на Ниша́ву (Пет).

- меље** несвр. фиг. *брбљаџи*. – Меље ко празна воденица (Сук).
- мерач** м *онај који мери (на ваги)*. – Мерачат крадне на вагугу, збуни те и не видиш у вагугу како трѣбе (Бла).
- мерушљив**, -а, -о. *миришљив*. – Здравче венче, цвеће мерушљиво (Пк).
- мерушљивче** с (н.п.). *оно шио јако и њријаџино мирише*. – Здравче венче, цвеће мерушљивче (ВРж).
- месечинка** ж хип. од месец. *месеџ; месечина*. – Огрејала јасна месечинка, и (ВЛк). Месечинката изгрејала (ДД).
- меџа** несвр. (н.п.). *сџављаџи*. – Бело шѣта, белу крпу меџа (Б-Км, Пир).
- метка** несвр. хип. од меџа. *сџављаџи*. – Девџа му гунђу метка (Км, Бер). Ја че ти, бабино, све меткам куде речеш, само да се њграмо (Пс, НМл).
- меџа** ж *овџа која је јако обрасла дугом вуном*. – Меџа је рундава овџа с длгу влну и с раздвојени праменови (Гос).
- милбога**. изр. од *милбога са уживањем*. – Од милбога да гледаш како њгра (ВЛк).
- милостивно** прил. *благоднаклоно, саосеђајно*. – Гледа ме милостивно, па придѣ и даде ми њларку, њако ме не познава (Јал).
- милује** несвр. (н.п.). *волеџи*. – Коју девџку милује (Пк).
- мине** свр. *њроживеџи некако*. – Без дѣсну рџку че мињем (Гра, Пир). Без брата че си мињем ја (Пк).
- мирном** прил. (н.п.). *мирно*. – Код војну мирном постојала (Гос).
- миросан**, -а, -о трп. пр. *њомазан, освеђен*. – Од миросано дрво њкој не смеје ни гранчицу да тури у џгањ (Кп).
- мистрија** ж *грађевинска алаџка којом се наноси маса (блаџо, малиџер)* и са њом глача. – Дај мистријугу да замазугем на овџа страну (Пир).
- миџа** м, игра речи: Мџа, мушко њме/миџо, подмиђивање: *њодмиђивање*. – Умре Тџа /Оживе миџа (Пир).
- млаџачџк**, -чка, -чко хип. *млаџ*. – Млаџачџк је, нече га још жѣнимо (Сук).
- млком(а)** прил. *ђуџке*. – Бугари њим убили и бабуџу и мађуџу, па деџа-та не смеју да вџкају, млком вџкају (ТД).
- млого-млого неје** изр. *није јако много*. – Она неје млого-млого паметна, од њу мџ свашта да чујеш (Вој).
- млоџина** ж *мношџиво; веђи број особа*. – Што ме даде, мџла њано, у млоџина (Ру). Када су повише у куђу кажемо да су млоџина или млоџина (Тм).
- мљсак** м фиг. *јак и џуџ удараџ*. – Оди тија мљсак сам падла у несвес, нашлџи ме како лежџм (Зав).
- млчи ми у главу** изр. *осеђаџи обамрлосџи и зујање у глави*. – Када-гџд беремо грснице, а беремо џи на жегу, онџ ми млчи у главу, само што не пад-нем (Гра).

мо̀дра *име за овцу која није њошњоуно бела ни њо лицу ни њо шелу.* – Мо̀дра је овца која има рејаву влну, по лице не мора да има боју, а по грбину неје потпуно бела (Вој. Кр).

мо̀дрило *с љавило за њри њрању, вешљав; ѡамно-љава боја уошњие.* – Да купиш мо̀дрило и с њега да ми офарбаш столічкуту (Држ). Има мо̀дрило поди очити, неје здрава (Грш).

мо̀дриње *с 1. мо̀дрице од убоја.* – Дојде сва у мо̀дриње, пак љу била таја њоња ала пијана (Пет). **2. љава боја исјод очию. – Имам мо̀дриње поди очити, това неје на добро (ВЈ).**

мо̀дро-мо̀рав, -а, -о прил. *љавозелено.* – Мо̀дро-мо̀раво, па зелено. (ДД).

мо̀жеје. **Док мо̀жеје** *изр. док сам могао; док сам био у сњању.* – Док мо̀жеје, помагал сам и, са више не могу (ВЛк).

мо̀зак му прѣде *свр. изгубиши разум.* – Остарѣје, мо̀зак му прѣде и почне да не разбѣра ништа (Пет).

мо̀карци *м мн. нонсенс парњак речи сарци: (мокри) љласњови сена.* – Несу сарци, него мо̀карци (Дој). Сарци мо̀карци, де и деца свѣзете до колата (Дој).

мо̀ли и премо̀ли *изр. нејрекидно молиши; ѡреклињаши.* – Че те мо̀лим и премо̀лим, с мајљу ти смо биле друшће, да ми помогнеш у овѣја час, млого сам, черко, закасала (ВС).

момá за давање *изр. девојка за удају, удавача.* – Станула је момá за давање (ВРж).

моми́ца *ж дем. и хип. млада девојка.* – Стáну големá, порáсте веч моми́ца (Сре).

момчѣнце *с млад момак.* – Овде има момчѣнце /Ладó, ладó (Кс).

момчети́јица *ж зб. хип. в. момчетића.* – Тамо има убава момчети́јица, убава девојчети́јица (Бла).

момчети́ћа *ж зб. хип. млади момци.* – Имају убава момчети́ћа, да идемо да љи гледамо (Јал).

момчети́ште *с, мн. момчетишта пеј. од момак.* – Збрáла се момчети́шта окол чешмѣту (Вој).

момчетóр *м зб. момци.* – Момчетóр налезне на седенђу, па које свѣри, које поје, које кладе, ама има и који закачају девојћете (Сук).

мо̀нополка *ж (н.п.). подр. Нишлика, из града који ѡпроизводи дуван и има монојол.* – Све Нишлике, мѣла нáно, све су мо̀нополке (Пир).

мотóр *м мошюцикл.* – Јá си с мотóрат идем на рáботу (БЧ).

мотóрка *ж мошорна шесѣра.* – Дóјди с мотóркуту да ми исечеш дрвáта (Држ).

мо̀чљаци *м мн. одећа уѡрљана измејом.* – Мѣн ми се пáдло да пѣрем на свѣкра мо̀чљаци (Сук).

мрати несвр. *мироваџи и јако се сабиџи од жеге, зайаре, сџиосџи, умора (сџадо)*. – Ка че ћиша да пада овце се познавау: мрату још одјутро, развлечено иду, полџка (СГл).

мрда-мрда изр. *врџољџи се; чесџо се џокреџаџи*. – Мрда баба, мрда-мрда: спрема једење, пере, гледа кокџше (НМл).

мрдара несвр. *врдаџи*. – Немџ да мрдараш, тува да си, има рабџта (Пет). Док мрдарамо мџра да рабџтимо (Цр).

мрзељџвџина м аугм. *лењџвац*. – Он је мрзељџвштина голема, мрзи га да се дџгне вџду да се напије (Пет).

мрзне на неџога изр. *мрзеџи некога; заведеџи некоме*. – Млџго мрзне на јетрвџту (Рас).

мрзџа ж рет. *безвољносџ; лењосџ*. – Мрзџа ме уватила па ми се ништа не рабџти, и не жџви ми се (Пир).

мрџуша ж *име за белу овџу која је црна или мрџа џо глави*. – Мрџуша је мрџушеџта овџа, црна или мрџа по лице (ВЛк).

мрљаџи се време изр. *џриџрема се (вишедневна) киша*. – Мрљаџи се време, неје добрџ за косџдбу, че пада ћиша (Бз).

мрснина ж *масна храна (месо и месни џроизводи, масџи, млеко и млечни џроизводи, јаја)*. – Мрснина се не једе преко пости (Км).

мртџињаво време изр. мет. *облачно, кишовиџо и суморно време*. – Мртџињаво времеџто, пџвише ме кџра на спање него на рабџту (Рас. Вој).

мртџв, -тва, -тво *мрџав*. – Када засџири и мртџв че се дџгне да га слџша (ВЛк).

мрџџав, -а, -о *који слабо и нерадо једе*. – Сџнат је млџго мрџџав на једење; кџнимо, угаџамо, бијемо, не помага (Тм).

мрџа ж из тужбалице за мужем: *мрџџвац*. – (Ти си ми) прџва мрџа, Беле (Гос).

мршљаџина ж *леш угинуле живџиџиње, сџирџина*. – Тџва неје мршљаџина /Тџ је мџја мужџина (Кс, Бла).

мрштовџто прил. *намрџџено*. – Немџ ме мрштовџто гледаш, ја ти туја штџту несџм направџла (ВС).

мџва несвр. **1.** *сџављаџи џредмеџе било где, џа их је џешџо наћи*. – Све мџва по ћџшетијага, не мџгу да најдем какџо ми трџбе (Пир). **2.** изр. **мџва у опрџску** (*кришџом*) *узџмаџи и гураџи у џеџове на џрегачи*. – Или вој даџу или си сама узџма, и све мџва у длбоћџи џџпове на опрџску (Пир).

мужџина м аугм. подр. од мџж: *мужџина*. – То је мџја мужџина (Пн). Од-вџче ми мужџину (Кс, Бла).

мџје ж мн. од муџ, муџа: *муџа*. – Нападаше мџје у млекџто (Дој).

мџчу имп. (н.п.). *ћуџи*. – Мџчу, браџе, мџком замџкао (НМл).

мушамá ж *мушема*. – С нóжат си закачила мушамúту и упропастила си ђу (НМл).

мушкарчѐта с, зб. *мушка деца, мушкарчићи*. – Мамо, мушкарчѐтата ни гацају са-жабе (Сук).

Н

на вѐљи, па на бóжји изр. *о Ускрсу и на Божић, врло рејико*. – Чѐрката дооди на вѐљи па на бóжји, само кад вој потребу пáре (Вој).

на видѓк изр. *(да је) ђред очима*. – Остави нóжичити тува да су ми на видѓк (Вој).

на момѐнти изр. *ѓовремено*. – На момѐнти ме јáко заболи, убоде ме како с нóж (Гњ).

на умирачкy је изр. *ујраво умираји*. – Болникат је на умирачкy, чѐкају га (ДД).

наáрчи свр. *ѓочейи ѓрошији*. – Наарчила сам и другúту кáнту мáз (Вој).

набаксúзњичав, -а, -о *ѓодмукао; ѓркосан*. – Снаáта ѓим набаксúзњичава, почѐше се жáле на ѓу (ВСв).

наблизи грóбишта изр. *сасвим онемођаји*. – Деда Дѐлча наблизил грóбиштата (ВЛк).

набóри се свр. *набораји се (лице, кожа)*. – Млóго сам се наборила у лице, станула сам грóзна бáба (СГл).

набутује несвр. *угураваји*. – Набутује све у торбуту (Вој).

наваљит, -а, -о рет. трп. пр. *нагнуји; нахерен*. – Куђата ти неје наваљита, јóш се дóбро држи (К-Вр, Ш).

навлáчи свр. **1.** *довлачији*. – Навлáчимо плáсовети до колáта (Брл). **2.** **навлáчи бóље** изр. *обољеваји од разних болесји*. – Почѐл по жѐне да иде, навлáчи бóље, мóж си зарази женицуту (Пир).

наврже гóдине /навржу се гóдине изр. *остјарији*. – Наврзала бáба гóдине и сá не мóже насáд (Бе). Навржу се гóдине, остарѐје човѐк, мине му врѐме (ВС).

наврже се свр. фиг. *долазији (зло) једно за другим*. – Бóље се навржу, притисну човѐка и он умре (СГл, НМл).

наврљају се гóдине изр. *остјарији*: уп. *натрупају се гóдине*. – Наврљају се гóдине, притисну човѐка и он мáне да мóже (Гњ).

наврча се несвр. *низайи се као на врци*. – Наврчају се гóдине, једна по једна, како на врцу (Зав).

наврчи свр. *нанизайи*. – Наврчи маништата на овуја врцицу (Гра).

на́вта ж *нафѿа*. – Кра́л на́вту па га искарáли и(з)-слúжбу (Брц).

на́втарица ж *ѿећ за грејање на нафѿу*. – Греја́мо се ту́ја зѿму на на́вта-рицу и мло́го па́ре потроши́мо (НМл).

нагвѿнти свр. *наѿравиѿи навојницу на мѿшалном ѿредмеѿу (шиѿки, маѿици, осовини)*. – Мајсто́ре, ја́ нагвинти́ свити́ цу́гове (Вој).

нагла́вља чора́пци изр. *доѿлиѿањем ѿродужаваѿи горњи део чараѿе*. – Нагла́вља ми чора́пцити да бу́ду повисо́ћѿ, да ми не се́бну но́ђе (Км).

наголоту́је се свр. *дуго времена ѿћи оскудно одевен*. – Моја́ деца́ су се наголотува́ла и набосотува́ла (ВСв).

нагоѿѿви свр. (н.п.). *израдиѿи и ѿриѿремиѿи*. – Та́ си неси́ да́ри наготѿѿ-ла (Рас, При).

нагре́вује се несвр. *грејаѿи се*. – Нагре́вујем се на слнцѿето, гре́јем ко́шете (Јал). Осѿбло, па се на́гревује (Пет).

нагрња́чи свр. рет. *навалиѿи*. – Нагрња́чили да га би́ју, а он бе́га кам шумáкат (Пк).

надво́ди се несвр. *надносиѿи се изнад ѿразнине (воде, ѿровалије)*. – Немо́ј се надво́диш, че ти се сврти́ свѿс и че се омѿкнеш (Вој). Немо́ј се надво́диш да се не уда́виш (Чин, Вој).

наделѿе свр. (н.п.). *ѿосѿаѿи ѿешко, неиздрживо (ѿуга, чежња, ѿаѿња)*; *заболеѿи насмрѿи (бол, болесѿи, рана)*. – Или ти је бо́лка наделѿа (Км, Бер).

нади́гра свр. *ѿобедиѿи у игри*. – Краљѿица те нади́гра́ла /Нади́гра́ла, натпоја́ла (Сук, Вој).

нади́јаши свр. фиг. **1.** *наднеѿи се над осѿѿалим расѿињем*. – Црѿшњата нади́јашила пра́сковете и онѿ сѿну (Пет). **2.** *намеѿнуѿи се*. – Снаа́та нади́јаши и са она́ кома́ндује у на́шу ку́ћу (Сре).

надолѿзне свр. рет. *доћи у великом броју*. – Голѿмо го́сје ка правѿмо, на-долѿзоше ми шејесе́ чове́ка у ку́ћу (Чин).

надолѿје свр. *(јако) ѿриѿиснуѿи; савладаѿи (болесѿи, брига)*. – Надо-ле́ла му је бо́лка голема́ (Пс).

нажељу́је се свр. *ѿоднеѿи оскудицу у основним ѿѿребама; не моћи исѿуњаваѿи своје најве́ће жеље*. – Удови́ца оста́до у мла́де го́дине: нажељува́ се и за му́жа, и за свѿ (Пир).

наизно́си свр. *изнеѿи у великом броју*. – Же́не пред цр́кву наизноси́ле сѿта, и поју́ (Пк).

наја́хати свр. (н.п.). *зајашиѿи свако свога коња*. – Сви свáтови ко́њи наја́хаше (Км, НМл).

најгорњи, -а, -о *највиши*. – Најгорњу́ту гра́нђу да отсече́ш, она́ ми смѿта (ВРж).

најдолњи, -а, -о *најнижи*. – У најдолњуту њиву, до самјат пут, има голема круша (Сук).

наједнуш прил. *одједном*. – Испил целу влашу ређију наједнуш и одма црџал (Пк).

наједра свр. (н.п.). *ѿосѿаѿи круѿан и ѿун (зрно, бобица)*. – Жито родно, жито бело /Наједрало и узрело (Пк).

најмлого прил. *највише*. – А најмлого живот и здравје (Рс).

најнавър прил. (н.п.). *на самом врху; на највишем месѿу*. – У оградуту сви свеци /Најнавър Свети Илија (При, Пет). Она се укачи најнавър у црешњуту (Држ, Трњ).

најутредњ прил. *суѿрадан*. – Најутредњ стѿгоше, врнуше се (Пир).

наказ м, фиг. *бескарактѿерна особа; ѿокварењак*. – Она је наказ голем, нема никакво човечанство (Вој).

накладѣ седѣнђу изр. *заложѿиѿи ваѿру на раскрсници где ће ѿочѿиѿи седељка*. – Наклала Нѣнка седѣнђу (Зс).

накован, -а, -о трп. пр. *ѿоѿикован*. – Опанчићи наковани (Пк).

накрѿји свр. *скројѿиѿи; израдиѿи (одеђу, ѿексѿилне ѿредмеѿе уоѿиѿе)*. – Дњнс сам си накрѿјила неколко кошуље (Држ).

налага дар изр. *ѿриѿремаѿиѿи и слагаѿиѿи невесѿин дар*. – Та сестра вој дар налага (Држ, Трњ).

налади свр. (н.п.). *умиѿиѿи се хладном водом*. – Она приде лице да налади (Км, Бер). Па налади твоје беле руке (Км, При).

налегну године изр. *ѿриѿиснуѿиѿи сѿтаросѿи, осѿариѿиѿи*. – Налегну године и нема отимање, старејемо (Грш).

налепује несвр. *леѿиѿиѿи*. – Налепују некакве плакате по зидове (Држ).

нали реч. *ѿоѿиѿо*. – Нали је он пошъл, овамо че га сачекамо (ЦД, При).

налудо прил. *ѿреко очекивања, далеко више (јаче)*. – Овуја годин беређет налудо, испаде убава година (Кр).

налудо појде изр. *неочекивано брзо наѿредоваѿиѿи (расѿи, усѿех)*. – Тишата праж работу: морузете налудо појдоше (Јал).

наљути свр. фиг. *добро изоѿѿриѿиѿи (косу, нож)*. – Прво убаво наљутим косуту с острило да ми убаво коси, па тѿг почињам (Дој).

намасни (се) свр. *наквасѿиѿи машиђу*. – Намаснила сам си руђе, немој да се рукујемо (Кр).

намашује несвр. *замахваѿиѿи*. – Почѣ да намашује да ме удари, плаши ме (Кп).

нанасадачћи прил. *уназад, унаѿпрашке*. – Како појде нанасадачћи он упаде у лочку и намокри си нођеѿе (ВС).

напељушти свр. *најуништи лишћем, грањем, снегом*. – Вода, ћиша и ветар, па у бунарат напељуштило шуму, грањак, лисје (ПРж).

наплита несвр. **1.** *киштии основу венца цвећем или украсним пайи-ром*. – Турђевац наплитамо у ђурђеви венџ (Дој, Пк). **2.** *киштии последњу руковети на самом крају жетиве*. – Када доживамо, обичај је да наплитамо последњу пешчицу сас цвеће, па ђу на крај одрежемо и понесемо с нас (ВЛк).

напљувује свр. *пљати инсекаи својим излучевинама (намирнице, сџакло, намештај, веш, носуће)*. – Прозорити напљувују мује, а ја не могу да постигнем да ћи бришем (Сук).

напне свр. *појуришти; пприсишти*. – Са че напне штркољат говедата и че се разбјегају (Рс).

напоследку прил. *на крају; после свега*. – Када се сви сабрамо и почемо да радитимо, напоследку стиже и он (Тм).

напречка свр. *сложити уздуж и попреко, изукришати*. – Напречкам ситна дрва и клече пољко да заванем огањ (МСв).

напрли свр. *опрљити на жару или пламену*. – Иди напрли луће шуспе да има за ручџк (Сук).

напувује несвр. *загађивати дахом; ппровати дахом*. – Некакво напувује јагништата преко ноћ, почеше да липцују (Бс).

нарамчи свр. *пребацишти пперети преко рамена*. – Нарамчил дисаши и пошл на-госје (ВЛк).

нарана ж (н.п.). *храна*. – Стара планино, зла нарано (Бе).

наревује несвр. *пунити удубљење земљом или сџајњакком, равнати попуњавањем руиа*. – Че наревујемо вџрат, тува че постављамо гаражу (НМл).

нарица судбину изр. мит. *одређивати судбину новорођенчеиу (суђаје)*. – Дојду тџг и на бебе нарицају судбину (Цр).

нароља се свр. пеј. *опити се*. – Нарољало се па блује, асли свиња (Држ).

насаден, -а, -о трп. пр. од насади: *засадити*. – Имам там тријес вилдана сливе насадене и убаво расту. (Сре).

насади се свр. фиг. *пастити ппуром ппачно на*. – Како се соплето, насади се бџш у ђолат (Пет).

насамотује се свр. *заситити се самавања*. – Ја сам се насамотувала: у празну кућу осам године сама (Пл).

наседне у-груди изр. *јавити се у грудима мучнина у виду пперети*. – Наседло ми у-груди па једва дишем (БЧ).

насељује (се) несвр. *досељавати (се)*. – Насељују се из разна села на наше гниљско имање (Гњ).

насиле прил. *силом*. – Насиле не може, мора се прво размисли (Зс).

насиљује несвр. *неразумно наваљиваџи*. – Не насиљујте, полџка, де да се договоримо разумно да га рџшимо (Кс).

наслл, -а, -о р. пр. *џрекриџи; џросџриџи*. – Наслл преко земљуту лисје и гранчице, па прострел цргу и легал (Сук, Чин).

наслутен, -а, -о трп. пр. *ударен у главу, џакнуџи*. – Ти дојдеш малко наслутен, не мџж да разбереш каквџ ти казујем (Гњ).

насмџта у рџч изр. *омџџаџи разговор*. – Ја ви насмџтам у рџч, али че кажем да се мџж забавимо за вџз (Јал).

насновује несвр. *насниваџи џређу на враџило разбоја*. – Насновувамо прецуту, спремам се да седам у разбџј (Вој).

настрањичав, -а, -о *насиран*. – Малко је настрањичаво с башту да се тужиш и да идеш на суд (Рс).

натенану прил. *џолако, без журбе, џџуџиџено*. – Она га урабџти полџка, натенану (Пир).

наткџпа свр. *џобедиџи и коџању или џрашењу*. – Оне карају по рџд, а ја по два, и наткџпам џи, претечџм џи у копане морџзу (Вој).

наџџца џруџи изр. *лаким ударцима оџџеџиџи кору целом дужином џруџа*. – Сваџи си прџт натџца (Ор).

натџцка се свр. *измрви се сиџним ударцима*. – Корџта му се натџцка с нешто да бџде рапава (Вр).

натмџрли се свр. **1.** *наоблачиџи се (џред кишу)*. – Натмурлџло се, че пада џиша (Рс). **2.** *фиг. намргодиџи се и џђуџаџи*: уп. *натџрли се*. – Она се одједнџш тека натмџрли, како времџто (Рс).

натџместо прил. рет. *ђудљиво*. – Коди џџга је натџместо, кажемо и намџстичкаво, не мџж га предвидиш на коју че стрању (ТД).

натџпује несвр. *џосџеџено квасиџи*. – Сџтна џиша џбаво натџпује зџмљу (ВСв).

натпџвује несвр. *џобеђиваџи у исџџању џиџа*. – Ђџка је свџти нас натпџвувал (МЈ).

натпоје свр. *џобедиџи у џевању, наџџеваџи*. – Надиграла, натпојала /И у рџку целивала (Пет). Ја сам наџубаво појала, натпојџм светџ (Бе).

натрџпути прил. у *џри маха*. – Бђдњакат да се отсечџ натрџпути (ВЛк).

натрџка му нџс изр. *оџџро џрекорџиџи*. – Све му рџче у џчи преди свџ; џбаво му натрџка нџс (Вој).

натрџља свр. *џривуђи коџрљањем*. – Натрџљај свата бџришта до чџшмуту (Вој).

натрџкује несвр. *уџрљаваџи; шминкаџи*. – Натрџкувала си деца патку с тџја млџч, па су мџђе мучџла (ПРж).

натрѠнтује (се) несвр. *облачиѠи се неукусно и много*. – МлѠго се натрѠнтује, па пѠвише лѠчи на мѠчку него на младиу жену (МЈ, Трњ).

натрулѠје свр. *Ѡочейи Ѡрулийи (у неком делу)*. – ДирѠкат натрулѠл одоздѠле, чѠсто га мѠкри Ѡиша (Сук).

натрунти свр. *нагњечийи, Ѡовредийи (костѠ, мишић, орган)*. – Удари се од колѠата и натрунти си нѠгу у бутину (БЧ).

натурли се свр. в. *натмурли се 2*. – ЗаштѠ си се текѠ натурлила, квѠ ти је (Сук, Вој).

натурњичав, -а, -о *намейљив; насилан*. – Натурњичав нѠкакав, све Ѡче да се бѠје (Вој).

натрупају се гѠдине изр. в. *наврљају се гѠдине*. – Натрупају се гѠдине и нѠма више мрдање (Пир).

натчитѠ свр. *ѠобедиѠи у чийању*. – НадигрѠло, натчитѠло, натпеваѠло (Рас, При). МојѠ унука натчитѠ свѠти ѠѠаци и добије наградѠ за читѠње и деклѠмување (Пир).

натѠпка свр. *добро уѠабайи (ногама)*. – Убаво натѠпкај вадицу (да не отѠди водѠта на-страну (Вој)).

натѠпче га изр. вулг. *уѠераѠи Ѡенис*. – Кад ѠѠ га натѠпчем она се израдује (ТД).

наћевлише се свр. *Ѡийи се*. – Када се наћевлише Ѡн се само смеје (Вој).

наубавује се свр. *доѠеривайи се; шминкаѠи се*. – ДевѠјѠата се почѠ наубавује и почѠ да залѠскује момчетѠјѠата (Сук).

наумује несвр. *намеравайи*. – ЈѠ наумујем да Ѡдем при ѠѠи (Вој).

наѠицири свр. *накаѠайи (крв, вода)*. – НаѠицирѠ бѠше крв там кудѠ се удари (Трњ, ВРж).

наѠвти свр. *расцветѠайи се цвеће (на веѠѠ Ѡовршини)*. – ЛѠле, штѠ је цвеће наѠвтеѠо (Пк).

начейри прил. *на чейири дела*. – Имањето начетри поделѠмо (Соп).

начиња несвр. *ѠѠтављаѠи; Ѡодешавайи*. – Ѡдма ми начињете да лѠг-нем, млѠго сам уморан (ЦД).

начисто угѠсал изр. *сасвим онемоѠайи*. – СѠмо, старѠ и начисто угѠсло (Кп).

начичка свр. **1.** *наѠуниѠи чичком*. – Начичкаше ми ѠѠперат, луда деѠѠа, па побѠгоше (ВСв). **2.** *фиг. нараѠайи много деѠе*. – НачичкаѠи по десетѠна деѠѠа, а нѠмају с квѠ да Ѡи рѠне (Гњ).

начукује несвр. *забиѠайи чекићем или каменом (клин, ексер, колаѠ)*. – КолѠц се начукује сас маљѠцу, а не сас чуѠк (Сук).

начуљи свр. бот. *фиг. ѠодиѠи врх Ѡри клијању*. – Васуљат начуљиѠ, че ниѠа (Вој).

нашалé прил. *шаливо*. – Нашалé му рéко, а он се наљути без ништа (Гра).

нашáри свр. *украси́ти*. – Нашáрим погáчуту, па у опечéм (Д-Пш, Чин).

на́шинче с *де́ше из завичаја, земљак*. – То́ва је детé на́шинче, Трња́нче је (ВЈ).

наш́трапа свр. фиг. *случајно заш́ећи (лојова, љубавнике)*. – Наштрапа́ ђи у плéвњу́ту, бéјоше јед́н преко дру́гога (Изв).

нашт́рка свр. *начеш́и кидањем комадића (о храни)*. – Деца́та наш-трпка́ла грúчку́ту (Вој).

наш́ужби свр. *издвоји́ти зрневље из махуна*: уп. наш́успи. – Нашужби́ла сам бóб (Чин).

наш́упи се свр. *изобличи́ти се (ош́вор ш́редме́ша од коже, гуме или ш́ласи́шке)*. – Нашупи́ле се ципéлете, тра́же нóве (Изв).

наш́успи свр, в. наш́ужби. – Нашуспи́ла сам бóб, са́ че га ва́рим (Пет).

не билó у млóго изр. *није дуго ш́рајало; није ш́ребало дуго чека́ти (зло)*. – Не билó у млóго: излэ́зне осóбница из óткос и Ма́рку испи́је óчи (Држ, При).

не тра́жи ни лéб ни во́ду изр. *нема разлога да се уклања (бацањем, ш́родајом, ш́оклањањем), може да заш́реба*. – Чувај си га, не тра́жи ти ни лéб ни во́ду (Вој).

небрóјен, -а, -о *безбројан*. – Та́мо пасу́ стада небрóјена (Тм).

неваља́лштина ж *недозвољена радња (крађа, ш́ревара, лагање, курвање, ш́ијансш́во)*. – Пра́ј неваља́лштине по селó (Бз).

не́вен м мн. (н.п.). *младо чељаде уош́ише*. – У врбу́ту не́вење (Км, Бер).

невéстачћи прил. *као невесш́а*. – Премéни га девојачћи /Уш́ити га невéстачћи (При, Пн). Да поведé кóло невéстачћи (Км).

невéстиште с пеј. *невесш́а*. – Невéстиштето пóстаро од свекр́вуту (Вој).

не́гдар прил. (н.п.). *негде; некад*. – Чуó ли си не́гдар лју́ди да говóре (Пк).

негóњен, -а, -о трп. пр. заг. *онај који ш́рчи ш́о својој вољи или ш́ош́реби (о ш́асш́иру)*. – Паст́ир негóњен бéга (Чин).

недовáри свр. *недокува́ти*. – Кад недовáриш васу́лат онó ме после сто-мак боли́ (ВС).

недоглу́пав, -а, -о *који је недовољно безобразан*. – За прéвару јá сам не-доглу́пав (Јел).

недодр́ж м *несш́рш́лива особа*. – Она́ је недодр́ж, не мóже да сачéка да се ба́ница́та опечé (Држ, Пир).

недодр́маво прил. *урађено ш́овршино*. – Недодр́маво си ми га напраји́л, а тра́жиш големé па́ре (Вој).

недозр́ел, -а, -о, р. пр. *нерасш́оложан (грдили га, добио ба́шине)*. – Дојдé си незозр́ел: или су га брука́ли или су га б́или (Вој).

недоклепан, -а, -о трп. пр. фиг. пеј. **1.** *ириглуј*; уп. недоправен. – Она је недоклепана, недоправена, не мож те разбере каквó вој казујеш (Држ). **2.** *невасишан*. – Недоклепан си, затóва се и прáвиш попаметан него штó си (Чин).

недоправен, -а, -о трп. пр. пеј. в. недоклепан (1). – Башта́ ти је лош мајстор, ти́ си недоправен (Пир).

незгодан, -дна, -дно **1.** *нейогодан*. – Тија пúт је каменит и незгодан, мож ти се преврну колáта, боље иди óколо (Јал). **2.** *нейријашан*; *груб*. – Она је незгодна: óче да увреди, óче да оговара (ПРж).

незгодно прил. *нейријашно*. – Незгодно ми да пита́м дали́ вој је башта́ умрел (ВСв).

неизмерно прил. *изразишо* (*шо висини, ширини, шезини, добройи, леийоши, вешшини*). – Беше неизмерно добра́ и убава женица, ама рáно нестáде (ДД).

некадъран, -рна, -рно в. кадаран. – Стану́мо некадърни сас старцáтога, а нема́ кој да ни послуша (Јал).

некадърје несвр. посл. *шосташаши физички све мање шисобан*. – Какó се стареје текá се некадърје (Јел).

нелечив, -а, -о *неизлечив*. – Болу́је од нелечиву́ту болку и не излáзи на пúт (Сук).

нема грбину изр. фиг. *без зашшише је; без ослонца је*. – Деца́ развачáла по градове, онó изнемогло́, а нема́ грбину (Грш).

немај 2 лј имп. од не йма: **1.** изр. **немај си брйгу не брини**; *шо се шебе не шиче*. – Немај си брйгу, ја́ че си завршим ра́боту и без те́бе (Пет). **2.** **немај шáлу (с не́га)** *не шали се (с њим); чувај (га) се*. – Немај шáлу сас будáлу (Вој).

немерено прил. *много, без мере и броја*. – Давáл сам му бројено и небројено, мeрено и немерено, кóлко је тражил тóлко сам му давáл (Влк).

ненаука прид. индекл. *невешш; ненаучен*. – Кобíлата ненаука, рáсврља кантете (ГД).

неопрајен, -а, -о трп. пр. *неусмерен*. – Стану́ли двоји́ца неопрајени и пита́ше ме по који́ пúт да крeну (Цр).

неопрат, -а, -о трп. пр. *неошран*. – Иде си текá неопрата, па засмрдí кадá ми́не поред човeка (Ста).

нешарен, -а, -о *који није излаган врелој шари, нешшарен*. – Оста́доше вeдра непáрена (Км, При). Кадá су судо́ве непáрени туршијата се поквáри (НМл).

непијач м *особа која не шиче алкохол, шрезвењак*. – У на́шу ку́ћу сви смо непијачи, па и башта́ ми (Вој).

неплакњен, -а, -о. *нешшран шред ушшребу, нешшлакнуш (суд)*. – Оста́доше вeдра неплáкњена (Км, Бер).

не̑право му изр. *не до̑ада му се, није му њо во̑ли*. – Не̑право му је што и он не мо̑же ка̑ко нас да љгра (Држ).

непристра̑шан/неприста̑шан, -шна, -шно трп. пр. рет. *који је јако боле-си̑ан*. – Он је непристра̑шан, болу̑је веч тре̑ћи ме̑сец (ПРж, Вој).

несре̑ден, -а, -о трп. пр. *несре̑ђен; неуредан*. – Обле̑чи се ко дево̑ђа па из-ле̑зни, немо̑ј тека̑ несре̑дена (Изв).

нестр̑пан, -на, -но *неси̑ри̑љив*. – Мло̑го си нестр̑пна, де че̑ке пр̑во да се̑дну госје̑те (Чин).

неураб̑отен, -а, -о трп. пр. *незавршено, неура̑ђено*. – Ја не дозво̑љам да ми је неураб̑отено има̑ње (Вој).

не̑че да га бри̑че изр. *не̑ће ва̑лда да му уга̑јају*. – Че га би̑ју, та не̑че да га бри̑че (Кр. Вој).

не̑че да му ми̑сли изр. *среди̑и̑и како љре̑ба и више не бри̑ну̑и̑и о љо̑ме*. – Че напра̑јм сва̑дбу ка̑ко тре̑бе па не̑ка ко̑шта ко̑лко ко̑шта, не̑чу да му ми̑слим (Вој).

нечове̑чњак м 1. *лош човек, зло̑вор*. – Има злу̑ ду̑шу, ста̑ну голем нечове̑чњак (Кр). 2. *безвредна особа, лош љри̑мер*. – Нечове̑чњак си, с пр̑с те пока̑зују, до са ни̑шта добро̑ неси̑ напра̑јил (Трњ).

ни ле̑ле, ни ку̑ку, ни му̑ку изр. *безгласно, љу̑и̑ке*. – Ни ле̑ле, ни ку̑ку, ни му̑ку, са̑мо угасе мо̑ја ма̑ђа како свеча̑ (Зав).

ни̑где и ни̑шта изр. **напра̑ви га на ни̑где и ни̑шта љонизи̑и̑и**. – Ка от-вори у̑ста па му сва̑шта на̑каза и на̑праји га на ни̑где и ни̑шта (Држ).

ни̑з(а) предл. *кроз; низ*. – Ђдемо низа̑ село̑ и по̑јемо (Соп). Мо̑ра да ми̑не сва̑та мору̑за ни̑з-ру̑ће (Кр).

ни̑ком про̑никну̑ше свр. (н.п.). *у̑ђу̑и̑а̑и̑и и обори̑и̑и главу*. – Сви ајду̑ци ни̑ком про̑никну̑ше (Км, Бер).

нискод̑упан, -на, -но *који је кра̑и̑коног а великог љу̑ра*. – Да не љдеш при нискод̑упнога за пук̑ницу (Вој).

ни̑ца несвр. *раси̑и, изби̑ја̑и̑и (бркови, брада)*. – Ни̑ти ни̑ца обеле̑ла бра̑да (МЈ).

ни̑шка несвр. *њиха̑и̑и; (лагано) љу̑ља̑и̑и*. – Вет̑рат ни̑шка ко̑шу̑љете на простор̑, мо̑ж љи обори̑; љди њим ту̑ри штипа̑ље (НМл).

но̑гу прѣд-но̑гу изр. *љола̑ко, ољу̑и̑ено*. – Са̑ стану̑ла госпо̑ђа, но̑гу прѣд-но̑гу љде, у нас и не гле̑да (Изв).

но̑ђетѣрине ж мн. пеј. *ноге*. – Но̑ђетѣрине болу̑, уми̑ра̑чка; че по̑чнем да ла̑зим ко бебѣ (ВЈ).

носети̑на ж аугм. и пеј. од *нос*. – Ђма голему̑ носети̑ну, ви̑снула му нади уста̑та (НМл).

носи си житото у рућете изр. *на умору је*. – Какво да ти казујем за болника̀тога: носи си житото у рућете (ВЛк).

ноч твнница изр. *шамна ноћ*. – Ноч твнница, пу̀тат се не види, а ја мо̀рам на поја̀ту (Кс).

ну̀на ж бот. *врста чемерике*. – Чемери́ка кад се искла̀си у а̀вгус-септе́мбар, го̀ре има зр̀нца. Имамо стѐну која̀ ли́чи на то̀ва зр̀нце па га зове́мо Ну̀нов ка̀мик (Д-Сн, Пир).

нџ́че ж мн. арх. *дрвени сандук са високим ногама и са њо̀клойцем, служи за мешење шестиа и чувањен хлеба, наћве*. – Моја̀ ба̀ба не́је говори́ла нџ́чи него нџ́че, по старинсџ́и (Гра).

Њ

њивче́ с дем. *њива*. – Ма̀лечко њивче́, и долѐко о̀дома, ама у̀баво ра̀ца жи́то (Вој).

О

оба̀ру го̀дине изр. *губи́ти моћ, сти́арити*. – Оба̀ру ни го̀дине: почѐмо по̀више да се́димо, по̀малко да ра̀ботимо (ВСв).

обе́д ста̀ну изр. *ѡрође већ ѡдне*. – Обе́д ста̀ну, она̀ не доо́ди (Гос).

обе́лује несвр. *има́ти све више седих власи, седе́ти*. – Оно̀ и ни́, ва̀ша деца̀, веч старѐјемо и обе́лујемо (ВЛк).

обе́ре кори́чће изр. *ѡјес́ти окрајке хлеба (и ос́таи́ке са ѡри́езе)*. – Ста̀рцити обе́ру кори́чћете, то̀в што оста́не на младѝти (Јал).

обе́шњак м *особа која не ѡшѡује друшѡвене норме; обешењак*. – То̀ва је напрајѡл Га̀цинјат обе́шњак, онѝ сви ѡду устрше́љ (Пет).

обзи́рава се несвр. нег. *(не) осврѡи́ати се, (не) обазира́ти се*. – Ја̀ се не обзира́вам мло̀го на њѐга, нек при́ча какво̀ о́че (Вој).

обѡ́мне свр. рет. *обухва́ити*. – Дебѐло миро̀то, не мо̀ж га обѡ́мну тројѡца с раши́рене ру́ће (Кп).

обѡ́ца несвр. *куша́ти, ѡроба́ти (храну, ѡиће)*. – Мло̀го смо сирома̀: ме́со не обѡ́цају ни деца̀та, камоли ја̀ и му̀ж (Сук).

обла́ ж *грађевинска алаѡка за грубо равнање ѡри малиперисању*. – С о́блу се ма̀лтерат ра̀вна, а с перда́шку се ма̀зни (Ор).

обла́га се несвр. *кладѡти се*. – Обла́га се То̀дор пија̀ница (Км, Бер).

облази (ђу) изр. *обавиџи сношај са њом*. – Требе да ђу је облазил, врну се млого весел (Брц).

облачък м дем. *мали облак*. – Када да пада град, напред иде бел облачък, а по њега големі црни облаци. (Сук).

облепљује несвр. *замазиваџи (блаџом, џесџом, лейком)*. – Облепљујем га сас калиште, убаво га уштупујем (Сук).

обневидеје свр. *изгубиџи вид*. – Како се стареје, оно се оглувеје и обневидеје (ВЛк).

обнеможеје свр. *онемоћаџи*. – Кој остареје, он обнеможеје, друђи га слушају (СГл).

обојичка м хип. *оба; обојица*. – Тетка си обојичка обича, на свакога сам по цемпер исплела (Сре).

обрадушка ж мед. рет. *оџок исџод браде*. – Када се јави обрадушка, угреје се чиста вљна и врже окол гушу (Д-ГО, Пир).

образ му цвџти изр. *леџо изгледаџи, биџи здрав*. – Које је младо, образ му цвџти (Сре).

обрасте травá изр. *џрекриџи гроб џрава*. – Пројде година, обрасте трава; бил човек, више га нема (Км).

обрне на жену изр. *не биџи више мушкарац, добиџи одлике жене*. – Остарел, обрнул на жену, не слуша га алатат (Бла).

обузима несвр. *хваџаџи џосебно расџоложење (сирах, радосџи, љубав)*. – Откако ме уплаши таја ала поче ме обузима стра и ману да могу да спијем (Сук).

обузне свр. *ухваџиџи дрхџавица*. – Обузну ме студенило, поче се тресем и не могу се заустајем (Трњ, Вој).

овивање с гл. им. од овива несвр. *изврдаваџи, одлагаџи*. – Че морам да џдем и ја, нема овивање више (Тм).

оглаша се несвр. *оглашаваџи се, даваџи глас од себе (џиџица, живоџиња, човек)*. – Нешта се оглаша из шумакаат усред ноц (Јал).

оглоцка свр. *(добро) оглодаџи*. – Свете кошчџнџе од питџјете да оглоцкате на дрвџик (Пет).

огњиче пуше изр. (н.п.). *џушке које бљују ваџру*. – На џи су пуше огњиче (Зав).

ограда ж (н.п). *круг, ореол, свеџао круг (око месеца, или сунца)*: уп. оградња. – Месец џма ограду /И у оградуту трпеза (Рас, ВСв, При).

оградња ж, в. ограда. – И покре месец оградња (Ор, Тм. Соп).

ограничи се свр. *одредиџи свој (нови) џоложај у окружењу*. – Остарел сам и ограничил сам се које смејем и које више не смејем (Гра).

огрбје свр. *погрбиши се, огрбавиши*. – Остарело, огрбело, па се савело доземи (Кп).

од кућу на кућу изр. *редом по кућама*. – Коледа када је, од кућу на кућу идемо (Држ).

од малечко изр. *од раног деишињсйва, од малих ногу*. – Ја сам од малечко овчарица, па све до са, до старе године (Бер).

од онија крај изр. *са оне сйране, са оног краја*. – Почнете да жњете од онија крај да ви слнцето не бије у очи (МЈ).

од сүботу на сүботу изр. *од једне до друге сүбоише*. – Од сүботу на сүботу идем на пазар и све си купим, за туја недељу да не излазим (Пир).

од това за това изр. *по за оно*. – Од това за това, ни ти мене дужан ни ја тебе (ПРж).

ода реч. (н.п.). *због чега*. – Ода што се потресе /Ведро небо и земља (НМл).

одалечи се свр. *заузеши повољно одсйојање*. – Одалечим се од овцете боље да и видим (ДД).

одалија изр. из басме **пуста одалија велики иразан иросйор без расйиња и живойиња**. – Носи га, облаче, тамо долеко, у пусту одалију (Б-Гн, Пир).

одбеди свр. (н.п.). *ослободиши се великог дуга, раздужиши се; извући се из велике невоље*. – Ал не може беду да одбеди (При, Пн).

одблизин прил. *изблиза*. – Ману и одблизин да видим, оћоравé начисто (Грш).

одвезу санћете изр. *одвеси на гробље, сахраниши*. – Одвезоше санћете и Гргу, и Перу, и Гојка, а скоро че и мене (Рос).

одвика ж посл. *одвикавање*. – Одвика тешко иде, а навика полка дооди (Јел).

одвисокó прил. *са висине*. – Укачи се у дрвото, одвисокó боље че видиш куде су (Држ).

одврѣка свр. *одмекейаши удаљавајући се (коза)*. – Твојете козе одврѣкаше нагам (ДД).

одвржди свр. *удаљиши се далеко (чигра)*. – Врндалото одвржда од плóчуту и паде у помијак (Сре).

одврти се свр. *одврнути се*. – Одврте се вѣта гривна (Км, При).

одглављује се несвр. *олабљиваши повлачењем клина, ослобађаши заглављени иредмеи*. – Са че ти покажем како се одглављује ка се заглави нешта (ВС).

одгмаца свр. *иерегазиши (дубоко) блашо, (дубоку) воду*. – Обу чѣжме и одгмаца преко баруту (Вој).

одгуди свр. рет. фиг. *ошйлакаши*. – Оно, ми доле одгудемо када чумо како се десило (К-Ћу, Зс).

оди на коби́лку изр. *ићи јако њогрбљен*. – Веч трећа година како о́дим на коби́лку, а нема кој да ме слу́ша (Вој).

одја́а свр. рет. *оићићи јашући, одјахаћи*. – Тројица с коњи одјааше за село (Км).

одледи се свр. *оикравићи се*. – Одледи се калиштето, че обувам чиж-мете (МЈ).

одмак. изр. **на одмак је ириближии се умирању, бићи у дубокој сиа-росии**. – Ја и бабичката смо старци на одмак (Б-ГС, Бла).

однел га ветар неусмерена клетва са различитим значењем: *нека га ветар носи; није важно; како њо да се деси; зар је морало иако да се деси*. – У, однел га ветар, како па бѣш њега да избѣру (Тм).

однесѐ њим опњцити изр. мит. *умреићи; наводно, однеићи ојанке умрима, које њихова родбина ионекад сиавља у мривачев сандук*. – Отиде при њи и деда Ђела, однесѐ њим опњцити, који су кришома натурале удовицете (Вој. ВЛк).

одногу прил. *с ногу*. – Једнем одногу и одма пуштам овцете (Бла).

одо́ди свр. *находаћи се са уживањем*. – Оче́мо ма́лко сас сестру́ ми да ододо́имо (Пир).

одо́ко прил. *оићрилике, одока*. – Ја одоко це́ним да има триста и педесѐ ћи́ла (Пир).

одолек(о) прил. *из даљине; са велике даљине; са сииране*. – Изока не́кој одолек и ја позна да он о́ка (Км).

одоспрѐд(а) прил. *са иредње сииране*. – Одоспрѐд си се замаза́л, очисти се (ВЈ).

одре́ме (се) свр. **1.** *одсиаваићи седећи; дремнући*. – Одрема́ једну́ вѐч, лѣкну ми (Вој). **2.** изр. **дојде му Ци́ганче на́очи оборићи дремеж**. – Дојде ми Ци́ганче на́очи и мора́ да одре́мем (Пир).

одрече́ свр. *одбићи; не исјунићи желеу; не исјунићи обећање*. – Мло́го га моли́ да ми учини и он ми обећа, али после одрече́ (Кп, Пир).

одржа́ несвр. рет. *одржаваићи; чуваићи сичечено*. – Кој рѐч не одржа, за мене не́је чове́к (Пир).

одро́ни се свр. *одвојићи се од целине (зрнце чврсии масе, каи)*. – Одро́ни се су́за од о́браза (Јал, Пир).

одри́авѐје свр. *иосиаићи дроњав*. – Одрпавѐла сам: дрѐјете ми дотраја́ше, а немам па́ре за но́ве (Рас).

оживѐје стра́ изр. *увући се сиирах у косии*. – Оживѐл ми је стра́ сас ти́ја тра́ктор; чове́ку стра́ове оживѐју од текво́ (Кп).

о́жми се свр. *усиаваићи се*. – Ожма́л се и заборави́л да се ди́гне ра́но за на во́з (Вој).

озгóreка прил. хип. од озгóre *одозго, са горње сїране*. – Озгóreка да га покрїјеш да се не сўши (ВРж).

озејтїни (се) свр. *добро се наквасїтїи зејїином*. – Крoмпират промeшај да се дoбро озејтїни, да се намасни от-свe стране (Пир).

озлáчи се свр. *зайїроваїтїи се зеленом бїљком*. – Дeси се да се човeк озлáчи од тeја трáвђе, па мýку вїди док се олeчи (Бе. Пк).

ознојї се под нoс изр. *озейсїи, йочейтїи слинїи*. – Жeга му, ознојїл се под нoс (Пет).

ој сoте, сoте изр. којим се подражавају речи молитава које изговарају попови о Божићним празницима: *йомoгни бoже*. – Ој сoте, сoте /Дáјте ми орeси (Пир).

ојўжи се свр. *оїшoйшїи*. – Ојўжи се, почeше да пáдају леденїце оди стрeјете (Јал).

oка. oкајечи прил. сад. од oка *вичући*. – Глáс изгубї oкајечи (Вој).

окање. изр. узїде oкање *настїаїтїи велика галама (и свађа)*. – Одједнўш узїде oкање, Бoра налетeл на Срeтка да га тeпа (Вој).

окаїе свр. *йредуго чекаїи, закаснїи у йовраїку*. – Oтїде тáм, па oка-па (Вој).

окламáн м *лењ и неодговоран млад мушкарац*. – На рáботу, сїне, нeчу окламáње да рáним у моју кўћу (Вој).

окламцїсўје несвр. *оклеваїи; ленчарїи; чекаїи йогодну йрилику за краћу*. – Окламцїсўје тїја, лежї и чeка каквo че му пáдне (Чин).

оклембўси се свр. *сневеселиїи се, йа йресїаїтїи бїло шїа чинїи*. – Оклембусї се, па цeл дњн сам си текá преседeл (НМл).

оклїцан, -а, -о трп. пр. од оклїца фиг. *безвредан (као клас жиїтїа йосле врїшїд-бе); убијен невољама, уїуцан (особа)*. – Оклїцано, манўло да знáје далї је глáдно или жeдно, и далї му је зимá или жeга (Вој).

окрeнти се свр. рет. *олењїи се*. – Окрeнтїла се женá пред врáта, нeче ни травўту да искубe (Гос).

окрнї се свр. фиг. *расїарїи се*. – Дојдe врeме да се окрнїмо, женá ми нестáде, сá сам сáм (Нш).

окука свр. *ожалиїи нарицањем*. – Кука́ла сам му и окука́ла сам га док му не оставїмо гoдину (Сук).

окуми се свр. *закумиїи се*. – С њї смо се окуми́ли и поштујемо се (Рс).

олаби карїку áрне изр. *јакo йоусїшїи са здрављем*. – Баштá ми oлаби карїку áрне, ману да мoже да ми помага (ВЛк).

олаби се свр. *оїусїшїи се*. – Баштá ми се веч áрне oлаби и више га нeје брїга за нїшта (Бе).

олавушка ж *оговарање, клеветáње*. – Нeје текá билo, тoв је олавушка големá (Соп).

олежи се свр. *йочейи боловайи (у кревету)*. – Олежи ли се старц од једну болку, одма дојду и друђе болће, и готв је (ВСв).

олени се свр. *йостйайи лењ*. – Несъм се оленула да чекам да ме друђи слушају (Соп).

олоши свр. *оболейи*. – Олоши жена́та, неје добро; са ја готвим и перем (Бла).

олошка ж зоол. рет. *ухолажа*. – Отварајте очи, деца, у малинете има олошће (При).

олъкшица ж *олакшица*. – Доведомо снау, са че имам олъкшицу у све работе (Грш).

ољим-тољим нонсенс, са приближним значењем: *ама зар*. – Ољим-тољим, Тодоро /Тољим ти се досади (Пн).

омаљује несвр. *умањивайи, смањивайи*. – Ја че сам цел днн у планину-ту, немој ми лебат омаљујеш (Јал).

о́ман м бот. (н.п.). *биљка која ипрује или омамљује својим мирисом, оман*. – Пошлэ девојће у оман /А момчетија у виле (Гос). – Овцете када пасу тамо куде има оман, йду како замајане (Ру. Рос).

омекне свр. **1.** *омекшайи*. – Падла ћиша, омакнела земља (Јал). Турам лебат на пару да омакне (Пир). **2.** изр. **омекне време** *йостйайи мање хладно, зайойлиши*. – Омакну времето, пролет дооди веч (Км).

омекнејал рет. /**омекнел** -а, о перф. од омакнеје **1.** *йостйайи мекши*. – Напари тврдјат леб и он омакнејал (Чин). **2.** фиг. *йостйайи йојусиљив; не љуишии се више*. – Са је башта ти малко омакнејал, йди му кажи какву си штету напрајил (Чин).

ометилавеје свр. *заразиши се мейиљом, омейиљавиши*. – Не карај овцете по बारे да не ометилавеју (ДД).

омрази свр. *йочейи мрзейи*. – Ти си мене с брајћа омразила (Рас, ВСв, При).

онеможеје свр. *онемоһайи*. – У старе године човек онеможеје (Сре).

онизи свр. *најравийи нижим него шйо иреба*. – Онизил си клупу, прајил си љу ко за деца малечка (Об, Вој).

оно ли изр. *зар; зар не*. – Оно ли се тује за имовину (Држ).

опако с *наличје*. – Има опако и има лице, а ти га тури од опако (Вој).

опакости свр. *учиниши зло, шийейу*. – Само гледа да ме opakости, штету да ми направи, текву душу има (Чин).

опалник м *бесидна особа; курвар*. – Нечу текв опалник да ми улази у кућу (Држ).

опалница ж *курва*. – Мајћа вој је била опалница голема, муж љу сас сећиру утепал (Држ).

опанчѐ с дем. од опанак: *оїпанак*. – Што убаво носе, нано, свинсћи опанчѐта (Пир).

оїасник м, фиг. *довийльива особа која не бира средсїва да би йосїигла циљ*. – Тија опасник нѐма очи, што рѐши мора да постигне (Пир).

оїаїшка ж фиг. *йолукружно йовијено дрво йричврїћено за руду којим се уїравља йлугом*. – С воїјште је повѐзана опашка, повијено дрво, с којѐ се управља с плуг (ВЛк).

оплакује се несвр. *жалиїи се*. – Снаата се оплакује од свекрвѐтинуту (Гос).

оїлаїина ж *велика и дуга йадина; дугачак низ йадина*. – Оплатина је голема падїна или млого падїне којѐ се настављају (Сук, Вој).

оплѐн (на санће) м *горњи део йредњег односно задњег дела зайрежних саоница, уїоредан са осовином, јасїук*. – Санће за прѐвоз сѐно, сламу или камење ймају прѐдњи оплѐн, који је пократак и потесан и задњи оплѐн, који је подлг и поширок (Гос).

оплѐтина ж *йлеїени зид (на йокреїној йасїирској колиби)*. – Колибата је на санће да се мѐж помѐра и йма около оплѐтину; у њу спи овчар када лежи сас ѓвце на њиву (Ор).

опѓзна свр. *уїознаїи*. – Једно девојче ѓче да те опознаје (Вр).

опоснѐје му тїквата изр. *излаїиїи*. – Опоснѐла вој тїквата па се за ништа само кара с комшићете (Држ, Трњ).

оїравија ж ред. – У њину кућу йма оправија, сваћи си знаје каквѓ трѐбе да работи (Сре).

оїрѓсти /јоїрѓсти свр. (н.п.). *благословиїи невесїу и даїи јој йоклон*. – Дѓр ми свѐкар нѐшта не опрѓсти (Кс, Рас). Ако нѐче млада да ми пѐва, нѐчу у опрѓстим (Гос). Не слаз, Јано, јод дѓброга коња /Док ти свѐкар нѐшта не јопрѓсти (Рас).

опсѐти се свр. рет. *сеїиїи се*. – Да се прѓво опсѐтим па че ти кажем (Мр).

оїскрѓча несвр. *заскакаїи мужјак женку*. – Опскрѓча љу овњат (Кс).

опшѐта свр. (н.п.). *йрошеїаїи се око нечега, йроћи около*. – Три-пута је она опшѐтала (Км, При).

оїшїе прил. *уоїшїе*. – Опште нѐје тека билѓ; не знам зашто мѓраш да лѓжеш (ВЈ).

опњћа свр. *оклевеїаїи; оїањкаїи*. – Каквѓ сам ти злѓ учинїла да ме при љћу тека опњћаш (Сук).

опњћује несвр. *оговараїи*. – Она ме опњћује на све стране (Пет).

ѓрав, -а, -о, рет. *ѓрушен (о граћевини)*. – Иванкова кавена, ѓрава, пропада (Пир).

ѓрало с (н.п.). *рало; йлуг*. – Сѐдал ѓрач на ѓрало (Рс).

орва се /оѡрва се свр. *обрушиѡи се (грађевина)*. – Табаната на Калѣ, ораво, орвало се, пропадло (Пир).

орѣшњак м *ѡиѡ са орасима*. – Орѣшњак правимо за посну славу (Бз, Цер).

оричина ж *жабокречина*. – Водата ванула оричину, жабрњак (Зс).

орлѣтина ж зоол. пеј. аугм. од орѣл: *орао*. – Тов нѣје орлѣтина /Тов је моја мужѣтина (Д-КВ, ЦД).

ормач м *нешѡо јако кисело*. – У Суково кажемо ћисело ко ормач, у Војнеговци ћисело ко рмач, а чула сам негде ћисело ко армач (Сук, Вој).

орове се жива изр. *нейрекидно ѡлакаѡи*. – Она је мужатога оровала жива, једва ђу намолимо да се оћути (Пет).

орово лиѡше изр. (н.п.). *орахово лиѡше*. – Широкo је лиѡше орово, орово (Пн).

оровује несвр. *оѡлакиваѡи*. – Немој свакога да оровујеш, мрѣло се и пак че се мрѣ, а ти си чувај здравје (Ш, Пир).

осамари свр. *сѡавиѡи самар (магарцу, коњу)*. – Ти осамари магарето и на самарат закачи све што че ми трѣбе (ГД).

осветан, -тна, -тно, *осветѡљубив*. – Они су осветни човѣци, пази се да ти нешта не замѣре па да ти се свѣте (Пет).

освѣшта свр. *освећиваѡи (ѡоѡ)*. – Попат че освѣшта крсат (Гњ).

осѣм прил. **1.** *онда, у ѡѡом случају*. – Ако нема кој, осѣм ја да појдем (Км).

2. *мимо свеѡа, ѡособно*. – Он је све осѣм, с никога се не дружи (Зс).

осетан, -тна, -тно *ѡажљив, учѡив, леѡо васѡиѡан*. – Била сам осетна, никога несѣм наљутѡла, увредила. (Брл).

осиромашти свр. *осиромашѡиѡи*. – Де, нече те осиромаштим ако ми дадѣш једну тѡкву пѣченку за Бѣдњи дѣн (Сук, Вој).

оскрѣбује несвр. *снабдеваѡи*. – Децаѡа ме оскрѣбују, доносе из град што трѣбе да не будем гладна (При).

осморка ж *врѡѡа игре у колу*. – Осморку, четворку, жићино коло и друга стара кола је свирѡл мој браѡ (Км).

осовица (змија) ж зоол. *врѡѡа оѡировне змије*. – Па излѣзе змија осовица (ЦД).

осомнајес бр. *осамнаесѡи*. – Она је осомнајес године постара од мене (Мр).

осрегњи, -а, -о *осредњи; ѡросечан*. – Била сам осрегња у школу, али сам била најбоља у појање, у оро и у ручни радови (СГл).

остаѡи по страну изр. *задржаѡи, резервисаѡи*. – Башта оставѡл по страну да ни се најде када је голѣм зор (Пир).

оста́вштина ж *закојано благо*. – У нашу плáнину íма оста́вштине, оставља́ли ајду́ци зláто (Зс).

остѐл-не стѐл изр. *хѝейи или не*. – Остѐл-не стѐл, смр́т те чѐка (Пл).

остри́лце с **1.** дем. од остри́ло *мали брус*. – Па́дло ми остри́лцето нѐгде у траву́ту (Вој). **2.** *ошѝрач за (графѝине) оловке*. – У торби́цуту сам си носи́ла калѐмицу и у њу гу́мица, остри́лце и пла́вез (Сук).

о́стро прил. фиг. *сѝрого; грубо*. – О́стро су ме држа́ли: с ока́ње, брука́ње, прете́ње (Пир).

осу́ствује несвр. *одсусѝвовати́и; не ѝојављивати́и се извесно време*. – Осу́стувал је нѐдељу д́на о́дома, иде́ у Па́нчево при сестру́ на́-госје (Км).

отврде́је свр. *сѝврднути́и се*. – Спе́кал се ле́бат па отврде́л, че мо́ра да га дрóбим (Ор).

оте́њује (се) несвр. *ослобађати́и се ѝросѝор; оѝварати́и се ѝролаз*. – Оте́њује се пољчка, че мо́ж да мѝнемо с кола́та (Вој).

оти́де му о́д-главу изр. *заборави́и; не моћи́и се сеѝиши́и*. – Оти́де ми о́д-главу, не мо́гу са́ бѝш да се се́тим кому́ га да́до (Пет).

оти́де у го́дине изр. *осѝари́и*. – Бе́ше ја́к, си́лан, у́бав, и бе́ше ве́сел, ама отишѝл у го́дине, више нѐје ти́ја човѐк (Об).

отимлѝк м *оѝимачина, ѝљачка*. – Отимлѝк добро́ не доно́си (Кс).

отка́ра на пла́дне изр. *ѝочейи ѝодневни одмор сѝоке на изабраном ме-сѝу*. – Отка́рамо овце́те на пла́дне, па се сабе́ремо и ѝграмо се (ТД).

оти́ска несвр. *оѝвори́и; уклони́и заѝушач*. – Затѝскамо с тра́ву коло-потáри и звóнци када́ да ука́рамо о́вце у штѐту, а отѝскамо и када́ и искарамо (ДД).

оти́скује несвр. *оѝварати́и заѝушач*. – Немóј да отѝскујеш стóвнату, че се расѝпе вода́та (Држ).

отка́чи па́нци изр. шалѝ. *умреѝи*. – О́ткачила па́нци и моја́ стри́на, али прејде́ осамдесе́ го́дине (Гњ).

откѝцу́је несвр. *одбијати́и од чврстѝе маѝерије јаким ударцима*. – Мла́-тим, уда́рам, откѝцу́јем од стену́ту, проши́рујем ма́лко пу́тат (Јал).

откључу́је несвр. *оѝкључавати́и*. – Ба́бичката откључу́је и закључу́је, да љу́ саче́камо да се в́рне из гради́ну (Трњ).

отко́ прил. *оѝкада*: уп. отко́. – Текѝв је отко́ се роди́л и текѝв че си оста́не (Вој).

оѝкря́ј прил. *од ѝочейка*. – По́чни пѝсмуту откря́ј (Пок).

откро́вује (се) несвр. *одвајати́и (се) од целине, од ѝодлоге*. – Почѐло се откרו́вује, испуца́ло (Вој).

отку́пен, -а, -о трп. пр. од отку́пи: *оѝкуѝѝен*. – Та́ја је земља́ отку́пена (БЧ. При, Пн).

откѣд прил. в. откó. – Откѣд га мóлим да дóјде, а óн чѣка јóш да га мóлим (Зав).

оѿóди несвр. **1.** фиг. *умирајѿи; несѿајајѿи*. – Отóде старцѿити једѿн по једѿн (ВСв). **2.** *оѿоди му ѿамеѿи* изр. *губијѿи ѿамеѿи, лајѿиѿи*. – Остарѣло, гóуби се веч, отóди му пáмет (БЧ).

отóдовка (змијá) ж зоол. (н.п.) *врсиа оѿровне змије*. – Па излѣзе змијá отóдовка /Па ѿврте Мáрку óбе óчи (Км, При).

отóпи свр. *ѿојесѿи ѿрѿсмакањем*. – Деца́та нек отóпе пр́женото (Пет).

отóпи се свр. *исѿојѿиѿи се*. – Óтопи се снѣгат (Кп).

отóпује несвр. *ѿрѿсмакајѿи*. – Деца́та отóпе пр́женото, а јá после отóпујем тигањат, за мѣне не остана́е (Пет).

отпѣре (му) свр. фиг. *ѿремлајѿиѿи*. – Окол нáс ѿде, безобра́зи ни, а мѿ му отпѣремо што ни пцува́л (Гос).

отпóнапред прил. *ранијих дана; ранијих година*. – Отпóнапред тека́ бѣше: нѣма-нѣма, па завáти ѿиша (Чин).

отпáмчи се свр. *ѿочѿи шѿрчајѿи, одвојѿи се од целине*. – Отпáмчило се на кроснóто прѣца (Рас, Вој).

отп́рве прил. *одмах, на самом ѿочѿѿу*. – Јá му отп́рве рѣко да нѣма да мóгу да пóјдем (Об).

отприли́ће прил. *ѿриближно, оѿѿриликѣ*. – Отприли́ће Јовáн бѣше (Км).

отп́рѿча свр. *исѿрѿчајѿи своје; ѿонудијѿи све своје услове ѿри ѿресудном договарању (свадба, куѿојродаја)*. – Све отп́рѿчáли и уговорѿили свáдбу (Пок).

отп́усти се свр. *ѿојусѿиѿи у зглобовима; расѿасѿи се на делове*. – Остарѣла сам, отп́усти́ла сам се, ру́ће и нóђе ману́ше да ме слóушају (Зав).

отр́љује се несвр. фиг. *одрицајѿи се*. – Отр́љује се од њѣга, нѣче да му је рóднина (Сук, Чин).

отрóшљак м *оѿѿкинујѿи део чврсиог ѿредмеѿа (шѿестије, врча, зделе)*. – Ти́ја отрóшљак је од голѣмуту стóвну (Вој).

отсá ната́м изр. *одсада ѿа надаље*. – Отсá ната́м ни чу ти доóдим ни-мóј ми доóдиш (Вој).

отсѣцује несвр. *одвлачијѿи (украдено)*. – Отсѣцује др́во по др́во до њего́ву појáту (Нш).

отсѣцује несвр. *губијѿи време седеѿи; оѿседајѿи*. – По цѣл дѿн отсѣцује од једнó до другó јѣдење и ништа не рабóти (Соп).

отсла́ви свр. фиг. *обилно се најесѿи и најѿиѿи (са друшѿивом)*. – Оста́де још млóго, па и другóту вѣчер отслави́мо с тóва мѣсо (ТД).

отскóро прил. *одскора*. – Нѣје доодѿл отскóро, нáдамо му се свáѿи дѿн (Бер).

отскучи свр. *оџићи цвилећи (џас)*. – Како га удари, кучето ману да трчи по нас и отскуча натам (Пир).

отува (иди) извр. *одайле*. – Отува, грозни Ћорђијо (Всв, Рас, При).

отужује несвр. *оџижуиваџи; клеветџаџи*. – Отужује ме да сам му прекосил, ако знаје да косим до меџу, коју помера у моје (Сук).

отчушкује несвр. *гураџи даље од себе*. – Ја вој га давам да је за њу, а она га отчушкује (Сук, Вој).

отчѣчка се свр. **1.** *одвојиџи се од њодлоге*. – Залепило се, не мој се отчѣчка (Гњ, Пир). **2.** *фиг. једва умреџи*. – Мучи се, преврта се, жауча и једва се отчѣчка, спа, си се од голему мџку (Гра).

отџује несвр. *џањџиџи*. – Када прџвиш џбаву тојагу да па, зиш да џу млого не отџујеш, да се не пребџје (ВЛк).

оџеси бркове извр. *забринуџи се; онерасџоложиџи се*. – Оџеси бркове старцат, неје му више до смеј (Пк).

охо-хо узв. задовољства: *баш добро, баш ми џреба*. – Охо-хо, пѣчено јџгне на астал (Сре, Сук).

оцврсне свр. *очврснуџи*. – Младо, још га не прѣ, сај, нек оцврсне (Вој).

оцлне свр. *оџклониџи оно џио баца сенку*. – Оцлни ми, не видим, трѣбим васуљ (Соп).

очанчи се свр. *сџаџи извиџојерено*. – Што си се тека очанчил, ва, жан ли се прџвиш (Вој).

очи. 1. извр. *очи у очи насуџроџи, џреко џуџа*. – Наше су куће очи у очи (ВЛк). **2.** извр. *у чѣтри очи насамо, без џрисусџива џређе особе*. – Да, л сам му големѣ пѣре у чѣтри очи, и врну, л ми је на време (Вс).

очиште се старци извр. *џомреџи најсџарије особе*. – Овџја јѣсен очистише се сви старци у наш сокџк (Кр).

очуљен, -а, -о трп. пр. *коме је оџсечено или окрњено оно џио џџрчи (уво, нос; врх, држач)*. – Стовнѣто очуљено, децџта га очуљџла у игру (Сук, Вој).

очуљи свр. *фиг. џребџи врх; џреломџи оно џио џџрчи*. – Некој очуљџл крондџрат (Пет).

оциница ж (н.п). *хоџина жена*. – Таком бога, бџло оцинице (Рас).

ош-једно извр. *само још ово (да кажем)*. – Ајде ош-једно да ка-жем, па че с-џдемо (Цр).

ошбеш м *гуџсва*. – Свадба, народ млого, ошбеш, идѣ галама, па пројде и това (Гос).

ошвице ж, мн. *конџима украшен руб на џканини*. – Ошвице кажемо сваџи рџб којџ је ушџван (Пир).

ошени се свр. *йренуџи се, освестџи се, добро схваџи се ситуацију; џосџаџи вредан*. – Ожени се, па се ошени и задомаџини, не буца више по селата (Изв).

ошкобавџе свр. *добџи изглед болесника*. – Видим си сам: ошкобавџел сам, у огледалото сам као сџнџа (Пок).

ошкџд прил. *још оџкад*. – Ошкџд плетџм овамо и чџкам само да могу да те дованем (ТД).

ошџе прил. (н.п.). *још*. – Оште по белџнџите (Брл).

оџрмба се свр. *доџрајџи (услед дуге или лоше уџоџребе)*. – Све се оџрмбаше котловете, не пазите џи (Трњ. Вој).

П

пада време изр. **1.** *наилазџи џериод џадавина (и хладноџе)*. – Арне се зајесени, пада веч време, а ми још несмо дрва набрали (Кп). **2.** *џогоршавџи се време*. – Пада време, још не дава да улазимо у џиву да оремо. (ДД).

пади-коса ж бот. *љуџић Ranunculus repens*. – Брали смо пади-косу за откуп, тражише у а не откупише у (Пн).

падне крчма изр. обич. *џружџи се џрилика некоме да џлаџи џиџе*. – Теб се паде крчмата, са че ти даваш по пџво (Пир).

падне му на-руџе изр. *џосџаџи велики џерей (о болеснику)*. – Падне ли ти стар човек на-руџе, това је мука голема (Јал).

падне на лџгало изр. *џресџаџи се креџаџи*. – Падеше башта и мајџа на лџгало; ја сам све окре џи (Гос).

пазен, -а, -о трп. пр. од пазџи: *негован*. – Њона су деца пазена, васпџтувана (Пир).

пајташе се свр. *сџаривџи заџрегу*. – Ја џмам краву, он џма краву, пајташимо се да мож да џдемо до воденицу или у дрва (Кр).

џалаџсњак м велики (*издужени*) комад хране (*хлеба, џиџе, сира, меса*). – Стрџна Брапа даде по толџи палапасњак лџб на свакога од нас (Пет). Не прави големџ палапасњаци него помалечџи, да џма за свако дете (Пир).

палџвина ж *џаљевина, џожар*. – Тија Горџсњак празнујемо од палџвину (Гос).

палџјечи прил. сад. од пали, фиг. (н.п): *изазивџи џожуду Турака џролазника*. – Врани коџи шетајџи /Гурсџе рџле палџјечи (Км, Бер).

палџушка ж *џолейџа*: уп. полџушка. – Имаше палџушџе, белџ рукавице, овиџирску капу (Вој).

пáли колибу́ту изр. фиг. *йрекинуџи сарадњу*. – Ако од то́ва не б'уде ниш-та че пáлимо колибу́ту (ВРж. При).

пáли се несвр. *йаџиџи од чесџих йожара*. – Кóла се па(к) палил, пали-ла му се ку́ћа (Пир).

палталóне ж, мн. *йанијалоне*. – Он је самó му́ж у палталóне, за др'уго га не б'ива (При, Пир).

пáмет. 1. изр. **до́јде у пáмет** (*до*)*сеџиџи се*. – И дојде ми у пáмет да се види Ву́ка Ма́ринсџи йма ли га на спџсак (Пок). **2.** изр. **л'же га пáмет** *уџуш-џаџи се у нейромиш'ене йослове*. – Немóј те пáмет л'же да се зад'ужујеш без пóтребу, мóж да остáнемо без ку́ћу (ВСв, Рас). **3.** изр. **неј'е бил у пáмет** *не сеџиџи се баш када је йоџребно*. – Дьн'с нес'м бил у пáмет да га п'там (Чин).

йамџ'џив, -а, -о *који се лако йамџи*. – Њóнете приче су све памт'љиве, а и она́ џи у́баво прича (Кс).

панайр бурђи́ја изр. (н.п.). (*лоша*) *бургија куџљена на вашару*. – Ва́шар чиви́ја /Панайр бурђи́ја (Дој).

панич'етина ж пеј. и аугм. од паница *здела, чанак; већа йосуда за јело (од йечене земље)*. – Да вр'лиш ту́ја панич'етину, неј'е више за на трп'езу (Сук).

панталоња́ци м мн. пеј. *йр'лаве и дроња́ве йанијалоне*. – Навл'екло н'е-какви панталоња́ци, развис'еле се штрóкаве крп'ће (Држ).

пáпа ж деч. *хлеб*. – Та́та купи́л пáпу (Пир. Грш).

папири́ње с рет. *документи́а, йаџири уоџиџе*. – Óтиде у Лука́њу да ва́ди папири́ње (Пк).

парá. 1. изр. **не вр'еди ни две пáре** *безвредна особа; нишџарија*. – Самó јед'н језџк у те́бе, а не вр'едиш ни две пáре (Јал). **2.** изр. **ни п'ет пáре си не да́ва** *не џиче га се йо шџо му йричамо, не вр'еди га савейоваџи*. – Тџ га у́чиш, васпита́ваш, чов'ек да б'уде, а оно́ си ни п'ет пáре не да́ва (ВС).

пáри ви́ле с н'екога изр. *лейо се слагџи, сарађиваџи*. – Н'чу више да пáрим ви́ле с н'ега, испáде н'човек према м'ене (Зс).

парџ́чка. изр. **йма си парџ́кту** *имаџи досџа новца*. – Йма си парџ́кту, мóже си ку́пи каквó си óче (БЧ).

парлóжи се несвр. *йосџајаџи заџушџена ораница, йарлог*. – Њџиве се поч'еше парлóже, а ливáде ура́стују у гóру (Брц).

парч'е с **1.** *комад*. – Ис'ечи месóто на парчетџја (Пир). **2.** *мала йарцела*. – То́ва ми је парч'е прекóручно и за ора́ње и за ра́боту (Вој).

парч'енце с *комадић*. – Де ми отс'ечи парч'енце да прóбам слани́нуту (Пир).

пáтравица ж **1.** *хрома женска особа*. – Та́ја па пáтравица каквó óче оди те́бе (Сук). **2.** фиг. *нога, рука*. – Пáтравиците ме бол'у, мџр н'мам (Јал).

пау узв. *подражавање звукова њуца и меџка*. – Пау, нади главу ми пролете метак, а ја се само снизи доле (ВЛк).

пачурка ж хип. деч. *џенис*. – Че ти отћинем пачуркуту ако те пак чујем да пцујеш (Вој).

пѣвне свр. *зајевати*. – Сѣдне баба на терасу, мило вој, нова кућа, па си пѣвне у радос (Пир).

педесѣто бр. (*ових*) *џедесѣи*; (*оних*) *џедесѣи*. – Педесѣто динара че ми дадѣш за влашту (Гра).

пѣје несвр. *џевати*. – Пејала сам љбаво када сам билá млада (ВСв, Ста).

пѣк м *врло љуџа ракија*. – Рећјата јака, пѣк, не тура се у уста (Сре, Пир).

пекљурџи несвр. *живоџариџи уз велику муку; џеџџати*. – Пекљурџимо на сваћи начин још малко да поживимо (Пир).

пемпѣруга ж. *обичај додоле; учесница додола*. – Отворете нове порте / Да налазе пемпѣруге (Брл. Јел. Рос).

пепељана (круша) ж *крушка сивкаџиџ џлодова, боје џеџела*. – Наша је меџа: црвени бробинци, круша вочкана, круша пепељана, круша присаде-на (Рос).

џеџељив, -а, -о *џеџељастџе боје*. – Као куче пепељиво / Као маџе гурељиво (Цр).

џеџељуша ж рет. *смеђа женска особа*. – Једна ми је гаравуша / Друга ми је пепељуша (ЦД. Дој).

ператњи котџл изр. *коџао коџи се најчеџиџе корисџи за загревање воде за џрање веша*. – У џжу ператњи котџл плн сас варени класове висџ на верџугу (Гос).

џердашка. изр. *удара му пердашку наносџи грађевинском алаџком жиџику масу џри мазању (блаџо, малиџер, џеменџи)*. – Маџем зџдат, ударам му пердашку (ВРж).

пѣсме од старџне изр. *џесме сџарџх времена*. – Да ми појѣш пѣсме од старџне (Км).

петѣ бр. (*ових*) *џеџи*, (*оних*) *џеџи*. – А петѣ ћџла рећју че ти поклоним, това ти је од мѣн (Кр).

пѣтка ж арх. (н.п.). *џеџак*. – Сваку пѣтку и сваку недељу (Рас, ВСв, При).

петлѣтина ж аугм. пеј. од петџл: *џеџао*. – Ёша, џша, петлѣтино (Кс, Бла). Това неје петлѣтина / Него моја мужѣтина (Д-КВ, ЦД).

петрѣве жѣје изр. *џеџировданске врѣлине*. – Петрѣве жѣје, вила на-рамо (Чин).

печалбарџи, -ка, -ко *џечалбарски*. – Печалбарџи живѣт је млоџо теџак (Кс).

пешачћи прил. *иде на грујни рад без зајреге*. – Ја, жена удовица, немам ни кола ни волове па идем пешачћи на гарџу (Кп).

пешћиш м, обич. *ѡрослава ѡ завршеној кровној констїрукцији куће*. – Окање на пешћиш: мајстори окају, огласе да је кров готов, и ни се сабирамо на час и носимо поклони, кој кво може (Брл).

пїла ж прип. *пїестїера*. – Кам пїла там, кам пїла овам (Брл).

пилетина ж пеј од пїле: *пїица*. – Спушти се некаква пилетина, кока беше орѣл, и однесе ми сугарѣ јагне (Јал).

пїли-пїлу узв. при вабљењу живине: *дођи, пїриђи*. (Рос).

пїлишка с мн. хип. в. пїлишта. – Година се ва̀ли с коко̀ше, пїлишка (Пс).

пїлишїа с зб. од пїле. *пїлићи; (мале) пїице*. – Ујутро рано упоју се пїлишта (Бла).

пїлу-пїлу узв. вабљења пилића. *дођи, дођи*. (Јел).

пипѣр попушка капеше изр. (н.п.): *кайала је махуна (пїре)зреле пїапїке*. – Пипѣр попушка капеше / (Пѣра Наду) апеше (Орљ).

пипѣругу носимо изр. *изводимо обичај додолице*. – Пипѣругу носимо да падне ћиша (Бз).

пїйїка ж *оїиасак пїрсїа; мрља уоїишїе*. – Шарено на пїпће (Сук). На стенуту остало пїпка од рукуту (Вој).

пїп ж *зубача Synodon dactylon*. – Идем да очїстим пирту, да се не шїри по њївуту (Бе).

пирљїв, -а, -о *који је јако закоровљен зубачом*. – Даву му њїву пирљїву (Бла).

пїсана цовара изр. *леїо изрезбарен дувачки музички инстїрументї, цовара*. – Ој овчаре, пїсане цоваре (Пк).

пїсар ж (н.п.). *сликар*. – Дал те је пїсар пїсао (Гос).

пїскало с *дечија свирала од младог врбовог пїруїа*. – Ба̀та ми направи пїскало оди врбу и с њега свїрим по цел дњн (Вој).

пичољ м шалѣ. вулг. *вулва (младе женске особе)*. – Оно му је пичољат још го̀л (Бс).

пїшмањује се несвр. *одусїајаїи од договора или ѡгодобе; пїорицаїи ѡгодобу; пїредомишљаїи се*. – Сїне, немој се пїшмањујеш; како си се погодїл їма да буде тека, па губїл или добивал (Сук).

плавка ж *име краве са свейлоцрвеном длаком*. – Имали смо вола Плавчу и краву Плавку, од једну су мајћу и їсти су по длаку како она (Вој).

плавча м *во који има свейлоцрвену длаку*. – Плавчу сам купио од Жїку Кра̀синога из Држину (ПРж).

планином прил. басма при одбијању облака *пїреко пїланине*. – Планином, Ђѣрмане, планином (Ос).

планињаџи м мн. од плáнина, пеј. *џланине*. – Отиде по планињаџити па га нѣма дóм (Рс).

плáтка несвр. *слáти некога да ради нешѣо без џошребе и џиме га џо-нижавáти, моџáти*. – Плáткају га, прáчају га натáм-навáм и смејú му се (Пир). Немóј она да те плáтка, да те прáча у решѣто нá-воду (Пир).

платнѣнка (кошúља) ж *кошуља од џамучног џлаџина*. – Имáл сам двѣ платнѣнѣ кошúље за лѣто, једнá ми је билá за нóво. (Пет).

плесњавѣје несвр. *расџадаџи се најáднуџ џлеснима*. – Тѣквете да не плесњавѣју: сѣчи џи и дáвај на говѣда и свѣње (ВЈ).

плѣћо/плѣће с анат. (н.п.). *раме; џлећка*. – Пројдó трѣћо, разбѣ плѣћо (Гос).

плѣтáчко прил. *досџа џлиџко*. – Че гáзимо рекúту кудѣ је плѣтáчко (ПРж).

плочѣвина ж **1.** *џлочасџа сѣена; велики и џлочасџи камен*. – У плочѣвину кад пасú óвце змијá мóже да и изедѣ (ДД). **2.** *дебљи лим у виду џлоче од кога се израђују џоџковице за говѣда*. – Од тúја плочѣвину прáвим поткóвице за говѣда, да не џду бóса по камењакат (ТД).

плóчка ж дем. од плóча *омања џлоча од камена или мѣшала*. – Дáј ми плóчку да затвóрим тúја рúпу, и да џу замáжем (Јал).

плóсни несвр. *исџањивáти џри изради (глину руком; мѣшáл чекићем)*. – Немóј га тóлко плóсниш, мáјсторе, нѣка бóде длбóчкó (Чин).

плúска се свр. *умивáти се; куйáти се*. – Кадá се мѣјем, плúскам се с вóду до пóјас (При).

џó прил. *више; радије*. – Њѣга че пó послúша него мѣне (Вој). Тáта пó(више) пáре чúва него јá (Зс).

поáпси свр. *џохаџсиџи*. – Свѣти џи бѣјоше поáпсили тúја нóч (Пир).

побѣје крстѣ изр. *џосџавиџи камени крси*. – Побѣили крстѣ нади селó (Пок).

побѣје се на тојáгу изр. *наслони се на џољагу (џасџир)*. – Побѣјем се на тојáгу и овцѣте пасú окол мѣне (ДД).

поблесавѣје свр. *(џрајно) изгубиџи самоконџролу, џоблесавиџи*. – Поблесавѣше, сáмо се кáрају и бѣју, свѣт се саѣри сас њи (Сук).

пóбоље прил. *боље*. – Пóбоље че је да си мрѣм, да не смѣтам у кућу (Брц. Гњ).

побр́ка пáмет изр. **1.** *збунџи се*. – Де, не óкај, да ми не побр́каш пáмет, свѣ че ти полъка испрѣчам (Пет). **2.** *џолудѣти*. – Побр́кала пáмет од големú сеџираџију и сá је у лúдницу (ЦД, Пир).

џóваџ изр. (н.п.). **руће на пóват руке сѣремне да ухваџе**. – Штó су ти руће на пóват (При, Пн).

пoвeдe ce свр. *нагнути се*. – Ја се повeдо да вiдим каквo је, онo билo жeљђа (Бс).

пoвeсамцe с мн. повeсамцeтa, хип. од повeсмo *пoвeсмo, чeшљанa влac од кyчинa или ланa кoји ce вeжe зa пpеслицy*. – Ја сам ти одвoјилa пoвeсамцeтa (Јал).

пoвијe свр. *пoкpити (бeбу, сiавачa)*. – Ја лeгo, a онa мe пoви сac цpгy ћилимaркy (Чин).

пoвилица ж *начин нoшeњa пeрeтa на мoйки и удвoјe*. – Казанат пpeнeсoмo на пoвилицy (Вoј).

пoвиpocyje ce несвр. *снeбивати ce; бeспoсличити*. – Пoвиpocyje ce свaђи дeн; oт-каквo живи и онo нe знaјe (ВЛк).

пoвишe je изр. *вишак je*. – Мaђђa ти, онa je пoвишe зa у нoвyтy кyђy, нeмa сoбa зa њy, нeк тpaжи удoвцa и нeк ce жeни (Брл, Пир).

пoвлeчe свр. *пoпpошити снагу у пoкy живoтa на пeшким физичким пoслoвима*. – Пoвлeкaл сам млoгo у мoј живoт и рaнo сам дoтpaјaл и oстaрeл (Кс).

пoврљи свр. *oдбацити (алај; комад одеће); скpaјнути*. – Твoјe штo je пoстaрo, ти га пoврљиш, пa тpaжиш да ти кyпимo нoвo (Бри).

пo-глaвe изр. *пpема важнoсти, пpема глaви*. – Чинoвник je гoлeм, пpавимo му пo-глaвe мeстo (Пир).

пoглeд изр. (н.п.) **oчи на пoглeд** *пoлyпoврeнe очи*. – Штo су ти oчи на пoглeд (При, Пн).

пoглeдyјe несвр. *пoврeнeмo глeдати у нeштo; глeдати ce у oглeдaлу*. – Пoчe да ce развiвaм, станy дeвoјђa, нeмa-нeмa пa ce пoглeдyјeм у oглeдaлo да вiдим кoлкo сам yбaвa (Рoc, Јeл).

пoглoчка свр. фиг. *изврeђати*. – Јeтpвaтa мe пoглoчка, пoглoчка, пa излeзe, a јa свe пpeћyтa (Сук).

пoглoчкуje несвр. *врeђати; кињити*. – Бaкcyз тeквo, свe пoнeкoгa мoрa да пoглoчкуje (Сук).

пoгoспoди ce свр. *пoчeти ce пoнaшати гoспoдcтвeнo, yбpaзити ce*. – Зaјeднo смo свињe пaсли, a ca ce пoгoспoдил, нe пoзнaвa мe (Сук).

пoдaвa несвр. (н.п.) *дoдaвати*. – Кpоз cпицe мy вoду пoдaвaлa (Кп).

пoдaвa ce несвр. *пpеyтити ce, нe oдyпpaтити ce (пpишкy)*. – Чe ce пoдaвaмo, бaбo, нeкa ca млaдити yпpављy у кyђy (Бер).

пoдaдe ce свр. **1.** *пoгpбити ce*. – Пoдaдo ce вeч и јa, гoлeмe гoдинe ми на шијyтy (Рac, Гњ). **2.** *нагнути ce*. – Штo си ce тeкa пoдaл, дали иглy тpaжиш (Пет).

пoдaрчeк м, дем. *дap, пoклoн*. – Злвa ми je зa свaдбy дaлa yбaв пoдaрчeк, злaтнo лaнчe (Сpe).

подба́ца несвр. фиг. *йойсї̄рекаваїи, йодбадаїи*. – Подба́ца јетрвете да се карају (Трњ).

подблáвкуже несвр. *йочейӣ йовремено блејаїи*. – Овца́ подблáвкуже када́ оче да иде у штету (ДД).

подблаји́ свр. *йовремено се огласиїӣ (овца)*. – Овча́р спи́ на једно́ уво: подблаји́ ли овца́ дїсам се да ви́дим какво́ се дешава у поја́ту (ДД).

подбу́је свр. *оїећи*. – Подбу́ју ми но́ђе од големо́ одење (Пк).

йодбѣцкује несвр. *боцкаїи; йодбадаїи*. – С вретено́ љу подбѣцкује (Сре, Кр).

подва́ли свр. *сїавиїӣ дрвени йодмеїа́ч исїод ка́це, буреїа, великог сандука*. – Ка́цуту да подва́лиш па после да љу плниш (Гњ).

подва́не квасѣц изр. *освежиїӣ квасац̄ йред мешење хлеба*. – Прво подва́нем квасѣцат, после че́кам да узїде (Д-Сн, Пир).

подви́је свр. *йреса̀виїӣ руб (їлаїна, ногавица, рукава, йаїира)*. – Подви́ ногáвицете да љи не ука́љаш (Трњ).

подви́кује несвр. *йовремено йодвикиваїӣ заїрези или йоварном грлу (воловима, коњу, магарицу)*. – Оре и по цел дн̄н подви́кује: – А́јде Ша́ро, а́јде Бу́лчо (МСв).

подви́скује несвр. (уч.). *врискаїӣ (їри йевању, у радосїӣ, йијансїву)*. – Оне́ подви́скују кад поју́ (Зс). До́јћинчанће подви́скују када́ поју́ (Рос).

подво́зи се свр. *склизнуїӣ (део їла, возило, особа)*. – Над Па́јеж подво́зило се од во́ду (Орљ).

подвр́та несвр. *йовраћаїӣ (сїоку на исїаши)*. – Подвр́тамо о́вце и оне́ се збоду́ (ДД).

йодга́зује вре́ме изр. *сїариїӣ и йосїајаїӣ све мање йоїребан други-ма*. – Подга́зује ме вре́ме, ни́кому више несѣм по́требна (ВСв).

подгра́цује несвр. *обнављаїӣ урушене делове ограде*. – Они́ разгра́цују, а ја́ подгра́цујем (Сук).

йодгребе́ свр. **1.** *захваїиїӣ део йрашкасїе или зрнасїе масе*. – Подгре́би пепел испод жа́рат и узни жа́р заједно сас пепел (Кр). **2.** *йодуїреїӣ чвршћом масом и їако заусїавиїӣ разливање*. – Подгре́би квасѣцат сас бра́шно да не течé на све стране, тека́ се учи мла́да месу́ља (Пир). **3.** изр. **подгребе́ ветар йодићи одећу навише (хаљину, сукњу, каїу)**. – Подгре́бе ме ветѣрат одоздо́ле и ди́же ми аљїнуту (Бе).

подгѣзња́к м *йоїречно йосїављена їалица исїод реїа коња или магарица, йовезана на оба краја са самаром или амом ради учвршћивања їереїа, йодреїник*. – Ја́ йдем напред с моје́ мага́ре и обр́нем се према подгѣзња́к, тека́ јашим, да мо́ж да при́чам с другáра који́ јаши мага́ре по мене́ (Изв).

подивеје свр. *йодивљаџи*. – Народ више не оре, не коси, не чува стоку и све је подивело окол нас (Вој).

подигрује несвр. фиг. *несџрџљиво играџи у месџу због младосџи, снаге, ухрањеносџи (особа, коњ)*. – А лџта бедевџја му подигрује (ЦД).

йодитџури свр. *йодмеџнуџи*. – Подитџури нешта поди шџрпугу да не изгори мушџмугу (Пет, Држ).

подџцкује несвр. *чесџо йодизаџи некога са месџа на коме ради*. – Сџмо ме подџцкује, не мџгу да предџм од њџга (Вој).

йодједџ свр. *йџесџи више на шџеџу осџалих*. – Он ни подједџ када кџсамо с њџга из йџту паниџу (Пет).

подјџда несвр. **1.** *халаџљиво јесџи на рачун осџалих*. – Брџт ми Бџшко безобрџзан, подјџда ни: граба, брџже кџса, вади месџијата и кџса зџпршкугу (Пир). **2.** рет. *јесџи са айџеџиџом*. – За јџдење: подјџда си (Дој).

йодлџти **1.** несвр. *џрчкараџи окол, биџи сваком на услузи*. – Подлџти окол њи и нџси њим мџд да му запџсле сџна (Нш).

подлџти **2.** свр. *(мало) загрејџи џечносџ до жељене џемџераџуре*. – Прво подлџтим млекџто па га после сџрим (Сук, Држ).

подмџри свр. *измериџи; йровериџи џежину куџљене робе*. – Када се врнем од пијџц јџ си подмџрим да видим дали ме крџдну (НМл).

подметџ свр. *усџуџи заџрљаџи џубреџом йри меџењу*. – Тџ си, гџско, подмџла васџљџат, плн сас шџшљџак (Сук).

йодмиџа несвр. *месџи и гураџи џубре йрема некоме или нечему*. – Пазџи да ме не подмиџаш, че ме упрашњаџиш (Пет). Немџј га подмиџаш, нема се мџж ожџни (Вој).

подмџчано јџгње изр. *јџгње које има йролив*. – У јџгњиштата йма јџдно подмџчано јџгње, нема га бџде (ВС).

подџр м, рет. *изазивање; исмејџвање*. – Све га обрџча на подџр (Вој). Орџти на подџр, џче да прџј карање (Чин).

подрџвња свр. *йоравнаџи*. – Малко га подрџвњај да неје грџаво у средџнугу (НМл, Вој).

подрџвњује несвр. *равнаџи (земљишџе)*. – Када се подрџвњује градџната пџљко се навџцуге (Вој).

подрџњује несвр. *йрихрањиваџи сџоку која још йасе*. – Че подрџњујем овцџте, више нема кво да пасџу (Јел).

подрџме свр. *одмориџи се дремајуџи*. – Уморан сам, па че подрџмем док ми ви натовџрите колџта (Трњ).

подрџа несвр. *даваџи некоме маџеријалну и сваку другу йџџиџору*. – Ймам пџстарџга брата, џн ме подрџжа, помџга ми (Пет).

подржи свр. *помоћи; заштитити у невољи*. – Ја че те подржим, сестро, одма ми јави када какво да ти помогнем (Кр).

подрипи свр. *поскокити*. – Весел, ћевлија, разиграо се; нема-нема па подрипи и окне опа (Сук).

подувује се несвр. *оштити*. – Почеше му се подувују нођеће (Зс).

поживеје свр. *(добро) поживеити*. – Ђбаво сам поживејала сас мџа ми, ама са старос належе (Чин).

пожуља ж, рет. *жуљ*. – Дигле му се пожуље на длановете, неје вачало до са матику (ВС).

позавезе свр. *повремено губити разум*. – Остарело, па позавезе понекад, заприча какво не требе (Трњ).

позатпка свр. *ушатаити ногама*. – Позатпкај га ѡбаво да не штѳца во-дата, да мѳж да отиѳа (Сук).

позачува свр. *сачувати*. – Брат ми позачувал здравје: бил чинѳвник, неје орао и копал како ја (Кр).

позбрчка се свр. *наборати се*. – Млѳго сам се позбрчкала у лице, черко (Пн).

позбѳта се свр. *прибити се једно уз друго*. – Де се малко позбѳтајте да седнем и ја уз асталат (Кр).

позеленеје свр. фиг. *оседеити*. – Мојат мѳж одавна позелене од старос, а мојата коса још црна (Об).

позидњача ж *водоравна греда на зиду*. – Позидњача или положеница је положена греда на зид (Пир).

познава несвр. *распознавати; разликовати*. – Ја познавам још ѳдалек који чѳвек иде по пѳтат (Сук).

познаје свр. *препознаити; брзо оцениити*. – Ја ѳдма познајем чѳвека какѳв је штом га погледам у ѳчи и никада се не преварим (Пл. Јал).

позѳба свр. *појесити у сласти (бѳбице, зрневље)*. – Позѳбам по три-четри грѳзда ѳдједнуш (Трњ).

позѳбе наред изр. мит. *појесити као зрневље, поубијати (о чуми)*. – Чѳма дојде и позѳбе наред; устрели га ѳ-срце и ѳдма ѳмре (Јал).

поимне (се) свр. *погнѳити се (у сирану)*. – Ја поимну да мрднем, али не мѳго (Б-Рљ, Пир).

поиспрне свр. *просушити се (земљити)*. – Кално за раѳботу, че чекамо малко да поиспрне (Гра).

поистрне се свр. *прилично порасити*. – Синат се поистрне, порасте, почѳ да ми помага и у потешће раѳботе (Јал).

поистпка свр. *ушатаити*. – Да се поистпка ѳбаво там куде смо отрсили за гѳвно (Бе).

пойткује несвр. шаљ, в. поједује. – За јéдење пойткује, а за рáботу све си бóлна (Дој).

појачак, -чка, -чко комп. од јáчак, в. појак. – Кад стáнеш, сíне, појачак че ти кúпим коња́ (Рс).

поједује несвр. шаљ. (*кришом*) *јесѝи*: уп. пойткује. – За јéдење поједује (ДД).

појем. изр. нов. **нема појема нишиѝа му није јасно, нишиѝа га се не ѝиче**. – Јá му ора́тим, а óн нéма појема (Вој. Пет).

појйда (си) несвр. *ѝоједатиѝи (свој део)*. – Она́ си појйда све што вој при-не́сем (Држ, При).

ѝока́же се свр. фиг. *ѝоѝврдийѝи се, доказатиѝи се*. – Кој је укрáл парéте оно́ че се покáже, че му до́јде чу́ма у ку́ћу (Држ).

ѝока́ни се свр. шаљ. *обавиѝи (велику) нужду*. – Јá че ѝдем да се покáним, сачéкете ме (Кр).

поклѝиче с (н.п.). *најмлађе деѝе; оно које сѝално «каска» за мајком*. – Симеóн је мај́ино поклѝиче (Рас, При).

поклóпи на́-уста изр. *ѝостѝавиѝи ничице*. – Поклóпи га на́-уста и почéкај да видиш квó му је (Гра).

поклóпи се свр. фиг. *ѝасѝи најред целом дужином*. – Соплéте се и поклóпи се одједну́ш преко камењéто (Вој).

покл́ца свр. фиг. *изударатиѝи; ѝуђи ѝесницама*. – Мáлко ли ме је та́ја пок-лцáла у́-главу (Јал).

покл́чи се свр. *ишчашиѝи се (ѝрсѝи, нога, рука)*. – Пр́знула се и покл́чи-ла њу се ногá (Јел).

покљýцкује зу́б изр. *ѝовремено болейѝи зуб*. – Зу́бат покљýцкује, че мóра да га вáдим (Пир).

покр́пи још мáлко изр. *још мало ѝоживеѝи*. – Да покр́пимо још мáлко с ба́буту, да се порáдујемо на дечѝцата (Ку).

поку́ми свр. *окумиѝи се*. – Преотéше, мéне покуми́ше (Гос).

ѝола́ ж сукња. – У Вучѝдел кáжемо полá за сукњу, а и у Гнилен сам ѝсто чу́ла (Д-Ву, Гњ).

ѝола́га се несвр. *ѝодметѝатиѝи се у ѝоку игре*. – Када́ ѝграмо б́з, ако по-годиш ко́ји те је ударѝл, óн се полáга а тѝ излáзиш (Држ).

полагáто прил. *ѝоложено, хоризонѝално*. – Одоздóле турѝи полагáто та́ја три́ дрвја (Пк).

по́лане прил. *ѝреѝѝрошле године*. – Гдé си бѝла по́лане /До́к се нѝсам покалуђéрио (Км, При).

полéди свр. мет. *заледиѝи ѝовршину (ораницу, ѝуѝи, ѝрилаз)*. – Млóго га бéше поледи́ло, несѝм смејал да кáрам говéдата (ТД).

пóлелeјe свр. *заљуљаӣи; залеј̄ришаӣи*. – Пóлелeјa ме ветѣрат, па осéбо (Сук).

пóлeп, -а, -о (н.п.). *леј̄иши*. – По горѣцу пóлeпа не трéбе (Км, При).

полéтушка ж, в. палéтушка. – Закачѣл полéтушѣ, произвéли га у мајóра (Пир).

полијáри се свр. **1.** *навићи се ѣрчаӣи у шӣеӣу (брав)*. – Полијáри ли ми се овца́ ја́ љу óдма продавам, нéчу да трчѣм по њу́ (Изв). **2.** фиг. *навадӣи се (красӣи, ѣоѣкратӣи храну, водӣи недозвољену љубав)*. – Полијáрило се детéто па крӣшом ва́ди си́рење из качéто (Јал).

поли́ца ж **1.** геол. *хоризонти́ална избочина сӣене у виду ѣолице*. – Упадне коза́ у поли́цу и не мóже да искóчи (Зс). **2.** *део јарма*. – Јерѣм ѣма двé поли́це – гóрњу и дóлњу (Соп). **3.** изр. фиг. **на поли́цу је доћи на ред ѣо сӣаросӣи (за женидбу, удају, смрӣи)**. – Ја́ оста́до на́јстар у селó, са́ сам на поли́цу (Сук).

полови́ца ж *ѣоловина дебла; велика ѣеѣаница*. – Да не лету́ сирови́це / Сирови́це, полови́це (ТД).

пóловођа м рет. *коловођа*. – На́ј сам волéл да сам пóловођа у кóло (Б-Гч, Пир).

половѣн, -вна, -вно, трп. пр. *који је већ коришићен, ѣолован*. – Све́ сам носи́ла половнé дрéје, којé је сестра́ ми носи́ла до женидбу (Сук).

ѣóлог м *јаје у ѣологу*. – Пóлог је ја́је та́м где кокóшка нóси (Пн).

ѣоложени́ца ж грађ. *водоравно ѣосӣављена греда изнад шӣемеља или у кровној конси́рукцији*. – Положени́ца се полóжи преко тéмељ, ѣсто и гóре у кров (Пк). Положени́ца држи́ попá и рóгови (ВЛк).

полóжет, -а, -о *ѣоложен; оборен; ѣолегао*. – Положето жѣто када́ је, од њéга су прáзни снóпове (Вој).

полупку́је несвр. хип. *луѣаӣи, луѣкаӣи*. – Штó ми врáта полупку́ју (Пс).

ѣолѣкне свр. *ѣосӣаӣи лакше*. – Егá би ми и мéн полѣкнóло (ЦД).

пољачи́на ж *надокнада чувару ѣоља у наѣури или у новцу*. – Жѣто смо дава́ли за пољачи́ну, како́ се погóдимо (Пет. ВЛк).

ѣољéва несвр. *заливаӣи ѣрскањем (лоѣаӣом)*. – У Висóк пољéвамо градине с лопáту, прскамо из рúпу (Дој. ВЛк).

пољћи́ња ж *жена рођена у низији, у ѣољским селима*. – На́ши Висóчање наузéли пољћи́ње жéне (Гњ).

помáјан, -а, -о трп. пр. од помáје се: *ѣобркан, збуњен ѣроменом (боравишӣа, ѣосла, друшӣва)*. – Помáјани смо откако́ се досели́мо у град, не умéјемо још да се опра́вимо (Кп).

помáје се свр. **1.** *изгубӣи време на сӣиним ѣословима*. – Ја́ се помáја́ окол стóкуту и забавѣ се за ручѣк (ВС). **2.** *ѣобркаӣи се због нагле ѣромене*

(*боравишиџа, њосла, друшиџа*). – Човек се помаје кадá промени мѣсто кудѣ живѣје (ВРж).

помајкиња/помајџиња ж (н.п). *џомајка*. – Ми смо тебе мајке помајкиње (ЦД).

помѣри свр. рет. *ишчашиџи*. – Оваја овца померила нóгу па криви и застањује (ВЛк).

помијарџи прил. фиг. *бесџидно; џреваранџски*. – Она све рабóти помијарџи: све óче човека да изи́гра и да му подв́али (Сук. Јал).

помија ж, в. помије. – Свиња́та рáсипа помијуту (Кп).

помије ж, мн. *сџлачине*: уп. помија. – Васу́лат се покварџл, исџпи га у помије (ВС).

помиња несвр. *џомињаџи; сењаџи се*. – Дóда те чѣсто помињаше, млóго сте си у́баво живувáле (Пет). Кóлу нџкој не помиња, како да неје живџл овáм у селó (Рс).

пóмоћно с поим. пр. *џомоћна џросџорија у дворишиџу; леџња кујна*. – Младџти прејдóше у нóвуту кућу, а мѣне сместџше у пóмоћното (МСв).

пóмуљи (се) свр. *џоказати се на џренуџак; извириџи*. – Пóмуљи се нечија главá од онуј страну и ја се уплаши (Вој).

џому́чи се свр. **1.** *џоџрудиџи се*. – Че се пому́чиш док га напрáјш, тóва је тѣшка рабóта (Км). **2.** *оџрџеџи (муку, оскудиџу, болесџи)*. – Млóго сам се помучџла с мојѣ јáдно детѣ и не мого́ да га спáсим (Сук).

понаблџзи свр. *џриблиџиџи се*. – Понаблџзимо веч до воду́ту, тáм че одмóримо и једѣмо (Рг).

џонадвóрка ж *џролив*. – Вати́ла ме понадвóрка и дрџи ме, евѣ, два дња (Пир).

понамрџти се свр. хип. *намрџиџи се*. – Баштá ми се само понамрџти и ништа ми не рѣче (БЧ).

пона́стран прил. *са сџране; бочно*. – Ти се издвóји на сабóр пона́стран и посмáтрај нáрод, текá се подобро́ све вџди (Соп).

понеде́лник м прип. *џонедељак*. – Ёма при́ча за лењаву жену́: Понеде́лник – поседѣлник /Тóрник-незапóрник (Вој).

понесѣ свр. *биџи врло џовољно, џосреџиџи се*. – Белá је селó невелó / Али је Јѣлђи понѣло (Пк).

понóвшко поим. прид. *новије*. – Облѣчи понóвшко, свѣкар че си, немóј текá да óдиш у старó (Јал).

пооболѣје свр. хип. *џосџаџи џрилично болесџан*. – Јá сам пооболѣла, несѣм више у човѣци човек (Тм).

поовáмђе прил. *мало ближе овој сџрани, мало више овамо*. – Помѣри га поовáмђе да мóжемо сви да довáчамо (Вој).

поогреје се свр. *огрејати се*. – Притрчим до казанат да се поогрејем, па се врнем да дељам (ВСв).

поока свр. (н.п.). *позвати*. – Па поока сина Симеона (Рас, При).

поослободи се свр. *поослободити сигурнији*. – Како расте оно че почне се меша с народ и че се поослободи (Км).

попав ж, бил. *вилено сиво*. – Попава, оно само цвет на земљу; ископујемо у и једемо (К-ЦВ, Пир). Попаву једемо, блага је ко шићер, а Луканци у зову шереметка (Гос).

попавџиња ж. (н.п.). *песма*. – Ја ми попав једну попавџињу (Км, Бер).

попожаљује се несвр. *жалити се тихо и повремено*. – Попожаљује се на свекрветинуту, млого љу урнисује (ВС).

попомрзне се свр. *прилично озеисти*. – Попомрзне се он надвор, па ја излезнем, заменим га да се мож поогреје (Б-ЦЈ, Гњ).

попотпре се свр. *попотпре се (повремено)*. – Учим се штап да носим: нема-нема, па се попотпрем (Чин).

поправно прил. *поправно*. – Не плаши се, дедино, това је поправно, са че га поправим (Пир).

попранко м *попрано кривац*. – Крив си, попранко, пази да ти се поново не деси (Пир).

попреицује несвр. *ослабити и преслабити (киша)*. – Тишата попреицује, мож да поодимо на пут (Сре).

попрејде свр. хип. *донекле ослабити, попрејде (бол, болесит, брига, мука)*. – Попрејде малко, нема толко да ме штреча у слабинуту (ПРж).

попреправи свр. *донекле измени*. – Попреправимо га малко, неје како што беше (Вој).

попрерџује несвр. *попрерџује распоред предмета у проспорији*. – Досетим се да може боље, па попрерџујем, тражим на сваку ствар право место (Пир).

попресраи се свр. *пресраити се много ситидеи*. – Спријатељимо се, и ја се попресраи па си поче тражим какво ми требе (ВЈ).

попречи се свр. *заузети попречни положеј, лећи попреко (у кревет)*. – Попречимо се и свити станемо у једн кревет (Пк).

попречисти се свр. *избистити се (вода; масло или маст после попрења)*. – Да почекамо да се водата попречисти, млого је мутна (Вој).

попржи свр. *испржити*. – Попржи ми јајца сас сирење и црвени лук (Пн).

поприбере свр. *завршити сав посао; прикутити (сву) лећину*. – Морџу брамо, превезомо шашењето, све поприбрамо (Гра).

поприбрањује несвр. *честіо савеівоваіи (из домаћинствіа) неcome да мења лошу навику*. – Поприбрањују му да се тњко облачи, још је ровит, неје се излечио како трёбе (Сук).

поприглёда свр. *іомоћи невољнику; іомоћи немоћној особи*. – Ја че поприглёдам старци кадa њим нешто затрёбе (Гњ).

попридигне се свр. *іочейи усіајаіи и ходаіи (о болеснику)*. – Попридиже се болникат, че га буде (Сук).

поприцује несвр. *іовремено јаче іадаіи (киша, снег)*. – Ћишата почё да поприцује, нема ни пушти да наставимо копање (Вој). Ћиша поприцује, убаво че натопи земљу (ВЈ). **2.** *іолако надолазіи вода*. – Водата поприцује, разврњи љу на неколко мёста (Сук).

поприкади свр. *(грешком) учиниіи да јело (незнаіно) загори и добије каракітеристічан укус*. – Поприкадила си млекото, еј домаћице (Грњ).

поприлиће прил. *вероваіно, оіірилике*. – Поприлиће старојћа да іде (Бз).

поприрцује несвр. *вулг. намерно и честіо ірди*. – Навікло да поприрцује; тека прaј смёј на будалете, а и он ко њи (Чин).

поприсмрцује несвр. *однекуд іовремено наілази неіријаіан мирис*. – Почё да поприсмрцује, комшијете трёбе да чісте нужникат (Вој).

поприца ж *део воденичног механизма који са вреіенцеіом и сењом регулише іриіицање зрна, усечен у горњи камен іако да се на њега іреноси снага враіила*. – Поприца је попречна полуга на коју лежи воденични камен (При).

попрскује несвр. *квасиіи ірскањем*. – Не попрскуј на овуј страну да се не раскаља (БЧ).

попушта несвр. *нег. (не) одвајаіи се од некога (или нечега)*. – Таја га не попушта: по њёга іде, запітује га, дава му бомбоне, до њёга се вача у-оро (Пет. Вој).

іорабоіи свр. *нарадиіи се*. – Малкога ли сам поработила по чужде њіве (ПРж).

поравњује несвр. *равнаіи*. – Поравњују дворат, авліјуту (Рас).

поразгази свр. *уіабаіи гажењем*. – Пушти овцёте да поразгазе земљуту (Пк).

пораздава свр. *раздаіи*. – Ја сам пораздала све кво сам донёла (ВС).

порадрёме се свр. *одремаіи; ірекинуіи дремеж*. – Ја се веч порадрема, лјкнуми (Вој).

пораздњи се свр. **1.** *іочейи свиіаіи*. – Пораздњи се, ајде да се дјсамо, работа ни чека голема (Пет). **2.** *іресіаіи дуга киша; іовући се іамни и ниски облаци*. – Пораздњи се, че ни буде, мању ћишата да пада (Вој).

поразлѝк м *шиѝеѝа*; *квар*. – Вр'ља корич'ћете а једѝ само средѝнугу, това је поразлѝк (Вој).

порастѝни свр. *ослободѝиѝи ѝросѝѝор*. – Пропрајѝше п'ут б'улдожери, порастѝнише (ЦД).

ѝорѝзаница ж *обрѝдна ѝогача коју ѝоѝ сече и од које узима ѝоловину*. – Порѝзаница кажемо тѝја кол'ач што попат рѝже на два дѝла, па једѝн узѝма, а друђѝти нам вр'не, али и половѝнугу о'камо порѝзаница (Изв).

поросѝи свр. *наквасѝиѝи земљу (киша)*. – Те нам поље поросѝше (Рс).

посакрѝје свр. *сакрѝиѝи*. – У прѝсек жѝто да се посакрѝјеш (При).

посѝели свр. *ѝомерѝиѝи*; *ѝрѝнеѝиѝи у другу ѝросѝѝорију*. – Посѝелимо црѝпњете и по'чнемо пом'лко да и помѝрамо, да се с'уше (ТД).

посѝчује се несвр. *ѝрѝсеђаѝиѝи се*. – Посѝчујем се када бѝјоше Бугарѝти, али сам бил м'лого м'лечѝк (Ру).

посивѝеје свр. *ѝосивѝеѝи*. – Од голѝму брѝгу је пожлтѝла, па посивѝела, па зашт'укла (Јал).

поску'та свр. (н.п.). *сакрѝиѝи*. – Вида си је бр'ата поску'тала (При, Пн).

послу'шѝиња ж *служавка*. – По њу ѝду дѝвет послу'шѝиње (К-Ст, Бз).

ѝосѝаѝи м *захваѝи (груѝе) радника на њиви (сејач, жѝѝалац, бѝрач, ѝрашач)*. – На њѝву да отѝде /По'стат да пок'ра (Зс).

постација м *радник који држи линију захваѝа радне груѝе на њиви (сејач, жѝѝалац, бѝрач, ѝрашач)*. – Све сам ја бил постација и пој'л сам док држим по'стату (Грш).

ѝосѝрѝви се свр. *ѝогубѝиѝи се (сѝока)*; *угинуѝиѝи*; *несѝаѝиѝи*. – Пострѝви се стока, ако у не глѝдаш како трѝбе (Гос).

пост'упје несвр. *сѝѝуѝаѝи ѝолако*; *ѝрилазиѝиѝи оѝрезно*. – Ст'ану на-нође, пр'оди; пост'упје и ѝде напред, али се још држи за крѝвет (Сук).

ѝоѝајна б'олка изр. *ѝодмукла болесѝи*. – Изѝде га пот'ајна б'олка (Изв).

потвр'цује несвр. *ѝоѝврђиваѝиѝи*. – Несѝм ни ч'ул ни видѝл и не м'гу да потвр'цујем да је било како ти причаш (Соп).

потијом гов'ори изр. (н.п.). *ѝѝихо говориѝиѝи*. – Сѝстра бр'ату потијом гов'ори (Км).

поткачује га от'уд-од'овде изр. *салѝѝаѝиѝи особу разним ѝѝѝањаѝима како би сазнао оно ѝѝѝо она не жѝли да каже*. – Поткачувамо ѝу от'уд-од'овде и она си на крај све ѝсказа (Сук).

ѝоѝкоѝује несвр. *ѝоѝкоѝаваѝиѝи*. – Нем'ј да поткопујеш сл'огат да се не скарамо (Сук).

поткрѝпи свр. *ѝодуѝрѝиѝи*; *осѝгураѝиѝи*. – Да поткрѝпиш дирѝкат сас пој'анту од ов'уј стр'ану, м'лко се накривѝл (ВЛк).

ѝдѝока ж *ѝоѝок*: *сѝѝаза*. – Ва'чај си рѝђе, по'тође (ВСв, Рас, При).

потпада несвр. *п̄рипадаџи, биџи ѿод влашћу*. – Тџг смо потпадали под Бугаре (Вој).

потпала ж *ѿоџиѧљивање ваџре; ѿгодна сиџна дрва за ѿоџиѧљивање*. – Не врљај трешчицете у џубре, трѣбу ми за потпалу (НМл).

потпразан је изр. *неоџлођена; небременџиѧ*. – У мојѣ стадо ѧма три ѡвце потпразан (Гос).

потпрѣти свр. *заџреџиџи (насамо)*. – Потпрѣти ми да че мѡрам да џу узѧмам, станѧла тѣшка (Сук).

потпњује несвр. *ѧлашиџи, изазиваџи ѧанику*. – Потпњујем деѧата да ѧма ѡпасна змија у нашто лѡзје, да не улазе да крадну (Вој).

потрѣка свр. *ѿочѧи ѧрљаџи; мало измасираџи*. – Потрѣкај сас паламиду и сас бѣл кѧмик кудѣ те упала осѧта (Вој).

потрѣља свр. *ѿоиграџи се коѧрљаџу ѧки ѧредмеѧ*. – Дѧј ми колѡто да га и ја мѧлко потрѣљам (Пет).

ѿоџрѡѧкује несвр. *луѧаџи, куѧкаџи*. – Па каквѡ ми тѧва потрѡпкује (При).

ѿоџсечѣ се свр. мет. *јавиџи се (чудни и ѧреѧеђи) облаци*. – Потсѣкло се, бѣли ѡблаци, че бѧде ѧиша (ДД).

потсѧча несвр. *кресаџи бочне изданке, сеђи (неѿоџребне) сѧабљике куѧуруза ѧри ѧрашењу*. – Аргѧтин потсѧча струкове какѡ кѡпа или загрѧ морузу (Цр).

потстѧѧиња несвр. фиг. *изазиваџи, ѿодсѧиѧѧи свађу, ѧучу*. – Бѧбичка-та потстѧѧиња унѧкатага да си искѧра невесту (Трњ).

потѧра несвр. **1.** *ѿодмеѧаѧи неѧиѡ исѧод*. – Потѧрам дѧскуту поди сѧндѧкат да га мѧлко одѧгне ѡд-зѧми (Трњ). **2.** изр. **потѧра под-нође ѿонижаваџи**. – Немѡј ме потѧраш под-нође ако ѡчеш да се слѡжимо како мѧж и женѧ (Вој).

ѿоџѧл/ѿоџњѧл, -а, -о перф. од потѧне *који је ѿоџоноу; који је ѧрекривен водом*. – Потѧли зевниѧти, изгрѧбамо водѧту (Вој).

потѧне свр. *ѿоџоноџи, ѿокриџи се водом*. – Излѣзла реѧата, ѧѧвете потѧнѧле у вѡду (Сук. Трњ).

потѧткује несвр. *хушкаџи*. – Потѧткује га женѧта да се кѧра (Вој).

потѧтла свр. *ѿоџроѧиѧи; раздаџи*. – Потѧтлѧл парѣте и траѧи још да му дѧвам (Вој).

пођида се од смеј изр. *ѿочѧи се јако смејаџи*. – Кадѧ му заврѣвим за наѧи старци ѡн се пођида ѡт-смеј (Бз).

ѿођида несвр. *ѿовремено замахваџи (руѧама, сеѧиром, косом)*. – Ўзни косѧту и мѧлко пођидај, помѡгни ми да докѡсим (Рос).

поћопује несвр. хип. *йомало храмаӣи*. – Ногу си повреди па поћопујем ма́лко (Зав. Чин).

поузи́ми свр. хип. *зайӣӣӣӣӣӣӣ од измрзавања; уӣраӣӣӣӣӣӣ (йоврће, воће)*. – Поузимй̄ ко̀мпирјети да не измрзну (Дој).

поу́мице прил. *най̄амей̄, йо сећању; йо сой̄сй̄венџо осећају; не гледајући*. – Ману да видим, па йдем поу́мице (Тм).

поуну́тра прил. *мало више унуӣра*. – Бр̀кни поуну́тра, че га напи́паш (Вој).

поце́пи (се) свр. *йоце̄й̄аӣӣӣ*. – Какò кола̀та мину́ше преко њй̄ дьс̄е̄те се поце́пише (Рас).

йоциг̀анчи се свр. *зай̄усй̄ӣӣӣӣӣ се; йочей̄ӣ йросјачий̄ӣ*. – Др̀пава си и не-òпрана, поциганчи́ла си се; са̀мо још да зака́чиш торбу̀ на̀-рамо (Кр).

по́цко м прип. *јарац*. – Ст̀рцат вр̀же по́цка за тр̀н и тек̀а га оста̀ви цел дь̀н (Бе).

поцу́цне свр. *(усй̄ӯй̄) наврай̄ӣӣӣӣ*. – Поцуцну́ и при њи, искар̀а ча̀шу ре́ӣју (Грш).

йоч́ека свр. *сачека̄ӣӣ*. – Де ма́лко поч́ек(ај), не мо̀же о̀дма (Бз).

почу́кне у гр̀бину изр. *охрабрӣӣӣӣӣӣ особу лаганим ударањем у ле́ђа (или у раме)*. – Ко́ј оче да ти подва̀ли, он те йзль̀ко почу́кне у гр̀бину, да̀ва ти си́лу (Об).

почушк̀а свр. *йогурай̄ӣӣ*. – Почушк̀а му а̀утото да га мо̀ж уп̀али (Пир).

поца́ка се свр. *йосвађа̄ӣӣӣ се*. – Поцака̀ше се за ни́шта, обрука̀ше се пред на̀род (Бз).

поша́лђује се несвр. *шалӣӣӣ се (чесй̄о и благо)*. – Деда-Сй̀ма се је чѐсто поша́лђува̀л сас деца̀ по сел̀о, па су га сва̀ вол́ела (Вој).

пошт́о реч. *колико сй̄аје*. – Пошт́о су јајца̀та? (Вој).

поштра́нкује несвр. *ой̄резно (и мучно) хода̄ӣӣ (деӣе; сй̄ара особа)*. – Ба̀бичката поштра́нкује, поштра́нкује и још са̀ма слу́ша (ВСв).

пошунта̀вје свр. *йресй̄а̄ӣӣ моћи мислӣӣӣ, йоблесавӣӣӣ*. – Од му̀ку голему̀ и од ре́ӣјуту, мо́ј му̀ж пошунта̀вѣ, йзгуби се на̀чисто (Пир).

пра́ м *йрах; йрашина; мрвица*. – Не́мам ни пра́ бра̀шно, а се́дам деца̀ рову̀ гла̀дна (Брл).

йра́в, -а, -о *искрен*. – А̀ко се погр̀бил, ама је пра́в на рѣч, једе́ му се рѣч (Вој).

пра́во прил. *искрено*. – Не́је тек̀а, не гово̀риш пра́во, несй̄ пра́в (Сре, Об).

пра́вац ж *живо̄й̄ни йӯй̄; ци́ль*. – Он йма сво́ј пра́вац и дру̀го га не ентерѣсу́је (Сук).

пра́ви пита̀ње изр. **1.** *йӣй̄а̄ӣӣ*. – Ја̀ че пра́вим пита̀ње: ка̀да че ни вр̀нете то̀ва што ви да̀домо на за̀јем (Кр). **2.** *не пра́ви пита̀ње* изр. *великодушно се*

сложити (*чини*, *давати*). – Кòлко трéбе че дáвамо, че ви помáгамо, нé-чемо да прáвимо питање (Пет).

прáви се Тòша изр. *извлачити се љравдајући се неразумевањем наредбе или љишања; забушава*. – Немòј се прáвиш Тòша: ако једéш, че рабòтиш (Држ).

прáвне свр. дем. *урадити на брзину*. – Прáвнумо ручьк, збрáмо се сви из кућу (Сре).

прáво прил. *искрено, истинито*. – Она́ прáво не казује (Вој. Пир).

празничáр м *особа која више љошћује љразнике, него шћо ради*. – Гостушање су празничáри, а Лукáнци рабòте и на нéдељу (Гос).

прáј кленсу́ изр. *шали*. – Дéда Сíма прáјеше кленсу́ сас децáта (Вој).

прани́ца ж *месечно љрање*. – Девòјчето прани́цу добило (Гњ).

прáча га у решéто нá-воду изр. прип. *мошати, збуњивати бесмисленим наредбама*. – Прáчају га у решéто нá-воду, а он будáла, слу́ша (Грш. Сре).

прачýна с мн. дем. од прáсе. – Донéсе ми три прачýна за клањé (Пн).

прашња́ви се несвр. *заљрљава се љрашином*. – Не приодí до вршáккуту да се не прашња́виш (Држ, Трњ).

пр́воша ж *овца која увек иде исљред сћада; овца која се љрва ојагњила*. – Пр́воша зовéмо овцу́ која све љде преди стáдо или се пр́ва ојагњила (ДД).

пр́дал у огњ́нат изр. шал. *умрежи*. – Дéда Бòрко пр́дал у огњ́нат, зами-ну́л и он (Гос).

прдòљ м *љрдеж*. – Дòјде тáја алá, пушти нéколко прдòља, па си отíде (Вој).

прé што изр. *иако, мада*. – Пак че ти дадém пáре на зáјем, голém ти је зòр, прé што ми несí врну́л онíја дýг (ДД).

преáмчи свр. *везати у виду омче*. – Преáмчи га нéколко пу́ти да се не мож одврже и да не попу́шта (БЧ).

преáпушка ж *излазак из лежишћа, нељодударање за љриљремљеним лежишћем (грета, коси, жила)*. – Преáпушка љма, нејé лéгло ўбаво (Вој).

пребáвује несвр. **1.** *обављати бајање; изговарати басму (врачара)*. – Вíда Грујчовска пребáвује оди пéт бòље (ВЛк). **2. бáје и пребáвује** изр. *бајати и расћураати чини*. – Тáја врáчка бáје и пребáвује; накáра те мýка па тражиш лéк (Ру).

пребéгне свр. *љобећи далеко, љосћати недосћуан*. – Сас тўја женети́ну пребéгал преко границу (Чин).

прéбели, -а, -о (н.п.). *бео*. – Трећи óткос прéбели босíљак (Пс).

прéбòле. изр. **мòжеш ли ми прéбòлеш** (н.п). *хоћеш ли моћи љреболети*. (Пс).

ѵребѳри свр. **1.** *надвладаѳи, оборѳији с ногу.* – И сла̀мката да те пребѳри (Рос). **2.** изр. **пребѳри га за̀локат** *ослабиѳи због слабог айеѳиѳи.* – Јец, дѳте, немѳј те пребѳри за̀локат (Сук, Трњ).

ѵребрѳди свр. *ѵреѳи на другу обалу (сѳрану).* – Река̀та голема̀, не зна̀м како̀ че у пребрѳдимо (Пк). **2.** изр. **рѐдом пребрѳди обиѳи све ѳо реду.** – Па је ста̀до рѐдом пребрѳдила (Дој). Невѳста пребрѳди рѐдом од гѳста до гѳста (Дој).

прева̀чује несвр. *ѳовремено захваѳиѳи (о ѳадавинама).* – Почѳ да прева̀чује снѐг, а мѝ још несмо̀ др̀ва набр̀али (МСв).

превѳси (се) свр. *сѳавиѳи ѵреко чела или лица ѳанку ѳиканину (мараму, ѳлаѳино, мрежу).* – Превѳси бебѳнцето да му не досаца̀ју му̀је (Ор). Ја̀ се у жѳтву превѳсим с мараму да ми не горѳ лицѐ (Изв).

превѳид м нов. *лоша ѳроцена.* – Превѳид сам имал да че преско̀чим, али не прескочѝ, него па̀до у тиња̀кат, једва̀ ме извадѝше (ПРж).

превијѳтина ж *ѳрегиб.* – Отсѐчи др̀во̀то преко ову̀ј превијѳтину (Пн).

превлечѐ се (магла̀) свр. *ѳроѳи магла.* – Превлечѐ се магла̀, за̀крили ѳи, и не видѳмо̀ накудѐ ото̀ше (Км, Бер).

превр̀зан, -а, -о трп. пр. од превр̀же *ѳревезаѳи, добро сѳегнуѳи.* – Товара̀т ти нѐје у̀баво превр̀зан, че ти се истресу̀ др̀ва̀та (Гос). Мѐн ми несу̀ у̀ста превр̀зана, и ја̀ мо̀гу да речѐм како̀ мѝслим (Сук).

превр̀љава несвр. рет. *ѳребаѳиваѳи кривѳу на другога.* – Она̀ направѳла штѳту, па превр̀љава на мѐне (Пн).

превр̀љи вѳр изр. *усѳеѳи заврѳиѳи велики ѳосао; савладаѳи велику ѳреѳреку.* – Превр̀љимо вѳрат, довр̀ромо (ТД).

превр̀сне свр. *ѳоѳроѳиѳи своје време, осѳариѳи.* – Превр̀снула сам, нѐма више како̀ да се на̀дам, мину̀ло ми времѐ (Гра).

превр̀та ро̀гове изр. *врѳеѳи (се) на ражњу (ѳурѳевданско ја̀гње).* – А цуриѳл че превр̀та ро̀гове (Дој).

ѵревр̀ѳи свр. фиг. *наговориѳи да ѳромени сѳав.* – Превр̀тели га и он си ману̀л дево̀јчето, узѳл дру̀го (При).

превр̀шује несвр. *ѳоново газѳи оврѳену сламу да би се добило још мало зрна.* – Превр̀шували смо сламу с ко̀њи, гла̀д ни натѳра (Гос).

прегата̀ свр. рет. *дуго и ѳуѳке размаѳраѳи оно ѳиѳо се десило.* – Ја̀ све прегата̀ како̀ ме ти питува̀ и са̀ зна̀м како̀ трѐбе да ти казу̀јем (К-Ћу, Пир).

прѐгледан, -дна, -дно трп. пр. **1.** *коме недосѳаје родиѳељ.* – Пита ли како̀ су чѐрѳе прѐгледне (Гос). **2.** изр. **прѐгледан за свѐ жељан је, нема оно ѳиѳо други има̀ју.** – Сиromà је бил цѐл живѳт, прѐгледан за свѐ (Гос).

прегма̀ца свр. *ѳрегаѳиѳи дубоко бла̀ѳо (или воду).* – Прегма̀цамо бо̀си и у реку̀ту си опра̀мо но̀ѳѳе (Изв).

ѵрегња̀к м *ѳредња сѳрана ѳела.* – Успра̀ји се Ма̀рку на прегња̀к (ЦД).

прегорел јексёр изр. вулг. *йенис сѣарца*. – Не плаши се, невесто, од прегорел јексёр нема опасно (ВС).

прегради свр. фиг. *зауставиџи; сѣречиџи*. – Запеше да ни најуре од Прекрсе, да не пасемо овцете горе, како што је било до са, ама село љи прегради, заустави љи (Ста).

прегриба несвр. *йреручиваџи; корисџиџи (бунар)*. – Бунар из кога гребу воду, он се пречиштује како се прегриба (ТД).

предава се несвр. *йоуџиџиџи другима; йреџиџиџи се вољи других (млађих, јачих)*. – Веч дооди време да се ни старцити предавамо (Грш, Сре).

предаде се свр. *одусџиџи од својих жеља и йреџиџиџи се другима*. – Предадо се, све преписа на синове и черку и са нека прaje с мене какво оче (ВС).

преденђа ж само у изразу *седенђа – йреденђа: йрело*. – Седенђа-преденђа: зберемо се па целу ноћ предемо, смејемо се и појемо (Вој. ПРж. Гра).

предљив, -а, -о рет. шал. игра речи: предљив/прдљив *женска особа која сѣално и радо йреде*. – И жене прдљиве /Да кажем предљиве (Пс).

предреме свр. *йровесџи време у дугом чекању и дремежу*. – Туја ноћ тамо преседемо, предремамо, и дојде човек ујутро по нас (ЦД).

предрне свр. *йромениџи се, избличџи се (о гласу)*. – Појала млого па у предрнул глас (Бз).

предругојачује несвр. **1.** *међаџи, йреиначаваџи*. – Све што ја поставим и уредим, она дојде и све това предругојачује по њоан укус (Пир). **2.** *йреобличаваџи се у другу особу, маскираџи се*. – На седенђу се предругојачујемо, па се шалимо, йграмо (ВЛк).

предуне акъл изр. *йресџиџи моћи мислиџи; излаџиџи*. – Старос предуне човеку акъл и он мане да знаје (Сук).

пређига несвр. *йређи на шиулама*. – Узнем љиђе и пређигам Нишаву, у лов сам пошъл (ПРж).

йресџи се свр. шал. *йребациџи се на онај свеџи, умреџи*. – Пресипила се и Јагода; са че види како је на онија свет, нема да ме запитује (Гос).

през љавола изр. *ђаво се умешао; уз љаволову йомоћ*. – Тека испаде: завршимо работу през љавола (Тм).

презнавује несвр. фиг. *йреџериџи у својеглавом йонашању*. – Ти поче да презнавујеш, черко, немој те искарају (Пет, Држ).

презревује несвр. *йрезреваџи, йочеџи губиџи на квалиџеџи и йриносу због закаснеле бербе*. – Грозјето веч презревује и разносе га тичи и пцета (Брц).

йреџује несвр. *йреједаџи*. – Немој, сине, да преџујеш, неје добро за здравје (ВЈ).

прејѣбушка ж вулг. *їревара*. – Како̀ се са̀ договори́мо, да бу̀де тека̀, не́ма прејѣбушка, домаћини смо (Кр).

прека̀цује несвр. *кадиџи шамјаном*. – Како̀ што по̀п прека̀цује, тека̀ и де́да прека̀цује сас тьмѣан, по свѣта хошети́ја (ВЛк).

їрекнѣ свр. (н.п.). *їроклейи*. – Она̀ још клѣтву не преклѣла (Км).

їреко̀йује несвр. *койаџи їреко међе, захваџаџи їуђу имовину*. – Копач ко̀па /Туђо преко̀пује (Км).

преко̀пче свр. (*добро*) *закойчаџи (и їровериџи)*. – Де преглѣдај у̀баво и преко̀пчи свѣте то̀рбе (Пир).

їрекрѣчује се несвр. *истиџаџи живоџно време, сїариџи*. – Прекрѣчује се, кој знаје дали́ че се мо̀ж пак ви́димо (Кс).

їрекрѣне свр. *донеџи їресудну одлуку у їренуџку сужене свесџи*. – Напојили га, повалили га и преварили га: прекрену̀л и прода̀л куђу и имање (Сук).

прекри́је се свр. *їокриџи се*. – Прекри́ се, девојџо, му̀жје мињу́ју (Држ).

їрекри́ли свр. *їокриџи їелима (народ, сїока на џаши)*. – То су Ту̀рци по̀ље прекри́лили (Гос). Говѣдата цѣлуту страну прекри́лила, милина да и глѣдаш (ТД).

прекрѣца се свр. *заикриџаџи и џоломиџи се џод великим їперџом (о заїрежним колима)*. – Ал се ко̀ла прекрѣцала (ЦД Дој).

прекѣпује несвр. *куџоваџи ради їреїродаје*. – Прекѣпујем ја̀јца по се́лата и прода̀вам џи у гра̀д по̀скупо (Пир).

прелѣти ми јези́к изр. *нехоџиџе кажем їонешџо шџо не їреба*. – Немо̀ј да ми замѣриш: прелѣти ми јези́к, па че́сто ка̀жем и какво̀ не тре́бе (Пс).

прељушти (се) свр. *ољушиџи се*. – Мазѣ изгорѣлото мѣсто с џисало млекѣ и оно̀ се после прѣљушти (Држ, Трњ).

прељуштује се несвр. *оџиџадаџи красџе*. – Ногѣта ми заздравује, ра̀ната се почѣ прељуштује (Вој).

їремѣни свр. *обуђи џокојника їред сахрану*. – Синове́те си га премени́ше (Сук).

премењѣје несвр. *облачиџи џокојника їред сахрану*. – Њу̀ смо о́дма ока̀ли: она̀ је купа̀ла и премењувала мр̀тви (Сук).

преме́ра ж званично *мерење земљиџи од сїране геодџи*. – Прошла пре́мера, и он, што је заузѣл од у̀тринуту, уписѣл да је њего̀во (ТД).

преме́си свр. *завриџи џоново мешење шесџа*. – Замѣсим те́сто, па га после преме́сим, ја̀ тека̀ рабо̀тим (Кс).

преме́сује несвр. *џоново месџи истио шесџо*. – Пр̀во се омѣси, па постојѣ, па се после преме́сује (Км, Јал).

премећава несвр. *уочавати недостиајке; сѣављати ѓримедбу*: уп. примећава. – Женѣте премећавају да таја девојћа малко наѣвује с дѣснуту нѡгу (Вој).

прѣмило прил. *јакѡ драго*. – Мѣн ми је мѣло, прѣмило (При).

прѣмир м *ѓримирје; крај рајних сукоба*. – Прајѣли прѣмир с Бугарѣти (Б-Ки, Пир).

прѣмѣта несвр. *ѣоново мѣсти ѣомѣѣну ѣовршину*. – Немѡј да прѣмѣташ сѣтното ѣубре, мѣти само шушљакат (Вој).

премлзѣ свр. **1.** *добро измустѣ сѣадо оваца и уѣврдиѣи његову укуѣну млѣностѣ ѣред удруживање на ѣаши*. – Премлзѣмо ѡвце за Џурцовден да вѣдимо по кѡлко давају млекѡ и напо тѡј се после одрѣди кѡј кѡлко млекѡ да узѣма преко лѣто (Зс). **2.** *ѣоновиѣи мужу*. – Измлзѣмо овцѣте, па ѣи поврнемо, премлзѣмо ѣи; тека ѣјутро, тека ѣвечер (Рс).

прѣмора свр. *ѣриморати*. – Јану су си браћа прѣморали (Км, Бер).

ѣремунѣа свр. *ѣревариѣи (варалицу, лоѣова, силѣију)*. – Ѳн вара једноѡга-другѡга, ама га на крај Мирко ѣбаво прѣмунта, ѡбра му парѣте (ВЛк).

преневољѣје свр. *осѣиѣи јаку слабѡсти, мучнину; оболеѣи*. – Дѡјде до чѡвѣка, преневољѣје мѣчи се до крај (К-Ст, Ш).

прѣнејак, -а, -ѡ (н.п.). *сувише слаб, недорасѣаѡ (ѡ дѣчаку)*. – Прѣнејака (сирѡчѣта) од четрдѣс дана (Рас, ВСв, При).

прѣночѣје свр. *одсѣѡјати ѣреко ноћи (храниво у ѣѡку ѣриѣреме)*. – Сирѣѣто тека прѣночѣје и ѣјутро се тѣра у кацу (ЦД).

прѣѡди у шужбѣуринуту свр. шаљ. *улазиѣи у главу, ѣамѣиѣи се*. – Што вѣдим и чѣјем прѣѡди у шужбѣуринуту, али не мѡж се брѣже сѣтим (Зс).

ѣреокрѣне се свр. изр. *ѣромѣниѣи се, ослабиѣи (глас ѣевача)*. – Како ми братат умрѣ, гласат ми се прѣокрену, нејѣ како трѣбе (Км, При).

ѣреѡцује несвр. *ѣрѣлазиѣи ѣреко (ивице, ѣлоѣа, реке)*. – Пазѣ водата да не прѣѡцује из кацу, затѡри ѣу (ВС). Дѣчишта прѣѡцују у лѡзјето и крадну грѡзје и праскове (Вој).

прѣпѣва несвр. *ѣоново ѣеваѣи исѣу ѣесму*. – Ајде, прѣпѣвај тѣја пѣсму јѡш једампѣт (Јал).

прѣпица несвр. *ѣредуго ѣѣи; ѣоново ѣѣи*. – Немѡј да прѣпицате лѣбат, нѣмам зуѣи (Црв).

ѣрейѣи (се) свр. *заѣвори (се) ѣуѣи води, зајазиѣи (се) (наносом буѣице; браном)*. – Прѣпиѣило се под мѡсат и реката излѣзла, почѣла да плави (Сук).

ѣреѡвљѣвање с гл. им. од прѣпојѣ *ѣомињаѣи у ѣесми (заљубљени) ѣар*. – Прѣпѡвљѣвање је и с ѡвце, и на ѣѣву, и на седѣнѣу (Гос).

їреїојѣ свр. *оїїеватиї своје; їресїаїти моћи їеватиї (због сїаросїи, їуге, болесїи)*. – Ја сам препојала, налѣгоше ме брїђе, налѣгоше ме гóдине (МЛк).

препрáвује (се) несвр. **1.** *їрилагођаватиї навике и неке каракїтерне црїиє захїеву средине*. – Нѣје лóша неvēстицата, препрáвује се, почѣ да орати како што ми орати́мо (Пк, Пир). **2.** *фиг. їреїваратиї се у друга бића или їредмеїиє, маскиратиї се*. – Препрáвувал сам се на седѣнће у девојђу, а препрáвували смо се, по пешѣс нас и у камїлу (Нш).

препрóси свр. (н.п.). *исїросиїти већ исїрошену девојку*. – Препрóси ђу Јанкуле војвóда (Км, Бер).

прерастѣ свр. *надмашиїти жељену висину (и жељену зрелосї)*. – Трава́та још неје прерасла, нѣје бóг ти знаје, ама че у кóсимо (Зав).

прерѣва се несвр. *мет. їомератиї се (о магли)*. – Магла́та се почѣ прерѣва, нóси ђу ветѣрат (Об).

прерїва несвр. *риїти (свиња)*. – Ту́в су, сѣстро, свиње преривáле (Рас, При).

прерїне се свр. *мет. їомериїти се, уклониїти се (о магли)*. – Прерїну се у днó у Загóрје (Об).

прерїпи рўпугу изр. *оздравиїти; їреживеїти*. – Стáрцат прерїпи рўпугу, оздравѣ (Кр).

їрерїїује се несвр. *фиг. надмудриватиї се међусобном разменом грубих шала*. – Ја и Крása се прерїпујемо кадá-год се вїдимо, и не замѣрамо се (Вој).

їрерїча несвр. *изговаратиї речи їесме*. – Ја влачим, а она прерїча, текá појемо ја и она (ВЛк). Једна вóди, а дрўга прерїча; једна влачи, а дрўга прерїча (Гос).

пресѣк м. (н.п.). *одељак у амбару*. – У áмбара, у пресѣка (Пс).

пресечѣ у гóвор изр. *їрекинуїти нечији разговор; їрекинуїти онога који говори*. – Текá навїкло: сáмо те пресечѣ у гóвор и онó казује нѣшто десѣто (Јал).

пресїлено прил. *їрекомерно, їрејако*. – Онó рабóте у дрўђи, ама нашето је пресїлено, не даваш да подњемо (Нш).

їрескáча несвр. *їреосїајатиї*. – Прескáча, не мóже све да стáне у туја кáцу (Изв).

прескáча се несвр. *задиркиватиї се, шалиїти се*. – Сѣдну стáрцити на клўпу па се прескáчу цѣл дѣн (Пр).

пресрѣчује несвр. *їресреїаїти; дочекиватиї*. – Идем да пресрѣчујем ђацити, нападал голѣм снѣг (Пк).

престружѣ свр. *їресећи (їирењем, сїругањем); їрегрисїти (миш)*. – Престружи га с турпїју (Пет). Погáнац престругáл врѣчугу (Вој).

пресѝуѝи свр. (н.п.). *искорачиѝи*. – Прѣјди прѣступ, девојко (Пн).

престѝпује несвр. *јѣдва корачаѝи (болесник, сѝара особа)*. – Дѣлча остарѣл, престѝпује, не мѝж да ѝди (ВРж).

пресѝче свр. *ѝремоѝаѝи конаѝ са јѣдног калема на други*. – Да пресѝчеш тѣја три цѣвѣ на јѣдну (Држ).

ѝреѝака на ѝаѝеѝ изр. *размишљаѝи и сећаѝи се*. – Претѝкам јѝ на пѝмет каквѝ је све било и каквѝ мѝж после да бѝде (К-Ћу, Зс).

претвѝори свр. *сѝвориѝи, уобличиѝи ѝреѝсѝаве (у сѝраху, машиѝи)*. – Нѝч, ѝдем, вѣтар ми дѝва у ѝчи: нѣшта се почѣ ваља према мѣне и јѝ претвори да је вапѝр (При).

ѝреѝрѝгне (се) свр. **1.** *ѝренеѝи ѝежак ѝерейѝ*. – Сам прѣтргну тѝја плѝчу и ѝкачи у на крѝв (Гос). **2.** *фиг. ѝоднеѝи велики бол, губиѝак, ѝаѝињу*. – Штѝ сам јѝ прѣтргла у мѝж живѝт душѝ да ми знаје (Јал). Прѣтргло се, заборавѝло се (Б-Дч, ЦД).

ѝреѝѝури се свр. *ѝреврнуѝи се*. – Сѝнете се прѣтурише на Прлаз и ковчѣк слетѣ у долинуту (Брл).

преубавѣје свр. *ѝреѝаѝи биѝи лейѝ*. – Јѝ сам преубавѣла одавна, сѝ сам станѝла шушумѝга (Пет).

преѝчи свр. *ѝреѝераѝи у чииѝању и учењу (ѝа ѝолудеѝи)*. – Сѝне, немѝј да преѝчиш; кој преѝчи, глава му бучѝи (Пир).

прецветѝ свр. рет. **1.** *ѝреѝвейѝаѝи*. – Рѝжете прецветѣше (Рос). **2.** *сазреѝи, искрисиѝалисаѝи медѝ*. – Мѣдат прецветѣл (Рос).

преѝца свр. *ѝреварииѝи*. – Преѝцаше га, узѝше му парѣте и искарѝше га (Вој).

пречапкује несвр. *газиѝи ѝреко воде (реке, ѝоѝока)*. – Рекѝта плѝтка, пречапкујем у (Пк).

прѣчек м *дочек (великог броја) гosciѝу*. – Девојче, тѝ си вѣсела и ѝбава, да дѝјдеш да помѝгаш на прѣчекат (Сук).

прѣчеклија м/ж *особа која радо дочекује гosciѝе и ѝосѝавља обилну ѝрѝезу*. – Мѝј дѣда је стар прѣчеклија, вѝли да му дѝјду гѝсти, да ји ѝбаво угѝсти и да ѝма с кога да пѝје (Б-Са, Гњ).

прѣчиѝтује се несвр. *оѝорављаѝи се ѝосле ѝорођаја*. – Женѝ кадѝ рѝди она се прѣчиѝтује и не трѣбе ѝдма да се ставља с мѝжа (Гос). Крава ка се отѣли она се после прѣчиѝтује, а ѝсто и овца, и женѝ (Пет).

прѣѝка му знање изр. *омаловажиѝи (размеѝививца), урнисаѝи*. – Прѣѝкај му знање /Прати га на имање (Гра).

прѣѝкује несвр. *грубо вариѝи*. – Пазѝ се од Јордѝана, ѝко се прѝви умиљаѝ, ѝн прѣѝкује свѝкога (Вој).

прѐципи се свр. *йрєврнуџи се йреко главе (змија, особа)*. – Детѐто се прѐципи и побѐже ми йз-руџе (При).

прешѐста свр. *добро разгледаџи*. – Йдем да прешѐстам селѐ, мѐж да чу да срѐтнем нѐкога (Дој).

прештиплѐво сѐно изр. *сено у коме има много ойровне џраве йри-шџаџа Genista sagitalis, које врло йовольно уџиче на овце а јако нейовольно на говеда*. – Кад рѐниш ѓвце с прештиплѐво сѐно онѐ су добрѐ, познѐву се, а кад рѐниш говѐда онѐ крѐв мѐчу (Зс).

пржѐри изр. *излагаџи јакој ваџри уз нейрекидно окрѐшање у йламену или изнад жара (џѐљагу, дрво)*. – Отсѐчем ѓбаво дрѐво за тојагу, па га украшавам, и на крај га пржѐрим (Гос. Дој).

приѐмчи свр. *везаџи на омчу*. – Приѐмчи га да се не одврѐзује (Рс).

прибѐре свр. *йрихваџи*. – Прибѐри ми свате моје (Гос).

прибрѐни свр. *заџиџиџиџи*. – Излѐзем сас децѐта крз селѐ да џи прибрѐним од пцѐта (Вој).

прибрѐтњак м *йобраџим; очев или мајчин йасџорак*. – Он ми је прибрѐтњак, мајџа си га довѐла у нашу куџу, али си ѓбаво живѐјемо (Вој).

прибрѐжља се несвр. рет. *бринуџи*. – Прибрѐжљам се за детѐто, још је млѐдо да йде у печѐлбу (Нш).

йривѐне свр. *кренуџи йуџем; йоџи уз*. – Приванѐше уз крџшне клисѐре (Км).

привѐри свр. *йѐјачаџи новим варом са сџране*. – Че га привѐрим од овѐј страџу бѐље да држѐ (Пир).

привѐвује несвр. *насџављаџи йовремено вејаџи (снег)*. – Снѐг до колѐна и још привѐвује (Гра).

привѐнча се свр. хип. *венчаџи се (за сџару особу, ради маџеријалне корисџи)*. – Привенчѐла се за пензионѐра у деведесѐ године да му наслѐди пѐнзијуту (Пир).

йривџиџан, -тна, -тно *йрилагодљив; склон договору и йошџоваџу реда*. – Приѐвитан је, ѓче да послуџа, не супрѐставља се (Вој).

привукује се несвр. *неосейно се йриближаваџи*. – Курѐјак се привукује од онѐј страџу од коју ветар не дуѐа да га пцѐта по смрѐдат не осѐте (ДД).

приглашаѐа несвр. *йеваџи са неким као други глас; йомагаџи у џеваџу*: уп. приглашује. – Док (онѐ) пѐва, мѐж јѐј пѐвремено приглашаѐа и додаје рѐчи (Пс).

приглашује несвр. в. *приглашаѐа*. – Дада поје, а ја вој приглашујем (ВЈ).

пригѐрује несвр. *загореваџи*. – У туја шѐрпу пригѐрује млекѐ, а и друго (Пир).

пригдѡйви свр. *припремиѡи (јело)*. – За ручѡк че пригдѡйвим васуљ и че омѡсим погдѡчу (Км).

пригрѡва несвр. *појачаваѡи поилоѡно зрачење (сунце, ваѡра)*. – Слнцѡ-то почѡ ѡрне да пригрѡва, че бѡде лѡше врѡме (Сук).

пригрмѡ свр. *(слабо) загрмеѡи*. – Пригрме од синоглѡвско, де да пѡчнемо да врзѡјемо снѡповете (Км).

прид прећида изр. (н.п.). *свекар даје или обећава невестѡи при просидби*. – Та баштѡ вој прид прећида /Не види (Држ, Трњ).

придѡјњак м рет. *домазейѡ*. – Придѡјњак је, по турсѡи, зѡт у кућу, затѡва туј вамѡлију зѡвѡмо Дѡјини, од зѡта настѡли (Соп).

признѡвује несвр. *признаваѡи*. – Бијемо га да признѡ, али ѡн не признѡвује (Кп).

приѡда несвр. мет. *настѡављѡи ѡвремено ѡдаѡи (киша, снег)*. – Ћишата јѡш приѡда, ѡћиши се врѡме (Држ).

приѡма несвр. (н.п.). **1.** *прихваѡаѡи*. – А тѡ, мѡре, здравѡцу приѡмај (Бер, Км). **2.** *присвајаѡи*. – Тѡ си сѡстру за ѡубе приѡмаш (Рас, ВСв, При).

прикаѡује несвр. *уѡицаѡи да јело у ѡоку припреме добије нежељени укус и мирис на загорело*. – Таја шѡрпа прикаѡује млекѡто (Рас). Мѡјћа ми што ми је дѡла шѡрпу, ѡнѡ не прикаѡује (Пир).

прикарци м мн. *овце са сѡране доѡеране у заѡаѡи ради заједничке исѡаше*. – Чуваѡли су стѡ ѡјне ѡвце и збираѡли су прикарци (Гос).

прикљѡца зѡб изр. *ѡочѡи болѡи зуб*. – Прикљѡца зѡб, че ѡдем при-дѡктура (Пир).

прикод м нов. *приход*. – Јѡ сам од лѡзјето имѡл нѡјголем прикод, свѡ сам продавѡл на винѡ (НМл).

прикодѡје несвр. *урачунаваѡи у добиѡи*. – Вѡрдуту че прикодѡјемо (Дој).

прикѡље се свр. *заклаѡи се*. – Покушѡл да се прикѡље (Гос).

прикѡпчује (се) несвр. *прикѡпчаваѡи (се)*. – Чѡке да ти покѡжем какѡ се брѡшат прикѡпчује (Пир).

прикрѡчује се свр. *скраћиваѡи се време, приближаваѡи се смрѡи*. – Прикрѡчује се, прикрѡчује, мѡну нѡш живѡт у нѡшта (Тм).

прикрѡйѡ свр. фиг. *зарадиѡи ѡнешѡо преко основног прихода*. – Прикрѡпим нѡшто, зарадѡим, од плѡту не мѡже да се жѡви (НМл).

прикрѡйѡ свр. *ѡочѡи крклѡѡи (болесѡи, смрѡини час)*. – Кадѡ је чѡвѡк сам мѡже да му се слѡшѡје па да прикрѡйѡ, а нѡма кѡј да га чуѡје (ЦД).

прикуѡцка свр. *закевѡаѡи; зацѡвилаѡи (ѡас)*. – Прикуѡцка кѡчето, ударѡло га детѡ с кѡмик (Пет).

прилѣпњак м, пеј. **1.** (*лоше ѿсѣављена*) *закрѣа*. – Крѣила га ко бѣзруће; на панталонете му све прилѣпњаци (Пет). **2.** *особа која долази нейозвана*. – Он бѣше прилѣпњак на свачију свадбу, на свако гѣсје (Вој, Пир).

прилѣпује (се) несвр. *слейљиваѣи (се), лейиѣи (се) једно за друго*. – Пластичнете кѣсе се прилѣпују, па не умѣјем да и отворим (Кп).

примѣца несвр. рет. *ѣихо негодоваѣи*. – Бабичката понѣкад примѣца, примѣца, па се оћутѣ, нѣче да се кѣра са-снаѣ (Пир).

примѣћава несвр. в. *премећава*. – Примѣћаву му да повѣчкује, да крадне (Чин).

примѣша се свр. *ѣрикључиѣи се у ѣуђе сѣадо (овца)*. – Примѣшала се нѣчија овца у наште (Км).

примѣца се несвр. *ѣриближаваѣи се (неосейно)*. – Штѣ се (Груја) примѣца, примѣца (ТД, Цер).

примрѣчује се несвр. *ѣочињаѣи се смркаваѣи*. – Почѣ се примрѣчује, врѣме је да се врѣчамо дѣма (Пет).

примѣ за бѣле изр. *шаљ. замке за буже*. – Примѣ за бѣле /Кљѣксе за вѣшѣ (Дој, Пир).

приѣди несвр. **1.** *свраћаѣи; ѣомагаѣи*. – Приѣде децѣта, помагу старци-ти (ДД). **2.** изр. **приѣди врѣме ѣриближаваѣи се (важан) ѣренуѣак**. – Приѣди врѣме, не мѣж се ѣтнемо оди смрт (Зав).

приѣдицује несвр. *ѣриближаваѣи, ѣриносиѣи (алаѣ, маѣеријал, јело)*. – Приѣдицује му све да мѣже лѣко да рабѣти (Вој).

приѣрѣчује несвр. *ѣѣозораваѣи; гунѣаѣи*. – Приѣрѣчује ми, не воли да се дрѣжим с тѣбе (Вој).

приѣче се свр. *јавиѣи се јака ѣолна жеља*. – Приѣче ли ми се, дадѣм знак на мѣжа и ѣн ѣдма спрѣман (Бер). Приѣсте се и мѣн, ама нѣма, мѣј мѣж војник (Сре).

приѣдицује несвр. *ѣрилазиѣи; редовно обављаѣи сношај*. – Приѣдицује ли ти јѣш мѣжат или се веч мѣну (ВЛ). Манѣл да приѣдицује при женѣту (Пет).

приѣпада несвр. **1.** *брзо ѣрилазиѣи и силовиѣо ѣочѣи чиниѣи, навалиѣи*. – Затѣчѣ ли нѣкоји да јѣдѣ, ѣдма приѣпада, не чѣка да га покѣне (Вој).

2. изр. **приѣпада мѣка наилазиѣи мучнина; мориѣи мука**. – Чѣсто ми приѣпада мѣка, и бѣље да несѣм више жѣва (Гњ).

ѣриѣдљив, -а, -о *који има ѣадавицу*. – ѣн је приѣдљив, това му је из раѣат, из војскуѣу (Вој).

приѣпитѣвни свр. **1.** *ѣриѣиѣомиѣи*. – Кучѣто сам тѣлко приѣпитѣвнил да ме за све слѣша, само што не ѣрати с мѣне (Пир). **2.** *фиг. научиѣи лейѣо ѣонашању и ѣошиѣовању другиѣ*. – Ка дѣјде у нас ни чѣ га приѣпитѣвнимо (Чин).

припишти свр. *вриснутии, закукайи*. – Припишта негде нечијо дете и ја се разбудѝ (Пет).

приповљује несвр. *помињаиѝ у припову (заљубљени) пар*. – Почеше да ме приповљују за неџа, приметѝле да сам га заволеѝла (Бз).

припојѝ свр. *сиоменуѝи у ѝесми (могући) заљубљени пар*. – Припојаше ме за Ранка блѝсавога, на шѝлу (Гос).

припрѝује несвр. вулг. *повремено ѝрдеѝи ради забављања друшѝва*. – Будѝла голема: навѝкло да попрѝује, това му шѝла неѝаква (Пет).

пририѝи страње изр. (н.п.). *учиниѝи ѝадине риѝим (мношѝво риѝих коза на исѝаши)*. – А козе му страње пририѝиле (Км, Бер).

присѝади свр. *ѝосадиѝи (калемљену) воћку*. – Наѝа Пепѝина меѝа: / Црвени бробѝнци / Круѝа вочкана / Круѝа пепељаѝа / Круѝа присѝадена (Рос).

присачува свр. *зашѝѝиѝиѝи, сачуваѝи*. – Умеје он да присачува своје, а умеје и здравје да си сачува (Пок).

присѝели се свр. *ѝодиѝи ѝојаѝу или шѝпалу на свом имању у аѝару села*. – Наѝи стѝри се присѝелили у Модреж, тамо нам је имање (Гос).

присѝљује се несвр. *ѝочѝи ѝодизаѝи ѝојаѝу или шѝпалу на свом имању у аѝару села*. – Свак се присѝљује кудѝ му је имање, кудѝ му је рана за стоку (Гос).

присиѝе свр. *долиѝи, доѝуниѝи доливањем*. – Присиѝи у шѝрпугу још маѝко водицу (Бер).

прислуѝа свр. *обраѝиѝи ѝажњу на врѝу звукова*. – Прислуѝам овѝѝе и примѝтим да ми нема два клопотѝра (ДД).

приступѝи (ђавол) изр. мит. *умѝаѝи се (ђаво)*. – Ја зашто не узнем ка ми давају, али приступѝи ѝавол (При).

приѝиѝгне свр. *ѝринудиѝи*. – Притегнуше га боѝље и поче да си продава имање (ВЈ).

притежава несвр. *водиѝи бригу о свом дому и својој имовини*. – Стѝрѝат притежава, рабѝти, принѝси и чува си неџѝво (Вој).

притежљив, -а, -о *који води рачуна о својој имовини и увеђава је*. – Притежљиви су, притежаву си ѝино (Вој).

притесѝи свр. **1.** *окужѝи са свих сѝрана; смаѝиѝи слободан ѝро-сѝор*. – Притесѝише ме ѝвце од све страѝе, не могѝ да излѝзем (Бе). **2.** *фиг. ѝринудиѝи (ѝреѝињама, грдњом, баѝинама)*. – Притесѝише ме милиѝѝѝити и ја си ѝдма све признѝ (Пир).

притрѝи (се) свр. *сѝѝрѝиво сачекаѝи*. – Деѝа, притрѝете се, баѝиѝата се још печѝ у црѝпњу (Сре).

пиритрчује несвр. *пирелазити дуг пути уз велику журбу и повремено пирчање*. – Од Топли Дол до Пирот четири часа или нешто мање када притрчујемо, варкамо (ГД).

притвњује се несвр. *смркаваити се*. – Почео се притвњује, ајде да се врчамо дома (МСв).

прицврсти свр. фиг. *пирисилити (грдњом, пирешама, башинама)*. – Прицврстили га милицајцити и он све признао (Сре).

прицрнеје свр. *учинити црним, обојити у црно*. – Сво му страње козе прицрнеле (Км, Бер).

прицрњен, -а, -о трп. пр. *који има загаситију боју*. – Зорка беше прицрњена у лице (Јал).

причека свр. (н.п.). *дочекаити*. – Да причекаш Јову младожењу (Зав).

причињава се несвр. *чинити се; јављати се нестиварне слике пред очима*. – Када се у мрак врчам дома, оно ми се причињава да иде некој по мене или да мрда нешто пред мене (Рс).

причувује несвр. рет. *као чуити, понешто разабраити*. – Причувујем ја, нема-нема па мајћу ми спомену женете и засмеју се (При).

причувује се несвр. *чуити се (недовољно разговешно)*. – Какво ми се у уши причувује (Бз).

пришљамаће ж мн. *набори испод браде (код говечеша, али и код особе)*. – Говедо има пришљамаће испод браду, кажемо ђендар (Д-ЈД, ПРж).

пришушње свр. *шушнуити, зашуштити*. – Пришушња нешто, а ја се уплаши и побего (Кр). Пришушња нешто, треба да је змија минула (Гра).

пробрљичка се свр. *брзо (и недовољно добро) се окуити, испљускаити се*. – Пробрљичкамо се у Малу ваду, колико да ни лџкне од жегуту (Вој).

пробује (се) несвр. *опробаваити (се); провераваити*. – Пробувао да лџе, па га избјили (ВСв).

проверља несвр. *провераваити*. – Че иде при доктору старцат, проверља здравје (Гос).

провечера свр. (н.п.). *завршити вечеру*. – Вечер, моме, не провечерала (Км, При). Тамн провечерамо и дрварети стигоше (Гос).

пироврве се године изр. *пироћи године (у непрекидном низу)*. – Пироврвише се годинете зачас и веч стиго до крај (Пк).

провржди свр. *пиројури брујећи*. – Унукат провржда сас мотор и остави ми леб (ПРж).

прогрева несвр. *повремено грејати (сунце између облака)*. – Прогрева слнцето, че ни буде, че се огрејемо (Рас).

продаде на сало изр. *продати делове заклане животиње*. – Делча продаде брав на сало и узне повише паре (ВРж).

їродрнка свр. *завонїиї (са више звончића)*. – Продрнку клопотари и збоду се овцете (ДД).

продувује несвр. *дуваїи веїар кроз оїворе, јавлаїи се їромаја*. – Отуд продувује ветрат, на вратата има свїрка (Кр).

просирава се несвр. *назираїи се; їровидеїи се, имаїи руїе кроз које їродире свеїлосї*. – Још немалтрерїсано, просирава се, дува крз зїдове (НМл).

проїде свр. *їочейїи їроїицаїи (вода)*. – Проїде водата, стиже веч у ливадуту (Јал).

проїцује несвр. **1.** *їочињаїи узимаїи їрву храну (беба, младунче сїоке)*. – Детето веч проїцује, расте (Чин). **2.** *їочињаїи їроїицаїи (вода)*. – Водата поче да проїцује помалко, рчкај док не обуши (ПРж).

пројде у године изр. *јак о сїарїиї*. – Пројдо у године, па више нече (ТД).

прокуња свр. рет. *оїоравїи се, оздравїиї*. – Болувала, куњала и прокуњала; ене ју, сади градину (Рс).

їролаз м *сусрей; мимошлажење*. – Јучера се видо мо у пролаз (Кс).

пролета ж *(ово) їролеће*. – Бернула сам васуљ; пролета беше добра, ћишовна (Вој).

пролетан, -тна, -тно *їролећни*. – Ти си ми птица пролетна (Рас, ВСв, При).

промакне свр. *їровући више їуїа кроз їекућу воду їри їрању*. – Да промакнем бело платно (Пс). Промакнем сваку грсницу и оперем у у рекуту (Тм).

промансука се свр. *їрошеїаїи се; їроїраћїи време*. – Идо до лозје, промансукá се, днњс је празник, нема работа (Сук).

промїта свр. *меїлом уклањаїи ћубре са сїазе*. – Мајсторете праје шушљак у дворат, а ја промїтам да мож да мињујемо (Вој).

промуа се/промува се свр. *їрогураїи се*. – Она се промуа и стїгне до кога је намислила да їде (НМл). Промувамо се и претемоко тїја што чекају одавна (Изв).

пронїца несвр. (н.п). *клијаїи (о їрави)*. – Крз снагу њој трава проницáла (Бер, Км).

прооноде свр. *уїроїасїиїи; їоїрошїиїи їрема свом ћефу не обазирајући се на друге*. – Пропїл се и проонодел све што је наследїл (Об).

їродцује несвр. *їролазїиїи (чесїо и у великом броју)*. – Пут, тува прооцује млого народе, крадну грозје, разнос (ВС).

пропїра несвр. *їовршним їрањем скидаїи само велику нечїсїоћу*. – На крај пропїрамо и дсћете, да не остану крв и лој на њи (Сук).

пропла̀ви свр. *ѡрелиѡи исирану ѡсуду неколико ѡуѡа водом*. – Дај да пропла̀вимо тањѡрити (Гњ). Прво оп̀ерем тањѡрити, па ѡи после пропла̀вим са-жѐшку во̀ду (Пир).

пропр̀пње свр. *ѡрогунѡаѡи*. – Пр̀пропр̀ња ма̀лко ба̀бичката па се о̀ђута (Држ).

прор̀ине свр. *лоѡаѡом очистиѡиѡи ѡовршину (од земље, снега)*. – Са̀бра се село и прорину̀мо навѐјиштата, да мо̀же на̀род да мињ̀ује (ЦД).

пр̀осена дево̀јка изр. (н.п.). *исѡрошена дево̀јка*. – Умрла је пр̀осена дево̀јѡа (Гос).

прос̀еца свр. *ѡровуѡи (кабасѡи) ѡерейѡи*. – Са̀ за̀мину нат̀ам и пр̀осеца нѐшта големо̀ (Км).

прос̀ецује несвр. *ѡвременно ѡровлачиѡи (кабасѡи) ѡерейѡи*. – Немо̀ј да прос̀ецујеш тѝја грањ̀ак крз мо̀ју лива̀ду, не вѝдиш ли да је нек̀осена (Пет).

просмѐје се свр. кл. (н.п.). *завршиѡи са смѐјањем, одсмѐјаѡи се*. – См̀еј се, мо̀ме, не просмѐјала се (Км, При).

проспѝје свр. (н.п.). *одсѝаваѡи*. – Па ја̀ лѐго, ср̀це мо̀је, ма̀ло да пр̀оспијем (Бе, Дој).

пр̀остачко прил. *сѝаромодно; невешѡо*. – Она̀ се но̀си пр̀остачко и сиротин̀сѡи, а не умѐје ни да се но̀си (Пир).

ѡросѡре се свр. (н.п.). *леѡи о̀ѡружен; ѡасѡи целом дужином*. – Да се пр̀острем ду̀го и шѝроко (Пс).

пр̀острн, -а, -о трп. пр. од пр̀остре: *ѡросѡриѡи*. – У мо̀је врѐме дево̀јѡа се поносѝла како̀ је њ̀ен вѐш у̀баво о̀пран и у̀баво пр̀острн (Цр).

протѝви се несвр. *суѡросѡѡаѡи се*. – Он се све протѝви на башту̀ си и чѐсто се ка̀рају (Изв).

протр̀ошкује се свр. рет. *навикаваѡи се живеѡи и радиѡи са неѡознаѡим особама*. – Учеше га башта̀ си да се протр̀ошкује, да умѐје с на̀род да ра̀боти, да тргову̀је (Гра, Пир).

ѡроц̀вѡѡи свр. *ѡочейѡи живеѡи у здрављу и слози; на̀ѡредоваѡи*. – Отка̀ко дојде з̀ет у ку̀ћу, проц̀вте њ̀им до̀м (Чин).

ѡро̀чка ж фиг. *дозвола; о̀ѡрошиѡај*. – Несѡи ми ни пр̀очку да̀л (Гос).

прош̀љаѡиња ж *ѡросѡакиња*. – Да дару̀је ц̀рну прош̀љаѡињу (Км, Бер). Не обѡчам да ми на врата̀ доо̀де прош̀љаѡиње за ко̀је зна̀м да су нѐраднице (Пет).

прош̀ушње свр. *шушнуѡи*. – Пр̀ошушња нѐшто крз мору̀зуту (Сук, Вој).

прпчѝ несвр. *одаваѡи једноличан звук (ва̀ѡира, мо̀ѡор, особа)*. – Огањ прпчѝ пред ѡишу (Зс).

пр̀с и пл̀ева изр. *мношѝво, безброј (ѡредмеѡа; народа)*. – На̀род, на̀род, на̀род, пр̀с и пл̀ева се бѐше сабра̀ло од све стра̀не на тѝја митѝнг (ГД, Тм).

пртенија ж *сиротиња; сиромаштво*. – Пртенија ју натерало да баје (Ш).

пѝрко м прип. *јарац*. – Дедо-попе, са че ти чуваш пѝрка (ВЛк).

прцлѐ с дем. од пѝрко м *јарац мушко јаре од око једне године*. – Мушко јаре кажемо пѝрко или прцлѐ (ВС).

пѝрч м фиг. **1.** пеј. *снажна мушка особа; зайушѝен и пѝрљав мушкарац*. – Нечу да ми сврча тија пѝрч у кућу, ја сам жена домаћица (При). **2.** изр. фиг. **макар с пѝрча на орање** *ма колика била мука*. – Мора да испијеш једну чашу па макар с пѝрча на орање (Јел).

пѝршка несвр. *покушаваѝи изаћи из снежног намеѝа*. – Соспе големѐ на кривину; пршкамо, пршкамо, једва излезомо (Сук).

пѝвѝлник м део *гајда у који се дува*. – Гајде има рѝцало, пувѝлник, који има пѝс, гајдуницу и мешѝну (Пн).

пударѝсује несвр. *биѝи пудар, чуваѝи (воћњак, виноград, босѝан)*. – Пударѝсујем у лозје и по цел дѝн плетѝм (ПРж).

пударѝша ж (н.п.). *женска особа која чува виноград*. – Тамо има Мара пударѝша (Рас, При).

пѝжа м (н.п.). *мушкарац нискога расѝа*. – А мој пѝжа га нема (При).

пѝкница ж *хлебно жиѝо; хлеб*. – Да не идеш у Дупницу за пѝкницу (Вој).

пѝнчине рукавице ж мн. *рукавице са два лица и по два пѝлца, од дебелог вуненог конца*. – Пѝнчине рукавице плетѝ овчаре с једну иглу од дебел влѝнен конѝ; онѐ имају два пѝлца, па када се намокри длѝн рукавицата се обрне, па сувото дојде на длѝн а мокрото одозгоре на шаку (Дој).

пѝпак му текѝ отсѝчен изр. *ѝаква му је судбина*. – Пѝпак му текѝ отсѝчен: цел живот само патња (Брц).

пупѝљи несвр. *пѝшѝи, образовѝи пѝпѝлке (семенка, воћка, биљка уоѝиѝе)*. – Крушата веч пупѝљи, скоро че се расцвѝти (МСв).

пурија ж *мѝшална гривна у главчини дрвених зайрежних кола која се пѝри окреѝању ѝочка ѝаре са блѝом на осовини*. – Пурија и блѝј, једно је на осовину а другото у главину на точак на рабаѝска кола, да смање трѝње (Црв).

пѝста пѝстиња изр. *пѝразан пѝросѝор, пѝразнина (у кући, двориѝиу, на имању)*. – Народ се отсѝлил или помрѝл: пѝста пѝстиња у село (ДД).

пѝт ти се отвѝра изр. *пѝружаѝи се пѝримамљива пѝрилика*. – Пѝт ти се отвѝра, сѝне, да излезнеш из овуја нашу бѝду (Јал).

путѝје несвр. фиг. *одлазиѝи, умираѝи*. – Путѝју старци, нестањује народ у село (ВРж).

пушљив, -а, -о вулг. *димљив; задимљен*. – Њмама кућу пушљиву /Њмама жену смрдљиву (Рос).

пърс, мат-мат-мат узв. при вабљењу пчела:*улази у кошницу*. – Пърс, мат-мат-мат /Јеле ми мато (Пс, Б-Рш).

пѣс паланка /пѣш паланка изр. у дечијој игри: *бежи, излази из игре*. – Пѣш паланка /Бѣла бѣнка (Ста).

Р

рабошката му излази изр. мит. *ѡриближаваѡи се ѡренуѡиак смрѡи*. – Рабошката ти излази, готов си, че мрѣш (ЦД).

раванлија црква ж *црква која се сѡомиње у ѡесми, одјек на цркву Раваницу*. – Тув настаде црква раванлија (Рас, ВСв, При).

Равнопољја ж *15. мај, дан ѡосле Јеремје*. – По Јеремју прѣзњујемо и Равнопољју (Зс).

радос м радост, весело расположење. – Унука оженимо, још сам ја у радосат, сѣдни да чѣстим (Цр).

рај-пченица /рѡј-пченица изр. в. рај-пченица. – Да се рѡди рај-пшеница (Пк).

ражванѣа се свр. пеј. *ѡочѡи брбљѡи и не умѡи ѡресѡѡи*. – Ражванѣало се и не умѣје да стѣне (Об).

разапре свр. *заусѡѡѡи; враѡѡи наѡраг (сѡадо)*. – Разапри овцѣте па дѡјди овѡм (Рс).

разбије зѡби изр. *ѡочѡи губѡи зубе (брав)*. – Овцѡта разбила зѡби, че ѣу продавам (Кр).

разбије се воља изр. *изгубѡи вољу; разочараѡи се*. – Разбила ни је се воља за свѣ; сељака никој не глѣда (Гос).

разбѡра несвр. **1.** *разумеѡѡи*. – Ћѣрла тѡрсѣи разбирала (Зав, Пок). **2.** изр.

разбѡра да одбѡра *уме да одабира*. – Јѡ разбирам да одбѡрам (Км, При).

разбѡрта свр. рет. *ѡосѡѡѡи*. – Лѡда женѡ: децѡ својѡ рѡзбѡрта, пѡсѡѡѡа (ТД).

разбѡди свр. *ѡробудѡи*. – Јѡ ѣи разбуди да отѡду пѡрано на орање (ВСв).

развѡлен, -а, о, трп. пр. од развѡли *обрушен; ѡообаран*. – Трмѣте све развѡлене, доодѡла мѣчка (Дој).

развѡља свр. *ѡообараѡи*. – Мѣчката развѡљала кѡшницете (ГД, Гра).

развѡрди свр. *сѡречѡи сукоб (људи; живоѡиња)*. – Развѡрди говѣдата да се не бодѡ (Кп).

разва́чује несвр. *одлази́ти у разним ѿравцима, удаљава́ти се*. – Деца́ порасту́, разва́чују, йду у́-свет, а ста́рци оста́њују са́ми (Пет).

разве́ује се несвр. *сувише ѿроши́ти, раси́яти*. – Он се млого́ разве́ује, бр́же че распрода́е то́ва што су њего́вити стéкли (Јал, Вој).

разве́јан, -а, -о трп. пр. од разве́је *несабран, расејан*. – Разве́јана је, забова-ри́ла је (Пет, Вој).

разве́нча се свр. *развесі́ти се*. – То́лко цели́вће, то́лко мило́с, и са́ се развенча́ше (Тм).

развенчу́је свр. *разводи́ти се*. – Са́ се младі́ти бр́же и венчу́ју и развенчу́ју (Пир).

разви́јена ру́жа изр. (н.п.). *сва од лейо́ше (као шéк ѿроцеві́шала ружа)*. – Јербо жéна ру́жа разви́јена (Рас, При).

развлч́е свр. *разву́ћи (шесі́асіу масу)*. – Напра́ви ми мéсто да развлч́ем ба́ницу на аста́лат (Гос).

развр́же ра́боту изр. **1.** *ѿочейі́ велики ѿсао*. – Разврза́ си ра́боту голе-му́, ку́ћуту че стéсам (Сук). **2.** *оі́вори́ти некоме велики ѿсао мимо његове во́ле*. – Ја́ това́ ћулумé, какв́у ми голему́ ра́боту ра́зврза (Вој).

развр́не (се) свр. **1.** *ѿромени́ти ѿравац креі́ања (живоі́ињама, човеку, ѿредмеі́у који се коі́рља, бујици, води уоі́ише)*. – Иди развр́ни овцéте да не оті́ду На́-планин (Км). **2.** *расі́риши́ти се сі́ока на ѿашњаку*. – Говéдата се разврну́ла, цéлуту стра́ну прекрилі́ла (ТД).

разврцка се свр. *ужурбаі́ти се*. – Мај́ћа ми се ра́зврцка, го́сје че доо́де, па о́меси пога́чу, на́праји ба́ницу (Пет).

развр́ша несвр. *начиња́ти залиху хране*. – Развр́шам сенóто, че по́чнем да подра́њујем овцéте (Рос).

разгала́ти се несвр. *ѿочейі́ галами́ти (и вре́ћаи)*. – Ка́д се разгала́ти сви побéгнемо од њу́ (Држ, Трњ).

разгаври по ку́ћу свр. рет. *ѿочейі́ велико сі́ремање*. – Ја́ сам по ку́ћуту голему́ ра́боту разгаври́ла, развашари́ла сам, нéма кудé да сéдне кој дóјде (Пир).

разгла́ша несвр. *разглашава́ти нечију нево́љу (болесі́, смрті́, сва́жа, ѿожар, угину́ће)*. – Све што се ло́ше деси о́дма разгла́ша по село́ (Јал).

разгма́ца свр. *изгази́ти (дубоко) блаі́о, каљу́гу*. – Разгма́цано кали́ште-то, деца́ се игра́ла та́м (Вој).

разговára несвр. *ѿеші́ти*. – Дóјду жéне па ме разговáraу (Трњ).

разгра́кта се свр. *ѿочейі́ гракíяти*. – Разгра́ктале се гр́лице, мило́ ми да и слúшам (Пс).

разгрéје свр. *ѿодгреја́ти, загреја́ти*. – Разгрéј чорбу́ту, о́чу то́пло да ку́снем (Јал).

разгүка се свр. *йочейи се оглашавайи голуб (гугуйка)*. – Разгукаше се голубови, стиже пролет (Пс).

разгүли свр. *ољушиийи; огулийи*. – Разгулило си рануту, крв потекло (При).

раздäвушка ж *раздавање*. – У нас је голема раздäвушка (Сук).

раздäљи се свр. *удаљийи се*. – Раздäље се овцете од мене и почну да пасу (ДД).

раздäвља (се) несвр. *расйаривайи (брачне другове; волове у јарму)*. – Бог че ни раздäвља са-старцатога, ама не знамо који че први отиде а који че остане (Бла, Гра).

раздëли свр. **1.** *йоделийи*. – Најстарити брат раздëли имањето, и то поштено (Кр). **2.** *раздвојийи (брачни йар)*. – Скоро че ни смрт раздëли, дотрајали смо (Кс).

раздрëбан мүж изр. *висок, широк и јак (млад) мушкарац*. – Станча бëше раздрëбан мүж, јак, силан (Чин).

раздрүмје с *раскрсница важних йушева*. – Одведи ме на дрүм на раздрүмје (Бер, Км).

раздүвује несвр. *расйäливайи*. – Ветëрат почë да раздүвује огњат, немој да напрäј некоје чүдо (Бс).

раздñни се свр. *йојачайи се дневна свейлосй*. – Сачëкај да си отиду облацити, да се раздñни времето, па тëг да појдемо на пүт (Чин).

раздñњује се несвр. *раздањивайи се; свийайи*. – Вану се веч раздñњује, äјде да поодимо (Рас).

разйде (се) свр. **1.** *разићи се; несйайи*. – Време үбаво, трава үбава, разидоше се овцете по саватат, пасу ли, пасу (Дој). Чëкамо да се разйду облацити (ТД). **2.** изр. **йде, йде, па разйде добро йоћи, йа се изнаенада заусйавийи**. – Оно йде, йде, па разйде, не мөже све само напрëд да йде (Гос).

разйцује се несвр. **1.** *разйедайи се*. – Када је на мөкро, желëзото рцавëје и разйцује се (Грш, Сре). **2.** *разилазийи се, ићи на разне сйране (народ, сйока)*. – Разйцује се народ, прäзне се сëла (Пок).

разйäа свр. *уйройасийийи Chesийим йреласцима йреко (йлойа, ограде уойийе)*. – Плотат разйäан, децäта се йграју на њëга, прескäчу га (Км).

разйужйло га изр. мет. *оийойийи*. – Разйужйло га, почë да копнëје снëгат (Сре. Вој).

разлäга несвр. *уклањайи џибру из казана йосле йечења ракије*. – Сëднете да јëднете док разлäгам казанат (Трњ).

разлäје се свр. *йочейи нейрекидно лајайи*. – Штом се пцетäта разлäју, йма нëшто, öдма се растрчймо да вйдимо кво је (Кр).

разла́ма несвр. *ломии̑и* (на више делова). – Разла́мам кравајчето да има по парче за свакога из ку́ћу (Јал).

разле́нси се свр. *йочей̑и се церии̑и, будаласи̑о се засмеја̑и*. – Разленсил се Ма́та, све му у́баво, а́ко је слуга у дру́го село (ВРж).

разле́њује се несвр. *йоси̑аја̑и све више лењ, губи̑и вољу за рад*. – Поче се млого разле́њује, старе́је (ВСв). Умори́ла се, па се разле́њила (Пир).

разле́пује (се) несвр. *разлей̑ива̑и (се)*. – Не лепи́ га с ти́ја ле́пик, че се разле́пује (ВС).

разлеті́ се свр. фиг. *разлей̑ей̑и на све сти́ране (о йрдемей̑има)*. – Ако ти при́дем че ти се све́ разлеті́ (Пет).

разло́жи свр. **1.** *йроси́ри̑и*. – Ил девој́ћа бе́л да́р разложи́ла (ЦД). Разло́жи покрóвцити на траву́ту да се́днемо да се одмо́римо (Км, Јал). **2.** *уклони̑и џибру из казана йосле йечења ракије*. – Кад разло́жиш послег̑њи каза́н у́баво га опери (Трњ).

разлџу́је несвр. *ве́хом лажи чини̑и уверљиви́јом йре̑иходну лаж*. – Лџе и разлџу́је, не мо́ж ни́кад да зна́јеш какво́ је йстина а какво́ не́је (Пир).

разма́вује се несвр. *размахива̑и се*. – Са́мо се разма́вује, а ни́шта не урабо́ти (Вој).

разме́си свр. *йочей̑и месий̑и хлеб*. – Ле́б сам размеси́ла, не мо́гу дьбнџс да й́дем (Вој).

разме́стен, -а, -о трп. пр. *размес̑и̑и̑и*. – Би́л је размéстен у ту́ја једи́ницу (Рс). Разми́њују се у́накрс и поју́ (Кс, Рас).

разми́ри гла́ву изр. *узнемири̑и (особу)*. – У́жванћа се жена́, гла́ву ми разми́ри, и ја́ си побего́ од њу́ (Сук).

разми́ри се свр. *узбудий̑и се (изванредном лейо̑ом)*. – За њу́ се је зевња́ размири́ла (Пс).

разми́рно вре́ме изр. *време буна и рай̑ова*. – Ја́ сам се роди́ла у разми́рно вре́ме, башта́ ми је бил се́дам го́дине у ра́т (Ру).

размр́ду се ко́ће изр. *чи̑ав организам се освежи, йокрене, оживи*. – Када́ се прошета́м размр́ду ми се ко́ће, ста́нем по́весел и огладне́јем (Гра).

размр́ка се свр. *би̑и у йолном жару (овца)*. – Овце́те се размр́кају укúп када́ имају добру́ па́шу и када́ њим да́вамо со́л (Пок).

размр́цује се несвр. *освежава̑и йело йри раду и кре̑ању*. – Ймамо ло́зје, још га рабо́тимо, размр́цујемо се помáлко, а ймамо и ко́рис (Пир).

разна́јде фиг. *измисли̑и разлог*. – Наговоре́ будáлу да разна́јде разлог да га иска́ру од ра́боту (Пир).

разоднесé свр. *разне̑и*. – Што оста́ло од појáтуту, кој врата́, кој про́зори, кој кре́пови, разодне́л наро́д (Брл).

разно̀де се свр. *размахати се, показивати надмоћ; ионашати се дрско.*
– Он се разнодёл, усилил се и обрча орату на карање и на бијење (Сре).

разно̀цује несвр. **1.** *наговарати некога да промени одлуку или сав.*
– Разноцује га да мане девојчето и да узне друго (Сук). **2. разно̀цује крајишта** изр. *налазити изговоре, врдати.* – Разноцује крајишта да га не карају на рабoту (Пет).

разра̀ни се свр. *покријати се ранама; повредити се на више места.* – Разранила се по целу снагу (Сре).

разрѐва несвр. **1.** *уклањати горњи покрећни слој (снега, земље, ђубрећа).* – Разревам снег да можемо да отидемо до стоку и до капију (ВЛк). **2. распу̀рати** (у танком слоју). – Разревам жарат да се брже олади, да се нешто не запали (Сре).

разрѐса се свр. *изресити се (леска, боранија; поцејани комад одеће, илаина, носилеине;).* – Да лепо обрадим платното, кад га исечем да се не разреса (Пир).

разрѐти свр. *проредити; размаћи.* – Разрети малко колцити да мож да мињују пилиштата (НМл).

разрѝје свр. *прерити (свиња, кришца, ровац).* – Свињата разрила лејете (Об).

разуба̀вује се несвр. *пролејшавати се.* – Ти се поче разубавујеш откако отиде у град да живиш (Сук).

разу̀зима несвр. *куйовати и односити; разносити.* – Све што докару, све се разузима, јагма голема за туја робу (Пир).

разу̀зне свр. *покуйовати.* – Млекото рано разузну и ја се одма врчам дома (Држ).

разьна̀ва несвр. *распознавати.* – Поче маглата да се дуса и ја поче да разьнавам куде сам залутал (Јал).

разьна̀вује несвр. *почињати и амитити свеи око себе (дете).* – Ја сам почела да разьнавујем у ратат, голем стра је било, а била сам три-четри године (Сре).

разьна̀је свр. *добро уочити; распознаћи.* – Не видим и не чујем, па не могу да разьнајем који си (Јал).

рај-пченѝца изр. (н.п.). *бујна и једра ишеница:* уп. раж-пченица, рож-пченица, роп-пченица. – Рај-пченица је добра пченица с плно зрно (Зав).

рајчѝца ж (н.п.). *леја и млада девојка.* – Девојчице, рајчице /Црне су ти очице (Цер, Бз).

ра̀ло с **1.** *иримитивна ралица.* – Орало се с рало, па се неје рацало добро жито (Вој). **2. мера за површину оранице 0,25 ха.** – Орали смо петнајес рала

зёмљу, скóро чéтри ёктара (ВЈ). **3.** изр. (н.п). **јéдно рáло гáче** *йука сиройиња*. – Јéдно рáло гáче /Нáс тројица брáће (Зав).

рáне и ћéле изр. *йешке и зайушиене ране*. – Тáмо њéму, надисáле се рáне и ћéле (Пет, Држ).

рáница ж *воћка која рано сазрева*. – Црéшњу рáницу ймамо (Ста).

рáнко прил. *рано*. – Слнце јáрко /Не заоди рáнко (Гос).

рáно-рáно прил. *врло рано*. – Че пóјдемо рáно-рáно, грáд је далéко, да стигнемо на врéме (Бе).

рањáйв, -а, -о *који је сав у ранама*. – Врну се из рáт рањáйв; лечи́мо га мло́го врéме и излечи́мо га (ТД. Вој).

рањеник ж *вейар у йову; уйовљени вейар*. – Рањеникáт стáну голéм ко телé (Вој).

рáњет, -а, -о трп. пр. *ухрањен, добро негован (брав)*. – Његови волóве рáњети, убáви (Сук).

рáп-рáп-рáп узв. подражавања сечења (маказама, српом). – Рáп-рáп-рáп, исéче свúту морúзу (Вој).

рáйацк ж биљ. *сийан црни лук за расађивање, ариацк*. – Купи́ рапацк лóк на пiјац да си насáдим црвени лóк на појáту (Гос).

рáпне свр. *ойсећи срйом или маказама*. – Рáпну са-срп отсéче на дрвцé-то вёр, упропасти га (Пет).

расадáчка ж *крайак, йовијен, зашиљен комад дрвeйа за расађивање йоврћа*. – Да ми направиш убáву расадáчку да ми не жу́ли рúку (Вој).

расáља несвр. *смађиваји сланоси хране*. – Кадá на грéшку пресóлим, тóрам по нéколко кóмпира у чорбúту и йу расáљам (Сук, Вој).

расáњи се свр. рет. *разредийи се, йохабийи се (йканина)*. – Јасткáт ми се расáйил, че га крпим (Пир).

расвáља се свр. *йочейи се койрљаийи*. – Рáсвáља се товари́ја (Пк).

расéцује несвр. *развлачийи, разносийи*. – Вóз запáлен, нáрод расéцује што довáти (ВЈ).

раскáчује несвр. **1.** *одвајийи оно шийо је йовезано*. – Раскáчуј колáта, че йдемо само с прéгништата на орање (Вој). **2.** изр. *раскáчује дугове раздуживаийи се*. – Свадба мiну, сá раскáчујемо дúгове (Грш).

раскáшка се несвр. *губийи облик, йрелазийи у кашасийо сийање*. – Петлицањéто презрéли, па се све раскáшкали у кóвуту (МЈ. Км).

расклáчује несвр. *клаийийи (зуб)*. – Немóј да си расклáчујеш зу́бат (Вој).

расклеву́ца се свр. *йочейи (јакó) храмайи*. – Расклеву́цали се стáрци, рáбота ми големá нá-руће, нéма кому́ да се жáлим (Рс).

раскóвје с мн. мит. *оно йомоћу чега се раскива (руши) йрейрека, расковник*. – Йма травá раскóвје, она́ ти отвáра пúт (Нш. Гос).

ра̀скод м *расход*. – При сеља̀ци су поголеми́ ра̀скоди него прѝкоди (Јал).
раско̀дује несвр. *расходова̀иши, шкарѝира̀иши*. – Те́ја бомбо̀не да раско̀дујемо и че и подѐлимо (Гос).

раско̀йче свр. **1.** *раско̀йча̀иши*. – Раско̀пчи го̀рњото ду̀гме, тека̀ се рабо̀ти (Кр). **2.** изр. **раско̀пчу му се ду̀гмишта одвеза̀иши се језик; ѝочей̀и брбља̀иши. – Не зака̀чај љу мло̀го, да ву се не раско̀пчу ду̀гмиштата; она̀ не умѐје да ста̀не када̀ се распрѝча (Држ, Трњ).**

раскрѝека се свр. **1.** *ѝочей̀и крекѐиша̀иши (кокошка, ѝѝица)*. – Раскрѝа̀ше се коко̀шћете и ја̀ потрча̀ да ви́дим кво̀ је (Јал). **2.** фиг. *разгаламѝиши се (без ѝо-себног разлога)*. – Жена̀ се раскрѝека и ја̀ си о̀дма излѝе да се не ска̀рамо (Брц).

раскрѝо̀ји свр. рет. *обавѝиши кро̀јење, скро̀јѝиши*. – Прво̀ ти у̀зне мѐру, па раскрѝо̀ји и послѐ шѝје (Сук). Узѝ ми мѐру, раскрѝо̀ји пртенѝцете и рѝче ми да чѐ буде гото̀во за су̀боту (Пир).

раскрѝпи свр. *скину̀иши закрѝе*. – Раскрѝпи пантало̀нете па љи закрѝпи с но̀ве крѝпе (Сук).

раскрѝѝи свр. рет. *расѝросѝѝрѝиши и наменѝиши (ѝоклоне)*. – Ти раскрѝѝи да̀рове (Км, При).

раску̀ђи свр. *уѝроѝасѝѝиши дома̀ћинсѝиво*. – Довлѝче се курвѐтина у до̀бар до̀м, раску̀ђи га и побѝеже у̀свет с једно̀га шо̀фера (Пир).

расов, -а, -о обич. *церов; храсѝов уо̀ишиѝе*. – Шу̀мку смо носѝле ра̀сову, с њу ула̀зимо кад подла̀зујемо (Д-ТО, При).

распа̀рљује несвр. *расѝарива̀иши*. – Немо̀ј да распа̀рљујеш чара̀пцѝи, обу̀вај се како̀ трѝбе (Вој).

распа̀сана кома̀нда изр. *одсутѝиво реда и догово̀ра (у ѝородици, у радно̀ј гру̀пи)*. – При њѝ је распа̀сана кома̀нда, кој како̀ навѝје шѝју тека̀ рабо̀ти (Сре).

распа̀ше се свр. **1.** *олабѝиши ка̀ши; скину̀иши ѝо̀јас*. – Да се распа̀шем, да ми лѝкне (Јал, Вој). **2.** фиг. *хала̀йљиво и дуго̀ јесѝи*. – О̀н ка се распа̀ше мо̀же цѐло пѐчено пра̀се да изедѐ (ВЈ).

распљѝште свр. *исѝа̀њѝиши длановима̀ или нога̀ма (ѝесѝо, глину)*. – Распљѝште тестото̀ како̀-да̀-је и о̀дма га ту̀ри да се печѝе, и не испа̀дне добро̀ (Чин).

расповѝје свр. *скину̀иши ѝелене са бебе*. – Расповѝје бебѝето и ѝгра се с њѝга (Држ).

распогљѝја м рет. *немарна особа*. – О̀н је распогљѝја, ба̀ш га брѝга за све (Бла, Пир).

располу̀ти свр. фиг. *омесѝиши умиру̀ћег да не може лако̀ да умре; ѝривре-мено ѝовра̀ишиши умиру̀ћег*. – Не дѝрај ба̀бичкуту, немо̀ј да љу располу̀тиши, нѐка на мѝр у̀мре (Пир).

распрáвује несвр. рет. **1.** *разјашњаваџи*. – Он че ми распрáвује за по-литџку, а не знаје нóс да си обрџше (Чин). **2.** *одлучиваџи у име груџе; орга-низоваџи*. – Да се договоримо кој че распрáвује и кога че слџшамо (Об). **3.** *разрешаваџи*. – Требе óдма да се распрáвује да се млóго не замрси (Чин).

распрéма се несвр. *мењаџи одећу, џреоблачиџи се; расџакиваџи џрџљаг*. – Невéстата се распрéма, сá че лёга с младожењу (Бз).

распрéска се свр. фиг. *разићи се на разне сџране*. – Рáспрска се нáрод, опразнёше сéла (Јал).

распџчи се свр. *џући уз јак џрасак (лубеница, дрво, сџена)*. – Пáде дрво и рáспучи се до сáмога мéне (Пет).

распџшти свр. **1.** *расџусџиџи; ослободиџи (особе)*. – Распџшти џацити на три дџна да помагу у бёрбу (Јал). **2.** *развући (заџрежна кола)*. – Распџшти колáта и тури литрете, че џдемо за сéно (Пет). **3.** *разгранаџи се (сџаб-ло дрвџа, биљка уоџиџе)*. – Ил копина бéл цвёт распџштила (Км, Бер). Дџдат распџшил големé гранџе на све стрáне (Вој).

растáвен, -а, -о трп. пр. од растáви *расџављен; разведен*. – Онџ су сас же-нућу одавна растáвени (Пир).

растáвује се несвр. **1.** *расџајаџи се; одвајаџи се*. – Срётну ли се, запри-чу се и не растáвују се док све не искажу једна на другу (МЛк). **2.** *разводиџи се*. – Теквó врéме дошлó: дњёс се џзну, јџтре се растáвују (Зав).

растéњује несвр. **1.** *ослобађаџи џросџор*. – Дéца, растéњујте да мóж да мињџемо (НМл). **2.** *смањиваџи број (особа, брава)*. – Почé се растéњује, џишата рáстури сабóр (Бз).

расџџка (се) свр. *разићи се; несџаџи*. – Децáта џим се растикáла по свёт (Кр). Растикáл се нáрод, нéма нџкога у селó (Пет).

растóпи свр. *расџвориџи*. – Растопџла сам сóл у чашу да си опéрем гџшу (Пир).

расџргне се свр. *џремориџи се (због многобројних џослова)*. – Оно три-ста рáботе у кућу; растргнем се (на све стрáне) па нéмам дџшу да вечéрам (Вој).

растриша. изр. **растриша џошетијата џумараџи џо џошковима, не-шиџо уџорно џражиџи. – Растришам џошетијата, трајим српове (Вој).**

растрéка свр. *исџрљаџи; уклониџи (мрљу) џрљањем*. – Сџпни му мал-ко пéпел и водицу, па га мáлко после растрéкај и опéри (Вој).

растрéколи (се) свр. *закоџрљаџи*. – Детиштето рáстрколи свéте тџкве по двóрат (Кп). Растрéколише се зéљхете и попадаше од пџтат у рекуту (Чин).

растрéни свр. *уклониџи џрње са џролаза*. – Растрéни, сџне, да мóгу да улéзнем у лóзјето (Пет).

растрњује несвр. *уклањаџи ирње са иролаза*. – Направи капију ко мџж, а не да тураш трње и да растрњујемо када улазимо у градину (Вој).

растрџује несвр. *зачињаваџи чорбасио јело (сирђеиџом, киселим млеко, јајеиџом)*. – Ја чорбу од лџбоду застрџујем сас ћисало млеко (Сук).

растумара се несвр. *ужурбано се ирипремаџи*. – Гџсје че ни дџјду, растумарајте се да спрџмите уџбав ручџк (Сук).

расиумлачи свр. *разјасниџи; разумейџи; ироиумачиџи*. – Стигал ми дукомџнт из Француску, мџж ли да ми га растумлачиш (ДД).

растура се несвр. **1.** *губиџи чврсиину и квалииешџи*. – Сиреџето старџо, веч се растура, мџже само за прџење (Кр, ВС). **2.** *осийаџи се (скуј особа)*. – Сабџрат се растура, почџ се стџвиња (Држ). Кад се растура седџнђа пџчнемо да се препџвљујемо (Пн).

растурна вечер изр. *иоследње вече свадбе*. – Скарали се на растуРНуту вџчер младоџења и њџгов пџмлад брџт (Бз).

расипи се рана изр. *иочейџи се расидаџи икиво*. – Че му сечу ногуту, ранага му се расипџла (Бс).

рачко м мед. хип. *рак, канџер*. – Вџти га рачко и од њџга умрџ (ГД).

рашатри се свр. *иочейџи храмаџи*. – Рашатрили се старџци у двџр, јџдва џде (МСв).

рашљас, -га; -то, в. рашљес. – Бџше голема рашљаста круша, зимџвача (Брл).

рашљес, -га, -то *рачваси*: уп. рашљас. – Пољак се укачи у рашљесто дрџво и посмаџтра који пастири прџве штџту (Вој).

раштџмује се несвр. *размекшаваџи се (земља; хлеб)*. – Лџб се раштџмује када се тури на пару (Бер).

рашчџпи мачку изр. вулг. *обавиџи сношај (жена)*. – Рашчџпила сам маџку на врџме и са мџгу да иџдем кудџ очу (Гос).

рашчџпљак м **1.** *особа која Chesио вршиџи (деише, жена)*. – Тија па рашчџпљак само се чџпи, глаџву ми размири (Сук). **2.** вулг. *курва*. – Раџицата је рашчџпљак, рашчџпџла, не врџди ни двџ парџ (Сук).

рашчџњује несвр. *уклањаџи магије, ослобађаџи од чини*. – Таја баџбичка је и прајила маџије, и рашчџњувала, само да дџјде до парџ (Пир).

рашчџвџчи се свр. *иосиаџи бескаракџерна особа; иџиусиџиџи у нормалном ионашању (рад, одевање, хигијена)*. – Бџше добрџ момчџ, ама се после прџпи и рашчџвџчи се, и не џжени се (Пет).

рашчџвџчује се несвр. *иџиушиџаџи у моралу и нормалном ионашању, заиушиџаџи се*. – Ти се почџ рашчџвџчујеш како почџ да се друџиш с теја двџ рђџ (Кс).

рашчүпи се свр. *рашчүпавиши се*. – Гр̄снице се рашчүпе кад̄а се т̄опе (ВРж).

рашчүшкује несвр. *уклањаши гурањем*. – Бүлдожерат рашчүшкује земљүту (Гра).

р̄бав, -а, -о *извишйоерен; исйрошен*. – У дв̄орат само стар̄ци р̄бави, прип̄чају се на сл̄нце (ВЛк).

р̄гне свр. *йробосйи, жигнуши*. – Р̄гну ме у слабинуту како с н̄ож (Пет).

р̄ђоше се. изр. **р̄ђосало се на живот̄ сасвим се зайусйиши (особа)**. – Лењаво, н̄епрано, незакр̄пено, усмрд̄ело се, р̄ђосало се на живот̄ (Сук, Вој).

реб̄еће се несвр. *зацењиваши се од смеха (дуго, гласно, неучйиво) и йо без много разлога*. – Реб̄ећу се ко деца̄ малечка; не знам какв̄о њим је (Пир).

ред м *васйишање*. – Дете̄ одма да почнеш да учйиш да знаје ред̄ (Вој, ВЈ).

2. р̄еди се несвр. **1. заузимаши месйо у реду**. – Ред̄ете се кој̄а как̄о је дошла да се после не карамо (ВЈ). **2.** изр. (н.п.) **ред̄ се р̄еди одређиваши редослед̄; йо-кораваши се обичајном редоследу**. – Ред̄ се ред̄е на-воду да йду (Соп).

редом(а). изр. (н.п.) **р̄еди редом ићи редом**. – Чу да р̄дим редом по сйнове (Км).

р̄езан, -а, -о **1. одрезан; ой̄сечен**. – Йма р̄езани трүпове у браништето, још непрев̄езени (Пет). **2.** фиг. *нейокрейан*. – Лежи ко р̄езан (Сук, Грш).

р̄езне свр. дем. *ой̄сећи*. – Р̄езни месце̄ /Пйни винце̄ (Вој).

р̄епа се несвр. *браниши се жесйоким йокрейима, галамом и вербалним найаодом*. – Кажемо ли му да н̄еје тека̄ добро̄, одма се р̄епа (Вој).

рейушак м *чичак*. – Репушак̄ је чичк̄к што раст̄е у њйву (Црв).

р̄есав, -а, -о *који има ресе (јагње, јаре); који је сав у ресама (леска, врба, йредмеи)*: уп. р̄есес. – Д̄еда ми ймаше украс̄ену овч̄арску торбү од кожу, р̄еса-ву (Пн, ВСв).

р̄есес, -та, -то в. р̄есав. – Р̄есестото ј̄агне највише в̄олим, с њ̄ег се највише йграм (МСв).

р̄еси се несвр. бот. *цветйаши у виду реса (врба, леска)*. – Стйже пролет, врб̄ете се р̄есе (Изв). **2. избациваши йлодове у виду реса**. – Р̄еси се васүљ на прит̄е (Трњ).

ресит̄, -а, -о. *који се изресйо, који има ресе (врба, леска)*. – Крив̄а врб̄а, ресита̄ (Гос).

р̄етак, -тка, -тко *редак*. – Р̄етка морүзата, р̄етко н̄икла, удавила̄ љу водата (МЈ).

рет̄еје несвр. *йроређиваши се*. – Кад̄а н̄ема сн̄ег преко зйму житата рет̄еју од сувомра̄зицу (Км, Јал).

р̄ети несвр. *йроређиваши*. – Ј̄а р̄етим морүзуту у загр̄тање, п̄овише да р̄оди и да су голем̄и класове (Сук).

рѣтко-рѣтко изр. *врло рѣтко*. – Дооди, сврѣча, ама рѣтко-рѣтко (Бер).

реѣицијска година изр. *година која њогодује вођу од кога се ѡече ракија*. – Оваја година испаде реѣицијска година, опѣкомо преко сто казана реѣију од сливе (Вој).

рецељаѣа ж *дрвена кашика са дугом дршком ѡрилагођена ѡрављењу ѡекмеза и рецеља*. – Муђ ми је дрводѣља, направил ми је ѡбаву ложницу рецељаѣу (Пир).

рецепис м *рецейѡи*. – Изгубѡла сам рецеписат (Пир).

рѣч м/ж **1.** *глас; говор, говорне одлике*. – По рѣч сам те познала (Гос). **2.** **не заборави си рѣч** изр. *не заборави на чему си*. – Не заборави си рѣч, евеђу ѡјна, стиђе (ПРж).

рѣчен, -а, -о (н.п.). *судбински одређен, наречен*. – Ти си мене рѣчена /И у писмо писана (При).

рѣши брѣгу изр. *ѡребринуѡи; решиѡи ѡроблем*. – Оженимо и помладу-ту чѣрку, са решѡмо брѣгу (ВС).

ридѣрчек м дем. геогр. *врло краѡика коса*. – Ене га горе на ридѣрчекат, глѣда у нас (Брл).

риња рѣба изр. мит. (н.п.). *нека брза риба*. – Претвѣриђу се риња рѣба (Пс).

рича (си) несвр. *вређаѡи*. – Несмо си ричале једна на друђу, несмо се карале (Об).

рѣка-ѡ.љује изр. *кашљаѡи и искашљаваѡи*. – Мрдне малко на-страну, па рѣка-плѡје, рѣка-плѡје, има некакву муку (ПРж).

рѣкајечи прил. сад. од рѣка *хркаѡи; избаѡиваѡи слуз из грла*. – Загуши се рѣкајечи од туја проклѣту кашљицу (Пет).

рѣмба (се) несвр. *ошиѣѣиваѡи у ѡоку дуге (и лоше) ѡѡѡребе*. – Нечу си давам котљат да ми га рѣмба свакој (Вој).

рѣмбавѣтина ж пеј. *сѡара овца намењена клађу*. – Смам ѡсам рѣмбавѣтине, мођу ти ѣи продадем (Кр).

рѣвање с гл. им. *гласно ѡлакање; лелек, рѣдање*. – Изидѣ рѣвање у ком-шилѣк, умрѣла бабичка (Грш).

рѣве несвр. фиг. *језиво одзвањаѡи*. – У Букур има пропас, рѣве камик надѣле (ВС, ВЈ).

рѣвља м *ѡлачљивко*. – Ођути се, рѣвльо, девође те глѣдају (Пет).

рѣвна ж *ѡлачљивица*. – Манете туја рѣвну, она само вѣка (Пир).

рѣг м мн. **рѣзи рог**. – Јагњето рѣзи истерало (Соп). Свати у за рѣзи (Ос).

Рождѣница/Рождѣвица/Роѣавица ж *дан Христѡвог рођења*. – (Пир).

рѣј-пченица ж (н.п.). в. рѣј-пченица. – Да се рѣди свакојако /Понајвише рѣј-пченица (Зав. Гос).

рѠни си Ѡчи изр. *ѡлакаѡи из дана у дан*. – НемѠј си, чѠрко, рѠниш Ѡчи, мѠртога баштѡ нѠма да дѡгнеш (Км).

рѠп-пченица ж (н.п.) в. рѡј-пченица. – Да се рѠди рѠп-пченица (ВЛк).

рѠпа несвр. *грисѡи у сласѡи уз ѡсебан звук, хрскаѡи*. – ЦѠл дѡн рѠпам, гризѠм градуѡе (Д-Бо, Пир).

рѠсман м *додолски обред*. – НѠсимо рѠсман: девојчетѡја од шѠс до дѠсет гѠдине. ДѠдолице ѡграју, нѠсе рѠсман (Брл, Дој).

рѠсманка ж обич. *додолица, учесница у обреду ѡризиваѡа кише*. – Сѡмо кѡжемо рѠсманѡе. СабѠремо се рѠсманѡе, једнѠ напраје невесту, прѠскамо се, прѠскамо нѡрод да пѡдне ѡиша (Брл, Дој). РѠсманѡе ѡдемо у Погѡново (Д-Пг, Чин).

росуѡа ж *слаба и краѡкоѡирајна киша*. – Да зарѠси сѡтна ѡиша росуѡа (Цер).

рѠчка ж *рогаѡа овца*. – Заблајѡла рѠчка овцѡ (Пк).

рѡба недостѡгла изр. *није невестѡа имала довољно дара за све блиске роѡаке*. – Ѡнда вој је рѡба недостѡгла (Км, При).

рубѡча ж *врѡѡа ѡикве са јаком кором*. – Па посѠче све тѡкве рубѡче (Рас, При).

рубено с поим. гл. од глагола рѠже *рѠзано, један од начина обележаваѡа ушѡју заѡѡѡа*. – Уши рѠжемо на Ѡвце рѡзличито, рубено, и свѡк си знаје свѡј белѠг (Гос).

рујѡ несвр. рет. в. рујнѡ. – Парадѡјз рујѡ веч (Цр).

рујнѡ несвр. *сазреваѡи и добијѡи црвену боју*; уп. рујѡ. – Нѡш парадѡјз почѠл да рујнѡ (Цр).

рукѡ ж *рука*. **1.** изр. **руку на срце говори исѡину**. – Рѡку на срѠце, че те закленѠм, кажи ми прѡво (Вој). **2.** изр. **стигла му рука ѡсѡѡиѡи; усѡѡѡи**. – СтѠкал млѠго, стѡгла му рукѡ (Грш, Сре).

руѡла ж (н.п.). *груѡа ѡѡурских војника*. – Тѡрсѡе руѡле палѠјечи (Км, Бер).

румен м *руменило лица; руменило уѡѡѡѡе*. – По снагу га избѡило румен и самѠ виѡа (Држ).

рупчина ж, рет. *ѡѡина*. – Крил је се по онѡј рупчине у плѡнинуту (К-Њу, Зс).

рустѡк м, дем. од рус *ѡрун*. – УлѠзе ми рустѡк у Ѡко (Пет).

руѡало ж **1.** *део гајда*. – Гајде ѡма руѡало, пувѡлник, којѡ ѡма пис, гајдуниѡу и мешѡну (Пн). **2.** *ѡлачљива особа која ѡрегласно ѡлаче, рида*. – Товѡ па руѡало комшѡско, сѡмо га бѡју, сѡмо руѡа (Чин).

руѡко м рет. *ѡлачљивко, које ѡрегласно и честѡ ѡлаче*. – Оѡути се, руѡко, децѡ ти се смејѡ (Пир).

ру̀цна ж *йлачљивица, која йрегласно и чесїо йлаче*. – Ру̀цно, ру̀цно, нѐ-
чемо више да се йграмо с тѐбе (Пир).

ру̀цна ж *мала количина, колико у руку да се йонесе*. – Даде ми једну
ру̀ццу пу̀цанће да однесем на децата (Пир).

рџоше (се) свр. **1.** *зарђаїи*. – Ћишата га мокрила и оно се рџо̀сало (Вој).
2. изр. **рџо̀сало се на живџт**. – Оно йма лѐњаво, йма, ама ово̀ва се рџо̀сало
на живџт (Вој).

рџж м бот. в. Ђрж. – Нек па̀дне дџж да се роди рџж (Пл).

рџмка ѣиша изр. *йадаїи (дуга и сиїна киша)*. – Рџмка ѣишата, рџмка,
у̀баво че накваси зѐмљу (Нш. Бла).

С

са̀ (с /сас /сџ /сџе) предл. само испред речи које почињу са С, означава друштво у
вршењу радње, редослед, количину, трајање, средство. – Идо̀мо за̀једно са Срџту (ВРж).

са̀вак м *исїусїи којим се йреусмерава вода да не иде на воденичну буку
док се обављају ойравка или чишићење*. – Йди, сѝне, подѝгни дьскџту на са̀ва-
кат, че ковџем ка̀мик (Вој).

садѐ прил. *само, једино їо; једино за*. – Далѝ ме садѐ йзлџга за ко̀њатога
(ДД).

садиња̀к м *йошумљена йовршина*. – Испод Ра̀вни пу̀т према Басару йма
садиња̀ци (Изв).

сазда̀ва несвр. *сѝварайи (родийељи, бог)*. – Сазда̀ва се детѐ, растѐ,
стања̀јуе човџк (ВС).

саздадѐ свр. *сѝвориїи (родийељи, бог)*. – Текво̀ се сазда̀ло, ама на̀ше
је, мо̀ра да га чу̀вамо (Сук).

саздрџи се свр. *здружїи се*. – Мој сѝн се саздрџил с једно̀га чџк из
За̀ганицу (Вој).

сазрџѐјуе несвр. **1.** *сазревайи*. – Нѐк још ма̀лко сазрџѐјуе, да добѝје
шеџерину, после че га бѐремо (Гњ). **2.** фиг. *доїрајавайи, сѝариїи*. – Сазрџѐјуе
мојѝ родитељи; оно и ја̀ веч стану̀ ба̀бичка (Соп).

са̀јванчек м дем. *надсѝреишница; шуїа*. – Да сѐднемо под са̀јванчекат у
ладовїну (Бла).

саламѐтї м *добар и йрав живойїни йуїи*. – По ту̀рси ли је, не зна̀м, али
чу̀л сам да је саламѐт до̀бар и пра̀в пу̀т, па ка̀жемо да је нѐкој извџл своја̀ деца̀
на саламѐт (Пир).

салдрма̀ ж *говѐђе или овчије месо сѝремљено са разним зачинима (у
говѐђем шкембеїу) и усольено да би шѝо дуже йрајало*. – Салдрма̀ је од

говѐцо мѐсо, и она́ је твр́да и слáна (Кр). Салдрма́ је усóлено óвчо мѐсо да му се продужи трајнос. За време Дрúгог свѣтског рáта нáши су у Сóфију продавали сирење и салдрму́ (Кр).

сáма сáмичка изр. *сасвим сама*. – И ма́јка сáма сáмичка оста́де (Влк).

самѐ прил. **1.** изр. **и́гра на самѐ играйи́и сам**. – Башта́ ми је волѐл да и́гра на самѐ (Грш). **2.** изр. **пред самѐ нáс нейосредно исйред нас**. – Орѐлат срнүту́ пред самѐ нáс стйже (ТД).

сарáј м (н.п.). *велелейно здање*. – Три́ дунђера сарáј саградй́ле. (Дој. Рс).

сараца́ ж нар. мед. *рак*. – Има сарацу́, ра́к га кáжу, живу́ рáну (К-ЦВ, Пир). **састарѐје** свр. *остарийи*. – Бри́ђе, му́ће, големá рáбота свáћи дън и човѐк састарѐје, истро́ши се (Рас).

сасън м *сусан*. – Кáжемо га сасън или сьсън и корйстимо га уз јѐдење (Пир).

сваá свáи изр. *йрија йрији*. – Сваá свáи нá-уво казү́је (Брл).

свáкагаш прил. *увек, у свакој йрилици*: упореди свáкьга. – Када́ дојде у селó, свáкагаш сврне у нáс (Дој).

свáкакъв, -ква, -кво *свакакав; разнородан; неуједначен*. – Којѐ бодѐ, којѐ не бодѐ, йма свáкаква говѐда по свѣт (Трњ).

свакојáко прил. *разноврсно*. – Да порóси свакојáко (Мр).

свáкьга прил. в. свáкагаш. – Свáкьга сам појáла када́ су тражйли (Брл, Дој).

свáта несвр. *схвайайи; разумейи*. – Јá га учим, ама онó не свáта (Пет).

свáшто зам. **обрчају га на свáшто йумачийи различийо**. – Настрада́л човѐк и сá то́ва обрчају на свáшто: тй́ја чу́л ова́к, онй́ја видѐл она́к (Дој).

свѐ прил. рет. *једино*. – Сто́куту сам прода́л свѐ зара́ди њѐга, да га ишкóлујем (Сук).

сведоóчи несвр. *сведочийи*. – Јá че сведоóчим, с óчи сам видѐл, ама ти трѐбе још једън сведоóк (Вој).

сверáва несвр. в. свѐрља. – Сверáвају ва́гугу (Гос).

свѐрља несвр. *йроверавайи йачности мерног уређаја*: уп. сверáва, сверља́ва. – Не да́ва да свѐрљају сто́чнуту вагу, наместйл у да кра́дне (Изв).

сверља́ва несвр. в. свѐрља. – Там се сверља́вају мѐрни уређаји (Пир).

свекрв́ино рýно изр. вулг. *космайосй йолног органа свекрве*. – Да не глѐда свекрв́ино рýно (Пир).

свѐй м *мношйво (сйоке, народа)*. – Млóго свѐт, нѐма игла́ кудѐ да пáд-не нáземи (Тм).

свѐти се несвр. *освећивайи се*. – Онй́ су óсветни човѐци, пазй да ти нѐшта не замѐре, па да ти се после свѐте (Пет).

свйдно му изр. *жалийи нешйо; жалийи некога*. – Умрѐло момчѐ у њин комшилѐк, свйдно му, жáл га (Пет).

свѣнско трње с бот. *зѣлѣстѣа биљка која има бодље, расѣе и као коров*. – Свѣнско трње растѣ по њиве и поред рѣку, има три бодље; варим га од понавѣрицу (ВРж. Д-Сл).

свѣнсѣи опанчѣта изр. (н.п.) *оѣанци од свињске коже*. – Пиротска момчѣта /Свѣнсѣи опанчѣта (Пир).

свињарѣв, -а, -о посл. *свињарев*. – На свињарѣву мајћу и уши грду (ВЛк).

свирејечи прил. сад. од свѣри *свираѣи; звиждаѣи*. – Они се свирејечи доѣкују и договарају (Сук).

свѣркало оди зѣмљу изр. *дувачки инструменти грнчарске израде*. – Свѣркало за деца грнчари су правѣли оди зѣмљу (МСв).

свѣрће и тупанће изр. (н.п.) *разноврсни музички инструменти*. – Мирѣше га свѣрће и тупанће (Км, Бер). Да засвѣре свѣрће и тупанће (Км). Ја устајте свѣрће и тупан(ћ)е (Км, При).

свлада свр. *савладаѣи*. – Са-силу и свладал када се делили и узел најбољи дѣл (Пк).

свлечѣ гузицу изр. *омршавиѣи (женска особа)*. – Свлѣкла гузицу, голема раѣота у њѣ (Вој).

свој, -а, -о *близак (о рођаку)*. – Он ми је по-свој, њѣму че дадем пѣвише (Чин).

свѣзга се свр. *сѣусѣиѣи се клизећи (на ѣур)*. – Како се травата угрејала, ја се одједнуш свузга чѣк у долинуту, једва жив остаѣо (Јал).

сѣбе си зам. *самом себи; себи лично*. – Пцувал, окал, јадѣсувал се и сѣбе си највише досаѣил (Пет, Вој).

сѣвда ж, арх. *симѣиѣија; љубав*. – Бѣћар је сѣвда голѣма (Цр). Имам сѣвду на њѣга (Вој).

сѣгменсѣи, -ка, -ко, в. сѣјменсѣи. – Сѣгменсѣе пѣсме пѣвају (Гос).

седамѣсам бр. *ѣприближно седам или осам*. – Ојни седамѣсам чѣвѣка да ти помѣгну у товарѣње (Тм).

седмѣна бр. *седморо*. – Седмѣна су под њег зајинуѣли (Гос).

седумдесѣ бр. *седамдесеѣи*. – Имам седумдесѣ гѣдине, али ми гѣдинѣте не смѣтају (Пн).

сѣјменсѣи, -а, -о. *које ѣевају ѣурске наоружане груѣе (ѣесме)*: уп. сѣгменсѣи. – Сѣјменсѣе пѣсме пѣвају (Изв).

сѣк м **1. обрча се на сѣк** изр. *ѣрави ошѣре заокреѣе*. – Текѣв чѣвѣк: обрча се на сѣк и с рѣће маа на сѣк, па му се смејѣмо (Гра). **2. орати на сѣк**. *ѣрави ошѣар ѣрелом усред реченице*. – Бил цандарин, све оратѣше на сѣк (Зав).

сѣктѣмбар м *сѣѣтембар*. – У сѣктѣмбар, пред Маѣлу богорѣдицу бѣремо градѣне, да ни не изненаѣи слана (Вој).

селó невéло извр. село које није погодно за животи; неуредно село. – Бела је селó невéло (Пк).

сéлска зóб извр. (н.п.) *овас Avena sativa*. – Сéлску си зóб зобáла /Сéлска те пцéта разнéла (Рос. Гос).

сенáрска гóдина извр. година која погодноје бујању биља на правњацима. – Када је млого ћиша упролет тг је сенáрска гóдина, трава убаво порасте, убаво сéно накóсимо (Рс).

сенару́је несвр. *сушиши, сакуљати и превозиши сено*. – Сенарувамо цéлу нéдељу, убаво времéто за ту́ја ра́боту (Пк, ВЛк).

сени́к м *место где се дене и чува сено у стогове (и камаре), сењак*. – Изнад сеници́ти нагóre је моја имóвина (Дој).

сéра из у́ши извр. рет. *ушна маси*. – Сéра из у́ши мóже да отру́је (Пир).

сéчено с поим.прид. *белег засечен на увету сваког грла зайаи*. – Сваћи домаћин има свој белег на уво, исти за сваку његову овцу; мój белег је сéчено (ДД). Има сéчено на рáзни нáчини: сваћи си обелéжи својé овце посебно (Гос. ВЛк).

си́јав, -а, -о *који се пресијава, свейлуцав*. – Купу́јемо си́јаву рети́ју за свáдбу да ћитимо невéсту с њу (Вој).

си́ла. извр. **има си́лу с њéга** *уживаши стáлну заишииу и помоћ*. – С тебе сам имáла си́лу (Зав).

силежáрко м. *пастир који чува шљежад на пашњаку*. – Ој овчáрко, бели силежáрко (Сук). Силежáрко, немóј ми пушташ у ливáдугу да се не кáрамо (Сук).

си́ненце с, хип. од син у тужбалици. – Си́ненце, си́ненце /Кому́ че се ма́јћа ра́дује (Пет, Пир).

си́ница (ти́че) ж зоол. *сеница*. – Си́нице смо ловили за Божич, да се прво с њи облажимо (К-Кл, Пир).

си́нце с вок. од синченце хип. *син*. – Немóј, си́нце, да заборáвиш ма́јћу (Рас, ВСв, При).

си́нчице с вок. и хип. (н.п). *син*. – Ма́јћу послушај, си́нчице (ВЛк).

си́рење с хип. *сир*. – Донéла сам ти мáлко си́рење (Пет).

си́ришња́к м, бот. *гљива њухало*. – Тој што је ко лóптица и скроз белó, зовéмо си́ришња́к (Зс).

сирóвинка ж *влага (за биљку)*. – Нéма ли сирóвинку не мóже да растé (Гра).

сиромáшти несвр. *сиромашии*. – Де, нéче те осиромáштимо ако дадеш по једну ре́ију (Јал).

сирóти несвр. *живеши као сиромаш, сирóиваши*. – Она сирóтица сирóтила и сина чувáла (Км, При).

ситна роса изр. фиг. *зној*. – Ситна љу роса избила (Км).

ситнурија-боранија изр. *безвредан предмет; иразна ирича; безвредна особа*. – Мани га, он све знаје, ситнурија-боранија (НМл).

ситос ж *ситиоси, засићеноси*. – Она нема ситос: не знаје колико че изде, једе док има (Зав).

сјаа несвр. (н.п.). *сијаи, ипресијаваи се*. – Сва је гора од лица сјаала (Пс).

скапосује несвр. пеј. *седеи иредуго без иосебног разлога*. – Немој тува да скапосујеш, ајде дома (Трњ).

скара откос изр. *иситераи оикос низ иадину*. – Скара два-три откоса, помогну му да докоси (Зс).

скарондише (се) свр. *сасвим онемоћаи*. – Скарондисамо се, падомо, нема нада у нас (Вој).

скека свр. жарг. **1.** *ухваиши; исиребијаи, изобличии*. – Скекал га у бостанат и неје знал колико га је бил (Пет. Пир). **2.** **скекан**, -а, -о трп. пр. жарг. *изобличен, наказан*. – Скекано детиште, текво се родило (Пир).

склаи изр. **на склапове иовремено, на махове**. – Наиде голема вода на склапове и однесе градинете (ВЛк).

склеишина ж (*ружна*) *особа грубе грађе*. – Оно склепшина некаква, теквога га бог дал (Пир).

склепонија ж *незграина, сира или неуиоиребљива машина (или возило)*. – Боље си чуве туја склепонију, нечу ти љу и цабе да ми љу даваш (Пир).

склца живот изр. *иоирошии живои; ироиасишии живои*. – Оста ремо много, склцамо животат, наше је готово (Рс).

склца се и без хотек изр. *изгубиши здравље радећи иешке иослове*. – Од големе работе склца се и без хотек, не могу си (Сук).

скоби свр. *иписилиши, ипринудиши*. – Скобили га, малко га и излгали и он се реши да љу узне (Пир).

скобица ж *реза на каији са алком која ситоји и зуйцем који се увлачи у љу*. – Имали смо скобицу на капију, старинску резу (Црв).

скова, свари изр. (н.п.). нејасно. – Скова, свари, с огледало гледа (Рос, Јел).

скок м *мала или већа веришкална сiena; венац сiena*. – Скок је висок камик како Чунгуљсћи камик, али и мали, колко асталат или столицата висок (ТД).

скокља се свр. *ситроиошиаи се*. – Беше се скокљала насред пут, на грбину у цедило (Зав).

скомлицне свр. *зацвилити*. – Скомлицну два-три-пути па се ођута (Држ).

скопева несвр. *јаловити; иипројиши*. – Умејал је да скопева, тражили су га (Јал).

ско́пка ж грађ. *гвоздени лук који сѝеже једну сѝрану ка другој*. – За туја ра́боту најбоља је ско́пка, додај ми љу (Пир).

скопче́ од далáмче изр. *којча од огрѝача, доламе*. – Бо́г убијо скопче́ од далáмче (Пс).

ско́йна, -но ж/с, *бремениѝа живоѝиња*. – Ско́тна се ка́же само за кучку, ву́чицу, зáјека, пи́товнога зáјека, па и на жа́бу, па ка́жемо раскречѝл се ко ско́тна жа́ба, а не ка́же се за сто́ку (Кр).

скра́ти свр. фиг. *убиѝи се, обесиѝи се*. – Врза́л коно́пац у дрво, врза́л се за-гушу и скрати́л (живо́т) (Брл).

скра́ти се свр. фиг. *ослабиѝи ѝелесно и духовно*. – Скрати́ла сам се: ни снага́ мо́же ни глава́ зна́је (Кр).

скрелóза ж *склероза*. – Їма скрелóзу, ма́ну да разби́ра (Сре).

скркóѝина ж фиг. *оронула сѝара особа*. – По село́ оста́ле само скркóти-не, све́ на по три́ или че́три но́ђе (Гос).

скрóји свр. *саставиѝи (лаж, ѝесму, ѝричу)*. – Ја́ си тека́ скрóјим по пу́т, како́ ѝдем по кола́та (Гра).

скрочка́ ж *корак*. – Лопóв жена́: ѝма две́ скрочке́ гради́ну, ама це́ло ле́то доно́си из њу́ и окол њу́, све́ што најде́ (Вој).

скрчо́љ м *ѝврдѝца*. – Ти́ си голéм скрчо́љ, ама се у́баво наједéш када́ си не́кому госја́нин (Јал).

ску́ла се свр. *скоѝрљаѝи се*. – Одједну́ш се саплéте жена́ и ску́ла се надóле (ВЛк).

ску́цне свр. *заскичаѝи*. – Куче́ ску́цне, ја́ ми́слим, сва́те, ти́ идеш (Ста).

ску́чница ж *груѝа ѝаса у ѝоку ѝарења*. – Сре́те ме ску́чница, а пу́тат те́сан, па сам мора́ла да саче́кам (Бз).

слабе́је несвр. *све чеши́е боловаѝи*. – Почé да слабе́је и да пи́је ле́кове, не́је више добра́ са-здрáвје (При).

сладоку́сан, -сна, -сно *који воли слаѝку храну*. – Ја́ сам сладокúсна, во́лим бла́гачко, у це́п си бомбо́нће но́сим (Пир).

сла́ман, -мна, -мно *који је најѝруњен сламом*. – Када́ се врча́ш из плéвњу́ту у́век ти це́мперат сла́ман (Изв).

сламљѝв, -а, -о *сламасѝ, који је најѝруњен сламом*. – Што́ сте сламљѝви и ти́ и она́; какво́ сте тражи́ли у мо́јту плéвњу́? (Рс. Км).

сламуња́в, -а, -о *који је најѝруњен сламом; који је (делом) ѝокривен сламом*. – Сламуња́ва му ко́чината, врљѝл преко́ ћеремѝдете и сла́му (Соп).

сла́начкь, -чка, -чко *који је ѝрилично слан*. – Сла́начко ти сирење́то (Рас).

слањѝне́с, -та, -то *сланинасѝ, који је са много сланине; који је ѝрожеѝѝ сланином*. – Месóто слањѝне́сто, по́више слани́на (Пир).

слáйѝи свр. фиг. *слетáйѝи* (возило, ѝредметѝ, особа). – Јá сам тува слатѝл с колáта, јéдва жѝв остáдо (Пк. Пет).

слéпује се несвр. *лейѝѝи се јéдно за друго*. – Неје добрó кадá се слéпује, не мóж га после распрáјш (Пир).

сливáк ж *шљивик*. – Сливáкат запустéл, све стáре сливе, повише осушене (Гм).

сливáрска гóдина изр. *година која ѝогодује шљивама*. – Сливáрска гóдина, убаво родѝше сливете (Изв).

сливљáк м мн. сливљáци. пеј. од слива *шљива*. – Цéло лéто сам брáла сливљáци, али опéкомо преко стó кáзана ређѝју (Вој).

сливорáк ж пеј. *гомила шљива*. – Сливорáкат турѝ у кáцу, да не пропáда тека (Држ).

сликóвица ж нов. рет. *сликовница*. – Купѝли му књѝгу, прѝче сликóвице (НМл).

слѝта несвр. *слетáйѝи*. – На Гáрван кáмик слѝтају гáрвање (Зс). Заклóпи млекóто да не слѝтају мѝје на њéга (Вој).

слéне/слéне несвр. (н.п.). *сахнуѝи*. – Пóкров да ми слéне од мáјчине слéзе (ВСв, Рас, При).

слóжи (се) свр. **1.** *нагнуѝи*. – Јá слóжим гáнку козáта да брстује, да у убаво напасéм (ДД). **2.** *стáвиѝи на (уређену) гомилу*. – Сложи и теја двé шумѝе на тѝја нарáмак (Вој). **3.** *обориѝи на земљу, ѝоложиѝи (о шучи)*. – Че те удáрим да те слóжим (Сук. Јал).

слóжи рóгове изр. фиг. *невољно ѝрихвáѝиѝи оно шѝо неко намеће*. – Че мóра да слóжи рóгове и она, овáм је снаá, неје чёрка једѝница (Држ).

слўжи си њéга изр. *бринуѝи о својим основним ѝоѝребама (о стáрој особи)*. – Дéда је јóш у стање да си слўжи њéга, да не чéка на нáс (При).

слўжбица ж хип. од *служба*. – Чёрка ми ѝма убаву слўжбицу, нéма да завѝси од нѝкога (Гм).

слўша (си) се несвр. *бринуѝи о себи без ѝуђе ѝомоћи*. – Стáрцат си се још сáм слўша, неје ми пáдал нá-руђе (Сук).

слўшти свр. **1.** *огрейсѝи (кожу)*. – Пазѝ да си не слўштиш колéнета (Пл. Грш). **2.** *ошѝейѝиѝи ѝокровни слој (кору, омоѝач ѝлода, лакирану ѝовршину ѝредметѝа)*. – Које изгрéбли, које слўштили, које строшѝли; унели нáмештајат и оставѝили га насрéd сóбу (Пир).

смéра несвр. *осмáйраѝи; кришом бираѝи очима*. – Нéкоји смéрају снајку на орóто (Гос).

смéсан, -сна, -сно. *који је од више врсѝа (ѝо особинама, насѝанку, власницима, ѝореклу)*. – Тóва је смéсно имáње, не мóж се договорé како да га подéле и продадў (Гос. ПРж).

смѣтења̀к м по особинама ѿежак за сврставање (животиња, особа, предмет); мез. – Кучето је оди две расе, па је сметења̀к (Пир).

смѣши несвр. грозити (својим присуством). – Да ми не смешиш синове (ВСв, Рас, При).

смиле́је се свр. смиловати се. – Нека се бог смиле́је и на нас, и ни да прогледамо (Гм).

смилъ м бот. смиље. – Смилъ ли береш да мирисеш (Пс).

смилъа несвр. млеѿи (се добро). – Када је влажно зрно мливото се убаво не смилъа (Вој).

смилъан, -љна, -љно који је од смиља. – Ој момченце, смилъна ћитко (Пн).

смира́ва (се) несвр. смиривати (се). – Смира́ву, смира́ву и никако да се смире (Пок).

смишља́ва несвр. ѿланирати. – Увечер смишља́ва какво че работи јутредњ (Чин).

смлато́ше свр. учинити немоћним (брига, зло, болест). – Смлатоса ме болката, не могу се оправим (Ш).

смлзе́ свр. рет. ѿомусити. – Кој највише смлзе́ за Цурцовден или на прѣмлаз, он је стадник (Зс).

смлсти́ло га начисто изр. сасвим немоћан због болести или велике брига. – Изгоре му кућа, това га смлсти́ло начисто (Држ. Вој).

смолъава боја́ изр. нејасна и ѿамнија боја (о текстилу). – Немој това, нечу смолъаву боју́ (Гњ).

сморно време́ свр. мет. ѿешко време. – Сморно време́то, јѣдва дишемо (Ш).

смучне́је (се) свр. смучити (се). – Јани се је јако смучнејало (Рас, ВСв, При). Смучнеја́ ми се одједну́ш и само се́до (Сук).

смъкља́ м фиг. незрела мушка особа. – Ти ли си се, съмкъльо јѣдан, нашъл да ме учиш (Пет).

смъкља́на ж неукусно обучена (и ѿрљава) женска особа. – Съмкъљано, свлѣкла си сагњицуту, де ѿу подигни ма́лко нагоре (Сук).

смъкне бревене́ци изр. донкле се сѿусѿити чакшире; свући (чакшире, ѿанѿалоне). – Съмкнул бревене́цити и гледа у мене како замајан (Вс).

смъкне се свр. смањити се по обиму у ѿоку кувања или ѿржења. – Съмкнуло се зеље́то у тигањат (Гњ, Пир).

снаји́ште с пеј. снаха. – Снајиштето побесне́ло, са́мо го́ни старцити, са́мо о́ка (Јал).

снака́же свр. **1.** ѿешко ѿогодити (мука, невоља, смрт). – Смртове ни снака́заше (Држ). **2.** кл. унаказити; уѿројасити. – Да ви бог снака́же, се́мка да ви се за́тре (Вој).

снiшта ж зб. (од снн м) **1.** *сновиђења*. – По цѣлу нoч глѣдам снiшта, све мрѣтви глѣдам, стрá ме да зáспим (Чин). **2.** изр. **млoгo снiшта, нѣма нiшта не иѣреба веровати сновима**. – Мáни се од тiја снoве. Има стáра рѣч: млoгo снiшта, нѣма нiшта (Вој).

снiшти свр. *уништити, уиѣројасити*. – Бoлка снiшти стáрога чoвѣка до крај (При, Пн).

совуљага ж зоол. пеј. *сова*. – Од совуљагyту ме млoгo стрá (Кп).

сoзгас м *хлороводонична киселина*. – Нáјбoље је да га очистиш са сoзгас (Пир).

сoла и пипѣра изр. (н.п). *соли и иаѣрике*. – Вечерује сoла и пипѣра (Км, При).

сонoде свр. *иокидаѣи; урушиѣи*. – Сонодѣл дронциѣти, крпѣ вису на нѣга (Пет).

спáдало с *шереѣи; неѣоуздана особа; нерадник*. – Нејѣ ти сигуран: че ти прáви смѣј и на крај че те превáри (Пет).

сйáрка свр. фиг. *халаѣљиво иoјесѣи*. – Збрáмо се окол прасѣто, глáдни косачѣ, и спаркáмо га зачáс (Вој).

спашѣва несвр. *сиасаваѣи*. – Нѣче да мoже текá: тi да се залáтиш а јá да те спашѣвам с мојѣ пáре (Пир).

спедесѣ бр. *иедесѣѣак*. – Остáло је јoш спедесѣ чoвѣка у селo (Кп).

спешеснáјес бр. *око иѣинаесѣак*. – Продáл овцѣте и сá чува спешеснáјес говѣда (ТД).

спитијoсан, -а, -о трп. пр. мит. *који се иѣреѣворио у иихѣијасѣу масу*. – Кyчиштата удавила тенцáтога, остáл спитијoсан на мoсат (Зав).

сйлáчује (се) несвр. *уорѣачиваѣи се*. – Сас Кoлу смо се сплáчували с коњи у орање морyзу (Вој).

сплештoше се свр. пеј. *сесѣи; леѣи (уморан)*. – Једвá чѣкам да стiгнемо дoма да се сплештoшем, нoђе ми ократѣше оди одѣње (Вој).

сполетѣ свр. *безобзирно заѣражѣи*. – Сполетѣ ме да му кyпим па да му кyпим мотoр, нѣче више бицѣклу да вoзи (Пир).

споразyми се свр. *дoговориѣи се*. – Јá сам се споразумѣла с нѣга, одoбрил ми је тyва овцѣте да пасѣм (Јал).

спрѣгне се oтри изр. фиг. *јакo се иoгрбиѣи*. – Стáрцити млoгo остарѣли, нагрбили се дoземи, спрѣгли се oтри (Д-Ж, Пир. Сре).

спроведѣ свр. *одвесѣи особу баш иáмо где иѣреба*. – Јá га спровѣдо чѣк до дoма (При, Вој).

спрoти главѣ нѣк му је изр. *нека нѣга сѣигне клеѣва коју уѣуђује мени*. – Нѣк је нoј тoв спрoти главѣ, а не мѣн (ВЛк).

спрчка свр. фиг. *урадиџи брзо и макар како*. – Спрчкамо га на́две-на́три, поора́мо га пред са́му ћи́шу (ВЛк).

спу́шти свр. **1.** *спу́стиџи*. – Спушта́ли смо натоваре́на ко́ла пра́во надо́ле, али ћи ко́чимо с ла́нац (Сук). **2.** изр. вулг. **спу́шти му га (у́баво) њодвалиџи, насамариџи; увредиџи**. – Ти́ му га у́баво спу́шти, али он не прѣмети, после че се се́ти какво́ си му каза́л (НМл. Бе).

спѣска свр. *њовабиџи (голуба) да се спу́сти*. – Са́ че спѣскам го́лубатога пољка на́земи (Пл).

срабџи свр. *обрадиџи*. – До́ста сам ти њѣве сработџила (Гос).

сра́м-несра́м изр. *иако је срамоџа, иџак*. – Сра́м-несра́м, че мо́ра да га ка́жем (Чин).

сра́ми се несвр. *спидеџи се*. – Сра́мим се да потра́жим од моја́ деца́ парче ле́б (Тм).

сра́мове га изе́доше изр. *преџреџи велико њонижење*. – Не́је му́ж него ала́: закача́ женете́ на пи́јац, сра́мове ме изе́доше од ње́га (Држ).

сра́мује му се од се́нћуту изр. *исказиваџи дубоко њошџовање према њему*. – Ку́м је бо́г, сра́мујемо му се и од се́нћуту (Пет). Ка изу́чи шко́лу че му се сра́мујете и од се́нћуту (Вој).

сра́сти свр. *окресаџи*. – Расти́мо и срасти́мо шу́му ко́лко је треба́ло (Зс).

средорѣчиште с *земџише између река; међуречје*. – Средорѣчиште је там, шо́дер, пѣсак, ја́лова земља́ (Дој).

сремџика /срамџика ж рет. *спидљива особа; (наводно) спидљива живоџиња*. – Ја́ њмам ма́чће сремџи́е (Рас).

срѣство с мн. срѣства *оно шџо је неоџходно да би се нешџо учинило, средсџво*. – Не́мам срѣства да почи́нам ку́ћу (НМл).

срѣтне с рѣч изр. **1.** *подржаџи нечије мишљење*. – Срѣтне ме с рѣч, помо́гне ми када́ се распра́вљам с поне́кога тврдогла́вога (Трњ). **2.** *уџадиџом прекинуџи нечије излагање*. – Навѣкло да срѣтне с рѣч и да збу́ни чове́ка (Вој).

срѣћа њеџрџова изр. *зла срѣћа*. – Е, моја́ срѣћа петрџова, дете́то изгубџило овцу́ (Изв).

срѣца несвр. *ошѣжано чџиџаџи (џочџињик у чџиџању, џолуџисмена особа)*. – Сри́цам сло́вата када́ чита́м, а деца́та ми се шегу́ју (Пир).

срѣча несвр. *изговараџи рѣчи џри џевању удвоје*. – Једна срѣча а другата вла́чи и тека́ појемо́ заједно (Дој).

срмали́ја јелече́ изр (н.п.). **1.** *џрслук украшен срмом*. – Са́мо о́че па о́че /Срмали́ју јелече́ (Дој). **2.** изр. **зупче срмали́ја бео зуб**. – Зу́б га бо́ле, зупче срмали́ја (ВЛк).

срметџија с зб. *срма (украш на одећи)*. – Она́ све иша́рана сас срметџија. Ка́жемо га и срметџија (ДД).

сруће прил. од руке. – Не иде му сруће, нејé даден за мајстора (Вој).

стадник м овчар који ѿмузе највише млека ѿри ѿремлазу, исѿиѿивању млечности стада ѿред удруживање за исѿашу. – Кој највише смлзе на Цурѿовден или на прёмлаз, он је стадник (Зс).

стајаје се/стајаве се свр. сусресѿи се, сасѿаѿи се; биѿи заједно ѿа ѿоразговараѿи. – Два се стајаје, оди мён се славе (Км, При).

стање лош изр. обoлеѿи. – Ја стану лоша преди две године и са пóвише мужат слóша (Држ).

стање му жал изр. сажалиѿи се. – Док продава кравуту он ѿу тóлко вали да му на крај стање жал да ѿу даде, и пак си ѿу врне дóма (Трњ).

старинсѿи прил. на сѿари начин, као иѿо су ѿреци радили. – Кавенуту на Васу Ђосу зовали смо ан, по старинсѿи (Брл).

стариња ж ѿресѿарела особа. – Ја те нечу престара стариња (МЈ).

старóђа/старóјка ж женска (или мушка) особа као сѿари сваѿи. – Трећо сунце кума и старóђа (Кс, ВСв).

старосватица ж жена сѿарога сваѿа. – Старом свату и старосватици (Гос. Соп).

стаса свр. досѿиѿи (ѿтехнолошку зрелосѿи, сазревање, сѿаросѿи). – Зеље то још неје стасало, скóро га турѿмо у кацу (Пир). Стасаше старци, улéзоше у големé године (ВЈ).

стврѿује се несвр. ѿосѿајаѿи ѿврѿи. – Да се не стврѿује лéбат умóтујем га у месаль (Вој).

стегне ко у ремици изр. врло јако сѿегнуѿи; јако забoлеѿи. – Нема-нема, па ме стегне бóлката ко у ремици (Гра).

сѿегне се свр. фиг. одлучиѿи се; ѿрихватиѿи ризик. – Ја сам се стегнул да ишколујем сва моја деца (Пн).

стигне Стајчу капа изр. нег. (не) добиѿи каѿу. – Че стигне Стајчу капа, та и теб кожув (При. Вој).

стоварач м радник на исѿовару. – Нас тројѿца смо били стоварачи на станицу на Бéло пóље (Вој).

стопаре изр. стопаре дава у три и пóл ѿдваљиваѿи. – Немóј мён да даваш стопаре у три и пóл, ја сам од стару козу јаре (ВСв).

страт босиљак изр. (н.п.). украсна биљка сѿраѿор. – Друѿи óткос страт босиљак (Пс, При).

страторов, -а, -о који је у вези са украсном биљком сѿраѿор. – Колка градина, све страторова (Рас, ВСв, При).

страшно па чудо изр. и ѿо ми је неѿио; ѿо је сасвим неважно. – Страшно па чудо: комѿија купиљ коња, па ја да јадујем (Сре, Вој).

стрéјете тугúју изр. *кућа њлаче*. – Чёрка девојћа њим умрела, стрéјете тугúју, туга голема (Сре).

стријес бр. *иридесеџак*. – Пасал сам стріјес његова шиљежети́на покре Ниша́ву (ПРж).

стру́гне ветар изр. *йочейи завијаџи јак ветар*. – Када́ стру́гне ветарат, када́ почне да струже́ у топољакат, ни деца́ се уплашимо (ПРж).

стру́ма ж *задебљање исїод браде због йоремећаја рада шїишїне жлезде*. – Мајћа вој има стру́му, а и двéте тётھے, теква́ њим раса (Пир).

стру́па се несвр. *нагомилаџи се*. – Струпа́ се наро́д окол мéне, сваћи тражи да кúпи (НМл).

сту́! стој! узв. запрези у јарму да стане. – Када́ о́кнем на волóвети сту́! стој! они́ о́дма ста́ну (ВЛк).

стунто́ше се свр. фиг. *биџи зловољан; намришїиџи се*. – Штó си се то́лко стунтосала, ко́ј те на́љути (Орљ).

сту́па одвисоко́ изр. *високо газїи*. – Она́ сту́па одвисоко́: како ко́њ гази (Пет).

сћéнце ж грађ. *руја усечена у греду која је носач*. – Пра́во др́во се четврто́ше. Уреже га ко́лко да задеља дрвóто и наби́је клин да не бéга, зака́јли га са-сћéнце, а не сас кла́мфе. Ру́па у урэзано др́во је сћéнце (Пир).

сћїти свр. *сложїи гранчице (лисника) на нарамке йогодне за йреношење, сушење и дењење*. – Сћитї грања́кат да мо́гу да га товарим (Кр).

сћїшїна ж шал. *она која се враћа йосле дугог времена*. – Сћїтна, цéл дџн љу нема́ до́ма (Вој). Кудé си била́, сћїтно, не мо́гу те најдем цéл дџн (Сук).

су́ва се/сóва се несвр. *йружаџи руку, дохваїаџи*. – Не су́вај се преко трпéзуту. Немо́ј се со́ваш ка ти ка́жем (Вој).

сугáран, -рна, -рно *касносїасан*. – Та́ј ми је њїва сугáрна, послéдњу у жњéмо (Јел. Дој).

сукна́р м *занаїлија који сакуйља и ваља сукно*. – Сукна́р или клашња́р до́деше из нишко село́ Студéну да сабїра пртенице и да и ваља (Пн, МСв).

сумља несвр. *сумњаџи*. – Они́ сумља́ју у мéне да сам ја́ укра́ла теја жлтице (Држ).

сумљив, -а, -о *сумњив*. – Вас двојїца сте ми сумљиви, бéјосте се мло́го зацрвїли када́ излэзосте из шума́кат (Км).

сумљїво прил. *сумњиво, нейоверљиво*. – Парéте на исто́ мéсто, али по́-малко; тека́ надва́пути, па ми је сумљїво (Пл).

сумљїчи несвр. *сумњаџи*. – Сумљїче га да је убїл човéка (Вој).

су́ни-му́ни изр. шал. игра речи. *чунак на разбоју*. – Това́ ли је су́ни-му́ни (Рас, При).

сурдук м пеј. *тврдоглава особа; својеглав човек*. – Он је сурдук, будала, не мож га преправиш, цабе га саветујеш. Тој сам чул у Клисѹру (Црв).

сурла ж *врста дувачког инструментија, зурла*. – Свирило се некада у сурлу (ВРж).

сь/сьг прил. *сада*. – Ешто бѣш сь да идеш (Ста).

сьвије се рана свр. *почеши се заиварати рана*. – Не плаши се, раната че се сьвије, ако љу лечиш и пазиш (Јал).

сьгради свр. *озидати; саградити*. – Сьгради чѣшме шарене (При).

сьжали се свр. *сажалиши се*. – Гладан човек, не познавамо га, али се сьжалимо и дадомо му да рѹча (Пс).

ськуде прил. *свуда*. – Ськуде мож да најдеш туја травку, највише окол дѹваре у село (Дој).

сьлцано жито изр. *ломљена зрна и семење корова као ошљадак при чишћењу семена ишенице при просејавању или тријерисању*. – Сьлцано жито мељемо за стоку (Ор).

сьм, сьма, сьмо *сам, једини*. – Деда и ја сьми остадомо, деца се преселише у град (Км). Идем сьм преко планину, не плашим се од ништа (Км).

сьмтим/сьнтим м *сантиметар*. – Длго је колко два сьмтима (Гос).

сьпета у језикат неје изр. *лако се уиуштиа у свађу и вређање (женска особа)*. – Она неје сьпета у језикат, че ти зачас накаже кво се сѣти (Вој).

сьпър свр. 3 лј аор. од сапре *зауставити; задржати, иреиречити иуи*. – Веља љи сьпър (Гра).

сьс паре, богатство изр. у божињој басми коју изговарају коледари, а и положајник: *да буде шито више деце, новца, богатства*. – Сьс паре, богатство /Сьс прашчинка, сьс телчинка, сьс пилишка /И сьс дечица (ВРж).

сьсипе се свр. фиг. *иреморити се; онемоћати*. – Кућу прави у град, сьсипа се од работу и брже остарѣ (ВЛк. Вој).

сьсречање с гл. им. *угануће*. – Сьсречање млого боли, ако те трѣви на сред пѹт, а далѣко ти дом (При).

сьстружѣ свр. **1.** *осиругаши*. – Сьстружи дьсѣте од малтерат (Држ). **2.** *исећи на врло ситне листиће*. – Сьстружи тиквуту сас рендѣто (Пк).

сьтје с *саће*. – Када врца мѣд, деда Гоѹа ни даде од сьтјето да једемо (ВЛк).

Т

тавањача ж грађ. *грѣда за таван*. – Таја грѣда че бѹде тавањача, а онѣ че су темѣљаче (НМл).

шавра́ ж рет. свечана одећа; (кицошки) комад свечане одеће; кицош. – Лиле, Лиле, тавра́ Лиле /Тавра́ паде на ливаде (Дој).

тага́а прил. онда, шада. – Почим ја нече да могу, тага́а ти че идеш на бачију за млекото (Зав).

шазе́ прил. ново; некоршићено (веш, обућа, њосиљина). – Када ми дојде гос на спање турим му тазе постелину (Пир).

тај ми, тај ми изр. (н.п.). *ћуши, буди сѝокојан, мирно сѝавај*. – Тај ми, тај ми детенце /Материно лаленце (При).

таквоја(те) зам. оно; уп. такојете, теквојате. – Да набереш таквојате, црешње да набереш, да се наједемо убаво (Бла).

такој прил. шако. – Такој је увек билó, такој че буде и по нас (ТД).

такојете зам. в. такоја(те). – Купимо му такојете, нека се дете игра (Гњ, Б-Са).

талијанка ж. једна од њрвих врста високородне њшенице (око 1960. године). – Друже Тито и Јованка /Родила се талијанка (Зс).

шам и шам изр. овде и шамо. – Не могу да сам и там и там, не могу да се расшнем (Сук, Вој).

тамјаничје с мит. (н.п.). нека њправа која мирише на шамјан: уп. твњаница трава, тамњаничка трава, твњайва травка, твњанова травка, тмњанова трава. – Тува има трава тамјаничје (Бз).

тамњаничка трава́ ж мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Тува има трава тамњаничка (Рас, При).

тамо му је место изр. не одговараш за овде, због лошег квалитетша. – Не смејем му кажем тамо ти је место (Чин).

тамн зинуло на свет изр. шек се родило, врло младо. – Тамн зинуло на свет и узел га бог (Сук).

тандара-мандара изр. њразан разговор. – Тандара-мандара, млого ми рече и ништа ми не рече (Чин).

шайне се свр. њасиш ничице. – Тапну се на моје очи и умре (Рас).

таће м вок. хип. од татко ошац. – Немој, татће, да ме бијеш, несъм ништа крив (Сре).

шврдољ м шврд комад хлеба. – Тија тврдоље надроби у млекото (При, Пет). Нечу да једем тија тврдоље (Сре).

те реч. ево. – Те те на сликуту (Сук). Те тува седни (Нш).

тега́ прил. онда, шада. – Он тега́ позва из Темску човека (Зс).

тегава боја́ изр. нејасна и шамнија боја; шамношлага боја. – Учини́ла га у тегаву боју, текво воли (Пир).

шегло́ с шереш. – Старци су големо тегло у кућу(Вој).

тегљејечи прил. сад. од тегљи *вући*. – Пропа́домо тегљејечи др̀ва низ па-
дину́ту (Сук).

теговна жена́ изр. (н.п.). *ѿрудница*. – Срѣтла је жену́ теговну (Кс, Бла).

тежина́ ле́гне изр. *ѿриѿиснуѿи мучнина*. – Тежина́ ми ле́гне на́-срце и
не мо́гу да спѿм, деца́ ми ѱ-свет далѣко (ВСв).

текви́ја, -аја, -оја зам. *ѿакав*. – Текви́ја ко те́бе ѿма мло́го, по́лько њим да
пцѱ́ју др̀жаву него да рабо́те (Сре).

теква́ва зам. *ѿаква*. – Теква́ва жена́: о́че да помо́гне, о́че и да оговára
(Пок).

текво́а зам. в. текво́ва. – Текво́а лу́до ми не тре́бе у ку́ћу, мо́ж ни запáli
(Гос).

ѿекво́ва зам. **1.** *ѿаково*; уп. текво́а. – Текво́ва се не рабо́ти у ту́ђу ку́ћу (Ор).

2. в. такво́ја(те). – Да́ј текво́вате, да пѿнемо, да се орасполо́жимо (Чин).

ѿеквѣ́ја, теква́ја, текво́ја, мн. текви́ја, теквѣ́ја, теква́ја *ѿакав*. – Теквѣ́ја је: од-
надво́р ма́зан, изну́тра гро́зан (Пет). Теква́ја ли сам била́ када́ сам била́ мла́да
(Гос).

те́лен те́сан изр. (н.п.). *врло ѿесан*. – Забѿн ти је те́лен те́сан (Ор).

телѣ́ње с мн. телѣ́њета *ѿељење*. – У овѿја́ ме́сец телѣ́њета су била́ при
о́бете кра́ве (НМл).

телетѿ́нка ж мн. дем. *ѿелци*. – пмамо си телетѿ́нка, отели́ше се двѣте
кра́ве (Гра).

телија́на пу́шка ж *врсиа ѿушке*. –Има́л је де́да пу́шку телија́ну (Цер).

телчи́нка ж зб. дем. *ѿелад*. – Дове́дете детѣто, ѿмамо си телчи́нка па да
ђи ви́ди (Сук).

темеља́ча ж грађ. **1.** *греда која лежи ѿреко ѿемеља*. – Те́ј греде че бу́ду
темеља́че (НМл. ТД). **2.** *ѿоложена греда у кровној консти́рукцији*. – По́п стоји́
на темеља́чу, и ро́гови. Она́ до́јде на плóчу, др̀жѿ по́па и ро́гови (ВЛк).

теналѣ́к м *одсуѿиво журбе и великог ѿосла, оѿуѿиѿеносѿи*. – О́н све
рабо́ти на теналѣ́к, па ја́ трчи́м и за њѣга (Пн, ВСв).

те́па изр. **1.** *ѿући, биѿи (о граду)*. – Це́рмане, це́рмане, да не те́паш на́ше
по́ље (Тм). **2.** **тепа́јечи** прил. сад. од тепа *ѿући; убијаѿи*. – Уморѿ се тепа́јечи
коно́штипје у гради́ну (Вој).

тепе́ с геогр. *зараван на врху брда*. – На Кале́ на тепѣто била́ цр̀ква (Вој).

терђѿ́ја ж (н.п.). *ѿросѿирка ѿреко коња на којој седи јахач*:уп. терѿѿе. –
Па га ме́тну ко́њу на терђѿ́ју (Рас, При).

те́ретан човѣ́к изр. *круѿан и ѿежак мушкарац*. – Те́ретан човѣ́к стану́л,
за ни́какву ра́боту више не́је (Кр).

терѿѿе́ ж мн. (н.п.). в. терђѿ́ја. – Па га ста́ви ко́њу на терѿѿе́ (Бе).

тѣсацѣк, -цка, -цко (*ѣрилично*) узак. – Гредáта је тѣсацка, не смѣјем да мињѣјем преко њѣ (ДД. Пок).

теслими дѣшу изр. (н.п.). *ѣредаѣи души, умреѣи*. – И текá дѣшу теслимише (Рас, ВСв, При).

тѣслими се свр. *ѣодлећи ѣриѣиску, ѣредаѣи се*. – Остарѣл сам, онеможел сам и веч сам се теслимил, нек бѣде каквó ѣче (Гра).

теснѣје несвр. *сужаваѣи се; ѣосѣаѣи тѣсан (о одећи, обући)*. – Отеснѣше му ципѣлѣете, че му купѣјемо нѣве (Ста).

тѣсни несвр. *сужаваѣи*. – Заузѣма сѣлско и текá тѣсни пѣтат (Изв).

тѣ-ту, тѣ-ту, лѣбодо изр. недовољно јасно значење, (н.п.): *кажи ми*. – Тѣ-ту, тѣ-ту, лѣбодо /Когá ѣмаш од родѣ (Д-КВ, ЦД).

тѣји, -а, -о (н.п) *ѣих, миран*. – Да прегáзи тѣјега Дѣнава (Гос).

тињаѣв, -а, -о *муѣан; који је ѣрожеѣ муљем*. – Водáта мѣтна, тињаѣва, нејѣ добрá за пијење (Трѣ). Песѣкат тињаѣв, нејѣ добар за тѣја рáботу (ПРж).

тѣће реч. *тѣек*. – Тѣће и онá нѣка дѣде с вáс (Сук).

тѣћем текá изр. *тѣек тѣако; без ѣриѣреме; без ѣвода*. – Одма појдѣ тѣћем текá, без дрѣје и без лѣб (Вој).

тлчѣ се свр. *радиѣи тѣешке и грубе (ѣољске) ѣослове*. – Тлчѣм се по њѣве и ливáде, дрáва бѣрем, стѣку пасѣм, нѣкада дѣма несѣм (ВЛк).

тѣа ел тѣа изр. *ово или оно, ѣзабери*. – Тѣа ел тѣа, ѣбѣри си једнѣ од тѣја двѣ (ДД).

тѣајте зам. *ѣо*. – Тѣајте да кѣпиш,

товáр м 1. *ѣриљаг; ѣереѣ уѣиѣиѣ (који носи јахаће грло)*. – Укáчи то-вáрат на коњáтога и ѣди леб да однесѣш на косачѣти (ВЛк). 2. *сѣара мера за тѣжину, око сѣо килограма*. – Купѣ три товáра негáсен крѣч и натоварѣи и у колáта (ВЛк). Товáр вáр /На самáр (При).

тѣоваријá ж фиг. посл. *гузица (дебеле жене)*. – Кѣј не цѣне попá у рѣку, он че попадѣју у товаријá (Пет. Рс).

тѣојá зам. рет. *тѣог*. – Тѣојá ли стáрца че ўзнеш (Пир).

тојáшчица ж дем. од тојáга *тѣољага*. – Дáј ми, сѣне тојáшчицуту, јá се с њу потпирам (МЈ).

тѣлко прил. рет. *дуго (време)*. – Ка се закáра, онá се после не смирлѣва тѣлко (врѣме) (Вој).

тѣлкова па да је изр. *баш је велики (угурсуз); зар је могуће да је тѣако велики угурсуз*. – Тѣлкова па да је, да ме не пѣшта с натовáрена кѣла да мѣнем преко његово стрниште (Пет. Вој).

тѣљим везн. (н.п.): *зар*. – Тѣљим ти се дѣсади? (Пн).

тѣплачѣк, -чка, -чко *ѣрилично тѣоѣао*. – Главѣцата му тѣплачка, детѣто ѣма вáтру (Вој).

тополóвина ж (*йосечено*) *дебло йойоле, йойолово дрво уойише*. – Ѐмам три дебеле тополóвине дóма, че ђи бичим на дёсче (Изв).

йорйца ж бот. *серйгуза Salvia pratensis*. – Туј траву беремо за свиње, а зовемо у серуша или торйца (Б-Па, Гњ).

траволѧк м *йравуљина; коров*. – Морузата урасла у траволѧк, трёбе одма да ђу копамо (Сук, Вој).

тражи си ђавола изр. *радиши нейромшљено, навлачиши невољу, срљати у йројаси*. – Прво мисли па после почињај, немóј да си тражиш ђавола да се задужујеш без пóтребу (Држ, Трњ).

трампи свр. *размениши робу за робу*. – Очеш ли да се трампимо: да ти дадем грóзје за свѳту туја влну (Бри).

трасне свр. *йреснуши*. – Саплето се, трасну и строши си рѳку (Изв).

йрвóљи несвр. *живеши у самоћи и немоћи; живојариши*. – Трвóљимо некако с бабуту, ама једва, једва, синко (Сре).

йргне дѳм изр. *йовући дим йри йушењу*. – Навѳкло на лулѳту: прво тргне дѳм па одговара каквó га пѳташ (Чин).

трёјер/тријер м *йријер*. – Купи нóв новишат трёјер у Власи (Вој).

трејерйсује несвр. *йријерисаши*. – Веч три дѳна трејерйсујем жѳто, рѳће ми отпáдоше од вртење трёјер (Вој).

трепёта несвр. (н.п.). *йрейерйши; лейршайши на вејру*. – Трепетлика трепетала, пуна бисера (Гос). Глѳва вёра трепетлика трепетала (Јел).

трёпне му у срце изр. *јакó се узнемириши*. – Нёшто му трёпнуло у срце и пáдал насрéd пѳт (Пир).

трёпка несвр. *жмиркаши*. – Он само почё сѳтно да трёпка и да замѳцкује (Вој).

йреййи (слнце) несвр. (н.п.). *жмиркаши, йрейерйши*. – Слнце трёпти да зајде (Вој).

йрёсак м *ударац који се јакó чује*. – Какѳв се трёсак направи на капију (ВЛк).

тресё браду изр. *јакó дрхййиши (од хладноће)*. – Децáта осёбла, почёше да тресу браду (Држ, Јал).

тресу му се дрёје изр. *јакó се уйлашиши*. – Добѳл пóзив, тресу му се дрёјете, не знаје за квó га траже (Сре).

трећопóзивац м *војник йрећег йозива*. – Мобилисаше и мёне, бил сам трећопóзивац у тија рат, послёгња одбрана (Сук).

трешчорак м зб. *иверје*. – Сас дешчоракат си заклаѳујем óгањ (ВЈ, Држ).

тријестё бр. *оних йридесеи*. – Тријестё дѳна што те слуша после, јóш ми несѳ платѳла (Кр).

тїрїлєтїница ж фиг. *велика брига*. – Мўка, па мўка, и па мўка, ко да ме тресє тїрїлетница (Пир).

трїнајесе бр. *тїринаесї*. – Одлучїл сам трїнајесе ђвце балканће за прѡдаву (Дој).

трїста и трїјесе наказа изр. *изгрдїиї; извређаїи*. – Тї ми трїста и трїјесе наказа, а не знајеш за квѡ (ДД).

тїриїе бр. *ове тїри; оне тїри*. – Тритє жєне по цєл дїн седу поди дудат, не помєрају се (Кр).

трїчарка ж *тїорба за мекиње*. – У торбу трїчарку понесєм трїце за пщєта (Дој).

трїчетвѡрица бр. *тїројица-чейворїца; тїроје-чейворо*. – Ђкни трїчетвѡрица да помѡгну да га дїгнемо (При).

трїчетрїнајес бр. *тїринаесї-чейрнаесї*. – Ђмам трїчетрїнајес јаганци за прѡдаву (ВЛк).

трк узв. *тїрчи*. – Трк дѡма и донєси сеїиру и сеїирче (Ста).

тїрка несвр. *тїрљаїи (їрсїїма, їредмеїом)*. – Ако нємаш нѡж, тркај конопацат сас ѡстар камик (Јал).

тїколија ж (н.п) *оно шїо може да се ваља; ваљање, коїрљање*. – Ђлалија, тїколија /Тїколи се Старї камик (ДД). Ђлалија, тїколија /Разваља се тїколија (ДД).

тїрља несвр. *масираїи*. – Врат ми се кѡчи, па ме жената тїрља (Пир).

трн. изр. **од трн та на глѡг са лошег на горе**. – Отидѡ из сиротїњу у погелему сиротїњу, од трн та на глѡг (Кр).

трни несвр. **1.** *ограїиваїи тїрњем; заївараїи їролаз тїрњем*. – Трним од путат да ми не улази стѡка у њївуту (Јал. Вој). **2.** фиг. *не враїаїи ѡуг или їозаїмњени їредмеї*. – Немѡј му даваш, тїја трни ѡпасно, па после каже да му несї дал (Вој).

трњице с хип. и дем. од трње *тїрње*. – Докара малко трњице да приградим лѡзје (Сук).

тїрњорак м *заїушїена ораница (делом) їод тїрњем*. – Са у мѡјто лѡзје трњорак, не мѡж да мїнеш (Вој).

трогѡдац м *мужјак сїтар тїри године*. – Продадо овна трогѡца и узѡ ѡбаве паре (ДД).

трогѡтка ж **1.** бот. *црвена деїелина*. – Кудє земља држї влагу и преко лєто там да сєјеш дєтелину трогѡтку (ВЛк). **2.** *женка сїоке која има ѡко тїри године*. – Булка је помлада од шарку, она је трогѡтка (ВЈ).

трѡдупло прил. *тїри їуїа више*. – Дај ми стѡтку, че ти врњем трѡдупло (ВЈ).

тројица бр. *ѿри мушкарца*. – Срѣто тројица човѣка, не познавам ђи (Бер).

тронта се несвр. *ѿревише се облачиѿи*. – Тронта се ко баба у сто гóдине, да се не смрзне (Пир).

трóп-трóп узв. *који ѿдражава куцање*. – Трóп-трóп, гóсје ви ѿду (Пир).

трóпа у меши́ну изр. шаљ. *крчайи црева*. – Цѣл дѣн ми нѣшто трóпа у меши́ну (Изв).

трóпу му зóби свр. *цвокоѿиѿи*. – Почѣше ми трóпу зóби, ч-ѿдем да се огрѣјем (Пет).

трошн́ница ж дем. од троа (трóшка, трошн́ка) *мрвица*. – Паде ми трошн́ница у млекóто (Гњ).

тр́пне свр. *ослабиѿи (жега; бол)*. – Чекајте ма́лко да тр́пне жѣгата, па после че жњѣмо (Вој). Чекам да ма́лко тр́пне бóлката, па че ѿдем (Пет).

тртени́че несвр. *ѿриѿаѿи, гунђаѿи*. – Угáси, Бóро, ра́дијото да не тртени́че, гла́ву ми ра́змири (Гос).

трубе́јечи прил. сад. од труби́, фиг. *нарицаѿи*. – Си́не-си́не, си́не-си́не, тека́ си до до́ма ѿтиде трубе́јечи (Вој).

тру́лав, -а, -о *ѿруо*. – Ја́ на сто́ку не да́вам тру́лаво се́но (Зс).

труљеди́на ж *ѿрулеж, ѿруо комад дрвѿа*. – Труљеди́на ѿгањ не држи́ (Вој).

ѿру́ѿа несвр. (н.п.) *стицаѿи, ши́деѿи; стáвљаѿи*. – Ка́пицу му низа́ла/Бѣле па́ре трупáла (СГл, ВСв).

тру́пне свр. *стáвиѿи ѿреко ѿереѿа, увећаѿи ѿереѿи*. – Она́ тру́пну и кро́шњуту преко товáрат (Пет).

трупу́љес, -ста, -сто *који је онизак а ѿлећаѿи или дебео (особа)*. – Баба-Дана бѣше ма́лечка, а трупу́љеста (Трњ).

тру́пчес, -ста, -сто *који је краѿиак а широк (особа, брав)*. – То́ва ја́гне тру́пчесто, нѣје за домазл́к (Бс).

ѿру́ска се несвр. *ѿресѿи се у ѿоку вожње ѿо неравном ѿуѿу*. – Тру́скам се кад седѿм у кола́та на душамѣто (Вој).

трчѣ́ћи прил. сад. од трчи́ *ѿрчећи*. – Че ѿдемо трчѣ́ћи, пóбрже да стигнемо (Вој).

тр́чи-вла́чи изр. *обављаѿи дуг и ѿежак физички рад*. – Тр́чи-вла́чи, тр́чи-вла́чи, напрајѿмо ку́ћуту (Брл).

тр́чне свр. хип. *ѿѿрчаѿи; ѿѿрчаѿи*. – Де тр́чни са-стовнүту и донѣси ми во́ду (Пет, Држ).

ту́жно прил. *мучно; неѿодношљиво (о болу)*. – Главáта ме ту́жно боли́; не штрѣ́ца ме, али не преста́њује (Пет, Вој).

туде́ј прил. рет. *ѿу*. – Туде́ј су нѣгде слѣзле да се напи́ју во́ду (ГД).

ту́ку-ту́ку узв. при вабљењу живине у обредној басми: *дођи, ириђи*. – Ту́ку-ту́ку, ба́бина пиленца /Куде́ оди́ла у ску́т носи́ла (ВЛк).

ту́мба-лу́мба изр. којим се подражавају музика и весеље на свадби *музика (разноворских инструмената)*. – Омиле́ ми ту́мба-лу́мба (НМл).

туња́в, -а, -о *си́еиљан, збуњен; несналажљив*. – Туња́во ама у́баво, па има́ срећу да до́јде у вре́дни чове́ци (Пир).

тупа́ња ж (н.п.). *бубањ*. – Мири́ше га сви́рће и тупа́ње (Км).

ту́пес, -та, -то *краи́ак (брав)*. – Ту́пести и ма́ли њего́ви ја́ганци (Зс).

ту́пне свр. рет. *сакри́ти; ости́ави́ти иа забора́ви́ти где је*. – Ту́пне га не́где па га после не мо́ж на́јде (Пир).

ту́пне изр. **ту́пне тупа́н** (н.п). *огласи́ти се (бубањ)*. – Што́м ту́пне тупа́н о́дма изла́зимо на́-оро (Сук).

ту́ра на́-срце изр. *сувише брину́ти*. – Не ту́рај то́лко на́-срце, на дечи́ца-та тре́бе здра́ва и пра́ва ма́јћа (Рас).

ту́ри свр. *сти́ави́ти сти́оци храну у ја́сла*. – Ја́ че напо́јм кра́вуту и че вој ту́рим (Соп).

турча́га м подр. *Турчин, обесан и́редсти́авник и́урске власи́ти*. – Турча́га је имал кулу́ там куде́ је са цр́квата (Брл).

ту́сак м *нечисти́оћа која се и́ри и́ријерисању издваја из зрневља*. – Полови́н ту́сак меша́ла (Соп).

ту́та ж деч. *вода*. – Оче́ш ли, ба́бино ту́ту и па́пу (Вој).

ту́уша несвр. *ради́ти ио ку́ћи (иогрбљена си́ара особа)*. – Ту́там, ту́там и не уме́јем да се услу́шам (Рс).

туткали́сује несвр. *леи́ти иуи́калом*. – Ка туткали́сујем ја́ раствара́м ра́дњуту да не уда́ра мло́го ти́ја ме́риз на ме́не (Кр).

тутњи́ несвр. фиг. *неи́рекидно ради́ти кухи́нске и́ослове и дру́ге и́ослове у ку́ћи*. – Тутњи́м по и́жуту це́лу но́ч, све́ је ме́н на́-руће (Вој).

ту́тулу-ту́тулу узв. којим се подражава посебан звук при пијењу из суда са уским отвором или при његовом пражњењу. – Ту́тулу-ту́тулу-ту́тулу, све га и́спи наједну́ш (Вој).

ту́вни се несвр. *смањива́ти се видљивоси́ услед наила́ска ки́шних облака*. – Поче́ се ту́вни, и́ду ло́ши о́блаци (Вој).

ту́внича́р м (н.п.). *шамничар*. – Седенћа́ре, ту́вни ту́внича́ре. (Гос).

ту́вно-зелен, -а, -о *шамнозелен*. – Купи́ла у́баву ту́вно-зелену́ аљи́ну (ВРж).

ту́вњаи́ва тра́вка изр. мит. (н.п.), в. тамјаничје. – Та́мо и́ма ту́вњаи́ва тра́вка (ВСв, Рас).

ту́вњаи́то др́во изр. мит. (н.п.), в. тамјаничје. – Ту́ва и́ма др́во ту́вњаи́то (При).

твѣњаница ж мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Тува има травá твѣњаница (Пс).

твѣњанова трáвка изр. мит. (н.п.). в. тамјаничје. – Тува има твѣњанова трáвка (Рас, При).

тѣнак вѣтар изр. мет. *сиор али врло хладан вѣтар који ѓробија одећу*. – Дува тѣнак вѣтар, пробíва дрѣјете (Дој).

тѣначьк, -чка, -чко *који је ѓрилично шанак; мршав*. – Тѣначко девојчето, мршавшко, али врѣдно (Држ).

тѣнеје несвр. *мршавиши*. – Старѣјем, кратѣјем и тѣнејем, и почињам да се соплítaм (Држ).

тѣно прил. рет. *шамно*. – Там тѣно, па како у рог (Ста).

тѣнћи крај изр. *ошáдање; беда; ѓройаси; смрѣ*. – Какó годинѣте мињúју íдемо кам тѣнћити крај (Чин).

Ћ

ћѣ прил. *шѣк, изненада, одједном*. – Ћѣ видó сѣнћа íде камто мѣне и ја се уплаши; ноћ, нигде никој, а рáтно врѣме (ДД. Чин. Ку. Цр). Не мóже ће текá (Цер).

ћѣбáпче с мн. *ћѣбáпчета ћѣвай*. – Кѣлнер, донѣси ми још једн лѣб да си доједѣм ћѣбáпчето (Пир).

ћѣв м *жеља, задовољсѣво*. **1.** изр. *докáра си ћѣват јакó ошѣѣишиши своје здравље због неѓромишљеносѣи*. – Правí се јунак, разлагí се гóл на ветѣрат и дóкара си ћѣват (Вој). **2.** изр. **ћѣв си напрáј** *исѣјуниши своју жељу*. – Сврне у кавену, ћѣв си напрáј (Држ).

ћѣвлейсан, -а, -о *ѓоднайиши*. – Ѓн се смејѣ само кадá је ћѣвлейсан (Рас).

ћѣвѣи свр. фиг. *узалуд галамиши*. – Че ћѣвгíте, ћѣвгíте, па че се оћутíте, као кúче кадá ћѣвгí (Тм).

ћѣремíдан, -дна, -дно *који је боје ћѣрамиде, шамноцрвен*. – Тражíла да у кúпи ћѣремíдну опрѣшку и ћѣремíдну шамíју (Рос).

ћѣси се несвр. *обарáи главу и ћушáиши, мршѣиши се*. – Стáрцат се цѣло јúтро нѣшта ћѣси, нѣче да ора́ти с ни́кога (Об).

ћѣће с опсцена алузија игром речи: *ћѣбе се изговара као ћѣће*, (н.п). – Игрáли се под ћѣће (Соп).

ћѣцáло с вулг. пеј. *ишијас; месѣо на шѣлу захваћено ишијасом*. – Ћѣцáлото ми не дáва да мр́днем (Пир).

ћѣцка га торбáта изр. вулг. *одлазиши у ѓечалбу (са шорбом о рамену)*. – Ћѣцkáла ме је торбáта у млáде гóдине, свáко сам лѣто у печáлбу ишáл (Пок).

ћеча̀в, -а, -о *болешљив*. – Ама ја сам ћеча̀ва целу јесен, не знам квó ми је (Сук).

ћилџи м *ушѝројени ован*. – По̀дјесен ка̀рамо ћилџи на сават, да се поого̀је (Гос).

ћи-ћи-ћи оном. кикотања. – Ћи-ћи-ћи, са̀мо се ћикоти ко дете ма̀лечко (БЧ).

ћима̀јечи прил. сад. од ћима *махаши*. – Пропа̀домо ћима̀јечи, ама он ни не виде, за̀мину (ВС).

ћипи у главу̀ту изр. *јакó болеши глава*. – Ћипи ми у главу̀ту по цел дџн, не знам на каквó че излџзне (Сук, Јал).

ћирџа изр. *роба ш̀рговца коју ш̀ревозе кириџије*. – Кара̀ли су наши ћирџу на пиротсџи трговци и оди това су живџли (Гра).

ћирџачав, -а, -о *који је слабог ашешиша, ш̀робирљив*. – То̀ва говџдо злогледно, ћирџачаво, раната јџде њџга а не онó њу (ТД).

ћирџиш м грађ. фиг. *радник који ш̀реноси грађевински ма̀теријал (гредице и друге ш̀реџе, ш̀моћник на грађевини)*. – Онџ ма̀јстори, а ја, ћирџиш, пре-но̀сим (Пк).

ћиселѐје несвр. фиг. *ш̀већаваши се горчина, јад*. – Онó ми ћиселѐја, ћиселѐја, ћиселѐја, па му реко до̀ста, брџ (Вој).

ћиселица ж **1.** бот. *дивља јабука; кисела дивља крушка*. – Ћиселица ја̀болка је добра за у туршѝју (Сук, Јал). **2.** *комџош од киселог воћа*. – Ја си на-пра̀вим ћиселицу од ара̀лиџе слѝве (Вој). **3.** фиг. *уображџена особа*. – Ожџнила се за милиџа̀јца и одма стану̀ла ћиселица голџма, госпóђа у опџнци (Вој).

ћиселшџк, -шка, -шко *који је киселкасиог укуса, накисео*. – Винóто ма̀лко ћиселшџко, нѐје из пл̀но буре (ВСв).

ћишница ж *кишница*. – Ћишницуту збѝрам у буре и сас њу пџрем (Гњ).

ћопавџе несвр. *ш̀чеши вући ноге због немоћи (болеси, сишароси, ш̀верџа)*. – Почџмо да ћопавџемо, нѐче да мо̀же чџсто да се виџџвамо, свате (Кр).

ћопџи м мн. пеј. *ноге и руке*. – Отпа̀длицете ме болу̀, ћопџити, не мо̀гу си јџло спрџмим, а сама̀ сам (Пет). Ћопџити ме болу̀, ноџетџринете, ш̀мам ра-матџз (Вој).

ћоравџе несвр. *губиши вид*. – Глувџемо, ћоравџемо, скóро че ни нѐма (МСв).

ћорачџи прил. сад. *наслеџо*. – Најдо̀ га ћорачџи у тв̀нџцуту, напипа̀ га (Држ).

ћордувар м грађ. *сувозидина, зид од камена без везивног ма̀теријала*. – Оста̀ли ћордувари од плџвџуту (Кр, ВС).

ћорли се несвр. *шалиши се; задириџаши*. – Ћорлише се с мџне, шалише се (Ш).

ћорочá ж *слејило*. – Ћорочá, ману́ да ви́дим (Вој).

ћорчу́је несвр. *живејиш (као) слеј*. – Ћорчу́јем у једно́ ћоше́ по цел дѣн, това́ ми је сва́ ра́бота (Пк).

ћосав, -а, -о *онај који нема довољно длака*. – Ти си још ћосав, још неси́ за жени́дбу (Сре). Остарéла сам, стану́ла сам ћосава, несѣм више за ону́ј ра́боту (Кп)

ћош м *и́рем, и́ераса*. – Спáл сам преко лéто на ћош, ка́жемо и ћошка (Вр).

ћошéнце с дем. хип. *угао (грађевине; кривина на иуиу)*. – На ћошéнцето че ме чéкаш до са́муту врбу́ (Дој). Нестáло сенóто; остáло ма́лко у ћошéнце (Брл).

ћошка ж *крајика и слеја градска улица*. – На́ша ћошка, све смо фамили́ја, ту́ва се на́ши стáри ода́вна досели́ли из Висо́к (Пир).

ћу-ћи́, ћу́-ћи́ узв. којим се подражава глас кокошке када је заскочи петао. – Ћу́-ћи́, ћу́-ћи́, како коко́шка када́ квéкне, теква́ си и ти́ (Д-Лу, Вој).

ћула́вка ж *кају́љача; куйаси́и фишек*. **1.** изр. **крóје му ћула́вку наса-мари́иш; оклеветáиш. – Крóје ти ћула́вку, припа́зуј се оди њи́ (Пет). **2.** изр. **ту́рају му ћула́вку и́рии́ремаи́ш замку**. – Реши́ли да му ту́рају ћула́вку, мр́зе га (Трњ).**

ћулумé с **1.** *лоји́ишца од вунице на каји́и (дејейи́а, женске особе)*. – То́в на ка́пицуту одозго́ре о́камо ћулумé, оно́ је од ву́ницу и за у́крас је (Пир). **2.** фиг. шаљ. *девојчи́ца*. – Ја това́ ћулумé, какву́ ми голему́ ра́боту разврза, игра́че на вој пра́вим (Вој).

ћумура́на ж *јама у којој се и́рави дрвени угаљ*. – И́дем да распáлим ћумура́нату (Д-КВ, Пир).

ћунѣк м, мн. *ћунци* *ћунак за иећ; широка водоводна цев; фабрички димњак*. – Забори́ ћунѣкат да донесéм (Цр).

ћупéнце с, в. *ћуплэ*. – У то́ва ћупéнце чу́вам то́пено ма́сло (ДД).

ћуплэ с *мали врч*. – У то́ва ћуплэ имáло зláто (Рос).

ћусне свр. *јакó ударии́и главом (бик, во, јарац, ован) или који́ишом (коњ, магарац)*. – Ћусну ме овѣн, па сам се два́ дѣна одмарáл усрéd коси́дбу (Кп).

ћут, -а, -о *шути*. – Он има ћути́ волóве, а Јелéнко има ви́лести (ТД).

ћута́к м *мужјак без рогова или са краји́ким роговима (во, ован)*. – Ћута́кат ми је по́јак од Си́вчу (Вој).

ћута́чљив, -а, -о, рет. *ћуи́љив; уп. ћутежљив*. – Де́да Це́ка бéше ћута́чљив човéк и цел живóт је бил само овчáр (Сук).

ћутежљив, -а, -о, в. *ћута́чљив*. – Башта́ му бéше ћутежљив човéк, а синат је повише на мај́ћу (Пс).

ћуијук м фиг. као пањ: *глувонема особа*. – Станула сам ћутук: само ми с руће казуј, ако је с уста, нема те разберем (НМл).

У

у предл. **1. код**. – Отиде у мајћу ми да тражи масло, да се лечи (Зс). Он је у Бошка Мармара овчар (Вс). **2. кроз**. – Она улезе у капије (Бла). Дебела, па не мож да улезне у вратага (Кс, Бла). **3. њо**. – Отишъл у сено (СГл). Мира је у Суводолёте негде (Чин). Када сам била у селата ја сам носила гумени опнци (Гњ). Он је горе у брдата, високó (Гос). **4. са**. – Све љу ушите у прстење (ВРж). **5. у њоку**. – То је у годину једампút (Рс). У снегат са нема работа (Км). У нóчу оперем, преко дџн немам време (Гос).

у узв. чуђења, изненађења, страха: *јао, леле*. – У, колка си змијетерина излезе из рупу (Гра).

у гниле круше изр. шал. *дуг и неодређен временски период (у коме има гњилих крушака)*. – Ја сам се родила у гниле круше (При, Пн).

у, да се не знаје изр. *зар је морало баш њо да се деси*. – У, да се не знаје, Мирко, толко добар човек да умре, и тека лоше да умре (Јал. Вој).

у-по изр. *да свако да њо*. – Ајд да се кладимо у-по ћило рећију (ВЛк).

уа узв. згражавања. *брука, срамоша*. – Уа, лопов у лóзје (Вој).

убавчица ж (н.п.). *лейоишца*. – Девóјчице, убавчице (При).

убедљив, -а, -о *онај који оишјужује, окривљује*. – Убедљив је, неје добар човек (Км; При, м, 1833).

убере свр. *сузиши у њоку израде (одевни предмет, део одевног предмета)*. – Убери малко капуту да му не пада преко челото (Вој).

убива несвр. фиг. **1. маловажаваши**. – Све што чиним, она ме све убива (Сук). **2.** изр. **убива ме с цену јако смањиваши цену продавицу односно јако увећаваши цену куицу**. – Убива ме с цену, знаје да немам куде да продадем грóзјето (Вој).

убира несвр. *сужаваши у њоку израде (одевни предмет, део одевног предмета)*. – Еве како се убира и подешава, черко; гледај од мене, па пробај, учи се (Држ).

ублажни (се) свр. *заирљаши (се) масноћом*. – Ублажни си руће оди сланину, па ћи трљам сас пёсак (Трњ).

уболести се свр. *оболеши*. – Уболести се башта ми, не мож да пооремо жито (СГл).

убран, -а, -о трп. пр. од убере: *сужен (део одевног предмета)*. – Млого ти је цемперат убран у рамената, испуштани бóдове (Вој).

у̀брже прил. *убрзо*. – Она умр̀е, а у̀брже и он по њу́ (Пет). У̀брже по њ̀ега умр̀е и она́ (Км, Бер).

убр̀зга се свр. *захук̀ша̀ти се; јако се наљу̀шѝти*. – Убрз̀гала се ба̀бичка-та, че бу̀де кара̀ње (Вој).

убр̀зи се свр. *убрза̀ти се*. – Ја́ че се убр̀зим, ма̀лко и че потр̀чим и че ђи сти́гнем (Трњ).

убр̀ка свр. *збунити́ (се); зайеи́ља̀ти се*. – Убрка̀ше ме с ока̀ње и че́сте кома́нде (ВЈ). Убрка̀л ра̀боту, не уме́је се опра́ј (Пл). Поч̀емо га у̀баво, ама по-сле га не́како убрка̀мо (Јал).

убр̀ља̀ви свр. *на̀правити́ неред; њоремеи́ти́ односе*. – Шт̀ом до́јде у нас о́дма не́шта убр̀ља̀ви и напра́ј ни кара̀ње (Пет, Вој).

убр̀нди́ се свр. рет. *њочетити́ јако одзвања̀ти*. – Убрнд̀ело се св̀онци, о̀вце се вр̀чају из па́шу (ДД).

убу̀ни свр. **1.** *збунити́*. – Убуни ни с ока̀ње, па са́ не зна́мо какв̀о да ра-бо̀тимо (Сук). **2.** *њобунити́*. – Убуни́л ра̀дници, о́че да штра́јкују (Зав).

убучи́ свр. *њочетити́ неїрекидно зуја̀ти*. – А ља̀ници, тр̀мће убуча̀ле (При).

ува̀лено м̀есто изр. геогр. *увала; угну́ће на њлу уо̀иши́е*. – Куде́ су зла́то иско̀пували има ува̀лено м̀есто (Пок).

у̀вечер прил. *увече*. – Дојде́те јутре у̀вечер, ја́ че си бу̀дем до́ма (Ру).

уви́вка ж. *њокривач*. – Ве́дро му не́бо уви́вка /Станов̀н ка́мик по́д-главу (Пс). Покри́ га јо́ш с не́шта, т̀нка му је уви́вката, че осе́бне (Сук, Вој).

уви́је свр. *уилестити́ (венац увија̀њем цвећа)*. – Окол ко̀пину, врбу́ и др̀ен уви́јемо венџ́ за заг̀он (Пк).

уви́скан, -а, -о трп. пр. од уви́ска: *окићен навешаним њлодовима и украсима, украшен*. – Це́лата со́ба уви́скана сас ја̀болће, гр̀оздове и класове (Вој).

уво́ди во́ду изр. *њоси́авља̀ти водоводну мрежу (у кући, шитали, дво-риши́у)*. – Уво́дим во́ду у ку́ћу, при сто́ку и у дв̀ор за чешми́цу (НМл).

уво́шти се свр. *јако омршавити́*. – Увошти́ла се, са́мо јо́ш ко̀сџете оста́-ле на њу́ (Вој).

увр̀љује несвр. *уба̀цивати́*. – Увр̀љувамо мору́зу у а́мбар, ру́ће ми от-па́доше од ра̀боту (Пет).

уву́цка се свр. *њочетити́ њрчкара̀ти њражѐћи излаз из неугодне њсихо-лошке сити́уације*. – Када́ га виде́ жена́та, она се у́знемири, уву́цка се и он пр̀имети да има не́шта ло́ше (Вој).

у̀вче несвр. рет. *дахити́ти; хукити́ти*. – Што у̀вчеш? Де пол̀ка, не́ма стра́шно, че га ре́шимо (ПРж).

ува̀шавџе свр. *њосити́ти ваишљив, увашавити́*. – Ја́ ува̀шавџе отка̀ко пре-спа́ при њи ту́ја но́ч (МЛк).

угла̀ви свр. *заглавиџи, ујасоваџи*. – Да угла̀виш тија ка̀мик, да не мр̀дају онија око̀л њега (Чин).

угла̀си свр. *звучно ускладиџи*. – Угла̀се се звонци, па милина да слу̀шамо (ДД).

у̀гленчџк м дем. од у̀глен **1.** *комадић жара*. – Ту̀рим у̀гленчџк у клѣчѣте, разду̀вам и оно̀ се запали (Јал). **2.** *угашени угљен*. – Да најдеш у̀гленчџк оди сливо̀во др̀во (МЈ).

уговња̀ви се свр. *успраџи се; ујишиаџи се; замазаџи се џуџим измеџом*. – Напѝл се па се уговња̀вил и са̀ га о̀кају говња̀р (МЈ, ВС).

уговња̀рил ра̀боту изр. подр. *џоквариџи оно шџо је добро ураџено*. – Сака̀л да попра̀вља то̀ва што смо у̀баво ура̀ботили, па уговња̀рил ра̀боту и о̀дма си отишџл (Држ).

угра̀би свр. фиг. *завришиџи још џонешџо; урадиџи шџо више (џре одласка са џосла)*. – Ва̀рка да угра̀би док не па̀дне мра̀к (ВСв).

угрѐвује несвр. *џовећаваџи најџеџосџи џеџоџреџном журбом и нервозом; ујињаџи се да се све заврши како ва̀ља (организаџор)*. – Са̀мо трчи, са̀мо угрѐвује; мло̀го го̀сје че бу̀ду, а о̀н не мо̀ж да најде па̀ре на за̀јем (Вој).

угр̀ми се свр. *зайворииџи џрилазе, џресеџи џуџеве (ниско расџиње)*. – Угр̀мило се, углумѝло се, го̀ра голема̀, не мо̀ж да мѝнеш (Сук).

у̀дари га та га ра̀сипа изр. *јако удариџи (о особи)*. – Бо̀рко га у̀дари та га ра̀сипа, о̀бори га (Пет).

у̀дацба ж (н.п.). *удаја*. – Љу̀ба му је на у̀дацбу дошла̀ (Км, При).

удѣ̀ре се свр. *џочџи викаџи на некога*. – У̀дра се на мѐне без по̀требу (Пир).

удлакавѣ̀је свр. *обрасџи длаком*. – Пока̀жи ми да вѝдим далѝ си и ти удлакавѣ̀ла ко ја̀ (ВСв).

удо̀бнос ж, в. удо̀пство. – При њи је сло̀га и удо̀бнос, умѐјала је да се ожѐни (Сук).

удо̀пство с *добри услови за живоиџи; добро организован живоиџи, удо̀бносџи*: уп. удо̀бнос. – Та̀м кудѐ се оженѝла нѐма да има то̀ва удо̀пство како што га је овдѐ има̀ла (Вој).

удр̀ви вла̀шу изр. подр. *држаџи флашу с џиџем и не џомераџи се с месиџа, џревише џиџи*. – Сва̀к удрвил вла̀шу, пѝју по цѐл дџн пѝво (Гос).

удрѐме се несвр. *задремаџи, обориџи дремеж*. – Бѐјо мло̀го у̀морна, удрема̀ се и не спремѝ вечѣру (При).

удр̀нка се свр. **1.** *џочџи звонииџи и одзвањаџи*. – Удрнка̀ли се звонци, овча̀р дока̀рује о̀вце у поја̀ту (ДД). **2.** фиг. *џочџи брбљаџи ја̀ким гласом*. – Дојдѐ Милка Станчина, у̀дрнка се; ни-је да бѐгаш, ни-је да џу слу̀шаш (Вој).

удуши се свр. *йочейи йешико дисайи; зайариийи се од зноја (ноге, тело)*. – Успара голема, удушимо се (Гра).

удне свр. *удахнуийи*. – Како уднем оно ме заболи поди ребрата на леву страну (Сук).

ужванћа се свр. *йочейи брбљайи и галамиийи*. – Ужванћа се жена, главу ми размири, и ја си побего од њу (Сук).

ужмига се свр. *размилейи се (змије, мрави, народ)*. – Ужмигало се народ по њиве (Држ).

узглоби свр. *йодесийи да део уређаја заузме йравилан йоложај*. – Де пољка, отварај очи да га убаво узглобиш (Пир).

узди́сује се несвр. *хвалиийи се, размеийи се*. – Немој се толко узди́сујеш, убаво те знамо која си (Држ).

уздлг, -а, -о *йрилично дуг*. – Ремикат ми је уздлг, да га малко скратиш (Изв).

уздлжак, уздлшка, уздлшко (*мало*) *дужи*. – Таја је притка уздлшка, дај понкркату (Сук, Вој).

уздржа се свр. *уздржаваийи се; одрицаийи се; ћуике йодносиийи увреде*. – Наше мајке су умејале да се уздржају, да трпу, да буде мир у кућу (Сук).

уздуж-ни́здуж изр. (н.п.). *са свих сйрана йући*. – Па он жену́ уздуж-ни́здуж / Уздуж-ни́здуж (Цер).

узет, -а, -о трп. пр. од *узне узейи; украсийи*. – Мене узета лопата, украдена (Соп).

уз(и) предл. *уз; йоред, йокрај*; уп. *уыз*. – Децата дојдоше и стануше уз мене, радују ми се (Гос).

узде свр. *нагло се йодићи (йламен, йара, йрашина, бука, комина йи врењу)*. – Запали се камара, запалише се стогове, узиде огањ до небеса (Пет).

узмеци предл. *измећу*. – Детето улезе узмеци волове, леле, да га не згазе (Рс).

узми́та несвр. *месийи ка гомили ћубрейи*. – Тија шушљак че узми́там уз буњштето (Вој).

узми́циња несвр. *измицаийи ходајући найрашке*. – Како ја увати́ ножат, он поче да узми́циња и ману да ми прети (Пет).

узо́ка свр. рет. *йочейи дозиваийи*. – Он узока тате, тате и башта му отрча да види какво је (Б-Ц, Гњ).

узретно прил. *йрилично реико (о усеву)*. – Житото узретно никло, ама је њивата јака, оно че се настоли (Сук).

уыз предл. в. *уз(и)*. – Она се усправи уыз дрвото и рече да ћу сликам (Вој). Чёрката је све уыз мене и помага ми у сваку работу (Чин, Вој).

уи́ј узв. на крају (веселе) песме. (Рас, При).

уџси узв. преклињања у песми: *забога*. – Уџси, бра́ле, болéло те грло (Км, При).

ујáди (се) 1. свр. *наљуџиџи се*. – Млóго га ујáди́сте, óтиде си без ручџк (Пет). 2. несвр. *џрџеџи јáд*. – Она́ се је млáда ујáди́ла. (Рас, При).

ујáуче се свр. *џочеџи јáукаџи*. – Закачџл лéву нóгу у прáсе и ујáучáл се (Зс).

ујéда се свр. *џрогаџаџи; безразложно кажџаваџи*. – Јетрвата се ујéда у мéне, óче да ме нéма (Тм).

ука́пча (се) несвр. *закóйчаваџи (се)*: уп. укóпчује се. – Јá се ука́пчам до гу́шу, да ме не ла́ди ветџрат (Км).

ука́тра́ни (се) свр. *зайрџаџи (се) каџираном*. – Ука́тра́ни́л сам си ру́ђе, пр́во че џи трџам сас пéсак па пóсле че се ми́јем (Кр, Зс).

ука́чи (се) свр. *џоџеџи (се) на коња; ујáшиџи коња*. – Јá се укачи́ на Ми́шка и крéну у гра́д (Јал).

укладé се свр. *имаџи врло много џлодова на гранама (и сџаблу) (вође, џоврђе)*. – Грóзје родџло, па се уклáло (Вој).

укле́па се свр. *џочеџи одјекиваџи (џрангије)*. – Клепа́лото се уклепа́ло, áјде да поóдимо (Пс).

укле́цка се свр. *џочеџи одједном храмаџи (због угануђа, убода или џовреде)*. – Она́ се ўклецка одједну́ш и рéче да је сьсрétла нóгу (Сук).

уковé свр. *добро учврсџиџи (ексерима) са свих сџирана*. – Оно́ укóвано од све стране, че имамо мўку да га расковéмо (Брц).

уко́вује (се) несвр. *учвршџиваџи ексерима и закивкама*. – Ако се млóго уко́вује дрвóто, мóже да испу́ца (Пет).

уко́па се мўка изр. фиг. *угнездџи се болесџи, оболеџи*. – Ўкопа се мўка у мéне, боли́ ме пóд-груди, ми́рку нéмам (Изв).

уко́пче (се) свр. *закóйчаџи (се)*. – Уко́пчи на́влакуту ўбаво, да се не ви́ди јоргáнат (Пир).

уко́пчује (се) несвр. в. ука́пча се. – Не́је зимá, немóј ме тóлко уко́пчујеш (Гњ, Пир).

уко́рава се несвр. *указиваџи на некога као на негаџиван џример*. – На ту́ј жену́ смо се највише укоравáле, билá је нéчиста и незакр́пена (Мр, Ш).

укре́ка се свр. фиг. *џочеџи гласно и дуго гунђаџи*. – Ўкрека се ба́бичка-та, не да́ва да се продўма за тóва девојче да йдемо (Држ).

уко́рвује несвр. *украјаџи*. – Ма́јстор уко́рвује и ши́је, а јá му пома́гам (Пир).

укундџше се свр. *џовредџи се (јáко)*. – Укундисáл сам се од сецање големó, клк ме почé боли́ (ВЈ).

укупно село изр. *село збијеног ѿишја*; уп. *укупно село*. – Наше село је *укупно село* (Трњ).

улетѿи свр. фиг. *ујасѿи у невољу*. – Почѣ млого да се излѣтиш; отвори очи да не улетѿиш у некоју невољу (Вој).

ули несвр. *хулиши*. – Не улѣте на бога: нека је на сви здравје па и на тѿчи у-гору (ГД).

уљ м вет. *израишјај исјод кљуна код ѿѿила (и кокошке)*. – Испод браду при петла и кокошку је уљ, а крѣста је изнад главу на петла (Пл).

уљѣва слѣзе изр. (н.п.). (*непрекидно*) *ѿлакаши*. – Двори мѣла, сузе уљѣвала (Бз).

умѣље казување изр. фиг. (*ѿо навици*) *гуѿиши речи и ѿихове делове ѿри брзом казивању*. – Умѣла казување ко стѣра воденица брашно, па ѿу не могу разберем (Км).

умѣрава се несвр. *обуздаваѿи се*. – Оче да ме наљути да се скарам с ѿу пред мужа ми, а ја се умеравам, сачекам све да каже, па после полѣка кажем да лѿ је ѿстина (ВСв).

умѣрише се свр. пеј. *добѿиши неѿријаѿиан мирис (услед кварења)*. – Сирењѣто се умерисало, неси га негувала како трѣбе (Кр).

умѣша се у жѣне изр. *ѿосѿиши сличан женама (о мушкарцу)*. – Умѣшал се у жѣне и стануло ко женѣ, само се с ѿи дружи (Сук).

умѣша у нарођ изр. *увѣсѿи међу ѿуде*. – Води га по славе, по свѣдбе, по вашар, умѣшај га у нарођ (Пет).

умѣшује се несвр. *мѣшаѿи се; убаѿиваѿи се*. – Какво год да оратимо она је све умѣшује, намиѣта ни орати (Држ).

умијаѿ м *крѿа којом се бришу оѿрани судови*. – Умијаѿ је крпљаѿ с којѿ премѿвамо судове (Д-Лу, Црв).

умложи се свр. *умножиши се; бројчано се увећаши*. – Умложише се поганцити, уши че ни изеду (Пл).

умодри свр. *обојиши у ѿлаво*. – Млого си умодрил кућу, по ѿиганшѿи (Пир).

умрѣла му кобѣсицата изр. вулг. фиг. *не моћи обављаѿи ѿолни чин (о мушкарцу)*. – Залуду се сѿлиш, теб ти је веч умрѣла кобѣсицата (ВЈ).

умрждори се (ѿиша) свр. *ѿочѿиши непрекидно ѿадаѿи (киша)*. – Умрждори се ѿиша и три дѣна не престѣњује, не можемо да излѣзимо у поље (Пет).

умрл (му) студ изр. мит. *не биши више хладан (вода, ѿредмеѿ, особа)*. – Навѿкне се на лѣдно и кажемо да му је умрл студ, или кад вода мѣне да је лѣдна (Б-Са, Пир).

у́му 3 лмн през. од умé (презент: умéм, умéш, умé, умéмо, умéте, у́му) *умейти*. – Онí у́му све да напра́је са секиру (К-ЦВ, Пир).

упáлка се свр. *јакó се ужурбаи́и како би се брзо завршила и́ријрема*. – Упáлкамо се свé да спрémимо на врéме, голéмо гóсје, млóго гóсје че до́јду (Пет, Вој).

упéкљује (се) несвр. *уйейл̄аваи́и се, зайочињаи́и йосао без изгледа да се заврши*. – Немóј се упéкљујеш у ту́ја ра́боту, несí ни ма́јстор ни врédан домаћин, а и пáре големé че ти трéбу (Сук).

уйéри се свр. *йочейи́и йрогањаи́и (увредама, свађом, и́учом)*. – Не зна́м зашто́ си се уперíла на мéне, нíкакво ти злó нес́м учинíла (Вој).

упíтује несвр. *зайи́икиваи́и; исийи́иваи́и*. – Немóј ме више упíтујеш, нéчу ти више нíшта кáжем (Рас).

уйлáтка (се) свр. *збунийи́и (се), зайейл̄аи́и (се) у журби*. – Млóго се уплаткáсте, нéма да испáдне какó трéбе (Вој). Тí ме у́платак, збу́ни ме с твојé коман́де (Сук, Вој).

уйл̄и́и се у óчи изр. *унесе се (у очи), осийаи́и у сећању као свежа слика*. – Уплтíл ми се у óчи дéда Дíна: кáко да га глédам пред мéне кадá се сéтим за њéга (ТД).

упл̄у́ва свр. *йойл̄уваи́и*. – Де се одм̄кни од мéне, све ме у́плува с то́ва твојé причáње (ПРж).

упропáстен, -а, -о *уйройаи́ишен; унакажен*. – Нáшата градíна упропáстена, нéчијо говéдо газíло по њ́у (При, Пн).

упу́ти свр. *йослаи́и*. – Упу́ти му пóздрави од мéне (При).

ура́стује свр. *йрекриваи́и се (йравом, раси́ињем, длаком)*. – Ливáде ура́стују у гóру, а појáте ода́вна пáдле (Пк).

уребéче се свр. *йочейи́и се (дейи́ињаси́о) кикои́аи́и*. – Онá ка се уребéче не мóж се заустáј (Вој).

урéди свр. *добро обавийи́и и́ријрему за обављање обичаја (о сахрани)*. – Сáме уредíле покóјникатога и тури́ле га у сьнд̄к (ПРж).

ури́ца се несвр. *йреузимаи́и обавезу, даваи́и реч*. – Нájмладата чёрка се ури́ца да чу́ва мéне и стáрцатога (Тм).

уру́пче с *новчи́ћ; злай́ник*. – Да довáтиш уру́пче (Рос). Бáба ми у кáпуту ушíла уру́пче (Брл).

у́свет бéли изр. *далеко; незнано где*. – Отишлó је у́свет бéли да мóж пáре да зара́ди (МСв).

усéре се свр. фиг. вулг. *обрукаи́и се*. – Усрáл си се, усрáл си ра́боту, немóј се казу́јеш за човéка (Чин).

у́си узв. запрепашћења: *зар је могуће*. – У́си, прејдé ми млекóто (Вој. Км).

усиљава се несвр. *захукѝаваѝи се; ѝојачаваѝи се; ѝосѝајаѝи све јачи*. – Ветѝрат се усиљава, прѝаѝи големѝе сѝспе, не знам како че прѝјдемо (Вој).

усѝпује (се) несвр. *ѝоливаѝи (се)*. – Пази да си сас помијаќат не усѝпујеш дрѝјете (Сук).

усѝтни (се) свр. *измрвиѝи*. – Сирењѝето се усѝтнило у торбућу (ЦД).

ѝскопити се свр. *ѝзјогуниѝи се*. – Он се одједнућ ѝскопити, порѝче се и ѝтиде си ѝутѝт (Рас).

ускрѝпи свр. *ѝрикрѝиѝи*. – Стѝри гућуту, ја че ѝу зачас ускрѝпим (Км).

ѝскупно село изр. в. *ѝкупно село*. – Село је ѝскупно, нема засѝлци (Ш). Наше село је ѝскупно (Соп).

усмѝтен, -а, -о трп. пр. од усметѝе *збунѝиѝи, ѝомесѝи*. – Млади су усмѝтени: не знају како је било у старо време, а не знају и како трѝбе у ново време (Кр).

усмѝје се свр. (н.п.). *осмехнуѝи се*. – Марко се усмѝје под мустаќа (Гос).

усмрдѝљњаци м мн. пеј. *ѝрљава одећа (сѝарих особа)*. – Кој че му пѝре тѝја усмрдѝљњаци (Сук). Носѝ си усмрдѝљњацити далѝко, душа ми се ѝсмрде од ѝѝ (Пет).

усмрќује (се) несвр. *шмркаѝи; ѝовремено увлачиѝи слину*. – Немѝј се усмрќујеш да ми не подгадиш јѝдењето (Пир).

усмрциња несвр. *увлачиѝи слину, шмркаѝи*. – Немѝј да усмрцињаш уз трпѝзу, подгацујеш ми јѝдење (Гњ, Пир).

успава 1. несвр. *усѝављиваѝи*. – Ћути, успавам детѝето (Сре). **2.** свр. *засѝаѝи*. – Штѝм лѝгне ѝдма се успава (Вој).

успаљује се несвр. *осећаѝи снажну сексуалну жељу*. – Штѝм се вѝтим у ѝро ја се успаљујем, разѝгра ми се снага; дошло време мѝжа да трајим, да се жѝним (Чин).

успраји се свр. *усѝравиѝи се; одуѝреѝи се*. – Успраји се, чѝрко, не давај да те газе (ЦД).

усѝрчи се свр. *шѝрчаѝи увис*. – Врзала матѝкуту у цедило, а држаљето се успрчило нагѝр (Дој).

ѝсѝа. изр. **носи га на сва ѝста свуда и свима ѝричаѝи о особи (хвалиѝи; оговараѝи)**. – Нѝси ме на сва ѝста и нѝгде ме јѝш нејѝ повалила (Вој).

уставаља несвр. *заусѝављаѝи; ѝрекидаѝи*; уп. *уставаљује се*. – Ѓдем да уставаљам воденићу, веч домѝља (Вој).

уставаљује се несвр. в. *уставаља*. – Прича и не уставаљује се (Сук).

устатлаби се свр. *доћи нейозван, намеѝинуѝи се*. – Научѝило да се устатлаби уз неќога само да ѝма вајду (ВЛк).

устѝње се свр. *ѝочѝи сѝењаѝи; укуќаѝи се*. – Штѝм сѝднемо уз трпѝзу, женѝ се ѝдма устѝње, бѝлна, па ми пресѝдне јѝдење (Пет).

устрџа несвр. *илакаџи и шмркаџи*. – Жената ти само нешта устрџа. Дали си ђу бил или бијење тражи (Пет).

устришче прил. рет. *џреко свега још и џо*. – Това што ти кажеш да је турено устршџељ, ми у Чивлик кажемо турено устришче (БЧ).

устрану прил. *одвојено, џосебно; скраја*. – Ја стану устрану само да гледам народ како џгра и како се весџли (Јал).

устрчује несвр. *џеџи се џрчеџи*. – Устрчује уз врљакат, вежба срце (ВЛ. Кп).

устуца несвр. **1.** *враџаџи мало уназад (заџрежно грло)*. – Устуцам говџдата малко насад да се мож колата поравњају сас това што че товаримо (Јал). **2.** мит. враџати опасан облак уз басму која почиње са усту, усту, облаче: *назад, назад*. – Усту, облаче /Иди далџко, у пушту гору /Кудџ народ нема (Пк).

усувује се несвр. *кришом улазиџи и красџи*. – Усувује се на човџци у куђу и крадне, износџ, вачали су га, били су га (Пет).

усупротива прил. *насуџроџ*. – Ене га там усупротива у Понџј страну (ВЛк).

уџаври се свр. ирон. *јако оболџи; џриџремџи се за умирање*. – Старцац се утаврџл, само што не лџцне (Сук).

уџџџљак м фиг. **1.** *будала*. – Оно утепљак, ништа не разбџра (Нш, Пир). **2.** *шаљивџџа коџи нема мере*. – Гоца Кривџин је бил голџм утепљак, свашта че каже само смеј да напрџј (Пк).

утџпује се несвр. *чесџо се саџлиџџаџи и џадаџи*. – Почџ штап да носџм, да се не утепуџем по путове (Јал).

утикну муђе изр. *џриџџиснуџи невоље*. – Утикнуше ме муђе, бриђе, смрџтове и почџ да се гуџбим (Ста).

уџџџи се свр. фиг. *изгубџџи живахносџ, клонуџи*. – Работџл сам, пџл сам, појал сам, одџл сам; са остарџе, дојде време да се утиџим (ДД).

утлџан, -а, -о *џонижаван; немођан*. – Ја сам само једџн утлџан стар човџк коџи само чека дџн (При).

утџм прил. *џога џренуџџа; одмах џосле џога*. – Утџм џн стџже (ЦД).

утопује несвр. **1.** *уџаџаџи*. – Ја утопуџем качџето у воду да постоџи два-три дџна, па га после пџрем и корџстим (Изв). **2.** фиг. *сајаџи у велику целину*. – Ако отџдемо у колектџв, нашто имање че се утопуџе у задружно и више нече да је наше (Вој). **3.** фиг. *уџроџаџиџаваџи*. – Ђн утопуџе теја пџре у кавену и џне му се отуџе не мож врну (Кр).

уџуџа свр. *сабиџи длановима џрашкасџу или џесџасџу масу*. – Утупџмо брашноџо да се не квџри (ДД).

уђин, -а, -о *ујаков*. – Ђчеш ли, уђин, да ми донесџш ладну водџцу (Об. Вој).

уцваска се свр. **1.** *зајрљајџи се жијџком масом.* – Уцваскала се у пекмес и тесто (Чин). **2.** *лоше се нашминкајџи.* – Уцваскала се с помаду да буде поубава, а оно не може (Сук).

уцврчи се у уши извр. *јочейџи зујајџи у ушима.* – Уцврчало ми се у уши и ништа не чујем (Трњ).

уцопа се свр. рет. *ујрљајџи одећу (маићу, џекмезом, шестом).* – Куде се толко уцопа, што неси пазила (Чин).

уцрвени свр. *обојџи у црвено; зајрљајџи црвеном бојом.* – А капијуту че уцрвеним, одалек да се види (Брц).

учељати се свр. *јочейџи грдијџи и вређајџи; раздражијџи се; јосјајџи раздражљив.* – Учељатила се бабичката па се само кара (Пет). Снајта беше кротка, ама са се учељати па само ока и командује (Пет).

учувује се несвр. *јазџи се; чувајџи здравље.* – Не да буаш, него да се учувујеш, ако очеш да постигнеш нешта у живот (Пет).

учукује несвр. *забијајџи ударцима чекића или маља.* – Убаво да учукујеш јексерити, да после не закачују (Јал).

учурдише се свр. *збунџи се; не умејџи се снаћи.* – Ја сам се учурдисала, не знам коју работу прво да работим (ВЛк).

уштеблчи се свр. *укрушијџи се; јрејречџи јуџи.* – Стану на путат, уштеблчи се и не дава да мнемо (Пир).

уштрокавјеје свр. *зајрљајџи се; дуго носијџи неојрану одећу.* – Уштрокавјеје за теја две недеље, па дојде на премџну (Гос).

ушушње се свр. *јочейџи шушкајџи.* – Ушушња се нешто у собуту, дали је поганац (Пл, Грш).

Ф

фарфе ж мн. (н.п.). нејасно значење. – Носи тријез-две фарфе, жене (Пк). Таја реч фарфе има ју у пџсму (Пир).

фебрувар м *фебруар.* – У фебрувар мџсец најголеми снџгове (ВЛк).

Х

хумове м мн. (н.п.). нејасно, вероватно: *кумови.* – Ал (Десана) боља по хумове /Хумове ти требају до века (Не знам какво значи, али требе да је карактер. м, 1907, Кр).

Ц

цаловѝн, -вна, -вно, трп. пр. *брбљив*; *који не може да сачува ѿајну*. – Цаловна жена, што чује све исприча на сви, одма те цело село знаје (При).

цајѝне свр. **1.** *ујестѝи (ѿас, змија)*. – Цапнула га змија, једва га спасили (СГл). **2.** *фиг. изненада јако ударѝи (ѿо леђима, нози, глави)*. – Цапнул га саштап по-главу и заслутило га (Држ).

царевица ж (н.п.). *кукуруз*. – Да се роди царевица /Царевица и пченица (Рг).

царство и бабаство изр. (н.п.). *царство и очевину*. – Да наследи царство и бабаство (Пс).

цвејѝе градинско изр. *лејо и свеже цвеће из цвећњака, врѝа*. – Ти си ми цвејѝе градинско (Гос).

цвѝлба ж *ѿлач; жалостѝ*. – Дете вој умрело, голема цвѝлба (Всв, Гњ. Трњ).

цвеће. цвећенце с, дем. од цвеће, зб. цвећетића *разне врѝе цвећа*. – Волим да ѿмам разна цвећетића у мој двор (Зав).

цвећѝшта ж зб. од цвеће (пеј) *разне врѝе цвећа*. – Кажемо цвећѝшта, а кажемо и цвећетија (Јел, Рос).

це 3 лј през.од оче *ће*. – Це видимо дали ѿма (Б-ГК, Бла). Пијаница, куде це задржи паре (Соп).

цевка ж *калем, цев за намоѝавање конца*. – Да пресучеш теја три цевѝе на једну (Вој).

цѝвчи несвр. пеј. *ѿиѝи без мере*. – Прејел, па само цѝвчи воду (Вој).

цѝни момка изр. *ѿогађаѝи слугу*. – Че ѿдем у Планиницу или Барје да цѝним момка (Сре).

ци скраћено: од *че си ћу да*. – На ваѝар ци купим кво ми трѝбе (Соп).

цигуљѝа ж *музички инѝтрументѝ уоѝиѝе*. – На чѝшаљ лѝс од ретију, това је цигуљѝа (Кр).

цѝмне се свр. *изненада се заљуљаѝи*. – Колата тргоше одједнуш, а ја се цѝмну, само што не падо (Пет, ПРж).

цѝвачѝи пишти изр. *јаукаѝи из све снаге*. – Од комѝикуту цѝвачѝи пишти, крадне у (Зав. Вој).

црвени бробѝнци м зоол. *легло црвених мрѝа*. – Наѝа је меца: црвени бробѝнци, круѝа вочкана, круѝа пепељана, круѝа присадена (Рос).

црвењакав, -а, -о *црвенкаѝи, има црвени ѿрелив*. – Црна бука је по црвењакава, а бѝла бука ѿма шаѝу као лептириѝи (Пк).

црепак м зб. *гомила цреѝа*. – Црепакат предѝни уз дувар, да га не гаѝимо и не троѝимо (Пет).

црква да отстоји изр. *да се најпре обави литургија*. – Чекамо црква да отстоји, празник је (Пир).

цркљоше свр. пеј. *црћи*. – Че цркљоше по путовете, пијана ала (Пир).

црн повој изр. *црна шрака или илеишеница од дебеле иређе за омошавање иовијеног одојчеиа, знак његове зле судбине*. – С црн повој си ме мајчице повила, срећу немам (Сре).

црната кола изр. *(црна) кола која кроз град возе иокојника до гробља*. – Скоро че ме одвезу црната кола (Пир).

црниљњак м 1. *црна одећа која се носи у жалосици, црнина*. – Три године не стурам црниљњакат, помреше ми родитељи и сестра (Јал). 2. *фиг. црна судбина*. – Залете се по убавило, узо пијаницу и домаћина, тува било црниљњакат (Сук).

црно поди ноктити си не дава изр. *велика шкришница*. – Тија си не дава ни црно поди ноктити, те че теб да помогне (Јал).

цупър-цупър, коледо изр. којим почиње коледарска басма: *куц-куц, коледо*. – Цупър-цупър, коледо /Посрало се говедо (СГл).

цџкче несвр. *сикшайи*. – Само цџкче на тебе ко змија (Пир).

Ч

чабрé с мањи чабар. – У това чабрé је овчо сирење, њéга чувамо за славу (Кс).

чавка ж *фиг. шаљ. радознано (женско) деије*; уп. чавчица. – Бабина чавко, у квó си се зачајало (Пир).

чаврé с *врсшa иексшилног иредмешa ручне израде*. – Он ју даде огледало /Она њему бéло чаврé (Дој).

чавура ж *чаура*. – У Прогон, там кудé су били шанци, има плно чавуре у нашуту њиву (Вој).

чавчица ж *фиг. дем. од чавка, в. чавка*. – Чавчице бабина, ти све видиш и све знајеш (Држ).

чајр ж *велика зграда из шурског времена*. – Знаш ли, нано, сокак води крај чајра (Гос).

чап м *грађ. алашка за одређивање дужине*. – Дај ми чапат, с њéга брзо одмерим (Пир). Чап је за мерење дужину црепови (Влк).

чапраз диван изр. *дуг и иразан разговор са брбљивцима, који обавезује на сиршљиво слушање и учшивоси*. – Нечу да њим правим чапраз диван, неје ни ни до једење ни до пијење (Пир).

чајур м *скраћена рачва на дрвешу*. – Соја стоји испред јегрек и има млого чапури, на њу се закачују дрéје и једење за овчара (При).

чарапчек м мн. чарапчичи, дем. и хип. од чарапа *дечија чарапа*. – Детёнцето си изгубило чарапчек (Пир).

час. 1. изр. **нејё по туја час** *ѿо га не занима*. – Нејё он по туја час дошъл, него о́че да прáј ра́боту да му Милка б́уде снаá (Чин). **2.** изр. **час-час** *врло честѿо; ѿвременно*. – Час-час, па б́ата Срётко сврне; штóм му се припи́је ређи́јица те га у нáс (Вој).

чва́кне свр. фиг. *ѿојестѿи с ногу*. – Да чва́кнем ма́лко, н́чу гла́дна да по-óдим (Пн).

чворо́ив, -а, -о в. чворайв. – Че га б́ијем с чворо́иву мо́тку (Рс).

чеде́ка прил. *куда*. – Чедéка појдóсте нагóре (Д-ВО, Кр).

че ли изр. *зар*. – Срба че ли је до вéк (Црв).

че о́чеш изр. *мораћеш*. – Óдма да идеш! – Н́чу! – Че о́чеш! (Вој).

чéбар м (н.п.). *чабар*. – Од два грóзда чéбар вино́ (Цер).

чегър узв. који подражава глас јаребице. – Јерéбицата појё чегър, чегър (Гра).

чегр́че несвр. *оглашаваѿи се јаребица, глас јаребице*. – Јерéбица там чегр́че, че нáјдемо јáјца (Нш).

чека́јечи прил. сад. од *чека чекајући*. – Да полудéјеш чека́јечи (ВЛк).

чекѿја ж *цеѿни ножић (ѿреклаѿач)*. – Баба си све нóсеше чекију за-појас (Гра. Км).

чекр́к-чекр́к узвик којим се *оглашава једна ѿѿица ѿри ѿзивању јаѿи*. – Свако јутро на кéјат чу́јем тóва пѿле чекр́к-чекр́к, трéбе да је оно́ скорьц (Пир).

чели́чи се несвр. *одржаваѿи добро сѿнање организма радом, вежбама, излагањем хладноћи*. – Чели́чим се, рабóтим, не подавам се (ДД). Немóј се чели́чиш, лáдно је, облачи́ се (Сук).

чéнђеле с *гвоздена кука са два шиљка за вешање меса, ченгел*. – Дáдо му чéнђеле да се услу́ша и не вр́ча ђи, ка́же не мóж ђи нáјде (Км. Вој).

чéпаво прил. **1.** *искривљено, избличено*. – Немóј, чéре, чéпаво да стоји́ш, стóј си прáво (Вој). Немóј чéпаво да óдиш, текá си квáриш петéте, нејё текá добрó (Сук, Вој). **2.** изр. **чéпаво орати** *искривљаваѿи исти́ну, оговараѿи; лагаѿи*. – Она́ све чéпаво орати, одумује, л́же, потсмѿва се сва́кому (Држ, Трњ).

чéпи (си) несвр. *неѿриродно држаѿи ѿело или делове ѿела (усѿи, руке, ноге, ѿрѿи)*. – Немóј си текá чéпиш сна́гу, стóј си како човéк (Вој. Изв).

челъáѿи се несвр. фиг. *честѿо дречаѿи (ѿо навици)*. – Мúжат се почé чéсто чеплáти на мéне, дали́ нáјде нéкоју (Пет).

чéйчи се несвр. фиг. **1.** *неѿриродно сѿајаѿи (или седеѿи)*. – Немóј се текá, чéре, чéпчиш, мúжје мињúју (Сук). **2.** *ѿодругљиво увијаѿи усне за неком особом*. – Ми́не та́ја, она́ се чéпчи; ми́не она́ја, она́ се па чéпчи, и сва́кому маанú нáјде, а не вѿди се ко́ја је (Вој). Немóј си чéпчиш у́ста по њу, у свé је

подобра́ оди нас дветé (Сук, Вој). **3.** *викай̑и; грди̑и*. – Чéпчи се на мéне, óка без пóтребу (Пет). **4.** изр. **чéпчи óчи гледа̑и искоса** (*радознало; са мржњом*). – Што чéпчиш óчи у мéне, каквó сам ти дужна (Вој).

черéк изр. (н.п.). *комад меса (овде: т̑елесни уд!)*. – Сéчите ми черéк по че-
рéка (Бер, Км).

чéсна неvéста изр. *она која се невина удала*. – Билá сам чéсна неvéста, сви су видéли мóјуту кошóљу (При).

чéстачко прил. *й̑рилично честио, чеши̑е*. – Доóдеше си чéстачко дóма (При).

четвóричка бр. хип. *че̑ворица, че̑воро*. – Четвóричка брáта смо у кућу и úбаво се сла́гамо и пома́гамо (Јал).

четвóрка ж *вр̑ица игре у колу*. – А умéјеш ли да свíриш четвóрку (Км).

чети́ресе бр. *че̑рдесет̑*. – Јá веч укара́ чети́ресе гóдине, почé да старéјем (Вој).

четрина́јес бр. *че̑рнаесет̑*. – Предí четрина́јес гóдине смо се жени́ли и са веч й́мамо чéрку дево́јћу (Пет).

четристóтин(а) бр. *че̑рист̑ио*. – Четристóтина ћила су úзета (Цр).

четьр́ес бр. в. чети́ресе. – Чу́вамо четьр́ес бра́ви, че и чу́вамо док је стар-
цат жи́в (Пн).

четртé бр. *ове че̑ири; оне че̑ири*. – Че си ми вр́неш четртé ћила, немóј да заборáвљаш (Кр).

чéша (се) несвр. фиг. *й̑рави̑и чудне й̑окре̑и̑е; чеша̑и се*. – Чéша се ко да је шу́гав (Пир).

чешмели́ја м (н.п.). *мајст̑ор који й̑ост̑авља и израђује чесме*. – Свéкар ми је чешмели́ја (Д-Сл, Брц).

чешљ́чек м (*мален и лей̑*) *чешаљ*. – Сас срéбрни чешљ́чек (Ор).

чивтóше свр. *ри̑ну̑и (коњ, магарац, говече)*. – Немóј оди ту́ја страну да те не чивтóше коњат (ВЈ).

чивличáнин м арх. *си̑ановник који живи и ради на чифлику*; уп. чивли-
чáнка. – Билó овáм чивлик, мóј дéда је бил чивличáнин, а ба́ба чивличáнка, па се узéли (ВЈ).

чивличáнка ж *женска особа која живи и ради на чифлику*, в. чивличанин. – Тúrци су с чивличáнхете работи́ли каквó су тéли (ВС, Кр).

чижмéтина ж аугм. пеј. од чй̑жма *чизма*. – Пропáдоше ми но́ђе у теј чиж-
мéтине, цел д̑н ћи нес́м стурáла (Трњ).

чй̑жмоша ж *име беле овце која на једној или више ногу има обојену шару у виду чизме или чара̑е*. – Чй̑жмоша је крóтка овца́, а нéје ло́ша ни на млекó (Пок).

чѝка несвр. *истѝцаѝти себе истѝред другога; изазиваѝти*. – Чѝка ме пред њи, о́че да ме урни́ше (Пир).

чѝкавац м шалѝ. *мало деѝе*. – Бѝл сам ма́лечьк, чѝкавац сам бѝл, несѝм запамтѝл (Бер).

чѝни несвр. (н.п.). *бацаѝти магије*. – Стáно Јáно, што ми чѝниш /Једнѝг да рашчѝниш (Пс). Тај ба́ба чѝни, врља маѝије, прáви злѝ (СГл).

чѝни-ми-сѝе изр. *изгледа ми*. – Не мо́гу, чѝни-ми-сѝе, жѝва да сам (БЧ).

чѝѝес, -га, -то, -сто ж/с **1.** *краѝкоух*. – Не во́лим чѝпесту овцу́ да имам у мојѝ стадо (Ста). **2.** *краѝкосиса (овца, крава)*. – Чѝпестуту овцу́ че прода́вам (Цр).

чѝсти бо́г изр. *умираѝти болесни и сѝари*. – Сва́ку јѝсен по́чне да чѝсти бо́г и тека́ подмла́цује на́род (Гра).

чѝстѝо жѝѝѝо изр. *ѝшеница; сѝѝрнине уоѝѝѝе (јечам, раж)*. – Да се ро́ди чѝсто жѝто /А највише рој-пшени́ца (Пн).

чѝвѝк из мѝсто изр. *одличан човек (муж, домаћин)*. – О́н је бил чѝвѝк из мѝсто, домаћин, кара́ктеран чѝвѝк, свѝ смо га волѝли (Вој).

чѝвѝче бо́жји узв. *аман, досѝа, ѝресѝани*. – Чѝвѝче бо́жји, не́мам да ти даде́м, отга́ни се од ме́не, тражи́ кој ѝма (Вој).

чѝвѝчек м анат. *језичак, ресица у усѝѝима*. – Чѝвѝчек је нади језѝкат, ви́ди се када́ зѝнеш (Вој).

чѝвѝчнос ж *добар каракѝтер, васѝѝѝање*. – Та́ја ала́ не́ма ни́какву чо-вѝчнос (ВЛк).

чѝка се несвр. *куцаѝти се (чашама); оѝѝјаѝти се*. – Ђо́ка о́ка /Са́ва (се) чо́ка (ТД).

чѝкне свр. *куцнуѝти се чашама; ѝоѝѝѝѝи алкохолно ѝѝѝе*. – Сврну́ при њѝга, чо́кнумо две-три реѝѝје (Гос).

чѝла́к м *безвредан сѝарац*. – Стану́л сам веч ста́рц, чѝла́к, чѝвѝк без вре́днос (Пир).

чѝна ж рет. *црна овца*. – Чѝна се ојагњѝла начѝс, и ја́гнето црно́ (При).

чѝрапѝс у уста́та изр. подр. *који има врло широка усѝа*. – Чѝрапѝста у уста́та, ѝч ми се не допа́да, на́не (Сук).

чѝрба́ у гла́ву изр. *разум; ѝамеѝ*. – Не́ма чѝрбу́ у главу́ту, буда́ла голема́ (Сре, Вој).

чѝрбовѝт, -а, -о трп. пр. **1.** *који има досѝа воде (јело, воће, ѝоврђе)*. – Ја́ обѝчам да је ма́нца чѝрбовѝта, да се накўсам с ложицу (Вој). **2.** изр. **чѝрбовѝта глава́** фиг. *мудра особа*. – Де́да ти бе́ше чѝрбовѝта глава́, ама се ни́кој неје метну́л на њѝга (Пет).

чѝоре с само у вокативу, рет. *девојчице; ћерко*. – Чѝоре, о́чеш ли да ме не́што услу́шаш (Тм).

чоросује несвр. *бацајџи мађије; ѿреносијџи зло са једне на другу особу*: уп: чьоросује. – Таја је бабичка знала да чаросује, плашиле смо се оди њу (Пк).

чубри се несвр. *ѿодизајџи се (длака, коса, ѿерје) ѿри узбуђењу; кочојерџи се*. – Чубри се ко петъл на буњиште (Пир).

чубри (уши) несвр. *ослушкивајџи; сџирејџи (живојџиња, човек)*. – Коњат чубри уши, насеча да има нешто у трњето (Сук).

чубричица ж (н.п.). *(љујка и драга) девојчица или млада девојка*. – Чубричице девојо /Чубар ли си сејала (Кс, Рас). Девојчице, чубричице (Пк).

чувач м *шџедљива особа која сџиче радом и чува своје*. – Она је чувач и радник голем (Ру, Зс).

чудило с несрећа, невоља. изр. **чудила ударе снаћи велика несрећа**. – Када човека чудила ударе он може да изгуби памет (Чин).

чудно име изр. *име које се рејко чује*. – Он има чудно име и неје из наш крај (Пир).

чудове м мн. (н.п.). *невоље; несреће; ѿајџиња*. – Да не глешаш мајџини чудове (При).

чукала ж мн. *алајџи; целокујан ѿриљаг*. – Збери си чукалата и ѿди си, текв ми слуга не треше (Чин).

чукнут, -а, -о трп. пр. *ударен (у главу); ћакнујџи*. – Које је чукнуто не закачај се с њега (Вој).

чукъш узв. коњу када треба стане или да иде унатраг *смири се, сџани; мало назад*. – Када окнем Мишко чукъш, он појде малко насад (Пет).

чума га стисала изр. *ѿогађале га велике несреће*: уп. чума га убило. – Неје га чумата стисала па не знаје у какву смо муку (Сре. Вој).

чума га убило изр. в. чума га стисала. – Чума га убило, дете му умрело (Грш).

чуметина ж мит. пеј. од чума куга у лику жене која сџирелама гађа и убија *децу и одрасле*. – Назад, назад, црна чуметина (Км, При). Растресло косу и облекло се у широће дреје, асли чуметина, стра да те је да џу сретнеш (Држ).

чупенце с **1.** дем. од чуп *мали врч*. – На дупенце по чупенце (Пн). У тој чупенце држим вурду (Бз). **2.** фиг. хип. *драга неочешљана девојчица*. – Бабино чупенце, оно че баби водицу доноси (Цр).

чупи се несвр. *ослобађајџи се омојача (ѿлод, зрно)*. – Љуската на бобат се чупи када га варимо (Рос, ВРж).

чуприја ж *врсиа чорбе од изнујрице*. – Моја баба је правила чуприју, чорбу од изнутрицу (Пир).

чурљив, -а, -о *који дими; који је ѿун дима*. – Имам куђу чурљиву /Имам жену смрдљиву (Дој).

чурук м 1. *болесѝ неког органа; болесѝ уоѝишѝе*. – Їмам си чурук у колѝноту (Пир). Їмаш си чурук, чурукљѝв си, несѝ за мој рачуѝ (Бла).

2. изр. **чурук стаѝе обѝлеѝи**. – Станула сам чурук сас главу, сас паѝмет (Вој). 3. изр. **чурук човѝк бескаракѝтерна особа**. – Башта му је чурук човѝк, а ѝн, сѝнат, дѝбар испаде (При, Држ).

чѝторица ж *чуѝурица*. – Научи ме старц да наплѝним искрѝвену чѝторицу сас васуѝљ, да насѝпем воѝду и она че се испраѝви како да је нѝва (Бз).

чѝтура ж пеј. *глава*. изр. **нѝма нѝшта у чѝтуруту глуѝ је, ѝразноглав**. – Ѓн је будалѝтина голема, нѝма нѝшта у чѝтуруту (Вој).

чѝчав, -а, -о рет. фиг. *који изгледа као да чучи (ѝредмеѝи)*. – Донѝси ми чѝчавуту тѝглу (Пир).

чѝшка несвр. *гураѝи наѝред*. – Гледала је, чушкала је деца да вој школу заврше (ПРж).

чѝкне свр. *начѝи*. – Чѝкнѝ малко од грѝчкуту да прѝбам сиреѝето (Кр).

чѝкнуѝ, -а, -о трп. пр. *начѝи*. – Погачата малко чѝкнута, нѝкоје од децата одломѝло (Пет).

чѝпче несвр. *шѝрѝкаѝи (комад хране)*. – Немѝј тека да чѝпчеш леѝбат, ѝзни си нѝж па си одрѝжи (Вој).

чѝрѝсује несвр. в. *чѝрѝсује*. – Знала је, чѝрѝсувала је, ишлѝ су жѝне при ѝу (НМл).

чѝс-чѝс изр. *чесѝо; ѝовремено*. – Чѝс-чѝс па улѝзне да вѝди кво раѝѝ-тимо (ВЛк, Пир).

чѝчѝк м бот. *чѝчак*. – Наватаѝо ми се бѝше чѝчѝк на чараѝци (ТД).

Ц

цаѝга несвр. пеј. *галамиѝи, лајаѝи уз веѝар (особа)*. – Саѝмо цаѝбе цаѝгате, несѝмо се тека договорѝли (Изв, Пир).

цаклѝ с дем. од цаѝк *цак*. – Їмам трѝ цаклѝга пѝна с орѝси (Пет).

цаѝм м (н.п.). *(драга) душа*. – Цаѝм Калиѝно, Калиѝно малиѝно (Држ, Пет).

цаѝмѝсује несвр. *ѝрговаѝи коѝима; ѝрговаѝи сѝѝоком уѝишѝе*. – Цаѝмѝсувал је и ѝбаву парѝ је зараѝцувал (Кр).

цаѝпне свр. *оѝѝѝи; украсѝи*. – Цаѝпну ми леѝбат ѝз-руѝе и побѝже (Пир).

цаѝун м мн. цаѝѝе рет. *жбун*. – Са ливаѝата ураѝсла, цаѝѝе, не моѝж у познаѝјеш (Гос).

цѝлекѝје несвр. арх. *чуваѝи круѝну сѝѝоку на ѝаѝи (крѝдо, ѝелей)*. – Немѝј да у муѝчиш и да (ми) цѝлекѝјеш /Јана ти је мѝлоѝ аѝаѝѝка (Гос).

цѐмперчек м дем. од цѐмпер *дечији цемпер*. – Облѐчи си цѐмперчекат да не осѐбнеш (Држ, Трњ).

цѐйишиѐ с пеј. (*велики*) *цѐй*. – Сиромá се бр́ка по цѐпишта (ВРж).

цѐйжа ж рет. *ѝрс, гѝжа, винова лоза*. – Од двѐ цѐйже ча́бар вино́ (Гос).

цурцѐвња́к м бот. *биљка која цвѐта око Ђурђевдана, разграната је, има много жутих цвѐтова и лако се уѝлиће у венац*. – За у венѐц бѐремо цурцѐвња́к, ене́ га нади ку́ћуту, ѝма га ко́лко о́чеш (Дој).

цурцѐво млекѐ изр. *млеко ѝомужено на Ђурђевдан*. – С прѐсно млекѐ цурцѐво (Пк).

цурцѐвсѝи, -а, -о *ђурђевдански*. – Ка́жемо цурцѐвсѝи венѐц, цурцѐвско јáгне, а ѝма и цурцѐвсѝи кр́с на који излáзимо тѝја дъ́н (Дој).

цуцѐрник м *зайушиѐна кућа, сѝпраћара*. – Оно́ ѝиното не́је кућа него цуцѐрник, само што не́је па́дло (Гра).

Ш

ша́ечан, -чна, -чно (н.п.). *који је од шајака, сукнен*. – На њѐга је ша́ечно одѐло (Држ, При).

шажв́аче свр. *сажвакаѝи*. – Не́мам зу́би да шажв́ачем месѐто (Км).

ша́јкаца ж *шајкача*. – Де́да ми, солу́нац, зѝме-лѐте, све је носи́л ша́јкацу (Км).

шалѝтре нонсѐнс који по броју слогова и рими одговара речи ли́тре, (н.п.). – Шали́-тре ли́тре (Мари́јо) /Да те во́зи (Јовáн) у ли́тре (Рас).

ша́лом прил. (н.п.) *шаљиво, весело*. – Ша́нко си ша́лом за́свира /А Бо́нка ша́лом за́игра (Пк).

шамширо́в, -а, -о *који је од шимшира (дрво, грана)*. – Отво́рете по́рте шамширо́ве (Сук).

ша́ли се несвр. *водиѝи љубав момак и девојка*. – Они́ су се шали́ли када́ су били́ мла́ди (К-Кл, Цер).

шамијѐтина ж пеј. (*сѝара, ѝрљава*) *марама*. – Врзáла не́какву шамијѐтину да вој лице́ не изгорѝ, па заличѝла на Цѝганку (ВЈ).

шамширо́вина ж *дрво од шимшира*. – Он је од шамширо́вину́ту не́што правѝл, али не́је казува́л какво́ (Пир).

шандр́ца несвр. *храмаѝи*. – Почѐ да шандр́цам с лѐвуту но́гу (Вој).

шандр́цаво прил. *изобличено*. – Почѐла ша́нтраво да о́ди, шандр́цаво, искривѝла се повише на дѐснуту стра́ну (Пир).

ша́ргав, -а, -о *који је ѝрошаране косе, ѝросед*. – И ти́ си почѐл да старѐјеш, ша́ргав си вѐч (Сук).

ша́рена пера́шка изр. фиг. *йрєврїѣлива (женска) особа*. – Она́ је теква́ не́каква, ша́рена пера́шка (Пет. Чин).

ша́рка ж фиг. **1.** *образац, модел; йрик; досејка*. – Това́ неје́ не́која ша́рка да нау́чиш да га заплетѣш (Сре). **2.** изр. *зашарана шаркаѣа одређена судбина*. – Како́ ти је заша́рана ша́рката, тека́ че бу́де (Зс).

ша́трав, -а, -о *шейав; хром*. – Ша́травата се т́кми да ти бу́де снаа́ (Пир).

ша́траво прил. *хромо, шейаво*. – Што тека́ ша́траво о́диш; куде́ склца́ ногуту́ (Пет).

шашави́ло с *обеси́; луди́ло*. – Вану́ло љу шашави́лото па само́ бесне́је (Пет).

ша́шави́ѣина ж *неодмерена особа*. – Та́ја ша́шави́ѣина се пра́ви да мло́го зна́је (Рс).

шашалди́ше свр. в. *шашарди́ше*. – Му́ж ти до́ма не́је, па ти́ си, же́но, шашалди́сала (Рс).

шашарди́ше свр. *йошашави́ѣи (од обеси́и, зависѣи)*: уп. *шашалди́ше*. – Ви сте шашарди́сале, не́мате си дру́гу ра́боту (Вој). Ка́ ме ви́ди у но́вуту блу́зу она́ че шашарди́ше (Сук, Вој).

ша́шће ж мн. *њива йод сѣаблима обраног кукуруза*. – Пренеси́ га, це́рмане, у Цо́лино ша́шће (Соп).

шевѣ́л-деве́л изр. *час йамо, час овамо*. – Шевѣ́л-деве́л гле́да, о́дма га позна́ да је лопов́ и лжов́ (ТД).

шевераќ м *млака йод шеваром*. – Та́м йма́ млака́, шевераќ йма́ (Цер).

шеверди́сан, -а, -о *обеси́ан; ћакнуѣ*. – Ти́ си шеверди́сана жена́, не умѣјеш домаћинсћи да орати́ш (ВЛк).

шеве́рњичаво прил. *чудно; сулудо*. – Оди шеве́рњичаво (Сук).

ше́вне. изр. **ше́вне ма́лко скренуѣи, йочеѣи се сулудо йонашаѣи**. – Ти́ си ше́внул ма́лко, неси́ како́ тре́бе (Гра. Км).

шеву́љица ж **1.** *кривина на йуѣу, лук*. – Мо́јето је лозје́ о́дма нади пу́тат, нади са́муту шеву́љицуту (Сре). **2.** *крива линија; шара у виду кривих линија*. – Исплѣтено на шеву́љице (Вој). Нацрта́ло га дете́то не́како на шеву́љице, ама у́баво испадло (Об).

шегоби́вљиво прил. *йодсмешљиво; иронично*. – Она́ ме све шегоби́вљиво гле́да и врти́ уста́та на́-страну када́ ме сре́тне (Пет).

шегоби́јан м рет. *йодругљивац; шерей*. – Шегоби́јан је голѣ́м, а не ви́ди си са́гњицуту (Пир).

ше́ј тека́, ше́ј овака́ изр. (на крају песме о хајдуцима). (Тека́ отпојѣм на крај на сваку ве́селу пѣсму. ТД). – А ро́ђену ма́јку да га једе́ /Ше́ј тека́, ше́ј овака́ (ТД).

ше́ни несвр. **1.** *ћоѣѣи*. – Ку́чето ше́ни, газѣла га ко́ла (Пир). **2.** фиг. *ходаѣи сиѣиним кораком; йонашаѣи се йокорно*. – Ти́ че ше́ниш пред ме́не (НМл).

шеремѐтес, -та, -то *йреїежно црн, медвеђе боје*. – Шеремѐтеста дојде, по боју како мѐчка (При).

шерпѐтина ж аугм. и пеј. *шерїа*. – Изљускануту шерпѐтину да врљшиш или да сáдиш цвѐће у њу (Држ).

шѐс бр. *шесїи*. – Шѐс кра́ве чу́вам (ВЈ).

шеснајес(е) бр. *шеснаесїи*. – Ко́лко су шеснајесе и де́вет (Сре).

шестáк м *врсиа ћилима*. – На сва́ку чѐрку сам изытка́ла и да́ла по ћили́м шестáк (Пир).

шестѐ бр. *ових шесїи; оних шесїи*. – Шестѐ йгле да си ми врне, ја́ сваћи дѐн плетѐм (Кр).

шестїна бр. *шесїоро*. – У ку́ћу смо шестїна: ја́, му́ж и чѐтри деца́ (Бе).

шестóричка бр. *шесїоро*. – Ймам све сїнове, шестóричка сїна су моја́ дїка (Кр).

шетáјечи прил. сад. од *шѐта: шейаїи*. – Са́мо гу́бимо врѐме шетáјечи (Пир).

шѐтка (се) несвр. пеј. *губиїи време у шейїњи; избегавайїи йосао*. – Он се само шѐтка ната́м-нава́м, а ни са́ми по њїве на ра́боту (Вој).

шећерїна /шићерїна ж *сласїи; висок йроценаїи шећера у йлоду*. – Јабалћете ймају шећерїну, ка́жемо и шићерїну, у́баве су, да си ку́пимо по́више (Цр).

ши́бина ж (н.п.). *шума*. – У пла́нину го́ре, у ши́бину (ЦД).

ши́је несвр. *ушиваїи*. – Ши́јем ти пу́лове на јелечѐто (Пет).

ши́ка се несвр. *шейаїи се изазовно и йривлачийїи суїроїни йол (девојка, жена)*. – Убава, и премѐни се убаво, и са́мо се ши́ка та́мо кудѐ момчетїја мињу́ју (Пир).

ши́кака нонсенс, парњак речи нїкаква (у н.п.). – Ту́мба лу́мба ши́кака /Не́ма сва́дба нїкаква, нїкаква (НМл).

ши́љас, -ста, -сто *шиљасїи*. – Тре́бе ми голѐм и ши́љас колѐц за капи́јуту (Сук).

ши́љ, -а, -о рет. *шиљасїи; зашиљен*. – Надѐнем га на ши́љо др́во (Дој. Рос).

шиљежетїна /шиљежетїја ж зб. од шиљеже *одрасло јагње од одабирања до укључивања у йрийлод*. – Па́сал сам стрїјес њего́ва шиљежетїна покре Ниша́ву (ПРЖ).

шиљовѐрес, -та, -то *који има шиљасїи врх*. – О́длете и ста́ну на шиљовѐресто др́во (Пк).

шиничáр м, мн. шиничарѐ *мајсїор који израђује шинике (мернике)*. – На́ши су били шиничарѐ, правїли су шиници́, нѐчви, ко́вчези (Мр).

шири се на чуздо изр. *уживаџи у имеџку који је други (муком) сџе-као*. – Дошла снаа у кућу и шири се на чуздо: са она гздарница, а ни да ћутимо у ћоше (БЧ).

ширина ж **1.** *раван и широк ѓросџор*. – Че се најдемо на ширинућу да ѓграмо лопту (Пир). **2.** изр. **ширине и ћоше** *широки и уски делови града ѓгодни за игру деце*. – У град ѓма ширине и ћоше, па на ширине ѓграмо лопту и клису, а у ћоше кликери и жмурку (Пир).

широчи несвр. *ѓрошириваџи; ѓовећаваџи ширину*. – Немѓј млого да широчиш панталонете, онѓ су за момче (Јал, Сук).

широчко прил. *ѓрилично широко*. – Прави га широчко, да ме не стѓса (Пир).

шише с грађ. фиг. *краџика облица између носећих греда*. – Шише је кратко дрво и тура се између носеће греде (Рс).

шкарели м мн. (н.п.). нејасна реч, можда: *слуге*. – Скендерлија старѓ бѓг бијаше /Шкарели му сандук носѓјаше (Пир).

шљам(а)к м **1.** *бујан коров који гуши усеве, омеџа ѓрилазе, заџвара ѓуџеве*. – Окосим прво шљамак окол појату, за од змије, па тѓг улазим у ѓу (Дој). **2.** *нечисџоћа коју донесе вода ѓа омеџа ѓроџицање воде (у ѓоџоку, реци, до воденице)*. – Шљамак затворић Малу ваду, не мож да мињују кола (Вој). Водаћа копала пугат и наносѓла шљам (Гра).

шљамѓџи несвр. *вулгарно говориџи*. – Нѓчу да ми тѓја шљамач шљамѓти у кућу, да ми деца не слушају теја рѓчи (Пир). Штом почне да шљамѓти ја ѓдма излазим (Вој).

шљапавче с *мушко деџе из куће или блиске родбине које се даје не-весџи да га ѓомилује, ѓољуби и дарује ѓред улазак у нови дом, накољче*. – На шљапавче сам дала кошуљћу (Д-КВ, ЦД).

шљѓм м *шлем*. – Вѓзим се с мѓѓор, носим шљѓм (Пир).

шљѓска несвр. **1.** *ѓљускаџи*. – Узнем лопату и шљѓскам воду из вѓрат да течѓ у граѓину (ЦД). **2.** пеј. *клевеѓаџи; оговараџи*. – Она само шљѓска по селѓ: тѓја лѓш, онѓја неје дѓбар (ЦД).

шљѓц м *шлиц*. – Пазѓ, шљѓцат си несѓ закопчал (Пир).

шмугна ж *чудна особа која само ћуџи; глуѓча која ћуџи*. – Кудѓ се обрнеш туја шмугну вѓдиш (Пир).

шмугне се свр. *сакриџи се*. – Кудѓ се шмугну детѓто (МЈ).

шѓврт м *несѓална и неवासѓѓана особа*. – Тѓја па шѓврт ниѓкав рѓд не знаје (Пет).

шољћѓѓа м/ж *ѓѓдругљива особа; шаљѓвѓѓа*. – Понѓкога исмеје, понѓкога насмеје, бил је шољћѓѓа тѓја старц (Пс).

шр'авштук м *сїега у радионици ковача, сїрава за сїезање*. – Ст'егни га у шр'авштукат да не мр'да и изб'остри га (Пет. Вој. Чин).

штага' је изр. *врло је много*; упор. штога' (си) је. – Штага' је гр'озје у л'озје, и све у'баво и зр'ело (ВС).

шї'а'кла ж *шїай*; *їодуїирач їри ходу*; уп. шта'кла. – Їде сас дв'е шта'кле и сл'уша се по дв'орат (Пн).

шї'а'кља ж, в. шта'кла. – На шта'кље о'дим (ЦД).

шї'е'їи несвр. **1.** *наносїїи шї'еїу*. – Шт'ете ме, уништ'аву ми им'овину са-сто'ку (Сук). **2.** *їрїеїи шї'еїу*. – Н'ека онї шт'ете, што ја' (Кр).

штї'гљав, -а, -о рет. *мршав*; *бедан*. – Мї штї'гљави се б'оље држїмо (ДД).

шї'ирїца ж *јалова овца*. – За кр'аву к'ажемо ј'аловица, ако се не т'ели, а за овц'у штирїца, ако се не ј'агни ј'едну г'одину (ВЛк).

штолї везн. *зашїо*. – Штолї не до'бде, м'ло'го се забавїше (Км, Сук).

што'пује се несвр. *сабијатїи неїроїусїљиви маїшерїјал (їеїео, земљу)* како би се сїречило кр'еїање ваздуха. – Када пр'авимо ћумур што'пујемо земљ'уту, да н'ема в'аздук (ЦД).

штрб'еје несвр. *губїїи зубе*. – Д'ојде си вр'еме, п'очнеш да штрб'ејеш, да глув'ејеш и да не вїдиш (Трњ).

штр'бла ж подр. *крезуба женска особа*. – Ун'учето ми се смеј'е што сам стан'ула штр'бла (Јал. Вој).

штрб'отина ж **1.** *окрњени зуби, крезуба вилица*. – Не м'огу да ј'ед'ем сас т'еја штрб'отине, само ост'али к'орење (При). **2.** *окрњена ивица їредмеїа; окрњени їредмеї*. – Кој'е је окрњено, бил'о тањїр, ст'овна или пани'ца, к'ажемо штрб'отина (При).

штрв'ољина ж *їраг їољске крађе (у винограду, бост'ану, башїи, њиви)*. – Їма штрв'ољина у бост'анат, доодїл н'екој нач'јска, а и деца' улазїла (Вој).

шї'ркља се несвр. фиг. *јурїїи на разне сїране*. – Ч'екају г'осје па се с'амо штрк'љају, све да припр'еме како тр'ебе (ВЛк).

шї'рк'ољ м зоол. *обад*. – Штрк'ољат убод'е на м'еко м'есто (Рс). С'а че гов'е-дата напне штрк'ољат и че се разб'егају (Рс).

шт'ула несвр. *їодуїираїи се шї'аїом*. – Поч'е да шт'улам, не м'огу више бези штап (Рс).

шт'улка несвр. шал. *ходатїи са два шї'аїа*. – Поч'е да шт'улкам и ја', како деца'та када се їграју са-шт'уле (Кр).

шї'урка несвр. *їїи сїоро и їри їом се љуљатїи (болесник, сїара особа)*. – Шт'уркам како м'алечко дет'е, ама он'о вїди куд'е їде а ја' не вїдим (Вој).

штуроч'а ж *неїриккладно їонашање*. – Кра'ли су, бїли су се, опив'али су се, штуроч'е голем'е су прајїли (Д-Пг, Вој).

шћѐмбес, -та, -то *ѿрбушастѿ, који има изражен ѿрбух*. – Омалечък бѐше, шћѐмбес и црн у лицѐ (Гњ).

шўборјан м (н.п.). *неко врло лејо цвеће*. – Моја мама и твоја посадиле шўборјан (Гос).

шужбўрчица ж бот. дем. *мала махуна*. – Таја травка праж шужбўрчице и растѐ у жѿто (Вој).

шумљак м *гомила лишића; сѿѿније гране са лишићем*. – Отсѐкал дрвото и откарал га, остало само шумљак (Км).

шурулин м бот. *зељастѿа биљка са широким лисѿовима слична ливадском зељу*. – Шурулин растѐ у планину, од њѐга су и зељаник и чорба подобри него од ливатско зеље (Зс).

шутак столица изр. *висока сѿолица без наслона*. – Башта ми пражеше шутак столице (Рс).

шўш узв. који опонаша шуштање, (н.п.). – Шўш, девојћо, шўшће ли си брала (Соп).

шўши несвр. *одузимаѿи влагу усевима (коров)*. – Шушњарат шўши житата (Соп).

шўшка ж (н.п.). *суво смеће*, в. шўш. – Шўш девојћо, шўшће ли си брала (Соп).

шўшкају му опњцити изр. *ѿосѿаѿи немоћан; с муком ходаѿи, вући ноге*; уп. шўшнули му опњцити. – Шўшкају му опњцити, готѿв је (Рас).

шушљави несвр. пеј. **1.** *бавиѿи се нечасним ѿослом; ѿриѿремаѿи некоме замку*. – Онѿ нешта шушљаве, ѿче да ти подвале (Сук). **2.** *водиѿи (недозвољену) љубав*. – Приметѿмо да она шушљави с њѐга (МЈ).

шўшнули му опњцити изр. в. шўшкају му опњцити. – Чим му шўшну опњцити, чим пѿчне да влачи ноје, остарѐл је, спремил се за смрт (Цр).

шўшпе плњене изр. *ѿуњена ѿаѿрика, врсѿа јела*. – Она си за њу спремаше пѿсне шўшпе плњене (Држ).

шўшће ж мн. *суве сѿабљѿике кукуруза, кукурузовина ѿовезана у сноѿове*. – Шўшће давамо на говѐда, за сваќ дњн нема сѐно (Вр).

шўшу-мўшу изр. *зачас*. – Шўшу-мўшу, па мене низ гўшу (Пс).

шчѐ изр. од шта че *шѿа ће*. – Знам шчѐ бўде (Тм). Шчѐ ми је твојѐ (Зав).

шчетѿрес бр. *чеѿрдесеѿак*. – На голѐмо гѿсје дојдоше шчетѿрес чѿвѐка и свѿѿи станўше у голѐмуту сѿбу (ВЈ).

шчўва свр. **1.** *сачуваѿи; очуваѿи, ѿодићи*. – Шчувала сам туј стоќу, у њу сам гледала (К-Ћу, Зс). **2.** изр. *боже шчуве сачувај боже*. – Боже шчўве од теквѐ але што по свѐт ѿде (Вој).

шчўкује несвр. *набијаѿи*. – Шчўкујем јексѐрат, да ме не гребѐ када сѐднем на столићуту (Пл).

шѣкне свр. *уїлашиїи* и *їако їодсїаїи* на їогрешино їонашање. – Нећи га шѣкне да че га бїју и он побегне, мане стокуту (Зс).

шѣт узв. мачки: *бежи*. – Шѣт, мачко, надвор (Вој).

Ѕ

ѳрбѳси несвр. *ѳрбѳаїи*. – ѳрбѳси кад прїча, не умеје да стане (Зс).

ѳрж м бот. *раж*; уп. рѳж. – Семе од ѳрж малко измеѳамо сас житѳто и посејеѳмо, да їма за јужетїна (Јал).

ѳртѳк м геогр. кратка коса; хум. – Седни гѳре на ѳртѳкат и сачекај ме (Гос).

ѳѳѳ узв. ирон. *да, јесте*. – Че ми га дадеш ли без паре? – ѳѳѳ, кѳј нече, бїју! (Пир).

Јакша Динић

РЕЧИ И ИЗРАЗИ ТРАДИЦИОНАЛНЕ ИСХРАНЕ СТАНОВНИШТВА КЊАЖЕВАЧКОГ КРАЈА

УВОД

О традиционалној исхрани становништва књажевачког краја до краја XX века скоро да није писано. Могли су се наћи спорадични подаци у старијој литератури. Године 1999. Гордана Тешић објавила је у Годишњаку Етнографског музеја бр. 61–62 рад *Традиционална исхрана становништва књажевачког краја*. Рад је етнолошке природе. Ми смо, међутим, нашли за сходно да проблем посматрамо са лексичке стране. Прикупили смо грађу и изложили је у виду речника. Грађа обухвата називе јела, намирница, посуђа, прибора (*Nomina instrumenti*), радњи које се врше приликом припремања и узимања хране, извршиоце радњи (*Nomina agentis*), утицај хране на човека, однос човека према храни и др.

Овде се под појмом *књажевачки крај* подразумева територија општине Књажевац, која има 86 насеља и још пет села на северу, која административно припадају општини Зајечар. Данас се не зна разлог зашто је тих пет села придодато Зајечару.

Књажевачки крај заузима јужни део Тимочке крајине. Простире се дуж целог слива Трговишког Тимока, доњим делом Сврљишког Тимока и долином Белог Тимока до Вратарнице. У северном делу обухвата планину Тупижницу, на истоку западне падине Старе планине, у јужном северне обронке Тресибабе, на западу планине Девицу и Слемен. У целини гледано подручје је брдско планинско. Централни део је котлинаст, а обод је планински и у њему се смењују планине висине од 500 до преко 2000 метара. Котлинасти део је без већих шумских површина, док је планински поглавито шумовит. У котлинама је развијена пољопривреда, док су у планинском делу услови за пољопривреду неповољни, јер тамо постоје шумски појасеви, слаба земља, урвине, вододерине, каменита подручја и сл., а због климатских услова и оно што се посеје не стигне да сазри.

Народна исхрана стоји у тесној вези са географским положајем и економском моћи становништва. Тамо где владају сиротиња и немаштина (планинско подручје) ту је и исхрана слабија, а тамо где је пољоприведа развијенија (котлинасто подручје) и храна је јача и разноврснија.

Исхрана зависи и од елемената духовне културе, што се овде манифестује чувањем архаизама.

Религија је увела знатан број посних дана у години (близу две стотине), што је итекако имало утицаја на исхрану становништва.

Историја показује да се у време турске владавине, па до краја XIX века становништво претежно бавило сточарством, а мање земљорадњом, па су тада основу исхране чинили млеко и млечни производи са мало житарица (претежно пројиним брашном). И поред знатног сточног фонда месо се слабо употребљавало, јер се износило на тржиште.

Следећа фаза традиционалне исхране обухвата период између два светска рата, а овде изложена грађа је из тог периода. Тада су биле заступљене све врсте житарица, при чему је кукуруз задржао доминантно место, такође су се користиле повртарске културе и самоникло биље. Лов и риболов су имали маргинални значај у исхрани.

У структури речника издвајају се групе речи које обједињују сродне појмове:

Јела

Сирова јела: *леб и лук, леб и грозје, красџавице и леб* итд.

Хладна јела: *јајца и сириње, њреџрно, ћисало, сврака, њлцане њуцанће* итд.

Кувана јела: *васуљ, варене вочће, гужвице, дивја риба, зеље-месо, њаџазејна, чалама, џивдељ* итд.

Пржена јела: *њржено, њржена њерца, њрејржен васуљ, њржен њиџер с јајца* итд.

Печена јела: *јајце на ожег, њечено шћенбе, њечена глава, црево на углен* и др.

Печења: *њечено јагње, њечено њрасе, њечено јаре, њечен овњн.*

Пуњена јела: *баба, буџане чуџће, њлњене њоџуџће* итд.

Јела кувана од брашна: *качамак, сиџа, млечница, белмуж* и др.

Јела од кора (јуфки): *баница, ћибаница, ореџњак, џииквеник, зељаник* итд.

Попарена јела: *џоџара, головар.*

Слаткиши су се, сем алве и бомбона, појавили касније, уочи Другог светског рата: *авла, гурабије, салењаци.*

Хлеб (у целом периоду доминира кукурузни хлеб): *бели леб, црни леб, леб од тшолузину, леб с тшикве, момурузница, суво леб* итд.

Жито (кувано): *тшеница, тшеница с млеко, тшеница с о्रेसи, тшеница онак си.*

Ниско калорична храна: *маглоедина.*

Укус јела: *благо, слано, тшисало, блажни, тшуитни, нагорњује, бљуиткаво* итд.

Остаци хране: *аитолак, тшуситине, тшоститружине, раљуитине.*

Аналитички називи јела, као последица архаичности и географске изолованости: *гужвице од винов лис с тшисало млеко, вариво с конитир и сас суво месо, вариво с конитир и сас свињско месо, вариво с конитир и сас кокошку* итд.

Намирнице

Намирнице различитог порекла: *конитир, тшеитлицан, зеље, тшиитер, васуљ, леча, тшриитше, бели бубрези, чоитурија, тшаситрма* итд.

Посуђе

У оптицају је био мали је број посуда, како по избору тако и по количини, на пример, за славу се позајмљују панице и ложнице из комшилука, в. у Речнику *тшаничтин дџн: тшаница, тшувеч, чавчаг, зић, ваган, грне, коитџл, мешајник, тшомитјарник* итд.

Прибор

Скроман је и прибор. Све се јело кашиком или прстима. Виљушка се појавила под крај периода који обухвата овај речник: *ложица, бриитвољ, качамилка, коираља, тшеитирсница, тшлцањ, чукала* итд.

Радње

Радње при припремању хране: *вари, гоитви, забелује, тшуди, меси, раситуди, наврка* итд.

Радње при узимању хране: *куса, тшоиит, глоце, тшослаца, тшолага, чорка, врљи у кљуницу* итд.

Извршиоци радњи: *ашчика, гоитвач, цревар* итд.

Однос према јелу

Мригав, дрчан, лачан, ненаеца, васуљар итд.

Понашање при јелу

Меше, омица, сома, срба, чорља итд.

Изглед човека с обзиром на јело

Аветит, алоитрбоња, тшџенбоња, рниталија.

Сматрали смо за сходно и навођење сировина (животињског и биљног порекла) од којих се припрема(ла) храна у књажевачком крају.

*

Експираторни акценат означен је вертикалном цртицом ('), полугласник (ь) се узбучава као *a*, глас *s* (дз) долази иза *з*.

Употребљавају се и следеће скраћенице:

ауг.	аугментатив	мн.	множина
бот.	ботанички	несвр.	несвршени вид глагола
бр.	број	пеј.	пејоратив
в.	видети	пл. тант.	плуралија тантум
гл. им.	глаголска именица	прид.	придев
дем.	деминутив	прил.	прилог
деч.	дечији говор	рет.	ретко, ређе
ж	женски род	с	средњи род
зб.	збирна именица	свр.	свршени вид глагола
зоол.	зоолошки	трп.	трпни придев
изр.	израз	уп.	упоредити
ирон.	иронично	фиг.	фигуративно
јд.	једнина	хип.	хипокористично
м	мушки род	шаљ.	шаљиво

РЕЧНИК

А

áблка ж деч. *јабука*. – Искам, нáно, áблку. – Не вели́ се, сине, áблка него ја́блка.

авáн м *меџална или дрвена њосуда за ѡуцање, омекшавање и сиињење намирница (бибер, ѡаѡрика, бели лук и сл.)*. – Најден Тáсић је првњи у салó имáл авáн од месинг, донéл га из Београд, инáче ми смо си свé тлцáли у чўтару.

áвет м *изразиѡо неухрањена, мршава особа уѡалих образа*. – Никóдија се напраил на áвет, óд глади.

áвла ж *алва, ѡеѡен алва*. – У нáше салó никуј не праил áвлу. Áвлу е из Палáнку доноси́л Цóка, на магáре и пред шкóлу ју продавáл на ѡáци и на дедéви за ѡни унўци.

áвлација м *онај који ѡрави и ѡродаје алву*. – Нећи пўт су у салó доодили и áвлације, они су носили áвлу и бонбóне у голéм дрвен послужéвник, на главу.

áвлацика ж *жена алвација, жена алвације*. – Седéвка, áвлацика е стáлно ишла с мўжа си Никóлу по вáшари да продавају áвлу.

áвлациче с *деѡе алвације и алвацике*.

áјвар м *јело које се сѡрема за зимницу од самлевених ѡаѡрика, ѡаѡлицана и др. сасѡојака*. – Има куј јáко вóле да едў áјвар, јá не вóлим бьш; дојде ми ѡисал, а и нéма нећи ўкус, а óче и да поплесњивéје.

áјварчьк м *дем. од áјвар*. – И јá би мáлко од áјварчькьт.

áјдўк м *наѡрава за вађење ѡића из буради начињена од дугачке водене чаше, наѡега*. – Код нáс сáмо дéда ўме да нáјде винó с áјдўк.

áкман м *онај који не зна колико му је досѡа кад једе, који само гура у сѡомак*. – Áкман ти е онѡја кујј сáмо áка у мешѡну, па бѡло квó да е.

áкманција м *в. акман, али у ѡојачаном значењу*.

ако́в м ранија мера за *шечности*, око 50 л.

а́ла м онај који много једе, који се не може најесити. – Томислов еде ко а́ла, а мршав ко цвелика.

а́лав,¹ -а, -о који је незасити и неумерен у јелу, који се *понаша неуљудно* *при јелу*, који је *халаљив*. – Ец *убаво*, немој да си а́лав ко Панта Живћин.

а́лав,² -а, -о који је црвен, алев. – А́лаво ко тлчен пипер, то́лко е црвенó.

а́лавштина ж онај који је алав и *нерадник*. – У садње време се *накотиле* гоца́ а́лавштине, *никуј*, *брé*, *нече* да рабóти, а *оче* *убаво* да еде.

алама́н м (мн. аламање) *гоштован*, *ленишина*, *бишанга*. – Све поедоше и попише аламање.

алама́нка ж жена аламан.

аламу́ња м онај који гледа да се другима *придружи уз ручак*, *муфташија*, *гоштован*, *ленишина*; *врдалама*. – Докле ти мислиш да ми ранимо такву аламуњу ко што е онија твој син?

алотрбо́ња м онај који је великог *ситомака*, који има *ситомак* као ала, *прождрљивац*, *уй*. *ненаеца*. – Требе да снесеш гоца́ кое-какво да се наеде тија алотрбоња.

а́мка несвр. *једе* (о *деишеу*). – Ела, Ба́то, да а́мкаш, па по́сле иди да се *играш*.

амка́ње с гл. им. од *амка*.

а́мне свр. *одгризе*, *угризе*; *поједе*. – А́мни квó има, па пуштај о́вце док не опекла же́га.

амњува́ње с гл. им. од *амњује*.

амњу́је несвр. *према амне*. – Амњујеш ли ти нешто од ошвљкът, ел че́каш да га опече́ш за рећи́ју?

а́нбар м *зграда за жишо*. – Плн ни е а́нбар ову́ј го́дин със све, не́ма квó не́мамо.

апа́ње с гл. им. од *апе*.

а́пе несвр. *гризе*, *одгриза*, *одједа*. – Си́не, узни́ леб у леву ру́ку, па си *апи*, а з дэсну кўсај.

апетитно прил. са *апейшином*. – Апетитно га еде, са́мо му пу́ца иза у́ши.

а́пне свр. 1. *одгризе*. – А́пну од ја́блкуту два-три пу́т, па ју врљи, вели *црв́ива*. 2. *фиг*. *поједе*. – Дај да а́пнемо какво е да́л Бо́г, па да се *вачамо* за ра́боту.

апњу́је несвр. *једе одгризајући жишо*. – То́лко е сла́б да ни леб не апњу́је.

а́пољак м *одгризак*, оно *жишо је оситало недоједено од во́шке* и сл. – Немој ми врљаш а́пољци по со́бу него и носи у помија́рник.

а́пољче с дем. од *апољак*.

апољчич м в. *апољче*. – Ајд сџ сложи се и сабѣри сваћи апољчич, па и однеси на свиње.

арчење с гл. им. од *арчи*. – Па тој колко ти гребеш сѣриње, тој е не запантено арчење.

арчи несвр. *проши*, *узима*. – Жѣно, води рачун како арчиш маз, глѣдај да имамо док не стѣгне дрѣга свиња.

ашчија м *кувар на свадбама и другим гозбама*. – За свадбу мора да најдеш познатог ашчију, а не неѣга куји че ти упропасти и ѣдење и свадбу.

ашчија ж *жена ашчија*. – Тој се знае, све ашчије су дебѣле, а овај, брѣ, ем тѣнка, ем убава.

ашчије с *деје ашчије*.

Б

баба ж *сиришије закланог јагѣиѣ или јарѣиѣ наदेвето проѣрженем, сиѣино сецканим тѣанким цреѣцима и ѣигериѣом са ѣиринѣем и заѣинима*. – Баба, па тој е млого добро за ѣдење.

бабѣ несвр. *једе*, *чврѣио једе*. – Бабѣ ко да че му тој трај; нече, јутре че си бѣде пак глѣдан и пак че да тражи да бѣбѣ.

баборка ж *крѣљав и недозрео клиј кукуруза реѣких зрна*. – Кѣд вѣч узрѣју сви момурузи, и несѣ више за пѣчење, ми тѣг ѣдемо та тражимо баборѣе да и пѣѣмо.

баборѣтина ж *ауг. од баборка*.

баборчица ж *дем. од баборка*. – Евѣ ти помами јагѣе с овѣј баборчицу.

бабура ж *сорѣиѣ ѣаѣрике краѣике, а широко, служѣ за ѣуњење*. – Бабуре су се код нас појавиле скоро, па смо и рѣтко садѣли.

бабурка ж *дем. од бабура*.

бабурчица ж в. *бабурка*.

бабушка ж *врѣиѣ беле рибе која живѣи у Тимоку*. – Бабуше, па тој су јако никакве рибе.

бабушчица ж *дем. од бабушка*.

бајат, -а, -о *који није свеж, који је усѣајао (о храни)*. – На овчара јутром тѣре у торбу бајат лѣб и нешто с лѣб и испрачају га с овце.

бајатан, -тна, -тно в. *бајати*.

бајати се несвр. *ѣосѣаје бајати, усѣајао*. – Код нас се лѣб не бајати, ми га ѣдма поѣдемо.

бакал м *бокал*. – Трѣкни чѣс, донеси бакал комињаѣ.

бакалин м *власник бакалнице, радник у бакалници*. – Прѣка, бакалин и Цабља, бакалин билѣ су башта и сѣн.

бака̀лница ж *п̀рговинска радња п̀рехрамбене и осп̀але робе за домаћинст̀во*. – Отиди до бака̀лницу да купиш шићер, машину, љуте бонбоне и за деду цигаре.

бака̀лничка ж *дем. од бакалница*. – Доле на ћушето има една бака̀лничка, у њу све ѐвтино.

бака̀лче с *дем. од бакал*. – Едно бака̀лче винце уз ручк је сасвим доста.

бака̀лченце с *дем. од бакал*.

балон м *п̀рућем оилеиен сп̀аклени суд већих димензија*. – Балон с бело вино се лади у Липов кла̀данац.

балонче с *дем. од балон, мањи балон (2–3 л)*. – Деда Милисов не пооди без балонче вино, море, не без балонче него без балон од пет ћила, на раду.

ба̀ница ж *гибаница*. – За ћибаницу се каже „ба̀ница“ само у онџа краеве куи су били под турско до 1878. годин.

ба̀ничка ж *дем. од баница*.

ба̀шча ж *башиа, п̀оврињак*. – Башче садимо у равниште, где има муљевита земља и где има вода за пољевање.

ба̀шчица ж *дем. од башча*. – Имамо и ми там у рекуту башчицу.

башчованџија м *башиован*. – Назор Газда е бил првњи башчованџија у наш крај.

башчованџика ж *жена башчованџија, жена башчованџије*.

башчованџиче с *дете башчованџије, мали башчованџија*.

бедрица ж *бапак заклане живине*. – Кьд баба крши пиле увек бедрицу даде на Виту.

бедричка ж *дем. од бедрица*. – Деца не би смејала да узимају бедричку, ел там има една кочинка како игла.

бел васуљ м *сорпиа п̀асуља*. – Ми си пестуемо бел васуљ, шерен се слабо раца.

бел дроб м *бела цигерица*. – Бел дроб се дигне на вр воду док се вари.

бел конпир м *кромпир беле боје на пресеку*. – Бел конпир се посрчено вари од друђи конпир.

бел момуруз м *в. бела момуруза*.

бела момуруза ж *врпиа кукуруза белих зрна*. – Одавна е сејана само бела момуруза, жлта е сматрана за сиротињску момурузу, данс се пак углавно сеје жлта момуруза.

бела муруза ж *в. бела момуруза*.

белџ м *бела маса јајеша*. – Деца повише воле да еду, од јајце, белџ него ли жлтџ.

бѣли бубрѣзи м *шесѣиси шѣпројеног или закланог веѣра*. – Душко, ветеринар кд иде да строји вепрѣви донесѣ плну ћесу с бѣли бубрѣзи, па и тѣг пржи, а мѣн гроза да глѣдам, камоли да едем, док це друђи избију едѣечи.

бѣли лѣб м рет. *хлеб од белог ѣшеничног брашна*. – Водио ме стрѣц на пијац да ми купи бѣли лѣб.

бѣли лѣк м бот. *Allium sativa*. – Дњѣс ручува лѣб и бѣли лѣк, нѣ имало друго квѣ, а и јучѣр сам тој ручуваѣл.

бѣли лучѣк м дем. *од бели лук*. – Млад бѣли лучѣк дојде добро мезѣ уз ређију, а мѣж си убаво и поедѣш од њѣга с лѣб.

бѣлија ж *сорѣа ѣшенице*. – Бѣлија е добра да се вѣри за светѣц, а и брашно е од њѣ по бѣло.

бѣлица ж *рана шѣвива белог, крујиног ѣлода, врло слаѣка*. – Едѣа чѣкамо да узрѣју бѣлице да се овѣј годин омѣсимо сѣс сливу.

бѣличка ж дем. *од белица*. – Поѣдо две-три бѣличѣе, бѣш су билѣ добре.

бѣлка ж *сиѣна риба из Тимока, беовица*. – Напѣцам педесѣт-шесѣт бѣлѣе и тој ни томѣн за вечѣру.

бѣлчица ж дем. *од белка*. – Од тоѣлѣе бѣлѣе колкѣ сам дњѣс уватиѣл нѣку бѣлчицу дадем и на маѣе.

бѣлмуж м *јело сѣравѣено од младог сира и брашна у виду ређег качамака, врло је калорично*. – У наше салѣ се рѣтко праѣл бѣлмуж, више су га праѣли горе по планинскаѣа сѣла и по Сврѣѣшко.

бѣло брашно с *ѣшенично брашно коме је, ѣри меѣави, са зрна, најѣре, скинуѣа смеђа ѣкорица*. – Од бѣло брашно смо месѣли лѣб само за светѣц, за Божѣч, за Велигден и за Тројцу, за помали прѣзници смо месѣли лѣб од црѣно брашно, а свађи дѣн смо ѣли момѣрузницу.

бѣло вино с *вино начиѣено од одрѣђених сорѣи грожђа које му дају белу боју (ѣловдина, белина, ризлинг и сл.)*. – Бѣло вино се пије само на прѣзници и кд ѣмамо гѣсти, а свађи дѣн си пијемо комињаѣк.

бѣло цвеклѣ с *сиѣочна реѣа бѣла на ѣресѣку*.

бѣлогѣвѣка ж *гибаница са сиром на ѣовришѣни*. – Белогѣвѣка поѣвише сѣриѣе ѣма озбрѣд, а и тој нѣ бѣгна колкѣ, него ли унутра, у њѣ си.

бѣлогѣвѣчица ж дем. *од белогѣвѣка*. – Немѣј да забарѣиш да од белогѣвѣчицуѣу однесѣш малко и на бабу Рајну.

бѣлокрѣлка ж *сиѣна ѣѣица бѣлих крила*. – Зѣми вѣаѣмо врапѣи и бѣлокрѣлѣе да се мѣж омѣсимо на Божѣч.

бѣлокрѣлѣе с дем. *од белокрѣлка*.

бѣлолѣчење с гл. им. *од белолѣчи*.

белолу́чи несвр. *делује белим луком на неке намирнице.* – Ми месо не белолу́чимо, остаљамо си га онак да се суши, а Изворци кд га обелолу́че не мож се еде од тија мириз.

бибѐр м *бибер.* – Бибѐр, тој скупо, тој се тура у зѐље-месо само за светѝц.

биберчѝк м *дем. од бибер.* – Да ти солнем малко биберчѝк, ега би добил снагу?

биструља́к м *јело које је требало да буде густо исцало је реико и бисиро.* – Вараш се ако мислиш да чу ја да едем овѝја биструља́к.

бла́г, -а, -о *сладак, укусан.* – Благо ко шићѐр. – Јако си бла́г васу́љ свари́ла.

бла́га бу́ба ж *зоол. ѝчела, в. мед буба.*

благачѝк, -чка, -чко *који је ѝрилично сладак.* – Тиквеникав ти испадал благачѝк, мада си могла да му турнеш још малко шићерчѝк.

бла́жан, -жна, -жно *који је масѝан, мрсан.* – Дњѝс е пѐтак, дњѝс се не еде бла́жно вариво.

блажење с *гл. им. од блажи.* – Сѝг је по́с, блажење че да по́чне по Божѝч, ако ѝмамо кво да бла́жимо.

бла́жи несвр. *једе мрсну храну.* – Їма који бла́же и у среду и у пѐтак и не и стра́ од Бо́га.

бла́жи се несвр. *једе се мрсна храна.* – Дњѝс се бла́жи, јутре се по́сти.

блажѝчка ж *слаѝка јабука или крушка.*

блажѝчња́ци м *дани од Божића до Богојављења када се може сваког дана мрсѝти.*

бла́жначак, -чка, -чко, *који је ѝрилично масѝан.* – Ѝбаво едење, само е доста бла́жначко, могла е Милена да му тури помалко ма́з.

блажнѝ несвр. *сладни, има сладак укус.* – Їма едне јаблѝе ћисале, а едне блажнѝ.

бла́жни днѝ м *дани у које се може мрсѝти.* – Сви днѝ од Божѝч до Водице су бла́жни днѝ.

бљу́нтав, -а, -о *в. бљуѝкав.*

бљу́ткав, -а, -о *који је бљуѝав, неукусан.* – Дадоше ни да кусамо неку бљу́ткаву чорбу́, на свадбу́ту.

бо́б¹ м *бот. Vicia faba.* – У садње време се слабо сади бо́б, а сви воле бо́бове питѝје.

бо́б² м *кашасѝо скуван млади, зелени боб.* – Још лани смо кусали бо́б, па сам дњѝс свари́ла па да малко променимо.

бо́бѝк м *дем. од боб.* – Што не кунеш малко од бобѝк да ти раскара тужнинѝ.

бобове питије ж кашасѝо скувана зрела зрна боба, разливена ѝо ѝлиѝ-ким судовима да се сѝегну као ѝихѝије. Кувају се за време ѝосѝова и ѝосних слава. – Код Цѝвгало, на светѝц, прѝвњи пѝт сам ѝл бобове питије, јако су добре биле.

божѝчњак м ѝрасе које се коље за Божић.

бѝза ж освежавајући најѝиѝак од воде, кукурузног брашна и још неких сасѝојака. – Пѝнул би ја ма̀лко и бѝзу, али данѝс се тој више не прѝји, затој мора да пијем шприцери.

бѝзација м онај који ѝрави и ѝродаје бозу. – Пѝра, бѝзација, е едно врѐме имал дуѝан бѝш до школу.

бѝзацика ж жена бѝзација, жена бѝзације.

бѝзичка ж дем. од бѝза. – Во̀лим бѝзичку кѝд је студенá.

боклѝк м ѝубре, смеѝе; уродица у жиѝу. – Мислѝела сам да е Ристѝена нека домаѝица, онó ку̀ната п̀лна с боклѝк.

боклѝчав, -а, -о који је ѝун нечисѝоѝе, уродице. – Од боклѝчаво жѝто лѐб нѐ до̀бар.

боклѝча̀к м зб. од боклѝк.

бонбѝна ж бомбона, тѝврди слаѝкиш. – На̀ ти, па̀ѝо, една̀ бонбѝна.

бонбѝнка ж дем. од бонбона.

боровња̀ча ж ѝечурка која расѝе исѝод борова. – Код на̀с нѐма бѝрови, па нѐма ни печѝрѝе боровња̀че него ѝдемо у Па̀пратну да и та̀м бѐремо.

боровња̀чица ж дем. од боровња̀ча. – Едѝа сам нашѝл нѐколко боровња̀чице.

бра̀в м грло сѝѝне сѝоке (овца, коза). – Чу̀вамо пѐшес бра̀ва ѝвце и двѐ кра̀ве.

бравчѝ с дем. од брав.

брадѝца ж жилице лука којима се он храни из земље. – На лу̀к пр̀во оцечѝш брадѝцу, па га тѝг рѐжеш за у ва̀риво.

брадѝчка ж дем. од брадѝца.

брањѐ с берба. – Помага̀л ни је ма̀лко у брањѐ момѝрузу, ко̀лко да се не рекнѐ да ни нѐ помага̀л.

брашанцѝ с дем. од брашно. – Ако ти до̀јде до̀ста рѐтко, ти му турѝ брашанцѝ, у вариво̀то.

брашнѝнце с дем. од брашно. – Со̀лни га ма̀лко у брашнѝнце, па га тѝг прѝји, да бу̀де р̀скаво.

бра̀шно с на воденици самлевено жиѝо или кукуруз. – Кѝд у ку̀ћу ѝма ма̀з и бра̀шно, тѝг нѐ стра̀шно.

брашњи́в, -а, -о *који је њосуи́ брашном*. – Сав си брашњи́в, ко да си воденича́р.

брза́к м *сорѝа њарадајза која рано зри*. – Велу́ брза́к ћисал, дако е, куј че да чека свети Ра́нђел да узреје на́ш си петлицан.

брисне свр. *њоѝије на брзину, њоѝије одједном*. – А, му насѝпеш шпри́цер, он га брисне док се оср́неш.

брисњу́је несвр. *њрема брисне*. – Са́мо и брисњу́је, шпри́церити.

бри́тва ж *мало, криво сечиво са корицама које се носи везано уз њојас*. – Де́дина бри́тва ем је вр́зана за по́вас, ем је задѣнута за повасѣт, нѣма да ланда́ри и да га уда́ра по колѣна ко код дру́ђи љу́ђе. – Къд че да е ручѣк, ел къд че е вечѣра, де́да извади бри́тву и на сви́ ни одре́же по кома́т ле́б.

бри́твенце с в. *бриѝвица*.

бри́тветѝна ж *ауг. од бриѝва*. – Зна́еш ли ти́ колку́ бри́тветѝну ѝма Љу́ба Ме́чка?

бри́твица ж *дем. од бриѝва*. – Де́те ровѣ да се и на њѣг ку́пи бри́твица, али то́ј не доо́ди у о́бзир, ел мо́ж да се порѣже.

бри́твољ м *ауг. и ѝеј. од бриѝва, сѝара, ѝуѝа бриѝва*. – Ко́ље га с бри́твољ, пи́лето.

бри́твољина ж в. *бриѝвољ*. – Зна́еш ли ти́ колку́ си он бри́твољину ѝма за́ повас?

бри́ше несвр. *једе халаѝљиво, ѝије ѝревише*. – Кво́ да му ту́риш он га бри́ше.

брѣка несвр. *ѝиѝа у неѝио ѝражеѝи ѝиѝо или ѝробајуѝи ѝиѝо*. – Не брѣкај у сваѝи таѝѝр него ѣц из сво́ј.

брѣкан, -а, -о *у који је ѝиѝано, од чега је узимано*. – Ја́ нѣчу да еде́м брѣка-но млекó, ма́чка га брѣкала.

брѣање с гл. *им. од брѣка*.

брѣкне свр. *ѝиѝне у ѝиѝо*. – Брѣкни с ру́ку да ви́диш же́шка ли е вода́та.

брѣњува́ње с гл. *им. од брѣњује*.

брѣњу́је несвр. *ѝиѝа у ѝиѝо с времена на време*. – Брѣњу́јеш ли ти́ овцу́ту да ви́диш о́че ли се ско́ро ја́гњи.

брѣца несвр. *завлачи руку у неѝио да би узео ѝиѝо или ѝробао ѝиѝо*. – Чѣсто брѣцаш у чебрѣто, че ни срѣчено неста́не турѝија.

брѣање с гл. *им. од брѣца*.

бу́ав ле́б м *нарасѝао и шуѝљикав хлеб*. – Бу́ав ле́б мо́ж да испа́дне са́мо од пшени́чно бра́шно, од мому́рузно нѣче.

бубре́жњак м *део заклане живоѝиње у ѝределу бубрега*. – Ко вели́ш, ел да у́знемо едно́ ћило бубре́жњак и едно́ ћило вино́ да замѣзимо док не сти́гне ручѣк?

бу̀ва несвр. *о̀й̀реса мо̀й̀ком њ̀лодове са др̀вѣѣа, жѝшо из класја, зрна из махуна*. – Данѣс бу̀вам орѣси, а лѣтос смо бу̀вали и р̀ж и лѣчу.

бу̀ваљ̀ха ж *мо̀й̀ка којом се шѝо бу̀ва, в*.

бу̀вање с гл. им. од бу̀ва. – За бу̀вање орѣси трѣбу дл̀ји пр̀тови.

бу̀ковача ж *печурка која рас̀те ис̀од букве*. – Бу̀коваче ес да су печур̀е, ал несу како̀ врг̀ани, до̀ду нѣкако пр̀сте.

бу̀нар м *дубока, озидана јама са водом*. – На бу̀нар завачамо во̀ду за пијење и за ва̀рење ва̀риво, а лѣти у њѣга сп̀штамо, нѣчу, ѣдење да се не покв̀ари, а ла̀димо и лубенѝце, лѣтем.

бу̀нарче с дем. од бу̀нар. – Иза онѣј дрвѣо е то̀ј бу̀нарче, ал нѣ знам дал с̀г ѡма во̀ду.

бу̀нцула ж *ко̀шарица ис̀лејѣна у облику ло̀йѣ са ширим о̀вором на горњем делу, омазана изну̀ира говењом балегом, служи за чување зрна̀ших ѡлодова: лѐе, боба, грашка и др*.

бу̀нцулѣтина ж *ауг. од бунцула, с̀ара, ѡкидана бунцула од које је о̀и- ѡаг леј од балеге*.

бу̀нцулка ж дем. од бунцула, мала бунцула.

бу̀тане чу̀ше ж *ѡуњене ѡѡрике*. – „Бу̀тане чу̀ше“ то̀ј се врѣви до̀ле по Тимѣк, окол Мѝнићево, ми си казу̀емо „пл̀нене поп̀ше“.

бу̀чка ж *с̀рава за бу̀кање масла, налик на шмрк, само шѝо је дрвена*. – Код овѣја овам бу̀чка скрѣба сва̀ко јутро.

бу̀чка несвр. *бије масло на бучки*. – Ма̀сло се бу̀чка јутром ра̀но, по ладавѣну.

бу̀чкало с *уну̀ирашњи, вер̀икални дрвени део бучке, на коме се налази ру̀ичасѣи колу̀и који удара у млеко, а који се ѡкреће ручицом ѡреко једне осовине*.

бу̀чкано млеко̀ с *млеко из којега је бучкањем издвојено масло*. – Бу̀чкано млеко̀ до̀де ја̀ко во̀дно и по̀сно, али ми си ку̀само и њѣг.

бу̀чкање с гл. им. од бучка. – Никуј нѣче да ме одмѣни, па ми досадѣло више овѣј бучкање.

бу̀чне свр. *једном бучне бучком, кра̀ико бучка*. – Дѣ, бу̀чни ма̀лко ма- салцѣ, зачас.

бу̀ца ж *бу̀ђ, ѡлесан*. – На с̀риње се вану̀ла бу̀ца, па ни ку̀че нѣче да га едѣ.

бу̀цав, -а, -о *који је бу̀јав*. – Бу̀цав лѣб, а бу̀цаво и с̀риње.

буша м *ситно говече ситаринског йорекла које живи на Ситарој йланини.*

В

ваган м *велики, ливени, мейални суд за кување.* – Ваган, ене га там у пепелиште, млого е тежак да се слўшам с њег.

ваганче с *дем. од ваган.* – Терала сам мужатога да ми кўпи помало ваганче, али он се праи да не чује кво ја врёмим.

ваљуванко м *сорџа йасуља сасвим округлих зрна.* – Едно време беомо варили ваљуванко, после манумо, прејдомо на пешак.

ваљувас, -ста, -сто *који је округао као лойџа.* – Зрната му дојду ваљуваста, па мазна.

варен конпир м *куван кромир.* – Варен конпир се олупи, па се тѓг еде.

варен конпирќ м *дем. од варен конпир.*

варен корен м *куван кукурузни клиј.* – Код нас се корен вари углавно за Мечћин дњн, онак ретко, не волимо варено корење, више волимо печен корен.

варен коренчќ м *дем. од варен корен.*

варен петлицан м *куван зелени йарадајз, закисељен, кад се охлади једе се као салаџа.*

варена јажца с *кувана јаја.* – Кљд нема кво за вечеру баба свари јажца, па на свако дете даде по едно варено јајце.

варена јажанца с *дем. од варена јајца.*

варена тиква ж *кувани комади бундеве.* – Тиква се вари првенствено за свиње, али за промену и љуђе некад едў варену тикву, али оне су меће, па се држу са све корубину на длан и кўсају с ложицу.

варене вочће ж *са венца се скине шака, две вочки (в. вочће) и кува као чорба, једе се са хлебом.* – Волимо да едемо варене вочће, али убрзо по тој пак смо гладни.

варено млеко с *кувано млеко.* – Ми смо ко деца јако волели варено млеко с качамак.

варено цвекло с *кувана сџочна реџа.* – Понекад, али ретко, еде се варено цвекло, за ујину, ел за промену, еданпўт, двапўт годишње, некад и по-често.

варење с *гл. им. од вари.* – Не знам више кво чу за варење.

вари несвр. *кува.* – Снашка вари вариво.

вари се несвр. *кува се.* – Вари ли се васуљат, ел си грнето ћути?

варивѐнце с дем. од *вариво*. – У мњечко грнѐнце, слатко варивѐнце.

вѐриво с *оѝшѝи* назив за свако кувано јело. – У нашу се кућу свѐћи дѝн вѐри нѐко вѐриво.

вѐриво с конпѝр и сас кокѝшку *врстѝа кромѝир ѝаѝрикаша*.

вѐриво с конпѝр и сас сѝво мѐсо *врстѝа кромѝир ѝаѝрикаша*.

вѐриво сас конпѝр и сас свињско мѐсо *врстѝа кромѝир ѝаѝрикаша са свежим свињским месом*.

варивцѐ с дем. од *вариво*. – Добро би билѝ да ѝма нѐко варивцѐ да кѝсне човѐк.

вѐрне свр. *скува нешѝо мало, скува на брзину*. – Чу да вѐрнем малко млекцѐ, кѝлко да придадѐм уз качамѝк.

васуљ¹ м бот. *ѝасуљ Phaseolus vulgaris*.

васуљ² м кувани *ѝасуљ*, најчешће кувано јело у ѝородицама, углавном *ѝразан*, *честѝо ѝосѝан*, *ѝонекад заѝржен*, *реѝко са месом*. – За ручѝк сам сварила васуљ, па тѝ сѝг виѝ какѝв је.

васуљ с мѐсо рет. *ѝасуљ куван са месом, свежим или сувим*. – Васуљ с мѐсо код нас се рѐтко вѐри, мѝжда му се нѐћи пѝт тури нѐка сѝва кочѝна, кѝлко да замирише.

васуљ сас зајтѝн *ѝасуљ заѝржен зејѝином*. – Васуљ сѝс зајтѝн, тѝј не бѝзна кво.

васуљѝр м *онај који радо једе ѝасуљ*. – Виѝа е голѐм васуљѝр, по воли васуљ од мѐсо.

васуљѝк м дем. од *васуљ*. – Васуљѝк, па васуљѝк, ништа без ѝѐга.

васуљѐтина ж *ауг. и ѝеј. од васуљ*. – Овај васуљѐтина ниѝако да се свѐри, мѝра да е поланска.

васуљѝна ж *ауг. и ѝеј. од васуљ*. – Огади ми се више овај васуљѝна.

васуљчина ж *ауг. и ѝеј. од васуљ*. – Свѐћи дѝн васуљчина, ѝма ли, брѐ, и нѐшто дрѝго за ѐдење?

вѝча се свр. *ѝреѝивара се млеко у сир, сирѝ се*. – Купѝли смо сѝриште у влаѝицу, ал млекѝто нѐче да се вѝча. Свѐ лапѝв до лапѝва у данѝшњу трговију.

вѝча сѝриње *ѝоѝсирѝну масу сѝавља у ѝлаѝнѝену, ѝрѝѝену, ѝорбицу да се ѝеди суруѝика*. – Сѝриње вѝчам јѝтром, ел га потсирѝем вѐчером.

вѝша/вашѝа ж *дугачак комад сланине који се скида са заклане свиње*. – Еднѐ вѝше од свињу сечѐмо сѝтно да се вѝри мѝз, а нѐку вѝшу остаѝмо да се сѝши да ѝма наѝиму квѝ да припрѝимо уз ѝгањ.

вѝшица/вашѝѝа ж дем. од *ваша*.

вѝшичка/вашѝѝка ж в. *вашѝца*.

вѐдремез м *йерорез* (< нем. Federmesser). – Ба́ба Милица је имала вѐдремез със црвенѐ корице.

ведрѐнце с дем. од *ведро*.

ведри́ца ж *дрвена йосуда у облику кофе, начињена од дуга и обруча, која служи за доношење и држање воде*. – Ма́ти ни даде́ ведри́цу д-ймо на кла́данац да донесѐмо во́ду.

ведри́чка ж дем. од *ведрица*.

ведрѐ с *дрвена йосуда начињена од дуга и обруча са једном верти́калном дршком, служи за мужу оваца*. – Но́во ведрѐ на кли́н висѝ, текá се ода́вна вревѝло.

вѐзаница ж *веза (о йоврћу)*. – Го́спе купу́ју лу́к на вѐзанице, а ми от-йдемо у гради́ну и наскубѐмо си колко́ ни тре́бе.

вѐзаничка ж дем. од *везаница*. – Еднá вѐзаничка црвени́ лу́к тријес дина́ра, па доклѐ че ми́ да догу́рамо?

веја́ње с гл. им. од *веје*.

вѐје несвр. *чисти́ жиѝо или друге зрнасти́е йлодове уз йомоћ веѝра*. – Узѐла сам да вѐем васу́љ, оно́ ветрѝк ни да ћу́не.

вѐјне свр. *зачас извеје*. – Ре́ко бѝћи да вѐјнем ле́чуву, али се завати́ у дру́гу ра́боту.

верѝђе ж *ковани ланац великих, дугачких алки, обешен над огњишѝем о верижња́к, служи да се о њих обеси коѝао над ваѝром*. – Верѝђе ни е пра-йл Ко́де Циганин, он и и закачи́л го́ре на верѝжња́к.

верѝжице ж *мале вериге*.

верѝжња́к м *йоѝречна гредица у оѝаку о коју су вѝшају вериге*. – Верѝжња́к мо́ра да бу́де поста́ен повисоко у оѝак да га не би завати́л не́ћи пла́мен.

верѝше ж дем. од *вериђе*.

вѐт, -á, -ó 1. *који је избледео, изгубио боју на сунцу, на киши, који је изношен, који је сѝар и йрилично йохабан (о одећи, йтканини)*. – Овѐј ми дрѐе јако́ вѐте, йска си купим но́ве. 2. *који је убледео, ослабио (о сѝаром човеку)*. – Стану́л ми не́како вѐт у лице́. 3. *који је извеѝрео, исхлайио, изгубио јачину (о йићу)*. – Вино́ му не́кво вѐто. 4. *који је йосѝан, без укуса (о јелу)*. – Да́доше ни да ручу́јемо, ал вариво́то би не́какво вѐто, не́благо.

вечѐрка несвр. *деч. у дем. значењу од вечера*. – Вечѐркај, си́не, вечѐркај.

вечерува́ње с гл. им. од *вечеруе*.

вечеру́е несвр. *вечера*. – Се́ди да вечеру́емо. – Вечеру́јте, па ле́гајте.

видовка ж *крушка која зри око Видовдана (најранија крушка)*. – Къд презре́у цре́шне тѝг сти́зају кру́ше видовће, си́тне су, али су бла́ђе.

видовчица ж дем. од *видовка*.

вијјала ж сорџа мирисног грозжђа од којег се добијало врло ојојно вино. – Вијјала се више не пестује.

вијенá ђибáница ж гибаница код које је свака кора, ѿошџо је надевена сиром, машићу и јајима, увијена у ѿсебан колуџи. – Сви се радуемо кд мати праи вијену ђибáницу.

викне свр. брзо, хитро, муњевито одсече, фикне. – Здравко зачас викну главу на пилето.

викњује несвр. ѿрема викне.

виљушка ж виљушке у оно време скоро да нису биле у уѿошреби, све се јело кашиком или ѿрсџима.

виљушчџтина ж ауг. од виљушка.

виљушчица ж дем. од виљушка.

винџи м који више воли вино него ракију. – Влада е више винџи, рећију слабо мари.

вирае несвр. расџе, усџева. – У туј ладавину ништа нече да вирае.

влаша ж флаша, боца. – У есен ни трџбу гоца влаше за петлицан и попушчице.

влашица ж дем. од влаша.

влаширан петлицан м исецкан ѿарадајз са зачинима сџављен у флаше за зиму. – Влаширан петлицан је јáко благ за едење, ел дојде проћисалан и малко џутни.

воденџи м мн. јесење, водене крушке.

вода ж вода је ѿровидна џечност ѿ која образује реке, језера, океане и кишу. Она је главни сасџојак флуида живих бића. Без воде не би било живиџа.

воденица ж зграда над водом са уређајем за млевење жиџа. – У наше салó су имале чџтри воденице: Манастџрска воденица, Пашина воденица, Гóрња воденица и Дóљња воденица.

водџина ж ауг. и ѿеј. од вода. – Пришлá големá водџина, па ни потопила градину.

водџа ж дем. од вода.

водџка ж в. водџа.

водурина ж ауг. и ѿеј. од вода. – Из онуј њиву у Валугу, после по ћишу, водурина се цџди недељу дана.

водурљак м много воде, много лоше воде. – Питуеш за Живуџина гдџ е, ене га дóле, изврљá водурљак из подрум.

водурљив, -а, -о који је ѿун воде. – Сварила неко водурљиво вариво.

вочће ж мн. *воће (јабукe, крушке и др.) сечено не кришке, низано у венац и сушено њод чандијом, једе се зими или се кува у облику комјоџа.* – Баба е јучер цепила вочће од јаблће, а дњњс узела да цѣпи круше.

вочице ж дем. *од вочће.* – Сварила сам малко вочице да кусну децава.

врапци м мн. зоол. (јд. *врапц рет.*) *врайци и друге сийне ийичице (синице, белокрилке и сл.) уловљене за време Божићног џосџа, нанизане на ируиш и сушене њоред огњишиа, служе да се на Божић ујуџиру њима омрси чељад.*

вргањ м *сорџа њечурке.* – У наше салó ретко расту вргањи, најде се по нећи. Тој се раца гóре по планинскава сѣла.

врлина ж *хоризонџиално окачена моџка за џаваницу, о коју се веша месо ради сушења.* – Неће мачка сланину од високу врлину.

врлинка ж дем. *од врлина.*

врљи у кљуницу изр. *џоједе нешиџо.* – Чекај, брѣ, стани да врљимо прво нешто у кљуницу.

врџиваган м *онај који сџруже џоследње осџаџке јела из вагана (шерџе, лонца).* – Врџиваган је онија куји је за ручк остал најгладан, па да си доеде.

врџиваганче с дем. *од врџиваган.* – Дедино врџиваганче.

врџтук м рет. *дуручак.* – Кво чемо за врџтук?

врџтукување с гл. им. *од врџџукуе.*

врџтукуе несвр. *доручкуе.* – Манул се да врџтукуе, óче, вели, да смали ћилажу.

врчва ж *велики земљани ћуџ за џуриџу.* – Наплнили смо две врчве с ћисале краставичће.

врчвица ж дем. *од врчва.*

вршачи м мн. *радници на вршидби.* – Кьд дојде вршалица зберемо вршачи и зачас овршѣмо жџто, а балон вино џде од вршача до вршача.

вршњак м *лимени џолулоџиасџи џоклоџац за цреџу.* – Вршњак се напали над óгањ, па се тџ тура на црепњу и још се озбрд посџпе сьс жар.

вршњаче с дем. *од вршњак, мали вршњак.* – За малу црепњу, мњечко и вршњаче.

вџгне несвр. *навлачи влагу.* – Турџ цац с брашното на суво место да не вџгне.

вџдица ж *удица за ловљење рибе.* – Вџдице несџ имале у онџ време, рибе се вачале с рџе, с мреже, сьс слепаџи и с друго.

вџдичка ж дем. *од вџдица.*

вџне свр. *сукне; џројури.* – Води рачун да не вџне пламен да ни не изгорџ мѣсо у óцак. – Вџну покре мѣн.

вурне свр. *нагло избије, сукне, уї. вуне.* – Къд подигнеш вршњак из црѣпњу вурне жешчина.

вурѹна ж *фуруна, ѿѿ.* – Код нас, по сѣла, нѣма вурѹне да се у њї печѣ лѣб.

вурунциѿѿи, -ска, -ско *који је са фуруне, са ѿѿкаре.* – Вурунциѿѿи лѣб. – Жѣжак лѣбац вурунциѿѿи.

вучија ж *верѿикално буренце за ѿуршију са уским, ѿолумесечасѿим ѿпрорезом, колко да ѿрође шака, на горњем дну.* – Туршија из вучију се вади ѹпролет, къд се поедѣ онѹј из чебър.

вучија ж *дем. од вучија.*

Г

гагрица ж 1. *семенка у зрну грожђа.* 2. *жииѿни жижак.*

гарде ж *сѿрава за ловљење рибе у реци исѿлеѿена од ѿанког ѿравог ѿрућа, ѿрске, коноѿѿиних сѿабѿика и сл. која се ѿосѿавља на брзак ѿако да у њу уђе риба, а не може изаћи.* – Дѣда Лѣка Маца е бил вѣш да намѣшта гарде. Он тој работѿл нѣчу.

глава у шћенбѣ *ѿтелећа глава у шкембеѿу реѿко је ѿракиѿикована у оно време, само у неким случајевима је ѿриѿремана, јер је ѿо било скуѿо јело, а и није било мајсѿора да га наѿрави.*

главѿица ж *жииѿни ѿпаразиѿ у виду гљиве.* – Од онѹј стрѿн, од кѿм ѿлогу, пшеницу ватила главѿица, че остѿнемо без лѣб овѹј гѣдин.

гладјосување с *гл. им. од гладјосуе.*

гладјосуе несвр. *губи снагу гладујући.* – Дојдѣ смрзал се, гладјосѿл, сцѣпен.

гладјоше свр. *онемоћа од глади.* – Гладјосѿл од немѿње, а немѿње му дошлѣ од леѿствување.

гладначък, -чка, -чко *који је ѿрилично гладан.* – Ел ми гладначко детѣ?

гладнѣе несвр. *гладни, ѿосѿаје гладан.* – Стѿлно сам гладан, па сам и нѣчу почѣл да гладнѣем.

глѣтав, -а, -о *који је гњѣцав, сиров.* – Давѿли су ни нѣћи глѣтав лѣб, ко на робијаши.

глецѣсан, -а, -о *који је ѿревучен глеђу.* – Сѿриње мѣра да држиш у глецѣсан сѹд, инѿче че да се поквѿри.

глодање с *гл. им. од глоце.*

гло́дне свр. 1. *глодањем оџкине комад меса са косџи.* – Гло́дну кочџину-ту два-три пџт и о́стаи ју, а то́лко ме́со оста́де на њџ. 2. *џеј. џоједе неџџо на брзину.* – Гло́дни кво џма да неси бџш наште́ срце.

глођи́ње ж мн. *џлодови глога, глогиње.* – Че да до́јде вре́ме кда́ че да еде́ш глођи́ње, али ни то́ј не мо́ж да на́јдеш.

глођи́њеће ж дем. *од глођи́ње.*

гло́тан ле́б м *хлеб од џшеничног брашна у коме има досџа уродице, коуола.* – Гло́тан ле́б до́јде ја́ко црн, а и го́рак је за едење.

гло́цка несвр. *сиџно глође.* – Гло́цка едну́ ча́чкалицу ве́ч два́ са́та.

гло́цне свр. *џоједе, џоједе џџо мало на брзину, уџ. глодне 2.*

гло́це несвр. *глодањем скида месо и рскавицу са косџи.* – Во́ја во́ли да гло́це кочџине, тека́ се, вели́, зали́ма.

глоца́ње с гл. им. *од глоце.* – Глоца́ње кочџине.

глі́т м *гуџљај.* – Ако би имало ма́кџр еда́н глі́т ређи́јица, билó би ја́ко добро́.

глі́та несвр. *гуџа.* – Глі́там ле́кови за вруштук – не́ма бо́ље, глі́там ле́кови за ручџк – не́ма бо́ље, глі́там ле́кови за вече́ру и тџг не́ма бо́ље, и реши́ да и ви́ше не глі́там, па не́к бу́де како́ о́че.

гліта́ње с гл. им. *од глі́та.* – Од то́лко гліта́ње ле́кови врти́ ми се у гла́ву.

гліта́ч м *онај који гуџа.* – Сџг се сви́ претвори́ли у гліта́чи, ни́куј не́че да жва́ка бе́ли лу́к.

глі́тка ж дем. *од глі́.* – На ње́г до́ста еднá глі́тка винце́ и о́дма е распо́ложен.

глі́тка несвр. у дем. *значењу гуџа.*

глітње́ва несвр. в. *глі́та.* – Бре́, Во́јо, ода́вна те не́сџм виде́л, глітње́ваш ли помáлко ређи́јицу?

глітње́је несвр. *гуџа џонекад.* – Глітње́је по ма́лко млекце́, али дру́го не окуше́ва.

глітоња́к м в. *глі́.* – Че ти ста́не глітоња́к у гу́шу и на те́б.

глітоња́че с дем. *од глі́тоња́к.*

глітоња́чич м дем. *од глі́тоња́к.*

глува́ра ж *врџа џечурке.*

гме́чен конпџр м *куван, џа гњечен кромир док се са зеленим луком џржи у џигању, ресџован кромиџр.* – Гме́чен конпџр е добџр док је то́пал, кыд остудене́е изгџби сла́с.

гму́ра несвр. *зарања џџо у џечноси́ (воду).* – Мо́ра га гоца́ гму́раш до́р га опе́реш.

гмура́ње с гл. им. *од гмура.*

гмѹрне свр. *гњурне, загњури.* – Гмѹрнеш га мálко у вóду кóлко да га опереш од зéмљу.

гњáса несвр. *много једе, ѿуни сѿомак.* – Глéдај га Тóза какó гњáса, кољћи зáлози тѹра у ўста.

гњасáње с гл. им. од гњаса.

гњáсација м ѿеј. *онај који много једе.*

гњáсне свр. *мало ѿоједе.* – Гњáсни којѿ зáлог.

гњетé у меши́ну пеј. *једе.* – Прéцве мóра да гњетéш нéшто у меши́ну.

гњетé у ўста силом *једе, једва сѿавља залогаје у усѿа.* – Видим га не еде́ му се, сѿилом гњетé зáлози у ўста.

гњѿје несвр. *гњили.* – Оскóруше гњѿју окол Гмѿтровдан.

гњѿл, -а, -о *који је гњио.* – Гњѿле кру́шће из турши́ју.

гњила́ч м *сорѿа крушке која је добра за јело кад угњили.*

говедáр м *сиѿина риба која живи ѿо дну реке.*

говéдо с *говече.* – Гдé си запéл ко говéдо?

говéцина ж *говеђе месо, говедина.* – И од говéцину се пра́и пастрма́.

говéцинка ж дем. од говéцина.

гóен, -а, -о *који дебео, који је угојен.* – Тóла е гóен човéк, ѿма га преко стó ћила.

голéма ложѿца м *велика дрвена кашика која углавном служи за мешање жиѿа док се кува, за славу.* – Голéма ложѿца прéцве висѿи на чивил́к, ба́ба ју зѿима сáмо кѿд вáри пшени́цу за светѿц.

голéма пани́ца м *велика земљана или дрвена чинѿја из које куса цела ѿородица.* – Из голéму пани́цу кўсамо кѿд смо свѿи на руч́к, она́к си еде́мо из пóмалу пани́цу.

голéми котѿл м *велики бакрач за изузетне ѿоѿребе (кување сланине за масѿи, ѿреѿакање вина и сл.).* – Голéми котѿл, кѿд е пл́н, не мóж га нóси ед́н човéк него двојца, на чобрња́к.

Голéми постѿ ѿосѿи ѿред Ускрс.

голéмо грне с *велико земљано грне које служи за кување јела за свадбе, славе и сл.* – У голéмо грне се вáри зéље-месо, из нѿг је оно́ најблагó.

головáр м *удробљен суви хлеб ѿосуѿи ѿуцаним орасима, ѿа ѿреливен врелом водом. Једе се кашиком.* – Кѿд напрáе головáр мѿ се рáдуемо, ал си пóвише вóлимо пóпару.

головарч́к м дем. од *головар.* – Доредѿ се и јá да кўснем мálко од *головарч́кѿт.*

гологлáвка ж в. *гологлавник.*

гологлáвник м *јело од кукурузног брашна, зéља, јаја, сира и масѿи.*

гологлáвче с дем. од *гологлавка/гологлавник.*

горни невр. *испољава донекле горак укус*. – Горни ко на краставицу дупе.

горња кориџка ж *горња кора хлеба*. – Нећи пут ми поблага горња кориџка, нећи пут дољња.

горчуљаџ м *оно што је горко*. – Пије нећи горчуљаџ, од мешину.

господин пасуљ м *ирон. за скуван пасуљ*. – Паџ је на остал стигал господин пасуљ.

гостира несвр. *ужива, проба, густира*. – Гостира каву на тарасу.

готваљ м *дрвена кашика за кување, варјача*. – Детенце, буди мирно да те не ударим с овја готваљ.

готваљња ж 1. *варјача*. 2. *жена која гоџови ручак, куварица*.

готвач м рет. *кувар*. – Чича Велимир е бил готвач на њину свадбу, јако е убаво уготвил сва варива.

готвеније с в. *гоџено*.

готвено с *оџиџи назив за свако кувано јело*. – Требало би да едеш и нешто готвено, а не само леб и сланину.

готвење с гл. *им. од гоџви*. – Свићи дџн готвење, на вр главу ми излезло.

готви несвр. *кува ручак*. – Не знам више какво чу да готвим, све ни се оело.

гра м *скуван зрели грашак*. – Гра се код нас ретко вариџ, ел се слабо раџал, а и несмо бџш били лачни на њег.

граџина ж *баџиџа, џовриџџак*. – Наџа е граџина у муљаџ, покре Тимок.

граџинари м мн. *незвани гости на свадби, који у граџини испред куџе чекају да им се изнесе јело и џиџе*. Неџад су дрски и најадни.

граџинџа ж дем. *од граџина*. – Ёмамо едну граџинџу и у Црнополье.

граџинџи м мн. в. *граџинари*.

граџинџе с дем. *од граџина, мала граџина*. – У сало у гоџа коју куџу, напред испред њу, ёма граџинџе посадено с цвџџе.

граорџа ж 1. *кокоџка грахорасџог џерџа*. – Една граорџа, една голоџиџа, една чулуманџа и пет онакве си кокоџџе, тоџко ёмам. 2. *врсџа џраве коџа се гаџи за сџочну исхрану*.

грашџак м *скуван млади грашџак*. – Млад грашџак је слабо варен, чуван је да узрее да ёма за зиму и за семе.

гребе несвр. *каџиком с врха, џанко гребуџи, узима што*. – Гребем сџриџе озбрд на помалко, та да подлго траје.

грџљан м *горџи део доџних дисаџних џуџева заклане живоџиџе*. – Овчи грџљан се вари заедно сас дрџб, па се после сви отимају куџ че га узне, ел воле кд им рџска под зуџи.

гр̄не с земљани лонац рађен на лончарском колу, служи за кување хране *йоред огњишиша*. – Свако јутро гр̄не васуљ уз огњиште. Квоч друго?

гр̄ненце с дем. одгрне, мало грне. – Протекло малано гр̄ненце, йска да се купи ново.

гр̄ниште с *ауг. и йеј. од грне*. – Ене, онам у ћуше потрошена гр̄ништа колко ти ћев.

гр̄оз м *грозд*. – Пројде баба Јованка, носи гр̄озје у котарку, па ми даде едан гр̄оз.

гр̄озџк м дем. од *гроз*.

гр̄озина ж *йеишељка грозда*.

гр̄озје с *грожје*. – Отоше у лозје да наберу гр̄озје.

гр̄озје и леб обед од *грожја и хлеба*. – Јутром си убаво поедем гр̄озје и леб.

гр̄озјенце с дем. од *грозје*. – Сврну у лозје та позоба малко гр̄озјенце.

грува несвр. *једе, много једе*. – Грува како вол.

грување с гл. им. од *грува*.

груда ж *грудва нечега*.

груда масло *масло шек извађено из бучке, грудва масла*. – Къд се груда масло извади из бучку тури се на студенó да мџ да потрае и до јутре.

груда сирине *грудва сира извађена из йорбице за цеђење*. – Чим се груда сирине извади из трбальћу одма мора да се усóли, иначе нече да опстане.

грутка ж дем. од *груда, мала грудва, грудвица*.

грутка шићерџк и леб *коцка шећера и хлеб као оброк*. – Грутка шићерџк и леб су понекад ужина за децу.

гужвице ж мн. *сарме, уй. увијалће*. – Гужвице йма разне, али најбоље и најчесте су онеј увијене у лис од ћисало зелье.

гужвице од винов лис *сарме увијене у винов лисй*. – Гужвице од винов лис се прае упрóлет пре него што се прскају лозја.

гужвице од винов лис с ћисало млекó *сарме од виновог лисй са киселим млеком као оброк*. – Млóго су добре гужвице од винов лис с ћисало млекó, без млекóто не би биле тóлко блађе, онó и праји та су разговетне.

гужвице од ливацко зелье *сарме увијене у лисй ливадског зельа*. – И гужвице од ливацко зелье су добре, али не тóлко колко онеј од винов лис.

гужвице од ливацко зелье с ћисало млекó *сарме од ливадског зельа са киселим млеком*.

гужњак м *задњи део дебелог црева заклане живоишње*. – Гужњак се не еде, он се врља на куче.

гулја ж *йрокель Brassica oleracea gongylodes*.

гурáблије ж *врста колача, гурабије. Гурабије су први колачи који су ушли у ујошребу и то непосредно пред Други светски рат, али су управљене само у добросиојем домаћинствима.*

гус васуљ *гусио скувани пасуљ, пребранац.* – Гус васуљ се вари Бању вечер и за посан светљц, онак си кусамо ретак васуљ.

гусџк м *мужјак гуске, гусан.* – Њин гусџк јури ђаци кд се врчају из школу.

гуска ж *Anser, гуска је род птица средње величине из породице пловки.*

гушча јајца *јаја гуске.* – Гушче јајце е поголемо од свако друго јајце, од едно мож да поедеш.

Д

дави се *несвр. много једе, дави се у јелу.* – Ед ко љуђе што еду, не дави се.

давоше се *несвр. у ауг. значењу дави се.* – Не да еде него се давоше у едењето.

далап м *орман за судове и хлеб закачен за зид.* – Далап е закачен високо да деца не мож да довану леб него кд су гладна да искају.

далапче с *дем. од далай.*

данце с *дно суда.* – Тече доле на данцето, цибанат.

дашчица ж *леио обликована мања (око 30x20 см) букова даска са дршком на којој се сече лук и друго поврће при припремању јела.* – Кд наана вари вариво она сече лук на прс, не узима дашчицу.

двапут на еданпут *изр. у овом случају при обеду на један залагај хлеба дођу две кашике јела, иначе је уобичајено да на један залагај хлеба дође једна кашика јела.* – Кад се свари у поголемо грне вариво баба рекне: Кусајте двапут на еданпут, има још.

двапут препрјуван *пасуљ који је куван на заиржен, заштим два пунта подгреван и сваки пунта заирживан.*

двизџц м *двогодишњи ован.*

двизе с *дем. од двиска, прошлогодишње јагње.*

двиска ж *прошлогодишње јагње.* – Двиска се ојагњила, дако не требало, требало е да се јагњи топрв надогодин.

двожлче јајце с *јаје са два жуманца.* – Најде се и понеко двожлче јајце, ал не толко често.

дебелаче ж *мн. сорти шљиве.* – Дебелаче несуд толко блађе ко мацарће, али су добре за воче.

дивја́ рѝба ж *јело скувано од киселог куйуса, у свом разблаженем расолу, са додашком другог киселог њоврћа. Кува се зими и у рано њролеће.* – Куснеш дивју рѝбу кòлко да се каже да си ручува́л.

дивја́ свиња́ ж *шумска животиња Sus scrofa.* – Дивја́ свиња́ има óпасни зуби, могла́ би те исцрѝвчи кьд би те кòмнула.

дивја́чка ж *дивља воћка.*

длба́ло с *алашка за дубљење дрвених кашика, уѝ. узимало.*

длба́лце с *дем. од длбало.*

доване свр. *руком убере ѝлод воћке.* – Óч ли да ти дованем дуњу?

дованут, -а, -о *који је руком убран (о ѝлодовима).* – Тој су довануте ја́блће, несѝ зби́ране пòзам.

доварен, -а, -о *који је докуван, сасвим скуван (чешћа је уѝоѝреба са негацијом: недоварен).* – Васу́љ чѝсто остане недоварен, ел су нѝка зрна доварена, а нѝка недоварена.

довари свр. *докува, скува до краја, ѝоѝѝуно скува.* – Настóвуј на грне-то да се довари, па га тѝг запржу́ј.

довару́е несвр. *ѝриводи крају кување.* – Бѝте стрпљиви, еве довару́ем га.

дóљња корѝчка ж *доња кора хлеба.* – Ја́ пóвише во́лим дóљњу корѝчку од лѝб.

домазлѝк м *домазлук, ѝрийлод.* – Оста́љамо дѝвет ја́гњету за домазлѝк.

домазлѝчич м *дем. од домазлѝк.*

досѝпе свр. *досѝе.* – Кьд вода́ намалѝе у грне, ја́ га досѝпем.

досѝпне свр. *досѝе, досѝе мало.* – Час, час, па му досѝпни ма́лко во-ди́цу.

досипњува́ње с *гл. им. од досипњује.*

досипњу́је несвр. *ѝрема досипне.* – Досипњу́еш ли тѝ грне́то, ел си са́мо глѝдаш у главнѝе.

досипува́ње с *гл. им. од досипује.*

досипу́е несвр. *чѝсто досипа, долева.* – Досипу́ј грне́то óваг-óнаг да ѝма квó да кúсамо.

досóли свр. *дода со у неѝѝо ѝѝо није довољно слано.* – Прóбај га на сòл, па ако нѝ слано тѝ га досоли́.

досољу́е несвр. *ѝрема досоли.* – Немóј га ѝдноман досољу́еш ч га пре-сòлиш.

доспѝе свр. *надође (о ѝѝѝѝу).* – Оста́йла сам тѝсто да доспѝе и док онó доспѝе чу да тр̀кнем до прода́вницу за сòл.

доспѝу́е несвр. *нарасѝа, надолази (о ѝѝѝѝу).* – Замесѝла сáм га па сáм га прекрѝла да доспѝу́е, ако óче.

дошъл до умирачку изр. *дошао је ѿред смрѿи*. – Дошъл до умирачку од глади, не од друго.

драње с гл. им. од *дере*. У раније време кожа са заклане свиње скидана је дерањем, јер је била ѿѿребна за оѿанке. У новије време заклана се свиња шури врелом водом, а кожа се накнадно скида у каишевима, суши и ѿѿом уѿѿребљава за јело; кува се са ѿасуљем, куѿусом и сл.

дрва с дрва ѿриремљена за кухињу. – Нацѿепим дрва за цѿлу недељу да ѿма жена на квѿ да вѿри вѿриво, а не да се оѕрча – ѿма ли, нема ли.

дрвена ѿибѿница ж *гибѿница* од две дебеле коре са неѿиѿо сира и масноће међу ѿима. – Къд не знам квѿ чу за вечеру, ја зачас прајнем дрвену ѿибѿницу.

дрвена ложѿца ж *дрвена кашика*. Израђује се од клена. Има их разних величина. – И ми смо кусали з дрвене ложѿце.

дрвена пѿница ж *чинија* од дрвѿѿа, рађена на ѿракси. – У дрвену пѿницу се тлчѿ млад бѿли лѿк да се напраѿи ѿисало.

дрвене питѿје ж в. *бобове ѿиѿије*.

дрвнѿчи м *незвани гѿѿи* на свадби, који ѿседају на дрвник и ѿраже да им се доноси јело и ѿиће; могу биѿи врло незгодни, уѿ. *градинари, градинѿи*.

дрвцѿ с *ѿиѿѿиѿ* на који се наѿѿакне комад меса или сланине и ѿринесе ваѿри да се ѿече или разгреје. – Натѿкнем мѿлко сланинку на дрвцѿ, па ју уз ѿгањ припрлим да замирише чѿк у комшилѿк.

дрѿће ж мн. *ѿлодови дрена, дрењине*. – Пѿкмез од дрѿће дојде наѿисел, затѿј га рѿтко праѿимо.

држѿ сѿто изр. *сѿвара осећај сѿѿосѿи*. – Накѿсам се васуљ да ми држѿ сѿто, а къд кѿсам чорбу ко да несѿм ѿл.

дрѿб м *ѿигерица* заклане живѿѿиње. – Дрѿб бѿли и црни свѿре се, исечу на зѿлѿзи, измѿшају сѿс сѿтно сѿцкан зелѿни лѿк и еду ко прѿдјело или ко мезѿ уз реѿију.

дробѿк м дем. од *дроб*. – За врѿштук узѿ мѿлко од дробѿк.

дрѿбено с *ѿечно јело* у које је удробљен хлеб. – Стѿри лѿѿје, нарѿчито куји су беѿа зуѿби, пѿ вѿле дрѿбено него да кѿсају вѿриво с лѿб.

дрѿбено млекѿ с *удробљен хлеб* у млеку. – Дрѿбено млекѿ е здравѿо за ѿдење.

дрѿбење с *исѿѿо ѿѿѿо* и *дрѿбено*.

дрѿби несвр. *кида хлеб на сѿѿине комаде и сѿуѿѿѿа га у неко ѿечно јело*. – Дрѿбим лѿб за у пѿпару.

дрѿбне свр. *зачас надрѿби, мало надрѿби*. – Ако те пѿри чорбѿта, дрѿбни мѿлко лѿб у ѿѿ, онѿ це пролѿди.

друга вода ж *при кувању йасуља и друга вријућа вода се йросиџа, уџ. йрвња вода.*

дрчан, -чна, -чно *који је халайљив.* – Млòго си дрчан на едење, це угòиш ко вепър.

дрчла ж *она која је халайљива.* – Вџдиш ли колкú е сáдњицу заврзала онај дрчла.

дубар м *йањ на коме се сáйшаром или секиром сече месо.* – Дџда напрайл дубар на ногарџ да на њџг лџсно сечџ мџсо сџс сећџру, кџд се закòље свиња.

дубарџна м *ауг. од дубар, велики дубар, сáйшар дубар.* – Дубарџната се йма расцџпи ако пòјако удáриш сас сећџру док трòпаш мџсо.

дубарчџк м. *дем. од дубар.*

дúдови м *йлодови дуда, дудинке, дудиње.* – Дúдови се зовú мангúпска рана.

душџчина ж *мајкина душица (као зачин).* – Васúљ се не мòж замџсли бџз душџчину.

душџчинка ж *дем. од душичина.* – Ú прсти му тúрим душџчинку, кòл-ко сáмо да замирџше.

Ђ

ђеврејше се свр. *залџи се јело за дно суда, йриликом кувања, да се јџдва може очисџиџи.* – Ђевреисáла се сливова комџна за дно казан и не мòж се острúже.

ђеврџк м *йекарско йџциво у облику колуџа.* – Ђеврџк, тòј не ймáло у салò.

ђердан м *округли лицидерски колачићи нанизани у џердан, које момџи куџују девојкама на вашарима.* – Ако девојђа нòси џердан окол шџју, сви ју питујуу кúј јуј га купџл.

ђерданчџк м *дем. од џердан.*

ђџба ж *дем. од џибаница.* – Óч ли, сџне, мáлко џџбу?

ђџбаница ж *гибаница, коре наизменично ређане и надевانه смешом од јаја, сира и масџи, йџче се у цреџуљи.* – Одавна се џџбаница ела на крај ручџк, кџко послáстица, сџг се едџ прво џџбаница, па се тџг кúса вáриво.

ђџбаница с вџшње *гибаница са надевом од вишања.* – Вòлим џџбаницу с вџшње затòј што е прòфисална.

ђџбаница с јáблђе *гибаница са надевом од јабука.* – Ђџбаница с јáблђе е јáко бláга, ал кџд се у њú тúри пòвише шићџр.

Ћиба̀ница с лива̀цко зѣље *гибаница са надевом од ливацког зеља, сира, јаја и мас̀ти.*

Ћиба̀ница с мѐсо *гибаница са надевом од меса и других сас̀тојака: мас̀ти, сира, јаја.*

Ћиба̀ница със зелѐни лу̀к *гибаница са надевом од њразилука и других сас̀тојака: мас̀ти, јаја, сира.*

Ћиба̀ница със каврму̀ *гибаница са надевом од кавурме.*

Ћиба̀ница със чва̀рци *гибаница са надевом од чварака и других сас̀тојака: мас̀ти, сира и јаја.*

Ћибанича̀р *м онај који воли гибаницу.* – Свѣта е голѐм ыибанича̀р, он би ел са̀мо ыибаницу, кѣд би има̀ло.

Ћибанича̀рка *ж она која воли гибаницу.*

Ћибаничѐтина *ж ауг. и њеј. од ыибаница.* – На свадбу женѐ издоносе разне ыибаничѐтине, еднѐ със усмрдѐл ма̀з, еднѐ със смрдѐло сѝриње, еднѐ с дебѐле обѣе и тека̀.

Ћиба̀ничка *ж дем. од ыибаница.* – Волѐл сам и ја̀ да ѐднем ма̀лко ыиба̀ничку, али док сам дошѐл онѝ ју поѐли.

Ћибросу̀е се *несвр. њрема ыиброше се.*

Ћибро̀ше се *свр. укисели се и усмрди се нека органска ма̀терија.* – Лѐти ва̀риво, ако нѐ на студенѐ, не са̀мо да проѣисне него се уѣибро̀ше.

Ћоз *м једна варијантиа нане (као зачин).* – Ћоз ту̀рамо ско̀ро у сва̀ко ва̀риво.

Ћозѣк *м дем. од ыоз.* – Лѐти набѐрем ыозѣк, изврѣжем га у ѣитѣе и зака̀чим под ча̀ндију да се су̀ши.

Ћувѐк *м ис̀то шѣо и ѣувеч.*

Ћувѐч *м веѣа земљана чинија облика изврну̀ше зарубљене ку̀је.* – Јутром надрѐбимо млеко̀ у ѣувѐч и свѐ га иску̀само.

Ћу̀м *м бакарни бокал ѡсебне, ис̀точњачке израде.* – Код нас нѐма занатлије ку̀и уму̀ да напраѐ ѣу̀м, то̀ј праѐ Ту̀рци по Бо̀сну, па е нѐћи донѐл у сало̀.

Ћурѣил *м ѣурѣевско јагње.*

Е

едѐ *несвр. једе.* – Едѐ свѐ квѐ му се дадѐ, не проѣира.

едѐ бес лѐб *једе без хлеба оно шѣо се иначе једе без хлеба, али ѡрекорно значи и да једе без хлеба оно шѣо се увек једе са хлебом.* – Едѐ сѝриње бес лѐб, па гдѐ си то̀ј видѐл?

едé ко áла изр. *једе много и брзо*. – Къд сéдне уз остáл, едé ко áла.
едé с лёб углавном *све ши́о се једе једе се са хлебом, сем неких изузе́и-ка*. – Ђц црешње с лёб да не огладнѐеш óдма.

едé с пр́сти *узима храну ѿрстѝма не користѝћи никакав ѿрибор*. – Раније се свé ёло с пр́сти, ел с ложѝцу, виљушѝе су дошлé касније.

éдење с 1. *јело, оно ши́о се има јесѝи*. – Уготвѝла си јáко úбаво éдење.
 2. *гл. им. од еде*. – Причéкај, дор не дóјде врéме за éдење.

éдењице с дем. *од едење (1)*. – Колкó бéше остáло од éдењицето онѝ га поéли.

еднóница ж *ѝосѝ када се у ѝоку дана (за време Тудорице) само једном једе, једини оброк је обично вечера*.

ереби́ца ж *јаребица*. – Ра́ша óтиде с пу́шку нагóре, вели́ ѝде да убѝје нéку ереби́цу за вечеру.

ереби́чка ж дем. *од еребица*.

éчан, -чна, -чно *који је јешан*. – Не би бѝл тóлко дебéл да не éчан.

ечени́к м *маса од кукурузног брашна, воде, масѝи, сира и јаја ѝечена у ѝеѝсији*. – Деца́ јáко во́ле къд им напра́им ечени́к за вечеру.

ечени́чич м дем. *од еченик*. – Узнѝ мáлко од ечени́чичав, јáко е блáг и да́ко вели́ш да си ручувáл.

ечм́к м дем. *од ечмен*.

ечмéн м *једногодишња биљка из фам. Gramineae јечам Hordeum vulgare*.

ечмéн, -а, -о *који је од јечма*. – Ечмéно пѝво.

ечмéн лёб м *хлеб од јечменог брашна*. – Прéко размѝрицеве смо éли и ечмéн лёб.

ечмéнка ж *врси́а крушке која зри кад и јечам*.

ечмéно бра́шно с *брашно од јечма*. – Ечмéно бра́шно дóјде óстро затóј смо рéтко млéли.

éчња́к м *једња́к заклане живои́иње*. – И éчња́к се не едé, ко ни гужња́к и он се вр́ља на кúче.

Ж

жавáри несвр. *ѝече на ваѝри, на жару*. – Кво жавáриш? Жавáрим мáл-ко месце́ за руч́к.

жавари́ца ж *жар*. – Па́зи да не стáнеш у жавари́цу.

жѝзѝ несвр. *једе, чврстѝо једе*. – Жѝзѝ, па се вáчај за матѝку!

жалуд м *желудац заклане живине њријрема се углавном на два начина, или се њече на жару или кува у чорби.* – Суваљ сам на куче сиров жалуд оно њече да га узне – госпоцњи пас.

жалудџк м *дем. од жалуд.* – Опекла ми маџи жалудџк на углен.

жар м *усијани комади чврстог горива.* – Јутром распречем огњиште и на жар турим брстинџе да се разгори огањ.

жарџк м *дем. од жар.* – Видо чури комин код теб, па дојдо да ми дадеш малко жарџк да си закладем огањ.

жвака несвр. *жваџе.* – Жвакај полџк, немој да трупиш како коњ.

жвакне свр. *једном склопи усџа њри жвакању; окуси.* – Не мог да жвакнем колко сам се наел.

жвакољак м *исџљувани залагај.* – Куј ли е, бре, плуваљ овџа жвакољци по собу?

жвакорење с. гл. *им. од жвакори.*

жвакори несвр. *в. жвачкори.*

жвачкорење с. гл. *им. од жвачкори.*

жвачкори несвр. *једе лагано, жваџе џолако.* – Седи ус кубе и жвачкори пипер из туршију.

жџмка несвр. *срче срж из шуџе косџи краџким сркџајима, уџ. смркче.*

жежак, -а, -о *врућ, врео.* – Немој жежак да излазиш надвор без капут. – Жежак, па пари, лебат.

жежак ваџив пеј. *жешико, вруџе јело.*

жежак леб м *врућ хлеб џек изваџен из креџуље.* – Жежак леб се покрџе с месал, малко да ладне, па тџ се еде.

жежак леб и сџриње *врућ хлеб и сир.* – Жежак леб и сџриње, едење до памет.

жељвање с гл. *им. од жељве.*

жељве несвр. *жељан је.* – Тој дете жељве за млого кое што.

жешка вода *вода чија је џемџераџура виша од 50° целзијуса.*

житенце с *дем. од жиџо.* – Житенце колко смо имали, они дојдоше, натоварише и откараше, а на нас остаде празн анбар. Тека е било после ослободене.

жице с *в. жиџенце.* – Пљисни малко жице на пиличити, да ми се лекну од врата.

жлна ж *џиџица жуна.*

жлт, -а, -о *који је жуџе боје.* – Жлт ко дуња.

жлт васуљ м *сорџа жуџиог џасуља.* – Жлт васуљ је поблаг од бел, само дојде малко покорељ.

жлт момуруз м в. *жлтѡа момуруза*.

жлт петлицан м *ѡарадајз жуѡе боје*. – Едно време смо пестували и жлт петлицан, сѡг се тој семе затрлѡ.

жлт шићер м *шећер жуѡе боје*. – Жлт шићер се купувал у Паланку код Јосива Колачара.

жлтá момуруза ж *сорѡа кукуруза чија су зрна жуѡа*.

жлтá муруза ж в. *жлтѡа момуруза*.

жлтарци м мн. *сорѡа крушке*. – Жлтарци су мецу најране крушке и јáко ни мило кѡд узрѡју и стигну за ѡдење.

жлтѡц м *жуманце јајеѡа*. – Че ти стáне и на тѡб жлтѡц у гушу, де полѡк.

жлтѡвчес васуљ м *жућкасѡ ѡасуљ*. – Жлтѡвчес васуљ се више не раѡа, ѡн се раѡал оѡáвна.

жлчи несвр. *неумерено ѡије алкохолна ѡића*. – Нѡ да пѡје него жлчи.

жљуве несвр. *једе безубим усѡима неку ѡврду или жилиаву храну*. – Ако нѡмаш зуѡи тѡ жљуви.

жрѡањ м *ручни, камени млин за круѡну мељаву сѡирног жиѡа*. – То-вил је еѡини имал жрѡањ и сви су ишли тáм да мељу пшеницу за светѡц.

жуљи несвр. *једе безубим усѡима неку жилиаву храну, уѡ. жљуве*. – Жуљи пастрму и прокарѡје с комињáк.

3

за мѡчку изр. *кукурузни клиѡ куван за св. Андреју, коѡи се увече изнесе најѡље и осѡави „за мечку“ да га, ѡрема веровању, она ѡоједе, како не би чинила шѡеѡе*.

заáпе свр. *ѡочне да гризе, загризе*. – Ако е јáблка млѡго крупна јá не мѡг да ју заáпем, мѡра прѡо да ју расечѡм.

заáпѡе несвр. *ѡрема заáпе*.

забѡели свр. *зачини чорбу размућеним јајеѡом*. – Жѡно, кадá че тѡја ручѡк? – Ђѡо, сѡг че, остáло ми сáмо да забѡелим чорбу.

забѡѡе несвр. *зачињује чорбу размућеним јајеѡом*. – Мѡра н-ѡме да забѡѡје чорбу, на ѡу се јајѡето здригѡше.

забѡрљив, -а, -о *коѡи је ѡѡора укуса и мириса; коѡи мирише на буђу, буђав*. – Вино му дѡјде забѡрљиво.

забрѡка свр. *на брзину згоѡови неко јѡло*. – Чу да забрѡкам нѡшто за вѡчѡру, ал ни јá нѡ знам квѡ чу.

забрѣкан, -а, -о на брзину згоиовљен. – Има там у паницу забрѣкано неквó, али се не познава квó е.

забуцавее свр. *йостѣане буђав, забуђави.*

завача несвр. *кашиком захвайѣа јело, куса.* – Баба óка: Завачајте помáлко да има за сви.

завачање с гл. им. од завача.

заврзи несвр. *йрема заврже.* – Йскаш тиквеник, а тикве јóш и не заврзе.

заврже свр. *йонесе йлод (биљка).* – Од кѣд чéкамо да завржу краставице, а онé си ћуру.

заврзује несвр. *йрема заврже.* – Тикве почéле да заврзују.

загажња ж дугачка мрежа са две моѣке на крају краћих сѣрана, служи за хвайѣање рибе. – Загажњу држу двойца, едѣн на едѣн крај, друђи на друђи, а трéјћи йде испред њѣи и с мóтку плаши рибе да улéзну у загажњуту.

задави се свр. у *йоку јела засѣане залогај у грлу.* – Ец полѣк да се не задавиш.

задавóше се свр. у *ауг. значењу од задави се.* – Глéдам га какó едé, па ме стра да се не задавóше.

задупци м в. *засѣрузи.*

задупчичи м дем. од *задуѣци.* – У овчарóву трбáлћу ўвек има еднѣ задупчичи сѣс сóл.

зајак м *зец Lepus.*

зајре с *намирнице, оно од чега се сѣравља јело.* – Зајре добрó, ал кўварица јóш млада, па нé вешта.

зајтин м *зејѣин, уље за јело.* – Зајтин је скуп, затој га не купуемо, едéмо си с маз, ел си пóсно.

зајтинѣк м дем. од *зајѣин.* – Па му капнем мáлко зајтинѣк, на васуљат, да нé бѣш бéз йч.

зајтинљив, -а, -о *који се односи на зејѣин, који је у вези са зејѣином.* – Зајтинљиве ми руће, не мóg се рукуем сѣг с тéб.

закладé свр. *заложѣи ваѣру.* – Ел ти чéкаш да ја закладém óгањ да се огрéеш? Тој чеш йстин да причéкаш.

заклáпа несвр. *йрема заклоѣи.* – Немóј га јóш заклáпаш нéк се пролáди.

заклида несвр. *йоѣйяљује ваѣру.* – Óгањ заклидам сѣс талáшће, ел онé се лѣсно запалајују.

заклóпи свр. *сѣави йоклоѣац, йоклоѣи.* – Заклопѣ грне да га не набрѣца мáче!

закусне свр. 1. *зайахне* (дим, смрад). – Закусну ме нећи љут чур, па еве још ћијам. 2. *сѣави храну кашиком некоме у усѣа*. – Закуснем дете кóлко да му покажем како се кúса.

закусне се свр. *ѣри јелу делић хране улеѣи у душиник*. – Ђц љуцѣи, па се неч закуснеш, а ти сóмаш ли, сóмаш.

закусѣ несвр. *храни кога кашиком*. – С кусáло га закусѣје, а с дршку му óчи вади.

зáлог м 1. *залогај*. 2. *круѣнији комад, меса*. – Немóј месóто да сѣтниш, рѣжи га на зáлози.

замирисѣје несвр. *мирише ѣомало, мирише ѣомало неѣријаѣино, смрди ѣомало*. – Замирисѣје на покварено, јајцѣто.

замлáзи несвр. *ѣочиње да музе*.

замлзѣ свр. *ѣочне да музе*. – Замлзѣм óвце кѣд че слнце да зáјде и дóтавнин и свѣ измлзѣм.

запáри свр. *ѣрелије шѣо ѣревише врућом водом и добије суѣроѣан резулѣаѣи од очекиваног*. – Кѣд се шури свиња не смѣ да се посипѣје сѣс ћипѣлу вóду, ел тѣг се запáри и нече да се скубѣ него се посипѣје сѣс жѣшку вóду (од 85–90° цѣлзијуса) и тѣг се лѣсно стѣра длáката.

запѣни свр. *ухваѣи ѣену ѣо ѣовршини (о јелу)*. – Васуљав запенил, не дóбар за ѣдење.

запрѣче свр. *ѣейелом зайрѣа жар (или шѣо друго: кравај, кромѣир и сл.) у огњишѣу*. – Немóј да забарáиш да запрѣчеш óгањ, знаѣш да немамо машину и да нече мóж јутре да га закладѣмо.

запрѣѣе несвр. *ѣрема зайрече*.

запрѣжен, -а, -о *који је зачињен зайрѣшком од масѣи и других сасѣојака*. – Она рѣче да е овóј вариво запрѣжено, а мѣн се чѣни да не.

запрѣжен васуљ м *ѣасуљ који је ѣри кувању зайрѣжен машићу, црним луком и зачинима, реѣко зејѣином*. – Ђдан дѣн едѣмо пóсан васуљ, ѣдан дѣн едѣмо запрѣжен васуљ и тека рѣдом.

запрѣжи свр. *зайрѣшком зачини јело*. – Кѣд запрѣжим вариво остáим га да још мáлко поћипѣ.

запрѣѣе несвр. *зайрѣшком зачињује јело*. – Јóш се не научѣла да запрѣѣе васуљ, снајката.

зáра ж *ѣрозрачностѣ, лазурностѣ; боја*. – Винóво ти ѣма ўбаву зáру.

зáрска свр. *ѣочне хрскаѣи, захрска*. – Вóлим кад ми орѣшњак зáрска под зу́би.

зáрсне свр. *хрсне који ѣуѣи у ѣоку јела*.

засóма свр. *ѣочне халаѣљиво да једе*. – Кѣд Тóза засóма да те стрá да глѣдаш како едѣ.

засома се свр. *почне халайљиво да једе*. – Још сви несú ни сѣдли уз остáл, он се засома, ко да никад нѣ ѓл.

засопа свр. в. *засома*. – Засопа ко нѣка свиња.

засопа се свр. в. *засома се*.

засрбне се свр. *улеѣи у душиник мали део хране или ѣечносѣи, за време обеда, шѣо изазива кашаљ, док се не одсѣрани*. – Кúсај полък да се не засрбнеш, па да те пóсле тúпамо по грбѣну да ти излетѣ, ако ти излетѣ.

застрúг м в. *засѣрузи*. – У едѣн застрúг сам понѣла пѣчен пипѣр, а у едѣн сѣриње.

застрúзи м пл. тант. *дрвена ѣосуда са „ѣасенѣ“ ѣоклоѣцем, рађена на ѣтракси, служи за ношење суве хране и зачина*. – На овчарá се јúтром тúри мáлко сѣриње у застрúзи да ѣма за ручък.

застрúшчичи м дем. од *засѣрузи*. – Евѣ ти двѣ јáјца за ручък и понесѣи си застрúшчичи сѣс сóл.

затискáло с *зайушач*. – Најдѣ нѣко затискáло да затѣнемо балóнав.

затискáлце с дем. од *зайшкaло*. – На сисáлђу на крчáг мóж се тúри затискáлце од дрвцѣ.

заѣиснѣ свр. *исѣољи кисели укус*. – Вóлим кѣд ми чорбá мáлко заѣиснѣ.

згмѣчен, -а, -о *који је згњечен*. – Кúса из згмѣчену пóрцију, тóј му, вели, ўспомена из рáт.

згмѣчи свр. *згњечи*. – Немóј да сѣдаш на њѣг да га не згмѣчиш.

згóтви свр. *на брзину згóтви јело*. – Згóтви нѣшто зачáс, ако мóж, јáко сам глáдан.

здрдóри се свр. *скуѣи се, смањи се, увене*. – Печурђе мóра óдма да спре-мúеш, ел ако седú за јúтре онѣ се здрдóре.

здригóсан, -а, -о *који је згрушан*. – Здригóсано млекó, па изведрило.

здригосúе се несвр. *згрушава се, коагулише се*. – Ако нѣ чѣс сúд, млекó се у њѣг срчено здригосúе.

здригóше се свр. *згруша се, коагулише се*. – Кѣд забелúеш чорбú вáрди да ти се јáјцѣто не здригóше.

зеленѣц м *сорѣа крушке*.

зеленѣ прѣтђе ж *боранија која се ѣење уз ѣришкy, а чије су махуне зелене боје*.

зелѣни лúк м бот. *ѣразилук Allium porum*. – Зелѣни лúк се ўсен урóви у зѣмљу, ил јóш бóље у песък, та да се ѣма за преко зимú.

зелѣни лúк и лѣб *оброк који се сасѣоји од хлеба и ѣразилука у ѣриродном сѣању*.

зеленѣ орѣси м мн. *зелени ораси*. – По Горѣшњаци зеленѣ орѣси вѣч мóж да се едú, па и овчарѣ бѣру и вртú, па им едú јáтку.

зеленчузи м мн. *зелен (шаргареџа, њершун, њашканат, целер)*. – Г'оспе у в'ариво т'урају р'азни зелечузи, ми н'е.

зелењаќ м *зелен, уј. зеленчузи*. – Оњ'ја куј'и га купују на п'јац ж'але се да им е зелењаќ ск'уп.

зељањик м *њиџа са ливадским зељем*. – Зељањик се праи упролет к'д њма младо ливацко зеље.

зељањичич м *дем од зељаник*.

зеље с *кујус Brassica oleracea*. – Зеље се т'ура у кацу окол Гмитровдан.

зеље-м'есо с *скувано јело од киселог кујуса и меса, неизосџавно јело на славама, свадбама и другим гозбама, у њоку јесени и зиме*. – К'д баба М'ика св'ари зеље-м'есо н'ема ништа п'облаго од тој.

зеље с м'есо од п'иле *кисео кујус куван са месом од живине*.

зеље сас сланину *кисео кујус куван са сланином*. – Зеље сас сланину в'аримо си за нас, а за свет'ц в'аримо зеље-м'есо.

зељ'ице *дем. од зеље*. – И он би т'ел да к'усне малко зељ'ице, али од тој га одма забол'и ж'л'чка.

зељ'иште с *ауг. од зеље*.

зељ'ник м *в. зељаник*.

зељ'ња ж *главица кујуса*. – У наш чеб'р стањују дваес и три зељ'ње зеље.

зерзел'ја ж *ш'лива џанарика*.

зиђ м *суд којим се мери млеко на бачији, уј. џиц*.

змијун'ица ж *врсиа с'иџне рибе дугачке њоуџи мале змије*. – К'д смо били деца и ми смо се плашили од змијун'ице, ел несмо знали ел је змија, ел р'иба.

зобање с *гл. им од зобе*. – Уватил Илија, пољаќ Милад'ина у зобање туце црешње, па му д'обро истегљ'ил уши.

зобе *нсвр. сџавља у усџа зрно њо зрно*. – Зобем црешње, па к'д се на зобем т'г слазим из дрво.

зобне *свр. узме неколико зрна, њоједе неколико зрна*. – Сврну у лозје па зобну малко грозје.

зубан м *сорџа кукуруза*.

S

с'адња пл'чка ж *буџи заклане живоиџиње*. – У н'џи краеви се суши ц'ела с'адња пл'чка, код нас не, код нас се сушеничи.

с'ипа ж *јело кувано од воде и брашна са неџио удробљеног сџарог сира, које док се кува њуђка и њомало њрска, њо јесџи скаче, односно сџиа*.

срсољак м *оно шио је мало, сишино, сишиан комадић*. Не требало да ме-
собо насечеш на овољћи срсољци, могъл си на покрупни залози да има човек
кво да заване.

И

иждѝмка свр. *ѝосрче срж из шуѝље косѝи, уѝ. исмркче*. – Кад увати
кочину не пушта ју док ју не иждѝмка.

иждимкуе несвр. *ѝрема иждимка*. – Ђоле воли да иждимкуе кочине.

изарчи свр. *све ѝоѝроши, све уѝоѝреби*. – Изарчили смо маз, сѝг мора
да постимо.

избѝстри свр. *ѝосѝане бисѝро*. – Отклопи грне да видим кво е жена
сварила за ручѝк кѝд из ѝег избистрил васуљ.

ѝзвара ж *згрушана, кувана суруѝка*. – Кѝд нема млеко ми варимо сѝ-
рутку, па дрѝбимо леб у онуј ѝзвару.

изврѝа црева *ѝомоћу шиѝаѝића окреће црева заклане живоѝиње ѝако*
да унуѝрашњи део дође сѝоља. – Тѝнка црева се изврѝају та се од ѝи праи
подробѝца.

изгорѝ се свр. *оѝече се ѝо усѝима врелом храном*. – Дувај у ложицуту
да се не изгорѝш.

изгорѝтина ж *део загорелог хлеба, мяса и сл.* – Остружеш му изгорѝти-
нете, па едеш онѝ што не изгорѝло.

издал кокала изр. *фиг. мршав, косѝи и кожа*. – Милисов издал кокала,
тољко е омршавѝл.

изде свр. *ѝоједе*. – Петронија Штрѝѝчи изде цел прѝпњар уз ручѝк.

издувуе црева *црева закланог јагњѝића или овце чисѝи од брабоњака*
издувавањем. – Света, касѝпин узне едѝн крај тѝнко црево и ване да дува, а
брабонѝе излате ко из митрољѝез.

изеде свр. *в. изде*. – Изедемо онѝ што ни туре, па тражимо јѝш, тољко
смо глѝдни.

изѝда несвр. *изједа све до краја, нишиѝа не осѝавља*. – Кво му се год
даде, све изѝда.

измлѝе свр. *измузе*. – Заболу ме руѝе дор измлѝем све ѝвце.

изѝбе свр. *ѝоједе узимајући зрно ѝо зрно*. – Милѝанче не мѝж да изѝбе
цел грѝз.

ископјѝани се свр. *биљка избѝци семени коѝ*. – Сѝв ни се луѝк ископјѝанил,
не знам што.

искањује несвр. *предише усрдно нуди*. – Ако си га поканила, па нече, немој га више искањујеш.

искуса свр. *поједе све захваћајући кашиком*. – Искусаше пуну голему паницу с васуљ.

искусуе несвр. *према искуса*. – За преватък искусуем по плин ђувеч с дробено млеко.

исмркче свр. *исиса срж из косиши, исрче, уи. иждимка*. – Толко олиже и исмркче онуј кочину да ни куче нема после кво да тражи од њу.

исмрккан, -а, -о *који је исисан (о косишима)*.

исмркчуе несвр. *према исмркче*. – Исмркчуе сваку кочину.

испашњаачи свр. *извади уипробу заклане живоишње*. – Сава ме ока да пијемо медену рећију, а ја му казуем да не могу да дојдем, мора прво да испашњаачим свињу, па чу тг да скокнем да србнем и ја.

истине свр. *охлади се*. – Питије кд истину, он се тг спитијошу.

истињује несвр. *поијеено се хлади*. – Силом истињује, мора да се чека дор истине.

истопи свр. *поједе јело поидећи, иј. умачући хлеб у њега*. – Топи и ти, ел не видиш да че га истопе.

истропа свр. *сапаром или секиром на пању исече месо на крујније комаде*. – Молила сам касапина да ми истропа месо със сатару, а он баксуз, не теја.

иструлавее свр. *иструли*. – Што не прибаш овај дрва, ел чекаш да иструлавēju?

истулби се свр. *наине се, надигне се, надује се*. – Тибаница е печена кд се малко истулби.

исшип свр. *изаври, врењем исипари*. – Несъм рачунала да че васуљав толко да исшип, сг че да ни е намањк.

исцибри свр. *убледи, поипане скоро провидан*. – Васуљат некв исцибрил, одма се види да не блг.

исцрвчи свр. *извади црева заклане живоишње*. – Прво че да ошуримо свињу, после чемо ју исцрвчимо.

исчамри свр. *искојни, исхлайи*. – Станко донел неколко лубенице да ни части, кд он све исчамреле.

исчорка свр. *извади комад меса пребирајући кашиком или виљушком по јелу*. – Ти исчоркаш увек најбољ залог.

исшћѣнби свр. *извади ушробу заклане живошћинје; расшори желудац закланој живошћоњи.*

Ј

јаблка ж *јабука.*

јаблков, -а, -о *који се односи на јабуку.* – Јаблков оцѣт.

јаблчка ж *дем. од јаблка.* – Па му дадем две-три јаблчће да има за ус пѣт.

јагњѣћина ж *јагњѣће месо, јагњѣћина.* – Овѣј прѣлет смо се одѣли јагњѣћину. – Јѣтре да видиш, док Ранко обрѣча режѣъ, кѣко бедвачи срѣчено бѣру. Глѣдају да што прѣ обѣру, па да сѣдну уз јагњѣћину.

јагњѣћинка ж *дем. од јагњѣћина.* – Да нарѣчимѣ малко јагњѣћинку да мѣзнемо док они дѣјду?

јагњѣча глава *глава ѣченог јагњѣћа.* – Станика рѣче да е добрдошѣл, али да је од ручѣк остѣла сѣмо јагњѣча глава, па ако ѣче она ѣе му ју дадѣ.

јагода ж *шумска јагода.* – Тѣг се несѣ садиле јагоде него смѣ си и брѣли по ѣлогу.

јајцѣ с *јаје.* – На чѣвѣка су дѣста двѣ јѣјца за ручѣк.

јајцѣ и сѣриње *обрѣк који се сѣшћоји од јѣдног куваног јајѣћа и мало сѣра.* – Нѣћи здрѣбе јајцѣ, па га измѣшају сѣс сѣриње, јѣ не, јѣ малко ѣпнем од јајцѣ, малко ѣзнем од сѣриње и текѣ си ѣбавѣ поедѣм.

јајцѣ на ѣжѣг *разбијѣно јаје исѣчено на врѣлом ѣжегу.* – Баба напѣли ѣжѣг и на ѣѣг стрѣши јајцѣ и дадѣ ми да поедѣм пре него пѣјдем у шѣколѣ.

јајцѣ од пѣле *јаје од сѣћине ѣћинѣ.* – Пред Велигден децѣ се кѣче по дрѣвја, па вѣде јѣјца од пѣличи.

јајцѣ у колѣч *јаје ушћиснућѣ у ускршњи обрѣдни хлѣб, звани колѣч.* – Пѣвише вѣлим да ми дадѣ перѣшку него јајцѣ у колѣч.

јајчѣрка ж *сѣрѣ ѣчурѣ.*

јајчѣнце ж *дем. од јајѣ.* – На врапцѣ су јѣко сѣтна јѣјчѣнца.

јајчѣште с *ѣг. и ѣѣ.* *од јајѣ.* – У овѣлко тѣзе јѣјца, јѣ да се увѣнем за еднѣ поквѣрено јѣјчѣште.

јѣнија ж *јѣло кувано од овѣијѣг мѣса и дрѣгих сѣшћѣјака. Слѣжи се на свѣдбама и важи као сѣѣцијѣлићѣ.* – Тѣј не нѣкаква свѣдба ако на ѣѣ нѣма јѣнија.

јѣнија ж *дем. од јѣнија.* – Јѣко ми се ѣблажи јѣнија на Стѣвину свѣдбу.

јарећина ж *јареће месо*. – Волим јарећину пёчену на режњ, па кд је жёшка.

јатка ж *језгра кошичавих плодова (ораха, бадема али и семенки ши-кава, сунцокрећа)*. – Има куји уму да изваде целу јатку из ореј.

јатчица ж *дем. од јатка*.

К

кава ж *кафа*. – Кава се код нас праила само на светц.

каврма ж *кавурма*. *Приликом пољења маси не осивљају се чварци него се, пошто се маси оцеди, садржај и даље јржи са додатком зеленог лука и после сииа у посуду да се сиегне, па се поком зиме узима по мало, ие се разгрејана са поприком из туршије и зеленим луком служи за вечеру.*

каврмица ж *дем. од каврма*. – Разгреја малко каврмицу та убаво поёдо.

калуђерка ж *вршиа позне крушке*.

канёње с *гл. им. од кани*.

кани несвр. *нуди*. – Ја га кани, он нече.

кани се несвр. *шаљ. сам себе нуди, једе*. – Еве, каним се с лёб и сирине.

капама ж *јело од јагњећег меса (обично од вршиа), младог црног лука и ливадског зеља*. – Капама са вари у пролет кд има млад лук и младо ливацко зеље и јангци.

капнёва несвр. *в. кайнује*.

капнује несвр. *сииа коју кай*. – Капнујеш ли ти зајтин у васуљат, ел си га кусате онак, посан?

караманци м *мн. сорша крушке*. – Караманци су поблађи од сваку крушку.

карлица ж *дрвена посуда коришасиог облика, служи да се у њој меси хлеб, а и за друге попребе*. – Карлице, корита и копање прае Цигање, од то-половину.

карличка ж *дем. од карлица*.

кёсне свр. *нешто мало на брзину поједе, презалогаци*. – Кёсни сёг нешто малко, па че за ручк д-имо код њи на светц.

каца за зеље *дрвени суд за кисељење куйуса*. – Ђина каца за зеље збира двеста ћила.

качамак м *качамак*. – Наши куи су ишли по Влашко да работе научили се да прае влашћи качамак.

качамак и вариво *оброк који се сасиоји од качамака и неког куваног јела*. – Одавна се ретко месил лёб него се вариво ёло с качамак.

качамак и млеко *млеко у које је удробљен (сїављен) качамак.* – За преватџк су најбољи качамак и млеко, ја бър тој највише волим.

качамак и пржено *оброк од качамака са прженим јајима или сличним.*
– Качамак и пржено баба спрема за вечеру, по нећи пџт.

качамак и сїриње *обед од качамака и сира.* – Узни, остал од синоч, малко качамак и сїриње, па поџц, док се не свари васуљав.

качамак од конпир *качамак од кромїира, масноће и сира.*

качамак *с в. качамилка.*

качамачџк *м дем. од качамак.* – Да ми е сџг малко качамачџк, па да га топнем у пржено.

качамачес *дем. од качамак.* – Качамаче маче, рїпни из трњаचे, па ме уплашаче. Тека думал нећи куї бил јако глдан.

качамилка *ж дрвена лопатица којом се меша качамак док се кува.* – Ставрија удари куче с качамилку, па си па настаји да меша качамак с њу.

качамилчица *ж дем. од качамилка.*

качамилчџтина *ж ауг. од качамилка.*

качка *ж дем. од каца, мала каца.* – У онуј малуну качку че да туримо десџгину главице одма по Прображење да ни се уфисџли зеље за порано, после по Гмитровдан че си туримо у голему кацу.

квасџц *м квасац.* – Квасџц не купџемо, сами си га праїмо.

квашање *с гл. им. од кваше.* – Казују да је квашање сељачћи обїчај и да е тој простачћи.

кваше *несвр. умаче хлеб у неко јело.* – Код нас се казуе „топи“, а не „кваше“, тај реч мора да е дошла из неко друго сало.

квашне *свр. умочи хлеб у јело једном или неколико џуша.* – Квашни и ти нећи пџт, неч ни омалиш, има там још.

кладџ *несвр. ложи ваїру.* – Има куї не кладу огањ ни зїми, али тој там у друђи краџви.

кладне *свр. у дем. значењу од кладе.* – Де, кладни малко огњџц.

клаћер *м безалкохолно џиће, клакер.* – И такој намазан јурнем у Паланку / Премењен у пробране дрџше / Ништа не пазарим и последњу банку / Потрошим на клаћер, цїркус и вртеше (М. Милошевић, Панађур).

клаћерница *ж радионица за израду клакера.*

клаћерција *м власник клакернице, мајсїор који прїизводи клакер.*

клеав, -а, -о *који је влажан и збијен, гњецав.* – Дњњс ми леб испадал клеав. – Клеава земља за копање.

клџн *м риба која живи у Тимоку и прїишокама, може да нарасти до прїри килограма.* – Кџд је Зунзул еданпџт уватиљ големог клџна, туриљ га у котарку, а клџн не може сџв да стане него му изсрџтају опаш и глава, бил је

только срећан и поносан на тија улов да га је било жал да га носи дом, да га спремје за вечеру, него е цело послепладне ишъл по сало да сви виде колку е рибу уловил.

клѣнче с дем. од клен.

клѣн чорба чорба у којој се нишија не кува, имагинарна чорба.

клѣца несвр. *шкљоца*. – Виден наместил нови зѣби, па клѣца док еде.

клѣцне свр. *ѿоједе нешиѿо мало на брзину*. – Сѣг клѣцни кво најдеш, а за вечеру че да има пѣчено пѣле.

клѣп за сѣдови *клуѿа у ижи, ѿоред зида, на којој сѿѿоје сѣдови са водом*.

кљѣца несвр. *узима и једе зрно ѿ зрно*. – Чѣдица кљѣца едѣн грѣз.

књѿжје с *ѿреѿи одељак ѿреджелуца ѿреживара са јако набораним лисѿастѿим зидовима, лисѿавац* *omasus*.

кобѣлка ж *кобилица од ѿлеѿа*. – С кобѣлку кршимо јадац, па куј куга превара.

кожице ж *кожа заклане свиње исечена на кашиве, ѿа сушена. Сѿавља се у јело, нарочѿѿо у ѿасуљ или куѿус*. – Сварѣла сам васуљ сѣс кожице, па се тека чврсто наѣдомо.

козје сѣриње *сир од козјег млека*. – Козје сѣриње има неѿи мѣриз, коѿ поединци слабо подносе, па сѣрињеѿо и не воле.

колбасѣца ж *црево ѿуњено млевеним месом, колбасѣца*. – Колбасѣце, тој има у варош у сало нема.

колбасѣчка ж дем. од *колбасѣца*. – Ја несѣм ниѿад пробал колбасѣчку.

колбасѣѿтина ж *ауг. од колбасѣца*.

кокало с *велика косѿ на којој има мало меса*. – Не зна кво чу, па турѿ едно кокало да се вари за ручѿк да има и мѣ малко да се облажимо, а и да има Рѣки кво да глѣце.

кокалце с дем. од *кокало, мала косѿ*.

кокошиња јајца с *јаја кокошке*. – Јајца има разна, али мѣ нај волимо кокошиња јајца.

кокуруз м в. *момуруза*. – Кокуруз се бѣре кѣд ѿаци појду у чѿолу.

кокуруза ж в. *момуруза*. – Пошто ти е кокуруза, приѿе?

кокурузѿк м дем. од *кокуруз*. – Родил се сѣтан кокурузѿк.

кокурузан, -зна, -зно в. *момурузан*. – Ел имаш да ми зајмиш едну паницу кокурузно брашно?

кокурузница ж в. *момурузница*. – Мѣ едемо чѣсту кокурузницу и тој жлтѣ.

колачарѿе ж мн. *сорѿа јабуке*. – Колачарѿе увијемо у кош, у сламу, па и зѣми ваѣдомо и едемо с лѣб.

колцѐ с округли лицидерски колачић. – Ми деца, едвa чѐкамо да дoјде Прображење да ни купе колцѐ.

комадише несвр. *сече месо на крујније комаде*. – Комадиши га текa да едн комaд буде довољан за едно грне.

комарник м *сандук за чување хране чије су вертикалне ситране од мреже*. – Комарник вѐчером закачимо надвор да ни не проћисне вариво, а и да га мѐ не наплљју.

комарничич м *дем. од комарник*.

комат м *комад хлеба, велики комад хлеба*. – Дан и комат. – Што си заметнул тољни комат?

коматџк м *дем. од комаџи*. – Дор стигне ручџк ти узни коматџк лѐб да се залжеш.

коматан м. *онај који може да њојде велики комад хлеба*. – Ако будеш ѐл тољни комати има те прозову Коматан.

коматиња м *ауг. и њеј. од комаџи, велики комад хлеба*. – Па мoж ли ти да поедеш толку коматину?

комин м *омак над огњиштем*. – Код њи нѐма да пуши комин, ел несѹ туј, ел нѐмају дрва.

комињаџк м *в. шилер*. – Комињаџк је добар кџд је студѐн и кџд уз њѐг има сушенице.

комињаџич м *дем. од комињаџк*. – Бџш је добар твојав комињаџич, дѐ сџпи јoш по едну чaшку.

конпир м *кромпир Solanum tuberosum*.

конпир из огњиште *кромпир њечен у огњишту*. – На конпир из огњиште и лѹспина блага.

конпирџк м *дем. од конпир*.

конпирџич м *в. конпирџич*.

коп м *цветино сџабло, лука, реџе и др.*

копања ж *в. карлица*.

копине ж *мн. кѹине (једу се свеже, џтек касније су се џочели од њих џравиџи сокови)*.

копраља ж *меџална сџругаљка за наџве*. – Копраља си прецве стој у нџчви у едно џуше, па кџд затребе – туј е.

копрѐнка ж *џрбушина марамџца закланог брава, коџрена, скрама*. – Увијаљџе сам увила у копрѐнку.

копрѐве с јајѐ у *исџржене младе коџриве разбије се јаје и измеша*.

копрѐвџе ж *мн. дем. од коџриве*.

корѐл, -а, -о *који је џврд, који се скорео*. – Ја не мoг да едѐм корѐл лѐб.

корѐљаџк м *зб. џрема корел*. – Тија корѐљаџк да се дадѐ на свиње.

кóрен м *кукурузни клий*. – Од овуж њиву смо набрала трóје канате кóрење. – Ја јáко волим пéчен кóрен.

коренчѝк м *дем. од корен*. – Деда ми опéкал коренчѝк у казаницу, па ме óка да ми га даде.

корењина ж *йалица кукурузног клија, уй. йолузина*. – Корењине ни слóже за óгањ, а нéкад и мéљемо за стоку.

коруба ж *дрвена карлица за мешење хлеба*. – Пóльсно ми да мéсим у корубу него ли у нѝчви. Тóрим ју у скóт, па си мéсим, а над нѝчви мóра да се клóбим.

корубина ж *йврда кора неких йлодова, найр. йшкве*.

корубинка ж *дем. од корубина*.

корупка ж *дем. од коруба*. – У корупку зáмесим тéсто кóлко за децу за кравáјци.

котѝл м *коѝао, бакрач*. – Котѝл прéцве висí на вериѝе да би имáло жéшка вода кьд затрéбе.

коткодáнка ж *извађено цело (у једном комаду) језгро ораха*.

котлé с *дем. од коѝѝл, мали коѝао*. – Ймамо јáко згóдно котлé, за свé мóж да послóжи.

кóтли несвр. *некалаисани бакарни суд неком хемијском реакцијом кварни органске маѝерије (јело), које се налазе у њему*. – Казáнав почéл да кóтли, мóра се калайше.

котлич м *дем. од коѝѝл, мали коѝао, коѝлић*. – У котлич по нéћи пúт млзéмо млекó, инáче млзéмо си у ведрó.

котличé м в. *коѝлич*. – У котличé вáримо млекó на огњиште.

кочáн м *срчика главице куйуса; йаѝрљак главице куйуса остáо у баши йосле бербе*. – Поéл сам шéс кочáна.

кочина ж. *коси, сува коси*. – Чу да тóрим еднó кочину у васуљ да мáлко замирише.

кочинће ж *сиѝне коси које се шребе из йихиѝија*. – Кьд се питије свáре тѝг се из њí повáде свé кочинће да остáне сáмо чорбá, којá че се пóсле стéгне.

коштáн прид. *који је йврд (о йлоду ораха)*. – Коштáни орéси, не мóж с чúк да и строшиш.

кравáј м *мањи комад, у круг обликованог, йшестá йечен у огњишиѝу, на вршњаку или йлојини фуруне*. – Деца воле кьд им се опечé кравáј. Едó га жéжак.

кравáј на вршњак *йанак кравај йечен на вршњаку, лейиња*. – Бáба отћине од тéсто од лéб, па ми опечé тњнк кравáј на вршњак.

кравај със сирине *кравај њечен са сиром, унуџра.* – Нећи пуг ми опечу кравај със сирине.

кравајци м *свечаноси њо рођењу деџеџа, а њре криџења.* Свако од дошавших донесе њо кравај. – Че д-имо код Савини на кравајци.

кравајчџк м *дем. од кравај.* – Кџд ме деџа лџпка по грбину он дџма: „Деџин, деџин кравајчџк“.

кравајче с *дем. од кравај, мали кравај.* – Маџи расечеџе жеџшко кравајче и у њег тури маљко сирине.

кравајченце с *дем. од кравај.*

краљак м *круџица соли.* – Еџан краљак врџемо код овце да џма да лиџу, а друџи разбиџемо, па га тлчемо у чуџтару за у ваџриво.

краљче с *дем. од краљак.* – Од онољџи краљак остало само овољко краљче. Каџа ли га посрчено овце излизаџше?

краставица ж *красџавац.* – За у џисало краставице се сџтно насечеџају.

краставице и леб *оброк од красџаваца и хлеба.* – Ако еџеш краставџице и леб, моџа да џмаш и маљко солчџк.

краставице на колца *красџавацџи исечени на колуџове, џосољени и џреливени сирџеџом, служе као мезе уз ракију или као салаџа џре јеџа.* – Пљна паница с краставице нареџане на колца, чеџа ни да сеџнемо уз остал.

краставице на реџњовчичи *красџавац расечен унакрџи уздуџно, али не до краја, џосоли се и мало џроџрља, џа се онџа киџа жеџан реџсањ за другим и жеџе.*

краставичка ж *дем. од красџаваца.*

краставче с *дем. од красџаваца.* – Не моџ да чеџа да порасту него џине овољџи (показује прстом) краставчичи.

крџка несвр. *жеџе.* – Крџају, па им само пџца џза џши.

крџанџија ж *в. крџање.*

крџање с *гл. им. од крџа.* – Само глеџа гџе џма крџање, па да се пришљемчи.

крџљозије ж *џеј. неџџо џџо је умрџено, на џр. изваџена уџроба заклане живоџине.* – Сџг требе да распрџимо овеџ крџљозије.

крџуша ж *риба која живи у Тимоку и џриџокама.*

крџушка ж *дем. од крџуша.*

крџпа ж *вунена крџа, обично коџад од сџтарог шаџачног одеџа, коџом се скиџа цреџуља са саџака.* – Док је уз огњџште баџа не испџшта крџпу џз руџе.

крџг м *округла даска веџег обима на коју се сџавља џек исџечени хлеб или сучу обге за гибаницу.* – На крџг се туџа жеџжак леб, а и качамак се истрџса на њег.

крџгџк м *дем. од крџг.* – Тури кравајат на крџгџк!

крѹпан сѳл м *со круїних зрна*. – Крѹпан сѳл се тѹра у јѹрму за гѳведу, а и у каѹу сѳс зѳље.

крѹпан шићѳр м *в. шићѳр на груди*.

крѹаг м *земљана ѳосуда за воду и сл., ѳесѳија*. – Крѹаг ѳде на воду док се не стрѳши – ѳма таква послѳвица.

крѹажѳ с *мала ѳесѳија за воду или ракију*. – Имѳмо двѳ крѹажѳету, у еднѳ е вода за дѳцу, а у дрѹго рећѳја. Другѳто укачѳено на вр далап.

крѹажѳѳнце с *дем. од крѹажѳе*.

крѹажлѳ с *омањи крѹаг*.

крѹажлѳѳнце с *дем. од крѹажлѳе*.

крѳши пѳле ѳечѳено ѳиле ломѳ ѳрема ѳеговим анаѳѳомским јѳдиницама. – Пѳчено пѳле се не сѳчѳ, онѳ се крѳши. Код нѳс баба крѳши пѳле и на свѳкуга дадѳ онѳја дѳл за кујѳ смѳтра да на ѳѳг одговѳра, ел га е заслужѳл.

кубѳ с *ѳлехана фуруна*. – Кад је пѳмало грѳне јѳ га тѹрим у кубѳ и дѳк се грѳјемо васѹљ се свѳри.

кубѳѳнце с *дем. од кубѳе*. – У голѳму сѳбу се грѳємо с кубѳ, а у малу сѳбу ѳмамо кубѳѳнце.

кубѳѳште с *ауг. од кубѳе*. – Сѳѳѳено кубѳѳште да се закрѳпи, инаѳче не мѳж се огрѳјемо, а зимѳ дѳга.

кукѹруз м *бот. кукуруз Zea mays*.

кѹпен лѳб м *хлеб са ѳѳкаре*. – Алдинчаѳе кѳд кѹпе кѹпен лѳб онѳ га натѳкну на режѳѳику да свѳ вѳде да су га купѳили.

кѹпуз м *куѳус*. – Сѳтно насѳцкам кѹпуз, па га пропрѳжим.

кѹса несвр. *јѳде кашѳком*. – Дал мѳј Мѹса кѹпуз кѹса? – думѳла Цѳганката кѳд га испратѳла д-ѳде по салѳ од светѳц на светѳц.

кѹса на вр ложицу *узѳма јѳло врхом кашѳке*. – Милѳнко кѹса на вр ложицу, да л нѳ глѳдан, ел му се не свѳди вѳривѳто.

кусѳло с *део кашѳке којѳм се захваѳѳа храна*. – гма ѳзрека: „С кусѳло га закусуѳе, а з дрѳшку му ѳчи вѳди“.

кусѳѳње с *гл им. од куса, храѳѳење кашѳком*. – Сварѳ нѳшто за кусѳѳње, а не да едѳмо сѳмо пѳчен конпѳр.

кѹсне свр. *јѳдном захваѳѳи јѳло кашѳком*. – Кѹсни, кѳлко да га пробѳш.

кусѳѳѳва несвр. *куса ѳонекад*. – Кусѳѳѳваш ли млекѳѳ по нѳѳи пѹт, ел би вѳше да пѳнеш пѳвѳѳе?

кусѳѳѳје несвр. *куса ѳонекад, куса ѳомало*. – Тѳја не кусѳѳѳје васѹљ, тражи сѳмо мѳсо.

ку̀тлес, -та, -то *који је облика ку̀тлаче*. – Узнеш ку̀тлесту ложицу, па с њу̀ сипу̀еш по панице.

Л

ла̀дан, -дна, -дно *који је хладан*. – Код Видена Бѐрзу смо купу̀вали ла̀дан кла̀ћер.

ла̀дне свр. *прохлади се*. – Немо̀ј га еде́те чим га сту̀рим од огањ, че́кните да ма̀лко ла̀дне.

ла̀дни прил. *прилично је хладно*. – Во̀лим кџд пи́јем пи́во да ла̀дни.

ла̀скџвџц м *врџиа жиџиног куко̀ља*.

ла̀цман м *онај који је њохлејан на јело, нарочитио ако њега нишиџа не кошиџа, халајљивац, гоџован*. – Поџдоше и попи́ше ла̀цмање.

ла̀цманчина м *ауг. од ла̀цман*. – Не́ да е ла̀цман него е една̀ си́рова и неола̀стрена ла̀цманчина, идијо̀т.

ла̀чан, -чна, -чно *који је њохлејан, грамзив; халајљив*.

лѐб м *хлеб*. – Ва̀рди се да не оста́неш, на ову̀ј уску̀дицу, бе́с лѐб.

лѐб и гро̀зје *оброк од хлеба и гро̀зја*. – Мо̀ј Стано̀јло ре́че да не́ гла̀дан да е сврча̀л у ло̀зје, па ѐл лѐб и гро̀зје.

лѐб и лу̀к *оброк од хлеба и лука (најчешће црног), младог или биолошки зрелог*. – Нема́ с дру̀го квџ, па се кани́ с лѐб и лу̀к. – „Па то̀ј (дете) не́ зна́ло шићерчџк, па то̀ј неџ зна́ло бонбџну, па то̀ј неџ зна́ло ништа. Како́ сам очу̀вана не́ знам. На црвџни лу̀к. То̀ј сам си зна́ла, то̀ј сам си са̀мо је́ла. Црвџни лу̀к и дџн дџнџс на то̀ј... То̀ј, то̀ј сам је́ла са̀мо. Ништа дру̀го“.

лѐб и лу̀к и си́риње *оброк од хлеба, младог црног лука (може и биолошки зрелог) и сира*. – Несџм има́ла кџд да ва̀рим не́ко ва̀риво, па реши́ да данџс ручу̀емо лѐб и лу̀к и си́риње.

лѐб и си́риње *оброк од хлеба и сира*. – Лѐб и си́риње, па то̀ј не́ ло̀ше за преватџк.

лѐб и црѐшње *оброк од хлеба и џрешања*. – Не́ знам квџ чу да ручу̀ем, па узџ да поџџм лѐб и црѐшње.

лѐб од толу̀зину *хлеб од брашна добивеног мељавом џалица кукурузног клиџа (у райџовима и великим несџашиџама)*.

лѐб с бу̀кову ко̀ру *хлеб умешен од дела кукурузног брашна и дела си́ругоџине храсџове или букове коре (у райџовима и великим несџашиџама)*. – При́ча се да су џу̀ђе месџли лѐб с бу̀кову ко̀ру.

лѐб с конпџр *хлеб умешен од дела брашна и дела кромџира (у време несџашиџа)*. – Неџи́ су месџли лѐб с конпџр, ми́ несмо̀.

ле́б с тикве *хлеб умешен од дела брашна и дела куваних тикава.* – Едно време бе́омо приморани да едемо ле́б мешен с тикве. Мо́гу да ти ка́жем д е ле́бат ни́какав, до́јде во́дан и гње́цав, али куде́ч, мо́ра не́што да ту́раш у ме́шину.

леба́рник м *оси́ава (орман, кути́ја и сл.) за хлеб.* – Ку́ј е отвара́л леба́рник и не́ затвори́л врата́нца?

ле́бац м *дем. од леб.* – За овчара́ е ва́жно да му јутром ту́ре ле́бац у торбу́, а за дру́го че се сна́јде по поље, има та́м кру́шће, ја́блће, оре́си, пре́шње и дру́го.

лењи́ва ђибани́ца *в. дрвена ђибаница.*

лењи́вка ж *погача од кукурузног брашна са сиром и чварцима.*

ле́тња ма́нца ж *в. иржено.*

ле́ча ж *лећа, сочиво.* – Ле́чу сла́бо ку́само. Не́што ју не во́лимо. Не́ знам што́. Мо́ра зато́ј што се не запржу́е.

ле́чица ж *дем. од леча.*

ле́шњаци м мн. *лешници.* – У́ есен идемо, у на́ш си лешта́к, да бе́ремо ле́шњаци. Набе́ремо то́лко да и распростремо по це́лу со́бу да се су́ше, па и зи́ми тро́шимо и едемо с ле́б.

ли́ба *несвр. куса, брзо куса неку тичну храну*

лива́цко зе́ље с бот. *вишегодишња биљка из фам. Polygonaceae до 120 см високог стабла и дугих листова. Млади листови се ујошребљавају као људска храна, штавољ Rumex pulcher L. и Rumex crispus L. Кува се као чорба, а служи и као додатак другим јелима.* – Свари́ла сам лива́цко зе́ље, па ја́ко бла́го.

лингү́ра ж *кашика.*

лиси́чарка ж *сори́а пичурке.* – Ми́ смо сла́бо е́ли пичу́рће, ел не позна́вамо најбо́ље ко́е су добре́, ко́е несу́. Еди́но смо зна́ли црве́њаче.

ложи́ца ж *кашика.* – Ода́вна се куса́ло с дрвене ложи́це, а сџ със же́лезне.

ложи́ца за пшени́цу *велика дрвена кашика којом се меша жити́о док се кува.* – Ложи́ца за пшени́цу на кра́ј дршку́ има изрэзану ку́ку да мо́ж да се зака́чи на ексе́р.

ложиче́тина ж *ауг. од ложица.* – Сви́ ку́само из едну́ пани́цу с нормалне ложи́це, а он заметну́л не́ку голему́ ложиче́тину са́мо да би се по́више накуса́л.

ложичка ж *дем. од ложица, кашичица.* – Ме́д се ку́са с ложичку́, а не́ с ложи́цу.

ложичња́к м *посебна врста чивилука за држање ложица иј. кашика.*

ложичња́чич м *дем. од ложичња́к.*

лозиње с *йосечени ластїари винове лозе који су се осушили и на којима се йече јагње на ражњу*. – Данџс чу д-йм у лозје да скарам лозиње да йма на квѳ јутре да опечемо јагње.

лозињице с *дем. од лозиње*. – Остало е на гомилкуту јѳш малко лозињице.

лозје с *виноград*.

лозјенце с *дем. од лозје*. – И у Чуку ймамо лозјенце.

лозјиште с *ауг. и йеј. од лозје*.

лој м *масно йкиво у шелу живошїиња: говечейа, овце, козе и др.*

лојав, -а, -о *који садржи досїа лоја*. – Йма кой воле да едѳ лојаво мѳсо.

лојѳк м *дем. од лој*. – Волим кад по јагњећинку йма малко и лојѳк. – Намажї га малко с лојѳк.

лојани се несвр. *йрейвара се у лој, неко јело*. – Вариво варено с ѳвче мѳсо, чим се олади ѳдма се лојани.

лојѳѳк м в. *лојѳк*.

лоќман м *онај који је ненасий и муфїација*.

лоќманчина м *ауг. од локман*.

лоќманција м в. *локман*.

лоќманцика ж *жена локманција*.

лонче с *дем. од лонац, мали лонац*.

лонченце с *дем. и хий. од лонче*. – Лонченце у којѳ се сѳмо кѳва вари.

лончїиште с *ауг. од лонче, сїаро лонче*. – Река сам ти да ми донесѳш лонче, а не овѳј сѳпено лончїиште.

лопа несвр. *јѳде халаљиво неку мекану храну (качамак, йѳйару и сл)*. – Лопа ко свиња.

лопѳње с *гл. им. од лоја*.

лубеница из туршїју *лубеница сїављена у шуршїју, за зиму*. – Лубенице у туршїју рѳтко куї код нас тѳра, тѳј тѳрају Алдинчање.

лубеничѳрка ж *крушка унуїра црвена*.

луковїње с *сїољни лисїови главице црног лука*. – Луковїње мѳж да послѳжи ко чинїлка за перѳше.

лупачї м *мн. они који луїе (љушїе) кукуруз*. – Сварила сам плн котѳл кѳрење за лупачї, ел кнѳчи че да праїмо лупѳње.

лупѳње с *гл. им. од луїи*.

лѳпи несвр. *скида кору са неког йлода, ѳушїи*. – Лѳпим конпїр.

лучѳк м *дем. од лук*. – Малко лучѳк, малко краставичѳе и оцѳт и зачѳс се напраї хїсало.

лучиње с *осиџаци зеленог лука, кора и ѿера лука*. – Лучиње цијдни на буњиште.

Љ

љуџи несвр. 1. *сређује заклану живоѿињу*. – Љуџа щуџи прасе за Бо-
жич. 2. *чисѿи, ѿреби, веје*. – Роде щуџи жито за у воденицу.

љуџка несвр. *вади зрна из махуна*. – Узела сам да малко щуџкам боб, па да га турим да се вари.

љуџпа ж в. *љусѿина*.

љуџпина ж *кора неког ѿлода (ораха, кромѿира и др.), щуска*. – Љуџпине од конпир давамо на свиње.

љуџпинка ж дем. *од щусѿина*.

љутаџа ж *сорѿа ѿечурке наљуѿог укуса*.

љутеница ж в. *ѿрейрно*.

љутеничка ж дем. *од щуѿеница*. – И ја би да куснем малко щутеничку.

љуѿи несвр. *чини да ѿѿо буде ѿо укусу щуѿо*. – Немој млого да щуѿиш претрното!

љутни прил. *ѿрилично је щуѿо*. – Не щуто, само малко щутни, томн колко требе.

М

магарѿње *свеѿѿачко масло начињено од биљних масѿи, маргарин (у овом облику је реч ѿѿребљавана када је улазила у ѿѿицај)*.

маглоѿдина ж *слаба, некалорична храна; грицкалице*. – Послужуваше ни с неку маглоѿдину, там на закускуту.

маз м *масѿи ѿѿѿена од свињске сланине*. – Нацедили смо три канте маз.

мазѿк м дем. *од маз*. – Мора му туриш малко мазѿк, иначе нече да ти ваљае варивото.

мазѿљ м рет. *кришка хлеба намазана млевеним месом и заѿечена*.

мазурина м *ауг. и ѿеј. од маз, сѿара ужегла масѿи*. – Стованка направѿла ѿибаницу с неку мазурину, не моѿ се еде колко смрѿи.

маја ж *сириѿије за сирење млека*. – Мајау си праѿмо од сѿриште, не ѿдемо да купѿемо онуј у шишетију.

мал м *намирнице, храна*. – Знаеш ли ти колѿи мал требе за одну свадбу?

ма́ла вече́ра *вечера која се њослужује на свадбама њосле њоноћи када се свайшови добро изиграју у колу.* – Код њи на свадбу не имало ма́ла вече́ра.

ма́лко прил. *мало.* – Дај и на њег ма́лко.

ма́лкосве́тник м *онај коме је све мало, нарочиџо кад је у њиџању хра-на.* – На тога малкосве́тника све е ма́лко оној колко му се даде него се пре-сувуе и узима из туц тањир.

ма́лкосве́тница ж *жена малкосвеџник.*

маму́рза ж бот. в. *момуруза.* – Маму́рза дојде дьњс до́ста ску́па.

маму́рза́к м в. *момуриџиџе.* – Дал сам маму́рза́к на Тољу, да ми за њег пооре њивуту.

маму́рзан, -зна, -зно в. *момурузан.* – Маму́рзно брашно е остро под прсти, а и кд се еде леб од њег и он дојде остри́кав.

маму́рзница ж в. *момурузница.* – Ми горе по овај села, ели смо маму́рз-ницу и тој жлтү. Пшеничан леб смо ретко вицева́ли.

маму́рзничка ж дем. *од мамурузница.* – Мо́ре, ћути кд има маму́рз-ничка, страшно е кд нема ништа.

маму́руз м в. *момуруза.* – Ма́муруз смо сеја́ли у Чивлик и у Грезњску реку.

маму́руза ж в. *момуруза.* – За у копање маму́рузу че ни требе едно пра́-се за копачи́ти.

маму́руза́к м в. *момуриџиџе.* – Јутре че д-имо да ре́жемо маму́руза́к на Но́во брдо.

маму́рузџк м дем. *од мамуруз.* – Роди́л се си́тан маму́рузџк.

маму́рузан, -зна, -зно в. *момурузан.* – Ма́ти не́ћи пут напра́и маму́рузну џибаницу, зва́ну ечени́к.

маму́рузница ж в. *момурузница.* – Гу́лимо маму́рузницу и џисало, а цел дьн ко́памо.

маму́рузничка ж дем. *од мамурузница.* – Кд надроби́ш мому́рузничку у млекó она пли́ва по њега, нече се седџни ко пшеничан леб.

ма́ндра ж џосџројење на бачи́ји за џрераду млека. – На ма́ндру се пра́и си́риње и кашкава́љ.

ма́ндраци́ја м *власник мандре или радник на мандри.*

ма́ндраци́ка ж *жена мандраци́је.* – Ма́ндраци́ка оми́је но́ђе на пото́к, па улэ́не у ка́цу да га́зи подси́рено млекó да се напра́и кашкава́љ.

ма́нца ж *јело, кувано јело.* – Да ви́димо какву́ е ма́нцу напра́ила, да л се мо́ш еде.

ма́нци́ја м *онај који налази ману храни, онај који је џробирљив у храни.* – На тога се ма́нци́ју ни едно ва́риво не допа́да.

ма́нци́ка ж *жена ма́нци́ја.*

манџица ж дем. од *манџа*. – Дај да пробам и ја од туј манџицу.

масалце с дем. од *масло*.

масат м *челична алајка за оширење ножева*. – Слинчин башта у едну чизму забол нож, а у другу масат, тек му лсно да се слуша кд људи свињу ел нећи друђи брав.

масатење с гл. им. од *масати*.

масати несвр. *ошири масаџом*. – Касапин док људи свињу час, час па масати ножат.

масло с *издвојен масни део млека у виду грудве, ѿмоћу бучке*. – У овај горња села ручк спремују на масло, не на маз.

маснопрља ж *она која ужива у јелу, ѿгоѿово у масном, она која хоће од сваког јела да ѿроба*. – Чим надуши да варимо нешто побоље онај маснопрља одма дојде код нас и нец с-ѿде док не руче с нас.

маџарће ж мн. *сорѿа шљиве*. – Маџарће су најбоље да се од њи цепе воче. – Баба нацепи три-четри венца воче од маџарће.

мед буба ж зоол. *ѿчела. в. блага буба*.

медк м дем. од *мед*. – Дадоше ми та и ја куну малко од медк.

медовина ж *ферментисано ѿиће начињено, у одређеној сразмери, од меда и воде*. – Медовину су пили Стари Словени, сг ѿма друђи пијалци.

медовинка ж дем. од *медовина*.

мезелк м *мезелук*. – Ел праите малко мезелк?

мезење с гл. им. од *мези*. – Кво сте припремили за мезење?

мези несвр. *мезеѿи*. – Мезимо туршију и пијемо ређију.

мезне свр. *мало замезеѿи*. – Седи малко да мезнемо и да пнемо по едну, две.

мекне несвр. *ѿосѿаје мекши*. – Колко повише стој у воду, толко повише мекне.

мељавина ж *млевење, мељава*. – Там, за нећи дн мора па д-ѿдем у мељавину.

мељне свр. *мало самеље*. – Појдо у воденицу да мељнем малко брашанце.

мерњак м *ведро којим се мери млеко на бачији*. – Од твое стадо сам намлзал два мерњака.

месал м *ѿрѿена или вунена крѿа којом се ѿрекрива хлеб ѿоѿио се извади из цреѿуље*. – Кад на бабу при крај нестане потка у ткање, она узне неку другу прецу, па рекне: „Овој сг чем за месал“.

месалчк м дем. од *месал*.

месалче с в. *месалчк*.

месар м *онај који радо једе месо*. – Он је месар затој што воли месо, иначе је тишљер.

месенце с в. *месеце*. – Што не пекнеш малко месенце да се облажимо?

месечар м *сорџа кромџира*. – Месечар се више не раца, сџг има друђи конпири.

меси њибаницу, *џрави гибаницу (сеје брашно, меси шестџо, суче обге, џече обге, ређа обге у џосуду, између обги сџавља мешавину масџи, сира и јаја и све џо џече – еџо заџо се каже: меси њибаницу)*. – Мођава деца навџк-ла да им у сваку недељу месим њибаницу.

месоједник м *онај који воли да једе месо*. – За тога месоједника само да е месо уз ручк.

месце с дем. од *месо*. – По неђи пџт окусимо и месце, иначе си кџсамо васуљ, свађи дџн.

међице ж мн. *мекице*. – Децава јако воле кџд им напраим међице.

мешаја ж *она која меси хлеб*. – Свекрва вари вариво, а ја сам мешаја, ја месим леб.

мешајник м *бакрач који служи да се у њему загрева вода, искључиво, за мешање хлеба*. – Мешајник не сме њикуј да пџпа, с њег рукује само мешаја.

мешаља ж в. *мешаја*.

месен леб м *хлеб мешен у куђи, домађи хлеб*. – Ми си едемо мешен леб, не купџемо купен леб. – Јџтром ми је њајпрво да подмесим леб.

мешчина ж *месо без костџију, криина*. – Кџд се закоље свиња мешчина се углавном сушенџчи, а за у вариво џде месо с кочџне.

мије судови *џере судове*. – Судови зберем, па и однесем на поток и там и миђем.

мириз м *мирис*. – Ёбаво на мириз, ал не знам квo е на едење.

мишка ж *џаџкрилни део заклане живине*. – Мишка се не тџра у чорбу, она се пече са све пџле.

мишчица ж дем. од *мишка*. – Од печено пџле на бату даду бедричку, а на мен мишчицу.

младењак м *кравајчиђ џремазан медом који се меси за Младенце*. – Мађи намеси пџну котарку с младенци.

младенчич м дем. од *младењак*.

младо сџриње сир *шек шџо је извађен из џорбице за цеђење и усолен*. – Младо сџриње мош се маже на леб.

младо сџриње със зелени лџк *млади сир измешан са сџџно исеченим џразилуком*. – Младо сџриње със зелени лџк је благо да ми се чџни да нема поблаго њџшта друго за едење.

млака вода *вода више џемџераџуре од собне џемџераџуре*.

млеко с бела хранљива *тїечностї* из дојки жене или вимена сисара.

млеко од кра́ву *кравље млеко*. – Къд му ма́ти не́ма млеко́ тѣг се на дете́ дава млеко́ од кра́ву.

млеко од козу́ *козје млеко*. – Млеко́ од козу́ су пи́ли они́ја куи́ су болува́ли од туберкулóзу.

млеко од коби́лу *кобиље млеко*. – При́ча се да у не́ћи кра́јеви на́род ку́са млеко́ од коби́лу. Прóсто да не ве́руеш.

млеко свáрено у чу́тару *млеко кувано у тїрешињевој чу́тури*. *Посїоји тїрича да је кнезу Милошу, када је тїролазио исїочном Србијом враћајући се из влашког изгнансїва 1859. године, неки тїасїир казивао како може скувати млеко у дрвеном суду, чу́тури или шуїљем тїању, тїа је на кнежево чуђење објасно да се у млеко које је у тїакав суд сиїано убаџи врео камен и оно се скува врло брзо, за минуїтї.*

млекува́ње с гл. им. од млекуе.

млеку́е несвр. *музе сїоку и израцује млечне тїроизоде.*

млекце́ с дем. од млеко. – Óвце млземо́ јутром и ве́чером, али не́ћи пу́т и на пла́дне млзнем ма́лко млекце́, ако не́ма ништа дру́го за ручџк.

млење́ с гл. им. од меље. – За млење́ узїма две ћїла ујѣм.

млет́, -а, -о *који је млевен*. – Ово́ј бра́шно млето́ на накован ка́мен.

млечѣ́ц м *млади клиї кукуруза који на тїриїисак нокїом тїусїа „млеко“*. – Тїма едни́, па по туцу́ мому́рузу накр́ше млечѣ́ц, па носе до́м та печу́.

млечница́ ж *кукурузно брашно кувано у млеку у виду ређе́г качамака*. – Млечница́ ретко́ ва́римо, ел ни млекото́ тре́бе за сїриње, за на́зиму.

млџа́ ж *мужа*. – Првња́ млџа́ е на Млзїгруду.

млз м *један млаз тїри мужи*. – Укра́днем од сва́ку овцу́ по два́-три млаза, та те́ка и ја́ ку́снем млекце́.

млза́ч м *онај који музе*. – Дор млзé млза́ч седи́ на столїчку тронóшку.

млза́чица ж *жена млазач*.

млзé несвр. *музе*. – На́ј ме мрзи́ къд ме те́рају да млзém óвце.

млзне свр. *тїомузе мало, начини млаз у тїоку муже*. – Млзнем и на пла́дне не́ћи пу́т ма́лко млекце́.

млзњу́је несвр. *тїонекад тїомузе, тїомало тїомузе*. – Млзњујеш ли óвце и јутром, ел са́мо ве́чером?

мљаска́ње с гл. им. од мљаска.

мља́ска несвр. 1. *мљацка док једе; уї. мљицка*. – Не мља́скај дор еде́ш. 2. *једе*. – Мља́скам ма́лко сїриње и ле́б.

мљицка́ње с гл. им. од мљицка.

мљи́цка невр. в. *мљацка*.

модрије се жито *жишине сџабљике, уочи, а и на њочейку класања, њосџейено губе зелену и добијају џлаву боју, џа се каже „модрије се жишю“.*

модрокорка ж *сорџа џечурке.*

момурза ж в. *момуруза.* – Момурза стџгла за копане.

момурзџк м дем. *од момурза.* – Најде ли нешто од момурзџкџ?

момурзан, -зна, -зно в. *момурузан.*

момурзница ж в. *момурузница.* – Истругала ни црева момурзница.

момурзничка ж дем. и хий. *од момурузница.* – Море, ћути кџд џма и момурзничка.

момуруз м в. *момуруза.* – Момуруз нарасал колко до тован.

момуруза ж бот. *кукуруз Zea mays.* – Момурузу смо џвек докупували, никад несмо имали колко ни требе.

момурузџк м дем. *од момуруза.* – Овуј годин момурузџкџ не би јаклош, корење су доста крупни.

момурузан, -зна, -зно *који је од кукуруза.* – Момурузно брашно е добро, кџд је покрупно, да се у њега увалају рибе кџд се прже.

момурузан леб *хлеб од кукурузног брашна.* – Момурузан леб дојде остар за едење.

момурузница ж (*бела, жлџа*), *хлеб од кукурузног брашна.* – Сви смо ми одрасли на момурузницу, па кџд те нећи покани с проју ти одвијаш с главу.

момурузничка ж дем. *од момурузница.* – Кџд нема друђи леб добра е и момурузничка.

момурузно брашно *брашно од кукуруза.* – Качамак се праи само од момурузно брашно.

моравка ж *сорџа свиње.* – Одавна се чувале свиње „моравке“, после измислене неће друђе сорте, сџг чуем да се љуђе пак врчају на „моравке“.

морсџи сол *морска со.* – Морсџи сол е добар за у зеле да се ћисели.

моруз м в. *момуруза.*

моруза ж в. *момуруза.* – У Гледичје че овуј годин да садимо морузу.

морузан, -зна, -зно в. *момурузан.* – Морузно брашно замесимо, па давамо на свиње.

морузница ж в. *момурузница.* – Тешко е упролет на копане кџд се опнеш само на морузницу и ћисало.

морузничка ж в. *момурузничка.* – Нема ни морузничка, а камоли друђи леб.

моруска ж дем. и хий. *од моруза.*

мратџњак м *џевац заклан за св. Мраџу.* – Кџд поодрасту едно се петле одреди да буде мратџњак.

мрѐна ж *риба која живи у Тимоку*. – Мрѐне се најбоље вачају на чѐк (в. чек).

мрѐнка ж *дем. од мрена*. – Миле навачал ситне мрѐнѐ, а Чѐда кру̀пне мрѐне.

мрѐнче с *дем. од мрена*.

мрља̀ви несвр. *једе љолако, једе без айѐишиѐа, уѐ. мрѐцинави, цигуља̀ви*.

– Ёц, брѐ, ко му̀шко, квѐ га ту̀ј мрља̀виш.

мрља̀ча м *онај који једва једе, који једе без айѐишиѐа*. – Мрља̀ча мрља̀ви, само мрља̀ви ѐдењето.

мрска̀ слѝва в. *реѐљанка*.

мрско̀ грѐзје *огрозд*. – Мрско̀ грѐзје до̀јде озбр̀д шерѐно како лубенѝца.

мрѐцина̀ви несвр. *једе безвољно, без айѐишиѐа, уѐ. мрља̀ви*. – Ту̀риш му да еде ѓн га са̀мо мрѐцина̀ви по онѝја тањир.

мрѐцка̀в, -а, -о в. *мрѐгав*.

мрѐцка̀во прил. *на мрѐцка̀в начин*.

мрѐцка̀љив, -а, -о в. *мрѐгав*. – Мрѐцка̀љив на ѐдење.

мрѐцка̀љиво прил. *на мрѐцка̀љив начин*. – Еде га мрѐцка̀љиво, изгубил апетит.

мрѐгав, -а, -о *који мало једе, који нерадо једе*. – Ста̀врија глѐда, кѐд је сва̀дба, ел кѐд је светѐц да сѐдне до нѐкуга мрѐгавога та да би по̀више имало за њѐг.

мрѐгаљив, -а, -о в. *мрѐгав*.

мрша ж у ѐѐј. *значењу месо заклане живоѐише*. – Мрша плн остал.

мршава ѓбанѝца *гибанѝца у коју је сѐта̀вљено мало сира, мало јаја, мало масѐи, а коре дебеле*.

мршавѐе несвр. *мршави*. – Од лѐтос на̀гно почѐла да мршавѐе.

мршља̀к м *онај који је мршав, који је мршав од глади*. – Напарайл се на мршља̀к од неѐдење.

мршта̀ве слѝве *смежуране шљиве још на сѐта̀блу*. – Мршта̀ве слѝве бѐremo, па и ва̀римо, па ку̀само.

му̀ана ба̀ница ж *ѐиѐиѐа од брашина, јаја, масѐи и сира (смешано заједно)*.

– Кѐд нѐ знам кво чу за вечѐру, ја̀ ча̀ском сму̀вам му̀ану ба̀ницу.

му̀аница ж в. *муана банѝца*.

му̀втаѐиѐа м *онај који све хоѐе на ѐу̀ђ рачун*. – Све изѐдоше му̀втаѐиѐе и алама̀ни.

му̀втаѐика ж *жена му̀втаѐиѐа*.

му̀вте с *оно ѐиѐо је забадава, ѐиѐо се не наѐла̀ђује*. – И тѝ би тѐл ма̀лко му̀вте.

муза̀ра ж *крава која се музе*. – Чу̀вам две муза̀ре и трѝ стѐлне кра̀ве.

- мулећина** ж в. *муџиџе*. – Оч ма̀лко мулећину? Овдѐ нема мулећина.
- мулећинка** ж дем. од *мулећина*. – Добро̀ би ти дошла̀ ма̀лко мулећинка, зар не?
- му̀ља** несвр. *једе журно скоро не жвачући*. – Седал уз оста̀л, па са̀мо му̀ља, не га брига да л че да има и за дру̀ђи.
- муру̀за** ж в. *момуруза*. – Ишџ̀л сам до̀ле по ова̀ј се́ла да к̀упим ма̀лко муру̀зу.
- муру̀зан**, -зна, -зно в. *момурузан*. – Да̀вам им муру̀зну ја̀рму.
- муру̀зница** ж в. *момурузница*. – Гл̀там муру̀зницу, а она̀ ме цѐпи док ју гл̀там.
- муру̀зничка** ж дем. од *мурузница*. – Тѐшко би мѝ дьнџ̀с живе́ли на ту̀ј муру̀зничку.
- муру̀ска** ж дем. од *муруза*. – Љу̀димо ма̀лко муру̀ску за у воденѝцу.
- муру̀шчица** ж в. *муруска*. – Колко̀ најдо̀мо муру̀шчицуту мѝ ју пое́домо до Божџ̀ч.
- мурцу̀љез** м *нерадник, муфџиџиџа, незвани гостџ̀, бесрамни гостџ̀*. – Онџ̀ја Бо̀шко, онџ̀ја мурцу̀љез та̀чно знае ка̀да че љу̀ђе да ру̀чују, и евѐ га.
- мурцу̀љешчина** м *ауг. и џеј. од мурцу̀љез*. – Запнџ̀ вракнџ̀ицу да се не дослепу̀та и на вече́ру она̀ј мурцу̀љешчина.
- му̀теница** ж *кашасџ̀о народно јело сџ̀рављено од кукурузног брашна, џ̀разилука, џ̀уџаних ораха, воде и зачина*. – Жива̀на забрка̀ла му̀теницу за вече́ру.
- му̀теничка** ж дем. од *муџеница*.
- мушама̀** ж *сџ̀полњак од вешџ̀ачког џ̀лаџ̀на*. – Донџ̀ли ни шерену̀ муша-му̀ за оста̀л, на по̀клон.
- мушамџ̀ца** ж дем. од *мушама*.
- мушамчѐтина** ж *ауг. од мушама*. – Мушамчѐтинуту одува̀л ве́тар од оста̀л.

Н

- на дрвнџ̀к** *незвани гостџ̀и на свадби џ̀оседају на дрвљаник и џ̀раже да им се доноси јело и џ̀иџе, уџ̀. градинари и градинсџ̀и*.
- наа̀ка** свр. *сџ̀ави џ̀ревише нечегеа у шџ̀о*. – Штџ̀о си наака̀ла ово̀лку во̀ду у вариво̀во?
- наа̀ка се** свр. *наједе се, џ̀реједе се*. – Са̀мо глѐда да се наа̀ка и да спѝ. – Наа̀ка се, па га по̀сле боли мешџ̀на.
- наа̀мка се** свр. *наједе се (о деџ̀еџ̀иџу)*.

наапе свр. *нагризе, нагризе и остави*. – Куј е наапал цел лѐб?

наапување с гл. им. од *наапуе*.

наапуе несвр. *ѝрема наапе*. – Деца, немој да наапуете лѐб него ѝскајте да ви се одреже.

наапџина ж *оно иџио је неко нагризао, загризао; нааџано месџо*. – Обрежи наапџинуту, па си другџо џц.

набџбџ се свр. *наједе се, добро се наједе*.

набада несвр. *ѝеј. једе виљушком*. – Кво га набадаш, узни га с прсти, неси нећи господин.

набапка се свр. *наједе се*. – Набапкај се, сине, па да спиш.

наблажњује несвр. *има ѝрилично сладак укус*. – Не бџш блага, али наблажњује помалко.

набречѝ свр. *набрекне виме од млека, накуѝи се млеко у вимену, у дојкама*. – Кџд Смиљана ѝде с џвце, онџ јако набречу.

набрџка свр. *ѝѝине у оно (ѝџечности) у иџио не би смело да се дира*. – Маџка набрџкала млекџ.

набуџба се свр. *наједе се*. – Набуџбај се чврсто да мџж да ти трајѝ до јутре.

набуџва се несвр. *наједе се*. – Набуџва се ко вол, па само подрѝгуе.

набупка се свр. *наједе се (о деѝеѝу)*.

набуџчи се свр. *наклобучи се*. – Млекџ кџд се ваѝри онџ се на крај набуџчи, па џче да излџзне.

набуџчка свр. *бучкајуѝи ѝпроизведе масло*. – Да набуџчам пола ѝило масло ѝма да бучкам најмалко џдан саџ.

наваџи свр. *залије баѝѝу (њиву, ливаду)*.

наваѝри се свр. *набубри, нарасѝе ѝри кувању*. – Ти му сѝпеш едну шџљичку ориз, џн се наваѝри, па после плна шѝрпа.

наваџча свр. *нахваѝа велику количину неџега*. – Наваџчам рибе плну чуварку.

наваџување с гл. им. од *наваџуе*.

наваџуе несвр. *залева баѝѝу (њиву, ливаду)*.

наваѝи свр. *ѝрибави, снабде*. – Не лџсно на саму жену да наваѝи брашно, дрва и друго квџ требе за куѝу.

навашуе несвр. *ѝрема наваѝи*.

навѝрка свр. *сѝави неџега ѝревише, нагура*. – Ти мѝслиш ако му навѝркаш повише маз да че да буџде поболе.

навѝрџа се свр. *наједе се брзо кусајуѝи каѝишом неку чорбасѝу храну*. – Јутром се прво навѝрџам млекџ и качамак па тџг џџдим у школу.

наврчи свр. *насїе їревише*. – Да свариш три ђулету конпир ти наврчиш толку воду.

наврши свр. *наїуни до врха*. – Къд сѣдне да еде, наврши тањир с гужвице, прѣсто стра да те сѣдне.

навурљика свр. *сиѣа їревише воде (у јело које се кува и сл.)*. – Навурљика му воду, а онѣ си се вари док се вари, а после само чорбуљак.

нагладничав, -а, -о *који је увек ѣомало гладан, који никад није сиїи*. – Бољ да си малко нагладничава него да се направиш на мѣчку.

нагмура свр. *урони сиїо у неку шїечносїи*. – Нагмурам коприве у ћипелу воду, да малко одмѣкну, а после и ситно сасѣцкам.

нагњаса се свр. *добро се наједе*. – Глѣдај, къд вѣч идеш на свадбу, да се нагњасаш, а не чим се врнеш да питаеш квѣ има за едење.

нагњетѣ се свр. 1. *завуче се*. – Къд едем неко мѣсо, онѣ ми се негњетѣ по зуби. 2. *наједе се, їреједе се*. – Нагњетѣ се ко стока, па тѣг пије караболну соду.

нагњита несвр. *гура сиїо да уђе унуїира, у нешиїо шїесно*. – Види се да му се не еде, али зорле нагњита залози у уста.

наголо с *народно јело слично јанији, начињено од меса, црног или їразилука, масїи, зачина и др.*

нагорње несвр. *горак је ѣомало, има горак укус*. – Стругана погача дако е стругана пак малко нагорње.

наготви свр. *скува многа јела*. – За светѣц наготвим разна вариња.

нагребѣ свр. 1. *кашиком с врха шїанко гребући накуїи извесну количину неке маїерије*. – Дим у подрум да нагребѣм сирине за ћибаницу. 2. *захвайи (о води)*. – Нагребѣ довољно воду да има с квѣ јутре да пристаим грне.

нагрува се свр. *наједе се*. – Нагрува се васуљ, па се после не седи у туј собу.

надида несвр. *једе више од осїалих*. – Петронија Штрбѣчи е толко млого ѣл, да е чини ми се и волѣ надидѣл.

надида се несвр. *шакмичи се у једењу*. – Къд смо били деца надидѣли смо се куј повише перашѣ мѣж да издѣ.

надрѣби свр. *удроби хлеб у неко чорбасїо јело*. – Нѣно, надрѣби ми млеко, време е да појдем у школу.

надувѣ несвр. *надувава*. – Надувѣ заклану овцу да ју одѣре.

надуша несвр. *осѣћа ѣо мирису*. – Надушам къд нећи у комшилѣк разгревѣ сушенице, па се накажем за нешто и отидем код њи, та там малко и ја мѣзнем.

надуши свр. *намирише, осѣши ѣо мирису*. – Надушил сам од доле да овде има поблаго да се еде, па реко: ѣд да сврнем.

наџца ж ирон. *оно од чега се не можеш најестии*. – Узни малко и од нашуву наџцу.

наџцица ж дем. *од наџца*.

нажъз се свр. *наједе се, добро се наједе*. – Само се нажъз и отиде негде, а од рабóту не мисли.

наждџа се несвр. *наишиџе се да би џовраћао, бљувао*. – Гоца е синоч ел и пил, па се сџг наждџа да бљуџе.

наждџа се несвр. *џревише џије воде, на силу џије овде (о деци)*. – Не наждџај се толко, џе умочаш начџс.

нажљуве свр. *нагрџзе џа остџави*. – Нџчија говџда ни нажљувала тџкве.

наѕса се свр. *наједе се*. – Чврсто сам се наѕсџл.

наѕнћа се свр. *наједе се, наџуни се, наједе се до грла*. – Ел си се бр наѕнћџл кџд си се увлќал нџзван на свџдбуту?

наџда се свр. *усџева да се наједе, да се засџџи*. – Он се наџда од малко. – Тој се чељачџ не наџда.

накладџ свр. *наложи ваџру*. – Зџми се збџру овчари, колибарџ у едну колибу, накладу огањ и џџл дџн џграју кџрте.

наклџпи се свр. *џрионе на јело*. – Овчџр се наклџпи, па кўса ли кўса.

накљувџ свр. *кљуџући начне*.

накрќа свр. *наџуни, џреџуни*. – Накрќа тањџр с мџсо, па се примџкне.

накрќа се свр. *наједе се*. – Едино глџда да се накрќа, за друго не мџри.

накўса се свр. *наједе се кусаџући*. – Кџд се накўсам васуљ тџг ми доџде сџто у мешџну, а кџд кўсам џивдџл одма сам си глџдан.

накўса се бџб ирон. *остџане у другом сџтању*. – Душџнка се па накусџла бџб.

налџче свр. *локањем начне неку џџечну храну (о мџчки, кучџџу и сл)*.

налџче се свр. *наџије се, оџије се*. – Паќ си се налоќал!

наљџска се свр. *наџије се, оџије се* – Тома, тупанџџа, се толко наљџска да си не мџж потрџви дџм.

наљут, -а, -о *коџи је џомало џуџи*. – Нџ да е џут, него сџмо да е наљут, тџг га вољим, васуљат.

намўжи се свр. *наједе се, добро се наједе*. – Де се тџ прво дџбро намужџ, па пџсле чџмо да рџљамо.

намўљи се свр. *наједе се неког сџџниџег воћа, грџжђа или мџкане хране*. – За вруштук се намўљим грџзје и лџб.

наџстри свр. *наошџри*. – Нџма кўј да е наџстри нџж, вајка се баба Стџнија.

напџп се свр. *наједе се, џреџеде се*. – Напџп се, па едџа издџвуе.

наплњџше се свр. *наједе се*. – Ел се јџш несџ наплњџсџл, џло џдна?

на̀претруп прил. *грубо, како било; на кру̀џије комаде; на брзину*. – Немој га млого уга̀цаш насечѝ га на̀претруп.

напу̀па се свр. *наједе се*. – Напу̀пало се дете, па ошло да се игра.

напу̀ца се свр. *наједе се, чврстио се наједе*. – Нема ништа док се не напу̀цаш васу̀љ.

нарвѐ свр. *в. нааѝе*.

нарву̀е несвр. *ѝрема нарве*. – Ку̀ј нарву̀е ле́б?

нари́за несвр. *ѝочне да реже*. – Же́жак ле́б се не нари́за, ел док га нари́заш док је же́жак, он се не́че ре́же него се гња̀ви.

нару̀би се свр. *наједе се, наједе се хлеба и неког ѝовр̀ћа*. – Нару̀бим се ле́б и лу̀к и це́л дѝн копам.

нару̀јан, -јна, -јно *који још није зрео, који је ѝек ѝочео да се румени*. – Нару̀јан петлицан отѝи́неш, ту̀риш га на пенѝер и он за два денá узрѐе.

наса̀ди свр. *сѝаѝи квочку на јаја*. – Наса̀дила сам квачку на трина̀ес јајца.

насви́ја се свр. *наједе се*. – Насви́ја се ко говѐдо траву покре пу̀т, па са̀мо издѝву̀је.

наси́ри свр. *ѝроизведе одређену количину сира*. – Преко лѐти наси́рим два чебра̀ сири́ње.

наси́ров, -а, -о *који је осѝао ѝомало си́ров, недоѝечен*. – Ле́б ти оста́л на̀си́ров.

наси́рован, -вна, -вно *в. насиров*.

насу̀че свр. *сукањем начини сѝѝо*. – Насу̀чем о́бђе за две ѝибанице.

наѝира несвр. *ѝрема наѝире*. – Наѝирај тестото добро с дланови, ако о́ч да ти испáдне у́бав и шу̀пкак ле́б.

натла̀пи се свр. *дође неѝозван на нечији ручак*. – Че́да се сва̀ћи дру̀ђи да́н натла̀пи код на̀с на руча̀к.

натлчѐ свр. *ѝуцањем усѝи́ни, наѝуца*. – Узѐ да натлчѐм пипѐр за на̀зиму.

нато̀пи свр. *увече, уочи дана када ће се кува̀ѝи, ѝасу̀љ се ѝоѝѝоѝи млаком водом да у ѝѝоку но̀ћи набубри како би се су̀ѝра боље и брже скувао*.

на̀тре свр. *веѝ замешено ѝесѝѝо ѝоново длановима добро изгњечи*. – Ле́б мо́ра добро да се на̀тре, ако о́ч да испáдне у́бав.

на̀тро̀па свр. *секиром или са̀ѝаром, на ѝању, насече месо, са костѝима, на кру̀џије комаде*. – На̀тро̀пај ми не́колко кочи́не за у зеље-ме́со.

на̀тро̀ши свр. 1. *намрви, начини мрве хлеба*. – Како́ мо́ж да на̀тро̀шиш то̀лко тро̀ши́не, мѝслиш ли да то̀ј тре́бе нѐћи да примѝта. 2. *наломи, ѝоломи*. – Џде светѝц, тре́бе да се на̀тро̀ше орѐси за пшеницу.

натрџти свр. *нагне, навали*. – Пред тој е три, чѣтри пѹт дѳбро потѣгал на цѣвку, а кѣд нѣтрти балѳн, онѳ е сѣмо клокочѣло.

натура свр. *насиѣ, сѣави (у шањир)*. – Натура плн тањир с гѹжвице, па навали да едѣ.

нацѣди свр. *кувањем сланине добије масѣ, цѣдећи је ѳоѳом кроз цѣдиљку*. – Кѹј нацѣди кѣнту мѣз рачѹни се да це и облѣжи нећи пѹт.

нѣчви м *наѣве у којима се меси хлеб*. – С нѣчви рукѹе бѣба, ел она мѣси лѣб.

начумљѣза се свр. *наѣије се, оѣије се*. – Начумљѣза се да не зна ни како се зовѣ.

наштѣрце прил. *на ѣразан желудац, ѣре сваког јѣла*. – Попѣјем по еднѹ реѣију наштѣрце, колкѳ да се устресѣм.

наштипѣ свр. *ѣрсѣима накида ѣера, лишѣе и сл.* – Наштипѣла плнѹ преглѣачу перца зелѣни лѹк, па еднѳ врлѣ на кокѳше, а еднѳ ни за прѣтрно.

не зна колкѳ му е лѣб дѳста изр. *онај који није сасвим нормалан*.

неѣдење с *уздржвање од јѣла*. – Че навлчѣш нећи бѳлес од неѣдење.

неварено млекѳ *некувано млеко*. – На плѣдне овчѣр мѣзне мѣлко млекѳ од овѹј овцѹ, мѣлко од онѹј и неварено га у мањѣрку надрѳби с лѣб, што е понѣл оцѹтра ода дѳм, и кѹса.

недовѣрен васѹљ м *недовољно скуван ѣасуљ*. – Нећи пѹт се дѣси, дѣко се длѳ вѣри да остѣне недовѣрен васѹљат.

недовѣри свр. *недокува, недокува сасвим*. – На Олгу се чѣсто дешѣва да недовѣри вѣриво.

недѳслан, -а, -о *који није довољно слан*. – Ако ви е недѳслано, вѣ си досолѣте.

ненаѣца ж *онај који се не може најесѣи, који је незасѣи, гладница*. – Тија ненаѣца не мѳж се наедѣ, па и волѣ да му принесѣш.

неслано сѣриње с *сир ѣек ѣиѳо је извађен из ѣорбице у којој се цѣдио и још није ѳосољен*. – Неслано сѣриње је блѹткаво за ѣдење, затѳј мѳра ѳдма да се посѳли и тѣг бѣва.

ночњѳ чекање с *ноћно ловљење рибе на чек, в. чек*.

нѹла ж *најфиније бело брашно*. – Гѳспе, кѣд че да прѣе колачи, купѹју брашно нѹлу.

О

ѳбга ж *кора за гибаницѹ*. – ѳбга се сѹче на круг, а печѣ на вршњак. – Што је ѳбга пѳдебѣла ѣибѣница по мршава.

обѣд м *ручак*. – Обѣд је најгалаван обрѣк на сељаџи.

обѣдуе несвр. *руча*. – Лѣтем обѣдуемо кѣд се скрѣте сѣнђе, а зѣме кѣд пѣчне да се ставѣна.

обедување с гл. им од *обедуе*.

обѣре млеко изр. *веровало се да њојединџи бајањем могу одузетѣи млеко ѣуђим овџама, а ѣовеђаѣи својѣма*. – Ыде по врѣће да вѣди кѣј е обрѣл млеко.

обид м *ѣроба, ѣробање*. – Какво е варивѣто на обид, нѣ ли јѣко слѣно?

обиде свр. *ѣроба, окуси*. – Заборѣла сам да обидем вариво на сол.

обиџа ж *ѣроба, ѣробање, уѣ. обид*. – Родѣло се грѣзје кѣлко за обиџу. – Какво е варивѣто на обиџу?

обиџѣја ж *ѣроба, ѣробање јѣла или ѣиђа*. – Ништа ти нѣче бѣде од едну обиџѣју.

обиџување с гл. им. од *обиџуе*.

обиџуе несвр. *ѣроба, ѣробава*. – Обиџуеш ли тѣ варивѣто на сол, ел нѣ?

обиџушка ж *дем. од обиџа*. – Какво е варивѣто на обиџушку?

обзѣва несвр. *обухваѣи усѣима*. – Лѣле обзѣва јѣјѣ, ал га не мѣж обзѣне.

обзѣвање с гл. им. од *обзѣва*.

обзѣне свр. *обухваѣи усѣима*. – Кѣд зѣне мѣслиш че да обзѣне плѣвњу, тѣлка усѣшта ѣма.

облажа ж 1. *мрс, маснођа*. – Важно е да ѣмаш облажу у куђу. 2. *мала количина хране недовољна ни за ѣробу*. – Нѣма га кѣлко ни за облажу.

облађи се свр. *окуси масну храну за време ѣосѣа или након ѣога*. – Борџа се облађил у пѣтак, па га сѣг стрѣ да е напраѣл голѣм грѣј.

облажѣ се несвр. *ѣонекад јѣде масну храну, ѣроба масну храну*. – Дѣда Симиѣн се, од Пѣкладе до Велигден, не облажѣе.

обљѣковѣна ж *дугачко дрво за огрев и кухињу ѣањег обѣма*. – И за овѣј зѣму не тејѣл да насечѣ дебѣла дрѣва, а тѣлђе ѣлође ѣмамо, него пак докарѣл обљѣковѣне.

обрѣно жѣто с *жѣѣо које није родѣло, јер су на њѣга, ѣо народном веровању, бачене магије*.

обрѣно млеко с *ѣресушило вѣме млѣчној живѣѣиђѣи (крави, овѣи и др.), јер су на њѣга, ѣо народном веровању, бачене магије*.

обрѣк м 1. *сеоска завеђина*. – У ѣаше салѣ е обрѣк Русѣлница. 2. *дан неког свеџа које је извесно лице изабрѣло за свој ѣразник, за свој обрѣк*. – Мѣј е обрѣк Трѣјџа.

обрѣџан, -чна, -чно *који је ѣразничан, свѣчан*. – Бѣло брѣшно џѣвамо сѣмо за обрѣџни дѣнѣ.

оброчан м особа која иде на оброк, који се слави за нечије здравље.

оброчит дан м иразничан дан, дан када се не ради.

обцетина ж ауг. од обга. – Што ли се цёпе обцетине док и печём?

обцица ж дем. од обга. – Обциците тњће, тњће, ко пенцёрли артија.

овёља несвр. кои́рља по безубим усџима неки тврд залогај.

овицирка ж шанка и дугачка љуша иаиричица. – Напљним неколко влаше с овицирће, па се мужјёви само знёе док и едү.

овнечина ж овнујско месо. – Прича се да су ајдүци ёли само овнечину.

овсён лёб м хлеб од овса.

овсеник м хлеб од овса са додајком јечменог брашна.

овча свадба последња мужа оваца на бачији. Тако добијено млеко даје се овчарима као часи.

овчак м ауг. значењу овчије месо, овчешина.

овче сириње с сир од овчијег млека. – У наш крај се праи само овче сириње.

овченик м гусио, јесење овчије млеко, дуго кувано, мешано и ири поом овлаш сољено. – Ми смо рётко праили овченик, више смо си кусали онакво млеко.

овчењак м в. овченик.

огањ м ваира. – На огњиште прёцве гори огањ.

оглавина ж скинуша кожа са главе заклане живоише. – Свињску оглави́ну осушимо у пушницу, па ју после варимо у васуљ.

оглади свр. учини да неко буде гладан. – Тиша по мој да оглади, него сүша.

оглоце свр. глодањем скине месо и рскавицу са кости. – Тóлко оглоце кочину да ни псёта нема квó да траже у њү.

огњёц м дем. од огањ. – Дё, наклады малко огњёц да се огреемо.

огњиво/огњило с комад челика савијен у облику ћириличног слоца „с“ који служи за изазивање варнице из кремена, ириликом кресања.

огњина м ауг. и иеј. од огањ. – Огњина се отүд пренёла на плёвњу, па и њү изгорёла.

огњиште с место где је било огњише.

огњиште с место у ижи на коме гори ваира. – Вёчером наседамо уз огњиште да се греемо.

огњиштенце с дем. од огњише. – У поље кд си, најдеш заветринку, напрајиш огњиштенце, притуриш грне и док ти копаш васуљ се свари.

огребё свр. кашиком осируже последње осиаике јела. – Миле воли да огребё шёрпу, ко да це од тој наедё.

огриба несвр. *ѡрема огребе*. – Код нас нема куј да огриба ваган, ми га тѡг дадемо на Лишка и он га зачас огребѡ, па се после облизуе и врти с опаш.

огрибан м *онај који огриба ѡоследње осѡаѡке јела из суда*. – Затој што воли да огриба панице Миле окају Огрибан.

огрибине ж мн. *осѡаѡци хране у суду огребани кашиком*.

огризине ж мн. *једена а неѡједена храна, осѡаѡци хране*. – Ел ти мислиш да че нећи да еде овѡј твоѡ огризине?

одмекнеѡ свр. *ѡосѡане мекши*. – Чѡкни га да одмекнеѡ, па га тѡг рѡжи.

озбрд прил. *одозго*. – Озбрд му накршим пѡчен пипѡр и капнем му малко зајтинѡк, на зељѡто.

озбрдње сѡриње с *сир са врха чабрице у коју је био сѡављен*. – Озбрдње сѡриње дојде малко синђаво.

озбрдњи, -а, -о *који је с врха, који је одозго, који је горњи*. – Озбрдњи маз увек помалко замирисује.

осњња свр. *ѡојѡде*. – Ел би могљ да осњњаш едно ѡило прасѡћину?

оклоца свр. *ѡојѡде месо са косѡију, оглође*. – Кѡд оклоцаш тѡј кочине, дојди да малко оврѡвимо.

окушева несвр. *ѡроба, ѡробава*. – Момчил не окушева сѡриње, вели ѡисало му.

окушевање с гл. *им. од окушева*.

окушења несвр. *в. окушева*. – Миливој не окушења млеко, дако има толко овце.

олупи свр. *скине кору с неког ѡлода, ољушѡи*. – Нећи пуѡ прво олупим компѡр, па га тѡг варим.

олуска свр. *извади зрна из ѡуске, из махуне*. – Требе да сѡднем да ољускам грашак, да сварим нешто за ручѡк.

олуѡи се свр. *ѡојѡде нешиѡ ѡуѡи, ѡа сикће од ѡуѡине*. – Драђи, ако се не олуѡи, не рачуна да е ручуваљ.

омаже свр. *хлебом ѡѡѡрља ѡоследње осѡаѡке хране из суда*. – Узнем срединку од лѡб, па омажем паницу, тека ју после пољсно оперем.

омазуѡ несвр. *ѡрема омаже*.

омѡси свр. *умеси*. – Кѡд моја баба омеѡсеше лѡб, он нараѡал, па овољњи.

омѡта несвр. *једе шѡа дохваѡи*. – Не да еде, него омиѡта. – Омиѡта кво доване, не пробѡра.

омѡтање с гл. *им. од омиѡа*.

омѡтач м *онај који омиѡа, в. омиѡа*.

омѡца несвр. *исѡија јѡду за другом*. – Драђиша цѡл дњн омиѡца шприѡери у кавану, па га после влаче дом.

омѡцање с гл. *им. од омиѡа*.

омрси свр. 1. *ако ујутиру нишиџа ниси јео, а чујеш кукавицу, значи омрсила тје кукавица.* – Чим се дигнеш тури трошинку у уста, да те не омрси кукавица. 2. *загади.* – Не пи, Ружо, туј воду студену, / Туј су воду виле омрсиле, / Омрсиле, децу окупале (н. п.).

омрси се свр. 1. *после њосџа ѡроба мрсну храну.* – На Божић рано јутром, деца се омрсе с врапца, да буду лака ко врабца. 2. *ѡроба мрсну храну за време њосџа.* – Куј се омрси преко пости, поп че му оцече уши. 3. *ѡрви ѡуџ ѡроба неки ѡлод тје године.* – Овуј годин се још несъм омрсил с грѡзје.

омршавее свр. *омршави, смрша.* – Ђва омршавел од глади, а Убавка ѡче да омршавее да би била још пубава.

омршуе се несвр. *узима мрсну храну ѡвремено.* – Најден се не омршуе преко пости.

оплеска свр. *ѡједе с аѡеџиџом.* – Миле Травојед се оклади да мѡж да оплеска цело прае – и оплескал га.

опупа свр. *ѡједе.* – Петроња ис Алдинци опупа два леба за едно едење.

опуца свр. *ѡједе.* – Жѡка Персин опуца јагње сам и попије балѡн вино и ништа му тѡг не, ко да не ни ел, ни ти пил, топрв јутре блѡје и лелече од мешину.

орѡј м *ѡлод ораха.* – На овчара туре јутром у трбаљу кома т леб и неко орѡја да ѡма за ручѡк.

орѡјѡк м *дем. од орѡј (ѡлод).*

орѡјѡич м *в. орѡјѡк.*

орѡшњак м *гибаница са орасима и шећером.* – Сви јако волимо орѡшњак, али га рѡтко прае, велу, скуп шићер.

орѡшњачич м *дем. од орѡшњак.* – Јако би блѡг орѡшњачичат.

орѡз м *ѡиринач.* – Орѡз купемо пред Прображење кд че да праимо подвѡрак с рѡбе.

орѡзѡк м *дем. од орѡз.* – Турим и одну шаку орѡзѡк у грнето да га малко згустим.

ѡсиљ м *осје на жиџином класу.*

оскѡруша ж *врсџа ѡозне, дивље крушке.* – Ако нема кво друго и оскѡруше су добре за едење.

оскѡрушка ж *дем. од оскѡруша.*

оскубе свр. *очуџа, ишчуџа.* – Док ја оскубем пиле, ти иди оскуби неџи струк луѡ.

осмаѡ м *сорџа кукуруза која има осам редѡва зрна у клиџу.* – Осмаѡ се у наш крај појавил пред онџа рѡт.

остаљ м *сџо.* – Љуђе ручѡју уз остаљ, а деца уз трпѡзу.

остаљче с *дем. од осџал, сџоѡић.* – На остаљче стоѡ баѡал с цвѡје.

оста́лченце с в. *ос̄ѣлче*.

оста́лчѣтина ж в. *ос̄ѣлчина*.

оста́лчина м *ауг. и њеј. од ос̄ѣл, велики ос̄ѣл*. – Онѣја кујѣ је праѣл овуј оста́лчину не мислѣл да она неѣи пу́т трѣбе и да се пренесе негде.

остѣне свр. в. *истѣне*.

остру́шка ж *звондена ѣолуга са куком на једном и сѣругачем на другом крају, служи за рад око огњѣиша*. – Деда напáli остру́шку, па на њу топи шићер кѣд праи ме́дену рећѣју.

острушчѣтина ж *ауг. и њеј. од ос̄ѣрушка*.

остру́шчица ж *дем. од ос̄ѣрушка*.

оцѣт м 1. *сирће*. 2. *освежавајуће хладно ѣредјело начињено од младог белог лука, воде, соли и сирћеиша*. – Лѣти прѣво ку́само оцѣт, по́сле едемо кво ѣма.

оцѣтѣк м *дем. од оцѣи*.

оцѣе свр. *одсеје*. – Да оцѣем брашно за обѣе, на сѣтно сѣто.

ошѣвлѣк м *воће*. – У есен кѣд стѣгне ошѣвлѣк.

ошѣвлѣчич м *дем. од ошѣвлѣк*. – Овуј го́дин не́ма да оку́симо од ошѣвлѣчич, све стлѣкал гра́д.

ошѣвѣка ж *сорѣи ѣшенице црвене боје*.

оштипѣ свр. *ѣрсѣиша оѣкине ѣеро, лѣсѣи и сл.* – Иди у гра́дѣну оштипи не́ко перце зелѣни лу́к да прајнемо прѣтрно.

П

пабѣрци м *мн. ѣреосѣало класје ѣосле жеѣве ѣо њиви*. – Деца́ д ѣду да збѣрају пабѣрци.

пабѣрчѣри м *мн. они коѣи скуѣљају ѣабѣрке*.

пабѣрчи несвр. *скуѣља класје ѣо њиви ѣосле жеѣве*.

пѣжвѣе с *гл. им. од ѣѣжви*.

пѣжви несвр. *једе халаѣливо и много*. – Пѣжви и не жѣака.

паждра́к м *круѣан комад нечега (о месу и сл.)*. – Ёс да сам ти ре́кла да насечѣш месово на по́крупни за́лози, али не на ово́лѣни паждра́ци.

панаѣурка ж *врѣиша крушке коѣа зри крајем авгусѣиша, око Панаѣура (Велике Госѣојине)*.

Панаѣурѣи пости м *мн. ѣосѣи ѣред Велику Госѣојину*.

панаѣурчица ж *дем. од ѣанаѣурка*.

пани́ца ж *чинија, здела*. – Пани́ца мо́ж да бу́де земљѣна, дрѣвена, ел плѣкана, порцула́нсѣ тѣг не имало.

паничѐтина ж *ауг. и њеј. од ѡаница.* – Распўкла се онај паничѐтина штóно у њў прáимо ћисало.

паничка ж *дем. од ѡаница, мала ѡаница.* – На дѐцу се вáриво сѣпе у паничку да из њў кўсају, стáри љўђе кўсају из големў паницу.

паничћин дћн м *ћрећи дан крсне славе када се код слављенице окуѡе комшике да узму своје судове, које су јој биле ѡзајмиле да ћреслави славу, а она их ѡочаси оним шћо је од славе осћало.*

пáпа м *деч. хлеб.* – Оч ли, сѣне, пáпу?

пáпа несвр. *деч. једе.* – Врѐме је детѐ да пáпа.

папазѐјна ж *јело кувано од киселог куѡуса, киселих ѡаѡрика и зачина, једе се хладно.* – Кьд се накўсаш папазѐјну óдма си си пá глáдан.

папазѐјница ж *дем. од ѡаѡзѐјна.* – Знáм да вóлите, па сам ви пá сва-рѡла еднў папазѐјницу.

папáње с *гл. им. од ѡаѡ.*

пáпка несвр. *деч. једе.* – Áјде, детѐ да пáпка!

папкáње с *гл. им. од ѡаѡ.*

папричка ж *зелена љуѡа ѡаѡричица.* – Нећи вóле да се ољўте с па-причку, јá не вóлим, млóго е љўта.

парамáн м *круѡан комад.* – Вáчам скобаљѡи, свѐ парамáње, овóљћи (показује руком).

парамáнчина м *веома круѡан комад.* – Сѡма оцѐкал овóлку парамáн-чину лѐб, па мѡсли да му е и она мáлко.

пáри несвр. *вруће је, врело је.* – Ако ви јáко пáри ви дўвајте дор кўсате. – Не да пáри него е ћипѐло.

парнѡ несвр. *ћрилично је вруће (о јелу, води и сл.).* – Чорбáва не ћипѐла, ал си добрѐ парнѡ.

парчедѡше несвр. *в. комадише.*

пастрмá ж *суво месо са косћима или без косћију.* – Обезбедѡли смо пастрмў и од свѡњско и од óвче и од говѐце мѐсо.

пастрмѡца ж *дем. од ѡасћрма.*

пастрмка ж *врстѡа рибе која живи у хладној води.* – Код нáс пастрмће ѡма сáмо гóре по буцáчће вóде.

пастрмчица ж *дем. од ѡасћрмка.*

пáтка ж *в. ѡловка.*

пáчица ж *дем. од ѡаѡика, млада ѡловка.*

пачўг м *мала, љуѡа ѡаѡричица.* – Брѐ, колкó је манечќк, а колкó е љўт овѡја пачўг.

пачўчко м *в. ѡачуг.*

пѣшкѣ се несвр. *пѣрули*. – Остайл си овѣј тѣкве надвѣр да и увати мрѣз, па да се после пѣшкѣју.

пѣшкѣв, -а, -о *који је пѣруо*. – Пѣшкѣве крушѣ расѣпи на свиње.

пашњаѣк м *желудаѣ заклане живошѣиње*. – Прво има да изврнемо пашњаѣк, па че после да перемо црева.

пашњаѣк на жар *желудаѣ заклане живошѣиње ѣчен на жару*. – Кѣд се коље свиња мужјѣви воле да пашњаѣк опечу на жар.

пашњаѣкат, -а, -о *који је великог сѣомака*. – Станул си пашњаѣкат ко да си неѣи министр, па сваѣи дѣн едѣш печѣње.

пашњаѣчење с гл. им. од *ѣаињаѣчи*.

пашњаѣчи несвр. *расѣара пѣрбух и вади ушѣробу заклане живошѣиње*.

пезуљаѣви несвр. в. *ѣезуљи*.

пезуљење с гл. им. од *ѣезуљи*.

пезуљи несвр. *једе безубим усѣима неку жилиаву храну*. – Дѣда пезуљи едну сушенѣцу.

пекља ж *наѣколеница јагѣѣѣа или јарѣѣа, којом се зашѣвара ушѣроба заклане живошѣиње, ѣриликом ѣечења на ражњу*. – Има кујѣ од печѣње највише воле пекљу.

пѣкне свр. у дем значењу, на брзину оѣече. – Дѣ, брѣ, пѣкни едно црево на углен да замѣзимо уз вино, што си тољѣи циѣѣја.

пекњуѣ несвр. *ѣече ѣонекад*. – Пекњуѣемо и мѣ понѣкад месѣѣ, да ни се облаже деѣа.

пењурлија ж *ѣекарско ѣѣциво од белог брашна са сиром, леѣиња*.

пењурлија ж дем. од *ѣењурлија*. – Пред онѣја рат пењурлија е кош-тала стопаре.

пењурлијѣ с в. *ѣењурлија*.

пѣпел м *ѣрашни осѣаѣи сагорелог дрѣѣа или чега дугог, ѣѣѣо*.

пепелиште с месѣо *ѣоред огњишѣа где се одлаже ѣѣѣо*. – Црѣпње кѣд несу у употребу седу у пепелиште.

пепелѣѣк м дем. од *ѣѣѣл*.

пепелѣѣѣа ж в. *ѣѣѣѣѣк*. – Ако те боли мешѣна пѣни малко пепелѣѣѣу, че те мѣне.

перѣшка ж *шарено ускрѣиње јаје*. – На Велигден јутром на свако се детѣ даѣ по перѣшка.

перѣшѣѣа ж дем. од *ѣѣрашка*. – На-ми-ти, сѣне, перѣшѣѣа.

пѣрниѣа ж *гушѣѣе или ѣуреѣе крило које служи као мѣѣѣѣѣа за чишѣење сѣола од мрѣа ѣосле обеда*. – Кѣд смо еданпѣт заклѣли пѣјку баба е ѣбе крила остайла за пѣрниѣе.

пѣстује несвр. *гаји, негује*. – Петлиџан пѣстујемо доље под плѣвњу, а пѣстујемо и десетину овчице.

петџл м *йеџао*.

петлѣ с *млад йеџао, йеџлић*.

петлиџан м *йарадајз, једе се зрео сам, са хлебом, у салаџама, сџавља се у јела, конзервира на разне начине. У њрејџрошлом веку, џа и џочейџком џрошлог века, смаџрало се да зрео џарадајз није добар за јело, да је џрезрео, као шџо красџавац џрезри, него се брао зелен, кувао, киселио и шџако јео. Данас је, у доба сезоне, незамислива џрџеза без зрелог џарадајза. Зелени се сџавља у џурџију*.

петлиџан у влџаше сџино исечен џарадајз, са разним зачинима и мџрисним додаџима, сџавља се у флаше, за зиму. – Петлиџан из влџаше је млџго рџзговџтан.

петлиџанина м *велики, круџан џарадајз*. – Еднџ петлиџанина џма ју џило.

петлиџанџџк м *дем. од йеџлиџан*.

петопрџница ж *фиг. виљушка*. – Шџе ни виљушка кџд џмамо петопрџницу што ни дал Бџг.

петрџвка ж *врџа јабуке која зри око Пеџровдана*. – Узрџла е, узрџла е јаџлка петрџвка, / Завџле се, завџле се момџк и девоџћа (н. п.).

пѣча ж шатр. *йечено месо, йечење*. – Пма ли овдѣ и од пѣчуту нѣшто, ел че да си едѣмо гџжвице до крај?

пѣчен дрџбџ м *на жару йечена џигџриџа заклане живине*.

пѣчен жалџд м *на жару йечен желудаџ заклане живине*.

пѣчен конпџр м *йечен кромџир у огњишџу*. – Кџд извџдимо конпџр из огњиште, мџ га малко продџвамо од пѣпел, па га едѣмо са свѣ лџспину, она дојде рџскава и блџга.

пѣчен кџрен м *йечен кукурузни клиџ на огњишџу*. Први кџрен се йече за Пеџровдан, јер се шџада већ нађе неки клиџ за уџоџребу. – Јџ пџвише волим пѣчен кџрен него ли варџн.

пѣчен овџн м *ован йечен на ражџу (врло рџџко, сем у изузеџним џриликама)*.

пѣчен пашџџак м *в. йечено шџембе*.

пѣчен петџл м *йеџао йечен у џреџуљи*. – Пѣчен петџл се едѣ на Мра-тџнци и зове се: мратџџак.

пѣчен пипѣр м *йечена џаџрика у огњишџу*. – По нѣћи пџт се вѣчером пѣчен пипѣр рѣди у паниџу и сџли (па се ночјџту угризѣ), и јџтре је за пре-ватџк јако блџг.

пѣчен скобаљ м круџињи скобаљ се најшакне на ражањ, који ѿролази мало ошуда, мало одовуда и ѿече на ваџри уз окрепшање ражња. – Чѣни ми се да несам ел поблагу рѣбу од тог скобаља, куји су ми дали нећи дечаџи, куји су га пѣкли.

пѣчена глава ж кад се са заклане свиње ошсече глава и са ње скине сланина онда се она ѿече у цреџуљи, за вечеру, на коју се ѿозове неки комшија или рођак. – Овија овам пѣкли главу, па ни окају на вечеру.

пѣчена јајца с ѿечена јаја у огњишѣу. – Јајца пѣчена у огњиште чѣсто се распукну.

пѣчена тѣква ж ѿечена тѣква у цреџуљи. – Углавно се пѣче тѣква пѣченка, а кд нема таква, пѣче се и онаква си.

пѣчене дуње ж ѿечене дуње на фуруни. – Баба тури две-три дуње на кубе, па ни даде дрвце да и обрчамо да се опечу сас сваку стран.

пѣчене јаблѣ ж јабуке кисељке овчари ѿеку на ваџри, ѿа их, док су вруће, једу.

пѣчене печурѣ ж од ѿечурака најчешће се ѿекла, на жару, црвењача. – Од пѣчене печурѣ највише волим онуј њину водицу.

печеница ж мишић који иде уз унуџрашњу сѣрану кичменог сѣуба заклане живошине. – Печеница од свињу е најблаго месо.

печеничка ж дем. од ѿеченица. – Беше остала на врлину една печеничка, а сѣг ју нема, куј ли ју, боже, узе.

пѣченка ж бот. бела тѣква *Cucurbita pepo*. – Пѣченку пѣчемо за Бѣдњу вечер, обавезно.

пѣченчица ж дем. од ѿеченка.

пѣчено јагње с јагње ѿечено на ражњу (за Ђурђевдан скоро обавезно, заштим за Ускрс и Тројцу ко има).

пѣчено јаре с ѿечено јаре на ражњу (реѣка ѿојава).

пѣчено пѣле с ѿечено пѣле у цреџуљи. – Кад сељак еде пѣле? Кд је сељак болесан и кд е пѣле болесно.

пѣчено прасе с ѿечено прасе на ражњу. – Кд се пѣчено прасе стѣра од режњ деџа се саберу да им се помалко на свакуга отѣине и даде.

пѣчено цвекло с ѿечена сѣочна реѣа у огњишѣу. – Цвекло се запрече у жар и там се опече.

пѣчено шѣнбе с ѿечен свињски желудаџ на жару. – Ти не знаш кво е благо, ако неси ел пѣчено шѣнбе на жар.

пѣчење¹ с ѿосно народно јело од исеџканог црног лука и кромѣира резаног на колѣшине са додашком ѿиринча и алеве ѿаѣрике, ѿечено у цреџуљи.

печење² с *печено прасе или јагњена ражњу*. – Калуђери ни уче да по-
стимо, а они преко пости еду печење и тој, кришом, из вијоку да ако би нећи
случајно улезал, гурну вијокуту у остал.

печењице с *дем. од печење*. – Ош кд несъм окусил печењице, а толко
ми се еде.

печиво с *печено месо, печење*. – Каква ми е тој свадба кд нема печиво.

пешак м *сорџа пасауља дугуљасишх зрна*. – Пешак је најблаг од сви
васуљи, а и лсно се вари.

пешћир м *пешкир*. – С пешћир се бришемо кд се мијемо по очи, а
баба прекрива тесто кд меси леб.

пешћирчък м *дем. од пешћир*.

пијалък м *зб. од њиће, алкохолно њиће*. – Пијалък колко ти душа оче,
само имаш ли паре.

пијење с *њиће, алкохолно њиће*. – Плн подрум с пијење.

пијењице с *дем. од њијење*.

пиле на грашак *заклано њиле њоложено на грашак, печено у црејуљи*.

– Овуј пролет смо поели осам на грашак – вали се Тадија Дунин.

пиле на конпир *заклано њиле њоложено на кромпир, печено у црејуљи*.

– Не зна се које е поблаго дал пилето ел конпират преко куји се пекло.

пиле на режањ *рет. њиле печено на ражњу*. – Кд печемо пиле на
режањ у њег туримо, њигов си, жалуд и дроб.

пилећина ж *њилеће месо, њилећина*. – Дако човек еде свињско, ал до-
бро е да нећи пут еде и пилећину.

пине свр. *мало њоџије*. – Не знаш ти какъв је народ - а малко пине, нема
никуј појак од њег.

пињује несвр. *према њине*. – Пињује понекад, ал не текá често ко на-
пред.

пипер м *њаџрика*. – Под чандије висџ нанџзан пипер, па се џздолек
црвеније.

пипер и леб *обед од сирових њаџрика и хлеба*.

пиперосан, -а, -о *који је њосуџ алевом њаџриком*.

пипероше несвр. *додаје алеву њаџрику јелу*.

пиперчък м *дем. од њиџер*. – Моџ му туриш малко и пиперчък да га
заљутиш.

питије ж *њихџије*. – Питије, ако оч да су добре, мора да и вариш цел
дџн.

питијетине ж *ауг. и њеј. од њиџије*. – Усмрделе се овеј питијетине, несу
за едење.

питијје ж *дем. од њиџије*.

пићи́ра невр. *сѣавља расад у ѿоїле леје.*

пићи́рање с гл. им. од *пићи́ра.*

пи́че с *иїће, алкохолно иїће.* – Њїното пи́че удара на бѹцу.

плáдне с *їодне, време ручка.*

плакњѹ́је/плакњѹ́ева сѹдови *већ оїране судове ироїира хладном водом.* – Нећи пѹт сѹдови плакњѹ́јем, нећи пѹт не, сáмо и оми́јем.

плетени́ца ж *јагњећа или ирасећа итанка црева сїлейиена у илейиеницу да би се лакше секла на сиине комадиће, за иодробицу.*

плетени́чка ж дем. од *илейиеница.*

плéчка ж *илéчка заклане животиње.* – Лéву плéчку че да сѹшимо цéлу, а дéсну че да сушени́чимо.

плéчица ж дем. од *илéчка.*

плј́еви м мн. *иужеви сїремљени на разне начине: кувани, иечени и као ирилог.*

пл́ни меши́ну пеј. *једе, уї. иїура у мешину.* – Гáдно е кѹд нéма с квó да пл́ниш меши́ну.

пл́њене попу́шће *иуњене иаирике месом и ииринчем.* – Пл́њене попу́шће ба́ба праи за светѹц, па за светѹц.

пловѹ́к м *мужјак иловке.*

пловáн м в. *иловѹк.*

плов́ка ж род *иїица из реда иливачица, ирилагођен за иливање и роњење у води, носи јаја већа за иедесеї одсїо од кокошијих, бледо зелене боје.* – Плов́ће мóж да чу́ваш ако си пóкре нéку вóду, иначе не мóж.

плов́ча ја́јца *јаја иловке.*

пловчé с *иїле иловке.*

плóчка ж *камена илочица као иоклоїац за грне.* – Најдéте ми, тáм преко Леди́ње, згóдну плóчку за поклопáло.

плéскавица од скоба́ља *месо скобаља се самéље и од њега се ираве иљескавице које се ирже на зеїїину. Укусне су док су вруће.*

плýсне свр. *иљусне, иросїе.* – Дé, иди́ плýсни овѹј вóду надвóр.

плýчка ж в. *илочка.*

по вечéру *време иосле вечере.*

по преватѹ́к *време иосле доручка.*

по ручѹ́к *време иосле ручка.* – Дојди́ код нáс по ручѹ́к.

поáрчи свр. *иоїроши.* – Не мóг да вéруем да смо вéч поарчи́ли еднѹ канту мáз.

повечéрка свр. деч. *иовечера.* – Сéди, па си у́баво повечéркај.

подвáрак м *јело са ииринчем и месом иечено у цреїуѹи, данас се ио зове ишлав.*

подв́арчич м дем. од *йодварак*.

подеде́ свр. *узме хране од йуђег дела*. – Неч ти мэн млого да подедеш, слободно узни́.

поди́да несвр. *йодједа, једе од йуђег дела*. – Ко те не срамота да поди́даш детето, магарчино една́!

подме́си свр. *замеси йесито за хлеб*. – Не мог да дојдем, подмеси́ла сам за леб, па сам га прекрила да стваше, па кд га турим да се пече, ја чу да скокнем до теб.

подмешува́ње с гл. им. од *йодмешуе*.

подмешу́е несвр. *замешује йесито за хлеб*. – Узела сам порано да подмешуем за леб да би могла на време да однесем ручк на жетвари́.

подроб́ица ж сийно сецкана цревца и цигерица заклане живоишиње, са иринчем и зачинима (обавезно ђоз и душичина) којим се йуни јагње које се иче на ражњу.

подробич́етина ж ауг. од *йодробица*. – Канише ни с неку подробичетину која не мирисала убаво.

подробичка́ ж дем. од *йодробица*. – Јако ми се ублажи онај твоја́ подробичка, млого си ју убаво направи́ла.

поду́ши свр. *йоњуши, йомирише*. – Миле сваћи залог подуши, ко да е куче.

поеде́ свр. *йоједе*. – Не мог ја све овој да поедем, узни́ и ти малко.

поецу́е несвр. 1. *једе йомало и йонекад*. – Поецуем и шангарепу, ал не волим. 2. *добро једе*. – Поецуе си елис добре́.

позобе́ свр. 1. *мало йоједе узимајући зрно йо зрно*. – Воља ми да позобем малко грозје, ал оно нема. 2. *све йоједе зобући*. – Тичи позобали цело лозје.

пока́ни свр. *йонуди*. – Покани ме, нечу да кажем, али видим да не със сво срце.

покању́је несвр. *нуди, нуика*. – Покањујеш ли душичкуту с пијенице, ел си се манул од пијенице?

покладува́ње с гл. им. од *йокладуе*.

покладу́е несвр. 1. *йрославља Покладе, као дан када йочиње Велики йоси*. – Дњи́с покладуемо за Велигден. 2. *уздржава се од узимања мрсне хране, йоси*. – Покладумо сви пости́, па тг и среду и петк.

поклопа́ло с *йоклопац за грне*. – Свако грне најде своје поклопа́ло.

поклопа́лце с дем. од *йоклопало*.

покр́ка свр. *халайиво йоједе*. – Њи неколко седну и покркају целог овна́.

покрка̀лце с дем. од *покркло*. – Остајите ли ма̀лко од покрка̀лцето и за Пѐтра да и он про̀ба кѣд се вѣрне?

покркло̀ с в. *подробица*.

пола̀гају (мн) несвр. у *недосѣаѣѣ* кушика двоје кусају *исѣом* кушиком, *наизменично*. – Љу̀ба и Љуби́нка пола̀гају, изглѐда ми че се узимају.

пола̀гање с гл. им. од *полагају*.

полѝба свр. *халайливо* *покуса* неко *ѣечно* јело, млеко на *пример*. – По̀либа ти он то̀ј док да рекнѐш брѣтва.

полови́н пи́ле пе́чено *пола* *ѣилеѣа* *ѣечено* у *цреѣуѣи*.

помија̀р м *онај који рукује* *помијама*. – Цвѐтко, помија̀р закупи́л помије од едну̀ кавану, па си с њи рани свиње.

помија̀рник м *сѣари бакрач* у који се *сиѣају осѣаѣи* хране, који се *поѣом* дају свињама. – Кѣд е котѣл дошѣл до тлѐ да бу̀де помија̀рник, зна̀чи да нѐ више за дру̀гу употребу.

помија̀рниче с мали *помија̀рник*.

помије́ ж *осѣаѣи* хране *по мешани* са водом који се *сиѣају* свињама. – То̀ј не добро̀ за ѣдење, проѣисло, си́пи га у помије́.

помије́ће ж дем. од *помије́*. – Одрани́ла сам свињу̀ на помије́ће. – Она̀ н-уме да свари́ вари́во нѐго вари́ неће помије́ће.

помлзе́ свр. *помузе*. – Чѐкни, да помлзе́м овце, по̀сле чу да спрему́ем вече́ру

помољѣ́ц м *помељар*. – Лу̀ковѣћи помољѣ́ци до̀де че́к у на̀ше сало̀ да ме́љу жи́то.

понае́де се свр. *ѣрилично* се *наједе*. – Кѣд се тека̀ понае́де и кѣд добре́ пи́ну, Стани́ка га пита̀ позна̀ва ли он нѐћи Огње́новићи из сало̀ Му́чубац.

попѣ́р м *ѣаѣрика*. – У ти́мочка се́ла се ка̀же „попѣ́р“, а код на̀с „пипѣ́р“.

попа́ра ж *удробљен хлеб* *посуѣи* *сиѣиним сѣарим сиром*, *ѣа ѣреливен врелом водом*. – На на̀с де́цу по нѐћи пу́т напрае́ попару, *ѣзнаде*. Ми́ се тѣг ра̀дуемо.

попа́ри свр. *ѣрелије* *намирнице* *биљног ѣорекла врелом водом*. – Копрѣ́ве прѣво *попа́риш*, па и ондак спрему́еш.

попа́рица ж дем. од *попа́ра*.

попару́ша ж в. *еченик*.

поплесњи́вее свр. *ухваѣи* *ѣлесан* неку *намирницу*.

попра́ља кваса́ц *ѣодмлађује* *квасац*.

попѣ́жи свр. *ѣржењем* *начини* *јело*, *исѣржи*. – Узѣла сам да попѣ́жим прѣжено за вече́ру.

попу́шка ж 1. *ѣаѣрика*, *махуна ѣаѣрике*. – Попу́шке ни́жемо на ве́нѣц, па кѣд се осу́ше ми́ и тлче́мо за сѣтан пипѣ́р. 2. *махуна бораније*, *грашка* и сл.

попу̀ше и **ле́б** *хлеб и њајрика као обед.*

попу̀ше плѣне с васу́љ *њајрика њуњена њасуљем.* – Преко пости нећи пут напрае попу̀ше плѣне с васу́љ. Мѣн не воља за њи.

попу̀ше плѣне със зеље *њајрика њуњена куњусом.*

попу̀ше плѣне с ори́з *њајрика њуњена њиринчем.*

попу̀ше плѣне със си́риње *свеже њајрике њуњене сиром, њириремљене да се једу након месеца дана, међуњим, њонекад дође до нењрињине, њревремене ферменњације.*

попушче́тина *ж ауг. од њоњушка.*

попушчи́ца *ж дем. од њоњушка, мала њуња њајричица.* – Поедем по две-три њуње попушчице уз ручњк.

посан бо́б *кувани боб који није зањржен.*

посан васу́љ *куван њасуљ који није зањржен.* – Откусам се посан васу́љ, па ми држи сито.

посан гра́ *куван грашак који није зањржен.*

поситнице *ж мн. сињни делови заклане живоњине или живине.* – Поситнице турамо у чорбу.

посла́ца *несвр. њомало узима храну, сињеди хрнау њри јелу.* – Послацам леб и сириње.

послужевник и **послужо́вник** *м њослужавник.* – С послужевник се на светњц слњжи кава.

посна ле́ча *кувана лења која није зањржена.*

посна чорба́ *сас конпњр њосна кромињр чорба.*

посно *с супст. њосна храна.* – Он еде само посно, не преблање.

посрба *свр. њосрче, сркањем њоњије.* – На крај посрбам онуњ водицу од салату.

поста́и *свр. њосњави сњо за ручак.* – Књд постаим ја чу ви окнем да дојдете да ручњете.

поста́ља *несвр. њосњавља сњо за ручак.* – Узњла е да постаља под ореј, књд њдари њиша, морала е после да постаи у собу.

постаља́ње *с гл. им. од њосњаља.*

постру́жине *ж осњругани, скорели осњаци њесња заосњали у нањвама након мешња хлеба.* – Постружине сњпем у помијарник.

постру́жинње *ж дем. од њосњругине.*

потњца *несвр. њоњсињиче (о вањри).* – Сењи туњ и потњцај огањ док се ја не врнем.

потњца́ње *с гл. им. од њоњњца.*

потпада́ља *ж њрењелица.* – Потпадаља су после жњтву дебеле како њуповчичи, тњг ловци њду да и вањају.

потси́ри свр. *си́ави сириши́е у млеко да би се оно усирило.* – Чим потси́рим млеко́, о́дма чу те о́кнем.

потѣисѣли свр. *си́ави мају у млеко да би насѣало кисело млеко.* – Ве́чером га потѣисѣлим и ју́тре веч ѣисало.

поце́ди свр. *исѣије до дна.* – Ја́ му си́пем, о́н поце́ди, ја́ му па́ си́пем, о́н поце́ди.

поштипува́ње с гл. им. од *пошти́иуе.*

пошти́пуе несвр. *кида доња ѣера ѣразилука да би лук боље најредовао.*

пра́ несвр. *ѣриши́и нека недовољно комѣакѣна маѣерија, ѣрха.* – Има не́ћи колачи́ куји́ прају́ дор и еде́ш.

пра́в, -а, -о *који је расѣресий ѣоѣуѣи брашна, ѣрхав.* – Во́лим ванилице кѣд су пра́ве, а не кѣд су тврде.

пра́ји ѣибáницу в. *меси.*

пра́јне свр. *на брзину најрави, згоѣови.* – Ако не́ма до́вољно ле́б за вече́ру ја́ ча́ском пра́јнем качама́к.

прасѣ́ина ж *ѣрасе́е месо, ѣрасе́е ѣечење.* – По по́ла ѣило прасѣ́ина едно́ на друго на чове́ка, на сва́дбу, то́ј је до́ста ѣ доста.

пра́скова ж *ѣлод брескве.* – На́јвише во́лим лозја́нше прáскове. Изде́м и по десетѣну.

пра́сковка ж *дем. од ѣраскова.* – Да́де ми не́колко прáсковѣ.

прв́ња вода́ ѣри *кувању ѣасуља ѣрва врију́на вода се ѣросийа да би се избегло надинање си́омака од ѣасуља.* – Прв́њу во́ду о́бавезно расѣпем, па не́ћи пут и другу́ту.

преб́лажа ж *ѣовремено једење мрсне хране.* – Закла́ли смо едно́ ве́пре ко́лко да ѣмамо месце́ за преб́лажу.

преб́лажи свр. 1. *за време ѣосѣа ѣоједе мрсну храну.* – Ба́ба ни плаши́ла, да ку́ј преб́лажи, по́п че му оцече́ па́тку. 2. *ѣонекад (и када се не ѣосѣи) ѣоједе мрсну храну.* – Ако ни не́ћи даде́ не́ћи пу́т месце́, ми́ и преб́лажимо, она́к не.

преб́лажу́е несвр. *ѣрема ѣреблажи.* – Постѣ́ не́ би треба́ло да се преб́лажу́ју.

прева́не свр. *ѣоједе за доручак.* – Узе́ да прева́нем ма́лко ле́б и си́риње.

прева́тѣк м *доручак.* – Кво́ чу за прева́тѣк друго́ него си́риње.

прева́ча несвр. *доручкује.* – Прева́чамо ма́лко кра́ставице и ле́б, ко́лко да ни не омр́си ку́кавица.

прева́чање с гл. им. од *ѣревача.*

преку́си свр. *окуси, окуси кад-кад.* – Преку́симо и ми́ месце́, не́чу да ка́жем.

преку́ша несвр. *ѣрема ѣрекуси.*

прекушување с гл. им. од *прекушуе*.

прекушује несвр. *према прекуси*. – Прекушујеш ли од а̀коколат, ел слѹшаш до̀ктору?

преми́ва несвр. *лагано пре пре по површини*.

преми́ва си́рније сир остављен у качици за зиму, временом с врха по̀чне да зелени, зашто мора да се буђ одси́рани прењем – премивањем и наново прекрије шушкама кукурузног клија.

премивање с гл. им од *премива*.

премивује несвр. в. *премива*.

премије свр. *све ојере (о судовима)*. – Де, поглед колку̀ гамилу судо̀ви мо̀ра да премијем.

преми́та несвр. *мејлом с врха гомиле, прек овршеног жија, скида преву*.

преми́тање с гл. им. од *премија*.

премлаз м мужа оваца на Млзигруду (дан пре Турђевдана) ради утврђивања количине млека коју сиадо даје.

премлази невр. врши премлаз, в. *премлаз*.

премлзе́ свр. *све редом помузе*. – Требу ми два са̀та да премлзѐм све о̀вце.

прењав, -а, -о који је илеснив. – Прењав ко̀рен нече ни свиње да еду̀.

прења̀ви несвр. *буђави, буђа*. – Леб почѐл да прења̀ви.

преп̀ржен, -а, -о по̀ново за̀ржен.

преп̀ржен васу̀љ по̀ново за̀ржен иасу̀љ преликом по̀дгревања. – Преп̀ржен васу̀љ је по̀благ него кд је првњи пу̀т за̀ржуван.

преп̀ржен ма̀з кад сиа̀ра маси́ по̀чне да заудара, количина која ће се у по̀пребиши загреје се и у њу се дода црни лук расечен на по̀ловине и прежи док лук не добије браон боју, на крају се кане мало воде да све добро зацврчи. Тако препрежена маси́ изгуби преија̀тан мирис.

преп̀ржи свр. *пош једном за̀ржи, по други по̀ш за̀ржи*. – Јучера̀шњи васу̀љ, што е остал, узнем па преп̀ржим, па да видиш како̀ га ку̀сају.

прера̀ни свр. *исхрани, прехрани*. – Не мо̀ж човек чељад да прера̀ни.

прера̀ни се свр. *прехрани се*. – Ја идем у на̀дницу и дете си во̀дим с мѐн, та се тако̀ј прера̀нимо.

прерања̀је несвр. *исхрањаје, прехрањаје*. – Прерања̀је некако негово̀у ва̀милици.

прерања̀је се несвр. *прехрањаје се*. – Ле́ти се прерања̀је сьс дуди́ње и с мрше́ сливе, тија На̀јденат.

преру̀би свр. 1. *пресече, прегризе*. 2. *поједе, све поједе хруши́ће*. – Све квѐ е пред нѐг све преру̀би, ништа не остања̀је.

прѣсанба ж неко недефинисано, али грозно јело. – Ако нѣч да едѣш овѡј кво е овдѣ турено, мѡж да ѡч прѣсанбу?

прѣсна погача ѡгача мешена без квасца.

прѣсно сѣриње сир који је ѡтек извађен из ѡторбице за цеђење.

прѣсоли свр. сѣѡави више соли у јело него шѡо је ѡѡѣребно. – Бѡљ да га остаиш недѡслано него да га прѣсолиш, па кумѣ нѣ слано нѣка си га досѡли.

прѣсолен, -а, -о трп. од ѡресоли, који је ѡресолѣен, ѡреслан. – Прѣсолено вѡриво затѡј што билѡ прѣсолено месѡто, сѡвото.

пресувѣ се несвр. за време обеда узима нешиѡо шѡо је исѣред другѡга. – Ко те нѣ срамѡта да се пресувѣеш пред чѡвѣкатаѡга?

пресѣне се свр. маши се руком ѡреко нечега да дохвати шѡо; за време обеда узме шѡо исѣред другѡга. – Видим ли те да се пресѣнеш пред некуга, рѣће чу ти претрѡшим.

претѣра несвр. 1. дрвеном кашиком у дрвеној чинији ѡриѡискајући гњечи ѡразилук да би га омекшаѡ. 2. ѡрави ѡреѡрно. – Узѣ да претѣрам прѣтрно.

претѣрање с гл. им. од ѡреѡира.

претѣрашка ж дем. од ѡреѡрно.

прѣтре свр. 1. дрвеном кашиком у дрвеној чинији ѡриѡиском изгњечи ѡразилук да би га омекшаѡ. 2. најрави ѡреѡрно. – Чу да прѣтрем еднѡ прѣтрно зачѡска.

прѣтржан, - жна, -жно који никад нема довољно (најчешће са негацијом исѣред, ѡако да се добије афирмација). – Никад несмѡ прѣтржни ни сѣ сѣриње, ни сѣс дрѣгу ѡблажу. – Он нѣ прѣтржан с пѡре.

прѣтркано с в. ѡреѡрно.

прѣтрљанац м в. ѡреѡрн васуљ.

прѣтрн васуљ гусѡо скуван ѡасуљ уѡрљан са сѡиѡо сецканим ѡразилуком, ѡаѡрикама, ѡарадајзом и белим луком. Веома је укусан.

прѣтрн конпѣр ресѡован кромѣир.

прѣтрно с салаѡа од уѡрљанѡг ѡразилука, ѡаѡрике, ѡарадајза, ѡершуна и другѡх мирођија. – Лѣти се ручѣк не замишљава без прѣтрно. – Краставице и петлицѡн, набрѡни да се од њи напраи прѣтрно, ѣсто текѡ пливѡју по клѡданацѡт.

прѣтрњице с. дем. од ѡреѡрно. – Што не прѡбаш и од нашево прѣтрњице?

прѣтрнце с дем. од ѡреѡрно. – Пригодѣло ми да кѡснем мѡлко прѣтрнце.

прећипи́ свр. 1. *за време кувања њрелије се њечнос из лонца, услед јаке ваи́ре.* – Не дозвољај да ти грне прећипи́, да му сав слас оти́де у пепел. 2. *заврши се њроцес ферментације маи́ерије.* – Вино још не прећипело.

прећипу́е несвр. *њрема њрећии.*

прештипé свр. *њрсiiма њокида врхове неких биљака да би боље на њредовале и већи род давале.* – Раније је мому́руза, пред загрчање, морала да се прештипé, па е едњ ишъл пред копачи́ и прештипувал.

прештипува́ње с гл. им. од *њрешiiуе.*

прештипу́е несвр. *њрсiiма кидајући скраћује горња њера неких биљака да би боље на њредовале.* – Ако о́ч да ти петлицан дóбро раца и да су му зрна кру́пна мóра да га прештипу́еш.

пр́жа ж *једна врсиа кавурме; уи. сiржа.* – Къд је Срба праи́л пр́жу, она́ ништа не ваља́ла, не се мóгла еде́.

пр́жен дрóб *њржена црна њигерица.* – Му́жје пóвише во́ле ва́рен дрóб с зелéни лóк него ли пр́жен, дóјде им бљóткав и не њде дóбро уз рећи́ју.

пр́жен зелéни лóк *њржен њразилук са јајима.*

пр́жен лéб у јајце *њрженица.*

пр́жен млади́ конпiр *млад кромiр њржен на мало масiiи, да буде реш.* – Јако во́лимо пр́жен млади́ конпiр.

пр́жен петлицан *њарадајз њржен са јајима.*

пр́жен пипéр *њржена њаирика као обед.* – Пр́жен пипéр је побóљ къд се у њег стрóши јајце, али ако нéма јајце мi си га едемо она́к, сáмо њег.

пр́жен пипéр с јајца *њаирика и јаја њржени заједно, врсиа њржена.* – Две попу́шће пипéр, пр́жене с две јајца – пр́жрно, па тека́.

пр́жена јајца *на масiiи њржена јаја, кајгана.* – Пр́жена јајца едемо с качама́к, т́г су најблага.

пр́жена мрéна *њржена риба мрена.* – Мрéна се пр́жи кад је ситна, ел т́г нéма кочи́не, а кру́пне мрéне су пiне с кочи́не и не мóж се едú.

пр́жена перца́ *сиiно сецкана њера младог црног лука њржена на масiiи.*

пр́жене копрiве *младе кои́риве, у рано њролеће, њржене на масiiи са јајима.*

пр́жене печу́рће *њечурке њржене са јајима.*

пр́жени плжови *њржени њужеви.*

пр́женица ж *качамак са чварцима, њразилуком и њаирикама.*

пр́женко с дем. од *њржено.* – Напра́ј ми, нáно, пр́женко.

пр́жено с *јело сiрављено њржењем њаирике, њарадајза и јаја (њосiiоје и друге варијантие).* – Чу попр́жим пр́жено. – Лéти сваку вéчер едемо пр́жено, па ми се вéч óгади.

пржено ливацко зеље *пржено ливадско зеље са јајима*. – Пржено ливацко зеље еде се упролет, дор је младо.

пржено месо рет. *месо пржено на масици*.

пржено сирине *пржен сир на масици или зејину*. – Сёвдо, де ми напрај пржено сирине, јако ми се приело.

прженци м мн. 1. (јд. пржењак) *чварци*. – Волим крупни и црвени прженци. 2. *пржене крменадле*. – Прженци се код нас ретко прае, тој еду нећи по каване доле у Паланку.

пржол м *одрезак, крменадла*. – Распале рештил, па на нега наврљају пржолји, колбасице и онакво си месо, а покре крај пачучко.

прибере свр. *покупи судове и остацике хране са стола после обода*. – Дњёс је на мён ред да приберем остал.

прибира несвр. *скупи судове и остацике хране са стола, после обода*.

прибирање с гл. им. од *прибира*.

приване се свр. *ухвати се (јело) за дно шерпе док се кува*. – Привануло се затој што га неси мешала.

привртина ж *склонишце, уочишце*. – Ранко е за њи бил човек куји је туј нашал привртину да не липше од глади.

привртиште с в. *привртина*.

пригодее свр. *ужели се чега, приједи се шцо*. – Пригодело ми за качмак и млеко.

пригорј свр. *загори*. – Мора да пазим да ми не пригорј запршка.

пригорје несвр. *загорева суд*. – На шерпу лоше дно, па пригорје.

приготви свр. 1. *на брзину спреми нешто за јело*. – Мора да пограбим да стигнем дом, да приготвим некво за вечеру. 2. *заврши последње радје у гошћевењу јела, зајржи*. – Васуљ сварен, само да га приготвим.

прикада ж *загорелоси, мирис загорелосици*. – Осечаш ли да нешто миреше на прикаду.

прикади свр. *загори, пригори*. – Немој му даваш јак огањ да не прикадиш васуљат.

прикани свр. *понуди (али не преврши срдачно)*. – Приканише и нега да еде дако га несучекували.

прикањује несвр. *према прикани*. – Не прикањуј га млого, ел мој да пристае.

прикачује несвр. *према прикади*. – Њигов казан прикачује затој му рећијата миреше на прикаду.

примете свр. *почисти сто после обода*. – Гледај увек да приметеш остал по ручк.

примѣта несвр. *чистӣи ѿрницӣом сѣо ѿсле обѣда*. – Примѣта трошине с перницу.

припѹри свр. *обезбѣди, снабде (о кућним ѿошребама)*. – Цѣло лѣто се мѹчимо да припѹримо ранѹ за зимѹ.

приста̄и свр. *ѿрисӣави јѣло*. – Свако јѹтро се чѹдим квѹ чу да приста̄им.

приста̄ља несвр. *ѿрисӣавља јѣло*. – Ја приста̄љам зѣље-мѣсо, а ти квѹ приста̄љаш?

приста̄љање с гл. им. од *ѿрисӣаља*. – И јѹтре ме чѣка приста̄љање и зајѹтре и сваћи дѣн, дошло ми ѹ свет да утѣкнем.

прѣтѣ ж *боранија која се ѿење уз ѿрӣику*. – Пѹвише волимо прѣтѣ него боранију.

прѣтчице ж дем. од *ѿрӣиѣ*.

причвр̄љи свр. *ѿринесе нештӣо шѣо ближе ваѿри да би шѣо ѿре било исѣчено*. – Причвр̄љим мѣлко сланинку уз ѹгањ да ју пѹсрчено разгрѣем.

причвр̄љуе несвр. *ѿрема ѿричвр̄љи*.

прѣчи несвр. *ѿосѣавља ѿрӣиѣ уз биљку*. – Прѣчи петлицѣн.

пр̄кне свр. *избије из земље, никне, крене, расѣе*. – Још кѣд сам га посадила, а нече ни да пр̄кне.

пробува̄ње с гл. им. од *ѿробуе*. – Кувари се од тѹлко пробува̄ње ва̄рива угѹе.

пробѹе несвр. *ѿроба, ѿробава*. – Пробѹеш ли ти варивѹто на сѹл, дѹр га ва̄риш?

прог̄лине свр. *ѿрогӯша*. – Квѹ год да прог̄линем онѹ ми остѣне у гѹшу.

прог̄љува̄ње с гл. им. од *ѿрог̄љуе*.

прог̄љуе несвр. *гӯша*. – Едвѹ прог̄љуе, тѹлко га боли гѹша.

прог̄лта несвр. *ѿрема ѿрог̄лине*. – Лѣсно ли прог̄лташ лѣковити.

прог̄лтање с гл. им. од *ѿрог̄лиа*.

прог̄лтне свр. в. *ѿрог̄лине*. – Зӣнул на њѣг ко да че да га прог̄лтне.

прожав̄ари свр. *ѿрӣиѣче, на брзину и недовољно исѣче* – Натѣкнем месѣе на прутѣк, па га мѣлко прожав̄арим у кубѣ, кѹлко да не бѣш сѣрово.

просѹкне свр. *ѿрорасѣе, ѿроникне*. – Цвѣкла просѹкла, нече стока више да и едѣ.

прока̄ра свр. *ѿроѿера*. – Пѣнем винѣе да си прока̄рам зѹлог.

прокарува̄ње с гл. им. од *ѿрокаруе*.

прокаруе несвр. *ѿрема ѿрокара*.

прома̄кне проз во̄ду изр. *овлаш ѿроѿере*.

промла̄зи несвр. *ѿвременно ѿромузе*.

промлзе свр. *ѝромузе које како, ѝромузе на брзину*. – Овчарат и промлзе на брзину кóлко да не рекну да и не млзál.

пропéре свр. *овлаш ојере*. – Пропéри га кóлко да не јáко каљаво.

пропíра несвр. *ѝрема ѝројере*.

пропирање с. гл. им. од *ѝројера*.

пропла́ви свр. в. *ѝројлакне*.

пропла́кне свр. *ѝројере чистом водом већ ојрано*. – Сүдови су ми чи́сти, али кьд трéбе да и употрéбим ја и па пропла́кнем.

проплакњување с гл. им. од *ѝројлакњује*. – За прање и проплакњување сүдови ѝмам ванглу, не ѝдем више на потóк да тој рабóтим.

проплакњу́је несвр. *ѝрема ѝројлакне*.

пропр́жен леб *надробљен хлеб ѝржен на маси*. – Ако не́ма кво јутром да ни даде, баба надрóби леб у тигањ, па га пропр́жи над огњиште.

пропр́жи свр. *на брзину ши́о исѝржи, недовољно исѝржи*. – Пропр́жим га ма́лко да не бѝш живо, зеље́то.

пропр́ли свр. *ојрљи на брзину*. – Пíле кьд се закóље и кьд се оскубе́, мо́ра ма́лко да се пропр́ли да му изгору́ и онéј најситне перуши́ње.

прóса ж ѝросо. – Сьг се прóса више не се́је.

проскубе́ свр. *ѝочу́а на брзину, ѝочу́а овде-онде, ѝрореди чу́ајући*. – Млóго е гу́сто поса́дено, мо́ра да се ма́лко проскубе́.

проћисал, -а -о *који је ѝрокисао, који је ускисао*.

проћисал васу́љ *ѝасуљ који је ускисао*. – Кьд не́ма кво дру́го ми́ си кўсамо и проћисал васу́љ, али да не́ јáко.

проћисалан, -лна, -лно *који је накисео, који је ѝомало кисео, који је ѝријáино кисео*. – Зѝми во́лимо петлицáн из вла́ше затóј што е проћисалан.

проћи́ша ж ѝрокислоси́, ускислоси́. – Васу́лав мири́ше на проћи́шу, не́ добър за едење.

пр́стен м *свадбена свечаноси́ која се одржава ѝосле веридбе, а ѝре свадбе, на коју се ѝозивају бли́жи рођаци и ѝријáиљеи са обе сѝране, уи́. оглади*.

пр́тено едење *ѝосно, нискокалорично и неукусно јело*.

пр́чко м *мала љу́а ѝаѝричица*.

пр́ше ж мн. *чварци*. – Води́ рачу́н да не пресóлиш пр́шете.

пу́здра ж *мршаво месо са жилама*.

пу́здрав, -а, -о *који је мршав и жилав (о месу)*. – Каса́пин ти, бре́ ћорчо, да́л пу́здрави месо.

пуздра́к м зб. од *ѝуздра*. – И кво сьг да рабóтим с овѝја пуздра́к?

пуј́к м *мужјак ѝујке, ћуран*.

пуј́ан м в. *ѝујк*.

пўјка ж *ћурка, љујка је из рода великих љишица, а љореклом је из Северне Америке, у Србију је дошла из Мађарске.*

пўјча јájца *јаја ћурке.*

пўјчé с *љиле љујке.* – Мљшка одредљли да чўва пўјчичи по ливáду.

пўкница ж *хлеб, хлеб насушни.* – Пўкница те убила што си ју у моју кућу поёл.

пўпа ж *сљомак (о деци).* – Ел те боли пўпа, сљне?

пўпа несвр. *једе (о деци).* – Пўпај, па пограби да се не забáиш за у чкóлу.

пўпак м *улегнуће на средини хлеба начињено љрсљом љре него шљо ће се сљавиљи да се љече.*

пупáње с *гл. им. од љуља.* – Че те боли мешљна од тóлко пупáње.

пуцáнће ж мн. *кукурузне кокице.* – Мáти ўзне сљто па ни над огњљште напуца пуцáнће.

пуцáнчице ж мн. *дем. од љуцáнће.*

пўцће ж мн. *дем. од љуцáнће.* – Вóлим пўцће док су јóш жéшће.

пушéње с *гл. им. од љуши.* – За пушéње мéсо нájбоља су слљвова дрва, она му давају мекоту и бóју.

пўши несвр. *суши месо.* – Ене га Пётар тáм, пўши мéсо.

пўшница ж *одељење или љособна мала зградаца за љушење меса закла-не свиње.* – У пўшницу сам напраљл вљтал па га обрчам да се мéсо пóдеднако исўши.

пченица ж рет. *љшеница Triticum aestivum.*

пченичан, -чна, -чно рет. *који је од љшенице, љшеничан.* – Пченичан лéб.

пченичка ж рет. *дем. од љшеница.*

пшеница¹ ж *жљљарица из љородице љрава Triticum aestivum.*

пшеница² ж *кувано жљљо, обично за славу или неки други велики љраз-ник.* – У нáшу се кућу пшеница варила за светљц (зљмсљи и лётњи) и за Тројцу.

пшеница с млекó *кувано жљљо са млеком. Служи се на славама.*

пшеница с орéси *кувано жљљо са љуцáним орасима. Служи се на славама.* – Пóвише вóлимо пшеницу с орéси, али кд се у нў тўри шићёр.

пшеница си онак *кувано жљљо, без ичега (шећера, млека, ораха), као обед.*

пшеничан лéб *хлеб од љшеничног брашна, меси се само о благоданима, иначе се свакодневно једе кукурузни или мешани хлеб.* – Едвá чéкамо да дојде нéћи прáзник да омéсе пшеничан лéб.

пшеничка ж дем. од *пшеница*.

Р

разврши свр. *ошћочне узимајти с врха, одозго, начне*. – Дьнѣс сам резвршила друђи чебър сѣриње.

развршѹе несвр. *ѣрема разврши*. – Ошли да развршѹју лѣсник.

развршуванье с гл. им. од *развршѹе*. – Још је рано за развршуванье сѣриње, тој там кд удари снѣг.

разговетан, -тна, -тно *који је ѣријайног укуса, који рагаљује*. – Волим јанију затој што е разговетна за ѣдење.

разгрѣјане сушенице *ѣре јела сушенице се разгреју на ваѣри, онда су мекше и слађе него да се једу хладне*.

разедѣ се свр. *добѣје још већи айѣишиј једући*. – Пуста уста разедѣ се.

разлѣди свр. *расхлади*. – Пушти лубеницу у бунѣр да се разлѣди, а и да се мѣ од њѹ разлѣдимо.

раљупина ж *кора (ољушѣена)*. – Раљупине од конпѣр врлѣи на свѣње.

ранѣ ж *храна*. – Важно ми е да припѹрим пѹвише ранѹ за зиму и за нѣс и за стоку.

рани несвр. *храни*. – Ранимо еднога вепра, па чекамо да се угѣји да га закољемо.

рани се несвр. *храни се*. – Рани се добро.

рањеник м *вейар који се храни, ѣшови, за клање*. – Умам едног рањеника за продаву.

рањеница ж *свиња која се храни, ѣшови, за клање*. – Зајутре, у нѣдељу, че да кољемо рањеницѹту.

рањѣње с. гл. им. од *рани*. – Чувамо двѣ свѣње за рањѣње.

рапацѣк м *арѣаѣик, ѣрва фаза развоја црног лука*. – Рапацѣк си сѣми пѣстуемо, не ѣдемо у апатѣку да га купѹемо.

рапацѣчич м дем. од *раѣаѣѣк*. – Рапацѣчичат дошѣл ситан, а ѹбав.

расѣлница ж *расо из каѣе куѣуса*. – Сви волимо да пијемо расѣлницу, али помѣлко, ел је дѣста слѣна, мѣж те пројѹри понадѣор.

расѣлничка ж дем. од *расолница*. – Пѣнула би и јѣ мѣлко расѣлничку, ал не смѣм од прѣтисак.

распрѣче свр. *разгрне ѣѣе са заѣреѣаног жара*. – Јѹтром ми е нѣпрво да распрѣчем ѣгањ.

распрѣчѹванье с гл. им. од *расѣрѣче*.

распрѣчѹе несвр. *ѣрема расѣрѣче*.

растакáло с в. *рст̑акал̑а*.

растакáл̑а ж *оклагија* за развијање обги за гибаницу. – Къд че баба да пита куде е растакáл̑а, знамо да че да праи ђибаницу, па ни мило.

растéгл̑и свр. *развуче*. – Очу да растéгл̑им неколко обђе за лењиву ђибаницу, немам къд да и сучем.

растегл̑ување с гл. им. од *раст̑егл̑ује*.

растегл̑ује несвр. *према раст̑егл̑и*.

растуд̑и свр. *расхлади, охлади додавањем хладне воде у ш̑ојлу воду*. – У жешку воду сипем малко студену, та ју растуд̑им.

растуд̑ени свр. в. *раст̑уди*.

растуц̑ује несвр. *према раст̑уди*.

расћине свр. *раскине, ш̑окида*. – Сви чекамо да баба расћине пиле и гледамо куји че зalog на куга да даде.

расћињување с гл. им. од *расћињује*.

расћињује несвр. *према расћине*.

расћисне свр. *раскваси*. – Стар леб расћиснем, па га тг дадем на куче.

расћисне се свр. *раскваси се, омекша ш̑од ш̑ицајем воде*. – Чекај да се добро расћисне, па га тг узимај.

расћишка се свр. *омекша, раскваси се*. – Расћишкало се време, не мош се ништа работи у поље.

раци м мн. *уловљени ракови се ш̑рипремају као јело на разне начине: ш̑еку се, додају се другим јелима ш̑ид*. – Сг нема више раци по ређе, уништила и нека болес пре четерес, педесет годин.

рашламá ж в. *рашц̑ак*.

раштум̑и се свр. *омекша и набрекне ш̑од ш̑ицајем ш̑ечности*. – Къд надробиш стар леб у млеко мора да чекнеш малко да се раштум̑и, па тг да кусаш.

рашчичи м *коренаси ш̑илодови вишегодишње коровске биљке Lathyrus tuberosus*.

рвање с гл. им. од *рве*.

рвe несвр. *снажно одгриза комаде*. – Чеда рвe јáблку.

ребарца́ м мн. *сува свињска ребра*. – Варим васуљ, па сам му турила едно две-три ребарца́.

рeди ђибаницу в. *меси ђибаницу*.

режњ̑ м *ражањ за ш̑ечење јагњeша, ш̑расеша и др*. – Најболe е режњ̑ од багреновину, ел она е права.

режњ̑к м дем. од *режњ̑*.

режњ̑овчичи м мн. *режњ̑еви неког ш̑лода: кромш̑ира, јабуке, крушке и сл*. – Нарeжем конпир на режњ̑овчичи, па озгор турим пиле.

репља̀нка ж *врста ране, округле, црвене или жутије, шљиве*. – Деца́ едва́ че́кају да завр́жу репља̀ње, па да и едú зеленé, а ста̀рци едва́ че́кају да узр́еју, па да опечу́ ређи́ју од њи́.

ре́так васу́љ *чорбаси́ йасуљ*. – Мој му́ж по́више во́ли ре́так васу́љ него́ гу́с. Вели́ тој му оста́ло из војску́.

реце́љ м *врста йекме́за од младог вина и грожђа*. – Ба́ба То́на е едан-пу́т праи́ла реце́љ, али не́ испа́дал како́ тре́бе.

рж м *раж*.

ржен ле́б м *хлеб мешен од раженог брашна*. – У планинскава сéла по́више се еде́ ржен ле́б, ел се та́м пшени́ца сла́бо ра́ца.

ржени́ца ж в. *рж*.

ржено бра́шно с *брашно од ражи*.

ри́бе ж мн. *риба има у Тимоку и йо неким йо́йиоцима*. – Де́да Ле́ка е еди́ни у салó вача́л ри́бе и код њéга е у кућу́ пре́цве има́ло ри́бе ел из чебѐр, ел од венѐц.

ри́бе из чебѐр *усољена риба сѝављена у чабар, за зиму*. – Ри́бе из чебѐр су мло́го сла́не, мо́ра да постоју́ не́ко вре́ме у во́ду до́к се одсо́ле.

ри́бе од венѐц *усољена йа нанизана у венац и йод чандијом сушена риба*. – Ри́бе од венѐц не мо́ра ни да печéш ни да пр́жиш, онé су се на слнце осуши́ле и мо́ж о́дма да и еде́ш.

ри́бе пéчене *рибе йечене на ваѝри, на огњиши́у*.

ри́бе пр́жене *йржене рибе на масѝи, ређе на зејѝину*. – Јо́ва во́ли пр́жене ри́бе, али на зајтѝн.

р̀нпалија м *висок дебео човек*. – Еде́ ко а́ла, па се напраи́л на р̀нпалију́.

рови́та ја́јца *недовољно кувана јаја*. – Не во́лим кьд су ја́јца рови́та, по́више во́лим да су си свáрена.

ро́зан конпѝр *кромѝр розе боје*.

ро́зан петлицáн *йарадајз ружичасѝе боје*. – Ро́зан петлицáн мо́ж да нарасте́ и до ћи́ло еднó зр̀но и по́благ је од онакѝв петлицáн.

р̀скавица ж *хрскавица*. – Во́лим да глóцем р̀скавицу од пéчено ја́гње.

р̀скавичка ж *дем. од р̀скавица*. – Бо́ра е, пьк, волéл да оглóце р̀скавичку од пилéчу бедри́чку.

р̀сне свр. *хрсне*. – До́бри во́ли кьд опече́ прáсе да му ко́жицата р̀сне под зу́би.

ру́б м *задебљање на желуцу говечѝа*. – Кьд купу́емо шћенбé, Драђи, касáпин, на Стојáнку да́ва са́мо ру́бови, а на нас онóј ть́нко.

рубѝк м *дем. од руб*.

рубéње с *гл. им. од руби*.

ру̀би несвр. *снажно и журно жваће да се чује како одгриза крујне залагаје*. – Ру̀би, не ша̀ли се, стра̀ да те ува̀ти. Не́че да оста́не ни́шта за оні́ја кујі́ дојду́ по́сле.

ру̀јан, -јна, -јно *који је њочео да зри*. – Најдо́ едѣн ру̀јан петли́џан, па га отѣи́ну да пра́јнемо ма́лко сала́тицу.

ру̀па несвр. *руши́и док једе*. – Ру̀па ру̀павице, па се чу̀је чѣк до бунар.

ру̀павице ж мн. *ѡреши́е крујног, чврси́ог ѡлода које руши́е док се једу*. – Во́лим ру̀павице зато́ј што се од ма́лко зачас наедѣм и зато́ј што ми рскају под зу̀би.

ру̀павичће ж дем. *од ру̀павице*.

рупа̀ње с. гл. им. *од ру̀па*.

ру̀ца несвр. *виче, виче из свег гласа*. – Ру̀цамо о́д глади.

ру̀цне свр. *викне, урликне*. – Ру̀цни по кра̀вуту да не ѡде у мому̀рузу.

ручко́во вре́ме *време око ручка, ѡodne*. – Та́ј слепури́ја бѣш на́јде да дојде код на́с у ручко́во вре́ме.

ручува̀ње с гл. им. *од ручуе*.

ручу́е несвр. *руча*. – Ел ѡма кво да ручу́еш, ел да те о́камо да дојдеш код на́с да ручу́емо?

С

с брашанце́ с народно јело које се ѡрави на брзину, ѡако ши́о се у врелу маси́ сѡави мало брашна и крајко ѡројржи. – Дњѣс ручува́мо с брашанце́.

сажва́ка свр. *сажваће*. – До́бро га сажва́кај, па га тѣг глѣти.

сала́тичка ж дем. *од салаѡа*. – Ко вели́ш, да пра́јнемо едну́ сала́тичку, ча́ском?

салења́ци м мн. *колачи ѡрављени са салом, салчићи; са гурабијама и ванилицама ѡрви колачи који су ушли у сеоску исхрану*. – Тѣтка Будѣнка е учѣла моју́ ма́тер како́ се ме́се салења́ци.

салења́чичи м мн дем. *од салења́ци*.

салти́на ж *унуѡрашњи, мрежасѡи део неких ѡлодова (ѡикве) који држи семенке*. – Се́мће изва́димо из салти́ну, па и посóлимо и печѣмо, а салти́ну да́вамо на сви́ње.

самора́слица ж *самоникла кулѡурна биљка*.

саму́н м *сомун*. – Донѣл де́да из ва́рош на де́цу саму́н, а она́ га питају́: „Де́до, ел се ово́ј еде́ със ле́б“?

сѣс конпѡр *јело од кромѡира и меса, кромѡир ѡаѡрикаш*.

саси́пе свр. *сиѿа у један суд све из других судова шиѿо се имало сиѿаѿи.*
– Сасипем разне реѿије у едно́ буре, па од то́ј, кад га опечём, напра́им но́ву реѿију.

сасипу́е несвр. *ѿрема сасиѿе.*

састине́ свр. *охлади.* – То́ј че зимá да састине́, па има да се рони. – Сва се ва́рива састину́ла, мо́ра да се разгреву́ју.

састине́ се свр. *охлади се.* – Немо́ј да га ме́шаш, оно́ че си се од само-се́б састине́.

састину́је несвр. *ѿрема сасиѿине.*

састину́је се несвр. *ѿрема сасиѿине се.*

са́т м *саће ѿчелиѿе.* – Къд де́да ва́ди ме́д даде́ на сва́ко дете́ помáлко од са́т.

са́цак м *гвоздени, округли или ѿроугли, ѿроножац на огњишију.* – Са́цак ста́лно стои́ на огњиште и къд има́ огањ и къд не́ма.

са́цаче с дем. *од сацак, мали сацак.*

са́цачич м в. *сацаче.*

сва́ри свр. *скува.* – Гле́дај да га сва́риш док се ми́ врнемо.

сва́ри се свр. *скува се.* – Јо́ш къд се ва́ри и не́че се сва́ри.

све́ да про́јде проз ѿго́ва цре́ва изр. *само он да се наједе.*

сви́ја несвр. *једе, једе са много аѿеѿиѿа.* – Сви́ја ко кра́ва мому́рузу покре́ пут.

сви́јање с гл. им. *од свија.*

свиња́рија ж пеј. *свињско месо, свињеѿина.* – Ел има́ та́м, гдѿто сте ручува́ли, ма́лко и од свиња́рију, ел ви угости́ше с пе́чену коко́шку?

свиње́ѿина ж *свињско месо, свињеѿина.* – Свиње́ѿину окуше́вамо та́м къд зако́лемо свињу́ и по́сле колко́ оста́имо да се су́ши, ел къд дру́ѿи ко́ље свињу́ па ни донесе́ ма́лко и на на́с.

свиње́ѿинка ж дем. *од свињеѿина.* – А́јде, се́ди да еде́мо, да оку́сиш и ти́ свиње́ѿинку.

свињско́ с супст. *свињско месо, свињеѿина.* – Ве́лко ви́ше не еде́ свињско́, забрани́ли му до́ктури.

свинсѿи́ конпир м *кромѿир жуѿе боје на ѿресеку и неѿравилног облика.* – Свинсѿи́ конпир ѿч не́ бла́г, зато́ј се и зове́ свинсѿи́.

свра́ка ж *удробљен хлеб ѿреливен сирѿеѿом.* – Мисле́л са́м, ба́ба дроби́ ле́б да напра́и по́пару, она́ напрайла свра́ку, а ме́н то́ј ѿисало, не мо́г га еде́м.

се́мће м мн. *семенке бундеве ѿосољене и ѿечене у цреју́љи, леѿа су занимаѿија за децу́ док не сѿи́гне вечера.* – Студѿнти су прича́ли да су им по не́ћи пу́т се́мће биле́ це́ла вече́ра.

сини́ђер м зоол. *мужјак ѿѿиѿе сенице Parus.*

сини́ца ж зоол. *й̄ӣӣца сеница* *Parus*.

синича́р м *онај који лови синице*.

си́нџав, -а, -о *који је й̄о̄йлавио од буђи*. – Сирињево озбрд стануло си́нџаво.

си́нџавѐе несвр. *хвай̄а се буђ й̄о нечему*.

си́нџаво си́риње *сир који је й̄очела да хвай̄а буђ, убуђали сир*.

си́пкав, -а, -о *који се рони, мрви*. – Овѐј су кру́шће не́какве си́пкаве.

си́пне свр. *сӣа мало*. – Си́пни и на ме́не ма́лко од чорбу́ту.

си́пуе несвр. *сӣа*. – Си́пуе га на сви́ње.

си́рџк м *дем. од сир*. – Да́де ми Еле́на ма́лко си́рџк, вели́ да у́знем да си пра́јнем ђиба́ничку.

си́ренце с *дем. од сир*.

си́рење с *гл. им. од сир*. – За си́рење млеко́ й̄пак тре́бе да си ма́јстор.

си́ри несвр. *й̄рави сир, й̄роизводи сир*. – Ману́л сам се ви́ше да си́рим, но́сим млеко́ на млекáру.

си́ри се несвр. *млеко се й̄реј̄вара у сир*. – С ово́ј куповно́ си́риште, млеко́ се ја́ко лѐсно си́ри.

сириња́в, -а, -о *који је исй̄рљан сиром*. – Брца́л си у чебѐр със си́риње, позна́вам те по сириња́ва у́ста.

сириња́ва ма́рама ж *квадрай̄ни комад реј̄ког й̄лај̄на (обично газа) у који се сӣа усирено млеко ради цеђења и сӣварања сира*.

сириња́вка ж *мали й̄екарски хлейчић од финог брашна са сиром*.

сириња́вчица ж *дем. од сириња́вка*. – Оч ли ми даде́ш стопáре да си купим сириња́вчицу?

сириња́р м 1. *й̄роизвођач сира*. 2. *онај који радо једе сир*. – Ја́ не во́лим ме́со, ја́ сам по́више сириња́р.

сириња́рка ж *она која воли да једе сир*.

сириња́рница ж *радионица у којој се израђује сир*. – Окол сва́ку сириња́рницу й̄ма гоца́ кучичи, че́кају да они́ја раси́пу си́рутку, па да пи́ју.

си́риње с *живој̄ина намирница која се добива од млека сирењем, сир*. – Си́риња й̄ма разна: си́тно си́риње, си́риње на вели́је, мла́до си́риње, ста́ро си́риње.

си́риње из трба́лђу *сир й̄ек извађен из й̄орбице у којој се цедио, још неусољен*. – Си́риње изва́дено из трба́лђу мо́ра о́дма да се усо́ли, ина́че не́че да опста́не.

си́риње на вели́је рет. *й̄ресован сир й̄ри цеђењу*. – Си́риње на вели́је прае́ до́ле Вла́си, ми́ не́.

си́риње од кра́ву *сир од крављег млека*. – Рѐтко се код на́с пра́ило си́риње од кра́ву ел се кра́ве рѐтко чувáле.

сириње със црвени лук обед који се састоји од хлеба, сира и црног лука. – Убаво поједо сириње със црвени лук, па ме после тега да пијем воду.

сириње у кравај кравај њечен са сиром унуира.

сирињице с дем. од сириње. – Сирињице колко има ми га изедомо до Божић.

сирињиште с њеј. од сириње. – Усмрдело се на сирињиште, у собуту.

сириште с маја за сирење млека, уј. маја.

сирке с рет. *сирће, оцаи*. – Сипни малко сирке у чорбуу.

сирне свр. *иодсири некад млеко.* – Млекó предавамо на млекáру, али си сирнем нећи пút колко за нас.

сирнице ж *иоследња мрсна недеља иред Ускршњи иоси* када се обавезно ирави гибаница са сиром и узвикује слоган „сирнице-ђибанице“.

сирова дрва дрва *иек иосечена у шуми, која слабо горе.*

сироватка ж *суруи*ка која *оси*јаје иосле бућкања масла.

сирутка ж *иичнос*и која *цури* из *иодсиреног* млека, *суруи*ка. – Понекад кд нема млекó, ми си кúсамо неварену сирутку.

сиручица ж дем. од *суруи*ка. – Сиручицуту, колко ју има, сипуем на прасе.

ситан сол м со која се набавља у бакалници. – Тражи од бакалина да ти даде ситан сол.

ситенце с дем. од *си*ио, мало *си*ио.

ситничко м *сор*иа *иасуља си*иних зрна. – И ситничко е добар за кусање кд се запржи.

ситно сириње с *си*иан сир, који се ирави у околини Књажевца. – По наша се села прáји само ситно сириње.

ситно сито с *си*ио *си*иних окаца кроз које се сеје брашно само за свечане ирилике. – Ситно сито се користи само неколко пút годишње, брашно си се сее на покрупно сито.

скаламүти свр. *којекако на*ирави *јело, сму*и. – Напрај убав ручк, немóј само да га скаламүтиш.

скованцише се свр. *си*врдне се, *јакó се си*врдне, *залей* се. – Ако е лоше дно на суд, а му дадеш малко појак óгањ, вариво загорí и скованцише се за дно, не мóж га остружеш.

сковарина ж *са*ије из *којега је изве*ђен мед. – Од сковарину сковарције прае вóсак.

сковарција м *мајси*ор који *о*икуиљује и *и*оии сковарину.

скорее се свр. *си*врдне се. – Леб се прекрива с месáљ да се не скорее óдма.

скрама ж *о*ина која *раздваја неке делове или органе заклане животи*иње.

скрђб м брашно и вода са мало масноће кувани у виду рејког качамака. Једе се кашиком. – Скрђб прае овчари кђд зими йду код колибу да рђне стоку.

скрђба несвр. йпроизводи звук налик на звук који се чује кад се нагло извуче качамилка из скрђба. – Ене, га йде, скрђба с онђј чизмуђрине преко блађто.

скрђбђк м дем. од скрђб. – Ймам маљко момуђрузно брашно, па чу да си напрајим скрђбђк.

скрђчка свр. згођови неко јело на брзину и не баш много умешно. – Скрђчка женђта тађ неђкво, квђ буђде, за ђеђе.

слабине ж мн. месо са слабина заклане свиње. – Он највише воли сушенице од слабине, дојду му прошађране.

слани несвр. досђа је слан, йрилично је слан. – Зељђто добре слани, требаљо е јђш да сђди у вођу да се отсђли.

сланина на режњђк комађ суве сланине најђакнуђи на ражњђић, йа йриђрљен уз огањ.

сланинђтина ж ауг. и йђј. од сланина. – На војску вађе васуљ с неку усмрђђлу сланинђтину.

сланинка ж дем. и хий. од сланина. – Оч ли, сине, да ти нђна пђкне маљко сланинку?

сланопађе ж мн. йврде крушке сийног йлода, које йаађају са дрвеђа кад йађне йрва слана. – Дор йма друђе вођће на сланопађе се никуј не осврђча, а кђд у касну ђсен пођну да пађају овчари се зарађују кђд и најду.

слађ м сласий. – Овој вађиво што си сварђла нђма никав слађ.

слђв м шежак гвоздени ђуђак који иде уз чуђуру и служи за ђуђање йађђрике, соли, ораха и др. – Ако нђмаш гвозђен слђв онђак обрђнеш сеђиру уђбрдо па тлђеш със држђље.

слезђнка ж слезина заклане живоиђиње. – Слезђнку опеђемо на жађ, ел ју туђимо да се вађи със дрђб.

слђпђк м кош за ловљење рибе нарочиђе израђе у који риба може да уђе, али не може да изађе. – Слепђк се намђшта у вођу нођу, да те никуј не види, а вађи рђно ујутру, да те пак никуј не види, ел ако те види, гђђ си га намђстиљ, мош те јутре прђтеђне, па ти узне и слђпђк и рибе, ако се буђу уловиље.

слива ж бот. шљива Prunus domestica.

сливађ м (мн. сливађи и сливађи, уз бр. сливађа) воћњађ шљива, шљивик; уп. сливађак. – Посађиљ сам нђв сливађ. – У Сорђичаво йма гођђ сливађи.

сливја́к м (мн. сливја́ци, уз бр. сливјака́) в. *сливак*. – Дал си на ћеркуту у мираз два сливјака́.

сли́ка ж *лицидерски колач облика квадрa увијен у колачарску харџију на којој је налеїљена слика, обично, девојке*. – Сине, оч ли да ти купим слику ел ћерацу?

сли́чка ж дем. од *слика*.

сличоглед/сличоглéd м бот. *сунцокреїи Helianthus annus*.

слоја́ни се свр. *јелом њреовлада лој, сїегне се*. – Јанија се еде док је жéшка, ако се ма́лко ола́ди о́дма се слоја́ни.

слојани́ше се свр. в. *слојани се*.

слоја́њен, -а, -о *који се слојанио*. – Подгреј вариво́то, не мо́г га еде́м слоја́њено.

слу́ша се несвр. *їослује њо кући, нарочїио њо кухињи*. – Це́л дѣн се слу́шам и не мо́г се услу́шам.

слуша́ње с гл. им. од *слуша се*.

сме́ље свр. *самеље*. – Сме́љи ма́лко и пшеницу, немој са́мо рж.

смéсница ж *измешани раж и њшеница ња заједно њосејани и хлеб од њававог жиїи*. – Онї еду́ леб од смéсницу.

сметана́ ж *масноћа на врху скуваног, ња њрохлађеног млека*.

сметанка́ ж дем. од *смеїана*.

сметанчица́ ж в. *смеїанка*.

свркче несвр. *країиким сркїијајима исисава срж из костїи, уї ждїмка*.

снесé свр. *їринесе, донесе*. – Кво му свé не снесéм, ал он нéче да оку́си нїшта.

со́је ж мн. *сохе на којима се окреће ражањ њри њечењу меса*. – Начу́камо двé со́је, па преко њи ту́римо режњ с јагње да се печé.

со́јице ж дем. од *соје*.

со́јћа ж зоол. *їїица сојка, креја Garrulus glandarius*. – Со́јће имају јако ўбаве перушїне на крила.

со́к м *расо из каце куїуса*. – Понéћи пу́т куса́мо со́к и леб, за ручьк, то́лка смо сиротиња.

сокьк м дем. од *сок*. – Пїну́л би и ја ма́лко сокьк.

со́л м со. – Бе́за со́л ва́риво до́јде блу́ткаво.

соларник м в. *соларче*.

соларче с *сланик*. – У соларче на едну́ стран седи́ со́л, а на дру́гу тлчен пипéр, а оно́ ўвек мо́ра да е на оста́л.

соларченце с дем. од *соларче*.

соленица ж *ѵосуда у кухињи у којој се држи со*. – Соленица стої за-
качена на дѹвар.

соленичѣтина ж *ауг. и ѵеј. од соленица*.

соленичка ж *дем. од соленица*.

сѵлкав, -а, -о *који је сѵћан, расѵресѵћ и сѵв ѵоѵѵћ сѵћне соли*. – Бѵш
су ти ѵбаве ванилице, испадле сѵлкаве, сѵмо се рѵне.

сѵлне свр. *ѵосоли мало*. – Сѵлни га јѵш мѵлко, ега испадне бѵље.

солчѵк м *дем. од сол*. – Нѣслано е, тури му јѵш мѵлко солчѵк.

солчица ж *в. солчѵк*.

сѵма несвр. *једе халаѵљиво*. – Не сѵмај, ец ко чѵвѣк!

сѵмање с *гл. им. од сома*.

сомѣљисање с *гл. им. од сомѣљише*.

сомѣљише несвр. *једе халаѵљиво*. – Цвѣтко сомѣљише ко крава траѵу
покре пѹт.

сѵмне свр. *ѵоједе хиѵиро, ѵоједе у јѣдном залагају неки већи комад*. –
Сѵмну га од еданпѹт, нема да га предѵја.

спѵшкѵ се свр. *исѵрули*. – Унеси тѵкве у пѵдрум, ел ако и увѵти мрѵз
има се спѵшкѵју.

спитијѵше се свр. *јело се сѵегне као ѵихѵије*. – Ако се питије не
спитијѵшу знѵчи да несѹ дѵвољно вѵрене.

спремѵе несвр. *сѵрема, ѵриѵрема, гоѵови*. – Бѵда си сам спремѵе
ручѵк, женѵ га манѵла.

спѵрка свр. *ѵриѵреми неѵиѵо на брзину за јело*. – Нѣшто чу да спѵркам
за вечѣру, не сеѵирајте се.

срба несвр. *срче*. – Док еде, ѵн срба, не вели да тѵј нѣћи не мѵж да под-
нѵси.

србање с *гл. им. од срба*.

србне свр. *сркне*. – Србни нѣку ложѵцу од чорбѹту, дако неси глѵдан. –
Србне по нѣћи пѹт и винце, али си вѵше вѵли реѵијицу.

србњѵје несвр. *срче, ѵије; ѵроба*. – Почѣл па ѣдноман србњѵје винце,
стра ме че стѵне пијѵница, а чорбѹ не србњѵје.

србѵпци м *мн. шѵѵруци*. – Од србѵпци е пѣкмез јѵко блѵг.

средѵна ж *средина хлеба, мекани део хлеба*. – Баба не мѵж да еде кори-
це него сѵмо средѵну.

средѵнка ж *дем. од средина*.

средѵчка ж *средњи део лубенице, срж лубенице*. – Сѵи вѵле да окѵсе
од средѵчку.

срка несвр. *кусајући срче неку ѵѣчну храну*. – Не мѵг га слѵшам како
срка онѵј чорбѹ.

сркање с гл. им. од срка.

сркмé с мрежа за ловљење рибе, *серџма*. – Поглé се кѣв си, ко да си ловен у сркмé.

срнá ж зоол. шумска животиња *Carpeolus carpeolus*.

срндак м зоол. шумска животиња *Carpeolus carpeolus*.

срненце с дем. и хий. од срна, лане.

српка несвр. *ѝомало срче, сркуће*. – Јанко српка едну чашу вино целу вéчер.

српкање с гл. им. од српка.

српкори несвр. *сркне ѝонекад, сркне чешиће, сркуће*. – Кришом српкори и винце и ређијицу, дако му доктури рекли да се мáne од алкокол.

срце с *средџини део лубенице*. – Къд се еде лубеница срце се еде на крај, да се заблажи.

старѣц м *сѣтар ѝеѣао који се коље за св. Илију, верује се да ће, ако се он не закоље умреѣи домаћин куће*. – Петъл старѣц не сме да преживи свéти Илију.

старка ж *сѣара кокошка*. – Старка нéћи пút мoж да пропоé ко петъл, а тој е лош показ, затoј мoра да се закоље на врéме.

старo сѣриње сир сѣављан *ѝреко леѣа у чабрицу за уѝоѝребу у ѣоку зиме*. – Старo сѣриње је јáко добрo за у попару.

стезáлђа ж две дрвене лoѝаѣице сѣојене багламом, *служе за цеђење масѣи и чварака*.

стине несвр. *хлади се*. – Измькни варивoто од oгањ, нéка стине.

стлца свр. *сѣуца*. – Чу ти стлцам главу ко на змију.

стoвна ж 1. *земљани суд у облику бокала*. – Донесу вино у стoвну, па си сви пију из њу, нéма да сипују у чаше. 2. *ваза*. – Къд постаљаш ручк на сред остáл да туриш стoвну сьс цвéјђе.

стoвница ж дем. од сѣовна.

стозрнац м *сорѣа кукуруза*.

стрвэж м *оно шѣо је ѝосѣрвљено, ѝросијано, из нехаѣа ѝросуѣо*. – Метлу у руће, па сметѣ овѣја стрвэж.

стрѣви несвр. *расѣура, ѝросија*. – Њигoва вршалица стрѣви жѣто, немoј њéг да узѣмаш да ти врше.

стрвoљина ж *сѣрмно жиѣо*. – Стрвoљину смо наврли ѣма за плн вагoн, валил се едњ, куји нéма куче за квo да га увáти.

стрoши свр. *ѝоломи, сломи, разбије*. – Па му озгор стрoшим јајце, на прженото.

стртoри се свр. *смежура се, увене, уѣ. здрдoри се*.

стру́гана пога́ча *ѿгача од ѿшеничног брашна ѿчена у огњишћу, че-
стѿо загори, загорели се делови ѿѿом остѿружју.* – Ако нѣч да едѣш овѿја лѣб,
мѳж да ѳч стру́гане пога́че (иронија).

стручи́ње м зб. *од стѿрук, стѿрукови ѿвртѿарских кулћура.* – Рекла́ сам
ти да оскубѣш два-три стру́ка зелѣни лѣк, а нѣ да ми донесѣш тѳлко стручи́ње.

стру́чје с *истѿо шћѿо и стѿручиње.*

суботáр м *онај који из села субѳѿом силази у варош.* – Нáши субѳтáри
ѿду у Палáнку да ручѳју у кавáну.

сѳв пипѣр м *сува ѿаѿрика са венца.* – Па на зелѣто накрѿшим сѳв пипѣр,
мáлко припрлен, а лѳт.

сѳва несвр. *даје, ѿружа коме шћѿо.* – Сѳваш ли лѣб на Цѿгање кѳд ти
улѣзну у авлѿју, ел и ѳдма искарѳеш?

сѳва др́ва с *дрва која су раније ѿсечена у шуми и до уѿѿпребе се осу-
шила.* – Нѣма страшно, ѿмам трѳја кѳла сѳва др́ва.

сѳве сли́ве ж у *јесен остѿављене шљиве на леси да се осуше са кошћи-
цама, зими се кувају као чорба.*

сѳве печѳрће ж мн. *ѿечурке сушене за зиму.*

сѳво грѳзје *грѳжје које је у јесен стѿављено на шаван да се суши, за
зиму.* – Оваг-ѳнаг ба́ба стѳри сѳво грѳзје од товáн та ни даде да кљѳцамо.

суволе́б м *обед који се састѳји само од хлеба.* – Едѣм суволе́б, нѣма
ништа дрѳго.

суволе́б и мѣсо шáл. *обед од сувог меса и хлеба.* – Узѣ та е́дну мáлко
суволе́б и мѣсо.

сугáран, -на, -но, *касни, ѿозни.* – Ми сáдимо сугáран момѳруз, ел тека́
ни по одговáра.

сугарѣ с *јагње које се касно ојагњило.* – Д-ѿдеш у салѳ Бѳчум ега́ најдеш
нѣко сугарѣ, че ни трѣбе за свѣти Рáнђел.

сугарѣнце с дем. *од сугаре.* – Најдѳ еднѳ сугарѣнце на пѿјац, али јáко
мѿнечко, нѣма га десетѿну ћѿла и не теја́ да га ѳзнем.

сугáри несвр. *каснo зри, касно доноси ѿлодове, младунце.* – Овѳј гѳдин
је ћѿша млѳго падáла, па че момѳрузе да сугáре. – Изгледа да че Калѳша пак
да сугáри.

судѳк м мн. дем. *од суд (ѳ ѿосућу).* – Свари́ га у пѳмал судѳк да ти не
остањѳје, па да га расипѳеш.

сѳдива м мн. *судови, ѿосуће.* – Мица плакњѣва сѳдива.

сѳкане ѳбђе *коре за гибаницу развијане оклагѿом у домаћѳј радѿно-
сћѿи.* – Ми си пра́имо ћѿбаницу сѳс сѳкане ѳбђе, не купѳемо онѳј купѳвне.

суклѿја м *сѳпѿлијаш, дели се ѿриликом ѿгреба, ѿа они који се мрзе
кажу једни дрѳгима:* – Чу ти кѳснем суклѿју.

сукне свр. *зачас осуче*. – Сукну неколко обђе да пражнем малко ђибаничку.

суне свр. *да коме шио, иружи коме шио*. – Суну му макар леб, ако немаш кво друго.

суче обђе *оклагијом развија коре (обге) за гибаницу*. – Звани смо на свадбу, па сучем обђе да напраим ђибаницу да понесемо.

сушеница ж *свињско месо изрезано на дугачке комаде, сушено у иушници или око огњишћа*. – Сушенице изнакачуемо на врлине над огњиште и текá и сушимо.

сушеничѐтина ж *ауг. од сушеница*. – Па извади из торбу оволку сушеничѐтину.

сушеничи несвр. *сече свеже свињско месо на дуге, шање, комаде, ради сушења*. – Мора малко да си мајстор да би знал како се сушеничи месо.

сушеничка ж *дем. од сушеница*. – Дадоше и на мѐн едну сушеничку.

Т

тавњаника ж *врѐћа мирисног грожђа и вино од ѐог грожђа*.

танкокрес, -та, -то *који је ѐанке коре*. – Има тикве танкокресте и дебелокресте.

тарана ж *домаћи резанци*.

тапа невр. в. *ѐоји*. – Крста ми казуе: „Тапај, брѐ, и ти.“

тапавица ж в. *ѐојовица*.

тапање с гл. им. од *ѐаја*.

тѐнцера ж *мѐтална ѐосуда за кување*.

тѐпавци м мн. *сорѐа крушке*.

тепсија ж *ѐилика, округла, бакарна ѐосуда за гибаницу и друга јела која се ѐеку у црејули*. – Некада су тепсије биле бакрене, а сѐг су емајлиране.

тепсијарка ж *квадратни комад ѐканине са узицом на сваком углу у који се сѐавља ѐејсија са јелом ради ношења на ѐиву или на неко друго месѐо*. – Тепсију сѐс подварак турим у тепсијарку, закачим ју на кобилку и понесѐм на жетвари за ручѐк.

тепсијѐтина ж *ауг. од ѐејсија, велика, сѐара ѐејсија*.

тепсијче с *дем. од ѐејсија, мала ѐејсија*. – Ако немамо гѐсти мати праи ђибаницу у тепсијче.

тигањ м *дубок бакарни, калајисани суд са дугачком дршком који служи за ѐржење и кување хране на огњишту*. – Тигањ однѐли да се калајше, па сѐг нема у квѐ да прѐжимо прѐжено.

тигањче с дем. од *тигањ*.

тиква за во́ду ж бот. тиква загрљача *Lagenaria vulgaris* Ser.

тиква печенка ж бот. бела *тиква* *Cucurbita pepo*. – Тикву печенку печемо за Ба́дњу ве́чер.

тиквеник м *гибаница са надевом од тикве, шећера и масноће. Први тиквеник се прави за Петровдан, јер су тада неке тикве већ ситиле за ујошребу*. – Едва́ че́камо да до́јде Петро́вден да напра́и ма́ти тиквеник.

тиквеничич м дем. од *тиквеник*.

тишти́ се несвр. *већ исичени хлеб се осипави да још мало ситоји у титој фуруни, ићници, ирејули*. – Ле́б ве́ч пече́н, ал не́к се још ма́лко тишти́.

тлај несвр. *ићња*. – Тлај една́ главња́ на огњиште, а ме́н тлај у меши́ну о́д глади.

тлцане пуца́нће ж мн. *иуцањем у ирах иреиворене кукурузне кокице, иомешане са сољу, ћозом и душичином дају се ујутиру, у заситрузима, овчару за ручак*.

тлцањ м *дрвени иуцак за иуцање младог белог лука у дрвеној чинији, ири ирављењу ћисала, уи. слев*. – Тлцањ ста́лно се́ди у дрвеноу пани́цу, па кџ затре́бу – ту́ј су.

тлче́ несвр. *иуца (у чуиури)*. – Тлче́ пипе́р, зато́ј ћија.

тлчен пипе́р м *иуцана сува иаирика као зачин јелима*. – Васу́љ не мо́ж да се за́пржи без тлчен пипе́р.

тлчен со́л м *круица соли иуцана у чуиури*. – Тлчен со́л ту́рамо у ја́рму за гове́ду.

тлчени оре́си м. мн. *ораси иуцани у чуиури додају се јелима као нека врста масноће*. – Рани́је се оре́шњак пра́ил с тлчени оре́си, не́ имало воде́ничка да се сме́љу.

то́кне свр. *малчице ииочи*. – Иди́ то́кни ма́лко винце́.

толу́зина ж *илица кукурузног клија, уи. корењина*. – За сто́ку ме́лемо ко́рење са све́ толу́зину, а не́кад смо то́ј бра́шно тура́ли и у ле́б.

топави́ца ж в. *итоовица*.

топе́ње с гл. им. од *итои*.

то́пи несвр. *умаче хлеб у јело, уи. кваше*. – Виљу́шће не́ имало него́ смо топи́ли оно́ј едење́, кое́ не́ морало да се ку́са.

то́пла вода́ *вода чија је темпериатура виша од 30° целзијуса*.

то́пне свр. *једном иитои хлеб у јело*. – То́пни и ти́ не́ћи пу́т, не́-це отру́еш.

топови́ца ж *врста крушке, уи. иаиавица, иоавица*.

топови́чка ж дем. и хий. од *итоовица*. – На́-ми-ти, си́не, една́ топови́чка, ја́ко су бла́ђе.

торлачко сирине с *ѿорлачко сирине је сийно сирине, оно се ѿраји само у Торлачију.*

трагањци м *ѿесѿенина коју домаћице саме ѿраве и сѿављају у јело.* – Трагањци, тој скóро измислено, тој одавна нé имáло.

трбаљћа ж *ѿрѿена ѿорбица за цеђење сира (ѿорбица уоѿиѿе).* – Потсирено млеко се сѿпе у трбаљћу да се це́ди. – Овча́р не поóди с óвце без трбаљћу, ел у њу́ си нóси кво ѿма за едење.

трбаљчица ж *дем. од ѿрбаљћа.*

трé се несвр. *фиг. једе (једући маѿеријално се уѿроѿашћава).* – Жива ми ма́ти, па́ ви затéко гдé се трéте.

трéјћа вода ж *неке домаћице и ѿрећу вријућу воду, ѿри кувању ѿасуља, ѿпросијају и кувају га ѿек у чеѿврѿој, уѿ. ѿрвња вода и друга вода.*

трѿце ж *оѿѿаци брашна који су у време несѿаѿица сѿављани у хлеб.*

трѿчће ж *дем. од ѿрице.* – Турѿ у брашнóто едну́ ша́чку трѿчће, нé-це познава у едење, а тѿ си уштеде́ла едну́ ша́ку брашно.

тр́ка несвр. *ѿрља кашиком неку маѿерију да би омекшала.* – Тр́кам зелéни лúк да напра́им тр́кано.

тр́каница ж *в. ѿреѿрно, уѿ. ѿрљаница.*

тр́каничка ж *дем. од ѿрканица.*

тр́кано с *в. ѿреѿрно, уѿ. ѿрљаница.*

тркање с *гл. им. од ѿрка.* – На тигањчево се излизáл калај од тркање.

трља несвр. *хлебом ѿрљајући ѿо суду ѿрикуѿља ѿоследње оѿѿаѿке хране.* – Ако се несѿи накусáл, нé-це натрљаш.

трља́к м *ѿор за овце исѿлеѿен од ѿрућа.* – На пла́дне не затвáraм óвце у трља́к, него и замрктим пода дрвó.

трљаница ж *салаѿа од уѿрљаног ѿразилука, ѿаѿрике, ѿарадајза и других намирница, уѿ. ѿрканица.* – Лéти се не сéда за ручь́к без трљаницу.

трљаничка ж *дем. од ѿрљаница.* – Да кúснемо ма́лко трљаничку, да се расла́димо.

тр́мка ж. *кошница врикара.* – Сь́г ни́куј не пéстује чéле у тр́мће, сь́г онé седу́ у посéбни сь́ндьци.

трмчетѿна ж *ауг. и ѿеј. од ѿрмка (обично ѿразна).*

трмчица ж *дем. од ѿрмка.* – Двé трмчице бубе за еднó домаѿинство су дóста.

трмчиште с *месѿо где су кошнице са ѿчелама, кованлук.* – На́ше трмчиште е óдма иза колибу.

трóја ж *в. ѿрошина.* – Збѿрај трóје, немóј да и стр́виш пóзам.

троја́нка ж *ѿри ѿлода на ѿри сѿојене ѿеѿељеке.* – Кьд пра́имо веслó ми бéремо црешње са́мо двоја́ње и троја́ње.

тројанчица ж дем. од *тројанка*. – Цре́шње двоја́нчице и троја́нчице закачу́емо на у́ши, ко менђу́ше.

троља́в, -а, -о који се мрви, рони, који је сийка́в.

тро́ши несвр. мрви, *прави мрве од хлеба*. – Мло́го тро́шиш, пред те́бе пре́цве вра́ троши́не.

троши́на ж мрва хлеба. – Примети́ троши́не и пр́сни и на пи́личи.

троши́нка ж дем. од *трошина*.

трошка ж в. *трошинка*.

трпе́за ж низак округли сито на *три ножице*. – Вечеру́емо уз трпе́зу, па кџд повече́рамо ми ју успра́јимо уз ду́вар.

трпе́зица ж дем. од *трпеза*.

трипе́да ж шаљ. *трпеза*.

трџица ж задњи део живине.

трџд м лако зајала́ива *йечурка* коју зајали *варница настала триликом кресања огњи́ла о кремен*. – Тутунџи́ја у́век има ма́лко трџд у џеп.

тру́лав, -а, -о који је *труо*. – Тру́лав конпир.

трулаве́је несвр. *трули*. – Трулаве́је сно́пје на *ћишу*.

труле́је несвр. в. *трулавеје*.

трулеци́на ж *трулеж*. – Трулеци́на не́че ни у о́гањ да горí.

тру́п м в. *дубар*.

тру́пи несвр. *једе као коњ, чује се хруши́тање док једе*. – Тру́пи зелени лу́к и ле́б.

ту́доричење с гл. им. од *тудоричи*.

ту́доричи несвр. *за време тудорове недеље не једе ниши́а преко дана, него само увече*. – Буџу́е да ту́доричимо кџд не́ ту́дорица.

тужнина́ ж мучнина. – Тужнина́ ми у меши́ну од то́ј едење.

ту́паља́ ж дрвени чекић или ма́љица којим се лаганим ударцима углављу́је чеј у буре.

ту́паљчица ж дем. од *тупалаља*.

ту́ра несвр. *сиа, сиа́вља (у шањир)*. – Гледа́ј га колко́ мло́го ту́ра.

ту́ра у меши́ну изр. *йеј. једе, уй. гура у мешину*. – Ва́жно е да има квó да ту́раш у меши́ну.

ту́ра у уста́ изр. *једе, уй. гура у уста*. – Одóцутра ни́кво несџм тура́ла у уста́, па ми приплешта́ло у меши́ну о́д глади.

тура́ње с гл. им. од *тура*.

ту́ри свр. *сиа, сиа́ви (у шањир)*. – Тури́ си и не́ћи за́лог, немóј да си-пу́еш са́мо чорбу́.

ту́рне свр. *сиа́ви мало нечега у ши́о*. – Ту́рни му јо́ш ма́лко ши́ћер.

ту́рта ж в. *еченик*.

туртица ж дем. од *турџа*.

туршија ж *џаџика, џараџа, красџавци и друго џоврће сџављено у џоглавиџо, дрвени суд, наливано сирџеџом да се укисели и конзервира за зиму.*

туршија́ра ж *џаџика добра за џуриџу.* – Најбоља туршија́ра се раџа у Дебџелицу.

туршијџина ж *ауџ. од џуриџа.*

туршијџа ж дем. од *џуриџа.* – За вечџру чу да најдем маљко туршијџу.

ту́сак м *оџиџадак жиџа са уроџиџом, џри вршиџби.* – С ту́сакџ че да рањимо пиљичи.

Ћ

џеба́бче с *џеваџче, уџ. џебаџче.*

џебаџија м *маџџор коџи на роџиџљу џече џеваџчиџе.*

џебаџиџа ж *џена џебаџиџа; џебаџиџина џена.*

џебаџиџница ж *уџоџиџељска радџа у коџој се џеку џеваџчиџи и сл.*
– Ско́ро на свако џуше џма џебаџиџница, а све су грџзно штрџкаве и смрџу.

џебаџиџни, -ска, -ско *коџи џриџада џебаџиџи, коџи се односи на џебаџиџу.*

џебаџиџин, -а, -о *коџи џриџада џебаџиџи, коџи је увези са џебаџиџом.* – Тој е џебаџиџина биџиџла, не дирај ју да те не јурне сас саџру.

џеба́пче с *дугуљасџи комад млевеног меса исџечен на жару, џеваџче.*
– Станиџа ниџад не пробаља џеба́пче, а нече ни да проба ел е чуља да се прае од пшешко мџсо.

џера́ца ж *лицидерски колач сџилизован у облику џенске фигу́ре.* – Ако ти Божидер ку́пи џера́цу знаџи да му се допадаш.

џи́лавци м мн. *суве и наџруле шљиве са врха дрвеџа кувају се као чорба.* – Ку́сај, Бо́рчо, џи́лавци да наџараш снагу, казуваља баба Тодо́ра на уну́ка си.

џи́ло с 1. *кило, килограм.* 2. *боџа од једног лиџира – Ў,* што ме ми́ло да пи́јем из џи́ло.

џи́лце с дем. од *џило.*

џипџл, -а, -о *врео, коџи је кључао на ваџри (о води и другим џечностџима).*

џипџла вода́ ж *вода чија је џемерџџура око 100° целзијуса.*

џипџлица ж *џешџина, ја́ра.*

џипи́ несвр. *ври, киџи.* – Ош кџд џипи́ и неџ се сва́ри.

џипне свр. *џокиџи мало, џокиџи коџи џренуџџак.* – Остај га неџ џипне још маљко.

ћипњује свр. *ћочиње да кийи*. – Мисли ли тој грне да ћипњује, ел че си ћури?

ћисале краставице ж мн. *красџавци из ћиуришије*.

ћисалица ж *јело од сувих ћајрика скинућих са венца, размекшаних у ћиојлој води, ћреливено сирћешом и сийно сеченим белим луком, добро измешано и осћављено да одсћоји да се мириси и укуси измешају, једе се као салаћа, а честіо и као чийав оброк*.

ћисалник м *кисело млеко*.

ћисало с *освежавајуће ћредјело начињено од ућирљаног младог белог лука, сийно сецканих красџаваца, сирћеша, соли и хладне воде*.

ћисало зѣље с *кисели куйус из каце*. – Насечѣм ћисало зѣље покрупно, па му озгор накрџшим љут пѣчен пипѣр, а оні се убију едѣечи.

ћисало млекѣ с в. *ћисалник*.

ћисаље ж мн. *сорџа киселе јабуке*. – Че да дојде врѣме кад чѣш да едѣш ћисаље, де, полѣк.

ћисѣли несвр. *кисели*. – Варошање не ћисѣле зѣље, оні га купују ћисало.

ћисѣљаќ м *киселості, оно шіо је ћревише кисело*. – Не мѣг више да глѣтам рѣзни ћисѣљаци и горчуљаци.

ћунти несвр. в. *ћури*.

ћури несвр. *ћући, мирује*. – Грне сам турила уз ѣгањ ѣш кѣд, а онѣ си ћури, нѣма да заћипује.

У

уѣпе свр. *уједе, угризе*.

уѣпе се свр. у *ћоку јѣла угризе се за усну или за јѣзик*. – Па се уапа, нѣ знам квѣ ми је. – Ёц полѣк, па се нѣч уѣпеш.

убајати се свр. *игуби свежину, укус, мирис, ћосћане бајати (о јѣлу)*.

ублажи се свр. 1. *улади се*. – Кѣд си глѣдан понѣћи пѣт ти се ублажи и пѣсан васѣљ. 2. *исћрља се масноћом*. – Ублажил си се по браду.

увало с *дршка на суду у облику ушнице*. – Голѣмо грне има двѣ увала, а мѣнѣчко сѣмо еднѣ.

увалце с дем. *од увало*.

увалѣ се свр. *добро се ухрани, удебља се*. – Свињу че да кѣљемо кѣд се увалѣ.

увапе свр. в. *уаје*.

увапе се свр. в. *уаје се*. – Дѣшава се да се чѣвѣк увапе за ѣзик дор едѣ.

увапује се несвр. *ћрема уаје се*. – Нѣма сви зући па се чѣсто увапује.

увати сиріње изр. *ћодсирено млеко сћави у ћорбицу или крју ради ѣѣњења*. – Уватим сиріње јѣтром и онѣ се преко дан оцѣди.

ува̀ти се свр. *йод дејсѝвом сиришиѝа млеко се йреѝвори у сир.* – Зави-
си, нѐћи пу̀т се млеко ува̀ти, нѐћи пу̀т се нѐче ува̀ти.

увија̀ље ж мн. *сарме, уѝ. гужвице.* – За светѝц трѝбе да увијем осом-
десѝт увија̀ље. Ма̀лко ли е?

у̀глен м *жар, грумен жара.* – Ту̀риш га на у̀глен и зача̀с га опечѐш,
црево̀то.

угленча̀к м *дем. од углен.* – Синоч̀ бо̀жном запрета̀ огањ кд̀ оцу̀тра ни
угленча̀к нѐма, свѐ уга̀сло.

у̀гњије свр. *у̀гнили, омекша (о йлоду).* – Чѐкни да у̀гњију, па и тѝг ѐц,
шипцѝти.

у̀готвен, -а, -о *згоѝовљен.* – Кд̀ васу̀лат бу̀де у̀готвен тѝ ни о̀кни да
до̀јдемо да ручу̀јемо.

у̀готвено с супст. *оно шѝо је кувањем сѝремљено за обед.* – Сва̀ћи дѝн
те чѐка у̀готвено, не едѐш су̀во лѐб.

у̀готви свр. *згоѝови јело.* – Глѐдај да га у̀готвиш у̀баво.

у̀гризѐ се свр. *измешају се укуси и мириси разних сасѝојака у неком
хладном јелу.* – Прѝтрно, кд̀ га напраѝш, мо̀ра ма̀лко да постојѝ да се у̀гризѐ.

у̀збучѝ се свр. *надође, зайенуша (квасац, комина и сл.).* – Чѝм се квасѝц
у̀збучѝ мо̀ж да подмешу̀еш лѐб.

у̀зѝма несвр. *јече.* – Узи́ма ли нѐшто одо̀цутра, ел несѝ?

у̀зимало с *алаѝка за йрављење кашика, уѝ. дѝбало.* – Ако ни се стро̀ши
ел истро̀ви ложица, Вѐља у̀зне у̀зимало и зача̀с напраѝ но̀ву.

у̀зималце с *дем. од узимало.*

у̀змалко прил. *недовољно, мало.* – Чѐ ни е у̀змалко лѐб за вечѐру, па чу̀
да пра̀јнем ма̀лко качама̀к.

у̀зне свр. *йоједе који залогај.* – Узнѝ нѐћи за̀лог, ко̀лко да те не омр̀си
нѐко тѝче.

у̀зригне свр. *йодригне.* – Наедѐ се, па узрѝгне ко говѐдо.

у̀зригуе несвр. *йодригује.* – Пѝни водицу, па нѐч да узрѝгуеш.

у̀сурѝе свр. *засѝане у развоју, ослаби, ужуѝи.* – Тѝша па̀да веч двѐ
недеље и од то̀лѝи мокрежа̀к мому̀рузе усурѐле. – И Вира̀јло нѐшто усурѐл,
мо̀ра да е бо̀лан.

у̀кваса ж *квасац, део квасца, маја.* – Немо̀ј цѐло тѐсто да печѐш, остај̀
ма̀лко за у̀квасу, ел нѐмамо дру̀ђи квасѝц.

у̀кочани се свр. *укруѝи се, сѝврдне се.* – Ва̀рим зѐље веч два̀ са̀та, оно̀
се у̀кочанило и нѐ-це сва̀ри.

у̀људен, -а, -о *који је срѐђен (о закланој живоѝињи).* – Донѝсоше
у̀људено пра̀се и остай̀ше га да га мѝ опечѐмо.

уљу́ди свр. *среди заклану живо̀тшњу*. – О́ка ме Милáн д-íм да му уљу́дим пра́се.

умурда́ри свр. *лоше и аљкаво уради*. – У́место да га љу́цћи уљу́ди, о́н га са́мо умурда́рил.

упу́не се свр. *йоквари се, обухва́иши йлесан и смрад неку органску ма̀терију (о јелу)*.

уро́ви свр. *сѝаѝи у ровницу, у й̀рай*. – Зелéни лу́к се у́есен уро́ви та да се й́ма за преко зиму́.

урову́е несвр. *й̀рема урови*.

уру́бњак м *велики комад хлеба*. – Поглé га кољ́ћи е уру́бњак за́метну́л.

усипе се свр. *йолије се јелом за време обеда*. – Па́ неси́ водил рачу́н како́ ку́саш, па́ си се усипа́л.

усипу́е се несвр. *од усипе се*.

ускра́јник м *окрајак хлеба*. – Ја́ по́више во́лим ускра́јник него ли сре-дй́ну.

ускра́јничич м *дем. од ускрајник*.

уску́ди свр. *ой̀рйи оскудицу*. – Дьн́с уску́ди за ово́ј, ју́тре уску́ди за оно́ј и це́л живот ти про́јде у уску́дицу.

уску́дица ж *оскудица*. – С квó ч да пра́иш сва́дбу на ово́ј уску́дицу?

ускуцу́е несвр. *оскудева*. – У све́ ускуцу́емо и у ле́б и у ма́з, а у па́ре да ти и не пра́чам.

услу́ша се свр. *заврши йослове йо ку́ћи, йо кухи́ни*. – Едв́а се не́како услуша́, не мо́ш се, брé, стигне, има́ло гоца́ ра́бота.

ути́рка ж *кри́а (обично вунена) којом се скида цреј́ња са огњи́шйи*. – Милéва? Ене́ ју там у й́жу ра́тује с ути́рће и с остру́шку.

ућисéли свр. *укисели*.

у́цело прил. *у једном комаду*. – Тражи́ да ти га даду́ у́цело, немóј га раси́цају.

уци́бри свр. *убледи, ослаби*. – Пре́цве се мо́та окол ку́јну и па́ уцибри́л, й́ма ту́ј не́што.

Ц

цагрй́ца ж 1. *гагрица, жижак у зрна́сйим йлодовима*. – Васу́љ нападла цагрй́ца. 2. *семенка у зрну грожђа*. – Сь́г измислéли да й́ма грóзје без цагрй́це.

цагрй́чав, -а, -о *који је йун жишка*. – Од цагрй́чаву пшени́цу и коко́шће одви́јају.

цакленѝк м јело од *п*ројеног брашна, лука и *п*а*п*рике.

царевѝца ж кукуруз. – Окол Кáлну за момурузу казују „царевѝца“.

царевѝчка ж дем. од *царевѝца*.

цвекалцѝ с дем. од *цвекло*. – Дѝ, вáрни нѝко цвекалцѝ да имамо за пред вечеру.

цвеклó с *с*ѝочна *реѝа*. – Понѝкад свáримо цвеклó за стóку, па си и мѝ едѝмо.

цвеклóв лѝс *лѝсѝ сѝочне реѝе*. – И од цвеклóв лѝс се вáри чорбá, ко и од копрѝве, сáмо е мáлко потънка и има друђи укус.

цвѝнѝе ж мн. *сорѝа крушака*.

цвѝк м *суруѝка која осѝаје ѝосле скидања изваре*.

цврцољак м *оно шѝо је мало, сѝѝно, мали комад нечега*. – Не рѝжи га на цврцољци него на убави коматѝ.

цедѝло с *вунена тѝорба у којој се носи хлеб на њиву, за ручак*. – У цедѝло натурáм лѝб и с лѝб, па на њиву. – Станика óтиде сѝс онај цедѝла да и закáчи у орѝј.

цедѝлце с дем. од *цедило*.

цедѝлђа за мáз ж в. *сѝезаљђа*. – Цедѝлђа цѝлу гóдин седи закáчена на едѝн клин у казаницу и кд ни потрѝбе, едѝн пúт годишње, мѝ ју лѝсно нáјдемо.

цѝдњак м. *цедѝлка за цеђење млека*. – Цѝдњак су одавна праѝли клóнфери, од плѝк, сѝг су од пластику.

цѝдњаче м дем. од *цѝдњак*.

цѝдњачич м в. *цѝдњаче*.

цѝлолѝбоња м *онај који ѝоједе цео хлеб за један оброк*. – Имáло е едѝн дебѝл човѝк па га окáли Јóва Цѝлолѝбоња, ел велу да е поидáл цѝл леб за еднó едење.

цѝпѝње с гл. им. од *цѝпѝ*. – Цѝпѝње вóчѝе, тóј жѝнска рáбота.

цѝпѝ несвр. *реже вођку (шљиву, крушку, јабуку и др.) на кришке да би их нанизала на венац као вочѝе*. – Нѝма кво друго да рáботим, па узѝ мáлко да цѝпѝм вóчѝе за нáзиму.

цѝвка ж *цѝвчица од сламе или неке шуѝље ѝправе за ѝијење ракије*. – У шишѝ слѝвовицу забóдена цѝвка од трáву гологузу.

цѝвчица ж дем. од *цѝвка*.

цигуљáви несвр. *једе без аѝеѝѝѝа, једе а не једе му се*. – Ёц чврсто, квó га тóлко цигуљáвиш.

цѝпа ж *оѝна која раздваја мишиће у шѝелу животишње*.

цѝцвара ж јело од куваног кукурузног брашна са нешѝо сѝарог сира.

цѝцварица ж дем. од *цѝцвара*.

црвѐн конпѝр м *кромѝир црвенкасѝе боје љо љовршини*. – Црвѐн конпѝр је тврѓ конпѝр, тѝшко се вѝри, затој га избегавамо.

црвѐни лѝк м бот. *црни лук Allium sera*. – Ни едно вѝриво не мој се замисли без црвѐни лѝк.

црвенó цвеклó с *сѝочна реѝа црвена на ѝресеку*.

црвѐнѝе ж мн. *сорѝа шљиве*. – Црвѐнѝе су добрѝ за реѝију, ал за вóчѝе несѝ.

црвѐњача ж *сорѝа ѝечурке*. – Къд најдемо црвѐњачу, а рѝтко се наоде, ми ју оѓма опечемо на жар и јако је блага, нарóчито онај водица из њу.

црвѝв, -а, -о *који је црвљив*. – Нѝма здраве јаблѝе, веѝном су црвѝве, а црвѝве су затој што несѝ прскане.

цревѝр м *мајсѝор који ѝриѝрема црева за кобасице или саламе*. – Едно вѝреме е у Паланку имало 3–4 цревѝра.

цревѝрка ж *жена цревѝр или жена цревѝра*. – Милѝва Цревѝрка.

црево на ѝглен с *комад дебелог свињског црева сѝављен на жар ради ѝечења*. – Што си се напѝл ко црево на ѝглен?

цревушљѝк м зб. *од црево*. – И сѝг трѝбе да распраим овѝја цревушљѝк. Кво сам ја Богу згрешѝл?

цревцѝ ж мн. *ѝанка црева заклане живоѝиње (јагѝеѝа, јареѝа) од којих се ѝрави ѝодробица или се кувају као чорба*. – Цревцѝ се обѝре, па се сплету како кѝка и рѝжу с нојици на ситно за у подрóбицу, ел за чорбу.

цревцѝ с *ѝанко црево заклане свиње сушено у ѝушници или ѝоред коми-на, служи за кување чорбе или се даје деци комад од десѝѝак саниѝмѝѝара да га једу, ѝри чему га она расѝѝежу као ласѝиши, смејуѝи се*. – Баба казала ако бѝдемо добрѝ че ни даде по цревцѝ.

црѝвчи несвр. *вади црева заклане живоѝиње*. – Свињу смо ошурѝли, сѝг дооѓи на рѝд да ју црѝвчимо.

црѝмбуш м бот. *дивљи лук Allium ursinum*. – Црѝмбуш мирѝше на бѝли лѝк и рѝно ѝ пролет стѝза, па га лѝује бѝру за салѝту.

црѝпња ж *цреѝуља у којој се ѝече хлеб и др*. – Црѝпње су у наш крај праѝене у салó Старо Корѝто, ел је там имало таква земља.

црѝпњѝр м *хлеб из цреѝуље*. – На нас еѓн црѝпњѝр траѝ два дѝна, а за Петрóнију из Штрѝпци казују да поедѝ цел црѝпњѝр за ручѝк.

црѝпњица ж дем. *од цреѝња*. – У поманечку црѝпњицу печѝм крѝвајци на дѝцу.

црѝпњóр м зб. *од цреѝња*. – Старокорѝчање докарѝли пред заѓругу црѝпњóр кóлко оѓ.

црѝпњѝрина ж ауг. *од цреѝња, сѝара ѝоломљена цреѝња*. – От како смо онѝ стару црѝпњѝрину уврзѝли сас жицу, енѝ ју јóш слѝжи.

црешња ж *црешња (дрво и плод)*. – Најбоље су црешње онеј којје несуг ни црвенег ни црнег него дојду рогне. – Дега оцекал онуг стару црешњу, штоно не раца више, и узел да напраји чутару од њоган дебел.

црешњари м мн. *ишлићи који се излегу у доба зрења црешања*. – Пиличи црешњари слабо буцугу, млого липсугу.

црешњица ж дем. *од црешња*. – Посадил сам још три ране црешњице да има деца, рано уг пролет, с квода се заругу.

црн дроб м *црна цигерица заклане живоишње*. – Црн дроб се исецка, па се пропржи и тура се у подробицу.

црн леб м *хлеб од црног брашна, в*. – Црн леб се суг тешко наоди на пекаре.

црнице ж мн. *црешње црног плода*. – Док едуг црнице деца се сва умажу.

црно брашно с *ишенично брашно млевено на обичној воденици, којом ириликом није скинута смеђа корица са зрна, као што се ради у млину, данас се што зове интегрално брашно*. – Леб од црно брашно е поздрав за едење, али сви повисе воле леб од бело брашно.

црно вино с *црно вино се прави од одређених сорти грозђа којје му дају црну боју (вранац, бојадисер и др.)*, с тим да једну ноћ иреноћи у комини.

црномешинац м *бели иасуљ који има црну иегу у угнутом делу*. – Црномешинац је стара сорта васуљ, тој никуј више не сади, а камоли да вари.

црносливђе ж мн. *ране шљиве дугуљастог, меког, сишног плода, смаирају се задњом сортиом међу шљавим шљивама*. – Црносливђе слабо терају ређију, а и за едење несуг богзна шта.

цуга несвр. *ије алкохолна иша*. – Цуга и тој чврсто.

цугавелко м *онај који неумерено ије алкохолна иша*. – Млого пије затог га окају Цугавелко.

цугање с гл. им. *од цуга*. – Че ти дојде до главу еданпуг тој цугање.

Ч

чавчаг м *лоишница за брашно, уг. човања*.

чај од *липу ливов чај*. – Надробим чај од липу, па се убаво накусам.

чакмак м *кресиво, огњило*.

чалабрца несвр. *ироба из сваког лонца*. – Немог да чалабрцаш у свако грне, тој не убаво, тој дојде срамотно.

чалабрцне свр. *мало нешто иједе, ироба*. – Не мож да чека ручк него мора пред тој да нешто чалабрцне.

чалабрчѣк м мали оброк, мезеѿење. – Чалабрчѣк дор не стѣгне ручѣк.

чаладинѿе ж мн. сорѿа ѿечурака.

чалама ж јело сѿремљено од зечјег меса.

чапка несвр. чајкалом (в. чајкало) ѿремазује ѿечење у ѿоку ѿечења. – Чапкаш ли ти месото, ел си само вртиш режњат?

чапкало с намоѿана кучина на рачвасѿу гранцицу којом се ѿремазује ѿечење док се ѿече. – Печење нече бѿш да испадне како трѣбе ако га не чапкаш със чапкало.

чапкалице с дем. од чајкало.

чапне свр. једном мазне чајкалом ѿечење које се ѿече. – Чапни га туј горе, покре горњу плѣчку.

чапоњци м мн. (јд. чапоњак) ѿаѿци заклане живоѿиње. – Чапоњци од свињу се суже за питије, а од јагне се варе у чорбу.

чарбалѣк м чинија за чорбу, чорбалук. – Сви кусамо из едн чарбалѣк.

чатали несвр. грана се, рачва се, бокори се (фаза развоја ѿшенице и др.). – Пшенице су почеле да се чатале.

чаша ж бот. ѿольска чаша *Lagenaria vulgaris*.

чашка ж дем. од чаша. – Неће ти ништа буде од едну чашку реѿију.

чашурбина ж крѿи остѿаѿак од ѿольске чаше.

чашурбинка ж дем. од чашурбина.

чвака несвр. умаче хлеб у јело. – Сви чвакају, па узѣ и ја да чвакам.

чвакање с гл. им. од чвака.

чвакне свр. умочи хлеб у јело. – Не поканише ме, брѣ, да чвакнем ни едан пѿт.

чваѿав, -а, -о који је гњеѿав, мекан, сиров (о хлебу).

чваѿорење с гл. им. од чваѿори.

чваѿори несвр. жваѿе мљаѿкајуѿи, једе. – Нѣма кво друго, па чваѿорим лѣб и краѿавицу.

чврѿољак м мали део нечега, сѿечени мали део нечега; чварак, уѿ. цврѿољак.

чврѿне свр. на брзину исѿече уз јаку ваѿиру. – Чврѿни га зачас, кѿлко да не бѿш сасвим сирово.

чврѿли несвр. ѿече неѿиѿо на жесѿокој ваѿири, ѿако да ѿо иѿиѿо ѿече цврчи. – Чврѿлим малко сланинку у кубѣ, па тѿј да преванем.

чебѿр м чабар. – Чебѿр слѿжи да се у ѿѣга тура турѿија, а и друго, кво трѣбе, мош се тура.

чебрѣк м в. чебре. – Мѿнечѿк је овѿја чебрѣк за турѿију, знаеш ли ти кѿлко е длга зима.

чебрé с дем. од чебър, мали чабар. – У едно чебрé тўрамо сїриње за зимў.

чебрїч м дем. од чебър. – Рашушил се чебрїч, трéбе се однесé у потóк да мáлко постої док забрéкне.

чéк м начин ловљења рибе удицом. – Ако ч да лóвиш рїбу на чéк, мóра вўдицу да отежáеш с óлаво, па кѣд намéстиш мамѣц и заврљиш їма да чéкаш да рїба сáма загризé и кѣд се заклáти ўдило да цїмнеш и да ју увáтиш.

чекáње с в. чек.

чéљуска ж вилица заклане животиње, чéљустї. – Гóрњу чéљуску од свињўче да опечéмо, а дóљњу че да сўшимо.

чéнђели м ченгеле. – На чéнђели се закáчи свињá кѣд се закóље.

чéнђелчичи м дем. од ченђели, мале ченгеле. – Бáба їма еднї чéнђелчичи, па на њї лўди пїле.

черéчи несвр. реже месо заклане животиње на круїне комаде, најїре на четврїтине, їа онда ако їреба на мање делове.

чїни несвр. 1. чистїи жиїто на решетїу. 2. боји, фарба. – Чїни перáшће у луковїње.

чирéк м комад, черек, четврїтина закланог брaва, обично задња. – Од едн чирéк че да свáримо зéље-мéсо, а од друђїјат јанију.

чїс лéб м хлеб умешен од їшеничног брашна. – Чїс лéб се ёл сáмо на големї прáзници.

чобрња́к м дрво којим двојица носе їешке судове. – Па, довану чобрња́к и зачáс га пренесў.

чобрња́чич м дем. од чобрња́к, мали чобрња́к, чобрња́к за їреношење мањих їереша. – Мóра да се знаé гдé стојў и чобрња́к и чобрња́чич, па кѣд ти затрéбу лéсно да и најдеш.

чованчéтина ж ауг. од човања. – Воденичáрова чованчéтина сїгурно збїра трї ћїла брашно, а он с њў узїма ујѣм.

човáнчица ж дем. од човања, мала човања. – Апатекáр ти сипўе прáшак у ћесицу с еднў човáнчицу, пómалу од ложїцу.

човања ж 1. велика дрвена кашика за брашно. – Двé човање брашно су дóста за едн лéб. 2. шака савијена да нешиїо їрихвайи. – Кѣд займа брашно он испрўжи онéј њигóве човање да му у њї сїпеш, а кад че да врча, ако се сéти да врне, он тражи да сїпе у твојé шáчће.

човања́ћа ж дем. од човања.

чопрљáћа невр. неукусно їребире кашиком или виљушком їо чинїји да би себи нашао бољи залагај, уї. чорка.

чопури́ја ж ноге, крила, шија и остáла ситїнеж од заклане живине. – Од чопури́ју се вари́ чорбá.

чопурија ж дем. од чојурија.

чорба ж кад се каже „чорба“ увек се мисли на кокошију чорбу, *шо јесѝ*, на чорбу од кокошије сийнежи, забележену разумњеним јајеѝом.

чорба од јагњеча цревца чорба од свежих јагњечиѝ *шанких цреваца*. – Чорбу од јагњеча цревца варим на Туруђовдан, кд се закоље јагње.

чорба од јагњечи чапоњи чорба од јагњечиѝ *шака*.

чорба од јагњечу главу *врши* чорбе.

чорба од кокошку кокошија чорба.

чорба од конпир *кромпир* чорба. – Баба е често варила чорбу од конпир, али не турала месо у њу.

чорба од коприве у рано *шролеће (марѝ)*, док су младе, од коприва се кува чорба. – Чорба од коприве је здрава за дење – прочистује организам.

чорба од ливацко зелье чорба од ливадског зельа. – У пролет често варимо чорбу од ливацко зелье, па после у њу туримо и малко сирине.

чорба од лук чорба од лука (зелени) кува се у време *шосова* или ради *шромене јеловника*. – Чорба од лук, па не тој толко лше.

чорба од пиле *шилећа* чорба. – Од све чорбе нај му се свидела чорба од пиле.

чорба од скрепу чорба од *шливе скреје (расѝе на штаблу шрулог дрвеша)*. – Еданпут сам кусал чорбу од скрепу, не била богзна каква.

чорба од суво месо чорба од комад-два сувог меса и зелени. – Добра е чорба од суво месо, замириује помалко на чур.

чорба од цвеклов лис чорба од *шшова шшочне реје*. – Ел сам и чорбу од цвеклов лис, али ми се не допада млого.

чорба с конпир *кромпир* чорба. – Чорба с конпир, па тој е лагаријесто вариво.

чорба с рибе рет. *рибља* чорба.

чорбав, -а, -о *који је чорбасѝ*. – Стари лује требе повише да еду чорбаво вариво, да кусају с ложницу.

чорбав васуљ *чорбасѝ шасуљ*. – Мужје по воле чорбав васуљ него гус.

чорбалък м *чинија за чорбу, чорбалук*. – На светѝ се износи вариво у чорбалѝци, а онак си у панице.

чорбалѝчич м дем. од чорбалък.

чорбица ж дем. од чорба. – Добро е да човек сваћи дн кусне малко чорбицу.

чорбица из туршију *кисело-слана вода шшуршије*. – Ал сам се нажазъл леб и онуј чорбицу из туршију.

чорбичка ж дем. од чорба. – Кусни малко и чорбичку, немој да едеш суво леб.

чорбичка с месце чорба у којој има и нешто меса.

чорка несвр. *пребира* кашиком или виљушком *по јелу да би нашао бољи залогај за себе, уи. чойрља*. – Къд си у љуђе немој да чоркаш по паницу него узимај онија зalog куи је преда теб.

чорља несвр. *в. чорка*.

чукала м *пребор за пиривање вапире (кремен, огњило и пирод); алапке*. – Прецве носим чукала с мѣн, па къд ми затребе огњѣц само крес-нем. – Мајсторе, збирај чукала.

чукалица м *дем. од чукала*.

чуклија ж *сорѣа крушке*. – Деда Виденова чуклија е стара неколко стотин годин, толко е дебела.

чупљи несвр. *кида, чуи, одлама од хлеба*.

чур м *дим*. – Невалја да је гус чур къд се пуши месо, ел после месото смрди на чурат и не мож се опере.

чуравина ж *задимљеност*. – Дигла се чуравина ко къд је горел Видин.

чуравинка ж *дем. од чуравина*.

чурѣк м *дем. од чур*. – Сине, варди се да ти не улѣзне чурѣк у окце, да не ровеш.

чүри несвр. *дими*. – Од сирова дрва огањ само чүри, нече се разгори.

чүри се несвр. *дими се, пуши се*. – Још се чүри една главња на огњѣштето.

чүриљак м *свињска њушка*. – Неће свиње имају диг чүриљак, а неће краќак, зависи од расу.

чүриља ж *дем. од чүриљак*.

чүриљчич м *дем. од чүриљак*.

чүрка несвр. 1. *меша чуркалом (в. чуркало) и разбија коприве док се кувају*. – Чүркало вртиш мецу дланови, натам-наовам, дор чүркаш коприве. 2. *меша кашиком по јелу да би нашао бољи залогај*. – Не чүркај по паницу, тој не убаво да се тека работи, завачај си преда теб. 3. *свиња дува и меша по љомијама и нерадо их љије*. – Само чүрка, нече да пије.

чүркало с *вишекрасѣо дрво за мешање коприва док се кувају*. – Коприве се не мож уготве без чүркало, мора да и чүркаш дор и готвиш.

чүркалце с *дем. од чуркало*. – Лани бео напрайл згодно чүркалце, али ето, негде се затурило.

чурчѣк м *в. чурѣк*.

чүтара ж *од пирешневог сѣабла издубљени аван за пуцање пирике, соли и др*. – Наша е чүтара, горе при вр, окована със обрuch и не мож да се расцѣпи, ко на нећи.

чүтарѣтина ж *ауг. од чүтара, сѣара расчукла чүтара*.

чу́тарка ж дем. од *чуї́ара*.

чу́тарчица ж дем. од *чуї́ара*, *мала чуї́ара*. – У чу́тарчицу тлџамо лу́к, ел зелѐни, ел бѐли кџд че да праїмо тр̀каницу, ел ћисало.

Ц

цара́љћа ж алаї́ка за џарање ваї́ре на огњишиїу.

циба́н м дрвени суд у који шџече ракија їри їечењу, жбан. – Прџбај рећїју на циба́н да оцѐниш каква́ е.

цибро́ше се свр. *їоквари се, убуђа се нека органска маїерија*. – Овој проћисло ва́риво расїпи на свиње, немџ да се цибро́ше по сџдови.

цивде́љ м јело куваано од рзблаженог расола, киселог куїуса, киселих їаїрика и др., уї. *дивја риба*. – Кџд цѐлу пролет ку́саш цивде́љ не мџ да бџдеш дебѐл, па и да џч.

цићѐр м в. *цићерица*.

цићѐра́н м онај који воли да једе *цигерицу*.

цићѐрица ж *цигерица* заклане живине, или се їече на жару или се кува у чорби.

цићѐрка ж дем. од *цићерица*.

цићѐрња́ча ж *кобасица* од *цигерице*. – Едни праѐ *цићѐрњачу*, ми не, ми си едемо ва́рен дрџб сџс зелѐни лу́к.

цили́нка ж в. *цивдељ*.

ци́нсторе м мн. *мера млека* од *две* и *їо* *оке* (на *бачији*).

ци́ц м *мера* за *млеко* на *бачији* од *їеї* *сїтарих* *ока*, уї. *зиђ*.

цогла́н м *комад* *меса* са *коском*. – Мѐн се паде у тањїр едџн голѐм цогла́н, скџро да на њѐг не имало мѐсо.

цурци́л м в. *ђурђил*.

цурци́лко м в. *ђурђил*.

Ш

шајто́в м *славина* на *буреїу*. – Расџлицу то́чимо на шајто́в, не на *црево*.

шајто́вче с дем. од *шајїов*.

шангаре́па ж *шаргареїа*, *мрква*. – Ѐма нећї па не воле *шангарѐпу*, дако им сви дџмају да е тој здраво за едење.

шарѣк м *ѣрва зрела зрна грожђа на грозду*. – По свѣти Илију мѡж вѣч да се најде шарѣк у лѡзје.

шаруљѣа ж *сир и средина хлеба шаком уваљани једно у друго*. – Оч ли, сине, да ти нана напраи шаруљѣу?

шаруљчица ж *дем. од шаруљѣа*.

шептелије ж мн. *кајсија (ѣлод)*. – Деца по воле шептелије од праскове.

шептелија ж *дем. од шейѣелија*. – На ти две-три шептелије, кѡлко да окусиш.

шептелије ж мн. *сорѣа ѣечурака*. – Шептелије су се рацале онам у Бобѡвиште.

шерѣн васуљ м *сорѣа ѣасуља црно-белих зрна*. – Шерѣн васуљ не мѡш се свари тека добро како бел.

шеренѣ прѣтѣ ж *боранија чије су махуне шарене*.

шија ж *враиј заклане живине*. – Шија се тура у чорбу заедно със крила и з главу.

шијичка ж *дем. од шија*. – А шијичка му тѣнка, тѣнка.

шиле с в. *шиљеже*.

шилер м *вино направљено ѣако шиѡ је, ѣосле оѣакања, у комину сиѣа-на вода*. – Гавро, ел преѣипѣл твој шилер, ако не дојди код мѣн, мѡј преѣипѣл, па да се чуќнемо.

шило с в. *шиљеже*. – Оној мркушесто шило ѣма да бѡде крупна овца.

шиљеже с *ѣрошлогодишње јагње*. – Зазимѣли смо десет ѡвце и три шиљежету.

шиљезина ж зб. *од шиле/шило*.

шилѣр м в. *шилер*.

шинѣк м *дрвени, округли суд за жиѣо и сл. (око 10 кг)*. – Да се рѡди бѣло жѣто, / Од два класа шинѣк жѣто. – Шиници е праил и продавал дѣда Елѣнко ис Алдинци.

шиничѣ с *дем. од шиник*.

шипци м мн. *мушмуле*. – Шипци су садња вѡчка која се бѣре и они се турају на тован да угњѣју.

шипци из туршију *мушмуле из ѣуршије*. – Шипци из туршију сам првѣни пут видѣл код Влајка Кокуруза на светѣц, на свѣти Алѣнпију.

шиѣѣр м *шеѣер*. – По неѣи пут кѡпимо крупан шиѣѣр, кѡлко за у чај – кѣд некуга јако стѣгне, а сѣтан узѣмамо кѣд праимо тѣквеник ел орѣшњак, онак слабо.

шиѣѣр на грѡде *шеѣер у коцкама*. – Баба Мѣка е прѣцве имала у едну крпу увиен шиѣѣр на грѡде, па кѣд дојде неко детѣ она му дадѣ грѡтку шиѣѣр.

шићерѝк м дем. од *шићер*. – Шићерѝк, колкó га има у кућу он је за-
творен у едну кутију, а кутијата укáчена на вр далап да не би могла деца да
ју довану.

шићеран, -на, -но *који је заслаћен шећером*. – Клаћер, па тој ти е
шићерна водица.

шићерчѝк м в. *шићерѝк*. – Не вицѝваш грѝтку шићерчѝк, а кáмоли бон-
боне и ћераце.

шишѝ с *боца, флаша*. – Жáрко се вáли да попи́ва по две шишѝту вино́
дњѝс.

шишѝнце с дем. од *шише*. – Шишѝнце с рећију пре́цве мóра да има на
оста́л.

шљóка несвр. *неумерено љије алкохолна љића*. – Шљóка свѝћи дѝн.

шљóкација м *љијаница, алкохоличар*.

шљóкацика ж *жена шљóкација*. – Стојáнка из одонуд постану́ла голе-
ма шљóкацика, пре́цве пијáна.

шобóри несвр. *џури, жубори, љиче слабим млазом*. – Јóш шобóри из
бѝчвуту, че да имамо шилер јóш за мѝсец дáна.

шобóрка несвр. у дем. *значењу љрема шобори*. – Престáло да шобóри,
сѝг сáмо шобóрка.

шóра несвр. *љиче јаким млазом*. – Нѝма да шобóри него шóра.

шóрка несвр. *џурка*.

шóрне свр. *џурне*. – На чешмѝту шóрне водá по нећи пѝт, али се вѝди
да че да пресѝне.

шоробóче несвр. *љиче неравномерним млазом на славини и сл.* – Едвá
шоробóче, а кáмоли да течѝ.

шоробóчка несвр. *љиче неравномерним, слабим млазом*.

шотáн м *мужјак шотѝке*. – Шотáн је пóубав од шóтку, он има и зеленѝ
перушѝне.

шóтка ж в. *ѝловка*. – Чува́ли смо шóтѝе дор смо били у салó, пóкре по-
тóк, сѝг смо долéко од вóду, па не чу́вамо.

шóче с *ѝле шотѝке*.

штáвољ м бот. *шѝавель, ливадско зеље Rumex obtusifolius*.

штáвољчѝк м дем. од *шѝавољак*. – Набрá мáлко штáвољчѝк, кóлко за
едну́ чорбѝчку.

штамбѝ м *јело од кајмака, сира и црног лука*. – Јá сам сáмо чу́л да таквó
ѝдење има, а несѝм га нѝкад ѝл.

штипѝ несвр. *љрстѝма кѝда лѝстѝове биљке; оѝкида комадиће хлеба
или чега другог*. – Немóј да штипѝш лѝбат него ѝскај да ти се одрѝже.

штѣпне свр. *ѣрсѣѣма оѣѣкине*. – Штѣпни нѣко перцѣ зелѣни лѣк за прѣтрно. – Ако си мло̀го гла̀дан штѣпни ма̀лко лѣб док не стѣгне ручѣк.

штрѣбна ж 1. *она која од свачега жели да ѣроба, да шѣрбне, да окуси*.
2. *она која је без зуба*.

штрѣбне свр. *ѣојѣде нешѣо мало, ѣојѣде на брзину*. – Сѣг штрѣбни кво ѣма, па че по̀сле да ручѣемо.

штрѣбу̀је несвр. *ѣрема шѣрбне*. – Ума нѣћи ѣу̀ђе ку̀ји зѣме не штрѣбу̀ју ништа до пла̀дне.

шѣнбав, -а, -о *који је великог сѣомака*. – Човѣкат дошѣл нѣкав шѣнбав, грѣзан.

шѣнба̀т, -а, -о *који има велики сѣомак*. – Тѐл сам да ку̀пим прѣсе, ал да нѣ шѣнба̀то.

шѣнбѐс *шкѣмбе, сѣомак, желудац*. – Штѣо си пушѣил шѣнбѐс до колѣна, а јѣш си мла̀д? – Свињско̀ шѣнбѐс на жа̀р, то̀ј ја̀ко бла̀го.

шѣнбѐња м *онај који је великог сѣомака, који има велико шкѣмбе*.

шѣлѐс *ѣљоска за ракију*. – Ума ѣу̀ђе ку̀ји но̀се шѣлѐс у унутра̀шњи ѣѣп, па си пѝну кѣд им је во̀ља.

шѣленцѐс *дем. од шѣле*.

шѣлиштѐс *ауг. од шѣле*. – Мо̀ре, чу да ску̀там ја̀ то̀ј шѣлиште да га не мо̀ж на̀јде онѣја ста̀рц.

шѣлѣбав, -а, -о *који је ѣразан, шу̀ѣл, који не може да ѣроклија*. – Шу̀лѣбаве сѣмѣе од тѣкве несѣу̀ за нѝкво.

шѣлѣѣа ж *оѣна која обавѣја жиѣино зрно у класу*. – У вр̀шу шѣлѣе отѣде у плѣву.

шѣма̀рица ж *главица ку̀ѣуса са реѣѣким лиѣѣем*.

шѣпка̀ж *шу̀ѣѣика у хлебу*. – Лѐб на шу̀пѣе, па ја̀ко ѣбав.

шѣпка̀в, -а, -о *који је шу̀ѣѣикав, руѣѣчасѣ*. – Лѐб нара̀сал, па шу̀пка̀в.

шѣпча̀ца ж *дем. од шу̀ѣѣика*.

шѣш-му̀ш м *кувани шкѣмбиѣи*. – Шу̀ш-му̀ш нѣ има̀ло у сала̀, то̀ј има̀ло у Пала̀нку и та̀м га ѣли на̀ши субѣтѣри. – Шу̀ш-му̀ш, трѝ за гро̀ш – тека̀ се думало̀.

Бранкица Марковић*

КА ИНДЕКСИРАЊУ ДИЈАЛЕКАТСКИХ ТЕКСТОВА ПУБЛИКОВАНИХ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*¹

У библиографији је дат преглед, опис и иницијална класификација дијалекатских текстова који су у раздобљу дужем од једног столећа, од првих година XX века до средине друге деценије XXI века, објављени у релевантној научној и стручној периодици и монографским издањима у Републици Србији. Публиковани дијалекатски текстови сврстани су у следеће три групе: А) дијалекатски текстови уз које није дат опис грађе; Б) дијалекатски текстови уз које је дат делимичан, краћи или дужи, опис грађе и В) дијалекатски текстови који су приложени у монографијама и речницима. Након тога дата је класификација текстова по дијалектима, а на крају су приложени регистар пунктова из којих постоји објављена дијалекатска грађа и регистар аутора.

Кључне речи: дијалектологија, публиковани дијалекатски текстови, библиографски преглед, класификација, регистри, Република Србија.

*brankicama@gmail.com

* Ову библиографску монографију финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451–03–9/2021–14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

¹ Ово је знатно проширена и допуњена верзија реферата (у коауторству са Станиславом Станковићем) под насловом *Ка индексирању публикованих дијалекатских текстова у Републици Србији*, који је изложен на Првом међународном научном скупу *Дијалекти српскога језика: исцртавања, настава, књижевност*, одржаном 11–12. априла 2014. године у Лесковцу. Колеги Станковићу се захваљујем на сарадњи, док смо на овоме радили заједно. Захваљујем се и проф. др Жарку Бошњаковићу на читању одељка о класификацији по дијалектима и на помоћи приликом разрешавања неких недоумица. Посебну захвалност дугујем проф. др Слободану Реметићу, академику АНУРС, на корисним саветима током припреме рукописа за штампу.

Увод

У библиографији се даје преглед и опис дијалекатских текстова, који су објављени у периоду од почетка XX века па до 2017. године², у релевантној научној и стручној периодици и дијалектолошким монографијама у Републици Србији.³ Публиковани дијалекатски текстови могу се сврстати у три групе:

- А) Дијалекатски текстови уз које није дат опис грађе;**
- Б) Дијалекатски текстови уз које је дат делимичан, краћи или дужи, опис грађе;**
- В) Дијалекатски текстови приложени у монографијама и речницима.**

У оквиру све три групе, радови, односно монографије дати су хронолошким редоследом (по годинама), а у оквиру исте године азбучним редом (по презимену аутора). Прилози објављени латиничним писмом тако су наведени и у овој библиографији.

Након прегледа свих публикованих дијалекатских текстова уочена је извесна неуједначеност у њиховом финалном изгледу. Наиме, неки су дати као примери везаног говора, неки као засебне целине одвојене звездицама, има их означених арапским или римским бројевима, а има и оних који су посебно насловљени. Овде треба указати на потребу уједначавања, односно усвајања једног модела – како би требало да изгледа један дијалекатски текст, а то је да сваки текст буде насловљен у складу са темом о којој је информатор причао. Тиме би се добило на прегледности, а и олакшао посао онима, којима ће ти дијалекатски текстови бити основа за нека даља истраживања. Питању значаја, изгледа и анализе дијалекатског текста посвећено је неколико радова проф. Жарка Бошњаковића. Овде ће бити дат кратак осврт на њих.

У првом раду под насловом *Значај дијалекатског текста* (Бошњаковић 2010), аутор указује на значај дијалекатског текста за лингвистичка и друга интердисциплинарна истраживања, истичући потребу за свеобухватнијом транскрипцијом која би даље омогућила текстуално-прагматичку анализу. Даље наводи како „етички није коректно да испитивач дуго година држи заробљену грађу и тиме онемогућује друге да се баве говорима на територији за коју се зна да је он посетио“ (369) и да објављена дијалекатска грађа може бити интересантна и за нека друга истраживања – нпр. из историје језика, затим синтаксичка, компаративистичка, етнолингвистичка, етнолошка, антрополошка и културолошка. На дијалекатској грађи из Манастира,

² Закључно с том годином.

³ У обзир су узети само акценатовани дијалекатски текстови.

села у Румунији између Тамиша и Банатских планина, дат је један пример анализе дијалекатског текста (са навођењем питања и коментара испитивача, обележавањем прекинуте мисли, паузе или присећања информатора, његових метатекстуалних коменатара и дигресија итд.). Следећи је рад *Сигнали за рашчлањавање дијалекатског тјекста* (Бошњаковић 2010а). Овде се аутор бави анализом једног аспекта текстуално-прагматичке карактеристике дијалекатског текста, односно настоји да укаже на инвентар и структуру језичких средстава (најчешће лексичко-синтаксичких) којима се сигнализира почетак нове теме (у разговору са информатором), затим њен завршетак, па отварање нове теме, и на крају намера/ жеља да се разговор оконча. У раду *Граматишке и лексичко-семантичке особине мейдијекстуалног коментара у дијалекатском тјексту* (Бошњаковић 2011) проф. Бошњаковић, на основу богате дијалекатске грађе из шумадијско-војвођанских, смедеревско-вршачких, косовско-ресавских и говора Срба у Румунији, говори о одређеним запажањима информатора – о свом и суседним идиомима, о билингвизму и познавању елемената других језика, затим о смени имена насељених места, о конфузији до које долази услед употребе погрешних термина, о метатекстуалним коментарима уз непознате лексеми, употреби синонима и реформулацији. *Анализа дијалекатског тјекста (На примеру говора Скопске Црне горе)* наслов је коауторског рада Станислава Станковића и Жарка Бошњаковића (Станковић, Бошњаковић 2015). Аутори прилажу дијалекатски материјал из Скопске Црне горе, након којег дају задатке и питања као пример за анализу приложених дијалекатских текстова. И у раду *Како би још могао изгледати дијалекатски тјекст* (Бошњаковић 2016), проф. Бошњаковић указује на значај дијалекатског текста како за дијалектолошка, тако и за друга интердисциплинарна истраживања и наводи један пример како би могао изгледати дијалекатски текст (уз навођење коменатара на десној маргини), чиме би се обезбедило лакше налажење структуралних и неких других особина говора. Ти коментари би се односили на тематске целине, на реченичне сигнале којима би се означио почетак, наставак и крај разговора, затим на реформулацију, на граматичке особине (прозодијске, вокалске, консонантске, морфолошке и синтаксичке) и на неке лексичко-семантичке карактеристике, као што су дијалекатска лексика и различите дефиниције лексеми. Поред тога, аутор истиче да би уз сваки транскрипт требало навести и: податке о информаторима (иницијали или само пол; место и година рођења; образовање; способност артикулације), затим податке о испитивачу (име и презиме; струка; институција у којој је запослен; за које потребе је намењена прикупљена грађа), податке о месту снимања (назив места и општине којој припада), податке о времену снимања (датум снимања и колико је грађе

снимљено, изражено у минутима/ сатима) и податке о условима снимања (у кући информатора или у некој јавној установи; уз присуство других особа познатих/ непознатих информатору/ испитивачу).⁴

Укупно има 252 библиографске јединице у којима су објављени дијалекатски текстови. Од тога је 35 из групе А, дакле, оних прилога где су дати само дијалекатски текстови, без описа грађе, затим 105 прилога је из групе Б, где је уз дијалекатске текстове дат краћи или дужи опис грађе, а највише – 112 прилога је из групе В, где су дијалекатски текстови приложени у монографијама и речницима.

Библиографијом су обухваћени објављени дијалекатски текстови са простора сва три наречја – штокавског, чакавског и кајкавског, као и са терена западномакедонског дијалекта. Највећи број објављених дијалекатских текстова је са простора штокавског наречја, и то са терена призренско-тимочке дијалекатске области и херцеговачко-крајишког, косовско-ресавског и шумадијско-војвођанског дијалекта, док их је са простора осталих дијалеката мање.

Од најстаријег прилога из 1905. године до новијих, закључно са 2017. годином, низали су се прилози у којима су дати дијалекатски текстови. Било би добро да их у будућности буде још, чиме би се оваква једна библиографија проширила и допунила, на корист свих нас.

Приложена је и класификација текстова по дијалектима.

На крају су дати регистар пунктова из којих постоји објављена дијалекатска грађа и регистар аутора.

Класификација публикованих дијалекатских текстова

А) Дијалекатски текстови уз које није дат опис грађе

1938.

1. Милетић, Бранко

Извештај г. Бранка Милетића, ГЗСВС⁵, св. 5, 1938, 30–32. Аутор даје један насловљени текст из Лимљана, као илустрацију црмничког говора.

1960.

2. Ивић, Павле – Александар Младеновић

Буњевачки говор у Суботици, ЗбФЛ, бр. III, 1960, стр. 190. Дат је један дијалекатски текст под насловом *Винчање*.

⁴ О савременој методологији и техникама транскрипције в. Вујаклија 2017.

⁵ Скраћенице в. у Прегледаним изворима.

3. Ивић, Павле – Александар Младеновић

Крашовански текстови, ЗбФЛ, бр. III, 1960, 191–196. Дати су дијалекатски текстови из следећих пунктова: Село Водник, Клокотич, Лупак и Карашево. Снимање ових текстова обавили су у јуну 1956. године Петру Нејеску и Јонел Стан, научни истраживачи Института за лингвистику у Клужу, под руководством Павла Ивића.

1964.

4. Ивић, Павле – Александар Младеновић

Дијалекатски текстови из Србије, ЗбФЛ, бр. VII, 1964, 162–166. У овом раду дата су два дијалекатска текста – један из Сикирице (код Параћина), где је информатор била Драга Милошевић, стара 82 године и други из села Кусадак (код Младеновца), где је информатор био Живан Маторкић, рођен 1892. године, који је причао о доживљајима у Првом светском рату. „Ове текстове снимили су аутори на магнетофонску траку приликом екскурзије године 1959, а доцније су их заједно дешифровали“ (162).

1971.

5. Грковић, Милица

Дијалекатски текстови са Копаоника, ППЈ, бр. 7, 1971, 157–166. Ауторка је, проучавајући говор становника у области Топлице, настојала да забележи што више материјала из овог краја косовско-ресавског дијалекта. Информатори су јој били аутентични представници овог говора, који су цео свој живот провели у свом родном месту. Пунктови у којима је ауторка снимила грађу су: Блажево, Бело Поље, Ђерекаре, Судимље и Равниште, а старост информатора кретала се од 41 године до 88 година.

1973.

6. Окука, Милош

Дијалектолошки текстови из доњег тока Усоре, ЗбФЛ, бр. XVI/2, 1973, 207–213. У овом раду дати су насловљени дијалекатски текстови из пунктова Омањска, Лепенца и село Бобаре, који „илуструју један ијекавскошћакавски говор у сјевероисточној Босни“ (208).

1975.

7. Sekereš, Stjepan

Текстови из говора баранјских Срба, ЗбФЛ, бр. XVIII/2, 1975, 212–214. Дата су два насловљена дијалекатска текста из Белог Манастира и Поповца.

1977.

8. Sekereš, Stjepan

Текстови из говора Slavonske Podravine, ЗбФЛ, бр. XX/1, 1977, 237–239. Дати су насловљени дијалекатски текстови из следећих пунктова: Шљивошевци, Беничанци, Лацић, Ракиновица, Доњи Михољац и Чађавица. Аутор је све текстове забележио 1960. године.

1981.

9. Секулић, Невенка

Збирка дијалекатских текстова из Војводине, СДЗб, књ. XXVII, 1981, 107–306. Ова збирка садржи текстове које је ауторка забележила 1952. и 1953. године, уз консултацију са професором Александром Белићем, који је и прегледао текстове са ауторкиних теренских путовања. Информаторима је давала слободу да причају о чему они желе, а најчешће су то биле приче о орању, берби, свадби или неком доживљају из живота, као и стара предања. Пунктови у којима је грађа забележена су: Баваниште, Бач, Бачка Паланка, Башаид, Ботош, Врањево, Врдник, Вршац, Голубинци, Горња Мухља, Добановци, Земун, Зрењанин, Јасеново, Јаша Томић, Кикинда, Кумане, Лаћарак, Мартонош, Меленци, Милошево, Мокрин, Нови Сад, Павлиш, Панчево, Путниково, Рума, Сента, Сомбор, Сонта, Србобран, (Сремска) Каменица, Српски Итебеј, Стапар, Суботица, Таванкут, Томашевац, Чента и Чуруг.

1985.

10. Бошњакковић, Жарко

Дијалекатски текстови из Срема и Баната, ППЈ, бр. 21, 1985, 153–164. Проф. Ж. Бошњакковић је током 1983. године прикупао грађу за свој магистарски рад и том приликом посетио следећа места у Срему и Банату: Нови Сланкамен, Белегиш, Гибарац, Голубинце и Српски Итебеј, где је снимио спонтане разговоре старијих становника поменутих села. У овом раду он даје само део обимне грађе коју је скупио, а који се односи на приче информатора о рату, удаји и свакодневним пословима.

11. Ракић-Милојковић, Софија

Дијалекатски текстови из околине Параћина, ППЈ, бр. 21, 1985, 165–170. С. Ракић-Милојковић је посетила неколико места у околини Параћина – Доњу Мутницу, Крежбинац, Шавац, Стубицу и Стрижу, где је снимила грађу и приложила је у виду дијалекатских текстова.

1986.

12. Реметић, Слободан

Дијалекатски текстови из Жабара код Тополе, СДЗб, књ. XXXVII, 1986, 501–549. Аутор је у јесен 1984. године посетио поменуто место, где је прикупио грађу за тада *Српскохрватски дијалектолошки аџлас* и народну лексику за *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Са информаторима је разговарао о различитим темама – о некадашњем и тадашњем начину живота у селу и о догађајима из ратова. Укупно је снимљено око 25 сати говора старијих мештана овог села, али је аутор у раду приложио један део те грађе.

1987.

13. Златковић, Драгољуб

О клетвама у пиротском говору, ПЗб, бр. 15, 1987, 99–117. Све клетве су акцентоване и уз сваку је наведено место где је забележена. Ту су и Клетве према имену и Заклињања, исто акцентовани. Пунктови из којих је грађа су: Држина, Мали Јовановац, Паклештица, Војнеговац, Расница, Крупац, Велика Лукања, Бериловац, Градашница, Темска, Суково, Пирот, Гњилан, Присјан, Камик, Јеловица, Јалботина, Нишор, Рсовци, Пасјач, Височка Ржана, Велико Село, Брлог, Барје Чифлик, Гостуша, Завој, Извор, Дојкинци, Понор, Велики Суводол, Градиште, Добри До, Петровац, Сопот, Чиниглавци, Срећковац, Церевдел, Беровица, Велики Јовановац, Сиња Глава, Трњана, Топли До, Рагодеш, Бела, Росомач, Басара, Станичење, Рудиње, Црноклиште, Мали Суводол, Шугрин, Блато, Обреновац, Ореовица и Церова.

1989.

14. Златковић, Драгољуб

Говорне игре из пиротског краја, ПЗб, бр. 16, 1989, 89–111. У овом прилогу налази се око 70% загонетки из ауторове збирке. Д. Златковић је загонетке највише бележио у селима око Пирота и узводно од Пирота, затим у околини Присјана и у Високу, а најмање на ширем подручју Темске. Загонетке су сложене азбучним редом и све су акцентоване. Уз сваки пример наведено је и име села где је то забележено. Има и питалица, брзалица, двосмислица и разбрајалица, а на крају је дат и речник загонетки. Пунктови у којима је аутор прикупио ове загонетке су: Суково, Крупац, Гњилан, Велика Лукања, Височка Ржана, Велико Село, Велики Суводол, Беровица, Бериловац, Бела, Брлог, Градашница, Градиште, Расница, Рсовци, Росомач, Ореовица, Орља, Војнеговац,

Чиниглавци, Завој, Присјан, Дојкинци, Држина, Петровац, Станичење, Камик, Гостуша, Церевдел, Јеловица, Јалботина, Понор, Паклештица, Костур, Нишор, Обреновац, Пирот, Суводол, Барје Чифлик, Велико Боњинце, Сиња Глава, Пасјач, Блато, Сопот, Црвенчево, Добри До, Велики Јовановац, Трњана, Топли До и Нова Мала (део Пирота).

1990.

15. Dragičević, Milan

Prilozi građi za proučavanje štokavskih ikavskih govora senjske okoline, ЗбФЛ, бр. XXIII, 1990, 119–124. Аутор је у неколико наврата у периоду од јесени 1987. до јесени 1989. године боравио на терену у три буњевачка насеља из сењске околине – у Вратнику, Црном Калу (из завелебитског дела сењског залеђа) и Красном Пољу (смештеном дубоко унутар северновелебитског горја). Истиче да говори ова три места припадају млађим икавским говорима. Дати су примери везаног говора из ова три пункта.

1992.

16. Златковић, Драгољуб

Пословице у пиротском говору – Трећа колекција, ПЗб, бр. 17–18, 1992, 51–71. Све пословице су акцентоване и сложене азбучним редом. На крају је дат и Речник пословица. Уз сваки пример наведено је име места где је то забележено. Насеља у пиротској општини у којима је аутор сакупио ове пословице су: Ореовица, Држина, Церевдел, Церова, Бериловац, Бела, Беровица, Градашница, Градиште, Црноклиште, Црвенчево, Рсовци, Расница, Нова Мала (део Пирота), Гњилан, Сопот, Трњана, Добри До, Покровеник, Сиња Глава, Рагодеш, Понор, Присјан, Велико Село, Крупац, Брлог, Пирот, Дојкинци, Барје Чифлик, Завој, Петровац, Нишор, Извор, Пасјач, Велика Лукања, Росомач, Враниште, Паклештица, Рудиње, Војнеговац, Камик, Басара, Планиница, Засковци, Суково, Станичење, Пољска Ржана, Срећковац, Темска, Велики Јовановац, Височка Ржана, Мали Суводол, Копривштица, Блато, Милојковац, Костур, Чиниглавци, Јалботина, Обреновац, Мирковци, Мали Јовановац, Осмаково, Топли До и Шугрин.

17. Собољев, Андреј

Дијалекатски текстови из села Вратарница, ЗбФЛ, бр. XXV/1, 1992, 237–251. Аутор даје дијалекатске текстове, забележене од три информатора (рођена 1904, 1905. и 1924. године) из овог места.

1996.

18. Златковић, Драгољуб

Заштита од града у пиротском крају (Обичаји), ПЗб, бр. 22, 1996, 287–297. Аутор говори о празницима који се празнују од ватре, града, грома и олујних облака. Описује обичаје везане за ова празновања, уз навођење акцентованог контекста из следећих пунктова: Цервдел, Црни Врх, Паклештица, Суково, Велика Лукања, Пасјач, Бела, Топли До, Темска, Градашница, Завој, Јеловица, Горња Глама, Студена, Ћуштица, Пресека, Трнски Одоровци, Нашушковица, Радињинце, Проваљеник, Ракита, Ресник, Камбелевци, Бабушница, Сиња Глава, Росомач, Камик, Осмаково, Костур, Копривштица, Гостуша, Засковци, Сопот, Црвена Јабука, Поганово, Бачево, Извор, Крупац, Петрлаш, Јалботина, Станичење, Грнчар, Велики Суводол, Барје Чифлик, Стол, Покровеник, Дучевци, Добри До, Јасеновдел, Драгинац, Војнеговац, Љуберађа, Мали Суводол и Церова.

19. Златковић, Драгољуб (прир.)

Народне приповетке из рукописних збирки, ПЗб, бр. 22, 1996, 315–331. У овом раду дате су прозне народне творевине из збирки сакупљача три различите генерације – први је Младен Манчић, учитељ, који их је бележио директно и делом индиректно – преко ученика. Највише приповедака записао је од свог оца Илије из Височке Ржане. Из његове збирке овде је дато осам насловљених записаних прича, од којих су четири забележене у Височној Ржани, једна у Покровенику, једна у Великом Селу, једна у Блату и једна у Брлогу. Други је Драгољуб Златковић, и из његове збирке овде је дато девет прича које су у вези са митологијом и религијом. Приче су из следећих пунктова: Војнеговац, Држина, Нова Мала, Пирот, Велика Лукања, Чиниглавци, Суково, Гостуша, Орља и Бела. Трећи сакупљач је Блажа Стефановић и из његове збирке дате су четири приче забележене у Расници, Пироту и Крупцу. Све приче су насловљене и акцентоване. На крају је приложен и Речник непознатих речи.

2000.

20. Јовановић, Ивко

Митолошка казивања, ПЗб, бр. 25–26, 2000, 93–97. Митолошка казивања дата су у виду насловљених акцентованих прича, које су забележене од казивача у следећим пунктовима: Топли До, Церово, Базовик, Враниште и Сопот.

2003.**21. Златковић, Драгољуб**

Метак за чин не пита, ПЗб, бр. 27–28, 2003, 101–109. Дате су акцентоване пословице из пиротског краја и околине. На крају аутор прилаже и Речник непознатих речи. Пунктови у којима је забележио пословице су: 1. у пиротској општини (Гостуша, Блато, Пирот, Трњана, Војнеговац, Завој, Гњилан, Бериловац, Рсовци, Топли До, Дојкинци, Градашница, Росомач, Крупац, Мали Јовановац, Велики Суводол, Брлог, Чиниглавци, Камик, Присјан, Нова Мала (део Пирота), Пољска Ржана, Држина, Добри До, Покровеник, Мала Лукања, Височка Ржана, Басара, Јеловица, Велика Лукања, Понор, Шугрин, Засковци, Пасјач, Велики Јовановац, Планиница, Суково, Градиште, Рагодеш, Костур, Извор, Расница, Церевдел, Орља, Црноклиште, Срећковац, Петровац, Сопот, Темска, Паклештица, Велико Село), 2. у димитровградској општини (Петрлаш, Радејна, Јасеновдел, Берин Извор, Лукавица, Звонце, Вучидел, Браћевци, Борово, Изатовци, Бребелница, Прача, Власи, Врапча, Искровци, Нашушковица, Скрвеница, Драговита), 3. у књажевачкој општини (Балтабериловац, Црни Врх), 4. у бабушничкој општини (Бабушница, Камбелевци, Црвена Јабука, Кијевац, Студена, Штрбовац, Доње Крњино, Извор, Горчинце, Валниш, Радињинце, Богдановац) и 5. у белопаланачкој општини (Ланиште, Сињац, Вета, Клисура, Горњи Рињац, Доњи Рињац).

2004/ 2005.**22. Златковић, Драгољуб**

Клетве и заклетве из пиротског краја – Друга колекција, ПЗб, бр. 29–30, 2004/ 2005, 173–196. Аутор наводи да је све клетве и заклетве забележио у периоду од 1965. до 2004. године, уз мало изузетака, у пиротском крају (Војнеговац, Станичење, Орља, Пирот, Брлог, Бериловац, Рсовци, Нови Завој, Суково, Јалботина, Трњана, Сиња Глава, Градашница, Блато, Чиниглавци, Церова, Завој, Росомач, Височка Ржана, Нова Мала (део Пирота), Петровац, Рудиње, Камик, Сопот, Гостуша, Засковци, Темска, Копривштица, Топли До, Гњилан, Понор, Присјан, Држина, Велики Јовановац, Ореовица, Црноклиште, Костур, Велико Село, Басара, Извор, Церевдел, Велики Суводол, Барје Чифлик, Велика Лукања, Мали Суводол, Срећковац, Покровеник, Мали Јовановац, Добри До, Дојкинци, Пасјач, Базовик, Расница, Крупац, Пољска Ржана). Грађу је забележио и у општинама: 1. Димитровград (Бански Дол, Сенокос, Жељуша, Трнски Одоровци, Височки Одоровци, Славиња, Ракита), 2.

Књажевац (Јаловик Извор, Кална, Ђуштица), 3. Бабушница (Драгинац, Извор, Валниш, Сурачево, Пресека, Љуберађа, Грнчар, Модра Стена, Велико Боњинце, Доњи Стрижевац) и 4. Бела Паланка (Вргудинац, Горња Глама). Све је акцентовано. Прва колекција је објављена у часопису *Српски дијалектолошки зборник* (књ. XXXV, 1989).

23. Стефановић, Божидар

Булумач (Прича мог оца Новице Стефановића (1902–1978) из Бериловца), ПЗб, бр. 29–30, 2004/ 2005, 197–200. Б. Стефановић наводи да је у његовом прилогу „једна верзија или слободна интерпретација Вукове шаљиве приче“ (197). Прича је акцентована. Пункт је Бериловац.

2005.

24. Златковић, Драгољуб

Душа и влас се лъко не испуштају, БПЗб, бр. 1, 2005, 201–213. То је шеста колекција пословица и изрека из југоисточне Србије. Пословице су сложене азбучним редом и акцентоване су. На крају се наводе непознате речи. Грађа је забележена у следећим општинама: 1. пиротској (Војнеговац, Рудиње, Пирот, Крупац, Гостуша, Дојкинци, Суково, Сопот, Церевдел, Паклештица, Велика Лукања, Камик, Градашница, Рагодеш, Петровац, Станичење, Осмаково, Мала Лукања, Мали Суводол, Чиниглавци, Држина, Бериловац, Срећковац, Велики Јовановац, Ореовица, Добри До, Рсовци, Градиште, Велико Село, Јалботина, Височка Ржана, Благо, Враниште, Брлог, Барје Чифлик, Топли До, Завој, Копривштица, Пасјач, Шугрин, Куманово, Гњилан, Засковци, Расница, Костур, Темска, Нишор, Црвенчево, Беровица, Јеловица, Пољска Ржана, Бела, Покровеник, Присјан, Понор, Нова Мала, Церова), 2. белопаланачкој (Бела Паланка, Ланиште, Кременица, Теловац, Тамјаница, Сињац, Горња Глама, Шљивовик, Витковац, Бежиште, Бабин Кал, Букуровац, Доњи Рињац, Мокра, Клисура, Дражево), 3. бабушничкој (Љуберађа, Извор, Калуђерово, Кијевац, Дучевац, Сурачево, Војници, Валниш, Стрелац), 4. димитровградској (Жељуша, Славиња, Сенокос, Власи, Прача, Борово, Куса Врана, Поганово, Горња Држина, Горњи Криводол, Звонце, Петачинци) и 5. књажевачкој (Горња Каменица, Кална, Штрпци, Габровац).

2006.

25. Златковић, Драгољуб

Шале из пиротског краја (прва колекција), ПЗб, бр. 31, 2006, 99–114. Аутор наводи да је, поред осталог, бележио и шале из Пиротског округа

и суседних области, и то још од 1965. године. Све шале су акцентоване и сложене у четири тематске целине. Поред сваког записа наведена је и скраћеница пункта где је шала забележена. Пунктови из пиротске општине у којима је грађа сакупљена су: Велики Суводол, Брлог, Засковци, Рсовци, Дојкинци, Суково, Темска, Држина, Чиниглавци, Паклештица, Росомач, Војнеговац, Пирот, Орља, Обреновац, Церова, Гостуша, Костур, Извор, Барје Чифлик, Добри До, Велики Јовановац, Присјан, Пољска Ржана, Покровеник, Завој, Нишор, Трњана, Јеловица, Враниште, Станичење, Сиња Глава, Височка Ржана, Црноклиште, Копривштица, Јалботина, Осмаково, Рагодеш, Градашница, Велика Лукања, Расница, Петровац, Топли До, Крупац, Гњилан, Понор, Нова Мала (део Пирота), Сопот, Блато, Велико Село, Бела и Камик. Пунктови из општине Бела Паланка су: Моклиште, Сињац, Топоница, Бела Паланка, Ланиште, Бежиште и Шпај. Пунктови из општине Бабушница су: Калуђерово, Кијевац, Студена, Радињинце, Пајеж, Линово, Лесковица, Војници и Радошевац. Из општине Димитровград су пунктови: Драговита, Доњи Криводол, Поганово, Петрлаш, Димитровград, Славиња, Пресека, Лукавица, Горњи Криводол и Петачинци и из општине Књажевац су Стањанац, Ћуштица и Доња Каменица. Грађе има и из пунктова Белоиње и Сврљиг.

2007.

26. Златковић, Драгољуб

Анегдотска и њима сродна казивања из пиротског краја, Градина, бр. 17, 2007, 60–72. Аутор је казивања забележио на подручју општине Пирот крајем 2005. и почетком 2006. године, и то у следећим пунктовима: Пирот, Топли До, Височка Ржана, Засковци, Дојкинци, Брлог, Ореовица, Завој и Расница. Сва казивања су акцентована и насловљена.

2009.

27. Драгичевић, Милан

Прилози грађи за проучавање српских говора из челиначког краја у Западној Босни, СЈ, бр. XIV/1–2, 2009, 421–430. Аутор је био на терену, у више наврата током 1996. и 2003. године, где је прикупио грађу у два пункта – Бранешцима и Доњој Јошалки.

28. Златковић, Драгољуб

Приповетке и предања из белопаланачког краја, БПЗб, бр. 5, 2009, 165–178. Ову колекцију је аутор сачинио од теренских записа, прикупљених у периоду од 3. до 6. септембра 2009. године у делу општине Бела Па-

ланка, око Црвене Реке. Велику помоћ аутору је пружила Гордана Илић из Црвене Реке, којој се у овом раду и захваљује. Пунктови у којима је Д. Златковић забележио казивања су: Топоница, Црнче, Црвени Брег, Тамњаница, Црвена Река, Глоговац, Космовац, Вета, Ланиште, Врандол, Крменица и Ниш.

2010.

29. Марковић, Бранкица

Дијалекатски текстови из староседелачких делова Новог Сада, ППЈ, бр. 41, 2010, 227–234. Ауторка је у свом раду, као прилог грађи из урбане дијалектологије, из своје грађе прикупљене за потребе магистарског рада дала дијалекатске текстове из староседелачких делова Новог Сада (Роткварија, Подбара, Салајка, Клиса и Слана Бара). Информатори су јој били староседеоци Новог Сада три генерације: најстарије (преко 60 година), средње (од 35 до 60 година) и најмлађе (од 20 до 35 година), који су јој причали о разним темама, а у раду је представљен један део тих дијалекатских текстова, груписан по генерацијама, и у оквиру тога према одређеним тематским областима.

30. Мркшић, Наташа

На Борковом трагу (Медицинска народна знања), Бдење, год. VIII, бр. 25, јул 2010, 57–61. Н. Мркшић је у потрази за наследницима Борислава Цветковића из Ђуринца (познатијег као Борко травар), чувеног травара и бајача (који више није међу живима), у жељи да сазна нешто о лековитим травама, стигла до информаторке Љубинке Петровић (рођ. 1940. године у селу Извор), која живи у Сврљигу, а која је 15 година радила са поменутиим траваром и ауторки испричала оно што је чула, научила и упамтила. Дата је једна њена прича о травару Борку и о саветима које лековите траве лече одређене болести.

31. Радовановић, Драгана

Дијалекатски текстови из Ваљевске Колубаре, ЗбФФКМ, 2010, 421–450. Д. Радовановић доноси дијалекатске текстове на основу грађе снимљене у шест села Ваљевске Колубаре – Бранковина, Дивци, Кланница, Лозница, Лукавац и Попучке. Ауторка је грађу прикупљала у периоду између 2002. и 2005. године и део тог материјала је објављен у њеној монографији *Морфолошке особености говора средње Колубаре*.⁶ Грађа је снимљена у разговору са информаторима који су причали о

⁶ В. под 217.

разним темама: свакодневном животу на селу, сеоским пословима, исхрани, изради ручних радова, итд.

2011.

32. Драгичевић, Милан

Прилози грађи за проучавање српских говора из околине Дервенте у сјеверној Босни, СЈ, бр. XVI, 2011, 581–588. „Говори И-Х говорног типа, којим говоре Срби у околини Дервенте“... (581). Грађа је снимљена 2008. и 2009. године, у разговору са информаторима из села Доњи Детлак, Доњи Календеровци и Појезна.

2012.

33. Реметић, Слободан

Текстови из говора источнобосанских Ера, СДЗб, књ. LIX, 2012, 485–637. Дата је богата дијалекатска грађа из следећих пунктова: Ковачићи, Вучинићи, Коњевићи, Сливње, Жеравице, Радачићи, Доњи Дрецељ, Ћуде, Горњи Драпнићи и Врапци.

2013.

34. Марковић, Бранкица

Занимљива казивања старих Новосађана, ГСЈ, год. XXVI, бр. 13, 2013, 319–328. Ауторка је кроз транскрипте аудио записа спонтаног говора најстарије генерације староседелаца Новог Сада, забележила занимљиве приче из њихових живота везане за некадашње обичаје при прослави Ускрса, Божића, Оцевица, Материца, за поливање девојака, свадбе итд.

2017.

35. Радовановић, Драгана – Милица Дејановић

Теренски записи из села Јажинца у Сиринићкој жупи, ГСЈ, год. XXVIII, бр. 15, 2017, 219–226. Село Јажинце „налази се у подножју Шарпланине, у долини Лепенице, између Пиљевца и Бабетиног брда“ (219). Ауторке наводе да је то једно од најстаријих села у Сиринићкој жупи и да његов говор припада призренско-јужноморавском поддијалекту призренско-тимочког дијалекта. Грађа је прикупљена на терену у августу 2016. године и кроз дате транскрипте представљени су божићни обичаји у овом селу.

**Б) Дијалекатски текстови уз које је дат делимичан,
краћи или дужи, опис грађе**

1926–1927.

36. Hraste, Mate

Crtice o bruškom dijalektu, ЈФ, бр. VI, 1926–1927, 180–214. „Selo Brusje nalazi se na ostrvu Hvaru u Dalmaciji. Upravo je 5 km udaljeno od samog grada Hvara prema severoistoku [...], vere su svi rimokatoličke, a zanimaju se vinogradarstvom i ribarstvom“ (180). „Narečje je kao i u mnogim drugim okolnim mestima već dosta iskvareno. Uzrok su tome škole, novine, časopisi, dolaženje u dodir sa stranim svetom, putovanja po raznim mestima Dalmacije [...], zbog dolaženja u dodir sa stranim svetom počeli su se upotrebljavati osobito u ozbiljnijim razgovorima štokavski oblici, te je mlađi naraštaj počeo gubiti smisao za mnoge starije jezične osobine, kojih se starija, a osobito najstarija čeljad, dobro drži. Još mi je spomenuti, da u dialektu ima mnogo tuđih reči, a osobito talijanskih, koje su poprimile srpskohrvatski oblik i odomaćile se“ (180). Аутор најпре говори о вокалима и консонантима, затим о акценту, облицима, синтаксичким особинама и о лексичком благу. Пети део чини пример везаног говора из пункта Брусје – народна приповетка *У цара Тројана козје уши* (209–210. стр.).

1927–1928.

37. Московљевић, Милош

Акценти поцерског говора, ЈФ, бр. VII, св. 1–2, 1927–1928, 5–68. Аутор даје акценат заменица, бројева, глагола и прилога. На крају прилаже и текстове (63–68. стр.), као посебно насловљене приче. Информатори су му били Манојло Икић из Варне, стар 64 године и Миљко Марић, такође из Варне, стар 82 године.

1934.

38. Ружичић, Гојко

Главније особине неких икавских говора Западне Босне, ГЗСВС, св. 1, 1934, 34–45. Аутор је обишао следеће пунктове на терену – Травник, Јајце, Бања Луку, Приједор, Кључ, Бугојно, Горњи Вакуф и делимично њихову непосредну околину. Настојао је да утврди карактеристичне црте икавских говора Западне Босне и њихов однос према цртама икавских говора у Западној Херцеговини и Средњој Далмацији. Главна пажња била је усмерена на муслиманска и католичка насеља, док су по страни остала православна. У свим поменутих крајевима које је аутор

обишао, како наводи, муслимани и католици су углавном икавци, осим у неколико католичких села северозападно од Бања Луке (Драгочај, Рамићи, Ивањски, Шимићи и др.), где је наишао на чист ијекавски говор најмлађег херцеговачког типа, са понеким архаизмима и икавизмима. „Сви посматрани икавски говори слажу се међу собом у општим линијама у погледу на акцентуацију, морфологију и фонологију, и само се у неким детаљима може констатовати понека разлика“ (32). На основу тих разлика, разграничава три опште групе: 1. говори у водопађи Лашве и изворишту Врбаса (Травник и Горњи Вакуф); они прелазе у долину Раме (Прозор) и Неретве (Јабланица); 2. говори у долини Врбаса (Бугојно, Јајце, делимично Бања Лука) и 3. говори у долини Сане (Приједор, Кључ). Акцентуација свих ових говора је најновијег типа, и морфологија је углавном новијег типа. Аутор говори о акцентуацији, морфологији и фонологији. На крају даје и пример везаног говора из Травника (44–45. стр.).

1935.

39. Алексић, Радомир

Извештај г. Рад. Алексића, ГЗСВС, св. 2, 1935, 21–25. Аутор је у јуну 1934. године проучавао говор Васојевића. Том приликом обишао је следећа места: Анцелат, Бојовиће, Цецуне, Ђулиће, Коњухе, Божиће, Пеовац, Салевиће, Краље, Присоју, Слатину, Забрђе, Трешњево, Сеоце и Сућеску. Полазна тачка у истраживању био му је пункт Анцелат, његово родно место, близу Андријевице. Сва села, како истиче аутор, имају исти говор – типичан васојевићки говор. На крају прилаже текст народне приче, коју му је казивао информатор из Анцелата (23–25. стр.).

40. Милетић, Бранко

Извештај г. Бранка Милетића, ГЗСВС, св. 2, 1935, 12–16. Аутор је бора вио на терену у августу и септембру 1934. године и обишао многа места у општинама: I. Лијева Ријека, II. Андријевица (Забрђе, Трешњево, Тречча...), III. Бијело Поље и IV. Вирпазар (Лимљани). Детаљно је испитао говор Тречче и околних села. Сви говори припадају 3-С типу и могу се поделити на четири горе поменуте групе. Као критеријум, аутор је узео изговор полугласника, X и акценат. На крају даје једну насловљену и акцентовану причу из Тречче, као пример везаног говора (15–16. стр.).

41. Hraste, Mate

Čakavski dijalekat ostrva Hvara, ЈФ, бр. XIV, 1935, 1–59. „Ostrvo Hvar je najduže, a po površini drugo dalmatinsko ostrvo: dugo 68 km, a široko najviše 10 ½ km, poprečno 4 ½ km“ (2). „U svim mestima ovoga ostrva počevši sa zapadne strane, tj. od grada Hvara pa do Zastrazišća, sačuvao se čakavski dijalekat“ (3). Аутор најпре говори о самогласницима и сугласницима, затим о акценту, квантитету и облицима, након којих даје примере говора (49–52. стр.) – песме (из пунктова: Дол, Врбањ и Стари Град) и домаће приповетке (из пунктова: Врбањ, Свирче и Хвар).

1936.

42. Ружичић, Гојко

Један незапажен босански говор, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књ. 16, св. 2, Београд, 1936, 236–254. Аутор је у два места – Тешњу и Маглају, проучавао њихове главније особине којима се одређује место овог говора међу осталим штокавским говорима. Најпре говори о акцентуацији, а затим о фонологији и морфологији. Након тога прилаже и оглед везаног говора из Тешња (250–251. стр.).

1937.

43. Hraste, Mate

Osobine govora ostrva Visa, Зборник лингвистичких и филолошких расправа – А. Белићу о четрдесетогодишњици његова научног рада посвећују његови пријатељи и ученици, Београд, Издање „Млада Србија“, 1937, 147–154. „Na ostrvo Vis došao je slovenski elemenat u isto vreme kada i na ostrvo Hvar. Oba ostrva od najstarijih vremena bila su upućena jedno na drugo ekonomski i politički. 'Statuta communitatis Pharae' iz 1331. god. kazuju nam jasno da su u to doba ostrva Vis i Hvar sačinjavala jednu opštinu sa sedištem u Hvaru. U takvoj ili sličnoj vezi bio je Vis sa Hvarom pre i posle 14. veka. U takvom su odnosu i danas, jer je u Hvaru sedište sreza za oba ostrva. Višani govore istim dijalektom kojim i Hvarani, pa dijalekti tih dvaju ostrva čine jednu dijalekatsku celinu. No ima i nekih razlika između njih u glasovima, akcentu i oblicima“ (147). Аутор у овом раду настоји да укаже на те разлике, говорећи посебно управо о гласовима, акценту и облицима. Најпре наводи да на острву Вису постоје две општине – вишка и комишка. Првој поменутој општини припадају следећа места: Вис, Постражје, Руковац Стари и Нови, Посеље, Плиско Поје, Мариње Земље, Волијак, Пошпиље, Драчево Поје, Серењак и Дубоко. Комишкој општини припадају места: Коми-

жа, Окључна, Потхумље, Боровик, Жејна Глава и Бишево. „Varoš Vis (Luka), Komiža i gotovo sva mesta komiške opštine govore čakavski, a ona više opštine i uglavnom deo varoši Visa (Kut), govore čakavski“ (147). На крају рада приложени су примери говора из Виса (Луке) и Комиже (153–154. стр.), као и карта острва Виса са означеном границом између цакавских и чакавских места (стр. 154.).

1940.

44. Hraste. M.

Čakavski dijalekat ostrva Brača, СДЗб, књ. X, 1940, 1–65. Аутор описује говор места Ложишћа, а говор осталих места пореди са овим говором и износи у чему се разликују. Најпре говори о гласовима и акценту, затим о облицима и њиховом акценту, нешто мало говори о синтаксичким и лексичким особеностима, а на крају даје и примере говора из Ложишћа и Супетра (стр. 63.). Након тога, приложена је карта испитиване области са уцртаним пунктовима који су класификовани према дијалекатској припадности на штокавска, штокавско-чакавска, чакавска и цакавска места.

1949–1950.

45. Елезовић, Глигорије Глиша

Један оглед нашега говора из Ораховца у Подрими код Призрена, ЈФ, бр. XVIII, св. 1–4, 1949–1950, 133–140. „У лето 1932. године пружила ми се беше прилика да посетим текију халветиског реда у Ораховцу код Призрена. Становници ове варошице, и православни и муслимани, говоре једним српским дијалектом који је у неку руку средина између говора Метохије са Косовом с једне и Призрена с друге стране, другим речима тај њихов језик је готово нека механичка мешавина говора косовско-метохиског и јужноморавског“ (133). Аутор на крају даје одломак свог разговора са Мером (Имер) Фејзулахом Прбосовићем, дервишем халветиске текије у Ораховцу; даје акценатовани текст (139–140. стр.).

1960.

46. Sekereš, Stjepan

Govor baranjskih Srba, ЗбФЛ, бр. III, 1960, 181–187. „Ovdje ću obuhvatiti samo govor baranjskih Srba u južnom (jugoslovenskom) dijelu Baranje. Govor Srba u mađarskom dijelu Baranje nisam mogao obraditi, jer nisam imao mogućnosti obilaziti srpska sela u Mađarskoj“ (181). „U južnoj

Baranji Srbi stanuju u ovim mestima: Darda, Beli Manastir (Monoštor), Popovac (Ban), Kneževi Vinogradi (Suljoš), Branjina (Kišfaluba), Kamenac (Kuva), Jagodnjak (Kačiala), Bolman. U Bolmanu i Kamencu stanuju gotovo isključivo Srbi, dok u ostalim mjestima ima Srba od 20–40 %. U tim selima stanuju pored Srba i Mađari (K. Vinogradi) ili doseljenici iz raznih hrvatskih krajeva, koji su se naselili u ta sela poslije odlaska Nijemaca iz Baranje po završetku Drugog svjetskog rata. Baranjski Srbi su se doselili u te krajeve u 16, 17. i 18. stoljeću iz gornjeg Podrinja, Polimlja, Poneretavlja i od Pive i Tare, dakle iz krajeva, gdje se govorilo ijekavski s novijom akcentuacijom (područje istočnohercegovačkog dijalekta). Ti Srbi su kroz stoljeća živjeli dosta odvojeno od ostalih Srba u Bačkoj i Slavoniji, a nisu ni s baranjskim Hrvatima zbog druge vjere imali jačih veza, te su dobro sačuvali svoj starinski govor. Po svojim glavnim osobinama (akcentat, refleks jata) govor baranjskih Srba pripada istočnohercegovačkom dijalektu, ali u njima ima i elemenata vojvođanskih dijalekata (*čerez, na koli, idem kod Pere, kopa s motikom, fala, nuz, briniti se, njev* itd.). Neke od tih elemenata su baranjski Srbi mogli primiti iz Bačke, dok se ostale jezične pojave nalaze i u govoru baranjskih Hrvata. U najnovije vrijeme pod utjecajem knjiga i novina počinje pomalo prodirati ekavština u govor baranjskih Srba“ (181). Аутор је обрадио најважније језичке елементе: акценат и квантитет, гласове, облике и синтаксу, након којих је дао мали речник и три насловљена дијалекатска текста из Белог Манастира, Дарде и Болмана (186–187. стр.).

1963.

47. Sekereš, Stjepan

Govor osječkih Srba, ЗбФЛ, бр. VI, 1963, 139–148. Аутор описује говор осјечких Срба (обрађује гласове, облике, нешто мало говори о синтакси, даје речник, и то не свих речи које се употребљавају у говору осјечких Срба, „već samo one riječi koje se po obliku ili akcentu razlikuju od književnih riječi, zatim one riječi koje se slažu s književnim riječima, ali su karakteristične za osječki govor ili se u osječkoj okolini govore u drugom obliku“ (145). Након тога, аутор даје два насловљена дијалекатска текста, од којих је само други акценатован и забележен у Осијеку (стр. 148.).

1963–1964.

48. Московљевић, Милош

Икавски говор у СР Србији, ЈФ, бр. XXVI, св. 1–2, 1963–1964, 471–509. Аутор говори о садашњем стању и размештају икавизама у западној

Србији, односно у Подрињу. Обишао је села у Азбуковици, Рађевини, Ваљевској Подгорини, Ужичком Подрињу и Босанском Подрињу. Како сам наводи „Територија коју сам обишао утврђујући данашње стање икавског говора у западној Србији налази се једним делом у области ијекавског наречја: ранији рачански срез, азбуковичка и рађевска села поред Дрине, босанска села с леве стране Дрине и горња села Ваљевске Подгорине, а другим делом у области екавског наречја: планинска азбуковичка села, даље од слива Јадра, као и рађевска села у истом сливу и нижа села Ваљевске Подгорине“ (490). На крају прилаже текстове из Љештанског (у Ужичком Подрињу) и Козлука (у Босанском Подрињу), које је чуо од Алије Пекмезовића, старца од 84 године, досељеног из Сокола (495–496. стр.).

1964.

49. Ivić, Pavle

О говору личких čakavaca (okolina Otočca), ЗбФЛ, бр. VII, 1964, 127–139. „Испитујући čakavske govore jula 1959. godine, posetio sam Otočac i okolinu i proveo nekoliko dana beležeći materijal u Prozoru (4 km jugoistočno od Otočca) i Lešću (12 km jugoistočno od Otočca). U ovom prilogu objavljujem važnije rezultate tih ispitivanja, dodajući tekstove“ (127). Аутор наводи прво особине говора Лешћа, а затим и белешке о говору Прозора. На крају прилаже текстове у виду малих насловљених прича и одломке из разговора, прво из Лешћа (132–135. стр.), а затим из Прозора (135–138. стр.).

50. Sekereš, Stjepan

Govor daljskih Srba, ЗбФЛ, бр. VII, 1964, 141–152. „Dalj je veliko naselje uz Dunav u kome danas živi preko 8000 stanovnika (Srba, Hrvata, Mađara)“... (141). „Danas svi stanovnici toga naselja govore ekavski s novijom akcentuacijom, dok se u okolnim srpskim naseljima govori jekavski. Daljski govor možemo uvrstiti u šumadijsko-vojvođanski dijalekt, ali u njemu ima nešto elemenata i ekavskog govora Slavonske Podravine. U najnovije vrijeme u daljski govor sve više prodiru preko škola, knjiga i štampe elementi srpskog književnog jezika“ (141). Аутор говори најпре о гласовима, затим о облицима, творби речи и синтакси. Следе мали речник и два насловљена текста из овог пункта (стр. 151.).

1966.

51. Алексић, Радомир – Славко Вукомановић

Основне особине александровачког и брусског говора, Анали Филозофског факултета, књ. 6, 1966, Београд, 291–319. Аутори су крајем

маја и почетком јуна 1965. године боравили 20 дана у Александровцу и Брусу, настојећи да утврде главне особине александровачког и брусског говора, као и однос александровачког према брусском говору. „Говор овог подручја, иако по својим основним особинама представља део косовско-ресавског говора, није сасвим чист дијалекатски тип. У њему се огледа, нарочито у морфологији, знатан утицај староштокавског дијалекта“ (291). Аутори су боравили у следећим пунктовима у околини Александровца и Бруса: Кожедин, Дренча, Стањево, Витково, Стубал, Ракља, Ратаје, Боботе, Латковац, Поповац, Велика Врбница, Кобиље, Мала Грабовница и Рибаре. У раду су се бавили акцентом и квантитетом, затим фонетиком, морфологијом, грађењем речи и синтаксом. Након тога приложили су и мали речник. На крају рада дати су дијалекатски текстови из следећих пунктова: Велика Грабовница, Кобиље и Стубал (316–319. стр.).

52. Петровић, Драгољуб

Прилог познавању акценатског система у пјешивачком говору, ЗбФЛ, бр. IX, 1966, 129–135. „Граница Пјешиваца полази од Орлине, у подножју Будоша, према истоку, преко Сливља до Буавица, одакле скреће према југозападу и преко острошких греда, између Повије и Дабовића, пада на Главу Зете, одавде граница иде Зетом до Кујаве, а онда окреће према западу и избија на пут Даниловград–Никшић и њиме допире до близу Курила, од Курила граница окреће према северозападу, обухвата Ржиште, преко Берове стране, оранске гомиле, источно од Тутиних дола, преко Церове локве, Љесковог кома и Лигунара избија на Орлину“ (129). „У Пјешивцима се јасно издвајају два акценатска типа: новоштокавски (у ГП) и ’бјелопавлићи’ (у ДП)“ (129). На крају аутор прилаже један насловљени дијалекатски текст из пункта Витасовићи (стр. 134.).

1967.

53. Петровић, Драгољуб

Неке вокалске и консонантске карактеристике пјешивачког говора, ЗбФЛ, бр. X, 1976, 161–169. „Пјешивци се налазе у области централне Црне Горе, у којој се стара Катунска нахија додирује с Никшићким пољем, на северу, и са Бјелопавлићима, на истоку. Према подацима којима ми располажемо, зна се да овај говор предваја граница између источнохерцеговачког и зетско-ловћенског дијалекта“ (161). Аутор указује на неке вокалске и консонантске одлике овог говора. У прилогу даје и један дијалекатски текст из Церова (167–169. стр.).

1969.**54. Sekereš, Stjepan**

Govor Antina i Tordinaca, ЗбФЛ, бр. XII, 1969, 207–220. „Antin i Tordinci se nalaze u istočnom dijelu Slavonije, sjeverno od Vinkovaca. To su starosjedilačka hrvatska naselja u kojima je iz početka bilo i Mađara, ali su se oni iselili gotovo sasvim za vrijeme turske vladavine koncem 17. vijeka. Za vrijeme turskog prodiranja u te krajeve, a i kasnije, doselilo se u ta mjesta i nešto stanovnika iz okolnih sela“ (207). „Oba ta sela govore ikavski i imaju staru akcentuaciju, jedno i drugo po onome tipu koji govore ikavci s druge strane Vuke, oko Vinkovaca i Vukovara [...]. Taj govor po svojim osobinama pripada govoru koji je S. Ivšić prikazao u svom poznatom radu „Današnji posavski govor“. S. Ivšić u svom radu nije obuhvatio ta dva sela, ali je u dijalektološkoj karti uključio ta dva sela u posavski govor“ (207). Грађу за овај рад аутор је прикупљао од 1959. до 1962. године. Након одељака о акценту, гласовима, облицима и творби речи, дат је речник од око 300 речи које су по свом облику и акценту карактеристичне за говор Антина и Тординаца. На крају су приложена три насловљена дијалекатска текста из ова два пункта (219–220. стр.).

1970.**55. Петровић, Драгољуб**

Прилог познавању муслиманских говора западне Босне, ГФФНС, књ. XIII/1, 1970, 335–352. Аутор је грађу за овај рад сакупио у току летњих месеци 1967. и 1968. године у Тели (код Приједора), Шеховцима (код Санског Моста), Велечеву (код Кључа) и у Доњем Мајдану (на средокраћу између Бањалуке и Санског Моста). Циљ овог рада је био да се у основним цртама представе говорне карактеристике у четири муслиманска села Босанске крајине. Након одељака о гласовном систему, облицима и синтакси, приложени су и дијалекатски текстови из пунктова Доњи Мајдан и Велечево (350–352. стр.).

56. Ћупић, Драго

Акценат именица у бјелопавлићком говору, ППЈ, бр. 6, 1970, 135–152. „Бјелопавлићи су племе у Црној Гори које се налази у доњем току ријеке Зете, од њеног поновног изворишта на Глави Зете до Спужа. Источно и сјевероисточно од Зете племе захвата побрђа планински вијенаца Лисца и Прекорнице. Са западне и југозападне стране Бјелопавлићи се граниче Пјешивцима и селима Катунске нахије (Загрета и села Доњег Загарача – Лазарев Крст, Јабукe, Плана и Билећа), а са југоистока Пиперима“ (135). „Када је ријеч о говору Бијелопавлића, треба констатовати

чињеницу да се овдје не ради о јединственом акценту. У том погледу Бјелопавлићи су подијељени на два дијела: сјеверозападни дио, онај према Горњим Пјешивцима, има претежно акцентуацију херцеговачких говора, и источни дио Бјелопавлића, а то је више од 4/5 насељеног дијела племена, који има друге акценатске карактеристике. Граница између ове двије зоне иде линијом: Добро Поље – Мијокусовићи и излази на Купиново и Међеђе. Западно од те линије је подручје са претежно херцеговачким акцентом а источно – подручје које има посебан акценат“... (136). Аутор у раду говори само о акценту овог источног већег дела Бјелопавлића, и то посебно о акценту именица м. ж. и ср. рода. На крају даје и пет кратких дијалекатских текстова из следећих пунктова: Подглавице–Мартинићи, Градина–Мартинићи, Кујава, Шобајићи–Вражегрмци и Косови Луг (151–152. стр.).

1972.

57. Петровић, Драгољуб

Гласовне особине говора Врачана у Зети, ГФФНС, књ. 15/1, 1972, 179–210. Након одељка о вокализму и консонантизму дати су дијалекатски текстови (200–209. стр.).

58. Петровић, Драгољуб

О говору Змијања (IV), ЗбФЛ, бр. XV/2, 1972, 151–211.⁷ У овом раду аутор говори о синтакси, и то о употреби падежа, затим о синтакси глагола и даје напомене о реченици. Аутор је био на терену у Змијању у току летњих месеци 1966. и 1967. године и обишао већи број пунктова, наводећи податке и о професионалној припадности становништва у тим местима. На крају су приложени дијалекатски текстови из пунктова: Мусићи, Стричићи, Сасина, Миљаковци, Мел^{на}, Голеша и Доња Кола (194–202. стр.).

59. Секереш, Стјепан

Говор славонских Срба, ЗбФЛ, бр. XV/1, 1972, 211–240. „У овом раду обухватит ћу говор славонских Срба у свим подручјима Славоније (Славонска Подравина, нашички крај, Пожешка котлина, новоградишки крај, пакрачки крај). У сваком од тих подручја обишао сам једно или више насеља, те ћу на темељу њихова говора приказати основне карактеристике говора славонских Срба“ (212). „У цијелом подручју Славоније

⁷ Овом раду претходе следећи радови проф. Д. Петровића: О говору Змијања, ЗбФЛ, бр. XIV/1 (1971), 171–232; О говору Змијања (II), ЗбФЛ, бр. XIV/2 (1971), 171–198. и О говору Змијања (III), ЗбФЛ, бр. XV/1 (1972), 139–176. Касније су сви ови радови обједињени и објављени у виду монографије *О говору Змијања*, Нови Сад: Матица српска, 1973.

екавски говоре само нека насеља у источном дијелу Славоније (Осијек, Даљ, Борово, Брдашин), док у свим осталим насељима славонски Срби говоре ијекавски, али код млађег становништва могу се већ чути и неке екавске ријечи, што можемо објаснити утјецајем српског књижевног језика“ (211). Аутор посебно обрађује акценат и квантитет, затим фонетику, морфологију, творбу речи и синтаксу. Даје мали речник, а на крају прилаже и дијалекатске текстове забележене у следећим пунктовима: Тења, Резовац, Трапари и Медари (238–240. стр.).

1973.

60. Арсовић, Југослава

Главне фонетске особине говора Блаца и околине, ППЈ, бр. 9, 1973, 55–77. „Блаце је варошица у Топличкој котлини, 24 км западно од Прокупља у долини реке Блаташнице“... (55). „Говор Блаца и околине, по својим основним фонетским особинама, чини део косовско-ресавског дијалекта“... (56). Ауторка је грађу почела да прикупља 1969. године на магнетофонске траке, а будући да је и сама из тог краја (рођена је у месту Стубал код Блаца), често је тамо одлазила и боравила код родбине, што је искористила и за своја дијалектолошка и микротопонимијска истраживања. Села у којима је сакупила грађу су: Стубал, Трбуње, Попова, Међухана, Шиљомана, Сварче и Блаце. Ауторка у раду даје напомене о акценту, вокализму и консонантизму. На крају прилаже и дијалекатске текстове из пунктова Стубал и Међухана (76–77. стр.).

61. Петровић, Драгољуб

Главније особине акценатског система у говору Врачана, ЗбФЛ, бр. XVI/2, 1973, 173–195. Аутор износи опште појаве које се тичу акцента у говору Врачана у Зети. Након тога, говори о акценту именица, придева, заменица, бројева, глагола и гл. времена и гл. придева и прилога. На крају су дати дијалекатски текстови из овог пункта које је забележио Б. В. Марковић, а акценат проверио проф. Д. Петровић (191–195. стр.).

62. Петровић, Драгољуб

Морфолошке особине у говору Врачана, ГФФНС, књ. 16/1, 1973, 201–233. Након одељка о врстама речи, аутор у прилозима даје дијалекатске текстове (227–233. стр.).

63. Секереш, Стјепан

Говор Нове Градишке и околине, ЗбФЛ, бр. XVI/1, 1973, 207–237. Аутор описује говор Нове Градишке и њене околине. Најпре говори о акценту и квантитету, затим о фонетици, морфологији, творби речи и синтакси. Даје и речник од око 220 речи које су карактеристичне за

овај говор, а по облику се разликују од истих речи у књижевном језику. На крају прилаже и насловљене дијалекатске текстове из следећих пунктова: Баничевац, Опатовац, Нова Градишка, Подвршко, Гилетинци и Стара Градишка (232–234. стр.). Аутор истиче да су у неким од тих насеља (Баћин Дол, Баничевац, Церник, Ковачевац, Љупина, Нова Градишка, Опатовац, Првча) још сачуване главне особине славонског дијалекта – *икавски говор, шћука, звижћаић, весел, наслоњић, чобан, кошћом, вишији, клекнић, йочимаћ, с никим и др.* „У осталим хрватским насељима (Драгалић, Гилетинци, Подвршко, Стара Градишка) готово је превладао ијекавски говор с новоштокавском акцентуацијом и новоштокавским облицима, стога та насеља заједно са српским насељима тога подручја можемо уврстити у источнохерцеговачки дијалекат“ (207).

64. Суботић, Љиљана

Главне фонетске особине семберијског говора, ППЈ, бр. 9, 1973, 79–127. Ауторка је грађу снимила на магнетофонске траке у следећим селима: Балатун, Даздарево, Трњаци, Сухо Поље, Којчиновац, Доња Трнова, Велика Обарска и Горње Црњелово. „Говор Семберије је део И-Х дијалекта са стандардним новоштокавским акценатским системом“ (80). Ауторка у раду говори о вокализму и консонантизму, а на крају прилаже и шест кратких дијалекатских текстова из следећих места: Сухо Поље, Којчиновац, Трњаци, Даздарево и Балатун. (124–126. стр.).

1974.

65. Арсовић, Југослава

Акценат именица мушког рода у говору Блаца и околине, ГФФНС, књ. 17/1, 1974, 195–207. Ауторка посебно обрађује акценат једносложних именица, акценат двосложних именица с непостојаним *a*, акценат двосложних именица са двосложном основом, акценат тросложних и акценат четворосложних именица, након којих на крају прилаже два кратка дијалекатска текста из пунктова Попова и Међухана (стр. 206.).

66. Петровић, Драгољуб

Из синтаксичке проблематике говора Врачана, ГФФНС, књ. 17/1, 1974, 161–182. Аутор посебно обрађује употребу падежа, затим даје напомене о глаголима и везницима и одељак из конгруенције, након којих у прилозима даје казивања старих Врачана (177–182. стр.).

67. Суботић, Љиљана

Главније морфолошке особине именица у говору Семберије, ГФФНС, књ. 17/1, 1974, 183–194. „Говор Семберије део је источнохерцеговачког

дијалекта са ијекавском заменом јата и стандардним новоштокавским акценатским системом“ (183). Своја језичка испитивања ауторка је ограничила на језик семберијских Срба. Грађу је прикупила на терену током лета и јесени 1972. године и том приликом посетила следећа села: Балатун, Даздарево, Трњаци, Сухо Поље, Којчиновац, Доња Трнова, Велика Обарска и Горње Црњелово. У августу 1974. године поново је боравила у селима Којчиновац, Сухо Поље и Велика Обарска „ради комплетирања морфолошке грађе потребне за овај рад“ (183). Ауторка је настојала да описом дефлексије именица допринесе бољем познавању семберијског говора. Посебно обрађује именице мушког рода, затим именице средњег и женског рода II и III именичке врсте, након којих прилаже дијалекатске текстове из Сопоља и Којчиновца (192–193. стр.).

1975.

68. Наранчић, Љубица

Фонетске и морфолошке особине говора села Дољана у Лици, ППЈ, бр. 11, 1975, 107–137. „Дољани (ген. Дољани) захватају једним својим делом омање поље, најисточнији кут Гацке долине. Оно се рачва у драге међу брда Мале Капеле, те је настала природна подела на Горње и Доње Дољане“... (107). „Говор села Дољана припада источнохерцеговачком дијалекту, те има пет класичних вокала и вокално *p*. Осим тога, треба напоменути, сугласници Л и Н у позицији испред ненаглашеног И > Ø могу имати вокалску функцију“ (110). Ауторка најпре описује вокале и пратеће особине: сажимање вокала, хијат и испадање слогова, затим говори о сугласницима и сугласничким променама – асимилацији и дисимилацији сугласника, губљењу звучности, губљењу сугласника, секундарним сугласницима и јотовању. Потом прелази на морфологију, у оквиру које прати посебно врсте речи (променљиве и непроменљиве). На крају прилаже и текстове од три информатора, који су причали о женским пословима, косидби и вршидби, вагану, хајдуцима и о Николи Савољину (132–137. стр.).

69. Sekereš, Stjepan

Govor Slavonske Podravine (II), ЗбФЛ, бр. XVIII/1, 1975, 185–221.⁸ У раду аутор говори о творби речи и синтакси овог краја. Након тога, прилаже речник, а у посебном одељку говори о односу подравског

⁸ Овом раду претходи рад од истог аутора Govor Slavonske Podravine, ЗбФЛ, бр. XVII/2 (1974), 125–172, у којем се говори о акценту и квантитету, фонетици и морфологији овог краја.

говора према суседним говорима – кајкавском наречју, говору Славонске Посавине и источнохерцеговачком дијалекту. Посебан одељак посвећен је причи о положају овог говора међу хрватским и српским говорима. На крају су приложени дијалекатски текстови подељени на источни: Ердут, Аљмаш, Брођанци, Валпово, Желчин, Беничанци, Петревци, Чамагевци, Чрнковци, Пореч, Радиковци, Шаг, Нард, Харкановци, Марјанци, Бизовац, Сатница, Ракитовица, Велишковци, Свети Ђурађ, Доњи Михољац, Голинци, Црнац (209–218. стр.) и западни део: Чађавица, Мославина, Сопје, Предрево (219–220. стр). Аутор наводи да се говор Славонске Подравине може поделити у два основна говора – источни и западни и да је главна разлика између њих у акценту, изговору гласа *ч*, изговору инфинитива и у творби компаратива. „*Oba ta govora zajedno s govorom virovitičkog kraja možemo uvrstiti u podravski poddijalekat, koji zajedno s posavskim i južnobaranjskim poddijalektom čine slavonski dijalekat. Govor ijekavskih doseljenika u tom kraju možemo uvrstiti u istočnohercegovački dijalekat, a govor osječkih i daljskih Srba čine oaze šumadijsko-vojnovođanskog dijalekta u području slavonskog dijalekta*“ (208).

1976.

70. Sekereš, Stjepan

Govor Virovitice i okolice (II), ЗбФЛ, бр. XIX/1, 1976, 93–113.⁹ У раду аутор говори о синтакси овог говора, даје речник, а прилаже и 12 насловљених дијалекатски текстова подељених у две групе: 1. Подручје ијекавског говора (Вировитица, Рушани, Турановац, Бачевац, Будровац, Гаћиште) (106–109. стр.) и 2. Подручје екавског говора (Брезовица, Бушетина, Стари Градац, Лозан, Буковица, Вукосављевица) (109–113. стр.).

71. Sekereš, Stjepan

Govor Požeške kotline, ЗбФЛ, бр. XIX/1, 1976, 173–248. Аутор је грађу сакупио 1965. и 1966. године. Најпре говори о односу овог говора према суседним говорима – говору Славонске Посавине, говору Славонске Подравине и источнохерцеговачком дијалекту, затим говори о акценту и квантитету, фонетици, облицима, творби речи и синтакси, а

⁹ Овом раду претходи рад од истог аутора Govor Virovitice i okolice (I), ЗбФЛ, бр. XVIII/2 (1975), 161–207, где се говори о односу говора Вировитице и суседних говора – кајкавског наречја, говора Славонске Подравине и источнохерцеговачког дијалекта, затим о положају говора Вировитице и околине међу хрватским и српским говорима, а након тога и о акценту, квантитету, фонетици, морфологији и творби речи.

прилаже и речник. Након тога, дато је 16 насловљених дијалекатских текстова из разних подручја Пожешке котлине (237–244. стр.). Текстови су груписани по зонама: I. Подручје икавског говора (Дољановци, Стражеман, Велика, Ново Село) (237–239. стр.), II. Подручје икавско-јекавског говора (Пољанска, Романовци, Зарилац, Еминовци, Грабарје, Дервишага, Јагуплије) (239–241. стр.) и III. Подручје ијекавског говора (Јакшић, Рајсавац, Брестовац, Славонска Пожега, Мигаловци) (241–244. стр.). „У истоčnohercegovaчки дијалекат мо̀жемо сврстати ова насеља у Ро̀жешкој котлини: 1. На западној страни: Џигеровце, Перенце, Ољјасе и Братуље (српска насеља), 2. У средишњем подручју село Гранје (српско насеље), 3. На истоочној страни српска насеља: Градиште, Дубоку, Цигленик, Латиновце и Мигаловце. Сва остала насеља припадају славонском дијалекту“ (187).

1977–1978.

72. Арсовић, Југослава

Акцентат именица женског рода у говору Блаца и околине, ППЈ, бр. 13–14, 1977–1978, 69–79. Ауторка представља акценатске особине именица с конгруенцијским индикатором женског рода *Kf* и парадигматским индикатором *-a* и *-ø*. Приликом утврђивања акценатских типова, водила је рачуна о броју слогова и о карактеру и дистрибуцији акцента. На крају ауторка прилаже и два дијалекатска текста, забележена од две информаторке у местима Попова и Шиљомана (стр. 79.).

1978.

73. Ивић, Павле

Белешке о биограчићком говору, СДЗБ, књ. XXIV, 1978, 125–176. Дати су Огледи везаног говора из Железника и Рушња (170–171. стр.).

1979.

74. Јурчевић, Иван

Прилог познавању говора села Ковача код Дувна, ППЈ, бр. 15, 1979, 101–120. Село Ковачи једно је од већих села у општини Дувно, у југозападној Босни. Аутор је грађу сакупио повремено од 1975. до пролећа 1978. године, а како му је то матерњи говор, у великој мери ослонио се и на сопствени језички осећај. Грађа је бележена према упитнику Павла Ивића *Инвентар фонетске проблематике шикоавских говора*. Аутор најпре говори о вокализму и консонантизму, а затим и о морфолошким особеностима овог говора. На крају рада приложен је насловљени дијалекатски текст, као пример ковачког говора (118–119. стр.).

75. Петровић, Наталија

Главније фонетске особине неких српских говора у Мађарској, ППЈ, бр. 15, 1979, 71–99. У овом раду ауторка описује гласовни систем у говору три села у српској дијаспори у Мађарској (Калаз, Бата и Помаз). Грађа је прикупљена 1977. и 1978. године у поменутиим селима, и то у спонтаним разговорима са информаторима, а касније је допуњена на основу упитника *Инвентар фонетске проблематике штиокавских говора* Павла Ивића. Поред тога, ауторка је имала и доста старијих записа, из ранијих година, када је у истим местима прикупљала ономастичку грађу. На крају су приложени дијалекатски текстови, као примери везаног говора, из ова три пункта (83–99. стр.).

1980.

76. Пецо, Асим

Прилози говору пријепољског краја – II. Говор села Хисарцика, Симпозијум *Сеоски дани Срећена Вукосављевића VIII*, Пријепоље: Заједница основног образовања и васпитања у Пријепољу, 1980, 251–262. Говор овог села, како наводи аутор, припада млађим штокавским говорима, „у основици источнохерцеговачког типа, али који у многим појединостима одступају од тих говора и чине посебан тип у склопу новоштокавских говора као дијалекатске цјелине“ (251). У раду говори о четири особине овог говора – рефлексу јата, судбини африката, судбини фонеме X и о неким акценатским особеностима, настојећи да сагледа место овог говора међу осталим говорима херцеговачког типа. На крају су приложени дијалекатски текстови из овог пункта (259–262. стр.).

77. Sekereš, Stjepan

Govor Hrvata u zapadnoj Bačkoj, ЗбФЛ, бр. XXIII/1, 1980, 135–205. „U zapadnobačkom Podunavlju nalazi se osam hrvatskih (šokačkih) naselja, u kojima živi oko 40000 Hrvata“ (135). То су следећа места: Сантово (у Мађарској), Бачки Брег, Бачки Моноштор, Сонта, Бач, Вајска, Бојани и Плавна. Аутор се одлучио да опише говор Хрвата у западној Бачкој, пошто раније није био детаљније обрађен и истиче да није лако одредити његово место међу хрватским и српским говорима. Посебно се бавио описом акцента и квантитета, затим фонетиком, морфологијом, творбом речи и синтаксом, а приложио је и речник. Закључује „da govor Hrvata u zapadnoj Bačkoj po svojim akcenatskim, fonetskim, morfološkim, sintaksičkim i leksičkim osobinama pripada slavonskom dijalektu. On je po svojim osobinama najbliži južnobaranjskom govoru, zato ga možemo s

južnobaranjskim govorom uvrstiti u jedan poddijalekat“ (138). На крају су приложени насловљени дијалекатски текстови из пунктова: Бачки Брег, Бачки Моноштор, Сонта, Бач, Вајска, Бођани и Плавна (197–200. стр.).

78. Sekereš, Stjepan

Govor Srba u južnoj Baranji, ЗбФЛ, бр. XXIII/2, 1980, 127–188. У овом раду обрађен је говор насеља: Бели Манастир, Болман, Брањина, Дарда, Јагодњак, Кнежеви Виногради и Поповац. Аутор је грађу прикупио у периоду од 1958. до 1979. године. „Govor Srba u južnoj Baranji pripada istočnohercegovačkom dijalektu“ (129). Најпре се говори о акценту и квантитету, затим о фонетици, морфологији, творби речи и синтакси, након којих је дат и речник. На крају су приложени насловљени дијалекатски текстови из поменутих пунктова (184–187. стр.).

1981.

79. Марковић, Благоје В.

Фолклористички записи из Враке, ППЈ, бр. 17, 1981, 199–209. Аутор доноси неку врсту веровања из овог краја у две целине: 1. *Оља се* и 2. *Не-оља-се*, затим 3. *Знаци*, па 4. *Клејве*, 5. *Благослови* и 6. *Изреке*. На крају даје и неколико дијалекатских текстова (207–209. стр.).

80. Савићевић, Александар

Говор Доње Беле Реке, Развитак, бр. 1, 1981, 84–88. „Село Доња Бела Река налази се на истоименој реци, источно од града Бора. По тврђењу Маринка Станојевића село је насељено миграционом групом Косоваца у време Велике сеобе 1690. године. Према новијим испитивањима др Мирослава Драшкића један део становништва је из околине Новог Пазара. У селу постоји Влашка мала што упућује на мешање и стапање становништва са Власима. Иначе, село је једина оаза српскохрватског говора у општини Бор. У осталим селима борске општине говори се влашки. По говорним особинама припада групи архаичнијих екавских говора новоштокавског дијалекта, односно косовско-ресавским говорима“ (84). Испитивања су вршена у току 1975. и 1980. године. Аутор најпре говори о фонетици и морфологији, затим нешто мало о синтакси, лексици и акценту, а на крају прилаже и дијалекатски текст из овог места (86–87. стр.).

1985.

81. Малетић, Нада

Из проблематике гласовног система у говору Боботе код Вуковара, ППЈ, бр. 21, 1985, 59–81. „У источном делу Славоније, у којем се налази и

село Бобота, славонски Срби екавски говоре само у неким насељима (Даљ, Борово, Брдашин, Трпиња) док су остала места ијекавска. На основу историјских података Стјепан Павичић утврђује да су славонски староседеоци екавци и икавци, па је јекавизам у околини Осијека, Винковаца и Вуковара, могао бит донет тек након пада тог дела Славоније под Турке 1536. године. Турска проваљивања су старо становништво у многим местима, готово потпуно, уништила и касније су Турци та места насељавали најчешће становништвом из источне и северне Босне, источне Херцеговине, делом из западне Црне Горе, а мањи број је из Србије и Срема“ (59). „Данашњи гласовни систем боботског говора у основним линијама подудара се са осталим ијекавскоштокавским говорима. Оно што је Стјепан Секереш утврдио, проучавајући говоре славонских Срба, може у главним цртама да важи и за говор Боботе; међутим ја сам свој рад проширила, служећи се и упитницима Павла Ивића и Берислава Николића“ (60). Ауторка је грађу прикупљала 1984. године, снимајући разговоре са пет информатора (рођених 1893, 1904. и 1924.) на магнетофонске траке. У раду прво говори о акцентуацији, затим о вокализму и консонантизму. На крају прилаже и дијалекатске текстове из овог места (78–81. стр.).

82. Томић, Емина

Особине гласовног система дрежничких колониста у Бајмоку, ППЈ, бр. 21, 1985, 33–58. „На северу Бачке, 30 км југозападно од Суботице, смештено је село Бајмок са око 13000 становника. Село је подељено на два дела. Већи део (Рата) насељен је становништвом из дрежничког краја, а у мањем његовом делу (Папрењача) налазе се староседеоци: Буњевци и Мађари. Дрежничани су у Бајмок колонизовани 1945. године [...]. Њихови преци су Крајишници који су се у дрежнички крај населили у првој половини XVII века из околине Цазина“ (33). „Њихов говор и њихови обичаји, иако су променили средину, остали су углавном неизмењени. Утицај Буњеваца и Мађара на њихов језик није знатан. Највише промена претрпела је лексика, док је фонолошких и морфолошких промена веома мало. Све су промене извршене под утицајем нашег књижевног језика. Ово се, наравно, односи на старије генерације, јер је говор млађих генерација, под утицајем школе, знатно измењен“ (33–34). Ауторка је грађу прикупљала у пролеће 1983. године у Бајмоку. Информатори су јој били муж и жена (старости 74 и 70 година), обоје рођени у селу Томићи. У раду на терену користила је упитник Павла Ивића *Инвентар фонетске проблематике штокавских говора*, као и радове Божидара Финке о горскокотарским штокавским

говорима. Ауторка најпре говори о вокализму, па о консонантизму, а на крају даје и дијалекатске текстове из овог пункта (42–58. стр.).

1987.

83. Ракић-Милојковић, Софија

Основне фонетске особине говора Доње Мутнице (код Параћина), ППЈ, бр. 23, 1987, 29–61. У овом раду ауторка даје напомене о акценту, вокалском и консонатском систему у говору поменутог села. Грађу за овај рад сређивала је у лето 1986. године, према упитнику Павла Ивића *Инвентар фонетске проблематике штиокавских говора*, док су акценатске напомене делимично дате према упитнику Берислава Николића – *Упутник за испитивање акцената у штиокавским говорима*. На крају су дати дијалекатски текстови из овог места (52–61. стр.).

1988.

84. Ђуровић, Радосав

О неким прозодијским и гласовним особинама говора села Равни код Титовог Ужица, ЗбФЛ, бр. XXX/1, 1988, 177–180. Село Равни смештено је на обронцима Златибора, 25 км јужно од Ужица. Аутор је грађу забележио у разговору са неколико мештана овог села. У овом раду дао је само један део материјала, који је поредио са стањем у Горобиљу и у Вуковој норми. „Равањски идиом са четвороакцентским системом и новијим облицима деклинације, спада у ијекавске говоре херцеговачког типа ван граница Херцеговине. Ијекавизам се у говору старијих још добро одржава“ (177). Наводи прво прозодијске, а након њих и фонетске особине. На крају прилаже један дијалекатски текст из испитиваног села (стр. 180.).

85. Lisac, Josip

Iz goranskog vokalizma, ЗбФЛ, бр. XXXI/2, 1988, 137–175. „Gorski kotar većim je dijelom kajkavski kraj: prema A. Buriću (1983, str. 28–29) kajkavaca među Goranima ima 69,2 %, štokavaca 18,7 % (ijekavci 12,8 %, ikavci 5,9 %), čakavaca 10,4 %, te ostalih 1,7 %. Dakako ti rezultati bili bi drugačiji kad bismo govorili samo o stanovništvu općina Čabar, Delnice i Vrbovsko, odnosno o Gorskom kotaru u kakvim drugačijim granicama. Misleći samo na uže goransko područje, čakavci u istočnoj zoni žive u Vrbovskom, Jablanu i okolici, na zapadu u Slavici, Brestovoj Dragi i još nekim mjestima; štokavski ijekavski govori se u Srpskim Moravicama, Gomirju, Vojnom Tuku i još nekim manjim mjestima, dok ikavci žive u Mrkopolju, Sungeru i Liču“...(137). Аутор даље наводи да се према

Брозовићу и Лончарићу горански кајкавци „označuju kao govornici goranskog, ili rjeđe gorskokotarskog dijalekta“ (137). Истиче даље да се, према Ивићу и Финки, горански дијалекат због својих особина дели на два поддијалекта – западни (много већи) и источни поддијалекат (мањи) и да се подела на ова два поддијалекта темељи на „činjenicama različitih osnovica vokalskog sistema; znatne su razlike i u konsonantizmu, u prozodiji, u morfologiji, a u stanovitoj je mjeri različit i leksički ambijent dvaju poddijalekata“ (137). Аутор обрађује вокализам у два идиома западног поддијалекта горанског дијалекта – делничком и турнанском. Напомиње да „delnički govor predstavlja poseban tip goranskog dijalekta, dok turnanski govor možemo uvrstiti u brodski/ brodskokupski tip“ (138). Горњи Турни су мало село смештено 3–4 км североисточно од Делница, односно недалеко од Брода на Купи, граничног места према Словенији. У наставку је дат преглед објављених радова о горанским кајкавским говорима, а након тога и опис вокалског система турнанског и делничког говора. На крају рада су и два дијалекатска текста (један из Делница, а други из Турни) (169–171. стр.).

1988–1990.

86. Пековић, Ђенана

Фонолошки систем говора муслимана у Босанској Дубици, ППЈ, бр. 24–26, 1988–1990, 99–143. „Босанска Дубица се налази на сјеверозападним падинама Козаре, у доњем току Уне и средишњем току Саве“... (99). „Говор муслиманског живља Босанске Дубице, чије сам фонетске карактеристике испитивала, припада икавско-шћакавским говорима са четвороакцентским системом. О овом говорном подручју Д. Брозовић мисли да је у ’четворокуту Сава – Уна – Козара – Врбас морао постојати специфичан штокавски говор, сигурно с икавским развојним правцем, шћакавски који је имао везе и са посавским шћакавцима и са штокавцима, а и са чакавцима с друге стране Уне.’ Данас је мали број говорних представника са изразитим карактеристикама овог говора, само најстарији становници Босанске Дубице чувају икавштину, која ни код њих није заступљена у оној мери у којој је првобитно била. У говору млађег становништва под утицајем школе уклоњене су и последње везе са икавскошћакавском основом“ (101). Ауторка је грађу скупљала помоћу два упитника – *Упитник за истраживање акцената у икавским говорима* Берислава Николића и *Инвентар фонетске проблемаџике икавских говора* Павла Ивића. У раду је ауторка дала напомене о прозодијском систему, вокализму и консонантизму. На крају су

приложени текстови у виду везаног говора, као мање целине одвојене са три звездице (133–143. стр.).

1991.

87. Богдановић, Недељко – Вилотије Вукадиновић

Једна језичка паралела, Баштина, св. 1, 1991, 102–111. Аутори су 1985. године за потребе *Српскохрватског дијалектолошког аџласа* добили задатак од стране Одбора за изучавање српскохрватског језика на Косову, под руководством академика Владете Вуковића, да обраде пунктове Грачаницу (Н. Богдановић) и Извор, код Новог Брда (В. Вукадиновић). Радећи на терену, учили су да између ова два места, која су међусобно удаљена двадесетак километара, постоје бројне сличности и разлике и у овом раду издвојили један списак уочених разлика према одговорима информатора (према *Уџишнику за српскохрватски дијалектолошки аџлас*). Говор ова два места припада „зони призренско-тимочких говора“ (102), али детаљнијих истраживања овог краја (у виду монографије), како истичу аутори, није било. Посебно су указали на разлике које везују Грачаницу за западне (косовско-ресавске), а Извор за источне (призренско-тимочке) говоре. Такође, наведене су и неке основне фонетске и морфолошке особине говора ова два пункта. На крају су приложена два дијалекатска текста (један из Извора (стр. 110.) и један из Грачанице (стр. 111.)).

1994.

88. Маринковић, Јаворка

Генерацијска диференцијација као основ дијалекатских разлика у говорима Врањског Поморавља, Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992), Ниш: Филозофски факултет, Центар за научна истраживања САНУ – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1994, 225–230. „Врањско Поморавље чини пространа, издужена котлина средњег тока Јужне Мораве која се пружа од југозапада према североистоку заузимајући површину од 1200 квадратних километара [...]. Поред осталих обележја ову област карактерише и специфични, врањски говор, који, као што је познато, спада у призренско-тимочку дијалекатску област и то у њен јужноморавски дијалекат“ (225). „Врло занимљиве односе дијалекта и књижевног језика код појединаца или група које представљају различите генерације покушаћемо да осветлимо на примерима из карактеристичних језичких категорија за ово

говорно подручје. Најупечатљивија генерацијска диференцијација у говору Врањског Поморавља огледа се у употреби акцента, полугласа, изостављању односно коришћењу појединих сугласника (х, ф) и у употреби деклинације“ (225). Ауторка на крају прилаже три насловљена дијалекатска текста из села Ратаја код Врања, од којих је само први акцентован (229–230. стр.).

1995/1996.

89. Јашовић, Голуб

Прилог проучавању говора Срба из западног дела Пећког Подгора, Зборник Филолошког факултета Универзитета у Приштини, књ. 5–6, Приштина, 1995/1996, 275–302. Аутор говори о неким основним особинама говора Срба из западног дела Пећког Подгора. Испитивао је говор села западног дела Пећког Подгора који се простиру правцем северозапад–југоисток и у околини су Пећи. „У испитиваним подгорским селима Сига, Брестовик, Црни Врх и Љевоша у великој већини живе Срби староседеоци који ове крајеве настањују пре ослобођења 1912. године“ (273). „Село Бело Поље (са засеком Загрмљем) и Љубенић не припадају Подгору, али заједно са наведеним селима западног дела Пећког Подгора по много чему чине једну целину [...], што нам је био довољан разлог да њихов говор испитамо заједно са говором поменутих подгорских села“ (273). Како наводи аутор, говор Срба староседелаца Пећког Подгора јесте северно-метохијски говор, који припада косовско-ресавском дијалекту. На крају су приложени дијалекатски текстови из следећих пунктова: Бело Поље, Љевоша, Црни Врх, Љубенић и Сига (279–300. стр.).

1996.

90. Ђуровић, Радосав Ј.

О акценту села Дренче (код Александровца жупског), Зборник Филозофског факултета у Нишу, св. 4–5, Ниш, 1996, 209–232. Аутор говори о акценту села Дренче у поткопаоничкој дијалекатској зони. Дугује захвалност Биљани Богићевић, његовој студенткињи II године на Филозофском факултету у Нишу, која му је уступила траку о говору Дренче, а коју је снимила за свој семинарски рад. На крају су приложени дијалекатски текстови из овог села (226–231. стр.).

91. Malin-Ђuragić, Svetlana

Fonološki opis govora Vidrovca, ППЈ, бр. 27, 1996, 53–78. У раду ауторка даје преглед главних карактеристика фонолошког система говора Ви-

дровца код Неготина. Такође, наводи и главне дистрибуционе карактеристике фонема и прозодема и даје њихов кратак историјски извод. „Vidrovac i njegov hatar prostiru se na obema stranama Jaseničke Reke, većinom na desnoj strani i na krečnjačkom platou koji se na zapadu graniči sa negotinskom ravnicom, a kuće su u prostranoj dolini na platou. Selo je zbijenog tipa i podeljeno u krajeve: Gornji, Srednji i Donji kraj“...(53). Ауторка је фонолошки опис овог говора урадила према касетофонским снимцима, које је припремила Данијела Владић 1993. године у оквиру своје студијске праксе. Као узор за израду рада послужио је фонолошки опис говора Јасенице (С. Реметић), урађен за потребе Општесловенског лингвистичког атласа (даље ОЛА). „Govor Vidrovca po svojim osnovnim fonološkim osobinama čini sastavni deo kosovsko-resavskog dijalekta crnorečko-negotinske zone“... (53). На крају су дати текстови из овог места, као примери везаног говора (62–78. стр.).

92. Radoičić, Ivana

Fonološki opis govora Leposavičke okoline, ППЈ, бр. 27, 1996, 32–52. „U ovom radu autorka donosi pregled glavnih karakteristika fonološkog sistema u govoru grupe sela iz okoline Leposavića, na jugozapadnim padinama Kopaonika“ [...]. U radu su naznačene glavne distribucione karakteristike fonema i prozodema i njihov kratak istorijski izvod“ (32). Ауторка је грађу прикупљала у два наврата – у лето 1993. и 1994. године, снимајући разговоре са информаторима из следећих села: Бело Брдо, Црнатово, Земаница, Јелакце, Брзанце, Крушевље, Крш–Мала и Поток Мала. Као узор за израду рада послужили су јој фонолошки описи говора Буковца и Србовца, урађени за потребе ОЛА (П. Ивић и С. Реметић). „Ispitivala sam deo opštine na desnoj obali Ibra, koji predstavlja granicu kosovsko-resavskog dijalekta. Na levoj obali Ibra zabeležen je 'ijekavsko – ekavski govor, sličan onome u novopazarskom i tutinskom kraju.' Ijekavsko – ekavski govor prelazi na desnu obalu Ibra zahvatajući selo Leposavić i grupu sela severno od njega“... (32–33). „Po svojim osobinama mogu se izdvojiti dve, uslovno rečeno, grupe sela: sela Belo Brdo, Crnatovo, Zemanica, Jelakce i Brzance, koja su udaljena od Ibra i nisu u susedstvu ijekavsko – ekavskog govora. Osim toga, sela Belo Brdo, Zemanica i Crnatovo su do 1960. godine bila u sastavu opštine Raška, u tešnjem dodiru sa potkopaoničkim zaleđem. Sela Jelakce i Brzance su uvek pripadala opštini Leposavić, a do 1912. godine bila su u sastavu Turske. Međutim, kako ova sela leže u kotlinama, a komunikacija je znatno otežana, očuvala su starije stanje slično onom u potkopaoničkim selima. Trebalo bi posebno pomenuti i selo Brzance, okruženo šiptarskim življem, koje se

izdvaja od ostalih po nešto zatvorenijem izgovoru vokala /a/. Друга група села: Крушевље, Крш–Мала и Поток Мала лежи уз Ибар, у непосредном додиру са ијекавско – екавским говором, па је у њима разумљива појава неких ијекавизама“... (33). На крају су приложени дијалекатски текстови из пунктова: Јелакце, Брзанце, Бело Брдо и Црнатово (43–51. стр.).

93. Ћупић, Жељко – Драган Микетић

Из лексике Ибарског Колашина, Баштина, св. 7, 1996, 17–43. Аутори су 1992. године, у оквиру научног пројекта Лексика Ибарског Колашина, провели неколико дана на овом терену (у селима Придворица, Брњак и Чечево), где су забележили лексичку грађу. Ибарски Колашин, односно Стари Колашин, је, како наводе аутори, област у горњем току Ибра, између Рибарићке клисуре и Косова, између планина Рогозне и Мокре. Даље истичу, да говор овог краја припада зетско-јужносанџачком, односно зетско-сјеничком дијалекту. Прикупљени материјал аутори су упоредили са шестотомним *Речником српскохрватског књижевног језика Мајнице српске* (даље РМС) и *Речником косовско-мејохијског дијалекта* Гл. Елезовића и са радовима из области лексике М. Божовића, и то тако да су у овом њиховом раду „остале речи којих у наведеним речницима односно чланцима нема, или их има – али са другим или донекле различитим значењем“ (18). Поред њих, у раду је и четрдесетак речи које су потврђене у РМС или код Елезовића, а аутори су их уврстили из следећих разлога: 1) или се прецизира значење, 2) или постоји ранија потврда само у Вуковом Рјечнику, 3) или су остале због неких других речи (које су из њих изведене, или су им по значењу супротне), 4) или уз њих нема примера у поменутих речницима. Прво је дат речник (18–34. стр.), након којих су приложени дијалекатски текстови из пунктова Чечево и Брњак (34–42. стр.).

1997/1998.

94. Савић, Биљана – Дијана Савић

Из лексике Великог Блашка (код Бањалуке), ППЈ, бр. 28/29, 1997/1998, 205–245. „Село Велико Блашко налази се петнаестак километара сјевероисточно од Бањалуке. Са запада и истока ово село окружено је ријекама Врбасом и Турјаницом, на југоистоку граничи се са Шушњарима, а на југу са Малим Блашком“ (205). Ауторке доносе збирку речи, која представља извод из њихове опсежније грађе (око 3600 речи), која је издвојена по критеријуму диференцијалности према *Речнику САНУ* и *Речнику Мајнице српске*. То подразумева да реч коју дају није забележена у овим речницима, или је забележена са другачијим

значењем и да је реч позната са изразитије измењеним гласовним или творбеним ликом. На крају ауторке прилажу и дијалекатске текстове из овог места (236–245. стр.).

1998.

95. Станишић, Вања

Неколико дијалекатских текстова из Крагујевачке Лепенице, СЈ, бр. III/ 1–2, 1998, 535–549. Аутор најпре говори о говорима Крагујевачке Лепенице, осврћући се на досадашњу литературу, а затим прилаже дијалекатске текстове из Јовановца и Маршића, записане септембра 1998. године (541–548. стр.). Наводи да описане карактеристике средишње лепеничке зоне илуструје и његов запис из два помену-та села. „Сасвим у складу с положајем ових села, на једној страни у Јовановцу налазимо староседелачки говор смедеревско-вршачког типа (1), а на другој у Маршићу налазимо пример типичног косовско-ресавског говора југоисточних села (5)“ (539).

1999.

96. Ђуровић, Радосав Ј.

Микротопонија Бијелог Брда и Трнаваца у Вишеградском Старом Влаху, СЈ, бр. IV/1–2, 1999, 289–327. Рад садржи инвентар топонима Бијелог Брда и Трнаваца. На крају (321–325. стр.) аутор прилаже и четири насловљена дијалекатска текста, која је у лето 1999. године забележио на терену, у пунктовима Горња Р^нјека и Станишевац (Вардиште).

97. Реметић, Слободан

О гласовним особинама говора Жељове (код Бановића), ЗбФЛ, бр. XLII, 1999, 399–432. У раду су дате главне фонетске особине говора Жељове, села надомак Бановића. Подаци за овај рад добијени су преслушавањем двадесетак сати снимљеног слободног говора Жељовљана, које је snимио Милисав Крајишник, вишегодишњи сарадник Српске академије наука и уметности у прикупљању језичке грађе од носилаца српских говора од Тузле до Сарајевског поља, коме се аутор рада захваљује на пожртвованом раду. „Показало се да испитивани говор припада источнохерцеговачком (по новом предлогу П. Ивића – херцеговачко-крајишком) дијалекту источнобосанског типа. Жељова је била изложена снажном утицају говора житеља околних муслиманских насеља, носилаца источнобосанског ијекавскошћакавског дијалекта“ (399). Аутор говори о вокализму и консонантизму, а након тога прилаже и

дијалекатске текстове, одвојене звездицом, из овог места (424–431. стр.).

2000.

98. Петровић, Веселин

Из акценатске проблематике говора села Бјелојевићи (код Мојковца), СЈ, бр. V/1–2, 2000, 835–847. Овај рад је одељак из семинарског рада *Фонетске особине и акценатски систем говора села Бјелојевићи (код Мојковца)*, који је награђен из фонда „Др Петар Ђукановић“ за најбољи семинарски рад из Дијалектологије српског језика са акцентологијом, за школску 1999/2000. годину. „Језичке особине овога краја су специфичне, утолико више, што се ово, као и остала околна села, налази на граници источнохерцеговачког и зетско-рашког говорног типа“...(835). „На додирним тачкама ових говора долази до мешања језичких особина, што је случај са селом Бјелојевићи, на кога, с једне стране, утиче источнохерцеговачки говор ширег дела града Мојковца, а са друге стране, села и крајеви источно од овог града, који припадају зони зетско-рашких говора“ (835–836). На крају аутор прилаже и дијалекатске текстове из овог села, као посебно насловљене целине (841–847. стр.).

99. Сикимић, Биљана

Магија мешења хлеба, СЈ, бр. V/1–2, 2000, 309–337. На основу ауторкине теренске и друге етнографске грађе, са етнолингвистичког аспекта анализирани су „вербална и акциона компонента традиционалног мешења хлеба“. Ауторка у прилогу (329–332. стр.) даје акцензоване текстове из: Баната (Ш-В, С-В, говор банатских Хера, прелазни говор, кајкавци, румунски банатски говор), Северне Србије (говори централне Шумадије са незамењеним јатом), Метохије (К-Р говор) и јужне Србије (говор Пчиње).

2002.

100. Радосављевић, Ненад

Поглед на северозападну границу призренско-тимочког дијалекта, СЈ, бр. VII/1–2, 2002, 501–514. Рад је одељак из семинарског рада *Фонолошки систем говора Бољевца*, који је награђен из Фонда „Др Петар Ђукановић“ за најбољи семинарски рад из *Дијалектологије српског језика са акценциологијом*, за школску 2001/2002. годину. Аутор је у раду настојао да детаљније сагледа говоре Горњег Црноречја (даље ГЦ) и утврди да ли сви припадају К-Р типу, као и да повуче прецизну линију која разграничава К-Р и П-Т дијалекат. „На овом простору говорна

ситуација је веома занимљива, како због етничког састава целокупног становништва ГЦ (знатно присуство Влаха), тако и због различитог порекла српског становништва, а самим тим и због етно–психолошких разлика међу српским живљем, као и због утицаја једних на друге, њихове асимилације и сл.“ (501–502). Н. Радосављевић даље наводи да река Црни Тимок дели Горње Црноречје на два дела: 1. виши, југоисточни (планински) део и 2. нижи, северозападни (брдовити) део. Поред тога, ова два дела разликују се и по пореклу становништва. „Српска села северно од Црног Тимока населили су Динарци и Косовци, а у селима јужно од Ц. Тимока згуснуло се старо (тимочко-браничевско) становништво избегло пред најездом Влаха: Косовци, Торлаци и посебно досељеници из јужно-моравских и вардарских области“ (502). Аутор констатује да су сложене прилике на овом простору, које су последица метанастазичких кретања, вероватно утицале и на шаренолику језичку слику овог краја. „Будући да су, на основу прикупљеног материјала, регистровани говори са К-Р и П-Т особинама, јасно је да Горње Црноречје пресеца граница двају штокавских говора: призренско-тимочког и косовско-ресавског. Већ компликовану ситуацију, будући да је реч о граничним говорима, овде компликује и утицај влашких говора на говор српског становништва, и ти су утицаји релевантни“ (502). Аутор истиче да „река Црни Тимок дели ову област и на две говорне зоне П-Т и К-Р“ (502) и то даље у раду настоји да аргументује и другим важним језичким цртама. На стр. 505 прилаже карту где су представљени Акценатски системи на територији ГЦ (Бољевачке општине), а неке од резултата својих теренских истраживања (акценат, фонетика, морфологија и лексика) представља и табеларно. На крају прилаже текстове из три зоне: С-З¹⁰ говори (пункт Рујиште), П-Ј¹¹ говори (Добрујевац, Бољевац–село, Мирово и Врбовац) и К-Р¹² говори (Сумраковац и Криви Вир) (510–513. стр.).

2004.

101. Јовић, Надежда

Црепуљарска лексика, ДИ1, 2004, 65–90. „У раду је истражена црепуљарска лексика у моравском селу Рујиште, недалеко од Ражња, југоисточна Србија призренско-јужноморавски говорни тип. Црепуљарска лексика је упоређена са грнчарском лексиком“ (65). Ауторка је грађу прикупила на терену, у поменутом месту, у јулу 1999.

¹⁰ Сврљишко-заплањски.

¹¹ Призренско-јужноморавски.

¹² Косовско-ресавски.

године, методом интервјуа, а разговоре је снимила на магнетофонске траке. У раду је најпре дат речник црепуљарске лексике, након којег су приложени и дијалекатски текстови из пункта Рујиште (76–89. стр.).

102. Младеновић, Радивоје

Дијалектолошка истраживања Сиринића, Живот у енклави/ [Биљана Сикимић... и др.]; одговорни уредник Никола Тасић; уредник Биљана Сикимић, „Лицеум“, бр. 9, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, 2004, 167–192. Аутор је боравио две недеље у српској енклави на Косову и Метохији, у северношарпланинској жупи Сиринић, у другој половини априла 2003. године, у оквиру пројекта „Проучавање словенских говора Косова и Метохије.“ Овај пројекат реализовао је Институт за српски језик САНУ, а финансирао УНЕ-СКО. „Шарпланинска област, чији је део Сиринић, налазећи се између Призренског басена и Полошке котлине, представља целину изразито сложене антрополошке и етнокултурне структуре. Долином Лепенице Сиринић је географски непосредно повезан са јужним Косовом, затим са Скопском Црном гором“ (168). Поред основних обавештења о Сиринићу и томе како се живи у српском делу Сиринића, о типу насеља и објектима и досадашњем проучавању овог краја, аутор говори и о говору овог краја, као и о неким етнографским детаљима. На крају рада приложени су и дијалекатски текстови из пунктова Штрпце, Врбештица/ Брезовица (информаторка рођена у Врбештици, а део живота провела на Брезовици) и Севце (186–189. стр.).

103. Степановић-Николић, Слађана

Лексика обраде вуне у сврљишком крају, Бдење, год. III, бр. 5/6, јун, 2004, 184–190. Овај рад се темељи на сазнањима која је ауторка стекла у родној кући, од бабе и њених познаница – Вукадинке Милојковић (рођ. 1931) и Дане Јеленковић (рођ. 1922). „Њихова знања потичу из села Периша, потпланинског села на југоистоку Сврљишке котлине. Оно што сам од њих чула, припада њиховом стварном искуству, које су стекле у младости. Сам Периш припада подручју призренско-тимочког говора српског језика“ (184). Дата су казивања информаторки о обради вуне из поменутог села (185–186. стр.), а након тога и краћа лексичко-семантичка анализа.

2005.

104. Бошњаковић, Жарко

Дијалекатски текстови из Батовца (код Пожаревца), ППЈ, бр. 36, 2005, 235–268. Проф. Ж. Бошњаковић даје кратак преглед прозодијског си-

стема говора Батовца и његов однос према суседним говорима. Грађу је прикупљао у септембру 2003. године у Батовцу, у породици Миљковић, у којој живи пет генерација и сви су рођени у овом селу. Такође, снимио је и говор деце узраста од првог до четвртог разреда основне школе. Аутор даје и дијалекатске текстове, подељене према узрасту, а у оквиру њих према теми о којој је информатор причао (236–268. стр.).

105. Јовановић, Владан

Аутентичност дијалекатских исказа информатора из северног Косова, Избегличко Косово/ [Биљана Сикимић... и др.]; одговорни уредник Никола Тасић; уредник Биљана Сикимић, „Лицеум“, бр. 8, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, 2005, 131–137. „У чланку се разматра структура дијалекатских исказа као поље у коме се укрштају лингвистичка и екстралингвистичка истраживања“ (131). Аутор на примеру два дијалекатска текста, од којих је први акцентован, настоји да прикаже „варијантност која се може објаснити деловањем различитих фактора социјалних, економских, етничких, историјских. Ови фактори никако не доводе у питање аутентичност информатора већ бележе основне смернице развоја и промена насталих у њиховом идиолекту“ (132). Акцентовани дијалекатски текст је из села Грабовца (Косовска Митровица) (стр. 132.), а забележен је од информатора чији су се преци ту доселили из Колашина, у другој половини XIX века.

106. Петровић, Мирјана

Основне фонетске особине говора рађевског села Бела Црква, ППЈ, бр. 36, 2005, 269–292. Бела Црква налази се у северозападној Србији, у области Рађевина и припада општини Крупањ. Грађу за овај рад ауторка је прикупљала на терену у периоду од децембра 2002. до фебруара 2003. године, у разговору са старијим мештанима овог села. „Бела Црква припада шумадијско-војвођанском дијалекту, и то групи говора са незамењеним јатом – јат чува своју фонолошку посебност. Овај говор има доста икавизама и то је већина оних који су се појавили аналошким путем“ (286). Најпре се говори о основним акценатским, а затим и о фонетским особинама говора овог рађевског села. На крају су приложени и дијалекатски текстови из овог пункта (286–289. стр.).

2006.

107. Ајџановић, Милан

Особеност говора и дијалекатски текстови из северозападне Лике, ППЈ, бр. 37, 2006, 201–219. У раду се даје кратак опис дела ијекавских штокавских говора северозападне Лике, односно говора трију информато-

ра који потичу из тог краја. Прва информаторка је рођена у Шкалићу, а избегла у Бачки Брестовац 1993, док су друга два информатора рођена у Лици (у Водотечу и Д. Кланцу), где су провела и младост, а колонизована у Бачку, исто у Бачки Брестовац, 1945. године. Разговор са информаторима вођен је у више наврата у дужем периоду (од 1998. до 2004. године). Аутор описује акценатски, вокалски и консонантски систем, говори о морфологији и синтаксичким појединостима, након којих даје дијалекатске текстове, као мање целине одвојене звездицом (205–218. стр.).

2007.

108. Бошњаковић, Жарко – Небојша Регодић

О неким прозодијским карактеристикама језика новосадских медија (ТВ ПАНОНИЈА), ППЈ, бр. 38, 2007, 263–315. У раду аутори анализирају дистрибуцију силазних акцената и послеакценатског квантитета у језику пет водитељки, две новинарке и шеснаесторо гостију ТВ Паноније. Пратили су све социолингвистичке параметре: узраст, пол, образовање и место рођења и боравка (село/ град), тако да је овај рад својеврстан прилог из урбане/ социјалне дијалектологије. На крају су приложени транскрибовани и акценатовани текстови у форми дијалога (276–315. стр.).

109. Јовановић, Властимир

Социјално-психолошке основе односа човека и животиње, ДИ2, 2007, 5–25. „У раду је изнесен социјално-психолошки однос између разумног и неразумног бића (човека и животиње), њихов ненарушен хармонијски однос и непољуљана љубав која струји међу њима. Такође, изнесена је и улога животиња у подизању и васпитању деце и стварању ведријег и подношљивијег живота остарелих и усамљених људи“ (5). Да би верније представио и описао овај однос, аутор се послужио примерима из живота и рада људи из села Каменице код Ниша, у којем је и сам рођен, па му је живот и рад тих људи, као и њихов однос према животињама добро познат. Казивања су дата у форми акценатованих дијалекатских текстова (12–14. и 15–16. стр.). Поред описа односа човека и животиње и ових казивања, дат је и Речник мање познатих речи.

2008.

110. Бошњаковић, Жарко – Станислав Станковић

Из говора Скопске Црне горе, ППЈ, бр. 39, 2008, 277–340. У раду се уз транскрибовани идиолект Данице Чивлачке Трајнове, рођене 1913.

године у Побужју, у Скопској Црној гори (329–339. стр.), даје и кратак преглед дијалекатских карактеристика скопскоцрногорског идиома. Грађа је снимљена 1998. године.

2009.

111. Бошњаковић, Жарко – Светлана Вареника

Дијалекатски текстови из поморишког села Сараволе у Румунији, ППЈ, бр. 40, 2009, 143–159. У раду се дају транскрипти разговора о различитим темама, вођених са информаторима у селу Сараволи у Румунији (146–158. стр.). Аутори су добили етнографске снимке из 1993, 1996. и 1997. године, из села румунског Баната у којима има још Срба од колегинице Јелене Јовановић са Етномузиколошког одељења САНУ, које су транскрибовали и акцентовали и од њих начинили етнолингвистичке, односно етнодијалекатске текстове. „Својим географским положајем, али и језичким особинама говор Сараволе припада кикиндској говорној зони банатско-поморишког поддијалекта шумадијско-војвођанског дијалекта. Наши лингвисти из Румуније сврставају га у северни тип банатских говора који обухвата Поморишје и пределе северно од Тамиша“... (145). У раду аутори наводе и карактеристике прозодијског и синтаксичког система овог говора.

112. Бошњаковић, Жарко – Драгана Радовановић

Теренски записи из Малог Гаја (Румунија), ППЈ, бр. 40, 2009, 161–178. „У раду се даје транскрипт теренског записа из румунског села Мали Гај и указује на прозодијску структуру, али и синтаксичку и лексичко-семантичку интерференцију са румунским језиком“ (162). „Село Мали Гај налази се у румунском Банату и од Великог Гаја у пландиштанској општини одваја га само државна граница. У основи је то био смедеревско-вршачки дијалекат, који је у контакту са шумадијско-војвођанским добио типичне одлике једног прелазног говора, о чему сведочи инвентар и дистрибуција акцената“ (161). „Значај овога рада, а нарочито дијалекатског текста лежи у чињеници да је он слика интерференције двају дијалеката и два несродна језика. Овај дијалекатски текст је највероватније једини и последњи снимљен, транскрибован и публикован документ говора који се неповратно гаси, будући да у селу има још три осамдесетогодишњакиње српске националности“ (163).

113. Коцић, Стојан

Говори југоисточних Србијанаца, ВЛЗб, бр. 3, 2009, 411–427. Аутор говори о јужносрбијанским говорима и њиховим фонетским и морфолошким особинама. На крају рада прилаже и пример говора – једну

насловљену народну причу коју је чуо у детињству и по сећању забележио (424–426. стр.). Овај рад представља компилацију ауторовог необјављеног рада *Говор села Јаковљева са речником*, где је ова тема обрађена опширније и детаљније.

114. Петровић, Ирена

Глаголски систем Власотинца, ВЛЗб, бр. 3, 2009, 445–458. У раду је представљен говор мештана Власотинца, који припада призренско-тимочком дијалекту, односно призренско-јужноморавском говорном типу. Ауторка најпре даје напомене о Власотинцу и власотиначком говору, а затим говори о глаголском систему овог говора. На крају су приложена два дијалекатска текста из овог пункта (455–457. стр.).

2010.

115. Бошњакковић, Жарко

Значај дијалекатског текста, СЈ, бр. XV, 2010, 369–389. У раду аутор указује на значај дијалекатског текста за даља истраживања, а дају се и дијалекатски текстови из Манастира, села које се налази у области између Тамиша и Банатских планина и припада говорима централног типа, у којима се укршта нова и стара акцентуација (375–387. стр.).

116. Јашовић, Голуб

Неке особине говора Угљара код Косова Поља, ЗБРИСЈКМ, књ. 1, 2010, 93–138. Аутор наводи најосновније фонетске и морфолошке особине говора села Угљара, „највећег српског села на територији коју покрива општина Косово Поље“ (93). Главни и већи део рада чине дијалекатски текстови (102–134. стр.), настали на основу грађе снимљене у Угљару, у периоду од 2006. до 2009. године. Текстови су дати као посебно насловљене целине. Са информаторима је разговарано о сеоским и државним пословима и проблемима, затим о славама и сахранама, о обичајима и обредима итд. Исто тако, аутор даје и кратку историју села од његовог настанка, преко првих писаних помена, па све до данас. „И говор села Угљара, као и говори осталих села у непосредној околини Приштине, јесте прелазни говор средње Барјактаревићеве зоне“... (99). „Једна од битних карактеристика данашњег говора Угљара је претежна употреба експираторног акцента, али има и примера у којима је акценат нешто дужи и силазног је тона, сличан дугосилазном нагласку“ (99).

117. Петровић, Веселин

Из говора села Дивци у пријеполском крају (лингвогеографска скица, фонетске особине и дијалекатска грађа), ЗБФФКМ, 2010, 387–395. Уз транскрибовани идиолект двоје информатора из села Дивци (390–394.

стр.), аутор даје и кратак преглед главних фонетских карактеристика и акцента говора овог пријепољског села.

118. Станковић, Станислав

О дијалектолошкој екскурзији у витинскоме крају у Горњој Морави (Извештај, напомене о говору, дијалекатски текстови), ЗБФФКМ, 2010, 519–540. Аутор даје напомене о главним особинама горњоморавског говора. Боравио је на терену у два наврата (у пролеће 1998. и у лето 2003. године). Након тога прилаже дијалекатску грађу из Бинача и Клокота (525–539. стр.).

119. Станковић, Станислав

Из говора села Бинач у Горњој Морави (Лингвгеографска скица и дијалекатска грађа), ЗБРИСЈКМ, књ. 1, 2010, 139–155. Аутор, поред транскрибованих идиолеката троје информатора (142–154. стр.), даје и кратак преглед главнијих карактеристика говора аутохтоног становништва у селу Бинач.

120. Станковић, Станислав

Из говора села Клокот у Горњој Морави (Лингвгеографска скица и дијалекатска грађа), ЗБРИСЈКМ, књ. 2, 2010, 161–170. Уз дијалекатске текстове (164–168. стр.), дат је и краћи преглед важнијих дијалекатских црта говора Срба старинаца у селу Клокот.

2011.

121. Радић, Сања

Основне особине говора села Рибаре код Јагодине, СЈ, бр. XVI, 2011, 739–752. Грађа је снимљена у селу Рибаре у августу 2007. године, у разговору са старијим мештанима. Ауторка даје: 1. акценатске особине, 2. фонетске и фонолошке особине, 3. морфолошке особине и 4. морфосинтаксичке особине. Ово је К-Р говорни тип са дијалекатским наносима са југа. На крају прилаже и дијалекатске текстове из овог села (744–750. стр.).

122. Савић, Биљана

Из ткачке терминологије Великог Блашка код Бањалуке, ГСЈКњ, год. XXIV, бр. 11, 2011, 141–158. Ауторка даје речник лексема из области ткачке терминологије забележених у говору Великог Блашка код Бањалуке. На крају прилаже три дијалекатска текста из овог пункта (156–157. стр.).

2012.

123. Бошњаковић, Жарко – Татјана Првуловић

Из говора Великог Семиклуша у Румунији, ТЗБ, бр. 6, 2012, 179–206. У раду су анализирани фонетске, морфолошке и синтаксичке особине српског говора Великог Семиклуша у Румунији. Семиклуш се налази у жупанији Тимиш, на северу румунског Баната и, како аутори наводе, припада северном типу шумадијско-војвођанског дијалекта. Како је овај говор сличан говорима кикиндске говорне зоне, аутори су настојали да утврде колика је и у чему та сличност. Грађа је снимљена у разговору две старије информаторке (прве која је рођена 1930. године у Сараволи (9,5 км удаљеној од Семиклуша и припада истој говорној зони), у којој је живела само девет месеци; завршила четири разреда основне школе у Семиклушу, удала се са 18 година у то место, бавила се пољопривредом и често путовала у Србију да тргује и код фамилије, и друге, рођене 1965. године у Семиклушу, где је завршила основну школу на српском језику, а средњу на румунском, као и факултет у Букурешту). Након одељака о фонолошким, морфолошким и синтаксичким карактеристикама говора овог места, приложени су и дијалекатски текстови (200–206. стр.).

124. Вукомановић, Владимир

Фонетски и фонолошки систем говора села Отрока, СЈ, бр. XVII, 2012, 613–628. Аутор представља основне карактеристике фонолошког система говора села Отрока, које се налази између Краљева и Врњачке Бање; трстенички говор, К-Р дијалекат. Аутор прво говори о вокалском систему, затим о консонантском систему, даје закључне напомене и на крају у прилогу три насловљена дијалекатска текста, која је забележио крајем 2007. године у разговору са мештанима овог села (625–626. стр.).

125. Драгичевић, Милан

О говору Срба села Мујдићи из западне Босне, СЈ, бр. XVII, 2012, 171–189. Аутор приказује важније фонетске и морфолошке особине говора српског становништва села Мујдићи, које је једно од села општине Шипово. Овај говор припада говорима источније скупине северозападног огранка херцеговачко-крајишког дијалекта. На крају прилаже и примере везаног говора из овог пункта (180–187. стр.).

126. Јашовић, Голуб

Прилог проучавању говора села Тамнича код Неготина, ЗбФФП, бр. XLII/2, 2012, 65–82. У раду се говори о фонетским и морфолошким осо-

бинама говора села Тамнича у Неготинској Крајини. Село Тамнич налази се „тридесетак километара јужно од Неготина. Већина становника села себе назива Косовљанима, досељеницима са простора данашњег Косова и Метохије. Говор испитиваног насеља је косовско-ресавски. Међутим, регистроване су и бројне појаве на фонетском и морфолошком нивоу преузете из призренско-тимочких и суседних влашких и бугарских говора“ (65). На крају рада аутор прилаже и насловљене дијалекатске текстове из овог села (76–78. стр.).

127. Станковић, Станислав

О аутохтоним српским народним говорима на тлу Републике Македоније: истраживање, стање, перспектива, у: Теренска истраживања – поетика сусрета, Зборник радова Етнографског института САНУ 27/ главни и одговорни уредник Драгана Радојичић, уредник Милина Ивановић-Баришић, Београд, 2012, 153–166. „Говори српског становништва на тлу данашње Републике Македоније, које претежно битише у Доњем Пологу, у Скопској Црној гори и у широј кумановској регији, припада призренско-тимочким дијалекатским типовима. У науци о српском језику можемо да говоримо о трима периодима или о трима приступима у њиховом проучавању. Сви аутохтони српски говори на реченом тлу данас подлежу непосредном утицају македонског језика. У тамошњим српским социокултурним срединама наступио је процес језичке интеграције при чему се и средњем и млађем српском нараштају македонски стандардни језик намеће као једини комуникацијски код“ (153). На крају рада су приложени дијалекатски текстови из Кучевиста (162–165. стр.).

2013.

128. Трајковић, Татјана

Ситуациона употреба стандарда код носилаца дијалекта, ГСЈ, год. XXVI, бр. 13, 2013, 549–561. „У раду се анализира говор информатора као носилаца јужноморавског говорног типа и одређују се елементи стандардног српског језика, који су настали у одређеним говорним ситуацијама. Утврђује се које су језичке категорије подложне адаптацији стандарду и у којим се то околностима информатор опредељује за промену кода“ (549). На крају ауторка даје краће дијалекатске текстове из Прешева (559–560. стр.).

2014.

129. Живковић, Новица

Говор Пирота, ПЗб, бр. 39, 2014, 71–113. Аутор говори о особености-ма пиротског говора. Даје најпре напомене о гласовима и гласовним појавама, затим о акценту, речима и њиховим облицима, а потом и о синтакси. Након тога следи сажетак, где су наведене основне особине пиротског говора. На крају су приложени и примери говора (109–112. стр.) – шест песама из ауторове збирке песама *Ој девојче* (1968) и из часописа *Брајсџиво* (1899), које су забележене у Пироту. За две песме није наведен извор. Приче су из следећих извора – *Народне ѝријоветѝке из рукојисних збирки* (1966, стр. 317) и *Ранчић, Из мог завичаја: ѝриче, легенде, бајке* (Пирот, 1969, стр. 53).

130. Радовановић, Драгана

Оглед из теренске бележнице ресавског краја (коментар уз транскрипт), Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности V/ уредник Гордана Јовановић, Дани српскога духовног преображења XXI, Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“, 2014, 233–245. „У раду се даје транскрипт теренског записа из ресавског села Плажане. Имајући у виду балканизацију косовско-ресавских говора и раније дијалектолошке налазе с подручја Ресаве, износе се и поједина фонетска, морфолошка и морфосинтаксичка запажања“ (233). Ауторка истиче да је текст приложен у овом раду (237–244. стр.) допуна ранијим транскриптима са овог терена, наводећи да је пункт Плажане обухваћен ранијим истраживањима о ресавском говору А. Пеца и Б. Милановића (СДЗб, књ. XVII, 1968), „али је транскрипт текста у њиховој студији изостао“ (233–234). Д. Радовановић је разговарала са информаторком Драгославом Милосављевић (рођ. 1920), а у разговору је учествовао и припадник средње генерације, иначе добро познат информаторки, тако да је део транскрипта у ствари сам њихов дијалог.

2015.

131. Златковић, Драгољуб

Традиционалне дечје игре пиротског краја и суседних области, ПЗб, бр. 40, 2015, 81–120. Рад се заснива на примерима које је аутор бележио од казивача на подручју Пиротског и делом Зајечарског округа у периоду од 1965. до 2015. године. Аутор говори о теренском истраживању традиционалних дечјих игара овог краја. Кроз неколико одељака говори о дечјој игри у пословицама разних народа, у афоризмима великих мислилаца и у дефиницији културолога, о игри и развоју, о значају игре,

затим о томе шта учесници кажу о природи игре, што поткрепљује и дијалекатском грађом. Након тога следе и Теренски записи о игрању и разним играма (89–92. стр.) и то у већем броју пунктова у општинама: Бабушница (Александровац, Вава, Војници, Валниш, Горчинце, Кијевац, Лесковица, Мало Боњинце, Студена, Црвена Јабучка), Димитровград (Браћевци, Власи, Вучидел, Горња Држина, Доњи Криводол, Јасеновдел, Куса Врана, Моинци, Пртопопинци, Сенокос), Књажевац (Јаловик Извор, Кална, Туштица, Црни Врх, Штрпци), Бела Паланка (Вета, Вргудинац, Дол, Ланиште, Мокра) и Пирот (Бела, Базовик, Блато, Брлог, Бериловац, Басара, Велики Јовановац, Велика Лукања, Војнеговац, Височка Ржана, Велико Село, Гњилан, Гостуша, Градашница, Добри До, Дојкинци, Држина, Завој, Засковци, Извор, Јалботина, Јеловица, Камик, Костур, Мирковци, Нова Мала, Обреновац, Ореовица, Орља, Петровац, Пирот, Паклештица, Планиница, Понор, Покровеник, Присјан, Пасјач, Расница, Рагодеш, Росомач, Рсовци, Рудиње, Сиња Глава, Сопот, Суково, Топли До, Темска, Цервдел, Церова, Чиниглавци).

132. Петровић, Веселин

Из говора села Карошевина код Пријепоља (лингвистичка скица, фонетске и акценатске особине говора и дијалекатска грађа), СЈ, бр. XX, 2015, 495–505. У раду се даје „преглед главнијих фонетских и акценатских карактеристика говора пријепољског села Карошевина“ (495). На крају аутор прилаже и дијалекатске текстове најстарије генерације становника овог села (502–504. стр.).

133. Станковић, Станислав – Жарко Бошњакковић

Анализа дијалекатског текста (на примеру говора Скопске Црне горе), *Philologia Mediana* 7, Ниш: Филозофски факултет, 2015, 417–437. „У раду се даје краћи опис главнијих особина народних говора у српско-македонским контактним зонама, и то пре свега говора на терену призренско-тимочке дијалекатске области“ (417). Приложена је и дијалекатска грађа из Побужја и Кучевиста/ Кучевишта (424–430. стр.).

134. Црњак, Дијана – Драгомир Козомара

О вокализму говора Јаворана, СЈ, бр. XX, 2015, 697–710. Аутори анализирају важније вокалске особине говора Јаворана, у источном делу бањалучке регије, на путу од Бањалуке ка Кнежеву. „Говор Јаворана географски припада сјеверозападној скупини говора источно-херцеговачког (херцеговачко-крајишког) дијалекта“... (698). На крају је дат пример везаног текста из овог пункта (стр. 707.).

2016.

135. Бошњаковић, Жарко

Прилог српској урбаној дијалектологији (језичке напомене уз један дорђолски идиолект), ЈФ, бр. LXXII, св. 3–4, 2016, 111–136. „У раду се на свим језичким нивоима пореди говор једне Београђанке, рођене 1916. године на Дорђолу, са описима београдског говора из прве половине 19. века. Такође, прилаже се и акценатовани транскрипт разговора који је водила преко телефона са својим братићем (128–133. стр.). Транскрипт представља скроман допринос документацији говора старог Београда, али и основу за анализу телефонског дискурса и конверзационих партикула“ (111). У уводном делу аутор најпре говори о традиционалној и урбаној дијалектологији, затим о некадашњем Дорђолу, о некадашњем говору Београда, о информатору и о томе како је настао овај рад. Након тога, дати су подаци о анализираном транскрипту. Други део рада носи наслов Анализа говора. Ту аутор говори о прозодији, вокалима и консонантима и даје напомене из морфосинтаксе. На крају рада приложен је транскрипт снимљеног разговора информаторке Наташе Поповић (рођене 1916. године на Дорђолу, где је и одрасла; била удата за Београђанина и није напуштала Београд, где је и преминула 2012. године) и њеног братића Драгана Бренеселовића. Разговор је снимљен 2010. године у Београду.

136. Маринковић, Јаворка

Врањски акценат на ономастичком материјалу од Белића до данас, Александар Белић – 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника, Зборник радова са истоименог научног скупа/ приредила Јордана Марковић, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2016, 63–69. Ауторка слику врањског акценатског система представља кроз три категорије микротопонима – једносложних, двосложних и вишесложних. На крају у Прилозима даје дијалекатске текстове забележене у Бараљевцу, Јастрепцу и Спанчевцу (65–67. стр.).

137. Марковић, Бранкица

Научни и културни значај дијалекатских текстова (Прилог грађи о пинтерском занату: село Буковац у Срему), у: Радмила В. Жугић (ур.), *Дијалектѝи срѝскога језика: исѝраживања, насѝава, књижевносѝи 1* [Електронски извор], Лесковац: Лесковачки културни центар – Врање: Универзитету Нишу, Педагошки факултет, 2016, 483–494. Након краће лексичко-семантичке анализе, ауторка даје дијалекатске текстове из Буковца у Срему (487–493. стр.).

138. Петровић, Веселин

Фонетске варијације у говору млађе и средње генерације села Карошевина (код Пријепоља), СЈ, бр. XXI, 2016, 381–392. „У раду се описују главније фонетске варијације у говору становника млађе и средње генерације пријепољског села Карошевина. Уз примере из приложене дијалекатске грађе, у одређеној мери разматрају се и социјални фактори све присутнијег генерацијског раслојавања у употреби старијег ијекавског и новијег екавског изговора на источнохерцеговачком дијалекатском терену Србијанског Полимља“ (381). Аутор на крају прилаже дијалекатске текстове млађе и средње генерације становника овог пријепољског села (388–391. стр.).

139. Петровић, Веселин

Из говора села Аљиновићи у пријепољском крају (Лингвогеографска скица, фонетске особине и дијалекатска грађа), ГСЈ, год. XXVII, бр. 14, 2016, 207–216. Аутор даје кратак преглед главних фонетских карактеристика говора села Аљиновићи, а након тога прилаже и дијалекатске текстове (211–215. стр.).

2017.**140. Тотошковић, Оливера**

Из говора места Власотинце (Етноисторијске особености, фонолошке особености говора и дијалекатска грађа), СЈ, бр. XXII, 2017, 657–667. У раду ауторка даје преглед важнијих фонетских и акценатских карактеристика говора Власотинца. „Најпре се износе етноисторијске особености, затим следи опис вокалског, консонантског и акценатског система“ (657). На крају су приложена два краћа дијалекатска текста (665–666. стр.).

**В) Дијалекатски текстови приложени
у монографијама и речницима**

1905.**141. Белић, Александар**

Дијалектии источне и јужне Србије, СДЗб, књ. I, 1905, 1–715. На крају су приложене песме и дијалекатски текстови забележени од казивача у пунктовима: Књажевац, Радичевци, Доња Каменица, Пирот, Лесковац, Љутеж и Рупје (658–674. стр.).

1911.

142. Станојевић, Маринко

Северно-тимочки дијалекат, СДЗб, књ. II, 1911, 360–463. „Данас у долини Средњег Тимока има неколико села, а то су: М. Извор, Селачка (Селчко, Сљљчко), Краљево Село, Јаковац, Јелашница, Горње Зуничје и Доње Зуничје, која су се у доцније доба саселила из планинских гудура и кланаца. У проученој, дакле, говорној области ова су села: а) на левој страни Тимоковој: Боровац, Врбица, Мариновац, Дреновац, Трновац, Дебелица, Кожељ, Штипина и б) на десној: Мали Извор, Селачка, Краљево Село, Петруша, Ошљане, Јаковац, Јелашница, Г. Зуничје и Д. Зуничје. Ну, поред овога, овој области припадају још три села која су ван овога котла, северно: Г. Бела Река, Грлиште и Лесковац. Средње-тимочки дијалекат, према томе, обухвата најсевернији крај тимочко-лужничке говорне области, те сам му отуда и дао име северно-тимочки дијалекат“ (361). Аутор истиче да се при обради овог предмета служио само својом грађом, коју је прикупљао дуги низ година. На крају је приложена акцентована грађа – Народне приповетке (431–457. стр.) и Народне песме (457–463. стр.). Нема податка из којих пунктова је дата грађа.

1935.

143. Белић, Александар

Галички дијалекат, СДЗб, књ. VII, 1935, 1–351. На крају су приложени дијалекатски текстови из пункта Лазаропоље (Галичник) (228–275. стр.).

144. Елезовић, Глигорије Глиша

Речник косовско-мејоохиског дијалекта, св. II, СДЗб, књ. VI, 1935, 593.¹³ Нема класичних дијалекатских текстова, већ на неких четрдесетак страна, аутор даје акцентоване: I. НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ (548–561. стр.) из пунктова Ново Село (код Пећи), Гојбуље и Вучитрн, затим II. НАРОДНЕ ГУНЕТКЕ (ЗАГУНЕТКЕ) (561–562. стр.) и III. НАРОДНЕ ПЕСМЕ (562–587. стр.) из пунктова Вучитрн, Бабин Мост, Прилуке, Пећ, Бање, Ново Село Заимово, Бугариће, Расник, Н. С. Маџунско и Митровица. „Основни корпус грађе потиче из Вучитрна на Косову“ (589).

¹³ Прва свеска овог речника објављена је исто у часопису СДЗб (књ. IV, 1932, 477 стр.).

1938–1939.**145. Вуковић, Јован**

Говор Пиве и Дробњака, ЈФ, бр. XVII, 1938–1939, 1–113. Као примери говора дата су четири насловљена и акцентована текста (106–109. стр.). Аутор наводи да су прве две приче забележене у селу Трсе, а друге две у његовој ближој родбини, не наводећи пунктове.

1939.**146. Павловић, Миливој**

Говор Срепечке жује, СДЗб, књ. VIII, 1939, 1–352. Приложени су дијалекатски текстови из следећих места: Драјчић, Срецака, Горње Село, Горње Љубиње, Довно Љубиње и Речањ (247–294. стр.).

1940.**147. Милетић, Бранко**

Црмнички говор, СДЗб, књ. IX, 1940, 209–663. Приложени су дијалекатски текстови из пунктова: Сотонићи, Лимљани, Глу[х]и До, Папратнице, Браћени и Годиње (602–620. стр.).

148. Ribarić, Josip

Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, СДЗб, књ. IX, 1940, 1–207. Као четврта целина приложени су дијалекатски текстови из Водица и Брежаца (125–127. стр.).

149. Стевановић, Михаило С.

Систем акцентуације у илџерском говору, СДЗб, књ. X, 1940, 67–184. На крају су дате две народне приче, које је аутор чуо и забележио у Стијени Пиперској од сељака који воли књигу (179–184. стр.). Аутор је обележио акценат и дужине.

1950.**150. Московљевић, Милош**

Говор осирва Корчуле, СДЗб, књ. XI, 1950, 53–223. Као примери корчулског говора дати су акцентовани, нумерисани и насловљени текстови, песме и загонетке, забележени у следећим пунктовима: Вела Лука, Блато, Смоквица, Жрново, Пупнат и Лумбарда (206–221. стр.).

1957.**151. Ивић, Павле**

О говору Галишљских Срба, СДЗб, књ. XII, 1957, I–XXII + 1–520. На крају су дати ПРОЗНИ ТЕКСТОВИ у виду посебно насловљених при-

ча, одломака из дијалога и пословица, честитки и жеља, поређења и сличних устаљених фигура из Пехчева (439–465. стр.).

1963.

152. Барјактаревић, Данило

Акценаји новојазарско-сјеничких говора, ЗбФФП, књ. I, 1963, 1–148. Осму целину чине насловљени дијалекатски текстови забележени у Вапи и Н. Пазару (136–138. стр.) и две акцентоване песме забележене од информатора у Н. Пазару и Сјеници (стр. 138.).

1964.

153. Николић, Берислав М.

Сремски говор, СДЗб, књ. XIV, 1964, 201–412. Дати су на крају дијалекатски текстови забележени у пунктовима: Инђија, Врдник, Буђановци, Шимановци и Мартинци (399–403. стр.).

154. Пецо, Асим

Говор источне Херцеговине, СДЗб, књ. XIV, 1964, 1–200. На крају су приложени дијалекатски текстови из пунктова: Кула (Гацко), Биоград (Невесиње), Борач (Гацко), Дабар-Предоље, Дабар (Столац), Баљци (Билећа), Дивин (Билећа), Кљуна (Невесиње), Оцак (Невесиње), Степен (Гацко) и Крстац-Казанци (Гацко) (189–195. стр.).

1965.

155. Пешикан, Митар Б.

Староцрногорски, средњокајунски и љешански говори, СДЗб, књ. XV, 1965, 1–294. Приложена су три дијалекатска текста из Миогоста (Горњи Загарач) и Извора (Цуце) (213–216. стр.).

1966.

156. Барјактаревић, Данило

Новојазарско-сјенички говори, СДЗб, књ. XVI, 1966, 1–177. Приложени су текстови у виду пет насловљених прича, забележени у следећим пунктовима: Полокци (I зона), Судско Село (I зона), Долиће (II зона), Вапа (III зона) и Сјеница (III зона) (161–166. стр.).

1968.

157. Јовић, Душан

Трстџенички говор, СДЗб, књ. XVII, 1968, 1–239. На крају су приложени прозни текстови из пунктова: Велуће, Тоболац, Велика Дренова и Медвеђа (225–233. стр.).

158. Пецо, Асим – Бранислав Милановић

Ресавски говор, СДЗб, књ. XVII, 1968, 245–366. На крају су приложени дијалекатски текстови, забележени у следећим местима: Седларе, Купиновац и Стрмостен (361–366. стр.).

1969.

159. Вујовић, Лука

Мрковићки дијалекати, СДЗб, књ. XVIII, 1969, 73–399. На крају су приложени дијалекатски текстови из пунктова: Добра Вода, Мала Горана, Равањ, Дабезићи, Међуреч, Љесковац, Комина, Куње са Комином, Веља Горана, Зупци и Туђемили (364–377. стр.).

1970.

160. Павловић, Миливој

Говор Јањева: међудијалекатски и миксоглојски процеси, Нови Сад: Матица српска, 1970, 208. Приложени су и дијалекатски текстови из овог пункта (169–177. стр.).

1972.

161. Николић, Мирослав

Говор Горобиља, СДЗб, књ. XIX, 1972, 619–746. На крају су приложени дијалекатски текстови из овог села (741–746. стр.).

162. Симић, Радоје

Левачки говор, СДЗб, књ. XIX, 1972, 1–618. На крају су дати дијалекатски текстови из пунктова: Богалинце, Жупањевац, Малешевево, Кавадар, Прњавор, Баре, Надрље, Течиће, Ребеновац, Вукмановац, Крушевица, Леповиће, Превеш, Калудра, Карановац, Ратковиће, Доброселица, Комаране и Слатина (549–586. стр.).

1973.

163. Првановић, Светислав

Тимочке стшарине и језик, Зајечар: Новинска установа „Тимок“, 1973, 139. На крају аутор прилаже и три насловљене и акцензоване припо-

ветке (133–138. стр.). За две аутор наводи да су забележене у Боровцу, док за трећу нема податка из ког је пункта.

1976.

164. Дешић, Милорад

Зајаднобосански ијекавски говори, СДЗб, књ. XXI, 1976, 1–316. Пети део ове монографије чине дијалекатски текстови из пунктова: Трнинић Бријег (Дрвар), Лусићи (Бања Лука), Бравско (Бос. Петровац), Бјелај (Бос. Петровац), Тавија (Бос. Костајница), Матавази (Бос. Нови) и Зебе (Бос. Грахово) (312–316. стр.).

1977.

165. Михајловић, Јован С.

Лесковачки говор, Лесковац; Библиотека Народног музеја у Лесковцу (књ. 24), 1977, 93. На крају су приложени дијалекатски текстови, успаванке, додолска и краљичка песма и старе градске песме (73–77. стр.).

166. Тешић, Милосав

Говор Љешићанског, СДЗб, књ. XXII, 1977, 160–328. Шесту целину ове монографије чине дијалекатски текстови из овог места (298–304. стр.).

167. Ћунић, Драго

Говор Бјелойавлића, СДЗб, књ. XXIII, 1977, 1–226. Шести део ове монографије чине примери везаног говора, забележени од информатора у пунктовима: Слатина–Поткрај, Глизица–Мартинићи, Косови Луг, Градина, Гостиље, До Вукотицки–Гостиље, Кујава, Миокусовићи, Подглавице–Мартинићи, Косић, Петрићи–Шобајићи и Сладојево Копито (201–211. стр.).

1978.

168. Петровић, Драгољуб

Говор Баније и Кордуна, Нови Сад: Матица српска – Загреб: Просвјета, 1978, 205. У Прилозима су дати дијалекатски текстови из следећих пунктова: Црквени Бок, Крстиња, Доњи Чунтић, Грабовац, Кнежевић Коса, Чемерница, Вељун, Обљај, Поникве, Доње Дубраве, Јања Гора, Кунић и Перна.

169. Симић, Милорад

Говор села Обади у босанском Подрињу, СДЗб, књ. XXIV, 1978, 1–124. На крају су приложени дијалекатски текстови из овог пункта (111–117. стр.).

1979.

170. Барјактаревић, Данило

Говор Срба у Мейхохији, Приштина: Јединство, 1979, 335. Девету целину ове монографије чине дијалекатски текстови из Пећи, Гораждевца, Осојана, Белог Поља (код Пећи), Лоћана, Сувог Лукавца, Будисаваца, Злокућана и Дугоњива (318–327. стр.).

171. Богдановић, Недељко

Говори Бучума и Белог Појтока, СДЗб, књ. XXV, 1979, 1–178. Пети део монографије чине дијалекатски текстови из ова два места (169–173. стр.).

1980.

172. Драгичевић, Милан

Рефлекс јајиа у данашњим личким говорима, СДЗб, књ. XXVI, 1980, 147–233. Четврта целина ове монографије су дијалекатски текстови из следећих пунктова: Фркашић, Бировача, Мишљеновац, Нетека, Брувно, Крбава, Вребац, Медак, Залужница, Личко Петрово Село, Доњи Ваганац, Ваган код Ловинца, Ловинац – заселак Пиплица, Рибник, Билај, Смиљан и Чанак (219–230. стр.).

173. Ђуровић, Радосав

Рефлекси јајиа у околини Прибоја, СДЗб, књ. XXVI, 1980, 235–319. На крају су приложени дијалекатски текстови из следећих пунктова: Касидоли, Црнуговићи, Грачаница, Славотићи, Стрмац, Црнузи и Лисичине (311–313. стр.).

1983.

174. Ђукановић, Петар

Говор села Горње Цајарде (код Зворника), СДЗб, књ. XXIX, 1983, 191–294. Дати су дијалекатски текстови на крају (286–289. стр.).

175. Јахић, Цевад А.

Ловачка лексика и фразеологија у рогатичком крају, СДЗб, књ. XXIX, 1983, 339–403. Аутор даје Дијалектолошке текстове – приповиједања из пунктова: Брезје, Шљедовићи, Мислово, Годимље, Ракитница, Карачићи и Рибиоца Жепа (383–396. стр.) и Дијалектолошке текстове – народна вјеровања из села Брезје и села Прељубовића на Романији (396–401. стр.).

176. Ћирић, Љубисав

Говор Лужнице, СДЗб, књ. XXIX, 1983, 7–190. На крају су приложени дијалекатски текстови, забележени у пунктовима: Братишевац, Доњи

Стрижевац, Душевац, Стрелац, Брестов Дол, Завидинце и Мезграја (170–178. стр.).

1984.

177. Недељков, Љиљана

Прозодијске особине говора села Каћа, СДЗб, књ. XXX, 1984, 267–356. На крају ауторка прилаже три дијалекатска текста из овог места (353–354. стр.).

178. Павлица, Драган

О говору околине Удбине, СДЗб, књ. XXX, 1984, 357–424. Дати су дијалекатски текстови из пунктова: Пољице, Ребићи и Јошани (420–421. стр.).

179. Томић, Миле

Говор Свиничана, СДЗб, књ. XXX, 1984, 7–265. На крају су приложени дијалекатски текстови из Свинице (244–261. стр.).

1985.

180. Реметић, Слободан

Говори централне Шумадије, СДЗб, књ. XXXI, 1985, 1–555. Дата врло богата збирка дијалекатских текстова (429–489. стр.), груписаних у две целине: 1. ЈАСЕНИЧКА („ЕРСКА“) ЗОНА (Мисача, Орашац, Марковац, Врбица, Копљаре, Буковик, Стојник „Ерски“) (429–448. стр.) и 2. КАНОВАЧКА ЗОНА (Раниловић, Велика Иванча, Стојник „Београдски“, Амерић, Мала Врбица, Неменикуће, Рогача, Манић, Миросалци, Јунковац, Медошевац, Рожанци, Бистрица, Мали Црљенци, Крушевица, Стрмово) (448–489. стр.).

1986.

181. Драгичевић, Милан

Говор личких јакаваца, СДЗб, књ. XXXII, 1986, 7–241. Приложени су дијалекатски текстови, забележени од информатора у пунктовима: Зрмања–Ком, Зрмања–Врело, Велика Попина, Беглуци, Нетека, Брезовац, Гајине, Бировача, Мишљеновац, Кестеновац, Личко Петрово Село, Ћуић Крчевина, Бјелопоље, Фркашић, Крбава, Средња Гора, Висућ, Мазин, Брувно–Подурљај, Штикада, Горња Плоча, Павловац, Вребац, Медак, Широка Кула, Липово Поље, Турјански, Залужница, Лучане и Водотеч (204–225. стр.).

182. Марковић, Миодраг

Речник народног говора у Црној Реци, СДЗб, књ. XXXII, 1986, 243–500. Аутор не даје текстове, већ прилаже Народне изразе и изреке из Црне Реке (495–500. стр.).

1987.

183. Богдановић, Недељко

Говор Алексиначког Поморавља, СДЗб, књ. XXXIII, 1987, 7–302. На крају аутор прилаже текстове подељене у две зоне: ЗОНА I (Грејач, Тешица, Лужане, Моравац, Горње Сухотно, Гредетин) (273–284. стр.) и ЗОНА II (Катун, Црна Бара, Горњи Крупац, Липовац) (284–290. стр.).

184. Томић, Миле

Говор Радимаца, СДЗб, књ. XXXIII, 1987, 303–474. На крају су приложени дијалекатски текстови из Радимње (442–471. стр.).

1988.

185. Динић, Јакша

Речник њимочког говора, СДЗб, књ. XXXIV, 1988, 7–335. На крају аутор прилаже Народне приче и песме из околине Књажевца (317–335. стр.). Има две приче забележене у месту Алдинац и 33 песме забележене у Доњој Каменици.

1989.

186. *Златковић, Драгољуб

Фразеологија сѝраха и наде у њиројском говору, СДЗб, књ. XXXV, 1989, 179–457. Аутор не даје дијалекатске текстове на крају, али у оквиру клетви, заклетви, преклињања; благослова, здравица, молитви; сујеверја, побожности, бајалица и претњи, даје контекст, негде и у виду малих прича¹⁴ из следећих пунктова у пиротској општини: Бела, Беровица, Базовик, Блато, Брлог, Бериловац, Басара, Барје Чифлик, Велики Јовановац, Велика Лукања, Војнеговац, Враниште, Височка Ржана, Велико Село, Велики Суводол, Гњилан, Гостуша, Градашница, Градиште, Добри До, Дојкинци, Држина, Завој, Засковци, Извор, Јалботина, Јеловица, Камик, Копривштица, Крупац, Костур, Куманово, Мали Јовановац, Милојковац, Мала Лукања, Мирковци, Мали Суводол, Нова Мала (део Пирота), Нишор, Обреновац, Ореовица, Орља,

¹⁴ Такође, и у другим нашим дијалекатским речницима може се у оквиру контекста пронаћи опширније објашњење, па и читава прича или неко предање, али они нису укључени у ову класификацију.

Осмакова, Петровац, Паклештица, Планиница, Понор, Покровеник, Пољска Ржана, Пирот, Присјан, Пасјач, Рагодеш, Расница, Росомач, Рсовци, Рудиње, Сиња Глава, Сопот, Срећковац, Станичење, Суково, Топли До, Темска, Трњана, Церевдел, Црноклиште, Црвенчево, Чиниглавци и Шугрин.

1990.

187. **Динић, Јакша**

Додаџак речнику њимочког говора, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 381–422.

На крају је дата једна народна прича из околине Књажевца.

188. ***Златковић, Драгољуб**

Фразеологија омаловажавања у њиројском говору, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 423–740. Нема текстова, али аутор даје фразеологију вређања, омаловажавања личности, уз пуно датог дијалекатског контекста из следећих места у пиротској општини: Бела, Беровица, Блато, Бериловац, Базовик, Басара, Барје Чифлик, Брлог, Велики Јовановац, Велика Лукања, Војнеговац, Враниште, Височка Ржана, Велико Село, Велики Суводол, Гњилан, Гостуша, Градашница, Градиште, Добри До, Дојкинци, Држина, Завој, Забрђе, Засковци, Извор, Јалботина, Јеловица, Камик, Копривштица, Крупац, Костур, Куманово, Куса Врана, Мали Јовановац, Милојковац, Мала Лукања, Мирковци, Мали Суводол, Нова Мала (део Пирота), Нишор, Обреновац, Ореовица, Орља, Осмаково, Петровац, Пирот, Паклештица, Понор, Покровеник, Пољска Ржана, Присјан, Пасјач, Рагодеш, Расница, Росомач, Рсовци, Рудиње, Сиња Глава, Сопот, Суково, Срећковац, Станичење, Топли До, Темска, Трнски Одоровци, Трњана, Ћуштица, Церевдел, Церова, Црноклиште, Црвенчево, Црни Врх, Чиниглавци и Шугрин.

189. **Радић, Првослав**

Црпцице о говору села Мрче у куришумлијском крају, СДЗб, књ. XXXVI, 1990, 1–74. На крају су приложени дијалекатски текстови из овог пункта (64–71. стр.).

1991.

190. **Драгин, Гордана**

Рајарска и њовријарска њерминологија Шајкашке, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 621–708. На крају су приложени дијалекатски текстови из Жабља и Чуруга (695–701. стр.).

191. Николић, Мирослав

Говори србијанског Полимља, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 1–548. На крају су приложени дијалекатски текстови из пунктова подељених у две групе: 1. НОВОШТОКАВСКИ ГОВОР (Амзићи, Балиће, Бјелохова/Бјелова, Буковик, Бучје, Гробнице, Д. Страњани, Дренова, Жињ, Забрадњи Тоци, Завинограђе, Заостро, Јабука, Калафатовићи, Косатица, Каћево, Радијевићи, Радоиња, Рутоши, Селашница, Северин (Сјеверин) (524–536. стр.) и 2. ПРЕЛАЗНИ ГОВОР (Баре, Гостуњ, За-ступ, Матаруге, Хрга) (536–538. стр.).

192. Шпис, Марија

Фонолошки опис говора Парага, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 549–620. Дати су и дијалекатски текстови из овог места (580–619. стр.).

1992.**193. Ђуровић, Радосав Ј.**

Прелазни говори јужне Босне и високе Херцеговине, СДЗб, књ. XXXVIII, 1992, 1–378. Пету целину ове монографије чине дијалекатски текстови забележени од информатора у следећим пунктовима: Горња Љута (Калиновик), Влахоље (Калиновик), Мјеховина (Калиновик), Божановићи (Калиновик), Кутине (Калиновик), Језеро (Улог), Зеломићи (Калиновик), Свијенча (Бјелимићи), Оџаци (Бјелимићи), Дољани (Бјелимићи), Разићи (Комска жупа), Рибари (Комска жупа), Кашићи (Комска жупа), Дубочани (Коњиц), Дујмовићи (Трново), Ледићи (Трново), Гај (Трново), Пендичићи (Трново), Брђани (Коњиц), Цепи (Коњиц), Чуховићи (Коњиц), Лукомир (Коњиц), Умољани (Трново), Вуковићи (Хацићи), Оџак (Хацићи), Дурановићи (Хацићи), Љубовчићи (Хацићи), Доња Биоча (Хацићи), Локве (Хацићи), Врело Босне (Илица), Главодина (Илица), Јасен (Илица), Дејчићи (Трново), Грачаница (Трново), Умчани (Трново), Кањина (Коњиц), Подорашац (Коњиц) и Тарчин (Хацићи) (334–365. стр.).

1993.**194. Вукићевић, Милосав**

Огледи из дијалектолошких истраживања, Приштина: Филолошки факултет, 1993, 123.¹⁵ Аутор прилаже дијалекатске текстове у радовима 1 (из пунктова: Дабиновац, Мерћез, Д. Мачковац, Добри До, Мердаре,

¹⁵ Ову књигу чини следећих шест ауторових радова, који су раније већ објављени у часописима и зборницима: 1. О говору околине Куршумлије, 7–41; 2. Српски ијекавски говор у југоисточној Македонији, 42–66; 3. О акценту у вучитрнском говору данас, 67–76; 4. Изоглосе у јужном делу Груже, 77–84; 6. О неким особинама нишког говора у делима Стевана

Дединац) (37–39. стр.), 2 (из насеља Сретеново (Дојран)) (62–65. стр.), 3 (из пунктова: Вучитрн, Гојбуља, Слатина, Бањска) (73–76. стр.) и 5 (из пункта Доња Брњица код Приштине) (95–96. стр.).

195. Марковић, Миодраг

Речник народног говора у Црној Реци, књ. II, СДЗб, књ. XXXIX, 1993, 149–398. На крају су приложене Народне изреке и изрази из Црне Реке (395–398. стр.).

196. Ракић-Милојковић, Софија

Пасићерска терминологија Кривовирског Тимока, СДЗб, књ. XXXIX, 1993, 11–148. Дијалекатски текстови из Кривога Вира и Јабланице чине седму целину ове монографије (85–99. стр.).

1995.

197. Вукићевић, Милосав

Говори Крагујевачке Лејенице, Приштина: Универзитет у Приштини, 1995, 248. Приложени дијалекатски текстови (221–238. стр.) подељени су у две зоне: I зона (К-Р говор, текстови из пунктова: Баточина (село), Лапово (село), Никшић, Брзан, Кијево, Бадњевац, Десимировац, Маршић, Горња Сабанта, Јовановац, Жировница, Ресник) и II зона (Ш-В говор, текстови из пунктова: Рамаћа, Доње Грбице, Шљивовац, Дивостин, Дреновац, Рогојевац, Драча, В. Шења).

198. Ђукановић, Петар

Говор Драгачева, СДЗб, књ. XLI, 1995, 1–240. Као седма целина ове монографије дати су дијалекатски текстови из пунктова: Граб, Лис, Властелица, Вучковица, Котража, Дубље, Губеревци, Гуча, Крстац, Пухово, Каона и Доњи Дубац (221–238. стр.).

199. Кашић, Zorka

Govor Konavala, СДЗб, књ. XLI, 1995, 241–396. Седму целину чине PRIMERI KONAVOSKOG GOVORA забележени у следећим пунктovima: Ловорна, Мочићи, Комаје, Молунат, Плочице, Придворје, Груда, Габриле, Дуба, Ускопље, Дрвеник, Јасеница, Бротнице, Дубравка, Куна, Виталина, Љута и Водовађа (372–389. стр.).

1996.

200. Вукадиновић, Вилотије

Говор Црне Траве и Власине, СДЗб, књ. XLVII, 1996, 1–317. Пети део ове монографије чине дијалекатски текстови, подељени у две зоне: ЗОНА I

Сремца, 98–113. и 7. Дијалектизми јужних екавских говора у вуковском језику, 114–121, као и један рад припремљен за ово издање – 5. Особине говора Доње Брњице код Приштине, 85–97.

(Преслап, Власина (Округлица) (273–288. стр.)) и ЗОНА II (Млачиште, Криви Дел, Црна Трава (288–315. стр.).

201. Реметић, Слободан

Српски призренски говор I (гласови и облици), СДЗБ, књ. XLII, 1996, 319–614. На крају су приложени дијалекатски текстови из Поткаљаје, стрмог дела Призрена (539–550. стр.).

1997.

202. Ивић, Павле – Жарко Бошњаковић – Гордана Драгин

Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта, СДЗБ, књ. XLIII, 1997, 1–585. Приложени су насловљени дијалекатски текстови из следећих пунктова: Иланца, Бока, Итебеј, Томашевац, Сефкерин, Чента, Фаркаждин, Елемир, Нови Бечеј, Српска Црња, Башаид, Падеј, Српски Крстур и Ђала (487–536. стр.).

203. Јашовић, Голуб

Пасићка терминологија Пећког Подгора, Исток: Дом културе Свети Сава – Зубин Поток: ЈП Стари Колашин – Приштина: Народна и универзитетска библиотека, 1997, 215. Пету целину ове монографије чине дијалекатски текстови забележени у пунктовима Бело Поље, Лєвоша и Црни Врх.

204. Шћепановић, Михаило

Именослов ваљевске Пејнице, Београд: Институт за српски језик САНУ – Ваљево: Истраживачка станица Петнице; Колубара, 1997, 137. Приложени су дијалекатски текстови, односно казивања старих Петничана (117–124. стр.).

1998.

205. Божовић, Маринко

Говор Ибарског Колашина, Приштина: НИП „Нови свет“; Институт за српску културу, 1998, 204. Осми део ове монографије чине дијалекатски текстови из пунктова: Бабудовица, Превлак, Брњаци и Рибариће (194–197. стр.).

206. Тома, Пол-Луј

Говори Ниша и околних села, СДЗБ, књ. XLV, 1998, 1–473. На крају су приложени дијалекатски текстови из следећих места: Ниш, Лалинац, Медошевац, (Доње) Међурово, Мрамор, Ново Село, Паси–Пољана, Поповац, Трупале и Чокот (455–468. стр.).

1999.

207. Рамић, Никола

Ливањско-дувањски говорни њиш, СДЗб, књ. XLVI, 1999, 263–426. Аутор на крају прилаже и дијалекатске текстове из следећих места: Сеоница, Месиховина, Црвенице, Челебић, Чапразлије, Шуица и Струпнић (419–425. стр.).

208. Ћирић, Љубисав

Говори Понишавља, СДЗб, књ. XLVI, 1999, 7–262. Дати су дијалекатски текстови из пунктова: Јелашница, Островица, Градиште (белопаланачко), Вета, Ланиште, Итај, Моклиште, Ореовац, Сињац, Црноклиште, Темска, Ореовица, Сопот, Завој, Крупац (пиротски), Градиште (пиротско), Блато, Гњилан, Присјан и Доња Планиница (229–245. стр.).

2000.

209. Ђуровић, Радосав

Лейнички говорни њиш, Врање: Филолошки факултет у Приштини, 2000, 200. Шесту целину ове монографије чине дијалекатски текстови забележени у Летници, а дати су као посебно насловљене приче (161–174. стр.).

210. Марковић, Јордана

Говор Зайлања, СДЗб, књ. XLVII, 2000, 7–307. На крају су дати дијалекатски текстови подељени у две зоне: ЗОНА I (са чисто заплањско-сврљешким одликама: Тасковићи, Мали Вртоп, Семче, Доње Драговље, Равна Дубрава, Чагровац, Миљковац, Дуга Пољана, Гарџе, Доњи Душник (247–259. стр.)) и ЗОНА II (где има пуно јужноморавских особина: Гркиња, Горњи Барбеш, Ново Село (260–264. стр.)).

2001.

211. Младеновић, Радивоје

Говор шарљанинске жује Гора, СДЗб, књ. XLVIII, 2001, 1–606. На крају је приложена врло богата дијалекатска грађа из следећих пунктова: Рапча, Крстец, Драгаш, Радеша, Кукаљане, Љубошта, Л'ештане, Мљике, Враништа, Орчуша, Диканце, Баћка, Глобочица, Крушево, Рестељица и Брод (543–597. стр.).

212. Николић, Видан

Моравички и горњосјуденички говори, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, 2001, 332. Приложени су дијалекатски текстови из пунктова сврстаних у две зоне: 1. МОРАВИЧКА ЗОНА (Висока, Прилике, Ерчеге, Бреково, Трешњевица, Мочиоци,

Луке, Кушићи) (203–306. стр.) и 2. ГОРЊОСТУДЕНИЧКА ЗОНА (Остатиа, Градац, Средња Река (Ријека), Девићи (307–312. стр.).

2003.

213. Букумирић, Милета

Говори северне Мейхохије, СДЗб, књ. I, 2003, 1–356. На крају је приложена врло богата дијалекатска грађа из следећих места: Жакова, Тучеп, Суви Лукавац, Кош, Бича, Сврке, Душевић, Кијево, Дугоњиво, Добри До, Љевоша, Бело Поље и Лоћане (316–349. стр.).

214. Милорадовић, Софија

Ујоштреба њадежних облика у говору Параћинског Поморавља: балканиситички и етномиграциони аспекти, Београд: Етнографски институт САНУ, 2003, 365. Приложени су и дијалекатски текстови из пунктова: Мириловац, Чепуре, Плана, Буљане, Доња Мутница, Трешњевица, Крежбинац, Шавац, Горња Мутница, Бусиловац, Поточац, Сикирица, Текија, Рашевица, Давидовац, Бошљане, Забрега, Дреновац, Стубица, Доње Видово, Извор и Лебина (317–349. стр.).

2004.

215. Марковић, Јордана

Говор Пејировог Села (код Кладова), Ниш: Филозофски факултет, 2004, 194. Дати су дијалекатски текстови из овог места (157–160. стр).¹⁶

2005.

216. Жугић, Радмила

Речник говора Јабланичког краја, СДЗб, књ. LII, 2005, 1–470. На крају су приложени дијалекатски текстови из следећих места: Лугаре, Печењевце и Шумане (462–470. стр.).

2006.

217. Радовановић, Драгана

Морфолошке особености говора средње Колубаре, СДЗб, књ. LIII, 2006, 189–374. У прилогу су дати дијалекатски текстови из пунктова:

¹⁶ Петрово Село је велико српско село које се налази код Кладова. Попуњено је Црногорцима, и то највише из Катунске нахије, па из Ријечке и Љешанске (Стара Црна Гора), нешто их је из Старе Херцеговине, као и с Црногорских Брда. Ауторка описује један ијекавски зетско-сјенички говор на североисточном рубу косовско-ресавског дијалекта у источној Србији. Због тога је ова монографија у класификацији по дијалектима сврстана у зетско-сјенички.

Дупљај, Лукавац, Бабина Лука, Бранковина, Словац, Попучке, Дивци, Лозница и Кланица (348–368. стр.).

2007.

218. Вујадиновић, Ненад

Говор Каменара, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, 2007, 129. Аутор на крају прилаже и дијалекатске текстове из следећих места: Јошица, Крушевице, Каменари и Ђурићи (107–116. стр.).

219. Драгичевић, Милан

О говору Срба Бање Врућице крај Теслића I (фонетске и морфолошке особине), СДЗб, књ. LIV, 2007, 323–401. Трећи део ове монографије чине дијалекатски текстови из овог места (385–394. стр.).

220. Савић-Грујић, Ана

Фонолошки опис говора села Гулијана, Културна историја Сврљига, св. 6, Сврљиг: Етно-културолошка радионица, 2007, 77. У прилозима ауторка даје акцентоване дијалекатске текстове из овог села (55–67. стр.).

221. Стијовић, Рада

Говор Горњих Вasoјевића, СДЗб, књ. LIV, 2007, 1–323. Дати су и дијалекатски текстови (259–294. стр.) из пунктова сврстаних у две зоне: ГОРЊА НАХИЈА (Бојовиће, Грачаница, Слатина, Забрђе, Сеоце, Божиће и Кути) и ЛИЈЕВА РИЈЕКА (Лопате, Опасаница, Велика и Шекулар).

2008.

222. Божовић, Маринко

Говори Средњега Ибра, 2. проширено изд.¹⁷, Приштина–Лепосавић: Институт за проучавање културе Срба на Косову и Метохији, 2008, 380. На крају су приложени дијалекатски текстови из пунктова који припадају четирима зонама, два говорна типа – зетско-сјеничког (Придворица, Добрава, Гркаје, Плаконица, Рвацка, Бањска Ријека и Бањска) (369–380. стр.) и косовско-ресавског (Ибарска Слатина, Сочаница, Бело Брдо (заселак Базићи) (361–364; 365–369. стр.).

223. Бошњаковић, Жарко

Фонетске особине говора источне Шумадије, СДЗб, књ. LV, 2008, 1–321. Аутор прилаже дијалекатске текстове из пунктова: Азања, Бадљевица, Водањ, Врбовац, Вучак, Добри До, Крњево, Лозовик, Лу-

¹⁷ Прво издање објављено је 1993. године.

гавчина, Мало Орашје, Осипаоница (Сипаница), Раља, Сараорци, Суводо и Шалинац (263–296. стр.).

224. Гмитровић, Јасмина

Говор села Милушинца (у Сокобањској коџлини), СДЗб, књ. LV, 2008, 323–428. На крају су приложена и казивања информатора из овог села (412–417. стр.).

225. Лазивић, Анђелка

Грађа за речник говора Мачве, Шабац: Културни центар Шабац, 2008, 387. Пету целину ове књиге чине дијалекатски текстови из Петловаче (364–369. стр.).

226. Станковић, Станислав

Границе њризренско-џимочких говора у власоџиначком крају, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 5), 2008, 247. Трећу целину ове монографије чине дијалекатски текстови из пунктова, које је аутор груписао у следеће говорне зоне: ЛУЖНИЧКИ ГОВОР (Добровиш) (121–124. стр.), НА ГРАНИЦИ ЛУЖНИЧКОГА И ЗАПЛАЊСКОГА ГОВОРА (Свође) (125–126. стр.), ЗАПЛАЊСКИ ГОВОР (Златићево, Рамни Дел, Доњи Присјан) (127–143. стр.) и ЛУЖНОМОРАВСКИ ГОВОР (Гложане, Ладовица, Конопница) (144–161. стр.). Текстови су дати као посебно насловљене приче.

2009.

227. Драгичевић, Милан

Акцентиј ријечи у говору Срба Лајачког Поља, СДЗб, књ. LVI, 2009, 277–371. Четврти одељак ове монографије чине дијалекатски текстови из пунктова: Бировача, Днопоље, Доњи Лапац, Гајине, Оравац и Горњи Лапац (355–366. стр.).

228. Јуришић, Марина

Говор Горње Пчиње: гласови и облици, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 6), 2009, 323. Ауторка прилаже дијалекатске текстове из следећих места: Шапранце, Шаинце, Коћура, Лесница, Горња Трница, Голочевце, Радовница, Црвени Град и Пролесје (295–311. стр.).

229. Милосављевић, Тања

Говор села Присјана (Горњег и Доњег), СДЗб, књ. LVI, 2009, 373–558. На крају су приложени дијалекатски текстови из Горњег (536–542. стр.) и Доњег Присјана (542–551. стр.).

230. Милошевић-Петровић, Јелена

Рајтарска и џовршарска лексика села Дебелице, Ниш: СВЕН, 2009, 104. На крају ауторка даје казивања информатора из овог села (95–96. стр.).

231. Петровић-Савић, Мирјана

Лексика свадбених обичаја у Рађевини, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 7), 2009, 178. Дијалекатски текстови из пунктова Ставе и Бела Црква чине пету целину ове монографије (159–162. стр.).

2010.

232. Жугић, Радмила

Исказивање генијтивних значења у говору Јабланичког краја (у светиљу њризренско-џимочких говора као целине), Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 13), 2010, 226. Ауторка на крају прилаже текстове, као посебно насловљене приче, из места Лугаре, Шумане и Ждеглово (185–207. стр.).

233. Младеновић, Радивоје

Заменице у говорима југозајадног дела Косова и Мејхохије, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 12), 2010, 472. Аутор даје веома богату дијалекатску грађу (352–434. стр.). Текстови су дати као посебно насловљене приче и разврстани према областима у којима је грађа прикупљена: Подрима (Велика Хоча, Зочиште, Зојћ, Мала Круша) (352–372. стр.), Призрен (Призрен) (372–374. стр.), Подгор (Љубижда, Селогражде, Сопино, Муштуиште, Деловце) (376–401. стр.), Сиринић (Врбештица, Севце, Штрпце, Горња Битиња) (401–415. стр.), Јужно Косово (Гатње) (415–418. стр.), Средска (Богошовце, Горње Љубиње) (419–425. стр.), Подгора (Скоробиште) (425–431. стр.) и Гора (431–434. стр.).

234. Радић, Првослав

Койаонички говор: ејногеографски и кулјуролошки ѡрисѡуј, Београд: САНУ, Етнографски институт, 2010, 365. Девету целину ове монографије чине дијалекатски текстови из следећих пунктова: Брзеће, Кнежево, Судимља, Блажево, Луковска Бања, Мрче, Требиња, Земаница и Горње Граничане (287–327. стр.).

2011.

235. Марковић, Славољуб З.

Говор Ужичке Црне горе, СДЗБ, књ. LVIII, 2011, 337–670. Приложени су дијалекатски текстови из места: Биоска, Брајковићи, Варда, Врчанни, Глумач, Годечево, Гојна Гора, Горња Добриња, Доња Добриња, Доњи Таор, Дубоко, Душковци, Забава, Здравчићи, Јелен До, Каран,

Лорет, Маковиште, Мионица, Мршељи, Радановци, Руда Буква и Тометино Поље (616–663. стр.).

2012.

236. Јашовић, Голуб

Тамнич на Тимоку: лексика и ономастѿика, Косовска Митровица: Филозофски факултет – Београд: Свет књиге – Крагујевац: Српско биолошко друштво „Стеван Јаковљевић“, 2012, 246. Аутор даје богату дијалекатску грађу из овог места (145–180. стр.). Текстови су дати као посебно насловљене приче.

237. Марковић, Славољуб З.

Границе ијекавских говора у зајадној Србији, СДЗб, књ. LIX, 2012, 383–484. Четврту целину ове монографије чине дијалекатски текстови (464–476. стр.) из пунктова подељених у две групе: 1. НОВОШТОКАВСКИ ГОВОРИ (Трбушница, Сакар, Црнча, Својдруг, Зарожје, Глумач, Тометино Поље, Радановци, Каран, Трнава, Петница, Богојевићи и Рокци (464–473. стр.)) и 2. СТАРИЈИ ГОВОРИ (Девићи, Остатија и Бресник (474–476. стр.)).

2013.

238. Вошњаковић, Ђарко – Биљана Сикимић

Бунјевци: етнодијалектолошка истраживања 2009, Subotica: Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manјine, Novi Sad, 2013, 303. Пету целину ове монографије чине дијалекатски текстови, на основу разговора које је водио проф. Жарко Бошњаковић са информаторима у Бајмоку (231–251. стр.).¹⁸ Након овога следи и индексирани дијалекатски транскрипт, на основу разговора које је проф. Бошњаковић водио са информаторима у Таванкуту (253–290. стр.).

239. Младеновић, Радивоје

Говор јужнокосовског села Гајиње, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 18), 2013, 470. Аутор на крају прилаже дијалекатске текстове из овог села у југозападном делу Косовске котлине (415–440. стр.).

240. Пујић, Саво

Херцеговачка ичеларска лексика (на ојшћесловенској основи), СДЗб, књ. LX, 2013, 463–801. Приложени су дијалекатски текстови из пунктова: Биоци (Требиње), Главска (Требиње), Долови (Требиње), Иви-

¹⁸ Проф. Ж. Бошњаковић је транскрипте (и акцентовање) урадио уз помоћ Данке Урошевић, Марине Шафер и Ивана Књижара.

ца (Љубиње), Коритник (Берковићи), Пољице (Требиње), Вучија (Требиње), Ластва (Требиње) и Цибријан (Требиње) (780–784. стр.).

2014.

241. Јашовић, Голуб

О говору и именима Угљара код Пришћине, Косовска Митровица: Филозофски факултет, 2014, 227. Четврту целину ове монографије чине дијалекатски текстови из овог места, у виду посебно насловљених целина (96–136. стр.).

242. Јуришић, Марина

Синџака њадежа Горње Пчиње (Одредбене функције), СДЗб, књ. LXI, 2014, 367–534. На крају су приложени дијалекатски текстови из следећих пунктова: Црвени Град, Голочевце, Шапранце, Лесница, Козји Дол, Пролесје и Радовница (513–522. стр.).

243. Марковић, Милош

Говор Жује александровачке, Београд: Друштво за српски језик, 2014, 523. У оквиру четвртог дела ове монографије налази се и поглавље ТЕКСТОВИ (475–485. стр.), где је дата грађа из следећих пунктова: Бобота, Ботуња, Брагићи, Витково, Вражогрнци, Велика Врбница, Гаревина, Горње Злегиње, Горњи Ступањ, Дашница, Доброљупци, Доње Злегиње, Доњи Ступањ, Дренча, Лаћислед, Љубинци, Мрмош, Новаци, Парчин, Ракља, Ратаје, Ржаница, Руденице, Стањево, Стубал, Суботица, Тржац, Трнавци, Тулеш и Шљивово.

244. Радовановић, Драгана

Говор Ваљевске Подгорине, СДЗб, књ. LXI, 2014, 7–366. Пету целину ове монографије чине дијалекатски текстови из пунктова подељених у две групе: 1. Говори са незамењеним јатом (Балиновић, Беомужевић, Братачић, Врагочаница, Горња Буковица, Горње Црњиљево, Вујиновача, Гуњаци, Горња Каменица, Доња Каменица, Драгијевица, Лопатањ, Мајиновић, Миличиница, Остружањ, Ребел, Ситарнице, Суводање) (335–353. стр.) и 2. Ијекавско-екавски и екавизирани ијекавски говори (Богатић, Брезовице, Горње Љесковице, Доње Љесковице, Лелић, Стрмна Гора) (353–359. стр.).

2015.

245. Драгин, Гордана

Говори у сливу Студенице: увод, фонетика, шексјови, Нови Сад: Тиски цвет, 2015, 280. Шесту целину ове монографије чине дијалекатски текстови, дати као посебно насловљене целине, а забележени од ин-

форматора у пунктовима: Никољача, Палеж, Брезова, Рудно, Црна Река, Ушће, Чечина, Девићи, Саово, Мламча, Камењани, Засад, Изубра, Гокчаница и Градац (213–259. стр.).

246. Радан, Михај Н.

Фонетика и фонологија карашевских говора данас: прилог истраживању српских говора у Румунији, Нови Сад: Филозофски факултет; Матица српска – Београд: Институт за српски језик САНУ, 2015, 424. Приложени су дијалекатски текстови из Карашева, Клокотича, Водника и Нермића (271–282. стр.).

2016.

247. Зобеница, Сања

Из лексике источне Лике (Доњи Лапац и Јошан), СДЗб, књ. LXIII, 2016, 735–838. На крају су приложени дијалекатски текстови из ова два пункта (829–837. стр.).

248. Илић, Мирјана

Тле и шело у свешћу искуства с бојама у говору стариојланинског краја, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 839–855. На крају је дат мали прилог (казивања) на стр. 854. Није наведено из ког је пункта.

249. Козомара, Драгомир

Фонетске и морфолошке особине српских јосавских говора између Врбаса и Укрине, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 579–733. Пету целину ове монографије чине дијалекатски текстови из пунктова: Инађол, Повелич, Корови, Пр^нјебљеши, Каоци, Срђевићи, Србац, Стари Мартинац, Сеферовци, Печенег Илова, Пјеваловац, Трстенци, Барица Доња, Горњи Детлак и Костреш (708–731. стр.).

250. Трајковић, Татјана

Говор Прешева, СДЗб, књ. LXIII, 2016, 277–578. Ауторка на крају прилаже и дијалекатске текстове из следећих места: Норча, Рајинце, Цакановац, Ораовица, Прешево, Трнава, Стрезовце, Големи Дол и Славујевац (553–569. стр.).

2017.

251. Глишић, Јелена

Лексика народне медицине у шимочко-лужничким говорима, СДЗб, књ. LXIV/2, 2017, 309–370. На крају су приложени Записи из етномедицине из села Извор у сврљишком крају (366–369. стр.).

252. Савић, Биљана

Народна медицинска лексика Великог Блашка (код Бањалуке), СДЗб, књ. LXIV, 2017, 995–1066. Ауторка на крају прилаже дијалекатске текстове и клетве из овог места (1059–1064. стр.).

Класификација по дијалектима¹⁹

ШТОКАВСКО НАРЕЧЈЕ²⁰

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА ШУМАДИЈСКО-ВОЈВОЂАНСКОГ ДИЈАЛЕКТА

- Милош Московљевић, Акценти поцерског говора, ЈФ, бр. VII, св. 1–2, **1927–1928**, 63–68.²¹
- Stjepan Sekereš, Govor osječkih Srba, ЗбФЛ, бр. VI, **1963**, стр. 148.
- Милош Московљевић, Икавски говор у СР Србији, ЈФ, бр. XXVI, св. 1–2, **1963–1964**, 471–509.
- Берислав М. Николић, *Сремски говор*, СДЗб, књ. XIV, **1964**, 399–403.
- Stjepan Sekereš, Govor Daljskih Srba, ЗбФЛ, бр. VII, **1964**, стр. 151.
- Наталија Петровић, Главније фонетске особине неких српских говора у Мађарској, ППЈ, бр. 15, **1979**, 83–99.
- Невенка Секулић, Збирка дијалекатских текстова из Војводине, СДЗб, књ. XXVII, **1981**, 117–178; 188–229; 249–300.
- Љиљана Недељков, *Прозодијске особине говора села Каћа*, СДЗб, књ. XXX, **1984**, 353–354.

¹⁹ Класификација по дијалектима је дата хронолошки (година је истакнута болдом) и обједињује дијалекатске текстове из све три претходно класификоване групе (А, Б и В). У једном броју прилога среће се заступљеност више дијалекатских типова. Тако су се *Говори централне Шумадије* С. Реметића нашли на списку прилога из шумадијско-војвођанског и смедеревско-вршачког дијалекта, затим *Границе ијекавских говора у западној Србији* С. З. Марковића међу прилозима шумадијско-војвођанског, херцеговачко-крајишког, зетско-сјеничког и косовско-ресавског дијалекта, *Говори у сливу Ситуденице: увод, фонетика, лексикони* Г. Драгин међу прилозима косовско-ресавског и зетско-сјеничког дијалекта, рад *Поглед на северозападну границу призренско-тимочког дијалекта* Н. Радосављевића међу прилозима косовско-ресавског дијалекта и призренско-тимочког дијалекатске области и др.

²⁰ Класификација по дијалектима је дата по узору на ону из библиографије Сто десет година *Српског дијалектолошког зборника* (в. Марковић 2015).

²¹ У свим прилозима овде у Класификацији по дијалектима наводе се само стр. на којима су дијалекатски текстови.

- Жарко Бошњаковић, Дијалекатски текстови из Срема и Баната, ППЈ, бр. 21, **1985**, 153–164.
- Слободан Реметић, *Говори централне Шумадије*, СДЗб, књ. XXXI, **1985**, 429–435; 440–446; 448–451; 469–489.
- Гордана Драгин, *Рајарска и јоврјарска терминологија Шајкашке*, СДЗб, књ. XXXVII, **1991**, 695–701.
- Марија Шпис, *Фонолошки опис говора Парага*, СДЗб, књ. XXXVII, **1991**, 580–619.
- Милосав Вукићевић, *Говори Крагујевачке Лейенице*, Приштина: Универзитет у Приштини, **1995**, 231–238.
- Павле Ивић, Жарко Бошњаковић, Гордана Драгин, *Банайски говори шумадијско-војвођанског дијалекта*, СДЗб, књ. XLIII, **1997**, 487–536.
- Михаило Шћепановић, *Именослов ваљевске Пејенице*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Ваљево: Истраживачка станица Петнице; Колубара, **1997**, 117–124.
- Биљана Сикимић, Магија мешења хлеба, СЈ, бр. V/1–2, **2000**, стр. 329; 331.
- Мирјана Петровић, Основне фонетске особине говора рађевског села Бела Црква, ППЈ, бр. 36, **2005**, 286–289.
- Драгана Радовановић, *Морфолошке особености говора средње Колубаре*, СДЗб, књ. LIII, **2006**, 348–368.
- Жарко Бошњаковић, Небојша Регодић, О неким прозодијским карактеристикама језика новосадских медија (ТВ ПАНОНИЈА), ППЈ, бр. 38, **2007**, 276–315.
- Анђелка Лазић, *Грађа за речник говора Мачве*, Шабац: Културни центар Шабац, **2008**, 364–369.
- Жарко Бошњаковић, Светлана Вареника, Дијалекатски текстови из поморишког села Сараволе у Румунији, ППЈ, бр. 40, **2009**, 146–158.
- Мирјана Петровић-Савић, *Лексика свадбених обичаја у Рађевини*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 7), **2009**, 152–162.
- Жарко Бошњаковић, Значај дијалекатског текста, СЈ, бр. XV, **2010**, 375–387.
- Бранкица Марковић, Дијалекатски текстови из староседелачких делова Новог Сада, ППЈ, бр. 41, **2010**, 227–234.
- Драгана Радовановић, Дијалекатски текстови из Ваљевске Колубаре, ЗбФФКМ, **2010**, 421–450.
- Жарко Бошњаковић, Татјана Првуловић, Из говора Великог Семиклуша у Румунији, ТЗб, бр. 6, **2012**, 200–206.
- Славољуб З. Марковић, *Границе ијекавских говора у западној Србији*, СДЗб, књ. LIX, **2012**, 471–472.

- Бранкица Марковић, Занимљива казивања старих Новосађана, ГСЈ, год. XXVI, бр. 13, **2013**, 319–328.
- Драгана Радовановић, *Говор Ваљевске Подгорине*, СДЗб, књ. LXI, **2014**, 335–359.
- Бранкица Марковић, Научни и културни значај дијалекатских текстова (Прилог грађи о пинтерском занату: село Буковац у Срему), у: Радмила В. Жугић (ур.), *Дијалектнi српскога језика: истраживања, настава, књижевности* 1 [Електронски извор], Лесковац: Лесковачки културни центар – Врање: Универзитет у Нишу, Педагошки факултет, **2016**, 487–493.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА ХЕРЦЕГОВАЧКО-КРАЈИШКОГ ДИЈАЛЕКТА

- Јован Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака*, ЈФ, књ. XVII, **1938–1939**, 106–109.
- Стјепан Секереš, *Govor baranjskih Srba*, ЗбФЛ, бр. III, **1960**, 186–187.
- Асим Пецо, *Говор истрочне Херцеговине*, СДЗб, књ. XIV, **1964**, 189–195.
- Драгољуб Петровић, Прилог познавању акценатског система у пјешивачком говору, ЗбФЛ, бр. IX, **1966**, стр. 134.
- Драгољуб Петровић, Неке вокалске и консонантске карактеристике пјешивачког говора, ЗбФЛ, бр. X, **1967**, 167–169.
- Мирослав Николић, *Говор Горобиља*, СДЗб, књ. XIX, **1972**, 741–746.
- Драгољуб Петровић, О говору Змијања, ЗбФЛ, бр. XV/2, **1972**, 194–202.
- Стјепан Секереш, *Говор славонских Срба*, ЗбФЛ, бр. XV/1, **1972**, 211–240.
- Милош Оука, Дијалектолошки текстови из доњег тока Усоре, ЗбФЛ, бр. XVI/2, **1973**, 207–213.
- Стјепан Секереш, *Говор Нове Градишке и околине*, ЗбФЛ, бр. XVI/1, **1973**, 233–234.
- Љиљана Суботић, Главне фонетске особине семберијског говора, ППЈ, бр. 9, **1973**, 124–126.
- Љиљана Суботић, Главније морфолошке особине именица у говору Семберије, ГФФНС, књ. 17/1, **1974**, 192–193.
- Љубица Наранчић, Фонетске и морфолошке особине говора села Дољана у Лици, ППЈ, бр. 11, **1975**, 132–137.
- Стјепан Секереš, *Tekstovi iz govora baranjskih Srba*, ЗбФЛ, бр. XVIII/2, **1975**, 212–214.
- Милорад Дешић, *Зајаднобосански ијекавски говори*, СДЗб, књ. XXI, **1976**, 312–316.
- Стјепан Секереš, *Govor Virovitice i okolice (II)*, ЗбФЛ, бр. XIX/1, **1976**, стр. 109.

- Stjepan Sekereš, *Govor Požeške kotline*, ЗбФЛ, бр. XIX/1, **1976**, стр. 244.
- Милосав Тешић, *Говор Љештинског*, СДЗб, књ. XXII, **1977**, 298–304.
- Драгољуб Петровић, *Говор Баније и Кордуна*, Нови Сад: Матица српска – Загреб: Просвјета, **1978**, 174–194.
- Милорад Симић, *Говор села Обади у босанском Подрињу*, СДЗб, књ. XXIV, **1978**, 111–117.
- Милан Драгичевић, *Рефлекс јајиа у данашњим личким говорима*, СДЗб, књ. XXVI, **1980**, 219–230.
- Радосав Ђуровић, *Рефлекси јајиа у околини Прибоја*, СДЗб, књ. XXVI, **1980**, 311–313.
- Асим Пецо, Прилози говору пријепољског краја – II. Говор села Хисарцика, Симпозијум *Сеоски дани Срећена Вукосављевића VIII*, Пријепоље: Заједница основног образовања и васпитања у Пријепољу, Пријепоље, **1980**, 259–262.
- Stjepan Sekereš, *Govor Srba u južnoj Baranji*, ЗбФЛ, бр. XXIII/2, **1980**, 184–187.
- Петар Ђукановић, *Говор села Горње Цајгарде (код Зворника)*, СДЗб, књ. XXIX, **1983**, 286–289.
- Џевад А. Јахић, *Ловачка лексика и фразеологија у рогатичком крају*, СДЗб, књ. XXIX, **1983**, 383–401.
- Драган Павлица, *О говору околине Удбине*, СДЗб, књ. XXX, **1984**, 420–421.
- Нада Малетић, Из проблематике гласовног система у говору Боботе код Вуковара, ППЈ, бр. 21, **1985**, 78–81.
- Милан Драгичевић, *Говор личких јекаваца*, СДЗб, књ. XXXII, **1986**, 204–225.
- Радосав Ђуровић, О неким прозодијским и гласовним особинама говора села Равни код Титовог Ужица, ЗбФЛ, бр. XXX/1, **1988**, стр. 180.
- Мирослав Николић, *Говори србијанског Полимља*, СДЗб, књ. XXXVII, **1991**, 524–536.
- Радосав Ј. Ђуровић, *Прелазни говори јужне Босне и високе Херцеговине*, СДЗб, књ. XXXVIII, **1992**, 334–343; 344–347; 349–353; 355–356; 358–360.
- Милосав Вукићевић, *Огледи из дијалектолошких исцртавања*, Приштина: Филолошки факултет, **1993**, 62–65.
- Петар Ђукановић, *Говор Драгачева*, СДЗб, књ. XLI, **1995**, 221–238.
- Zorka Kašić, *Govor Konavala*, СДЗб, књ. XLI, **1995**, 372–389.
- Биљана Савић, Дијана Савић, Из лексике Великог Блашка (код Бањалуке), ППЈ, бр. 28/29, **1997/1998**, 236–245.
- Радосав Ј. Ђуровић, Микротопонија Бијелог Брда и Трнаваца у Вишеградском Старом Влаху, СЈ, бр. IV/1–2, **1999**, 321–325.

- Слободан Реметић, О гласовним особинама говора Жельове (код Бановића), ЗбФЛ, бр. XLII – Посвећено сећању на академика Павла Ивића, **1999**, 424–431.
- Веселин Петровић, Из акценатске проблематике говора села Бјелојевићи (код Мојковца), СЈ, бр. V/1–2, **2000**, 841–847.
- Видан Николић, *Моравички и горњосјуденички говори*, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, **2001**, 293–306.
- Милан Ајџановић, Особеност говора и дијалекатски текстови из северозападне Лике, ППЈ, бр. 37, **2006**, 205–218.
- Ненад Вујадиновић, *Говор Каменара*, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, **2007**, 107–116.
- Милан Драгичевић, *О говору Срба Бање Врућице крај Теслића I (фонетске и морфолошке особине)*, СДЗб, књ. LIV, **2007**, 385–394.
- Милан Драгичевић, *Акценти ријечи у говору Срба Лайачког Поља*, СДЗб, књ. LVI, **2009**, 355–366.
- Милан Драгичевић, Прилози грађи за проучавање српских говора из челиначког краја у Западној Босни, СЈ, бр. XIV/1–2, **2009**, 421–430.
- Веселин Петровић, Из говора села Дивци у пријепољском крају (лингвогеографска скица, фонетске особине и дијалекатска грађа), ЗбФФКМ, **2010**, 390–394.
- Милан Драгичевић, Прилози грађи за проучавање српских говора из околине Дервенте у сјеверној Босни, СЈ, бр. XVI, **2011**, 581–588.
- Славољуб З. Марковић, *Говор Ужичке Црне горе*, СДЗб, књ. LVIII, **2011**, 616–663.
- Биљана Савић, Из ткачке терминологије Великог Блашка код Бањалуке, ГСЈКњ, год. XXIV, бр. 11, **2011**, 156–157.
- Милан Драгичевић, О говору Срба села Мујџићи из западне Босне, СЈ, бр. XVII, **2012**, 180–187.
- Славољуб З. Марковић, *Границе ијекавских говора у зајадној Србији*, СДЗб, књ. LIX, **2012**, 464–471; 472–474.
- Слободан Реметић, *Текстови из говора источнобосанских Ера*, СДЗб, књ. LIX, **2012**, 485–637.
- Саво Пујић, *Херцеговачка њчеларска лексика (на оишћесловенској основи)*, СДЗб, књ. LX, **2013**, 780–784.
- Веселин Петровић, Из говора села Карошевина код Пријепоља (лингвистичка скица, фонетске и акценатске особине говора и дијалекатска грађа), СЈ, бр. XX, **2015**, 502–504.
- Дијана Црњак, Драгомир Козомара, О вокализму говора Јаворана, СЈ, бр. XX, **2015**, стр. 707.

- Сања Зобеница, *Из лексике источне Лике (Доњи Лапац и Јошан)*, СДЗб, књ. LXIII, **2016**, 829–837.
- Драгомир Козомара, *Фонетске и морфолошке особине српских јосавских говора између Врбаса и Укрине*, СДЗб, књ. LXIII, **2016**, 708–731.
- Веселин Петровић, Фонетске варијације у говору млађе и средње генерације села Карошевина (код Пријепоља), СЈ, бр. XXI, **2016**, 388–391.
- Веселин Петровић, Из говора села Аљиновићи у пријепољском крају (Лингвогеографска скица, фонетске особине и дијалекатска грађа), ГСЈ, год. XXVII, бр. 14, **2016**, 211–215.
- Биљана Савић, *Народна медицинска лексика Великог Блашка (код Бањалуке)*, СДЗб, књ. LXIV, **2017**, 1059–1064.

**ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА
КОСОВСКО-РЕСАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА**

- Глигорије Глиша Елезовић, *Речник косовско-мејхохиског дијалекта*, св. II, СДЗб, књ. VI, **1935**, 548–587.
- Павле Ивић, Александар Младеновић, Дијалекатски текстови из Србије, ЗбФЛ, бр. VII, **1964**, 162–163.
- Радомир Алексић, Славко Вукомановић, Основне особине александровачког и брусског говора, *Анали Филозофског факултета*, књ. 6, Београд, **1966**, 316–319.
- Душан Јовић, *Трсињенички говор*, СДЗб, књ. XVII, **1968**, 225–233.
- Асим Пецо, Бранислав Милановић, *Ресавски говор*, СДЗб, књ. XVII, **1968**, 361–366.
- Милица Грковић, Дијалекатски текстови са Копаоника, ППЈ, бр. 7, **1971**, 157–166.
- Радоје Симић, *Левачки говор*, СДЗб, књ. XIX, **1972**, 549–586.
- Југослава Арсовић, Главне фонетске особине говора Блаца и околине, ППЈ, бр. 9, **1973**, 76–77.
- Југослава Арсовић, Акцент именица мушког рода у говору Блаца и околине, ГФФНС, књ. 17/1, **1974**, стр. 206.
- Југослава Арсовић, Акцент именица женског рода у говору Блаца и околине, ППЈ, бр. 13–14, **1977–1978**, стр. 79.
- Данило Барјактаревић, *Говор Срба у Мејхохији*, Приштина: Јединство, **1979**, 318–327.
- Александар Савићевић, *Говор Доње Беле Реке*, Развитак, бр. 1, **1981**, 86–87.
- Софија Ракић-Милојковић, Дијалекатски текстови из околине Параћина, ППЈ, бр. 21, **1985**, 165–170.

- Миодраг Марковић, *Речник народног говора у Црној Реци*, СДЗб, књ. XXXII, **1986**, 495–500.
- Софија Ракић-Милојковић, Основне фонетске особине говора Доње Мутнице (код Параћина), ППЈ, бр. 23, **1987**, 52–61.
- Миле Томић, *Говор Радимаца*, СДЗб, књ. XXXIII, **1987**, 442–471.
- Првослав Радић, *Црпци о говору села Мрче у куришумлијском крају*, СДЗб, књ. XXXVI, **1990**, 64–71.
- Милосав Вукићевић, *Огледи из дијалектолошких истраживања*, Приштина: Филолошки факултет, **1993**, 37–38; 73–76; 95–96.
- Миодраг Марковић, *Речник народног говора у Црној Реци*, књ. II, СДЗб, књ. XXXIX, **1993**, 395–398.
- Софија Ракић-Милојковић, *Пасићирска терминологија Кривовирског Тимока*, СДЗб, књ. XXXIX, **1993**, 85–99.
- Милосав Вукићевић, *Говори Крагујевачке Лепенице*, Приштина: Универзитет у Приштини, **1995**, 221–230.
- Голуб Јашовић, Прилог проучавању говора Срба из западног дела Пећког Подгора, Зборник Филолошког факултета Универзитета у Приштини, књ. 5–6, Приштина, **1995/ 1996**, 279–300.
- Svetlana Malin-Đuragić, Fonološki opis govora Vidrovca, ППЈ, бр. 27, **1996**, 62–78.
- Радосав Ј. Ђуровић, О акценту села Дренче (код Александровца жупског), Зборник Филозофског факултета у Нишу, св. 4–5, Ниш, **1996**, 226–231.
- Голуб Јашовић, *Пасићирска терминологија Пећког Подгора*, Исток: Дом културе Свети Сава – Зубин Поток: ЈП Стари Колашин – Приштина: Народна и универзитетска библиотека, **1997**, 113–128.
- Вања Станишић, Неколико дијалекатских текстова из Крагујевачке Лепенице, СЈ, бр. III/1–2, **1998**, 546–548.
- Биљана Сикимић, Магија мешења хлеба, СЈ, бр. V/1–2, **2000**, стр. 332.
- Ненад Радосављевић, Поглед на северозападну границу призренско-тимочког дијалекта, СЈ, бр. VII/1–2, **2002**, 512–513.
- Милета Букумирић, *Говори северне Метохије*, СДЗб, књ. L, **2003**, 316–349.
- Софија Милорадовић, *Употреба јадежних облика у говору Параћинског Поморавља: балканистички и етномиграциони аспекти*, Београд: Етнографски институт САНУ, **2003**, 317–349.
- Жарко Бошњковић, Дијалекатски текстови из Батовца (код Пожаревца), ППЈ, бр. 36, **2005**, 236–268.
- Маринко Божовић, *Говори Средњега Ибра*, 2. проширено изд., Приштина–Лепосавић: Институт за проучавање културе Срба на Косову и Метохији, **2008**, 361–364; 365–369.

- Првослав Радић, *Койаонички говор: етногеографски и културолошки при-
стији*, Београд: САНУ, Етнографски институт, **2010**, 287–327.
- Сања Радић, Основне особине говора села Рибаре код Јагодине, СЈ, бр. XVI,
2011, 744–750.
- Владимир Вукомановић, Фонетски и фонолошки систем говора села Отрока,
СЈ, бр. XVII, **2012**, 625–626.
- Голуб Јашовић, *Тамнич на Тимоку: лексика и ономастичка*, Косовска Ми-
тровица: Филозофски факултет – Београд: Свет књиге – Крагујевац:
Српско биолошко друштво „Стеван Јаковљевић“, **2012**, 145–180.
- Голуб Јашовић, Прилог проучавању говора села Тамнича код Неготина,
ЗбФФП, бр. XLII/2, **2012**, 76–78.
- Славољуб З. Марковић, *Границе ијекавских говора у западној Србији*, СДЗб,
књ. LIX, **2012**, 475–476.
- Милош Марковић, *Говор Жује александровачке*, Београд: Друштво за српски
језик, **2014**, 475–485.
- Драгана Радовановић, Оглед из теренске бележнице ресавског краја (комен-
тар уз транскрипт), Средњи век у српској науци, историји, књижевности
и уметности V/ уредник Гордана Јовановић, Дани српскога духовног
преображења XXI, Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска шко-
ла“, **2014**, 237–244.
- Гордана Драгин, *Говори у сливу Ситуденице: увод, фонетика, шектјеви*,
Нови Сад: Тиски цвет, **2015**, 213–222; 225–226; 234; 239–253; 255–257.
- Жарко Бошњаковић, Прилог српској урбаној дијалектологији (језичке напо-
мене уз један дорђолски идиолект), ЈФ, бр. LXXII, св. 3–4, **2016**, 128–
133.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА СМЕДЕРЕВСКО-ВРШАЧКОГ ДИЈАЛЕКТА

- Павле Ивић, *О говору Галишњих Срба*, СДЗб, књ. XII, **1957**, 439–465.
- Павле Ивић, Александар Младеновић, Дијалекатски текстови из Србије,
ЗбФЛ, бр. VII, **1964**, 164–166.
- Павле Ивић, Белешке о биограчићком говору, СДЗб, књ. XXIV, **1978**, 170–
171.
- Невенка Секулић, Збирка дијалекатских текстова из Војводине, СДЗб, књ.
XXVII, **1981**, 178–188.
- Слободан Реметић, *Говори централне Шумадије*, СДЗб, књ. XXXI, **1985**,
435–440; 446–468.

- Слободан Реметић, *Дијалекатски текстови из Жабара код Тојоле*, СДЗб, књ. XXXVII, **1986**, 501–549.
- Вања Станишић, Неколико дијалекатских текстова из Крагујевачке Лепенице, СЈ, бр. III/1–2, **1998**, 541–543; 543–546.
- Биљана Сикимић, Магија мешења хлеба, СЈ, бр. V/1–2, **2000**, 329–330.
- Жарко Бошњаковић, *Фонетске особине говора источне Шумадије*, СДЗб, књ. LV, **2008**, 263–296.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА ЗЕТСКО-СЈЕНИЧКОГ ДИЈАЛЕКТА

- Радомир Алексић, Извештај г. Рад. Алексића, ГЗСВС, св. 2, **1935**, 23–25.
- Бранко Милетић, Извештај г. Бранка Милетића, ГЗСВС, св. 2, **1935**, 15–16.
- Бранко Милетић, Извештај г. Бранка Милетића, ГЗСВС, св. 5, **1938**, 30–32.
- Бранко Милетић, *Црмнички говор*, СДЗб, књ. IX, **1940**, 602–620.
- Михаило С. Стевановић, *Систем акцентуације у њијерском говору*, СДЗб, књ. X, **1940**, 67–184.
- Данило Барјактаревић, *Акцентнај новозазарско-сјеничких говора*, ЗбФФП, књ. I, **1963**, 136–138.
- Митар Б. Пешикан, *Сјароцрногорски, средњокајунски и љешански говори*, СДЗб, књ. XV, **1965**, 213–216.
- Данило Барјактаревић, *Новозазарско-сјенички говори*, СДЗб, књ. XVI, **1966**, 161–166.
- Драгољуб Петровић, Прилог познавању акценатског система у пјешивачком говору, ЗбФЛ, бр. IX, **1966**, стр. 134.
- Драгољуб Петровић, Неке вокалске и консонантске карактеристике пјешивачког говора, ЗбФЛ, бр. X, **1967**, 161–169.
- Лука Вујовић, *Мрковићки дијалекат*, СДЗб, књ. XVIII, **1969**, 364–377.
- Драго Ђупић, Акцент именица у бјелопавлићком говору, ППЈ, бр. 6, **1970**, 151–152.
- Драгољуб Петровић, Гласовне особине говора Врачана у Зети, ГФФНС, књ. 15/1, **1972**, 200–209.
- Драгољуб Петровић, Главније особине акценатског система у говору Врачана, ЗбФЛ, бр. XVI/2, **1973**, 191–195.
- Драгољуб Петровић, Морфолошке особине у говору Врачана, ГФФНС, књ. 16/1, **1973**, 227–233.
- Драгољуб Петровић, Из синтаксичке проблематике говора Врачана, ГФФНС, књ. 17/1, **1974**, 177–182.
- Драго Ђупић, *Говор Бјелопавлића*, СДЗб, књ. XXIII, **1977**, 201–211.

- Благоје В. Марковић, Фолклористички записи из Враке, ППЈ, бр. 17, **1981**, 207–209.
- Милосав Вукићевић, *Огледи из дијалектолошких истраживања*, Приштина: Филолошки факултет, **1993**, 38–39.
- Жељко Ћупић, Драган Микетић, Из лексике Ибарског Колашина, Баштина, св. 7, **1996**, 34–42.
- Маринко Божовић, *Говор Ибарског Колашина*, Приштина: НИП „Нови свет“, Институт за српску културу – Косовска Митровица: Филозофски факултет, **1998**, 194–197.
- Видан Николић, *Моравички и горњостуденички говори*, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, **2001**, 307–312.
- Јордана Марковић, *Говор Пејировог Села (код Кладова)*, Ниш: Филозофски факултет, **2004**, 157–160.
- Рада Стијовић, *Говор Горњих Васојевића*, СДЗб, књ. LIV, **2007**, 259–294.
- Маринко Божовић, *Говори Средњега Ибра*, 2. проширено изд., Приштина–Лепосавић: Институт за проучавање културе Срба на Косову и Метохији, **2008**, 369–380.
- Славољуб З. Марковић, *Границе ијекавских говора у западној Србији*, СДЗб, књ. LIX, **2012**, 474–475.
- Гордана Драгин, *Говори у сливу Студенице: увод, фонетика, лексикони*, Нови Сад: Тиски цвет, **2015**, 223–225; 226–233; 235–238; 253–255; 257–259.

**ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ОБЛАСТИ**

- Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*, СДЗб, књ. I, **1905**, 658–674.
- Маринко Станојевић, *Северно-тимочки дијалекти*, СДЗб, књ. II, **1911**, 431–457; 457–463.
- Миливој Павловић, *Говор Срепачке жује*, СДЗб, књ. VIII, **1939**, 247–294.
- Глигорије Глиша Елезовић, Један оглед нашега говора из Ораховца у Подрици код Призрена, ЈФ, бр. XVIII, св. 1–4, **1949–1950**, 139–140.
- Павле Ивић, Александар Младеновић, Крашовански текстови, ЗбФЛ, бр. III, **1960**, 191–196.
- Миливој Павловић, *Говор Јањева: међудијалектски и миксоглотски процеси*, Нови Сад: Матица српска, **1970**, 169–177.
- Светислав Првановић, *Тимочке стварине и језик*, Зајечар: Новинска установа „Тимок“, **1973**, 133–138.

- Јован С. Михајловић, *Лесковачки говор*, Лесковац; Библиотека Народног музеја у Лесковцу (књ. 24), **1977**, 73–77.
- Недељко Богдановић, *Говори Бучума и Белог Појока*, СДЗБ, књ. XXV, **1979**, 169–173.
- Љубисав Тирић, *Говор Лужнице*, СДЗБ, књ. XXIX, **1983**, 170–178.
- Миле Томић, *Говор Свиничана*, СДЗБ, књ. XXX, **1984**, 244–261.
- Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, СДЗБ, књ. XXXIII, **1987**, 273–290.
- Драгољуб Златковић, О клетвама у пиротском говору, ПЗБ, бр. 15, **1987**, 99–117.
- Јакша Динић, *Речник њимочког говора*, СДЗБ, књ. XXXIV, **1988**, 317–335.
- Драгољуб Златковић, *Фразеологија стјраха и наде у њиројском говору*, СДЗБ, књ. XXXV, **1989**, 179–457.
- Драгољуб Златковић, *Говорне игре из пиротског краја*, ПЗБ, бр. 16, **1989**, 89–111.
- Јакша Динић, *Додајџак речнику њимочког говора*, СДЗБ, књ. XXXVI, **1990**, стр. 422.
- Драгољуб Златковић, *Фразеологија омаловажавања у њиројском говору*, СДЗБ, књ. XXXVI, **1990**, 423–740.
- Недељко Богдановић, Вилотије Вукадиновић, *Једна језичка паралела*, Баштина, св. 1, **1991**, 110–111.
- Драгољуб Златковић, *Пословице у пиротском говору – Трећа колекција*, ПЗБ, бр. 17–18, **1992**, 51–71.
- Андреј Собољев, *Дијалекатски текстови из села Вратарница*, ЗбФЛ, бр. XXV/1, **1992**, 237–251.
- Јаворка Маринковић, *Генерациска диференцијација као основ дијалекатских разлика у говорима Врањског Поморавља*, *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: зборник радова са научног скупа* (Нишка Бања, јуна 1992), Ниш: Филозофски факултет, Центар за научна истраживања САНУ – Београд: Институт за српски језик САНУ, **1994**, 229–230.
- Вилотије Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*, СДЗБ, књ. XLII, **1996**, 273–315.
- Драгољуб Златковић, *Заштита од града у пиротском крају (Обичаји)*, ПЗБ, бр. 22, **1996**, 287–297.
- Драгољуб Златковић (прир.), *Народне приповетке из рукописних збирки*, ПЗБ, бр. 22, **1996**, 315–331.
- Слободан Реметић, *Српски њирзренски говор I (гласови и облици)*, СДЗБ, књ. XLII, **1996**, 539–550.

- Пол-Луј Тома, *Говори Ниша и околних села*, СДЗб, књ. XLV, **1998**, 455–468.
- Љубисав Ђирић, *Говори Понишавља*, СДЗб, књ. XLVI, **1999**, 229–245.
- Радосав Ђуровић, *Лейнички говорни ший*, Врање: Филолошки факултет у Приштини, **2000**, 161–174.
- Ивко Јовановић, Митолошка казивања, ПЗб, бр. 25–26, **2000**, 93–97.
- Јордана Марковић, *Говор Зайлања*, СДЗб, књ. XLVII, **2000**, 247–259; 260–264.
- Биљана Сикимић, Магија мешења хлеба, СЈ, бр. V/1–2, **2000**, стр. 332.
- Ненад Радосављевић, Поглед на северозападну границу призренско-тимочког дијалекта, СЈ, бр. VII/1–2, **2002**, 510–512.
- Драгољуб Златковић, Метак за чин не пита, ПЗб, бр. 27–28, **2003**, 101–109.
- Надежда Јовић, Црепуљарска лексика, ДИ1, **2004**, 76–89.
- Слађана Степановић-Николић, Лексика обраде вуне у сврљишком крају, Бдење, год. III, бр. 5/6, јун, **2004**, 185–186.
- Драгољуб Златковић, Клетве и заклетве из пиротског краја – Друга колекција, ПЗб, бр. 29–30, **2004/ 2005**, 173–196.
- Божидар Стефановић, Булумач (Прича мог оца Новице Стефановића (1902–1978) из Бериловца), ПЗб, бр. 29–30, **2004/ 2005**, 197–200.
- Радмила Жугић, *Речник говора Јабланичког краја*, СДЗб, књ. LI, **2005**, 462–470.
- Драгољуб Златковић, Душа и влас се лько не испуштају, БПЗб, бр. 1, **2005**, 201–213.
- Радивоје Младеновић, Дијалектолошка истраживања Сиринића, Живот у енклави/ [Биљана Сикимић... и др.]; одговорни уредник Никола Тасић; уредник Биљана Сикимић, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, Крагујевац, **2005**, 186–189.
- Драгољуб Златковић, Шале из пиротског краја (прва колекција), ПЗб, бр. 31, **2006**, 99–114.
- Драгољуб Златковић, Анегдотска и њима сродна казивања из пиротског краја, Градина, бр. 17, **2007**, 60–72.
- Властимир Јовановић, Социјално-психолошке основе односа човека и животиње, ДИ2, **2007**, 12–14; 15–16.
- Ана Савић-Грујић, *Фонолошки опис говора села Гулијана*, Културна историја Сврљига, св. 6, Сврљиг: Етно-културолошка радионица, **2007**, 55–77.
- Жарко Бошњаковић, Станислав Станковић, Из говора Скопске Црне горе, ППЈ, бр. 39, **2008**, 329–339.
- Јасмина Гмитровић, *Говор села Милушница (у Сокобањској коџлини)*, СДЗб, књ. LV, **2008**, 412–417.

- Станислав Станковић, *Границе њризренско-тїмочких говора у власотїначкоме крају*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 5), **2008**, 119–161.
- Драгољуб Златковић, Приповетке и предања из белопаланачког краја, БПЗб, бр. 5, **2009**, 165–178.
- Марина Јуришић, *Говор Горње Пчиње: гласови и облици*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 6), **2009**, 295–311.
- Стојан Коцић, Говори југоисточних Србијанаца, ВЛЗб, бр. 3, **2009**, 424–426.
- Тања Милосављевић, *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, СДЗб, књ. LVI, **2009**, 536–551.
- Јелена Милошевић-Петровић, *Раїтарска и њоврїтарска лексика села Дебелице*, Ниш: СВЕН, **2009**, 95–96.
- Ирена Петровић, Глаголски систем Власотинца, ВЛЗб, бр. 3, **2009**, 455–457.
- Радмила Жугић, *Исказивање гениївних значења у говору Јабланичког краја (у свейлу њризренско-тїмочких говора као целине)*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 13), **2010**, 185–207.
- Голуб Јашовић, Неке особине говора Угљара код Косова Поља, ЗБРИСЈКМ, књ. 1, **2010**, 102–134.
- Радивоје Младеновић, *Заменице у говорима југозаїдног дела Косова и Мейохије*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 12), **2010**, 352–418.
- Наташа Мркшић, На Борковом трагу (Медицинска народна знања), Бдење, год. VIII, бр. 25, јул, **2010**, 57–61.
- Станислав Станковић, О дијалектолошкој екскурзији у витинскоме крају у Горњој Морави (извештај, напомене о говору, дијалекатски текстови), ЗБФФКМ, **2010**, 525–539.
- Станислав Станковић, Из говора села Бинач у Горњој Морави (Лингвогеографска скица и дијалекатска грађа), ЗБРИСЈКМ, књ. 1, **2010**, 142–154.
- Станислав Станковић, Из говора села Клокот у Горњој Морави (Лингвогеографска скица и дијалекатска грађа), ЗБРИСЈКМ, књ. 2, **2010**, 164–168.
- Станислав Станковић, О аутохтоним српским народним говорима на тлу Републике Македоније: истраживање, стање, перспектива, у: *Теренска истраживања – њоеїика сусреїа*, Зборник радова Етнографског института САНУ 27/ главни и одговорни уредник: Драгана Радојичић, уредник: Милина Ивановић-Баришић, Београд, **2012**, 162–165.
- Радивоје Младеновић, *Говор јужнокосовског села Гаїње*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 18), **2013**, 415–440.
- Татјана Трајковић, Ситуациона употреба стандарда код носилаца дијалекта, ГСЈ, год. XXVI, бр. 13, **2013**, 559–560.

- Новица Живковић, *Говор Пирота*, ПЗб, бр. 39, **2014**, 109–112.
- Голуб Јашовић, *О говору и именима Угљара код Пришћине*, Косовска Ми-
тровица: Филозофски факултет, **2014**, 96–136.
- Марина Јуришић, *Синџака њадежа Горње Пчиње (Одредбене функције)*,
СДЗб, књ. LXI, **2014**, 513–522.
- Драгољуб Златковић, *Традиционалне дечје игре пиротског краја и суседних
области*, ПЗб, бр. 40, **2015**, 81–120.
- Михај Н. Радан, *Фонетика и фонологија карашевских говора данас: њрилог
њроучавању српских говора у Румунији*, Нови Сад: Филозофски факул-
тет; Матица српска – Београд: Институт за српски језик САНУ, **2015**,
271–282.
- Станислав Станковић, Жарко Бошњаковић, *Анализа дијалекатскога текста
(на примеру говора Скопске Црне горе)*, *Philologia Mediana* 7, Ниш,
2015, 424–430.
- Мирјана Илић, *Гле и њело у свејлу искуствa с бојама у говору сџаројланин-
ског краја*, СДЗб, књ. LXIII, **2016**, стр. 854.
- Јаворка Маринковић, *Врањски акценат на ономастичком материјалу од
Белића до данас*, Александар Белић – 110 година од појаве Српског
дијалектолошког зборника, *Зборник радова са истоименог научног
скупа/ приредила Јордана Марковић*, Ниш: Филозофски факултет Уни-
верзитета у Нишу, **2016**, 65–67.
- Татјана Трајковић, *Говор Прешева*, СДЗб, књ. LXIII, **2016**, 553–569.
- Јелена Глишић, *Лексика народне медицине у њимочко-лужничким говорима*,
СДЗб, књ. LXIV/2, **2017**, 366–369.
- Драгана Радовановић, Милица Дејановић, *Теренски записи из села Јажинца
у Сиринићкој жупи*, ГСЈ, год. XXVIII, бр. 15, **2017**, 219–226.
- Оливера Тотошковић, *Из говора места Власотинце (Етноисторијске особе-
ности, фонолошке особености говора и дијалекатска грађа)*, СЈ, бр.
XXII, **2017**, 665–666.

**ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА
МЛАЂЕГ ИКАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА**

- Гојко Ружичић, *Главније особине неких икавских говора Западне Босне*,
ГЗСВС, св. 1, **1934**, 44–45.
- Павле Ивић, Александар Младеновић, *Буњевачки говор у Суботици*, ЗбФЛ,
бр. III, **1960**, стр. 190.
- Иван Јурчевић, *Прилог познавању говора села Ковача код Дувна*, ППЈ, бр.
15, **1979**, 118–119.

- Невенка Секулић, Збирка дијалекатских текстова из Војводине, СДЗб, књ. XXVII, **1981**, 230–241.
- Емина Томић, Особине гласовног система дрежничких колониста у Бајмоку, ППЈ, бр. 21, **1985**, 42–58.
- Ђенана Пековић, Фонолошки систем говора муслимана у Босанској Дубици, ППЈ, бр. 24–26, **1988–1990**, 133–143.
- Milan Dragičević, Prilozi građi za proučavanje štokavskih ikavskih govora senjske okoline, ЗбФЛ, бр. XXIII – Посвећено професору др Александру Младеновићу поводом 60-годишњице живота, **1990**, 119–124.
- Никола Рамић, *Ливањско-дувањски говорни њиш*, СДЗб, књ. XLVI, **1999**, 419–425.
- Џарко Бошњакović, Biljana Sikimić, *Bunjevci: etnodijalektološka istraživanja 2009*, Subotica: Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine, Novi Sad, **2013**, 231–251; 253–290.

**ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА
ИСТОЧНОБОСАНСКОГ ДИЈАЛЕКТА**

- Гојко Ружичић, Један незапажен босански говор, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књ. 16, св. 2, Београд, **1936**, 250–251.

**ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА
СЛАВОНСКОГ ДИЈАЛЕКТА**

- Stjepan Sekereš, Govor Antina i Tordinaca, ЗбФЛ, бр. XII, **1969**, 219–220.
- Стјепан Секереш, Говор Нове Градишке и околине, ЗбФЛ, бр. XVI/1, **1973**, 232–233.
- Stjepan Sekereš, Govor Slavonske Podravine (II), ЗбФЛ, бр. XVIII/1, **1975**, 209–220.
- Stjepan Sekereš, Govor Virovitice i okolice (II), ЗбФЛ, бр. XIX/1, **1976**, 106–109; 109–110; 112–113.
- Stjepan Sekereš, Govor Požeške kotline, ЗбФЛ, бр. XIX/1, **1976**, 237–243
- Stjepan Sekereš, Tekstovi iz govora Slavonske Podravine, ЗбФЛ, бр. XX/1, **1977**, 237–239.
- Stjepan Sekereš, Govor Hrvata u zapadnoj Vačkoj, ЗбФЛ, бр. XXIII/1, **1980**, 197–200.
- Невенка Секулић, Збирка дијалекатских текстова из Војводине, СДЗб, књ. XXVII, **1981**, 242–249.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ ПРЕЛАЗНИХ ГОВОРА**К-Р²² : З-С²³**

Ivana Radoičić, *Fonološki opis govora Leposavićke okoline*, ППЈ, бр. 27, 1996, 43–51.

Владан Јовановић, Ауθενитичност дијалекатских исказа информатора из северног Косова, *Избегличко Косово/ [Биљана Сикимић... и др.]*; одговорни уредник Никола Тасић; уредник Биљана Сикимић, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, Крагујевац, 2005, стр. 132.

Х-К²⁴ : З-С

Веселин Петровић, Из акценатске проблематике говора села Бјелојевићи (код Мојковца), СЈ, бр. V/1–2, 2000, 841–847.

Х-К : ИБ²⁵

Радосав Ј. Ђуровић, *Прелазни говори јужне Босне и високе Херцеговине*, СДЗб, књ. XXXVIII, 1992, 343–344; 347–348; 353, 354–355; 356–358; 360–365.

Х-К : МИ²⁶

Драгољуб Петровић, Прилог познавању муслиманских говора западне Босне, ГФФНС, књ. XIII/1, 1970, 350–352.

З-С : Х-К

Мирослав Николић, *Говори србијанског Полимља*, СДЗб, књ. XXXVII, 1991, 536–538.

С-В²⁷ : Ш-В²⁸

Биљана Сикимић, Магија мешења хлеба, СЈ, бр. V/1–2, 2000, стр. 330.

²² Скраћеница за косовско-ресавски дијалекат.

²³ Скраћеница за зетско-сјенички дијалекат.

²⁴ Скраћеница за херцеговачко-крајишки дијалекат.

²⁵ Скраћеница за источнобосански дијалекат.

²⁶ Скраћеница за млађи икавски дијалекат.

²⁷ Скраћеница за смедеревско-вршачки дијалекат.

²⁸ Скраћеница за шумадијско-војвођански дијалекат.

Жарко Бошњаковић, Драгана Радовановић, Теренски записи из Малог Гаја (Румунија), ППЈ, бр. 40, 2009, 163–177.

*П-Т*²⁹ : *ЗМ*³⁰

Радивоје Младеновић, *Заменице у говорима југозападног дела Косова и Меџохије*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 12), 2010, 419–431.

ЧАКАВСКО НАРЕЧЈЕ

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА ЈУГОЗАПАДНОГ ИСТАРСКОГ ДИЈАЛЕКТА

Josip Ribarić, *Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri*, СДЗб, књ. IX, 1940, 125–127.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА СЕВЕРНОЧАКАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА

Josip Ribarić, *Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri*, СДЗб, књ. IX, 1940, стр. 127.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА СРЕЊОЧАКАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА

Pavle Ivić, *O govoru ličkih čakavaca (okolina Otočca)*, ЗбФЛ, бр. VII, 1964, 132–138.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА ЈУЖНОЧАКАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА

Mate Hraste, *Crtice o bruškom dijalektu*, ЈФ, бр. VI, 1926–1927, 209–210.

Mate Hraste, *Čakavski dijalekat ostrva Hvara*, ЈФ, бр. XIV, 1935, 49–52.

Mate Hraste, *Osobine govora ostrva Visa*, Зборник лингвистичких и филолошких расправа – А. Белићу о четрдесетогодишњици његова научног рада посвећују његови пријатељи и ученици, Београд, Издање „Млада Србија“, 1937, 153–154.

²⁹ Скраћеница за призренско-тимочку дијалекатску област.

³⁰ Скраћеница за западномакедонски дијалекат.

Mate Hraste, *Šakavski dijalekat ostrva Brača*, СДЗб, књ. X, Београд, 1940, стр. 63.

Милош Московљевић, *Говор осирва Корчуле*, СДЗб, књ. XI, Београд, 1950, 206–221.

КАЈКАВСКО НАРЕЧЈЕ

Stjepan Sekereš, *Govor Virovitice i okolice (II)*, ЗбФЛ, бр. XIX/1, 1976, 110–112.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ СА ПРОСТОРА ГОРАНСКОГ ДИЈАЛЕКТА

Josip Lisac, *Iz goranskog vokalizma*, ЗбФЛ, бр. XXXI/2, 1988, 169–171.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ ГОВОРА КАЈКАВАЦА У БАНАТУ³¹

Биљана Сикимић, *Магија мешења хлеба*, СЈ, бр. V/1–2, 2000, 330–331.

ЗАПАДНОМАКЕДОНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Александар Белић, *Галички дијалекат*, СДЗб, књ. VII, 1935, 228–275.

Радивоје Младеновић, *Говор шарџланинске жује Гора*, СДЗб, књ. XLVIII, 2001, 543–597.

Радивоје Младеновић, *Заменице у говорима југозајадног дела Косова и Мейохије*, Београд: Институт за српски језик САНУ (Монографије; 12), 2010, 431–434.

Прегледани извори³²

Баштина Баштина, Приштина: Институт за српску културу, св. 1 (1991), св. 2 (1991), св. 3 (1992), св. 4 (1993), св. 5 (1994), св. 6 (1995), св. 7 (1996), св. 8 (1997), св. 9–10 (1998–1999), св. 11 (2000), св. 12 (2001), св. 13 (2002), св. 14 (2002), св. 15 (2003), св. 19 (2005), св. 20 (2006), св. 20/2 (2006), св. 21 (2006), св. 22 (2007), св. 23 (2007), св. 24 (2008), св. 25 (2008), св. 26 (2009), св. 27 (2009), св.

³¹ Ради се о досељеницима из Туропоља, из околине Сиска.

³² Рад на оваквим библиографијама веома је обиман, захтеван и практично никад до краја завршен. Немогуће је све прегледати, пре свега из практичних разлога (није нам све физички доступно, а оно што није виђено, не може се ни уврстити), а 2020. године због новонастале ситуације изазване епидемијом корона вируса, знатно је била смањена доступност одређених публикација, тако да је један део извора остао непрегледан и остаће да чека нека боља времена, када би се истраживања ове врсте могла наставити и допунити.

- 28 (2010), св. 29 (2010), св. 30 (2011), св. 31 (2011), св. 32 (2012), св. 33 (2012), св. 34 (2013), св. 35 (2013), св. 36 (2014), св. 37 (2014), св. 38 (2015), св. 39 (2015), св. 40 (2016), св. 41 (2016), св. 42 (2017), св. 43 (2017).
- Бдење** Бдење: часопис за књижевност, уметност и културну баштину, Сврљиг: Културни центар Сврљиг, год. II, бр. 3/4, децембар (2003), год. III, бр. 5/6, јун (2004), год. V, бр. 11/12, мај (2006), год. VIII, бр. 18/19, фебруар–април (2009), год. IX, бр. 23–24, април (2010), год. VIII, бр. 25, јул (2010), год. XII, бр. 39, јануар–март (2014), год. XII, бр. 40, април–јун (2014), год. XII, бр. 41, јул–децембар (2014).
- БПЗБ** Белопаланачки зборник, Бела Паланка: Народна библиотека „Вук Караџић“, бр. 1 (2005), бр. 5 (2009).
Бранково коло, Карловци: бр. IX (1903), бр. X (1904).
- ВЛЗБ** Власотиначки зборник, Власотинце: Културни центар, Информативни лист Власина/ Народна библиотека „Десанка Максимовић“, бр. 1 (2003), бр. 2 (2006), бр. 3 (2009). Врањски гласник, Врање: Народни музеј у Врању, књ. I (1965), књ. II (1966), књ. III (1967), књ. IV (1968), књ. V (1969), књ. VI (1970), књ. VII (1971), књ. VIII (1972), књ. IX (1973), књ. XI (1975), књ. XII–XIII (1979), књ. XIV–XV (1982), књ. XVI (1983), књ. XVII (1984), књ. XVIII (1985), књ. XIX (1986), књ. XX (1987), књ. XXI (1988), књ. XXII (1989), књ. XXIII (1990), књ. XXIV–XXV (1992), књ. XXVI–XXVII (1993/ 1994), књ. XXVIII (1995), књ. XXIX–XXX (1996/ 1997), књ. XXXI–XXXII (1998/ 1999), књ. XXXIII (2005), књ. XXXIV (2010). Гласник Етнографског института, Београд: САНУ, бр. XLIX (2000), LXII/1 (2014).
Гласник Етнографског музеја, књ. 74, св. 2, Београд, 2010.
- ГЗСВС** Годишњак Задужбине Саре и Васе Стојановића, Београд: св. 1 (1934), св. 2 (1935), св. 3 (1936), св. 5 (1938), св. 6 (1939).
- ГСЈКњ** Годишњак за српски језик и књижевност, Ниш: Филозофски факултет: год. XXII, бр. 9 (2009), год. XXIII, бр. 10 (2010), год. XXIV, бр. 11 (2011).
- ГСЈ** Годишњак за српски језик, Ниш, Филозофски факултет: год. XXVI, бр. 13 (2013), год. XXVII, бр. 14 (2016), бр. 15 (2017).
- ГФФНС** Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад: књ. 1 (1956), књ. 2 (1957), књ. 3 (1958), књ. 4 (1959), књ. 5 (1960), књ. 6 (1961), књ. 7 (1962–1963), књ. 8 (1964–1965), књ. 9 (1966), књ. 10 (1967), књ. 11/1 (1968), књ. 11/2 (1968), књ. 12/1 (1969),

књ. 12/2 (1969), књ. 13/1 (1970), књ. 13/2 (1970), књ. 14/1 (1971), књ. 14/2 (1971), књ. 15/1 (1972), књ. 15/2 (1972), књ. 16/1 (1973), књ. 16/2 (1973), књ. 17/1 (1974), књ. 17/2 (1974), књ. 18/1 (1975), књ. 18/2 (1975), књ. 19 (1990), књ. 20 (1994), књ. 21–22 (1992–1993), књ. 23 (1995), књ. 24 (1996), књ. 25 (1997), књ. 26 (1998), књ. 27 (1999), књ. 28 (2000), књ. 29 (2001), књ. 30 (2002), књ. 31 (2006), књ. 32 (2007), књ. 33/1 (2008), књ. 33/2 (2008), књ. 34/1 (2009), књ. 34/2 (2009), књ. 35/1 (2010), књ. 35/2 (2010), књ. 36/1 (2011), књ. 36/2 (2011), књ. 37/1 (2012), књ. 37/2 (2012), књ. 38/1 (2013), књ. 38/2 (2013), књ. 38/3 (2013), књ. 39/1 (2014), књ. 39/2 (2014), књ. 40/1 (2015), књ. 40/2 (2015), књ. 41/1 (2016), књ. 41/2 (2016), књ. 41/3 (2016), књ. 42/1 (2017), књ. 42/2 (2017).

Годишњак Учитељског факултета у Врању, Врање: Универзитет у Нишу, Учитељски факултет у Врању, год. I (2010), год. II (2011), год. III (2012), год. IV (2013), год. V (2014), год. VI (2015).

- Градина Градина: часопис за књижевност, уметност и културу, н. с. Ниш: Нишки културни центар, бр. 17 (2007), бр. 27 (2008). Даница: српски народни илустровани календар, Београд: Вукова задужбина, год. 10 (2002), год. 11 (2003).
- ДИ1 Дијалектолошка истраживања 1: зборник радова/ приредио Љубисав Ћирић, Ниш: Филозофски факултет, 2004.
- ДИ2 Дијалектолошка истраживања 2: зборник радова [из пројекта „Дијалектолошка истраживања српског језичког простора“]/ приредила Надежда Јовић, Ниш: Филозофски факултет, 2007.
- ЗБРИСЈКМ Зборник радова са пројекта Истраживања српског језика на Косову и Метохији, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, књ. 1 (2010), књ. 2 (2010) и књ. 3 (2011).
- ЗБФФКМ Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини: посебно издање посвећено проф. др Милосаву Вукићевићу, Косовска Митровица, 2010.
- ЗБФФП Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, Приштина: књ. I (1963), књ. III (1966), књ. XLII/2 (2012), књ. XLIV/1 (2014).
- ЗБФЛ Зборник за филологију и лингвистику³³, Нови Сад: Матица српска, књ. III (1960), књ. VI (1963), књ. VII (1964), књ. IX

³³ Часопис је од књ. 27–28 (1984–1985) преименован у *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику*.

(1966), књ. X(1967), књ. XII (1969), књ. XIV/1 (1971), књ. XIV/2 (1971), књ. XV/1 (1972), књ. XV/2 (1972), књ. XVII/2 (1974), књ. XVIII/1 (1975), књ. XVIII/2 (1975), књ. XIX/1 (1976), књ. XX/1 (1977), књ. XXIII/2 (1980), књ. XXXIII (1990), књ. XXXIV/1 (1991), књ. XXXIV/2 (1991), књ. XXXV/1 (1992), књ. XXXVII (1994), књ. XXXVIII/1 (1995), књ. XXXVIII/2 (1995), књ. XLII (1999), књ. XLIII (2000), књ. XLVII/1–2 (2004), књ. XLVIII/1–2 (2005), књ. XLIX/1 (2006), књ. XLIX/2 (2006), књ. L (2007), књ. LI/1–2 (2008), књ. LI/1 (2009), књ. LI/2 (2009), књ. LIII/1 (2010), књ. LIII/2 (2010), књ. LIV/1 (2011), књ. LIV/2 (2011), књ. LV/1 (2012), књ. LV/2 (2012), књ. LVI/1 (2013), књ. LVI/2 (2013), књ. LVII/1 (2014), књ. LVII/2 (2014), књ. LVIII/1 (2015), књ. LVIII/2 (2015), књ. LIX/1 (2016), књ. LIX/2 (2016), књ. LX/1 (2017), књ. LX/2 (2017).

Зборник радова Учитељског факултета у Врању, Врање: књ. III (1996), књ. V (1998), књ. X (2003), књ. XI (2004), књ. XII–XIII (2008).

ЈФ Јужнословенски филолог, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, бр. I–LXXXIII (1913–2017).

Карацић: часопис за историју, етнологију, археологију и уметност, н. с., Алексинац: Завичајни музеј, бр. 1 (2009), бр. 2 (2010).

ПЗБ Пиротски зборник, Пирот: Слобода, бр. 1 (1968), бр. 2 (1969), бр. 3 (1971), бр. 4 (1972), бр. 5(1973), бр. 6 (1974), бр. 7 (1975), бр. 8–9 (1979), бр. 10 (1979), бр. 11–12 (1984), бр. 13 (1985), бр. 14 (1986), бр. 15 (1987), бр. 16 (1989), бр. 17–18 (1992), бр. 19–20 (1994), бр. 21 (1995), бр. 22 (1996), бр. 23–24 (1998), бр. 25–26 (2000), бр. 27–28 (2003), бр. 29–30 (2004/ 2005), бр. 31 (2006), бр. 32/33 (2007/ 2008), бр. 34 (2009), бр. 35– 36 (2011), бр. 37–38 (2013), бр. 39 (2014), бр. 40 (2015), бр. 41 (2016), бр. 42 (2017).

ППЈ Прилози проучавању језика, Нови Сад: Одсек за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду бр. 1–44 (1965– 2017).

СДЗБ Српски дијалектолошки зборник, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, књ. I–LXIV/2 (1905–2017).

СЈ Српски језик, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет, бр. 8 (2015), бр. 9 (2017).

Folklor u Vojvodini, Novi Sad: Udruženje folklorista Vojvodine: sv. 2 (1988), sv. 6 (1992), sv. 8 (1994), sv. 9 (1995).

Избегличко Косово/ [Биљана Сикимић... и др.]; одговорни уредник Никола Тасић; уредник Биљана Сикимић, „Лицеум“, бр. 8, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, 2004.

Живот у енклави/ [Биљана Сикимић... и др.]; одговорни уредник Никола Тасић; уредник Биљана Сикимић, „Лицеум“, бр. 9, Крагујевац: Центар за научна Истраживања САНУ и Универзитета, 2005.

Ибарски Колашин – природа и традицијска култура: зборник радова/ уредник Миљана Стојановић, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2009.

Књижевност на дијалекту/ приредио Драган Радовић, Лесковац: Лесковачки културни центар, 2007.

Дијалекат – дијалекатска књижевност: зборник радова са научног скупа одржаног у Лесковцу 25. и 26. септембра 2008. године/ одговорни уредник Радмила Жугић, Лесковац: Лесковачки културни центар, 2009.

Дијалекат – дијалекатска књижевност: зборник радова са научног скупа одржаног у Лесковцу 18. децембра 2010. године/ одговорни уредник Радмила Жугић, Лесковац: Лесковачки културни центар, 2011.

Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1, Зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу/ уредила Радмила Жугић, [Електронски извор], Лесковац: Лесковачки културни центар – Врање: Универзитет у Нишу, Педагошки факултет, 2016.³⁴

Зборник Института за српски језик САНУ I: посвећено др Драгу Ђупићу поводом 75-годишњице живота/ главни уредник Срето Танасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2008.

Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката: зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992), Ниш: Филозофски факултет, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Београд: Институт за српски језик САНУ, 1994.

³⁴ Публикација (ZbDSJ1.pdf) је доступна на следећим сајтовима:
<http://www.lkc.org.rs/index.php/izdavacki-program/zbornik>
<http://www.pfvr.ni.ac.rs/publikacije.php?oblast=249>

Србистички прилози: зборник у част професора Славка Вукомановића/ [уређивачки одбор Божо Ћорић... и др.], Београд: Филолошки факултет, 2005.

Путевима српских идиома: Зборник у част проф. Радивоју Младеновићу поводом 65. рођендана/ уредници: Милош Ковачевић, Владимир Поломац, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2015.

Александар Белић – 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника, Зборник радова са истоименог научног скупа/ приредила Јордана Марковић, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2016.

Седамдесет година Института за српски језик САНУ: између два јубилеја (2007–2017)/ приредила Марина Спасојевић, уредништво: Марта Бјелетић, Јасна Влајић-Поповић, Марина Спасојевић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2017.

Ивић, Павле: Расправе, студије, чланци, томови: X/2*, X/2**, X/2***, X/2****, X/2*****, О дијалектологији/ приредио Слободан Реметић, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2018.

Богдановић, Недељко, Вилотије Вукадиновић, Јордана Марковић: Библиографија призренско-тимочких говора, *Говори њризренско-тими-мочких говора*, Зборник реферата са научног скупа (Нишка Бања, 17–20. 6. 1992), Ниш: Филозофски факултет у Нишу, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1994, 11–54.

Марковић, Бранкица: Сто десет година *Српског дијалектолошког зборника* (1905–2015) – Библиографија, *Српски дијалектолошки зборник*, књ. LXII, Београд; Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 2015, 327–349.

Литература

- Бошњаковић 2010: Жарко Бошњаковић, Значај дијалекатског текста, *Српски језик* XV/1–2, Београд, 369–389.
- Бошњаковић 2010а: Жарко Бошњаковић, Сигнали за рашчлањавање дијалекатског текста, *Научни састајник слависта у Вукове дане* 39/1, Београд, 445–456.

- Бошњаковић 2011: Жарко Бошњаковић, Граматичке и лексичко-семантичке особине метатекстуалног коментара у дијалекатском тексту, *Граматишка и лексика у словенским језицима*: зборник радова с међународног симпозијума/ главни уредник Срето Танасић, Нови Сад: Матица српска – Београд: Институт за српски језик САНУ, 301–311.
- Бошњаковић 2016: Жарко Бошњаковић, Како би још могао изгледати дијалекатски текст, *Дијалектски српскога језика: исцртавање, настава, књижевности* 1 [Електронски извор]: зборник радова са међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године/ уредила Радмила Жугић, Лесковац: Лесковачки културни центар – Врање: Универзитет у Нишу, Педагошки факултет, 495–510.
- Вујаклија 2017: Данка Вујаклија, Транскрипција и транскрипти у дигиталној ери, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* LX/2, Нови Сад, 7–39.
- Марковић 2015: Бранкица Марковић, Сто десет година *Српског дијалектолошког зборника* (1905–2015) – Библиографија, *Српски дијалектолошки зборник* LXII, Београд, 327–349.
- Реметић 2013: Слободан Реметић, Сто година дијалектологије на страницама Јужнословенског филолога, *Јужнословенски филолог* LXIX, Београд, 13–32.
- Станковић, Бошњаковић 2015: Станислав Станковић, Жарко Бошњаковић, Анализа дијалекатског текста (на примеру говора Скопске Црне горе), *Philologia Mediana* 7, Ниш: Филозофски факултет, 417–437.

Регистар пунктова из којих постоји објављена дијалекатска грађа³⁵

ШТОКАВСКО НАРЕЧЈЕ

ШУМАДИЈСКО-ВОЈВОЂАНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Бабина Лука – 217	Бела Црква – 106, 231
Балиновић – 244	Беомужевић – 244
Бата – 75	Бистрица – 180
Бачка Паланка – 9	Богатић – 244
Башаид – 9, 202	Бока – 202
Белегиш – 10	Ботош – 9

³⁵ Поред назива пункта наводи се број/ бројеви библиографских јединица у којима се тај пункт јавља. У библиографским јединицама под редним бројем 142 и 248 нема податка из којих пунктова је дијалекатска грађа, тако да оне нису укључене у овај регистар.

- Бранковина – 31, 217
 Братачић – 244
 Брезовице – 244
 Буђановци – 153
 Буковац (у Срему) – 137
 Буковик – 180
 Варна – 37
 В. Шења – 197
 Велики Семиклуш (Румунија) – 123
 Врагочаница – 244
 Вранић – 99
 Врањево – 9
 Врбица – 180
 Врдник – 9, 153
 Вујиновача – 244
 Гибарац – 10
 Голубинци – 9, 10
 Горња Буковица – 244
 Горња Каменица – 244
 Горња Мухља (оптант из Батање) – 9
 Горње Љесковице – 244
 Горње Црниљево – 244
 Гуњаци – 244
 Даљ – 50
 Дивостин – 197
 Дивци – 31, 217
 Добановци – 9
 Добрица – 99
 Доња Каменица – 244
 Доње Грбице – 197
 Доње Љесковице – 244
 Драгијевица – 244
 Драча – 197
 Дреновац – 197
 Дупљај – 217
 Ђала – 202
 Елемир – 202
 Жабал – 190
 Земун – 9
 Зрењанин – 9
 Иланца – 202
 Инђија – 153
 Итебеј – 202
 Јаша Томић – 9
 Јунковац – 180
 Калаз – 75
 Каћ – 177
 Кикинда – 9
 Кланица – 31, 217
 Копљаре – 180
 Крушевица – 180
 Кумане – 9
 Лаћарак – 9
 Лелић – 244
 Лозница – 31, 217
 Лопатањ – 244
 Лукавац – 31, 217
 Мајиновић – 244
 Мали Црљенци – 180
 Манастир (Румунија) – 115
 Мартинци – 153
 Мартонош – 9
 Медошевац – 180
 Меленци – 9
 Миличаница – 244
 Милошево – 9
 Миросалци – 180
 Мисача – 180
 Мокрин – 9
 Нови Бечеј – 202
 Нови Сад – 9
 Нови Сад (староседелачки делови града: Роткварија, Подбара, Салајка, Клиса и Слана Бара) – 29, 34
 Нови Сад (Берн, Врбас, Ердевик, Зрењанин, Лозница, Оџаци, Сента, Сомбор)³⁶ – 108
 Нови Сланкамен – 10
 Орашац – 180
 Осијек – 47
 Остружањ – 244

³⁶ Информатори су били новинари, водитељи и гости РТВ Панонија из Новог Сада, пореклом из тих градова.

Падеј – 202	Словац – 217
Панчево – 9	Сомбор – 9
Параге – 192	Србобран – 9
Петловача – 225	Сремска Каменица – 9
Петница – 204, 237	Српска Црња – 202
Плужац – 244	Српски Итебеј – 9, 10
Помаз – 75	Српски Крстур – 202
Попучке – 31, 217	Ставе – 231
Путниково (оптант из Бате код Будим-пеште) – 9	Стапар – 9
Рамаћа – 197	Стрмна Гора – 244
Ребељ – 244	Стрмово – 180
Рогојевац – 197	Суводање – 244
Рожанци – 180	Томашевац – 9, 202
Рума – 9	Фаркаждин – 202
Сараволе (Румунија) – 111	Чента – 9, 202
Сента – 9	Чуруг – 9, 190
Сефкерин – 202	Шимановци – 153
Ситарнице – 244	Шљивовац – 197

ХЕРЦЕГОВАЧКО-КРАЈИШКИ ДИЈАЛЕКАТ

Аљиновићи (код Пријепоља) – 139	Болман – 46, 78
Амзићи – 191	Борач (Гацко) – 154
Балатун – 64	Бравско (Босански Петровац) – 164
Балиће – 191	Брајковићи – 235
Баљци (Билећа) – 154	Бранешци – 27
Бања Врућица (крај Теслића) – 219	Брањина – 78
Барица Доња – 249	Бреково – 212
Беглуци – 181	Брезје – 175
Бели Манастир – 7, 46, 78	Брезовац – 181
Билај – 172	Бротнице – 199
Биоград (Невесинје) – 154	Брувно – 172
Биоска – 235	Брувно-Подурљај – 181
Биоци (Требиње) – 240	Буковик – 191
Бировача – 172, 181, 227	Бучје – 191
Бјелај (Босански Петровац) – 164	Ваган код Ловинца – 172
Бјелопоље – 181	Варда – 235
Бјелохова/ Бјелова – 191	Велика Попина – 181
Бобаре (село) – 6	Велико Блашко (код Бања Луке) – 94, 122, 252
Бобота (код Вуковара) – 81	Вељун – 168
Богојевићи – 237	Висока – 212
Божановићи (Калиновик) – 193	

- Висућ – 181
 Витаљина – 199
 Властелица – 198
 Влахоље (Калиновик) – 193
 Водовађа – 199
 Водотеч – 107, 181
 Врапци – 33
 Вребац – 172, 181
 Врчани – 235
 Вучија (Требиње) – 240
 Вучинићи – 33
 Вучковица – 198
 Габриле – 199
 Гај (Трново) – 193
 Гајине – 181, 227
 Гаћиште – 70
 Гилетинци – 63
 Главска (Требиње) – 240
 Глумач – 235, 237
 Годечево – 235
 Годимље – 175
 Гојна Гора – 235
 Голеша – 58
 Горња Добриња – 235
 Горња Љута (Калиновик) – 193
 Горња Плоча – 181
 Горња Ријека – 96
 Горње Цапарде (код Зворника) – 174
 Горњи Детлак – 249
 Горњи Драпнићи – 33
 Горњи Лапац – 227
 Горобиле – 161
 Граб – 198
 Грабовац – 168
 Грачаница – 173
 Грачаница (Трново) – 193
 Гробнице – 191
 Груда – 199
 Губеревци – 198
 Гуча – 198
 Дабар (Столац) – 154
 Дабар–Предоље – 154
 Даздарево – 64
 Дарда – 46, 78
 Дејчићи (Трново) – 193
 Дивин (Билећа) – 154
 Дивци (код Пријепоља) – 117
 Днопоље – 227
 Долови (Требиње) – 240
 Дољани (Бјелимићи) – 193
 Дољани (у Лици) – 68
 Доња Биоча (Хаџићи) – 193
 Доња Добриња – 235
 Доња Јошалка – 27
 Доња Кола – 58
 Доње Дубраве – 168
 Доњи Ваганац – 172
 Доњи Детлак – 32
 Доњи Дрецељ – 33
 Доњи Дубац – 198
 Доњи Календеровци – 32
 Д. Кланац – 107
 Доњи Лапац – 227, 247
 Д. Страњани – 191
 Доњи Таор – 235
 Доњи Чунтић – 168
 Дрвеник – 199
 Дренова – 191
 Дуба – 199
 Дубље – 198
 Дубоко – 235
 Дубравка – 199
 Дујмовићи (Трново) – 193
 Душковци – 235
 Ђурићи – 218
 Ерчеге – 212
 Жељова (код Бановића) – 97
 Жеравице – 33
 Жињ – 191
 Забава – 235
 Забрадњи Тоци – 191
 Завинограђе – 191
 Залужница – 172, 181
 Заостро – 191

- Зарожје – 237
 Здравчићи – 235
 Зебе (Босанско Грахово) – 164
 Зеломићи (Калиновик) – 193
 Зрмања–Врело – 181
 Зрмања–Ком – 181
 Ивица (Љубиње) – 240
 Инађол – 249
 Јабука – 191
 Јаворани – 134
 Јагодњак – 78
 Јања Гора – 168
 Јасен (Илица) – 193
 Јасеница – 199
 Језеро (Улог) – 193
 Јелен До – 235
 Јошан(и) – 178, 247
 Јошица – 218
 Калафатовићи – 191
 Каменари – 218
 Каона – 198
 Каоци – 249
 Каран – 235, 237
 Карачићи – 175
 Карошевина (код Пријепоља) – 132, 138
 Касидоли – 173
 Каћево – 191
 Кашићи (Комска жупа) – 193
 Кестеновац – 181
 Кљуна (Невесиње) – 154
 Кнежеви Виногради – 78
 Кнежевић Коса – 168
 Ковачићи – 33
 Козлук – 48
 Којчиновац – 64, 67
 Комаје – 199
 Коњевићи – 33
 Коритник (Берковићи) – 240
 Корови – 249
 Косатица – 191
 Костреш – 249
 Котража – 198
 Крбава – 172, 181
 Крстац – 198
 Крстиња – 168
 Крушевице – 218
 Крстац-Казанци (Гацко) – 154
 Кула (Гацко) – 154
 Куна – 199
 Кунин – 168
 Кутине (Калиновик) – 193
 Кушићи – 212
 Ластва (Требиње) – 240
 Ледићи (Трново) – 193
 Лепенца – 6
 Липово Поље – 181
 Лис – 198
 Лисичине – 173
 Личко Петрово Село – 172, 181
 Ловинац, заселак Пиплица – 172
 Ловорна – 199
 Лорет – 235
 Луке – 212
 Лукомир (Коњиц) – 193
 Лусићи (Бања Лука) – 164
 Лучане – 181
 Љештанско – 48, 166
 Љуга – 199
 Мазин – 181
 Маковиште – 235
 Матавази (Босански Нови) – 164
 Медак – 172, 181
 Медари – 59
 Мелина – 58
 Мигаловци – 71
 Миљаковци – 58
 Мионица – 235
 Мислово – 175
 Мишљеновац – 172, 181
 Мјеховина (Калиновик) – 193
 Молунат – 199
 Мочиоци – 212
 Мочићи – 199
 Мршељи – 235

- Мујџићи – 125
 Мусићи – 58
 Нетека – 172, 181,
 Обади (Босанско Подриње) – 169
 Обљај – 168
 Омањска – 6
 Оравац – 227
 Оцак (Невесине) – 154
 Озаци (Бјелимићи) – 193
 Павловац – 181
 Пендичићи (Трново) – 193
 Перна – 168
 Печенег Илова – 249
 Пјеваловац – 249
 Плочице – 199
 Повелич – 249
 Подвршко – 63
 Појезна – 32
 Пољице – 178
 Пољице (Требиње) – 240
 Поникве – 168
 Поповац – 7, 78
 Прељубовићи – 175
 Придворје – 199
 Пријебљези – 249
 Прилике – 212
 Пухово – 198
 Равни – 84
 Радановци – 235, 237
 Радачићи – 33
 Радијевићи – 191
 Радоиња – 191
 Разићи (Комска жупа) – 193
 Ракитница – 175
 Ребићи – 178
 Резовац – 59
 Рибари (Комска жупа) – 193
 Рибник – 172
 Рибиоца–Жепа – 175
 Рокци – 237
 Руда Буква – 235
 Рутоши – 191
 Сакар – 237
 Сасина – 58
 Свијенча (Бјелимићи) – 193
 Својдруг – 237
 Северин/ Сјеверин – 191
 Сељашница – 191
 Сеферовци – 249
 Славотићи – 173
 Сливње – 33
 Смиљан – 172
 Сопоље – 67
 Србац – 249
 Срђевићи – 249
 Средња Гора – 181
 Сретеново (Дојран) – 194
 Станишевац (Вардиште) – 96
 Стара Градишка – 63
 Стари Мартинац – 249
 Степен (Гацко) – 154
 Стричићи – 58
 Стрмац – 173
 Сухо Поље – 64
 Тавија (Босанска Костајница) – 164
 Тења – 59
 Тометино Поље – 235, 237
 Трапари – 59
 Трбушница – 237
 Трешњевица – 212
 Трнава – 237
 Трнинић Бријег (Дрвар) – 164
 Трњаци – 64
 Трса – 145
 Трстенци – 249
 Турјански – 181
 Ћуде – 33
 Ћуић Крчевина – 181
 Умољани (Трново) – 193
 Умчани (Трново) – 193
 Ускопље – 199
 Фркашић – 172, 181
 Чанак – 172
 Чемерница – 168

Чуховићи (Коњиц) – 193
 Хисарцик – 76
 Церово – 53
 Цибријан (Требиње) – 240
 Црквени Бок – 168
 Црнуговићи – 173
 Црнузи – 173

Црнча – 237
 Цепи (Коњиц) – 193
 Широка Кула – 181
 Шкалић – 107
 Шљедовићи – 175
 Штикада – 181

КОСОВСКО-РЕСАВСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Бабин Мост – 144
 Бадњевац – 197
 Бање – 144
 Бањска – 194
 Баре – 162
 Батово (код Пожаревца) – 104
 Баточина (село) – 197
 Бело Брдо (заселак Базићи) – 222
 Бело Поље – 5
 Бело Поље (код Пећи) – 89, 170, 203,
 213
 Београд (Дорћол) – 135
 Бича – 213
 Блажево – 5, 234
 Бобота – 243
 Богалинце – 162
 Ботуња – 243
 Бошљане – 214
 Братићи – 243
 Брезова – 245
 Бресник – 237
 Брзеће – 234
 Брзан – 197
 Бугариће – 144
 Будисавци – 170
 Буљане – 214
 Бусиловац – 214
 Велика Врбница – 243
 Велика Дренова – 157
 Велика Грабовница – 51
 Велуће – 157
 Видровац (код Неготина) – 91
 Витково – 243

Вражогрнци – 243
 Вукмановац – 162
 Вучитрн – 144, 194
 Гаревина – 243
 Гојбуља – 144, 194
 Гокчаница – 245
 Гораждевац – 170
 Горња Мутница – 214
 Горња Сабанта – 197
 Горње Граничане – 234
 Горње Злегиње – 243
 Горњи Ступањ – 243
 Давидовац – 214
 Дашница – 243
 Десимировац – 197
 Добри До – 213
 Доброљупци – 243
 Доброселица – 162
 Доња Бела Река – 80
 Доња Брњица (код Приштине) – 194
 Доња Мутница (код Параћина) – 11, 83,
 214
 Доње Видово – 214
 Доње Злегиње – 243
 Доњи Мачковац – 194
 Доњи Ступањ – 243
 Дреновац – 214
 Дренча (код Александровца жупског) –
 90, 243
 Дугоњиве – 170, 213
 Душевић – 213
 Ђерекаре – 5
 Жакова – 213

- Жировница – 197
 Жупањевац – 162
 Забрега – 214
 Засад – 245
 Земаница – 234
 Злокућане – 170
 Ибарска Слатина – 222
 Извор – 214
 Јабланица – 196
 Јовановац – 197
 Кавадар – 162
 Калудра – 162
 Камењани – 245
 Карановац – 162
 Кијево – 197, 213
 Кнежево – 234
 Кобиље – 51
 Комаране – 162
 Кос. Митровица – 144
 Кош – 213
 Крежбинац – 11, 214
 Криви Вир – 100, 196
 Крушевица – 162
 Купиновац – 158
 Лапово (село) – 197
 Лаћислед – 243
 Лебина – 214
 Леповиће – 162
 Лоћане – 170, 213
 Луковска Бања – 234
 Љевоша – 89, 203, 213
 Љубенић – 89
 Љубинци – 243
 Малешево – 162
 Маршић – 95, 197
 Медвеђа – 157
 Међухана – 60, 65
 Мерћез – 194
 Мириловац – 214
 Мрмош – 243
 Мрче (Куршумлија) – 189, 234
 Надрље – 162
 Никољача – 245
 Никшић – 197
 Новаци – 243
 Ново Село Заимово – 144
 Н. С. Маџунско – 144
 Ново Село (код Пећи) – 144
 Осојане – 170
 Отроци – 124
 Палеж – 245
 Парчин – 243
 Пачарађа – 194
 Пећ – 144, 170
 Плажане – 130
 Плана – 214
 Попова – 65, 72
 Поточац – 214
 Превеш – 162
 Прилуже – 144
 Прњавор – 162
 Равниште – 5
 Радимња – 184
 Ракља – 243
 Расник – 144
 Ратаје – 243
 Ратковиће – 162
 Рашевица – 214
 Ребеновац – 162
 Ресник – 197
 Ржаница – 243
 Рибаре (код Јагодине) – 121
 Руденице – 243
 Саово – 245
 Сврке – 213
 Седларе – 158
 Сига – 89
 Сикирица (код Параћина) – 4, 214
 Слатина – 162, 194
 Сочаница – 222
 Стањево – 243
 Стрижа – 11
 Стрмостен – 158
 Стубал – 51, 60, 243

Стубица – 11, 214	Тржац – 243
Суботица – 243	Трнавци – 243
Суви Лукавац – 170, 213	Тулеш – 243
Судимље – 5, 234	Тучеп – 213
Сумраковац – 100	Ушће – 245
Сухо Грло – 99	Црна Река – 182, 195
Тамнич (код Неготина) – 126, 236	Црни Врх – 89, 203
Текија – 214	Чепуре – 214
Течиће – 162	Шавац – 11, 214
Тоболац – 157	Шильмана – 72
Требиња – 234	Шљивово – 243
Трешњевица – 214	

СМЕДЕРЕВСКО-ВРШАЧКИ ДИЈАЛЕКАТ

Азања – 223	Мала Врбица – 180
Амерић – 180	Мало Орашје – 223
Баваниште – 9	Манић – 180
Бадљевица – 223	Марковац – 180
Банатска Паланка – 99	Неменикуће – 180
Велика Иванча – 180	Осипаоница/ Сипаница – 223
Водањ – 223	Павлиш – 9
Врбовац – 223	Пехчево – 151
Вршац – 9	Раља – 223
Вучак – 223	Раниловић – 180
Добри До – 223	Рогача – 180
Жабаре (код Тополе) – 12	Рушањ – 73
Железник – 73	Сараорци – 223
Избиште – 99	Стојник „Београдски“ – 180
Јасеново – 9	Стојник „Ерски“ – 180
Јовановац – 95	Суводо – 223
Крњево – 223	Уљма – 99
Кусадак (код Младеновца) – 4	Црвена Црква – 99
Лозовик – 223	Шалинац – 223
Лугавчина – 223	

ЗЕТСКО-СЈЕНИЧКИ ДИЈАЛЕКАТ

Анцелат – 39	Бојовиће – 221
Бабудовица – 205	Браћени – 147
Бањска – 222	Брњак – 93
Бањска Ријека – 222	Брњаци – 205
Божиће – 221	Вапа – 152, 156

- Велика – 221
 Веља Горана – 159
 Витасовићи – 52
 Врака – 57, 61, 62, 66, 79
 Глизица–Мартинићи – 167
 Глу(х)и До – 147
 Годиње – 147
 Гостиље – 167
 Градац – 212, 245
 Градина – 167
 Градина–Мартинићи – 56
 Грачаница – 221
 Гркаје – 222
 Дабезићи – 159
 Дабиновац – 194
 Девихи – 212, 237, 245
 Дединац – 194
 Добрава – 222
 Добра Вода – 159
 Добри До – 194
 До Вукотицки–Гостиље – 167
 Долиће – 156
 Забрђе – 221
 Зупци – 159
 Извори (Цуце) – 155
 Изубра – 245
 Комина – 159
 Косић – 167
 Косови Луг – 56, 167
 Кујава – 56, 167
 Куње са Комином – 159
 Кути – 221
 Лимљани – 1, 147
 Лопате – 221
 Љесковац – 159
 Мала Горана – 159
 Међуреч – 159
 Мердаре – 194
 Миогост (Горњи Загарач) – 155
 Миокусовићи – 167
 Мламча – 245
 Нови Пазар – 152
 Опасаница – 221
 Остатија – 212, 237
 Папратнице – 147
 Петрићи–Шобајићи – 167
 Петрово Село (код Кладова) – 215
 Плакаоница – 222
 Подглавице–Мартинићи – 56, 167
 Полокци – 156
 Поткрај – 167
 Превлак – 205
 Придворица – 222
 Равањ – 159
 Рвацка – 222
 Рибариће – 205
 Рудно – 245
 Сеоце – 221
 Сјеница – 152, 156
 Сладојево Копито – 167
 Слатина – 221
 Слатина–Поткрај – 167
 Сотонићи – 147
 Средња Река/ Ријека – 212
 Стијена Пиперска – 149
 Судско Село – 156
 Трепча (Андријевица) – 40
 Туђемили – 159
 Црна Река – 245
 Чечево – 93
 Чечина – 245
 Шекулар – 221
 Шобајићи–Вражегрмци – 56

ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКА ДИЈАЛЕКАТСКА ОБЛАСТ

- Алдинац – 185
 Александровац (Бабушница) – 131
 Бабин Кал (Бела Паланка) – 24
 Бабушница – 18, 21
 Базовик (Пирот) – 20, 22, 131, 186, 188
 Балтабериловац (Књажевац) – 21

- Бански Дол (Димитровград) – 22
 Бараљевац – 136
 Барје Чифлик (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 22, 24, 25, 186, 188
 Басара (Пирот) – 13, 16, 21, 22, 131, 186, 188
 Бачево – 18
 Бежиште (Бела Паланка) – 24, 25
 Бела (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 19, 24, 25, 131, 186, 188
 Бела Паланка – 24, 25
 Бели Поток – 171
 Белоиње (Сврљиг) – 25
 Бериловац (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 23, 24, 131, 186, 188
 Берин Извор (Димитровград) – 21
 Беровица (Пирот) – 13, 14, 16, 24, 186, 188
 Бинач – 118, 119
 Блато (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188, 208
 Богдановац (Бабушница) – 21
 Бољевац-село – 100
 Боровац – 163
 Борово (Димитровград) – 21, 24
 Братишевац – 176
 Браћевци (Димитровград) – 21, 131
 Бребелница (Димитровград) – 21
 Брестов Дол – 176
 Брлог (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188
 Букуровац (Бела Паланка) – 24
 Бучум – 171
 Вава (Бабушница) – 131
 Валниш (Бабушница) – 21, 22, 24, 131
 Велика Лукања (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Велика Хоча – 233
 Велики Јовановац (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Велики Суводол (Пирот) – 13, 14, 18, 21, 22, 25, 186, 188
 Велико Боњинце (Бабушница) – 14, 22
 Велико Село (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Вета (Бела Паланка) – 21, 28, 131, 208
 Височка Ржана (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188
 Височки Одоровци (Димитровград) – 22
 Витковац (Бела Паланка) – 24
 Власи (Димитровград) – 21, 24, 131
 Власина (Округлица) – 200
 Власотинце – 114, 140
 Воганце – 99
 Водник – 3, 246
 Војнеговац (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Војници (Бабушница) – 24, 25, 131
 Врандол – 28
 Враниште (Пирот) – 16, 20, 24, 25, 186, 188
 Врапча (Димитровград) – 21
 Вратарница – 17
 Врбештица – 233
 Врбештица, Брезовица – 102
 Врбовац – 100
 Вргудинац (Бела Паланка) – 22, 131
 Вучидел (Димитровград) – 21, 131
 Габровац (Књажевац) – 24
 Гарџе – 210
 Гатње – 233, 239
 Глоговац – 28
 Гложане – 226
 Гњилан (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188, 208
 Големи Дол – 250
 Голочевце – 228, 242
 Горња Битиња – 233
 Горња Глама (Бела Паланка) – 18, 22, 24
 Горња Држина (Димитровград) – 24, 131
 Горња Каменица (Књажевац) – 24
 Горња Трница – 228
 Горње Љубиње – 146, 233

- Горње Село – 146
 Горње Сухотно – 183
 Горњи Барбеш – 210
 Горњи Криводол (Димитровград) – 24, 25
 Горњи Крупац – 183
 Горњи Присјан – 229
 Горњи Рињац (Бела Паланка) – 21
 Гостуша (Пирот) – 13, 14, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Горчинце (Бабушница) – 21, 131
 Градашница (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 131, 186
 Градиште (белопаланачко) – 208
 Градиште (пиротско) – 13, 14, 16, 21, 24, 186, 188, 208
 Грачаница (Приштина) – 87
 Гредетин – 183
 Грејач – 183
 Гркиња – 210
 Грнчар (Бабушница) – 18, 22
 Гулијан – 220
 Дебелица (код Књажевца) – 230
 Деловце – 233
 Димитровград – 25
 Добри До (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Добровиш – 226
 Добрујевац – 100
 Довно Љубиње – 146
 Дојкинци (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188
 Дол (Бела Паланка) – 131
 Доња Каменица (Књажевац) – 25, 141, 185
 Доња Планиница – 208
 Доње Драговље – 210
 Доње Крњино (Бабушница) – 21
 (Доње) Међурово – 206
 Доњи Душник – 210
 Доњи Криводол (Димитровград) – 25, 131
 Доњи Присјан – 226, 229
 Доњи Рињац (Бела Паланка) – 21, 24
 Доњи Стрижевац (Бабушница) – 22, 176
 Драгинац (Бабушница) – 18, 22
 Драговита (Димитровград) – 21, 25
 Дражево (Бела Паланка) – 24
 Драјчић – 146
 Држина (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Дуга Пољана – 210
 Дучевац (Бабушница) – 24
 Дучевци – 18
 Душевац – 176
 Ждеглово – 232
 Жељуша (Димитровград) – 22, 24
 Забрђе – 188
 Завидинце – 176
 Завој (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188, 208
 Засковци (Пирот) – 16, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188
 Звонце (Димитровград) – 21, 24
 Златићево – 226
 Зојћ – 233
 Зочиште – 233
 Изатовци (Димитровград) – 21
 Извор (Бабушница) – 21, 22, 24
 Извор (Ново Брдо) – 87
 Извор (Пирот) – 13, 16, 18, 21, 22, 25, 131, 186, 188
 Извор (Сврљиг) – 30, 251
 Искровци (Димитровград) – 21
 Итај – 208
 Јажинце (у Сиринићкој жупи) – 35
 Јаковљево – 113
 Јалботина (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Јаловик Извор (Књажевац) – 22, 131
 Јањево – 160
 Јасеновдел (Димитровград) – 18, 21, 131
 Јастребац – 136
 Јелашница – 208

- Јеловица (Пирот) – 13, 14, 18, 21, 24, 25, 131, 186, 188
 Кална (Књажевац) – 22, 24, 131
 Калуђерово (Бабушница) – 24, 25
 Камбелевци (Бабушница) – 18, 21
 Каменице (код Ниша) – 109
 Камик (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Карашево – 3, 246
 Катун – 183
 Кијевац (Бабушница) – 21, 24, 25, 131
 Клисура (Бела Паланка) – 21, 24
 Клокот – 118, 120
 Клокотич – 3, 246
 Књажевац – 141
 Књажевац (околина) – 187
 Козји Дол – 242
 Конопница – 226
 Копривштица (Пирот) – 16, 18, 22, 24, 25, 186, 188
 Космовац – 28
 Костур (Пирот) – 14, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Коћура – 228
 Крменица (Бела Паланка) – 24, 28
 Криви Дел – 200
 Крупац (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 186, 188, 208
 Куманово (Пирот) – 24, 186, 188
 Куса Врана (Димитровград) – 24, 131, 188
 Кучевиста/ Кучевиште – 127, 133
 Ладовица – 226
 Лалинац – 206
 Ланиште (Бела Паланка) – 21, 24, 25, 28, 131, 208
 Лесковац – 141, 165
 Лесковица (Бабушница) – 25, 131
 Лесница – 228, 242
 Летница – 209
 Линово (Бабушница) – 25
 Липовац – 183
 Лугаре – 216, 232
 Лужане – 183
 Лукавица (Димитровград) – 21, 25
 Лупак – 3
 Љуберађа (Бабушница) – 18, 22, 24
 Љубижда – 233
 Љутеж – 141
 Мала Круша – 233
 Мала Лукања (Пирот) – 21, 24, 186, 188
 Мали Вртоп – 210
 Мали Јовановац (Пирот) – 13, 16, 21, 22, 186, 188
 Мали Суводол (Пирот) – 13, 16, 18, 22, 24, 186, 188
 Мало Боњинце (Бабушница) – 131
 Медошевац – 206
 Мезграја – 176
 Милојковац (Пирот) – 16, 186, 188
 Милушинац (у Сокобањској котлини) – 224
 Миљковац – 210
 Мирковци (Пирот) – 16, 131, 186, 188
 Мирово – 100
 Млациште – 200
 Модра Стена (Бабушница) – 22
 Моинци (Димитровград) – 131
 Моклиште (Бела Паланка) – 25, 208
 Мокра (Бела Паланка) – 24, 131
 Моравац – 183
 Мрамор – 206
 Муштутиште – 233
 Нашушковица (Димитровград) – 18, 21
 Нермић – 246
 Ниш – 28, 206
 Нишор (Пирот) – 13, 14, 16, 24, 25, 186, 188
 Нова Мала (део Пирота) – 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Нови Завој – 22
 Ново Село – 206, 210
 Норча – 250

- Обреновац (Пирот) – 13, 14, 16, 25, 131, 186, 188
 Ораовица – 250
 Ораховац (у Подрими код Призрена) – 45
 Ореовац – 208
 Ореовица (Пирот) – 13, 14, 16, 22, 24, 26, 131, 186, 188, 208
 Орља (Пирот) – 14, 19, 21, 22, 25, 131, 186, 188
 Осмаково (Пирот) – 16, 18, 24, 25, 186, 188
 Островица – 208
 Пајез (Бабушница) – 25
 Паклештица (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 24, 25, 131, 186, 188
 Паси–Пољана – 206
 Пасјач (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 24, 131, 186, 188
 Периш – 103
 Петачинци (Димитровград) – 24, 25
 Петрлаш (Димитровград) – 18, 21, 25
 Петровац (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Печењевце – 216
 Пирот – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 129, 131, 141, 186, 188
 Планиница (Пирот) – 16, 21, 131, 186
 Побужје (Скопска Црна гора) – 110, 133
 Поганово (Димитровград) – 18, 24, 25
 Покровеник (Пирот) – 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Пољска Ржана (Пирот) – 16, 21, 22, 24, 25, 186, 188
 Понор (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Поповац – 206
 Прача (Димитровград) – 21, 24
 Пресека (Димитровград) – 18, 25
 Преслап – 200
 Призрен – 233
 Призрен (Поткаљаје, стрми део Призрена) – 201
 Присјан (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188, 208
 Пресека (Бабушница) – 22
 Прешево – 128, 250
 Проваљеник – 18
 Пролесје – 228, 242
 Пртопопинци (Димитровград) – 131
 Равна Дубрава – 210
 Рагодеш (Пирот) – 13, 16, 21, 24, 25, 131, 186, 188
 Радејна (Димитровград) – 21
 Радињинце (Бабушница) – 18, 21, 25
 Радичевци – 141
 Радовница – 228, 242
 Радошевац (Бабушница) – 25
 Рајинце – 250
 Ракита (Димитровград) – 18, 22
 Рамни Дел – 226
 Расница (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188
 Ратаје (код Врања) – 88
 Ресник – 18
 Речањ – 146
 Росомач (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 25, 131, 186, 188
 Рсовци (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Рудиње (Пирот) – 13, 16, 22, 24, 131, 186, 188
 Рујиште – 100, 101
 Рупје – 141
 Свиница – 179
 Своје – 226
 Сврљиг – 25
 Севце – 102, 233
 Селогражде – 233
 Семче – 210
 Сенокос (Димитровград) – 22, 24, 131
 Сиња Глава (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 22, 25, 131, 186, 188

- Сињац (Бела Паланка) – 21, 24, 25, 208
 Скрвеница (Димитровград) – 21
 Славиња (Димитровград) – 22, 24
 Славужевац – 250
 Сопино – 233
 Сопот (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188, 208
 Спанчевац – 136
 Срећковац (Пирот) – 13, 16, 21, 22, 24, 186, 188
 Среца – 146
 Станичење (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 22, 24, 25, 186, 188
 Стањанац (Књажевац) – 25
 Стол – 18
 Стрезовце – 250
 Стрелац (Бабушница) – 24, 176
 Студена (Бабушница) – 18, 21, 25, 131
 Суводол – 14
 Суково (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Сурачево (Бабушница) – 22, 24
 Тамјаница (Бела Паланка) – 24
 Тамњаница – 28
 Тасковићи – 210
 Теловац (Бела Паланка) – 24
 Темска (Пирот) – 13, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188, 208
 Тешица – 183
 Топли До (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 131, 186, 188
 Топоница (Бела Паланка) – 25, 28
 Трнава – 250
 Трнски Одоровци (Димитровград) – 18, 22, 188
 Трњана (Пирот) – 13, 14, 16, 21, 22, 25, 186, 188
 Трупале – 206
 Туштица (Књажевац) – 18, 22, 25, 131, 188
 Угљаре – 116, 241
 Цакановац – 250
 Церевдел (Пирот) – 13, 14, 16, 18, 21, 22, 24, 131, 186, 188
 Церова (Пирот) – 13, 16, 18, 20, 22, 24, 25, 131, 188
 Црвена Јабука (Бабушница) – 18, 21, 131
 Црвена Река – 28
 Црвени Брег – 28
 Црвени Град – 228, 242
 Црвенчево (Пирот) – 14, 16, 24, 186, 188
 Црна Бара – 183
 Црна Трава – 200
 Црни Врх (Књажевац) – 18, 21, 131, 188
 Црноклиште (Пирот) – 13, 16, 21, 22, 25, 186, 188, 208
 Црнче – 28
 Чагровац – 210
 Чиниглавци (Пирот) – 13, 14, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 131, 186, 188
 Чокот – 206
 Шаинце – 228
 Шапранце – 228, 242
 Шљивовик (Бела Паланка) – 24
 Шпај (Бела Паланка) – 25
 Штрбовац (Бабушница) – 21
 Штрпце – 102, 233
 Штрпци (Књажевац) – 24, 131
 Шугрин (Пирот) – 13, 16, 21, 24, 186, 188
 Шумане – 216, 232

МЛАЂИ ИКАВСКИ ДИЈАЛЕКАТ

- Бајмок (дрежнички колонисти) – 82
 Бајмок – 238
 Босанска Дубица (говор Муслимана) – 86
 Вратник – 15

Ковачи (код Дувна) – 74
 Красно Поље – 15
 Месиховина – 207
 Сеоница – 207
 Струпнић – 207
 Суботица – 2, 9
 Таванкут – 9, 238

Травник – 38
 Црвенице – 207
 Црни Кал – 15
 Чапразлије – 207
 Челебић – 207
 Шуица – 207

ИСТОЧНОБОСАНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Тешањ – 42

СЛАВОНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Аљмаш – 69
 Антин – 54
 Баничевац – 63
 Бач – 9, 77
 Бачевац – 70
 Бачки Брег – 77
 Бачки Моноштор – 77
 Беничанци – 8, 69
 Бизовац – 69
 Бођани – 77
 Брезовица – 70
 Брестовац – 71
 Брођанци – 69
 Будровац – 70
 Буковица – 70
 Бушетина – 70
 Вајска – 77
 Валпово – 69
 Велика – 71
 Велишковци – 69
 Вировитица – 70
 Вукосављевица – 70
 Голинци – 69
 Грабарје – 71
 Дервишага – 71
 Дољановци – 71
 Доњи Михаљац – 8, 69
 Еминовци – 71
 Ердут – 69

Желчин – 69
 Зарилац – 71
 Јагуплије – 71
 Јакшић – 71
 Лацић – 8
 Лозан – 70
 Марјанци – 69
 Мославина – 69
 Нард – 69
 Нова Градишка – 63
 Ново Село – 71
 Опатовац – 63
 Петревци – 69
 Плавна – 77
 Пољанска – 71
 Пореч – 69
 Предрево – 69
 Радиковци – 69
 Рајсвац – 71
 Ракитовица – 8, 69
 Романовци – 71
 Рушани – 70
 Сатница – 69
 Свети Ђурађ – 69
 Славонска Пожега – 71
 Сонта – 9, 77
 Сопје – 69
 Стражеман – 71
 Тординци – 54

Турановац – 70
Харкановци – 69
Црнац – 69
Чађавица – 8, 69

Чамагевци – 69
Чрнковци – 69
Шаг – 69
Шљивошевци – 8

ПРЕЛАЗНИ ГОВОРИ

К-Р : З-С

Бело Брдо – 92
Брзанце – 92
Грабоваци (Косовска Митровица) – 105

Јелакце – 92
Црнатово – 92

Х-К : З-С

Бјелојевићи (код Мојковца) – 98

Х-К : ИБ

Брђани (Коњиц) – 193
Врело Босне (Илица) – 193
Вуковићи (Хаџићи) – 193
Главодина (Илица) – 193
Дубочани (Коњиц) – 193
Дурановићи (Хаџићи) – 193

Кањина (Коњиц) – 193
Локве (Хаџићи) – 193
Љубовчићи (Хаџићи) – 193
Оџак (Хаџићи) – 193
Подорашац (Коњиц) – 193
Тарчин (Хаџићи) – 193

Х-К : МИ

Велечево (код Кључа) – 55

Доњи Мајдан – 55

З-С : Х-К

Баре – 191
Гостуњ – 191
Заступ – 191

Матаруге – 191
Хрта – 191

С-В : Ш-В

Долово – 99

Мали Гај (Румунија) – 112

П-Т : ЗМ

Богошевце – 233
Горње Љубиње – 233

Скоробиште – 233

ЧАКАВСКО НАРЕЧЈЕ

ЈУГОЗАПАДНИ ИСТАРСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Водице – 148

СЕВЕРНОЧАКАВСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Брешца – 148

СРЕДЊОЧАКАВСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Лешће – 49

Прозор – 49

ЈУЖНОЧАКАВСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Благо – 150

Ложишће – 44

Брусје (Хвар) – 36

Лумбарда – 150

Вела Лука – 150

Пупнаг – 150

Вис (Лука) (цакавски) – 43

Свирче – 41

Врбањ – 41

Смоквица – 150

Дол – 41

Стари Град – 41

Жрново – 150

Супетар (цакавски) – 44

Комижа (цакавски) – 43

Хвар – 41

КАЈКАВСКО НАРЕЧЈЕ

Стари Градац – 70

ГОРАНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Делнице – 85

Турни – 85

ГОВОР КАЈКАВАЦА У БАНАТУ

Бока – 99

ЗАПАДНОМАКЕДОНСКИ ДИЈАЛЕКАТ

Баћка – 211

Драгаш – 211

Брод – 211

Крстец – 211

Враништа – 211

Крушево – 211

Глобочица – 211

Кукаљане – 211

Диканце – 211

Лазаропоље (Галичник) – 143

Л'ештане – 211
 Љубошта – 211
 Мљике – 211
 Орчуша – 211

Радеша – 211
 Рапча – 211
 Рестељица – 211

Регистар аутора³⁷

Ђирилица

Ајџановић, Милан – 107
 Алексић, Радомир – 39, 51
 Арсовић, Југослава – 60, 65, 72
 Барјактареввић, Данило – 152, 156, 170
 Белић, Александар – 141, 143
 Богдановић, Недељко – 87, 171, 183
 Божовић, Маринко – 205, 222
 Бошњаковић, Жарко – 10, 104, 108, 110,
 111, 112, 115, 123, 133, 135, 202, 223
 Букумирић, Милета – 213
 Вареника, Светлана – 111
 Вујадиновић, Ненад – 218
 Вујовић, Лука – 159
 Вукадиновић, Вилотије – 87, 200
 Вукићевић, Милосав – 194, 197
 Вуковић, Јован – 145
 Вукомановић, Владимир – 124
 Вукомановић, Славко – 51
 Глишић, Јелена – 251
 Гмитровић, Јасмина – 224
 Грковић, Милица – 5
 Дејановић, Милица – 35
 Дешић, Милорад – 164
 Динић, Јакша – 185, 187
 Драгин, Гордана – 190, 202, 245
 Драгичевић, Милан – 27, 32, 125, 172,
 181, 219, 227
 Ђукановић, Петар – 174, 198
 Ђуровић, Радосав Ј. – 84, 90, 96, 173,
 193, 209

Елезовић, Глигорије Глиша – 45, 144
 Живковић, Новица – 129
 Жугић, Радмила – 216, 232
 Златковић, Драгољуб – 13, 14, 16, 18, 19,
 21, 22, 24, 25, 26, 28, 131, 186, 188
 Зобеница, Сања – 247
 Ивић, Павле – 2, 3, 4, 73, 151, 202
 Илић, Мирјана – 248
 Јахић, Џевад А. – 175
 Јашовић, Голуб – 89, 116, 126, 203, 236,
 241
 Јовановић, Владан – 105
 Јовановић, Властимир – 109
 Јовановић, Ивко – 20
 Јовић, Душан – 157
 Јовић, Надежда – 101
 Јуришић, Марина – 228, 242
 Јурчевић, Иван – 74
 Козомара, Драгомир – 134, 249
 Коцић, Стојан – 113
 Лазић, Анђелка – 225
 Малетић, Нада – 81
 Маринковић, Јаворка – 88, 136
 Марковић, Бранкица – 29, 34, 137
 Марковић, Благоје В. – 79
 Марковић, Јордана – 210, 215
 Марковић, Милош – 243
 Марковић, Миодраг – 182, 195

³⁷ Након презимена и имена сваког аутора наводи се број / бројеви под којим се у библиографији налази библиографска јединица тога аутора.

- Марковић, Славољуб З. – 235, 237
 Микетић, Драган – 93
 Милановић, Бранислав – 158
 Милетић, Бранко – 1, 40, 147
 Милорадовић, Софија – 214
 Милосављевић, Тања – 229
 Милошевић-Петровић, Јелена – 230
 Михајловић, Јован С. – 165
 Младеновић, Александар – 2, 3, 4
 Младеновић, Радивоје – 102, 211, 233, 239
 Московљевић, Милош – 37, 48, 150
 Мркшић, Наташа – 30
 Наранчић, Љубица – 68
 Недељков, Љиљана – 177
 Николић, Берислав М. – 153
 Николић, Видан – 212
 Николић, Мирослав – 161, 191
 Окука, Милош – 6
 Павлица, Драган – 178
 Павловић, Миливој – 146, 160
 Пековић, Ђенана – 86
 Петровић, Веселин – 98, 117, 132, 138, 139
 Петровић, Драгољуб – 52, 53, 55, 57, 58, 61, 62, 66, 168
 Петровић, Ирена – 114
 Петровић, Мирјана – 106
 Петровић, Наталија – 75
 Петровић-Савић, Мирјана (в. Петровић, Мирјана) – 231
 Пецо, Асим – 76, 154, 158
 Пешикан, Митар Б. – 155
 Првановић, Светислав – 163
 Првуловић, Татјана – 123
 Пујић, Саво – 240
 Радан, Михај Н. – 246
 Радић, Првослав – 189, 234
 Радић, Сања – 121
 Радовановић, Драгана – 31, 35, 112, 130, 217, 244
 Радосављевић, Ненад – 100
 Ракић-Милојковић, Софија (в. Милорадовић, Софија) – 11, 83, 196
 Рамић, Никола – 207
 Регодић, Небојша – 108
 Реметић, Слободан – 12, 33, 97, 180, 201
 Ружичић, Гојко – 38, 42
 Савић, Биљана – 94, 122, 252
 Савић, Дијана – 94
 Савић-Грујић, Ана – 220
 Савићевић, Александар – 80
 Секереш, Стјепан – 59, 63
 Секулић, Невенка – 9
 Сикимић, Биљана – 99
 Симић, Милорад – 169
 Симић, Радоје – 162
 Собољев, Андреј – 17
 Станишић, Вања – 95
 Станојевић, Маринко – 142
 Стевановић, Михаило С. – 149
 Степановић-Николић, Слађана – 103
 Стефановић, Божидар – 23
 Стијовић, Рада – 221
 Суботић, Љиљана – 64, 67
 Станковић, Станислав – 110, 118, 119, 120, 127, 133, 226
 Тешић, Милосав – 166
 Тома, Пол-Луј – 206
 Томић, Емина – 82
 Томић, Миле – 179, 184
 Тотошковић, Оливера – 140
 Трајковић, Татјана – 128, 250
 Ћирић, Љубисав – 176, 208
 Ћупић, Драго – 56, 167
 Ћупић, Жељко – 93
 Црњак, Дијана (в. Савић, Дијана) – 134
 Шпис, Марија – 192
 Шћепановић, Михалио – 204

Латиница

Bošnjaković, Žarko (в. Бошњаковић, Жарко) – 238	Malin-Đuragić, Svetlana – 91
Dragičević, Milan (в. Драгичевић, Ми- лан) – 15	Radoičić, Ivana – 92
Hraste, Mate – 36, 41, 43, 44	Ribarić, Josip – 148
Ivić, Pavle (в. Ивић, Павле) – 49	Sekereš, Stjepan (в. Секереш, Стјепан) – 7, 8, 46, 47, 50, 54, 69, 70, 71, 77, 78
Kašić, Zorka – 199	Sikimić, Biljana (в. Сикимић Биљана) – 238
Lisac, Josip – 85	

Brankica Marković

TOWARDS THE INDEXATION OF DIALECT TEXTS PUBLISHED
IN THE REPUBLIC OF SERBIA

S u m m a r y

This monography presents the bibliographic overview, description and initial classification of dialect texts published in relevant journals, periodicals and monographs published in the Republic of Serbia over more than a century, between the beginning of the twentieth and the second decade of the twenty-first century. The published dialect texts are categorised in three groups: a) dialect texts with no material description, b) dialect texts with partial material description, c) dialect texts presented in dictionaries and monographs. A classification of texts according to dialect follows. Finally, a source register of the enclosed dialect material is presented along with the register of authors.

Keywords: dialectology, published dialect texts, bibliographic overview, classification, registers, the Republic of Serbia.

Слађана М. Цукут*

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ ГРУПА *-JT-* И *-JД-* У СРПСКИМ ГОВОРИМА ОКОЛИНЕ ШИПОВА**

У раду се на корпусу добијеном теренским истраживањем анализира распрострањеност нејотоване секвенце *-jδ-* код глаголских композита са *ићи* у говорима околине Шипова на југозападу Републике Српске и западу Босне и Херцеговине, који припадају источнијој скупуни сјеверозападног огранка херцеговачко-крајишког дијалекта. Овакве форме распрострањене су у икавским или ијекавским говорима муслиманског и католичког становништва у Босни и Херцеговини, док су код православца биљежене у оним крајевима у којима становништво живи у контакту са муслиманима или католицима. Група *-jīī-* у инфинитиву досљедно се јогује како у овим говорима, тако и у многим ближим и даљим гворима православног, муслиманског или католичког становништва, док се група *-jδ-* чува у формама презента, аориста и императива. Ријека Плива својим током кроз територију Шипова представља границу распрострањања нејотованих форми.

Кључне ријечи: Српски говори околине Шипова, источнија скупина сјеверозападног огранка херцеговачко-крајишког дијалекта, групе *-jīī-* и *-jδ-*, глаголске композите са *ићи*.

1. Шипово је општина у југозападном дијелу Републике Српске и западном дијелу Босне и Херцеговине и чине ју највећим дијелом три географске цјелине – *Јањ*, *Пљева* и *Жуџа*, кроз које правцем запад–исток протиче Плива, лијева притока Врбаса, а правцем југ–сјевер Јањ, десна притока Пливе (в. карту).

* sladjana.cukut@flf.unibl.org; Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, Катедра за србистику.

** Рад представља дио докторске дисертације *Српски говори околине Шипова*, одбрањене 29. 3. 2018. на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци пред комисијом коју су чинили проф. др Дијана Црњак, проф. др Никола Рамић и проф. др Драгомир Козомара.

2. Поријекло становништва у овом крају као ни у другим дијеловима западне Босне није до краја разјашњено, али је у одређеној мјери ипак расвијетљен период од друге половине 16. вијека захваљујући турским пописним дефтерима (Васић 1963: 233–234).

У првом таласу миграција у 15. вијеку у ове крајеве доселило се сточарско становништво са матичним областима у Херцеговини, Црној Гори и југозападној Србији, којим су Турци и раније насељавали опустошене пограничне крајеве дајући му посебне повластице (Исто 237–238). Владислав Скарић на основу антропонима, топонима и крсног имена такође је закључио да су многе породице тада на ову територију досељене из Санцака и из Херцеговине, али је истакао да се не може прецизно утврдити да ли су дошли директно из старе постојбине јер је у питању „прелазна област првог реда, у којој се укрштају миграциони путеви“ (Скарић 1918: 245)¹. И Раде Ракита у монографији *Јањ 1* наводи презимена породица које су према свједочанствима потомака вјероватно досељаване из средњовјековне Србије од 15. вијека и себе сматрају старосједиоцима. Будући да су ове миграције биле етапне – из средњовјековне српске државе у Црну Гору, а затим преко источне Херцеговине у Далмацију, па у Лику и на крају у Јањ, многе породице воде поријекло управо из крајева кроз које је ишао талас миграција (Ракита 2003: 196–197). Милан Васић сматра да би становништво Јања могло донекле бити старосједилачко, тј. да је и прије доласка Турака живјело на тој територији (Васић 1963: 246–247), а у прилог таквој тврдњи иде и чињеница да је једина конфесија на овој територији одувјек била православна, те да је Јањ представљао пограничну турску територију према Јајачкој бановини, у којој је опстајало старосједилачко становништво (Исто 235).

3. Двојство *дојдем* / *дођем* у говорима православног становништва околине Шипова забиљежио је Милан Драгичевић у радовима *О важнијим особинама сугласничког сисџема говора јањских Срба из југозападне Босне* (Драгичевић 2014: 572) и *О говору Срба села Мујићи из западне Босне* (Драгичевић 2012: 177). Група *-јд-* може остати неизмијењена и у говору требавских Срба (Драгичевић 2004: 454), као и Срба из Бање Врућице крај Теслића (Драгичевић 2007: 348). Утицај јекавских и икавских шћакавских говора муслиманског и хрватског становништва на говоре Срба у источној

¹ Скарић сматра да би нпр. Бубњевићи могли бити поријеклом из крајева гдје се именица *бубањ* употребљава у значењу *извор*. Затим, Опарнице су вјероватно поријеклом из села Опарихи у србијанском Левчу. Оснивачи насеља Шипово могли би бити херцеговачког поријекла из Гацка због гатачких Шиповаца, који су даљом старином из Дробњака, а назив села Дуљци могао би потећи од села Дуљићи у Гацку. Скарић наводи још презимена, топонима и крсних имена чиме поткрепљује ову тврдњу (Скарић 1918: 245–246).

и средњој Босни, у околини Какња, Зенице и Бугојна огледа се, између осталог, и у чувању нејотоване секвенце *-jd-* и резултат је дијалекатске интерференције (Реметић 2000: 934–935 и 2009: 157). Према резултатима ранијих истраживања старије форме могу се чути и у говору српског становништва сјеверозапада Лике које је у контакту са чакавцима (Драгичевић 1986: 105). Међу екавским говорима за овакве нејотоване форме знају неки ресавски говори (Пецо–Милановић 1968: 284) и говори тимочко-лужничког поддијалекта (Белић 1999: 135–138).

Нејотована група *-jd-* код глаголских композита са *ићи* као једна „од типичнијих особина свих шћакавских говора Босне“, фреквентна је у говорима муслиманског и хрватског становништва западне Босне (исп. Пецо 1975: 158 и тамо наведену литературу) који су „превасходно икавски, али не и искључиво икавски“ (Исто: 146). Затим, јавља се у икавскошћакавском говору Јајца и околине у презенту глагола *доћи*, *заћи* према резултатима ранијих истраживања Миливоја Павловића (1927: 109), а и Гојко Ружичић у раду *Главније особине неких икавских говора зајадне Босне* између осталог налази да се у говору муслиманског и хрватског становништва на већем простору западне Босне, укључујући и нека села западно од Јајца, чува неизмијењена скупина *-jd-* (1934: 44). За потребе рада *Говори сјеверозајадне Босне* (Вијићић–Брозовић–Ресо: 1979) сакупљени су подаци из трију насеља општине Јајце – Пшеник, Дивичани и Добретићи, у којима живи муслиманско и хрватско становништво, али подаци о групи *-jd-* изостају за ове пунктове. У ијекавским шћакавским говорима у Босни такође се може чути група *-jd-* код глагола са *ићи*, уз ипак доста чешће форме без *д*. (Брозовић 1966: 137–138, 2007: 77). Старије стање обично је и код муслиманског становништва на Змијању (Петровић 1973: 77), те код хрватског и муслиманског становништва у Поткозарју (Далмација 1997: 79), а у посавским шћакавским говорима поред групе *-jd-* у неким глаголским облицима, очувана је и група *-jii-* у инфинитиву (Ivšić 1913: 196). Форме са неизмијењеном групом *-jd-* јављају се и у новоштокавском икавском говору муслиманског, те рјеђе у говору хрватског становништва у Ливањском и Дувањском пољу (Рамић 1999: 326–327), а чувају се и у говорима на подручју сусједног Купреса, тј. у говорима Рамићеве Па зоне (2010: 40).

У науци је већ констатовано да се сјеверозападни јекавски говори по много чему слажу са говорима штокавских икаваца (Брозовић 1966: 126), као и то да је територија Босне, а дјелимично и Херцеговине најзахвалнији простор за проучавање дијалекатске интерференције код нас (Реметић: 2009: 175), што показује и преглед литературе о говорима како православног, тако и муслиманског и хрватског становништва. Литература такође показује

да се форме глаголских облика са очуваном групом *-jd-* јављају у српским ијекавским говорима херцеговачко-крајишког дијалекта на граници са икавскошћакавским или јекавскошћакавским говорима стариначког хрватског и муслиманског становништва. Стога је пажња у овом раду усмјерена управо на судбину групе *-jd-* у српским говорима околине Шипова, тим више што се територија Шипова данас налази на административној граници два ентитета и заправо представља најисточнији дио западне Босне, а граничи се и са икавским говорима западне Херцеговине.²

4. Александар Белић појаву *ћ* и *ђ* у „речима где је *и* прелазило у *ј*, а находило се испред *ӣ* и *џ*“ објашњава помјерањем границе слога: *poiti* је прешло у *po-iti*, а затим је изговор *i* „протегнут на потоњи слог“ па је добијено *po-t'i* (Белић 2006: 95).

Асим Пецо сматра да одговор на питање „откуд ова неједнакост на ширем дијалекатском плану, и у судбини ових сугласничких скупина у облику инфинитива и презента“ не лежи искључиво у граници слога него је од значаја и „интонациона компонента ових облика“ (Пецо 1975: 162). Наиме, акутска интонација била је препрека за обједињавање артикулације у скупинама *-jii-* и *-jd-* и јотовање се вршило кад се акут изједначио са циркумфлексом у различито вријеме у појединим говорима – тамо гдје постоји однос *доћи* : *дојдем* акут се могао дуже задржати у формама презента него у инфинитиву (Исто).

5. У српским говорима околине Шипова, који према низу дискриминирана припадају источнијој скупини сјеверозападног огранка херцеговачко-крајишког дијалекта (Ивић 1985: 138; 1998: 118–127; Драгичевић 1986: 228, 2001: 85–87), редовно се, према подацима са свих испитаних пунктова, јотује секвенца *-jii-* у формама инфинитива: *đóħ* Ол, ГМ, Стр, Лип, Ко, Лу / *đđħ* Ко, *đóħи* ДП / *đđħи* Поп, *záħ* Ол, Чу, *náħ* Ол, Бр, Со, На, Во / *náħ* Ол, Ко, *náħи* Ол, ГМ, Бр, ДП, *īpéħ* Ол, Со, *īpīħ* Ол, Ге, *īpóħ* По, Со и сл., по чему се ови говори уклапају у просјечно стање какво је биљежено и у ранијим и у новијим испитивањима говора, како православног, тако и муслиманског или католичког становништва, у којима група *-jii-* није очувана, са изузетком по-савских шћакавских говора.

² Грађа је сакупљана у насељима која административно припадају општини Шипово: *Ба̀бу̀ѝи* (Ба), *Бр̀до* (Бр), *Вод̀ица* (Вод), *Вол̀ари* (Во), *Др̀а̀г̀нѝћ* *Подо̀ви* (ДП), *Гор̀њ̀и* *Му̀ј̀ѝѝи* (ГМ), *Коз̀ила* (Ко), *Лип̀овача* (Лип), *Луб̀ово* (Лу), *На̀ѝѝо̀ље* (На), *Олѝи* (Ол), *Под̀со̀је* (По), *По̀ѝуже* (Поп), *Прѝб̀ѐљи* (При), *Сок̀о̀лац* (Со), *Стр̀о̀јице* (Стр), *Ст̀ѝѝна* (Ст), *Чу̀клић* (Чу), те у насељу *Гер̀зово* (Ге), које припада општини Мркоњић Град, али је становништво због удаљености сједишта те општине од око тридесет километара, те због близине сједишта општине Шипово, одувјек гравитирало Шипову.

6. Секвенца *-jd-*, међутим, у презенту, аористу и императиву често остаје неизмијењена у говору становника цијелог Јања, те дијелова Пљеве и Жупе на десној обали Пливе:

đjđē Ол, ГМ, Стр, Бр, Чу, Поп, На, Во, При, Вод, *đjđe* Ол, Бр, ГМ, Во, При, Вод, *đjđēm* Ол, Чу, ГМ, *đjđēмо* На, Во, *đjđēш* Стр, Бр, *đjđи* Стр, *đjđо* Бр, Поп, Во, *đjđошē* Бр, Поп, На, При, Вод, *đjđū* Ол, Стр, ГМ, Поп, ГМ, На, Во, При, Вод, *нē đjđē* Во, *нē đjđū* ГМ, *zājđē* Во, *zājđēмо* Лип, Во, *izājđē* Бр, ГМ, *izājđēm* Ол, *izājđēш* Чу, *izājđи* ГМ, *nājđē* Стр, Лип, Чу, Бр, ГМ, Поп, Во, *nājđēm* Ол, Бр, *nājđēш* Во, *nājđи* ГМ, *nājđū* Стр, ГМ, *нē nājđū* ГМ, *нē ijđē* Во, *ijđē* Ол, Стр, Чу, Бр, Во, *ijđe* Бр, *ijđēm* Во, *ijđēмо* На, *ijđēш* Ол, *ijđи* ГМ, *ijđо* Поп, *ijđошē* Бр, Поп, *ijđū* Стр, *irēđо* Бр, *irōđē* Ол, По ГМ, На, *irōjde* Бр, На, *irōjđēm* Ол, *сajđи* Стр, *сajđēm* Стр, *сajđēмо* Стр.

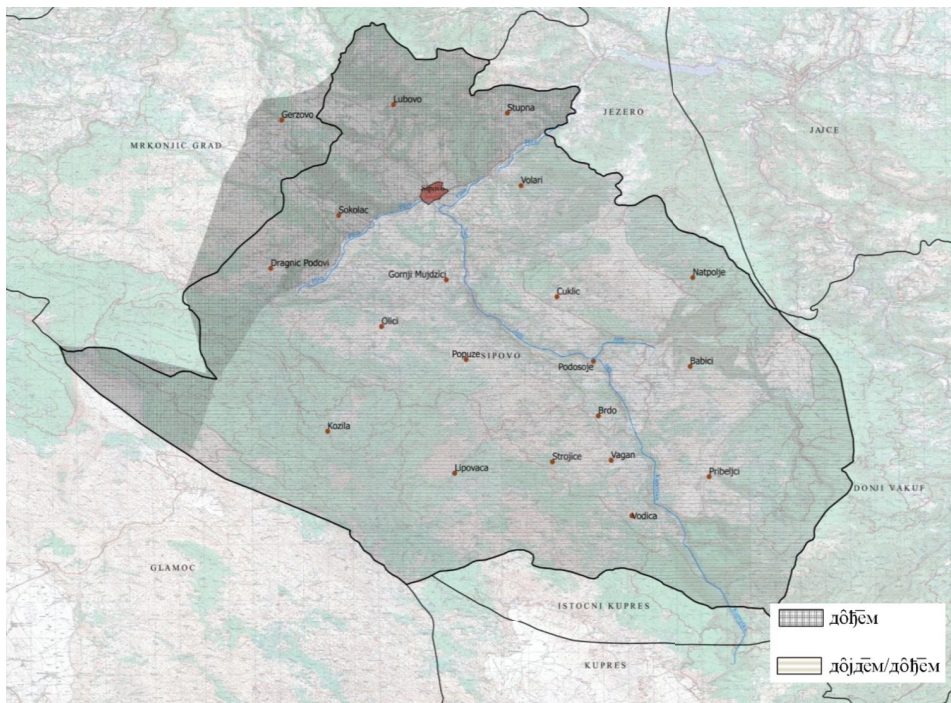
7. У истим се насељима, међутим, јављају и јотоване форме: *đhē* Ол, ГМ, Стр, Лип, Ко, Чу, *đhe* Ол, Ко, ГМ, *đhēm* Ол, ГМ, Стр, *đhēмо* Ол, *đhēш* Ол, Стр, Ко, ГМ, *đhi* Стр, Ко, *đho* Ко, ГМ, *đhoшē* Стр, Во, *đhū* ГМ, Лип, Ко, Чу,

izāhē Чу, *izāhēмо* ГМ, *izāhēш* Чу, *nāhē* Ол, ГМ, Ко, *nāhēm*, Ко, *nāhū* ГМ, *ūdēш* Ко, *ūrōhē* ГМ.

8. Преглед пунктова на карти показује нам да се у насељима Драгнић Подови, Герзово, Лубово, Соколац и Ступна на сјеверозападу испитиване територије, на лијевој обали Пливе јављају једино новије форме са извршеним јотовањем: *đhe* ДП, Со, *đhē* ДП, Ге, Ст, Со, Лу, *đhēm* ДП, Ге, Со, Ст, *đhēмо* Со, *đhēше* ДП, *đhi* Со, *đhoшē* Со, Лу, ДП, *đhū* ДП, Со, Ге, Лу, Ст, *нē đhē* Лу,

izāhē Со, Ге, *nāhē* ДП, Со, *nāhēмо* Со, *нē nāhēm* Лу, *нē nāhēш* Ге, *нē nāhū* ДП, *nāhū* Ге, *ūdē* Ге, *ūdēмо* Со, *irūhē* ДП, *irūhēm* Ге, *ūrōhē* Ге, Лу, *нē ūrōhē* ДП, *ūrōnāhēm* ДП, *ŷhēш* ДП.

Грађа, дакле, показује да је на десној обали Пливе, гдје се Срби граниче или живе у заједници са муслиманским и хрватским становништвом данас присутно двојство *дојдем* / *дођем*, мада се код најрепрезентативнијих информатора срећу искључиво форме са нејотованим секвенцама, док су на лијевој обали у употреби једино форме са извршеним јотовањем (в. карту). Плива својим током кроз територију Шипова представља границу распрострањања нејотованих форми.

Карта I: Распрострањеност форми *дођем* / *дојдем* на територији Шипова на југозападу Републике Српске и западу Босне и Херцеговине

Литература

- Белић, Александар. Дијалекти источне и јужне Србије. Изабрана дела. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999.
- Белић, Александар. *Историја српског језика* (Фонетика, Речи са деκлинацијом, Речи са конјугацијом). Изабрана дела. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2006.
- Васић, Милан. „Етничка кретања у Босанској крајини у XVI вијеку.“ Годишњак друштва историчара Босне и Херцеговине XIII (1963): 233–250.

- ДАЛМАЦИЈА, Стево. Ијекавски говори Поткозарја. Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека „Петар Кочић“, 1997.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „Говор личких јекаваца“ Српски дијалектолошки зборник XXXII (1986): 7–238 + карте.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „Најзападнији српски говори данас.“ Зборник за српски језик, књижевност и умјетност I (2001): 79–89.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „О неким фонетским особинама данашњег говора требавских Срба.“ Зборник радова са трећег међународног научног скупа Живот и дело академика Павла Ивића (2004). Суботица – Нови Сад – Београд: 451–459.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „О говору Срба Бање Врућице крај Теслића (фонетске и морфолошке особине) I“. Српски дијалектолошки зборник LIV (2007): 323–401.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „О говору Срба села Мујџићи из западне Босне.“ Српски језик XVII (2012): 171–189.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „О важнијим особинама сугласничког система говора јањских Срба из југозападне Босне.“ Српски језик XIX (2014): 561–576.
- ИВИЋ, Павле. Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје. Друго издање. Нови Сад: Матица српска, 1985.
- ИВИЋ, Павле. „Српски дијалекти и њихова класификација“, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XLI/2 (1998): 113–132.
- ПАВЛОВИЋ, Миливој. „О становништву и говору Јајца и околине.“ Српски дијалектолошки зборник III (1927): 95–112.
- ПЕТРОВИЋ, Драгољуб. О говору Змијања. Нови Сад: Матица Српска, 1973.
- ПЕЦО, Асим. „Икавскошћакавски говори западне Босне I“. Увод и фонетика. Босанскохерцеговачки дијалектолошки зборник I (1975): 1–264.
- ПЕЦО, Асим и Бранислав Милановић. „Ресавски говор.“ Српски дијалектолошки зборник XVII (1968): 241–366.
- РАКИТА, Раде. Јањ 1. Географскоисторијска и антропогеографска студија. Бања Лука: 2003.
- РАМИЋ, Никола. „Ливањско-дувањски говорни тип.“ Српски дијалектолошки зборник XLVI (1999): 263–426.
- РАМИЋ, Никола. О јатовским изоглосама. Крагујевац: ФИЛУМ, 2010.
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „О шћакавизму какањских и зеничких Срба“, Јужнословенски филолог LIV 3–4 (2000), 931–949.
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „Босански српски говори у свјетлу дијалекатске интерференције“, Зборник Мтице српске за филологију и лингвистику LII/1 (2009), 149–178.
- РУЖИЧИЋ, Гојко. „Главније особине неких икавских говора западне Босне.“ Годишњак Задужбине Саре и Васе Стојановић I (1934): 31–45.
- СКАРИЋ, Владислав. „Поријекло православнога народа у сјеверозападној Босни.“ Гласник Земалског музеја у Босни и Херцеговини XXX (1918): 219–265.

*

Brozović, Dalibor. „O problemu ijekavskošćakavskog (istočnobosanskog) dijalekta.“ Hrvatski dijalektološki zbornik II (1966): 119–208.

- Brozović, Dalibor. „Govor u dolini rijeke Fojnice.“ Hrvatski dijalektološki zbornik XIII (2007): 1–183.
- Vuličić, Dragomir. „Govori sjeverozapadne Bosne.“ Fonetske osobine. Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik II (1979): 12–24.
- Ivšić, Stjepan. „Današnji posavski govor.“ Rad JAZU 196 124–254 i Rad JAZU 197 (1913): 9–138.

Слађана М. Цукут

РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ ГРУПП *-jt-* И *-jd-* В СЕРБСКИХ ГОВОРАХ ОКРЕСТНОСТИ Г. ШИПОВО

Резюме

В сербских говорах окрестности г. Шипово в юго-западной части Республики Сербской и западной части БиГ, принадлежащих к более восточной группе северо-западной ветви герцеговинско-краинского диалекта, не сохраняется очередность *-jt-* в формах инфинитива глаголов типа *doћи*, в то время как очередность *-jd-* в презенсе, аористе и императиве регулярно встречается. На территориях Янь, Плева и Жупа, на правом берегу реки Плива, встречаются формы *doјдем* и *doђем*, а на западе территории, на левом берегу Пливы, зафиксированы только формы, в которых произошла йотация. Течение Пливы на территории Шипово представляет собой границу распространности нейотированных форм.

Ключевые слова: сербские говоры окрестности г. Шипово, более восточная группа северо-западной ветви герцеговинско-краинского диалекта, группы *-jt-* и *-jd-*, глагольные композиты с *iћи*.

ПРИКАЗИ И КРИТИКЕ

Радивоје Младеновић, ГОВОР СЕВЕРНОШАРПЛАНИНСКЕ ЖУПЕ СИРИНИЋ. Српски дијалектолошки зборник LXVI/1, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 2019, 7–1047.

0. После више од тридесет година, колико је прошло од првог забележеног разговора са информатором на терену, након три обимне дијалектолошке монографије и стотинак појединачних радова о говорима Косова и Метохије, професор Радивоје Младеновић објавио је своје капитално дело – *Говор северношарпаланинске жује Сиринић*. Поузданошћу и минуциозношћу анализа, богатством дијалекатског материјала, битношћу теоријских поставки и резултата анализе, те, на крају, и обимом који премашује хиљаду страница текста, ова монографија представља веома значајан допринос српској дијалектологији. И не само то – у времену у којем су српски језик и српски опстанак на Косову и Метохији угрожени – ова студија, заједно са онима пре ње објављенима, представља документовано и неизбрисиво лингвистичко, историјско, лингвогеографско и етнојезичко сведочанство о народу који је онамо живео и језику којим се на читавом том терену говорило.

Монографија *Говор северношарпаланинске жује Сиринић* награђена је престижном наградом „Павле и Милка Ивић“ за 2020. годину, коју додељује Славистичко друштво Србије. Ово велико и важно признање професору Радивоју Младеновићу додељено је на седници одржаној 27. новембра, и то једногласном одлуком комисије којом је председавао академик Слободан Реметић.

Монографија *Говор северношарпаланинске жује Сиринић* састављена је из следећих поглавља: УВОД (51–79); АКЦЕНАТ (80–95); ГЛАСОВИ (96–293) – Вокализам (96–193), Консонантизам (193–293); ОБЛИЦИ (294–830) – (РЕЧИ СА ДЕКЛИНАЦИЈОМ) Именице (294–421); Заменице (422–530); Придеви (530–570); Бројеви (570–588); Глаголи (588–704); (НЕПРОМЕНЉИВЕ РЕЧИ) Прилози (705–768); Предлози и предлошки скупови (763–768); Везници (768–800); Узвици (801–806), Речце (806–830); ЛИНГВОГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ДИЈАЛЕКАТСКА ИНДИВИДУАЛНОСТ СИРИНИЋКОГ ГОВОРА (831–852); ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ

(853–1040). Поглавља су подељена на велики број потпоглавља, чији распоред омогућава јасан увид у структуру рада, прегледност у изношењу резултата истраживања, а читаоцу олакшава проналажење анализираних сегмената језичке структуре. У монографији су приложени и Списак скраћеница (30) и Списак литературе (30–50), који указује на велики број релевантних извора коришћених током рада на рукопису, као и Resume (1041–1047) на француском језику.

1. У уводу своје монографије проф. Радивоје Младеновић дефинише предмет и циљеве истраживања, методологију прикупљања, обраде и презентације дијалекатског материјала, те износи основне историографске, географске и етнографске напомене о истраживаном ареалу. Аутор се определио да дијалекатским описом буду обухваћени сви нивои језичке структуре (изузев синтаксичког), а теренско истраживање подразумевало је принцип обухвата свих пунктова. Намера аутора очигледна је – пружити увид у језички систем у целини, како би се приказале сложене мреже суодноса елемената унутар њега; омогућити да се сагледају језичке прилике у свим пунктовима и уочи евентуална микродиференцијација унутар говора. Прилике на испитиваном ареалу пореде се са стањем у околним говорима, односно на ширем етнојезичком простору, што омогућава ареално праћење и утврђивање распореда важнијих изоглоса.

Област обухваћена дијалекатским истраживањима у студији се именује као северношарпланинска жупа Сиринић или Сиринић. Током ранијег периода и данас у званичној и локалној употреби су различити називи – *Сириниће*, *Сиринићи*, *Жуџа*, *Сиринић*, *Сиринићка жуџа* и др. Увидом у историјске изворе, аутор даје њихову етимологију и хронологију.

Посматрано кроз призму измењених политичких, етничких и професионалних прилика, какве су у овој области данас, веома важна јесте чињеница да релевантни историјски извори, консултовани за потребе овога рада, показују да је највећи део савремених сиринићких насеља потврђен средином XV века, и то са српском популацијом. Поред тога, у називима скоро свих насеља (осим Горње и Доње Битиње, где арбанашко становништво живи тек од средине XVIII века), препознаје се словенска мотивација. Ови подаци од непобитног су значаја за утврђивање континуитета српске популације на овим просторима, чак и у случајевима када је реч о скорије промењеним називима насеља сада насељених Албанцима – попут данашње *Фираје*, што је превод претходног словенског назива *Паџраћин*. О континуитету српског елемента сведоче и именослови из различитих периода у прошлости, пописи становништва, као и ономастички подаци.

У наставку аутор износи податке о географском положају и миграцијама које су од значаја за образовање насеља, али и за формирање дијалекатских карактеристика сиринићког говора. У питању је етапно-транзитна област погодна преваходно за сточарство, мање за земљорадњу, кроз коју су се кретала сточарска племена различите етнојезичке припадности. Етнојезичка мешања и укрштаји различитих народа Балкана, што ће се у каснијој анализи потврдити кроз различите језичке нивое, рефлектују се у особеној савременој физиономији сиринићког говора. Састав становништва и професионални односи у Сиринићу мењали су се током историје. Савремена популација етнографски, етнокултурно и социолошки је хетерогена, са српским и албанским становништвом. Западни и централни делови насељени су хомогеним српским живљем, док је на истоку хомогено албанско становништво. Само у мањем делу граничних насеља становништво је мешовито, али опет раздвојено у посебне засеобе. Српски део популације различитог је порекла – и то је, истиче аутор, од највећег значаја за разумевање језичких прилика на овоме терену. Мешање старинаца и досељеника са различитих, неретко удаљених дијалекатских подручја, утицало је и на формирање говора. Но, и поред присуства различитих елемената, сиринићки говор карактерише релативна стабилизација, чему је погодновао жупски географски положај и престанак значајнијег усељавања у потоња два века.

Оно што је такође важно за утврђивање системског значаја забележених језичких особина јесте и праћење појаве дедијалектизације, присутне и овде, као и на читавом штокавском језичком комплексу. Школство, медији и друга средства јавног информисања отварају пут продору црта из стандардног језика у народни говор и доводе до измена језичке структуре. Материјал из сиринићког говора показује да је процес дедијалектизације присутан, али ипак у мањој мери и ограниченог утицаја – углавном се примећује код млађих носилаца говора. Аутор ће у каснијој анализи језичке црте, чија је појава последица оваквог утицаја са стране, посебно анализирати и коментарисати, имајући у виду да су оне у овом тренутку јасно уочљиве као 'страни елеменат', односно да немају значајнији обухват и озбиљнији значај са становишта система, тј. не нарушавају његову првобитну структуру.

2. Поглавље о акценту у овој књизи, сходно смањеном броју функција и дистинктивних обележја прозодема, сразмерно је невеликог обима. Одредивши природу акцента у овом говору, аутор најпре потврђује припадност сиринићког говора балканском језичком кругу. Присуство експираторног акцента, уз појаву квалитативних и квантитативних варирања, која немају значај са становишта система већ само прагматичку улогу, брисање

свих наслеђених фонолошких опозиција, те појава комбинације ритамски и парадигматски фиксираног акцента – све су то елементи који одређују физиономију прозодијског система сиринићког говора и предодређују његово удаљавање од наслеђеног (пра)словенског модела, подупрто у првоме реду алоглотском ситуацијом на периферији штокавског језичког комплекса. Пенултимски ритамски акценат у сиринићком говору стабилисан је у именској и глаголској флексији, а њему је претходио парадигматски акценат семантички или граматички мотивисан. Проф. Радивоје Младеновић издваја примере који илуструју старије стање: *својегџа, наџему*; односно *каџем, каџемо* – који по месту акцента одступају од, на синхронном плану заступљеног, (пенултимског) модела, тј. сведоче о приликама у ранијем прозодијском систему. Посебно је у том смислу илустративна појава ликова са двојним акцентом – *свакоџа* – који јасно одсликавају тренутак превирања старог и новог модела у још увек недовршеном процесу. Трагове парадигматског акцента аутор налази и у примерима под емфазом (*Андрејин*), потом у прилогу *увечер* (и то подржано именицом *вечер*). Даље се разматра статус синтагматског акцента у овом говору, који је, иако очекиван, слабе снаге, са спорадичним потврдама типа: *коџ-зна де; де-џи-је жито?* и сл. Утврђивање прозодијских одлика и издвајање поменутих категорија омогућило је арални поглед на прозодијске прилике, те одређење места сиринићког говора унутар ширег ареала који чине сродни идиоми на Косову и Метохији. Показало се да се изоглосе које се тичу акценатских прилика придружују осталим изоглосама које повезују сиринићи говор са јужнометохијским подгорским говором, са којим показује највиши степен сродности. Њима се прикључује и призренски градски говор. С друге стране, према јужнокосовском и подримском говору разлике су веће. Даље се утврђује статус нове лексике, при чему се примећују знатнија варирања у погледу места акцента, што је, закључује аутор, последица дедијалектизације у говору млађих носилаца идиома. Појаве које се такође испитују јесу: компензацијско дужење вокала, које настаје као последица ишчезавања гласа *x*; условљеност места акцента присуством дифтоншких секвенци унутар речи; те јављање акцента и у компаративној и основној речи у облицима компаратива и суперлатива. Забележена грађа потврђује да је унутар категорије глагола пенултимски акценат стабилисан, уз спорадичну појаву примера у којима се јавља одступање од датог модела. Једна од основних диференцијалних црта, која сиринићи говор такође удаљава од јужнокосовског и подримског јужнометохијског говора, а уједно приближава јужнометохијском подгорском и призренском градском говору, јесте доследно преношење акцента на *не* у негираним глаголима једносложницама: *не-смиш; не-знам* и сл. У категорији непроменљивих

речи чешће се јавља варијантност. Но, у начелу, тиме се не ремети основно правило акцентуације сиринићког говора. Сви прилози имају акценат на ултими или пенултими; везници неретко остају без акцента, тј. акцентују се углавном када имају парадигматску функцију истицања. Најзад, појава дезакцентуације такође је позната сиринићком говору, а углавном је бележена у синтагматским спојевима са атрибутом или атрибутивом (*баба-Грџде; Свети-Јован* и сл.).

3. Вокализам сиринићког говора представљен је вокалским троуглом од шест фонема, у коме, поред класичних вокала, као корелат вокалу *a* функционише и полугласничка фонема *ə*, са вредношћу вокала напрегнуте артикулације. Флукуације у изговору појединих јединица не утичу на укупан инвентар. Посебна пажња у овом поглављу посвећује се статусу полугласничке фонеме у испитиваном говору. Р. Младеновић најпре истиче да је процес дедијалектизације, односно поларизација на плану млађи : старији носиоци говора, присутан и у овом сегменту и рефлектује се на плану слабије употребе и ишчезавања полугласничке фонеме у говору млађег дела популације, када се чешће бележи његова замена са *a*. Сходно пореклу, аутор све примере са полугласником дели у две основне групе, и то оне са а) полугласником који има фонолошку вредност; и оне у којима је б) полугласник без фонолошке вредности. У прву групу сврставају се и детаљно анализирају бројни примери са полугласником на месту некадашњих јерова у коренској морфемии (*кəд, ӣəд, дəн* и сл.); префиксима (*сəбирəј* се, *изəйкə'əмо, сəбэре сир*); суфиксима (*о̄й̄əц, бəлəн, нəкəй̄*); потом потврде полугласника у предлозима, где се бележи једино у *сəс/сəз*; полугласник који се јавља у некадашњем слабом положају бележен је у примерима типа: *мəгла, излəжəа* и сл. Потом, издвајају се и примери са полугласником у речима ономатопејског порекла, примери са секундарним полугласником, полугласником аналошког порекла, полугласником добијеним редуцијом вокала, те примери са полугласником који је опстао у лексемама преузетим из турског језика, који је у систем ушао заједно са позајмљеном лексиком. У свим издвојеним категоријама, сем примера у којима се полугласник бележи, наводе се и потврде његове неутрализације. Паралелно присуство примера оба типа указује на његов унеколико нестабилан системски положај. Другој групи примера, са нефонолошким секундарним полугласником, припадају они у којима се полугласник среће на крају предлога – *о̄дə кəзе; изə* Сириниће – а његова појава мотивисана је тежњом да се очува фонолошки статус опструента у интонационој целини. Исти тип полугласника јавља се и у служби очувања сугласничке групе у везама са предлозима; потом у резултату тежње

да се неке једносложне речи учине двосложним како би се уклопиле у пенултимски ритам; те као јединица са стилогеном, емфатичком вредношћу.

Да говор Сиринића и у другим сегментима вокалног система одступа од општештокавске нормe, показује и рефлексација некадашњих назалних вокала. Иако се у целини уклапа у општесрпско стање, трагови међуутицаја различитих система очитују се и на овоме плану. Тако је, на пример, у неколико пунктова у најзападнијим деловима потврђен суфикс *-на* у облицима радног глаголског придева – *мрднало*, *легнаа* – иако је *-ну* опште обележје овога говора.

Значајна је за овај говор и појава флотантног изговора појединих вокала, те аутор појавама лабијализације, дифтонгизације, супституције, неутрализације, затворенијег или отворенијег изговора, условљеног различитим факторима, посвећује значајну пажњу. Широко варијацијско поље вокала, у мањој или већој мери изражено, одлика је ширег ареала, те се сиринићки говор у начелу уклапа у опште прилике.

Високо место на позицији класификационих критеријума, који су од значаја за одређење типолошких својстава дијалеката и локалних говора, припада питању рефлексације некадашњег вокала јат. Р. Младеновић у својој студији показује да се у говору Сиринића јављају различити рефлекси, односно да је варијантност посебно присутна у групи *-ej-*, онда када је глас *e* под акцентом – његова гласовна вредност тада се креће од општештокавског, преко затворенијег изговора до замене вокалом *и*. Илустративни су у том смислу примери појаве различитих рефлекса на блиском одстојању, у истим фонетским позицијама: *На лију*, ж'ими-тї, после ће напраи *леју*.

Минуциозном анализом, изношењем великог броја потврда анализираних појава, те поређењем са приликама у суседним идиомима истога типа, аутор омогућава стицање потпуног увида у системске одлике вокализма сиринићког говора и праћење ареалног распореда језичких чињеница. Остатак поглавља посвећен је разматрању појава попут испадања појединих вокала, супституцијама, судбини појединих вокалских група, као и статусу вокалног *p* у овоме говору.

Прилике у консонантизму у говору Сиринића указују на приближавање балканском језичком моделу и на овом језичком нивоу. Ареалним прегледом језичких факата Р. Младеновић истиче и да се на плану консонантизма сиринићки говор делимично удаљава од метохијских и косовских призренско-јужноморавских говора. С друге стране, прилике у овом говору сличне су онима које су фиксирани у северношарпланинским говорима Средске, Горе и у оближњим северномакедонским говорима призренско-јужноморавског типа. Сходно стању у балканизираним говорима и језицима,

и у сиринићком говору забележене су нестабилне прилике у систему африката, преваходно услед флотантног изговора *ħ* и *ḥ*. Ипак, свођење парова африката на појединачне јединице у говору Сиринића није остварено. Прилике у систему африката неуједначене су и територијално, што је условљено контактом са другим језичким системима, али и социолингвистички, на плану млађи : старији говорници, што је део процеса дедијалектизације и елиминације јединица диференцијалних према стандарду. Варијантност у изговору рефлекса некадашњих *т' и *д' у говору Сиринића читује се у појави различитих алофонских реализација. Све оне групишу се на: а) тип са слабијом фрикативношћу (*девојчић^ши*, *Бур^шџ^шевдан*); и на: б) алофоне са јачом фрикативношћу (*на ку^шу*, *ḥубри^шла се*), са доминацијом примера првога типа. Флукуације у изговору гласова *ч* и *џ* такође су бележене, па се и овде издвајају: а) алофони са појачаном фрикативношћу (*па се завлач^шувало*, *с канџ^шију*), као доминантни; и: б) алофони са општештокавском вредношћу (*Соџа^шчки* *пото^шк*, на *оџак*). У овом говору функционише и пар *џ* : *s*, са вредношћу *s* која се уклапа у балканске прилике (*своно*, *свезде*).

Процес елиминације гласа *x* захватио је у потпуности и сиринићки говор, а ретки примери употребе са реконструисаним веларом нанос су из стандардног језика. Испадање *x* у одређеним контекстима доводи до даљих промена (попут компензацијског дужења) или до појаве хијатских или других гласова који су бележени на месту ишчезлог *x*.

Умекшан изговор фрикатива *ш* и *ж*, тј. померање артикулације унапред, поред такође бележених изговорних вредности које одговарају општештокавским приликама, примећен је у пунктовима који су у лингвогеографском контакту са албанским језиком, односно у говору становника у мешовитим насељима.

Процес балканизације сиринићког говора може се пратити и кроз појаву антиципацијског гласа ¹. Овај глас заправо нема фонолошку већ вредност елемента који се јавља испред палаталног гласа чија је палаталност угрожена. Сиринићки говор тако припада ширем, непрекинутом ареалу који чине говори метохијско-косовско-сиринићког ареала, потом западномакедонски и једним делом централномакедонски говори, у којима се глас ¹ среће испред *њ*, *ħ/ī* /*k*, *ḥ/d* /*t*. Други ареал чине територијално удаљенији тимочко-лужнички и западнобугарски говори од Берковице до Ћустендила, где се антиципацијско ¹ јавља само испред предњонепчних африката *ħ* и *ḥ*. Иако факултативна, антиципацијска палаталност маркантно је обележје сиринићког говора. Неки од забележених примера који илуструју ову појаву су: *не¹ће* да *īр¹иће*, *īр¹џа*, *īр¹о¹ће*, *ор¹н¹'е*, *им¹н¹'е* и сл.

Приближавање балканском језичком моделу, сусрет супстратног и адстратног слоја, алоглотски контакти и живот у вишејезичким срединама утицали су и на померања у систему латерала, па се у говору Сиринића и овде бележе флукуације. Аутор на основу распореда алофона издваја два ареала. Први чине западни и централни делови Сиринића, где гласови *л* и *љ* имају вредност која одговара централноштокавским приликама. У трима најисточнијим селима, услед деловања наведених фактора, бележена су различита померања у изговору, која се огледају у појави алвеоларно палаталног гласа *л'*, који представља варијанту гласа *љ*, коме је нападнута палаталност, као и флукуација изговора гласа *л*, посебно у групама *ли*, *ле* (*л'ице* и *љице*). Процес стабилизације једног пара овде није довршен, те напоре до опстају различите вредности. Исту судбину у овом ареалу има и глас *њ*, који се такође јавља и као алофон са смањеном палаталношћу (ручно се *жн'ело*).

У овом поглављу разматра се и судбина вокалских група, те примери који илуструју прилике настале у резултату јотовања.

4. Поглавље о морфологији обимом надмашује претходна, и то не само због обимнијег инвентара јединица које га чине него и због сложености проблематике и језичких појава које се кроз њих рефлектују. У морфолошком систему могу се пратити укрштаји наслеђених и адстратних модела, степен балканизације, алоглотски контакти, ареални распоред језичких појава на ширем језичком простору, појава дедијалектизације и други процеси који несумњиво откривају путеве историјског и правце будућег развитка дијалекатског система сиринићког говора.

Поглавље о морфологији започиње анализом именица. Овде проф. Радивоје Младеновић даје детаљан преглед именица подељених према деклинационим типовима, где посебно издваја и подробно анализира најмаркантније и системски најважније појаве. Као и у претходним поглављима, пажња се посвећује језичким појавама које су од значаја за праћење процеса балканизације, односно оним дијалекатским особеностима које омогућавају сагледавање суодноса са суседним говорима, али и траговима старијих језичких слојева. Имајући у виду да се сиринићки говор уклапа у ареал са практично потпуно оствареним аналитизмом у деклинационом систему, потврде са очуваним траговима некадашњег деклинационог модела нису бројне. Аутор их, код именица прве врсте, бележи у облицима генитива, и то у синтаagmaма временског значења са редним бројевима (*де-вѣтѣнога айрѣла*), што је свакако настало под утицајем књижевног језика, тј. административног рачунања времена. Остали, спорадични примери (због *вѣтѣроломѣ*, по околину *Призрѣна*) тумаче се или као нанос из стандарда или

пак као траг некадашње кучко-васојевићке миграционе струје. У свим осталим случајевима бележен је искључиво општи падеж. Облицима општег падежа, сходно његовој доминацији, посвећено је највише простора у овоме поглављу. Излажу се, тако, примери општег падежа употребљеног беспредлошки и уз предлоге, чија разноврсност потврђује тезу о разуђеном предлошком систему са богатим дијапазоном служби и значења, насталом као компензација ишчезлој флексији. У облицима датива стабилисан је наставак *-у*, док се у вокативу срећу *-у*, *-е*, *-о* или (искључиво када су у питању муслиманска лична имена) *-ø*. Аналитизму се у сиринићком говору опире локатив једнине са предлогом *ѿо*, док уз остале предлоге у овом деклинационом обрасцу преовладава аналитичка конструкција. У множинској парадигми у номинативу је уопштено *-и*, а у облицима општег падежа бележи се наставак *-е* (са ретким потврдама ОП на *-и*). Код именица другог деклинационог типа забележени су настаवци *-о* и *-е* у номинативу. У генитиву је аналитизација скоро потпуно довршена – општи падеж бележен је у беспредлошкој форми и у конструкцијама са предлозима. Наставак датива редовно је *-у*, а вокатив је једнак номинативу. У инструменталу је потпуно уопштена аналитичка форма, док су у локативу спорадично бележене флексивне форме уз предлог *ѿо*. У облицима множине доминирају суплетивне форме на *-ићи*. Именице трећег деклинационог типа у номинативу су стабилисале наставак *-а*, сем именице *маѿи*. Облици општег падежа јављају се без предлога и у комбинацији са предлозима. Беспредлошки генитив једнине потврђен је у предлошко-падежним конструкцијама са значењем обележавања датума (родѣна *ѿриѣс ѿрѣће године*; Ал ће бѿне *овѣјзи године?*). У сиринићком говору обичан је беспредлошки датив намене или посесије (поклѿниш га тѣјзи *црквѿце*), док се у осталим случајевима датив употребљава уз предлоге. У вокативу су потврђени наставци *-о* (*Славѿцо, снѿшо*), *-е* (*ѿѣѿѿке, Љуѿѿке*), а у ретким примерима синкретичан је номинативу (*комѿиѿја*). Инструментал, и оруђник и социјатив, доживео је потпуну аналитизацију; ретке потврде предикативног инструментала забележене су само у говору старијих (*девојком ѿшла да жњѿје*). Локатив је у овом деклинационом обрасцу отпорнији на продор аналитизма, па се, сем уз предлог *ѿо*, флективне форме срећу и уз предлоге *ѿри* и *ѿрема*; док је из локативних конструкција са предлозима *на* и у аналитизам потпуно истиснуо флексију. У множини је устаљен наставак *-е*, сем код именица *очи*, *уши*, *наѿви* и *ѿлећи*. Општи падеж употребљава се самостално или у предлошко-падежним конструкцијама. У дативу су присутни старији наставак *-ам* и новији *-ама*, али и *-ами*; наставак *-има* бележи се једино код именица типа *судија*, *газда*, и то под утицајем природног м. р. (*газдѿма*). Именице четврте врсте аутор анализира према подтипovima.

Најпре се пажња посвећује именицама *khi*, која је у овом говору пришла у потпуности именицама ж.р. на *-a*, и *maihi*, која се само једним делом уклапа у тај деклинациони образац, док другим делом чини образац за себе. Даље се анализира категорија збирних именица, потом именица *pluralia tantum*, глаголских именица, а разматра се и употреба именица у партитивним синтагамама.

У поглављу о ЗАМЕНИЦАМА анализира се најпре систем личних заменица. Аутор истиче да се облицима личних заменица за 1. и 2. лице једнине сиринићи говор уклапа у шире прилике које карактеришу говоре југозападног дела Косова и Метохије и околних области. Потпуна идентичност са околним говорима остварена је у категорији дативских облика, и то због тога што ни у сиринићком говору у овом падежу није остварена анализација. Синкретизам је остварен у пуним облицима 1л. јд. и 2л. јд. (*мене*, *тибе*). У енклитикама синкретизма нема, па је дативска енклитика *ми*, *ви*, а акузативна *ме*, *ве*. У 1л. мн. и 2л. мн. облици у дативу су *нами*, *вами*, а форме ОП су *нас*, *вас*; систем енклитика је *ни*, *ви* (датив) и *не*, *ве* (ОП). Удвајање пуне и енклитичке форме није доследно. И на плану облика заменице за 3л. јд. сиринићи говор највећим делом чини јединствен ареал са говорима у суседству. Ваља истаћи да је и у овом говору у облицима женскога рода у једнини, као и у целом метохијско-косовско-сиринићком ареалу, стабилисана новија форма Ајд./ОПјд. – *гу*: ја не могу да гу спазим. Енклитика *је* потврђена је са свега неколико примера у најзападнијим насељима. Пуна форма у дативу гласи: *њојзи*. У множинској парадигми, у Амн./ОПмн. устаљена је енклитика *ги* – ће *ги* скупи. Иста енклитичка форма је и у Дмн.: јабуке *ги* давале. Удвајање форми и у множини је потврђено: *ги* запал'ил'е л'иваде; онапре *њима ги даде*. Енклитички облик заменице *себе* – *си* – у овом говору има једино вредност речце за појачавање значења: Благо *си* га мјужу за њу! У оквиру овога поглавља анализирају се још и: заменица *кој* и облици сложени са њом у једнини и множини, заменица *што* и облици сложени са њом у једнини и множини, те придевске заменице.

Важна одлика придева јесте очуваност категорије придевског вида, са јасно разграниченим доменима употребе. Форме неодређеног придевског вида јављају се у атрибутој употреби. Аутор, притом, издваја облике на *-и*, који су маркирани на различите начине: а) наслањањем на придеве на *-ски* (*валовасти*, *баљести*, *зекастии*); б) морфолошким наслањањем на мотивну реч (*омиваћи*); в) присуством само форме на *-ски/-чки* (*иланински*, *вештачки*); г) као средство истицања (*сипрашњи*, *главни*); д) преузимањем термина из другог идиома (*сипари сват*). Неодређени придевски вид употребљава се у предикативу, али су потврђени и облици са финалним *-и* од придева типа

баљесџи, *зекасџи*. Све издвојене категорије аутор подробно анализира и илуструје бројним забележеним примерима употребе. Компарација придева у сиринићком говору је, сходно приликама на ширем ареалу, аналитичка. Компаратив се гради додавањем проклитичког интензификатора испред облика позитива – *џо* + позитив: *џо далџни*, *џо високо*, *џо миџки*; док суперлатив придева има форму *нај* + позитив: *нај џешка*, *нај сџари*. Трагови старијег система забележени су и у једној и у другој категорији: *сџарџи/сџариџи*; *нај сџариџе/најсџареџа*. Занимљива појава у овом говору јесте и аналитичка компарација прилога (*џо добро*; *нај вероваџино*); именица (*џо домаџица*; *нај косач*); глагола (*џо џанџим*; *нај могаџа*); предлога (*џо до џу*, *нај оџи после*) и заменица (*џо џиџиџа*). Ово је особина која је изразити балканизам и среће се и у другим идиомима балканског језичког савеза.

Као и на читавом штокавском подручју, категорија бројева је и у сиринићком говору претрпела знатна упрошћавања у односу на познопрасловенско стање. Систем основних бројева сачињен је од бројева: а) *један*, који се, осим у означавању бројности, користи и са значењем неодређене заменице *некој*, затим придева *џсџи*. Очувана му је моција рода у оба граматичка броја, а својом се парадигмом и моцијом овај број у свему понаша као придевска реч; б) броја *два*, који у мушком роду има форме *дџа* / *оба* / *обадва*, а у женском и средњем роду *дџе* / *обе* / *обедве*. Дистрибуцијом облика за скупину мушког рода с једне стране и женског и средњег рода са друге, сиринићки говор показује да је старије стање у говору очувано, а истовремено ове прилике указују и на припадност ширем ареалу призренско-тимочких и македонских говора. Занимљиво је да су у овом говору очуване деклиниране дативске форме – *дџема*, *обџема*, *обадџема* – непознате главнини штокавских говора. Облици бројева од три до десет нису завредели посебну пажњу, јер у њиховим облицима није примећена никаква дијалекатска посебност. Редни бројеви се у сиринићком говору у потпуности уклапају у заменичко-придевску промену. Трородност је у потпуности очувана у облицима једине док је у множини нарушена у облицима средњег рода. Присуство флексивних форми у облицима беспредлошког генитива примећено је и у категорији бројева (*дџешџога* априла, *чџирнаџсџог* фебрувара), и аутор износи став да, судећи по томе што аналитизација у оквиру ове категорије изостаје у различитим деклинационим типовима, највероватније није реч о накнадно унетој особини већ о чувању старијег стања у овоме говору.

У поглављу о глаголима најпре се даје преглед глаголских основа, где се утврђује инвентар форми и појава међусобних укрштања, односно промене односа глаголских основа и појаве преласка из једне у другу глаголску врсту. У прву глаголску врсту сврставају се глаголи на -с, -з; глаголи на -џи,

-д, а посебно се разматра парадигма глагола *јѐдем*, који показује тенденцију приласка шестој врсти, те глагола *даѐдем*, за који се утврђује да такође може градити облике по шестој врсти, с тим да облици *даде-*, који се уклапају у прву врсту, доминирају у односу на оне са *да-*. Првој врсти припадају и глаголи са општим делом на -к, -з, -х, при чему се издваја глагол „помоћи“, који своје облике чешће гради по трећој него по првој врсти (да *јомође*). Прилазак петој врсти запажа се код глагола *мође* : *могала*; *стириже* : *стиригала*. Глагол *iti у презентској основи јавља се са основинским вокалом -е, док се у облицима радног глаголског придева чува стара основа. У аористу функционишу две основе – *о̄ӣидо̄смо* и *о̄ӣо̄смо*. У облицима са префиксом *от- опстаје старији безвучни пловив префикса, а презентска основа проширује се суфиксом -не. У другу врсту уклапају се глаголи са односом основа -е : -а, уз присуство варијантности у грађењу облика код глагола „појати“, „сновати“, „скупсти“, „колебати“, „блејати“, „жети“, „смети“, „сипати“, „шапутати“, „копати“. Трећа глаголска врста у овом говору је у експанзији, тако да се бележи продор суфикса -не у различитим скупинама глагола. Глаголи четврте врсте имају однос основа -је / -ѳ, с тим да у облике појединих глагола продире -и, па се јављају флукуације: *изуим*, *обуиш*. Овом односу основа пришли су глаголи „спавати“, „снити“, „врети“, „ткати“, „зрети“ – *сӣије* : *се сӣало*; *ӣкѳе* : *смо ӣкале* и сл. Код глагола пете врсте, забележена је појава приласка глагола „резати“ шестој групи (*режам* : *режала*), док се ранији однос основа у глаголима „клати“ и „млети“ очувао, са аналошки успостављеним резултатом јотовања у облику *мљѳла*. Међу малобројним глаголима шесте врсте издваја се глагол *узѳем* – *узѳла*, са изједначеном презентском и аористном основном; глагол „смети“, код кога доминирају облици по шестој, али је бележен и са променом по другој и четвртој врсти. Глагол „јести“ мења се по првој врсти, али су потврђени и ретки примери са презентском основном на *је-*: *јѳем*, *јѳемо*, *наје*. Глаголи седме врсте, са односом основа -и / -и бројна су скупина. Унутар ње запажен је већи број потврда преласка глагола из других основа. Глаголи осме врсте су малобројни, а њихов број умањен је приласком појединих глагола другим глаголским врстама.

Потпоглавље о глаголским облицима започиње презентом. Сем у формама Зл. мн. наставци презента одговарају општесрпским приликама. У овоме говору изостаје и појава -м у 1л. јд. код глагола „моћи“ и „хтети“, факултативно присутна у ђаковачком и призренском градском говору. У сиринићком говору, који се овом особиним уклапа у читав метохијско-косовско-сиринићки ареал, редовно је бележено -у. Преобликовање наслеђеног модела расподеле наставака у облицима Зл. мн. познато је и сиринићком говору – два наставка сведена су на један, а након тога дошло је и до стварања

нових облика. У томе процесу аутор уочава различите тенденције, тумачећи их различитошћу адстратних слојева, чије је присуство узроковано сеобама становништва. Два морфолошка модела, са факултативним, тј. односом напоредног егзистирања јесу: а) модел у коме се наставачка морфема додаје на основу са аналошким основинским вокалом *и* у *-е* и *-и* презентској групи, у чему се препознаје јужнометохијски и северномакедонски модел; б) модел у коме се наставачко *-у* додаје на основу без основинског вокала.

Аорист се гради искључиво од глагола свршенога вида, док су имперфективни глаголи резервисани за образовање имперфекта. Дистинкција међу два облицима заснована на видској диференцијацији остварена је у читавој призренско-тимочкој зони, а захвата и делове косовско-ресавског ареала. Када је реч о аористним наставцима, показало се да се у сиринићком говору јавља тенденција ширења наставка *-о* на рачун *-е(х)* у 1л. јд., и то подржана присуством истога вокала у множинским наставцима *-осмо*, *-осіе*, *-оше*. Из сиринићког говора потпуно је истиснут множински наставак *-мо* у аористу, а наставци *-(о)смо*, *-(о)сіе* потпуно су стабилисани. Тако, на пример, облици глагола са односом основа *-и* : *-е* у аористу у 1л. јд. гласе: *видо*, *извріто*, *оглуво*; а у 1л. мн.: *извріѓсмо*, *ззборѓсмо*, *оглувоѓмо*; у 2л. мн.: *изгорѓсіе*, *замрзѓсіе*; у 3л. мн. *видѓше* итд. Важан податак јесте и то да је у овом говору аорист глагола „бити“ скоро потпуно ишчезао, повукавши се пред перфектом, и бележен је једино у окамењеној форми *би*, уз увек наглашену компоненту доживљености. На крају овога поглавља дати су примери који илуструју употребу овога облика.

Имперфекат је у сиринићком говору у ређој употреби и потискиван је углавном од стране перфекта. Занимљиво запажање тиче се неподударности основа једнинских и множинских форми код појединих глагола, као нпр. *ја*, *ти*, *ѓн сејѓ-ше* : *ми сејѓ-смо*, *ви сејѓ-сіе*, *ѓни сејѓ-у*. Ово је највероватније последица укрштаја различитих морфолошких система који су ушли у састав сиринићког говора. Наставак 1л. јд. јесте *-ше*, које се стабилисало након испадања *-х*: *ілеіѓше*, *меіѓше*, *једѓше*. Факултативно се јавља и *-шо*: *меіѓшо*, *ілеіѓшо*, подупрто ширењем *-о* у облике 1л. јд. аориста, али је овај наставак мале снаге. У 2л. јд. и 3л. јд. редовно је *-ше*. У множини су стабилисани наставци *-смо* и *-сіе*, што је појава која сиринићки говор чини делом ширег ареала заједно са говорима призренско-јужноморавског типа Метохијске и Косовске котлине. Једнакост имперфекатских и аористних наставака у 1. и 2. лицу множине подстиче факултативно мешање наставака и у 3л. мн., али јасно разграничење по питању вида – аорист се гради само од свршених, а имперфекат од несвршених – спречава неразликовање облика. У напомени о употреби имперфекта сазнајемо да се најчешће употребљава

да означи прошлу радњу или стање који су били на снази у тренутку вршења неке друге, такође прошле радње, и то из ближе или даље прошлости говорног лица.

Футур први је и у сиринићком говору преобликован према балканистичком моделу, и бележи се искључиво у форми *ће* + презент. Битна особина футура јесте његова употреба у наративном режиму казивања, када се користи да се њиме обележе прошле радње хабитуалног карактера, које су се у прошлости понављале по обичају или навици. Овиме се сиринићки говор наслања на македонске идиоме, у којима је оваква употреба футура жива, а истовремено се удаљава од остатка штокавских говора, који овакву употребу футура првог не познају.

Перфекат у сиринићком говору, захваљујући универзалности своје семантике, има стабилно место, а примећена је и тенденција његовог ширења у домене употребе осталих претерита. Крњи перфекат изостаје и то зато што је у парадигми перфекта дошло до морфологизације језичких средстава – у 1. и 2л. јд. оба броја перфекат је по правилу са помоћним глаголом, а у 3л. оба броја редовно је без помоћног глагола.

Плусквамперфекат је у сиринићком говору мале присутности.

У облицима радног глаголског придева у једнини присутна је тродност, док су множинске форме синкретизоване, што је опет појава која упућује на слагање са приликама у идиомима балканословенског ареала: *мужи јэле; стари зборэле; момци ишле*.

У сиринићком говору расподела елемената *-н* и *-ӣ* у облицима трпног глаголског придева условљена је присуством назала у слогу испред – присуство назала у слогу испред условљава наставак *-ӣ*, одсуство наставак *-н*.

Императив садржи форме за 2л. оба броја, док се уместо 1л. мн. користе конструкције *ваља да / ӣреба да* + презент. Два старија наставка у 2л. мн. сведена су на *-ӣӣе*.

Потенцијал се у сиринићком говору гради окамењеном формом помоћног глагола, који се јавља у форми *би* за сва лица оба броја.

Глаголски прилог садашњи делимично се повлачи из употребе, али се у сиринићком говору, и поред тога, употребљава чешће него у јужнокосовском ареалу. Сусрет различитих дијалекатских система који се налазе у основи сиринићког говора овде се рефлектује кроз присуство варијантности у одабиру форманата за грађење овога облика. Најпродуктивнији је формант *-ући*, потврђен у свим глаголским врстама, други по снази је формант *-ћи*, а јављају се и *-аући* и *-ећи*: *илачеући, викаћи, блејаући, бегаући, илетијећи*.

ка да, ка шїѡ, кај (= као и), како, ка (= како), ѡшїѡ, ѡред да, ѡре него кад); б) независнословених реченица – саставних (и, ни / ниїи (ниї), ѡа, ѡе); супротних (а, али, ама, него, но, већ, ѡише, само, сал, сем); раставних (или (ил), ели (ел), ал, да ли, (да л), ли, ја, јал, било); објаснидбених, градационих (не само шїѡ ... ѡише; не сал шїѡ ... ѡише; ни ... а камоли; не ѡѡлко ... колко; буди ... ѡа и; ем... ем).

Најзад, поглавље о непроменљивим речима завршава се потпоглављима о узвицима и речцама.

6. У поглављу лингвогеографски положај и дијалекатска индивидуалност сиринићког говора сумирају се и сажимају резултати и закључци анализе спроведене у претходним поглављима и издвајају најважније изоглосе које омогућавају јасно сагледавање места сиринићког говора унутар ширег дијалекатског комплекса који чине српски говори на Косову и Метохији и суседним областима Северне Македоније.

7. У завршном поглављу – дијалекатски текстови – на скоро две стотине страна приложени су примери везаног говора забележеног у разговору са информаторима на различитим тачкама сиринићког ареала. Ова обимна писана грађа омогућава не само сагледавање језичких јединица у контексту, унутар ширих наративних целина и у мрежи сложених суодноса, у које ступају при комбинацији унутар дискурса, већ пружа и могућност за даља испитивања сиринићког говора. Пружањем на располагање богате текстуалне грађе, аутор оставља могућност за праћење и неких других (рецимо синтаксичких) особина овога говора, које нису биле предмет интересовања ове студије. У времену када дијалекти нестају, осипају се и међусобно стапају и претапају, публиковање целокупног забележеног корпуса представља непроцењиво вредан оквир, полазиште и материјал за будућа научна истраживања.

8. Сходно свему наведеном, студија *Говор северношарљанинске жује Сиринић* професора Радивоја Младеновића не само да, потпуним и детаљним описом сиринићког говора, попуњава „белину“ на дијалекатској мапи и употпуњује слику о језичким приликама у говорима на Косову и Метохији него представља и залог будућим научницима – као полазиште у даљим испитивањима овог дијалекатског ареала; као методолошки узор за бављење дијалекатским истраживањима; као лингвистичка монографија важна не само са становишта дијалектологије већ и са аспекта балканистике, ареалне лингвистике, односно лингвистике уопште, а имајући у виду убрзану еволуцију и разградњу дијалекатских система, и историјске лингвистике. За читаоце који у овој књизи не траже лингвистичке, већ етнографске и

историјске податке о жупи Сиринић и њеним становницима, ова студија, у најмању руку, пружа основне релевантне податке, те смернице ка трагању за опширнијом литературом и научним подацима о томе питању.

Бојана Вељовић

